C:\Users\Plazma\Desktop\detektvky a valečné\Beletria\Heller Joseph\Hlava XXII.PDB

PDB Name: Heller_Joseph-Hlava_XXII.txt
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 4.5.2003
Modification Date: 4.5.2003
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Joseph Heller

Hlava XXII

/Matce,
mé ženě Shirley
a Erice a Tedovi,
mým dětem/

z ničeho
je nebolela
hlava
tak jako
z Hlavy XXII...

Ostrov Pianosa leží ve
Středozemním moři
třináct kilometrů jižné
od Elby.
Je docela malý
a každému musí být
jasné, že by se na něj
všechny popisované
události prosté
nevešly. A stejné jako
prostředí jsou
i postavy románu
smyšlené.

1. Texasan

Byla to láska na první pohled.

Sotva Yossarian kaplana uviděl, přímo šíleně se do něho zamiloval.

Yossarian ležel v nemocnici, protože ho zlobila játra - ještě trošku a vypadalo to na žloutenku. To právě doktory mátlo - proč to vlastně není žloutenka? Kdyby se z toho vyklubala žloutenka, věděli by, jak na to. Kdyby se z toho žloutenka nevyklubala a Yossariana přešly bolesti, mohli by ho z nemocnice propustit. Ale takhle, když do té žloutenky pořád něco chybělo, nevěděli, na čem jsou.

Objevovali se každé ráno, tři důstojní pánové plní energie, kteří toho hodně napovídali, ale z jejichž očí se toho moc vyčíst nedalo. Doprovázela je stejně energická a důstojná sestra Duckettová, jedna z ošetřovatelek na oddělení, která Yossariana neměla příliš v lásce. Přečetli si chorobopis v nohách lůžka a nedočkavě se vyptávali, jestli má stále ty bolesti. Když jim hlásil, že je to pořád stejné, tvářili se podrážděně.

"A co stolice?" uhodil na něj plukovník.

Když zavrtěl hlavou, podívali se na sebe.

"Tak mu dejte ještě jednou projímadlo."

Sestra Duckettová si poznamenala, že má dát Yossarianovi ještě jeden prášek, a pak se všichni čtyři přesunuli k vedlejší posteli. Ona vlastně žádná ošetřovatelka neměla Yossariana příliš ráda. Popravdě řečeno, játra ho už dávno nebolela, ale Yossarian se s tím samozřejmě nikomu nepochlubil a doktoři nepodezřívali, že simuluje. Byli pouze přesvědčeni, že je vodí za nos s tou stolicí.

Yossarian měl v nemocnici všechno, po čem toužil. Strava nebyla nejhorší, a kde jinde by mu nosili jídlo do postele? Fasovali zvláštní příděly čerstvého masa a v odpoledních hodinách, kdy bylo největší horko, dostávali pacienti vychlazenou ovocnou šťávu nebo chlazenou čokoládu. Kdyby ho neotravovali doktoři a ošetřovatelky, byl by tam božský klid. Dopoledne musel vždycky chvíli cenzurovat dopisy, ale pak už měl celý den volno a mohl se s čistým svědomím blaženě povalovat. V nemocnici se těšil veškerému pohodlí a udržet se tam nebyl problém, protože jeho teploměr pokaždé ukazoval 38,3. Měl se ještě lépe než Dunbar, protože ten musel občas padnout na hubu, když chtěl, aby mu nosili jídlo do postele.

Když se Yossarian rozhodl, že zbytek války stráví v nemocnici, napsal všem známým, že je ve špitálu, ale pomlčel o tom, jak a proč se tam dostal. Jednoho dne ho napadlo něco lepšího. Rozeslal na všechny strany dopisy, v nichž oznamoval, že ho čeká velmi nebezpečné poslání. "Chtěli, aby se na to přihlásili dobrovolníci. Je to nebezpečné, ale někdo to udělat musí. Ozvu se, jakmile se vrátím." A od té doby nenapsal nikomu ani řádku.

Všichni důstojníci na pokoji museli cenzurovat dopisy pacientů z řad mužstva, kteří leželi na jiných odděleních. Byla to práce velmi nudná a Yossariana velice zklamalo, že život prostých vojáků je jen o málo zajímavější než život důstojníků. Po prvním dnu ho opustila všechna zvědavost. Aby si tu monotónní činnost trochu zpestřil, vymýšlel si hry. Jednoho dne vyhlásil válku všem příslovcím a přídavným jménům a ze všech dopisů, které mu prošly rukama, je tvrdě vymýtil. Příštího dne se utkal s přivlastňovacími a

ukazovacími zájmeny. Ještě vyšší úrovně dosáhl následujícího dne, kdy v dopisech začerňoval všechno právě kromě zájmen. Měl pocit, že tak podstatně pomáhá zvýšit vnitřní napětí textu a téměř všechna sdělení že tímto způsobem nabývají mnohem obecnější platnosti. Jindy zase deptal oslovení a závěrečné formulace dopisů a vlastní text ponechával bez povšimnutí. Jednou začernil v dopise všechno kromě oslovení "Drahá Maruško" a dole připsal: "Horoucně po Tobě toužím. R. O. Shipman, kaplan, armáda Spojených států." Kaplan u jeho skupiny se jmenoval R. O. Shipman.
Když v těchto dopisech vyčerpal všechny možnosti, zaútočil na jména a adresy na obálkách. Ledabylým pohybem zápěstí srovnával se zemí domy a ulice a vyhlazoval celá velkoměsta jako nějaký všemocný bůh. Podle XXII. hlavy vojenského řádu musel být každý cenzurovaný dopis označen jménem důstojníka, který ho kontroloval. Většinu dopisů vůbec nečetl. Na ty, které vůbec nečetl, se podepsal vlastním jménem. Na ty, které četl, psal "Washington Irving", a když mu to začalo připadat příliš jednotvárné, změnil to na "Irving Washington". Cenzurní zásahy na obálkách měly závažné důsledky, protože vzedmuly vlnu nervózního zájmu u jistého utajovaného vojenského útvaru. Ta nakonec na Yossarianovo oddělení ve špitálu vyvrhla chlápka od kontrarozvědky, který se vydával za pacienta. Všichni věděli, že je od kontrášů, protože se stále poptával po důstojníkovi jménem Irving nebo Washington a protože po prvním dnu v nemocnici odmítl cenzurovat dopisy. Připadaly mu příliš jednotvárné.
Tentokrát měli Yossarian s Dunbarem štěstí. Na pokoji se sešla výborná parta, jedna z nejlepších, do jakých se zatím dostali. Byl tu s nimi čtyřiadvacetiletý kapitán od stíhačů s řídkým zlatavým knírkem, kterého uprostřed zimy sestřelili nad Jaderským mořem a on přitom nechytil ani rýmu. Teď vrcholilo léto, nikdo ho nesestřelil, a on tvrdil, že má těžkou chřipku. Na posteli po Yossarianově pravé ruce ležel vyjukaný kapitán, stále v milostné pozici na břichu, s malárií v krvi - potvora moskyt ho ďobnul přímo do zadku. Dunbar měl postel přes uličku proti Yossarianovi a vedle Dunbara si hověl kapitán od dělostřelců, s nímž Yossarian raději přestal hrát šachy. Kapitán byl dobrý šachista a jejich partie byly vždycky velmi zajímavé. Právě proto s ním Yossarian přestal hrát - ty partie byly tak zajímavé, že si začal připadat jako cvok. A pak tam byl ten vzdělanec z Texasu, který jako by vystoupil z nějakého barevného velkofilmu. Cloumalo s ním vlastenecké přesvědčení, že lidé majetní - to jest slušní - by měli mít ve volbách víc hlasů než flákači, kurvy, kriminálníci, zvrhlíci, ateisté a vůbec lidé neslušní, rozuměj nemajetní.
Yossarian právě vyšperkovával svou várku dopisů, když Texasana přinesli. Den to byl opět tichý, dusný, bez vzruchu. Horko se těžce převalovalo po střeše a tlumilo všechny zvuky. Dunbar zase jednou ležel bez hnutí na zádech a upíral oči na strop jako loutka. Usilovně se snažil prodloužit si život. Šel na to tak, že systematicky pěstoval nečinnost. Zabral se do prodlužování svého života tak, až se Yossarian lekl, jestli náhodou neumřel. Texasana položili na postel uprostřed oddělení a za chvíli už je začal obšťastňovat svými názory.
Dunbar se vymrštil, jako kdyby vedle něho uhodilo. "Na to jsme čekali," jásal. "Pořád tu něco scházelo - pořád se mi zdálo, že tu něco schází - a teď mi konečně došlo, co to bylo." Bouchl pěstí do dlaně. "Vlastenecký cítění," prohlásil.
"Máš pravdu," zahulákal na to Yossarian. "Máš pravdu, máš pravdu, máš pravdu. Horký párky, brooklynský koláče, maminčin jablečnej štrůdl. Za to bojuje každej. Ale kdo bojuje za slušný lidi? Kdo bojuje za to, aby měli při volbách víc hlasů? Chybí nám ten právej patriotismus, to je jasný. A matriotismus taky."
S rotmistrem po Yossarianově levici to vůbec nehnulo. "Vyserte se na to," řekl unaveně a obrátil se na bok, protože se mu chtělo spát.
Brzy se ukázalo, že ten Texasan je člověk dobrosrdečný, uznalý a sympatický. Takže za tři dni ho měl každý plné zuby.
Byl tak nemožný, až jim z toho na zádech naskakovala husí kůže, každý od něho utíkal - každý kromě vojáka v bílém, který neměl na vybranou. Voják v bílém byl od hlavy k patě zalitý do sádry a obalený gázou. Trčely z něho dvě zcela zbytečné nohy a dvě zcela zbytečné ruce. Na pokoj ho propašovali v noci a chlapi o něm neměli ani tušení, dokud se ráno neprobudili a nepadly jim do očí dvě podivné nohy zdvižené od boků šikmo vzhůru a dvě podivné paže zakotvené v kolmé poloze. Všechny čtyři údy udržovala ve vzduchu bizarní olověná závaží, visící hrozivě nad tělem. Nikdy se ani nepohnula. Mezi

pažemi, v místech, kde měl pacient lokty, bylo do bandáží všité zdrhovadlo, sloužící jako ústní otvor - živili ho tudy čirou tekutinou z čiré baňky. Ze zacementovaných slabin vystupovala nehybná zinková rourka, ústící do úzké gumové hadičky; odváděla odpad z ledvin, který pravidelně odkapával do čiré zazátkované baňky dole na podlaze. Když byla plná, vyprázdnila se mezitím baňka vyživující nahoře lokty, a tak je jednoduše rychle vyměnili, aby to do něho zase mohlo kapat zpátky. Jediné, co kdy z vojáka v bílém uviděli, byla roztřepená temná díra nad jeho ústy.
Vojáka v bílém uložili vedle Texasana, a ten seděl celé dopoledne, odpoledne i večer na boku svého lůžka a mluvil do něho svým příjemným, líně protahovaným hlasem. Vůbec mu nevadilo, že ten druhý neodpovídá.
Dvakrát denně jim na pokoji měřili teplotu. Časně ráno a potom ještě jednou k večeru vcházela sestra Cramerová s nádobou plnou teploměrů a přidělovala je postupně pacientům, napřed na jedné straně oddělení a pak na druhé. U vojáka v bílém to řešila tak, že mu zasunula teploměr do toho otvoru nad ústy a nechala ho tam opřený o jeho spodní okraj. Když se vrátila k pacientovi na prvním lůžku, odebrala mu teploměr, zaznamenala teplotu a postoupila k další posteli. Takhle znovu obešla celé oddělení. Jednou odpoledne dorazila takto při své druhé okružní cestě pokojem k vojáku v bílém, podívala se na jeho teploměr a zjistila, že už nežije.
"Je to vrah," prohlásil Dunbar potichu.
Texasan se na něj podíval s nejistým úšklebkem.
"Zabil ho," potvrzoval Yossarian.
"O čem to mluvíte, kluci?" ptal se Texasan nervózně.
"Zavraždil jsi ho," řekl Dunbar.
"Zabils ho," řekl Yossarian.
Texasan se celý přikrčil. "Neblbněte, kluci. Ani jsem se ho nedotk."
"Zavraždil jsi ho," opakoval Dunbar.
"Zabils ho, slyšel jsem to," řekl Yossarian.
"Zabil jsi ho, protože to byl černoch," pokračoval Dunbar.
"Co blbnete," křičel Texasan. "Sem přece negři nesmějí. Dávají je na zvláštní oddělení."
"Propašoval ho sem ten seržant," řekl Dunbar.
"Ten komunista," dodal Yossarian.
"A ty jsi o tom věděl."
Rotmistra po Yossarianově levici celý ten incident s vojákem v bílém ani trochu nevzrušil. Rotmistra nevyvedlo z míry vůbec nic, a pokud podrážděně nevyžadoval, aby mu všichni dali pokoj, mlčel jako dub.
Den předtím, než se Yossarian poprvé setkal s kaplanem, vybuchla v jídelně kamna a jedna strana kuchyně se octla v plamenech. Začalo to odtamtud pěkně sálat. Yossarianův pokoj byl vzdálený dobrých sto metrů, ale až tam bylo slyšet hukot požáru a ostrý praskot hořících trámů. Kolem oranžově zbarvených oken se valil kouř. Asi za čtvrt hodiny se od letiště přiřítily nehodové vozy a požárníci se pustili do boje s ohněm. Dělali, co mohli, ale celou půlhodinu se oheň sveřepě bránil. Pak nad ním hasiči začali vyhrávat, ale najednou se ozval známý monotónní brukot bombardérů vracejících se z akce a chlapci museli rychle sbalit hadice a honem uhánět zpátky na letiště, aby byli v pohotovosti, kdyby některé letadlo muselo nouzově přistát a přitom se vzňalo. Bombardéry se dostaly na zem v pořádku. Jakmile dosedl poslední, obrátily nehodové vozy čelem vzad a rychle se vracely zpátky do kopce k nemocnici, aby pokračovali v boji s požárem. Když tam dorazili, bylo po ohni. Odumřel sám od sebe - vydechl naposled a k hašení tam nezbyl ani jeden rezavý uhlíček. Zklamaní hasiči se tedy alespoň napili vlažného čaje a pak se poflakovali kolem a pokoušeli se sbalit nějakou sestřičku.
Kaplan se objevil den po požáru. Yossarian zrovna náruživě řádil v dopisech, ve kterých bral tentokrát na milost jen zamilovaná vyznání, když si kaplan dřepl na židli mezi postelemi a optal se ho, jak se mu daří. Posadil se k němu trochu našikmo, takže z jeho distinkcí viděl Yossarian pouze kapitánské proužky na límcové výložce blůzy. Neměl ponětí, kdo to vlastně je, dohadoval se jen, že buď nějaký nový doktor, nebo zase nějaký nový cvok.
"Ale docela dobře," odpověděl. "Jen mě trošku bolí játra a značně bych přeháněl, kdybych tvrdil, že

mám pravidelnou stolici, ovšem jinak musím přiznat, že se mi vede přímo výborně."
"To je dobře," řekl kaplan.
"No jo," souhlasil Yossarian. "Je to dobrý."
"Chtěl jsem se tady stavit už dřív," vysvětloval kaplan, "ale v posledních dnech mi nějak nebylo dobře."
"To vás lituju," řekl Yossarian.
"Obyčejná rýma," dodal rychle kaplan.
"Já mám pořád osmatřicet tři," dodal Yossarian stejně rychle.
"To vás lituju," řekl kaplan.
"No jo," souhlasil Yossarian. "Je to blbý."
Kaplan sebou nervózně zavrtěl. "Mohl bych vám v něčem pomoct?" zeptal se po chvíli.
"To těžko," povzdechl si Yossarian. "Lékaři zřejmě dělají všechno, co je v lidských silách."
"Ale to ne." Kaplan se rozpačitě zarděl. "Takhle jsem to nemyslel. Měl jsem na mysli třeba cigarety... Nebo knížky... Nebo něco na ukrácení dlouhé chvíle."
"Kdepak," odmítl Yossarian. "Děkuju. Mám všechno, co potřebuju - to víte, až na to zdraví."
"To vás lituju."
"No jo," řekl Yossarian. "Je to blbý."
Kaplan na židli znovu poposedl. Podíval se několikrát napravo nalevo, potom upřel oči na strop a nakonec na podlahu. Zhluboka se nadechl.
"Pozdravuje vás poručík Nately," řekl potom.
Yossarian posmutněl, když slyšel, že mají společného známého. Přece jen se tedy najde nějaký námět k rozhovoru. "Vy znáte poručíka Natelyho?" zeptal se zklamaně.
"Ano, znám ho dost dobře."
"Je to tak trochu pošuk, co?"
Kaplanův úsměv byl značně rozpačitý. "To já můžu těžko říct. Tak dobře ho zase neznám."
"Můžete mi věřit," řekl Yossarian. "Naprostej cvok."
Kaplan těžce zápolil s tichem, které nastalo, a pak ho narušil náhlým dotazem: "Jste kapitán Yossarian, že?"
"Nately to měl těžký odmalička. On totiž pochází z dobré rodiny."
"Prosím vás, nezlobte se," naléhal nesměle kaplan. "Možná že se dopouštím vážného omylu. Jste opravdu kapitán Yossarian?"
"Ano," přiznal se Yossarian. "Jsem kapitán Yossarian."
"Od dvěstěpadesáté šesté eskadry?"
"Od dvěstěpadesáté šesté bojové eskadry," přisvědčil Yossarian. "Nikdy mě nenapadlo, že bychom tu měli ještě další kapitány Yossariany. Pokud je mi známo, žádný jiný kapitán Yossarian tu není, ale co já vím - všechno je možný."
"Tak dobrá," řekl kaplan nešťastně.
"To bude záslužný agitační čin," podotkl Yossarian, "jestli se chystáte složit symbolickou poému o naší eskadře."
"Ne," zamumlal kaplan. "Nechystám se složit symbolickou poému o vaší eskadře."
Když Yossarian zahlédl stříbrný křížek na druhé straně kaplanova límce, přímo na posteli nadskočil. Úplně ho to vzalo, protože s opravdovým kaplanem vlastně ještě nikdy předtím nemluvil.
"Vy jste kaplan!" vykřikl nadšeně. "To já nevěděl, že jste kaplan."
"Ale ano," přisvědčil kaplan. "Vy jste nevěděl, že jsem kaplan?"
"No jasně. Já jsem nevěděl, že jste kaplan." Yossarian od něho nemohl odtrhnout oči, na tváři okouzlený úsměv. "Já jsem se ještě s žádným kaplanem nesetkal."
Kaplan se znovu začervenal a upřel pohled dolů na své ruce. Byl to drobný člověk, mohlo mu být tak dvaatřicet, měl kaštanové vlasy, ostýchavé hnědé oči a úzkou, pobledlou líc. V obou propadlých tvářích se mu krčila nevinná hnízdečka letitých uhrovitých pupínků. Yossarian by byl pro něj rád něco udělal.
"Takže pro vás opravdu nemohu nic udělat?" zeptal se kaplan.
Yossarian zavrtěl hlavou, stále s úsměvem. "Ne, bohužel. Mám všechno, co potřebuju, a cítím se tu výborně. Vlastně ani nejsem nemocný."

"To rád slyším." Sotva to kaplan dořekl, začal těch slov litovat a s vyplašeným zahihňáním si zacpal ústa klouby sevřené pěsti, ale Yossarian byl zticha a zklamal ho. "Jsou tu ještě další mládenci, na které se musím podívat," omluvil se nakonec kaplan. "Ale ještě za vámi přijdu, nejspíš zítra."
"Budu se těšit," řekl na to Yossarian.
"Přijdu ovšem pouze v tom případě, jestli o to stojíte," pokračoval kaplan se stydlivě sklopenou hlavou. "Všiml jsem si, že některým chlapcům nejsou mé návštěvy příliš příjemné."
Yossarian přímo žhnul přátelskou náklonností. "Budu opravdu rád, když přijdete," ujišťoval kaplana. "Mně vaše návštěva nebude nepříjemná."
Kaplan se vděčně rozzářil a potom se zahleděl do papírku, který předtím po celou dobu ukrýval v dlani. Bezhlesými pohyby rtů odpočítával lůžka na pokoji a posléze soustředil svou pozornost se zřejmými pochybnostmi na Dunbara.
"Smím se vás zeptat," zašeptal potichoučku, "je tamhleto poručík Dunbar?"
"Ano," přisvědčil hlasitě Yossarian, "to je poručík Dunbar."
"Děkuji," šeptal kaplan dál. "Mnohokrát děkuji. Musím u něho taky vykonat návštěvu. Musím vykonat návštěvu u každého příslušníka jednotky, který je tady v nemocnici."
"I u těch, co leží na jiných odděleních?" ptal se Yossarian.
"I u těch, co leží na jiných odděleních."
"Na jiných odděleních si ovšem dejte pozor, důstojný pane," varoval ho Yossarian. "Tam drží duševně choré. Hemží se to tam šílenci."
"Nemusíte mi říkat důstojný pane," vysvětloval kaplan, "Já jsem novokřtěnec."
"Ale s těmi druhými pokoji to myslím smrtelně vážně," pokračoval pochmurně Yossarian. "Empíci vás chránit nebudou - vojenská policie, to jsou ještě větší blázni než všichni ostatní. Já bych tam šel s váma, ale když já mám hroznej strach. Šílenství je nakažlivá nemoc. Tohle je jediný pokoj v nemocnici, kde nejsou blázni. Kromě nás jsou tu samí cvoci. A nedivil bych se, kdyby tohle bylo vlastně jediný nemocniční oddělení na světě, kde nejsou blázni."
Kaplan se rychle zvedl, odstoupil od Yossarianovy postele, a teprve potom se smířlivě usmál a slíbil, že si bude počínat nanejvýš opatrně. "A teď musím za poručíkem Dunbarem," prohlásil. Přesto ještě chvíli nejistě otálel. "Co poručík Dunbar, jak to s ním vypadá?" zeptal se nakonec.
"Všechno v nejlepším pořádku," ujišťoval ho Yossarian. "Žije si tu jako princ. Ale je to jeden z největších neznabohů na světě."
"O to mi tak nejde," řekl kaplan, opět šeptem. "Je vážně nemocný?"
"Ne, není vážně nemocný. Vlastně mu vůbec nic není."
"To je dobře." Kaplan si oddechl.
"No jo," souhlasil Yossarian. "Je to dobrý."
"Kaplan!" kroutil hlavou Dunbar, když se kaplan od něho zvedl a odešel. "To mě podrž. Kaplan!"
"Že je k sežrání?" ptal se ho Yossarian. "Tomu by možná měli ve volbách dát ty tři hlasy."
"Kdo by mu je měl dát?" vyptával se podezřívavě Dunbar.
Na konci pokoje, v malém prostůrku za zelenou překližkovou zástěnou, se nepřetržitě činil vážný plukovník, pán ve středních letech, kterého každý den navštěvovala jakási jemná, pěkná žena s kadeřavými světlými vlasy. Nebyla to ani žádná ošetřovatelka, ani příslušnice Ženského pomocného sboru, ani představitelka Červeného kříže, ale přesto se každé odpoledne věrně objevovala v nemocnici v Pianose, v hezkých pastelových letních šatech, velmi elegantní, na nohou lehké střevíčky z bílé lakované kůže, švy nylonek vždy úzkostlivě rovné. Plukovník byl od spojařů a teď tady dnem a nocí předával hlenovitá poselství svého nitra do čtvercových polštářků gázy, které pak puntickářsky pečetil a ukládal do kulaté uzavřené nádoby trůnící na nočním stolku vedle jeho. postele. Plukovník byl fantastický. Měl propadlá ústa, propadlé tváře, zapadlé, smutné, zanícené oči. Jeho obličej měl barvu zašlého stříbra. Kašlal potichu, ohleduplně, a čtverečky gázy tiskl k ústům s nechutí, kterou si už ani neuvědomoval. Plukovníka pohltil vír specialistů, kteří si svou specializaci ještě více prohlubovali právě tím, že se pokoušeli zjistit, co ho vlastně souží. Svítili mu naplno do očí, aby zjistili, jestli vidí, vráželi mu jehly do nervů, aby si poslechli, jestli něco cítí. Urolog se staral o jeho moc, lymfolog o jeho lymfu, endokrinolog o jeho žlázy, psycholog o jeho psychiku, dermatolog o jeho pokožku. Patolog zkoumal jeho patologii,

cystolog jeho cysty, a pak se tam vyskytoval ještě jeden plešatý pedant, odborník přes kytovce z katedry zoologie na Harvardu, kterého mezi vojenské lékaře nelítostně odpálkovala jistá porouchaná anoda na počítači IBM, a ten se při svých návštěvách pokoušel s umírajícím plukovníkem diskutovat o Bílé velrybě.
Plukovníka tedy vyšetřili opravdu důkladně. V jeho těle nezůstal jediný orgán, který by nezahltili léky nebo nějak jinak nepomrvili, neoprášili, nepropláchli, neprohmatali, neofotografovali, nevyňali, nevyplenili či nevyměnili. Ta upravená, štíhlá žena sedávala vzpřímeně u plukovníkovy postele, tu a tam se ho samaritánsky dotýkala a pokaždé, když se usmála, stávala se ztělesněním důstojného žalu. Plukovník byl vysoký, štíhlý a shrbený. Když vstal z postele, aby se trošku prošel, nahrbil se ještě víc, potom našlapoval velice opatrně, celý ohnutý, a posunoval se vpřed kratičkými pohyby nohou od kolen dolů. Pod očima měl fialové tůňky. Zena mluvila tiše, ještě tišeji, než plukovník kašlal, a nikdo z osazenstva nezaslechl její hlas.
Netrvalo ani deset dní a Texasan je všechny z pokoje vypudil. První podlehl kapitán od dělostřelců a po něm nastal hromadný úprk. Dunbar, Yossarian a kapitán od stíhací letky vypadli jednou po ránu společně. Dunbarovi se přestala točit hlava a kapitán od stíhačů se vysmrkal a bylo mu dobře. Yossarian sdělil lékařům, že ho játra přestala bolet. Šlo to jako po másle. Zdrhl odtamtud i ten rotmistr. Za necelých deset dní stačil Texasan vyhnat všechny pacienty z pokoje zpátky do služby - všechny až na toho chlápka od kontrášů, který se nakazil od stíhače a musel ulehnout se zápalem plic.

2. Clevinger

Když se to tak vezme, měl ten chlap od kontrarozvědky vlastně kliku, protože venku za okny nemocnice nerušeně pokračovala válka. Muži vyváděli jako šílení a dostávali za to vyznamenání. Po celém světě, na obou stranách fronty, obětovali mladí chlapci své životy za něco, o čem jim tvrdili, že je to jejich vlast, a zřejmě to vůbec nikomu nevadilo - nejméně právě těm chlapcům, co obětovali své mladé životy. A nezdálo se, že by to mělo v dohledné době skončit. Pravděpodobný byl pouze Yossarianův vlastní konec, a tak by byl asi zůstal v nemocnici třeba až do soudného dne, nebýt toho vlasteneckého Texasana se zašpičatělou spodní čelistí a tupým, pokřiveným, nezničitelným úsměvem, který mu bude zřejmě do smrti přetínat obličej jako střecha černého kovbojského klobouku. Texasan by byl dal nevímco za to, aby se všichni na pokoji kromě Dunbara a Yossariana cítili štěstím bez sebe. Byl to opravdu velmi nemocný člověk.
Yossarian se však nemohl cítit štěstím bez sebe, ani když mu to Texasan nepřál, protože venku za zdmi nemocnice se stále ještě neodehrávalo nic veselého. Odehrávala se tam jedině válka, ale kromě Yossariana a Dunbara si toho zřejmě nikdo nevšímal. A když se na to Yossarian snažil lidi upozornit, odtahovali se od něho a mysleli si, že se pomátl na rozumu. I Clevinger, kterému už mohlo být dávno leccos jasné, ale bohužel nebylo, na něj vyjel, že se asi zbláznil, když se s ním Yossarian viděl naposledy před svým únikem do nemocnice.
Clevinger na něj v mrtvičném rozhořčení pobouřeně valil oči, opřený oběma rukama o stůl, a křičel: "Ty jseš naprostej cvok!"
"A ukaž mi tady někoho, kdo není," řekl mu na to tehdy unaveně Dunbar. V obvyklém rámusu důstojnického klubu ho téměř nebylo slyšet.
"Já to myslím vážně!" stál na svém Clevinger.
"Vždyť se mě pokoušejí zabít," řekl mu nevzrušeně Yossarian.
"Nikdo se tě nepokouší zabít!" řval na něj Clevinger.
"Tak proč po mně střílejí?" zeptal se Yossarian.
"Střílejí přece na každýho," vysvětloval mu Clevinger. "Chtěli by nás zabít všechny."
"A jaký je v tom rozdíl, prosím tě?"
Clevinger se zase jednou dostal do ráže. Rozčilení ho zvedalo ze židle, oči mu vlhly a pobledlé rty se mu viditelně chvěly. Jako vždycky, když se hádal o principy, ve které vášnivě věřil, skončí to i tentokrát tím, že bude zuřivě lapat po dechu a marně zadržovat hořké slzy svého přesvědčení. Clevinger vášnivě věřil v celou řadu zásadních věcí. Byl to prostě cvok.

"A kdo tedy?" chtěl vědět. "Kdo to konkrétně je, ty lidi, co tě chtějí zabít?"
"Všichni," odpověděl Yossarian.
"Kdo všichni?"
"Můžeš hádat."
"Nemám ponětí."
"A jak teda potom můžeš tvrdit, že to nechtějí udělat?"
"Protože..." Clevinger se zahltil a bezmocně oněměl.
Clevinger skutečně skálopevně věřil, že má pravdu, ale Yossarian měl nezvratné důkazy, protože pokaždé, když vzlétl, aby někde shodil bomby, pálili tam po něm úplně neznámí lidé z kanónů, a to nebyla žádná legrace. A to ještě zdaleka nebylo všechno. Bydlet na ostrově Pianosa ve stanu jako nějaký šupák, to taky nebyla žádná legrace. Za zády se mu hrozivě vzdouvaly kopce a před sebou měl hladké modré moře, které dokázalo mžikem pohltit člověka postiženého křečí a dodat ho po třech dnech vyplaceně na břeh, nafouklého, zmodralého a v rozkladu, s pramínky vody crčícími z vychladlých nosních dírek.
Stan, ve kterém Yossarian přebýval, byl nalepený k okraji nehlubokého, vyšisovaného lesíka, který odděloval jeho eskadru od Dunbarovy. V těsné blízkosti bylo v příkopu podél opuštěné železniční trati uloženo potrubí, kterým se do letištních cisteren přiváděl letecký benzín. Díky Orrovi, Yossarianovu spolubydlícímu, to byl nejluxusnější stan u celé eskadry. Kdykoli se Yossarian vrátil ze zotavené v nemocnici nebo z dovolené v Římě, překvapil ho Orr nějakým novým nápadem, jímž v jeho nepřítomnosti stan vylepšil - tekoucí vodou, krbem s dřevěnými poleny, vycementovanou podlahou. Yossarian vybral místo a společně s Orrem stan zbudovali. Orr, stále se šklebící malé pivo s pilotním odznakem a hustými, vlnitými hnědými vlasy s pěšinkou uprostřed, dal k dispozici své bohaté znalosti a Yossarian, vyšší, silnější, rozložitější a pohotovější, obstaral většinu prací. Bydleli tam jen oni dva, ačkoli do stanu by se bylo klidně vešlo šest mužů. Když přišlo léto, stočil Orr postranní dílce přední stěny, aby větřík, který se ovšem stejně nikdy nezvedl, měl možnost vypudit zevnitř rozpálený vzduch.
Yossarianovým sousedem byl Havermeyer. Ten miloval pražené buráky a bydlel sám ve dvoulůžkovém stanu, v němž každou noc střílel po drobných polních myškách velkými kulkami z pětačtyřicítky, kterou šlohl mrtvému muži v Yossarianově stanu. Za Havermeyerem stál stan, který už McWatt nesdílel s Clevingerem, protože ten stále ještě nebyl zpátky, když Yossarian vyšel z nemocnice. McWatt se teď o stan dělil s Natelym, a ten byl právě v Římě a dvořil se ospalé děvce, do níž se před časem beznadějně zamiloval a kterou její povolání nudilo a která se s Natelym nenudila o nic míň. McWatt byl blázen. Byl to pilot, a kdykoli se mu naskytla příležitost, přelétával tak nízko nad Yossarianovým stanem, jak jen to šlo, aby si vyzkoušel, jestli ho dokáže pořádně vystrašit, a jeho zamilovanou zábavou rovněž bylo nalétávat s ohlušivým řevem nad dřevěný vor, plující na prázdných sudech od nafty za pásem písku u neposkvrněné bílé pláže, kam se chlapi chodili koupat jak je pámbu stvořil. Bydlet ve stanu s bláznem nebylo nic příjemného, ale Nately si to nijak nepřipouštěl. Sám byl totiž taky blázen, a když se stavěl důstojnický klub, chodil tam náruživě pomáhat, kdykoli měl volno. Yossarian tam nebyl ani jednou.
Po pravdě řečeno, takových klubů, které Yossarian nepomáhal budovat, byla celá řada, nejvíc si však cenil právě toho na Pianose. Byl to po všech stránkách důstojný památník jeho pevné vůle. Dokud nebyl klub úplně hotový, Yossarian tam ani nepáchl. Pak tam chodil často - tak se mu ta velká, pěkná, nesourodá budova se šindelovou střechou líbila. Byla to vskutku nádherná stavba, a Yossarianem prochvíval mocný pocit uspokojení, kdykoli se na ni zahleděl a uvědomil si, že při vší té lopotě, kterou do sebe vstřebala, nehnul ani prstem.
Když si tehdy s Clevingerem naposled nadávali, že jsou blázni, seděli vzadu v důstojnickém klubu ještě s dvěma dalšími kamarády nedaleko hracího stolku, u kterého Appleby vždycky vyhrával. Appleby byl stejně dobrý při kostkách jako v ping-pongu a ping-pong hrál stejně dobře jako cokoli jiného. Ať se pustil do čehokoli, dělal to dobře. Byl to světlovlasý chlapec z Iowy a věřil v boha, ve svaté poslání mateřství a v americký způsob života, aniž kdy o čemkoli z toho hlouběji přemýšlel. Každý, kdo ho znal, ho měl rád.
"Toho grázla nemůžu ani cejtit," zavrčel Yossarian.
Ta hádka s Clevingerem začala před několika minutami, když se Yossarian marně pídil po nějakém

kulometu. Byla to rušná noc. Rušno bylo u baru, rušno bylo u hracího stolku, rušno bylo i u ping-pongu. Ti nešťastníci, které chtěl Yossarian pokropit kulometem, se činili u barového pultu a zpívali staré sentimentální písničky, kterých se nikdo nemohl nabažit. Když je nemohl postřílet kulometem, dupl Yossarian alespoň krvelačně na celuloidový míček, který se mu přikutálel pod podpatek od pálky jednoho ze dvou důstojníků poskakujících u ping-pongového stolu.
"Ten Yossarian," smáli se ti dva důstojníci a kroutili hlavou. Z krabičky na polici si vzali jiný míček.
"Ten Yossarian," opakoval po nich Yossarian.
"Yossariane," zašeptal Nately varovně.
"Už mě chápete?" ptal se Clevinger.
Oba důstojníci se rozchechtali ještě víc, když slyšeli, jak se po nich Yossarian opičí. "Ten Yossarian," opakovali o něco hlasitěji.
"Ten Yossarian," pitvořil se Yossarian jako ozvěna.
"Yossariane, prosím tě," napomínal ho Nately.
"Už víte, co jsem tím chtěl říct?" dorážel Clevinger. "Je to agresivní asociál."
"Přestaň, prosím tě," řekl Clevingerovi Dunbar. Měl Clevingera rád, protože mu šel na nervy a čas s ním ubíhal pomalu.
"Vždyť tady Appleby ani není," ukazoval Clevinger vítězně Yossarianovi.
"Kdo tady mluví o Applebym?" chtěl vědět Yossarian.
"Plukovník Cathcart tu taky není."
"Kdo tady mluví o plukovníku Cathcartovi?"
"A kterou svini teda vlastně tak nenávidíš?"
"A kdo je tady u tebe svině?"
"Já se s tebou nebudu hádat," rozhodl se Clevinger. "Ani nevíš, kdo ti leží v žaludku."
"Každej, kdo se mě pokouší otrávit," řekl na to Yossarian.
"Kdo se tě pokouší otrávit?"
"Už mi přece dvakrát otrávili jídlo, ne? Copak mi nedali do jídla jed, když se mělo letět na Ferraru, a potom za Velkýho slavnýho obléhání Boloně?"
"To dali jed do jídla každýmu," vysvětloval Clevinger.
"A co mi to je platný?"
"A ani to nebyl jed!" křičel Clevinger rozčileně. Čím byl zmatenější, tím víc se rozpaloval.
Yossarian začal Clevingerovi s trpělivým úsměvem vysvětlovat, že co si jen vzpomíná, pořád proti němu někdo kuje pikle a pokouší se ho zabít. Některým lidem na něm záleží, ale jiným nikoli, a ti ho nenávidí a celí se třesou, aby ho sprovodili ze světa. Nenávidí ho, protože je Asyřan. Ale nedostanou ho, říkal Clevingerovi, protože on má ve zdravém těle zdravý duch a je silný jako býk. Jsou na něj krátcí, protože je Tarzan, Richard Lví srdce a Sherlock Holmes v jedné osobě. Protože je taky něco jako Vilda Shakespeare. Protože je Kain, Odysseus a Bludný Holanďan. Sodomský Lot, Panna Orleánská a král slavíků klokotajících v korunách stromů. Zázračná substance Z 247. Protože je -
"Cvok!" přerušil ho vřískavě Clevinger. "Nic jinýho nejsi než cvok!"
"- prostě granát. Nesporná jednička. Opravdovskej, nepřemožitelnej, univerzální mistr světa. Bona fide jsem něco jako suprman."
"Superman, jo?" řval na něj Clevinger. "Ty a superman!"
"Suprman," opravil ho Yossarian.
"Hele, kluci, nechtě toho," prosil je nervózně Nately. "Všichni se sem dívají."
"Jseš blázen," povykoval Clevinger, oči zalité slzami. "Trpíš jehovovským komplexem!"
"Však je to taky kolem mě samej Nátan."
Clevinger se zarazil ve svém slovním rozletu a podezíravě se zeptal: "Kdo je Nátan?"
"Kterej Nátan?" opáčil nevinně Yossarian.
Clevinger se však té pasti hladce vyhnul. "Myslíš si, že se každý může chovat jako sám Jehova. Nejsi o nic lepší než Raskolnikov -"
"Než kdo?"
"- Raskolnikov, abys věděl -"

"Raskolnikov!"
"- ano, myslím to vážně, ten, co si myslel, že má právo zabít tu bábu -"
"O nic lepší, jo?"
"- jo, že ji může klidně vzít po hlavě sekerou! A můžu ti to dokázat!" Clevinger se celý zalykal, když vypočítával Yossarianovy příznaky: pošetilou představu, že všichni lidi kolem jsou blázni, vražedné nutkání našít do úplně cizích lidí dávku z kulometu, retrospektivní překrucování skutečnosti, nepodložené podezření, že ho všichni lidi nenávidí a spolčují se, aby ho zlikvidovali.
Avšak Yossarian věděl, že má pravdu, protože - jak vysvětloval Clevingerovi - pokud se pamatoval, dosud nikdy se nemýlil. Ať se podívá kamkoli, všude je nějaký cvok, a rozumný mladý muž jako on se musí snažit vyváznout z té záplavy šílenství se zdravou kůží. Nic jiného mu nezbývá, protože je mu jasné, že jeho život je ohrožen.
Když se Yossarian vrátil z nemocnice k eskadře, měřil si každého, na koho narazil, velmi podezřívavě. Milo byl také pryč, ve Smyrně právě začala sklizeň fíků. I v Milově nepřítomnosti běželo však v jídelně všechno hladce. Už v sanitce, která s ním nadskakovala po hrbolaté cestě spojující jako rozbitý podvazek nemocnici s eskadrou, nasával do sebe Yossarian hladově pikantní aroma kořeněného jehněčího. K obědu byl šiš kebab, velké, šťavnaté, na rozen nabodnuté kousky masa škvířící se ďábelsky nad dřevěným uhlím, předtím dvaasedmdesát hodin máčené ve speciální marinádě; tajný recept na ni ukradl Milo jednomu prohnanému levantskému kupčíkovi. Jako příloha se podávala íránská rýže s mladými chřestovými výhonky a parmezánem, jako dezert přinesli třešňový pohár a nakonec vroucí šálek čerstvé kávy s kapkou benediktinky a koňaku. Obrovské porce pokládali na damaškové ubrusy obratní italští číšníci, které major - - - de Coverley unesl před časem z pevniny a věnoval Milovi.
Yossarian se v jídelně nacpal k prasknutí a pak v otupělé spokojenosti splihle nalehl na opěradlo své židle, ústa po těch hodech celá mastná. Žádný důstojník z celé eskadry nejedl ještě nikdy tak dobře, jak to bylo pravidlem v Milově jídelně, a Yossarian na chvíli zapochyboval, jestli to všechno nakonec přece jen nestojí za to. Ale pak si říhl, uvědomil si, že se ho tady všichni snaží zabít, a vyrazil divoce ven z jídelny, vyhledat doktora Daneeku a přimět ho, aby ho vypsal z bojové služby a poslal domů. Doktora Daneeku našel před jeho stanem. Seděl na vysoké stoličce a vyhříval se na sluníčku.
"Padesát letů," řekl mu doktor Daneeka a vrtěl odmítavě hlavou. "Pan plukovník po vás chce padesát letů."
"Ale já jich mám teprve čtyřiačtyřicet!"
Doktor Daneeka byl neoblomný. Vypadal jako nějaký smutný pták s trojúhelníkovitou hlavičkou a vydrhnutou, zašpičatělou tváří dobře živené krysy.
"Padesát letů," opakoval a stále vrtěl hlavou. "Pan plukovník požaduje padesát letů."

3. Havermeyer

Když se Yossarian vrátil z nemocnice, nebyl poblíž nikdo kromě Orra a mrtvého muže v Yossarianově stanu. Ten mrtvý muž v Yossarianově stanu, to byl nepříjemný problém, a Yossarian ho neměl rád, i když ho vlastně ani jednou neviděl. Yossariana to tak rozčilovalo, mít ho ve stanu od rána do večera a od večera do rána, že se několikrát vypravil do služební místnosti, aby podal stížnost seržantovi Towserovi, který však odmítal připustit, že mrtvý muž vůbec existuje, a on už samozřejmě taky neexistoval. Ještě zbytečnější byly pokusy zapůsobit přímo na majora Majora, vysokého kostnatého velitele eskadry, který byl podobný sklíčenému Henrymu Fondovi a vyskočil vždycky oknem ven, když se občas Yossarianovi podařilo proniknout pomocí krutých výhrůžek přes seržanta Towsera dovnitř a chtěl si o tom s velitelem promluvit. S mrtvým mužem v Yossarianově stanu to prostě nebyl žádný med. Když se Yossarian vrátil z nemocnice, našel Orra, s kterým to taky nebyl žádný med, jak si hraje s kohoutkem regulujícím přívod benzínu do kamínek, která začal mezitím stavět.
"Co to tu děláš?" zeptal se ostražitě Yossarian, když vešel do stanu, ačkoli dobře viděl, o co jde.
"Někde to tu uniká," odpověděl Orr. "Snažím se to spravit." "Prosím tě, nech toho," žádal ho Yossarian. "Znervózňuje mě to." "Když jsem byl ještě kluk," řekl na to Orr, "strkal jsem si do huby planý jabka a chodil jsem s nima celej den. Pod každou tváří jedno."

Yossarian odstrčil chlebník, z něhož začal vyndávat svoje toaletní potřeby, a v duchu se připravil na nejhorší. Uplynula minuta. "Proč?" zeptal se nakonec, když pochopil, že mu nic jiného nezbývá.
Orr se vítězoslavně zahihňal. "Protože jsou lepší než koňský kaštany."
Orr klečel na podlaze stanu. Vytrvale rozebíral kohoutek, drobné součástky pečlivě rozkládal kolem sebe, přepočítal si je, každou si nekonečně dlouho prohlížel, jako by ještě nikdy v životě neviděl nic, co by se té věcičce aspoň vzdáleně podobalo, a pak začal celý mechanismus zase skládat; a tak se to opakovalo pořád dokola, stále se stejnou trpělivostí a s neutuchajícím zájmem, bez sebemenší stopy únavy, bez jakékoli známky, že by toho už konečně hodlal nechat. Yossarian se na to Orrovo kutění díval a bylo mu jasné, že ho bude muset chladnokrevně zabít, jestli ihned nepřestane. Zabloudil očima k loveckému noži, který mrtvý muž v den svého příchodu zavěsil na tyč moskytiéry. Vedle dýky viselo prázdné kožené pouzdro, z něhož Havermeyer ukradl mrtvému muži tu pětačtyřicítku.
"Když jsem nemoh sehnat planý jabka," pokračoval Orr, "musely stačit koňský kaštany. Koňský kaštany jsou přibližně stejně velký jako planý jabka a mají vlastně příhodnější tvar. Na tvaru ovšem nakonec vůbec nezáleží."
"Proč jsi chodil po světě s pláňatama v hubě?" ptal se Yossarian znovu. "To jsem chtěl vědět."
"Protože mají šikovnější tvar než koňský kaštany," odpověděl Orr. "Vždyť jsem to zrovna povídal."
"Ty jeden zlomyslnej posedlej montére, ty vyděděnej čubčí synu," nadával mu Yossarian obdivně, "proč sis proboha vůbec něco do tý svý huby strkal?"
"Já jsem si nestrkal do huby jen tak něco," řekl na to Orr. "Já jsem si vycpával tváře planejma jabkama. A když jsem nemoh sehnat pláňata, nosil jsem koňský kaštany. Pod tvářema."
Orr se zahihňal. Yossarian si nařídil, že bude mlčet, a poslechl se. Orr čekal. Yossarian to vydržel déle.
"Pod každou tváří jeden," pravil Orr.
"Proč?"
Orr po tom slůvku chňapl jako sup po mršině. "Co proč?"
Yossarian zavrtěl hlavou, usmál se a odmítal odpovědět.
"To je divný, tady s tím ventilem," uvažoval Orr nahlas.
"Co je s ním?" ptal se Yossarian.
"Protože jsem chtěl -"
Yossarian se dovtípil. "Co jsi proboha chtěl?"
"- mít ducatý tvářičky."
"Ducatý tvářičky?" žasl Yossarian.
"Chtěl jsem mít ducatý tvářičky, jako jablíčka," vysvětloval Orr. "Už jako dítě jsem vždycky toužil po tom, mít jednou ducatý tvářičky, a tak jsem se rozhod, že na tom budu pracovat tak dlouho, dokud toho nedosáhnu, a ať se propadnu, nakonec jsem to dokázal, a to právě tímhle způsobem - že jsem chodil celej den s planejma jabkama v hubě." Znovu se zahihňal. "Pod každou tváří jedno."
"A proč jsi chtěl mít tvářičky jako jablíčka?"
"Já jsem vlastně nechtěl mít tvářičky jako jablíčka," řekl Orr. "Chtěl jsem prostě mít velký boubelatý tvářičky. Na barvě mi tak nezáleželo, jenom jsem chtěl, aby byly pěkně boubelatý. Dělal jsem pro to všechno možný, jako ti šílenci, co o nich píšou, že celej den mačkají v ruce gumový balónky, aby měli sílu v prstech. Já jsem byl vlastně jeden z nich. Já jsem se taky motal celej den po světě s gumovejma balónkama v dlaních."
"Proč?"
"Co proč?"
"Proč ses celej den motal po světě s gumovejma balónkama v dlaních?"
"Protože gumový balónky -"
"- jsou lepší než planý jabka?"
Orr se zachechtal a zavrtěl přitom hlavou. "Protože jsem si chtěl chránit dobrou pověst pro případ, že by mě někdo přistih, jak si to šinu kolem s pláňatama pod tvářema. Když jsem měl v rukou gumový balónky, moh jsem klidně zatlouct, že mám pod tvářema planý jabka. Pokaždý když se mě někdo zeptal, proč chodím s tvářema vycpanejma pláňatama, rozevřel jsem prostě dlaně a ukázal mu, že chodím s gumovejma balónkama, ne s pláňatama, a že je nosím v rukou, a ne pod tvářema. Byl to docela dobrej

fór. Jenom jsem nikdy nevěděl, jestli tomu ten člověk rozuměl, protože když mluvíš s dvěma pláňatama v hubě, tak lidi těžko chápou, co jim vykládáš."
Yossarian teď taky těžko chápal, co mu to Orr vykládá, a napadlo ho, jestli si tentokrát přitom, jak mluví, nestrká náhodou špičku jazyka pod jednu ze svých boubelatých tvářiček.
Yossarian se rozhodl, že už neřekne ani slovo. Bylo by to zbytečné. Znal Orra a věděl, že je naprosto beznadějné snažit se z něho vytáhnout, proč chtěl mít ty boubelaté tvářičky. Bylo by to stejně marné, jako když se vyptával, proč ho tenkrát v Římě v těsné chodbě před otevřenými dveřmi pokoje, kde bydlela mladší sestra Natelyho děvky, ta holka tak vytrvale mlátila střevícem do hlavy. Byla velká a macatá, s dlouhými vlasy, a tam, kde měla pleť nejjemnější, klikatila se jí pod kakaovou kůží hustá pavučina modravých žilek. V jednom kuse nadávala a ječela a vyskakovala na bosých nohou jako na trampolíně, aby se Orrovi mohla trefovat špičatým podpatkem střevíce přímo do temene. Oba byli nahatí a dělali takový kravál, že se na všech stranách začaly otevírat dveře ložniček a z nich zvědavě přihlížely jednotlivé párky; všichni byli nazí, kromě babizny v zástěře a ve svetru, která do toho káravě kvokala, a onoho oplzlého, prostopášného dědka, jemuž div nevypadly oči, jak lačně ten incident sledoval, a který po celou dobu hlasitě kdákal rozkoší. Holka ječela a Orr se pořád chechtal, a vždycky když mu podpatek střevíce přistál na hlavě, zahihňal se o to hlasitěji, což ji dohánělo přímo k nepříčetnosti. Příště si vyskočila ještě výš, aby ho mohla vzít po kokosu co nejsilněji, a její fantastická plná ňadra se přitom plácavě třepotala jako vlajky na stěžni, když se do nich opírá silný vítr, a hýždě a udělaná stehna se jí vlnily na všechny strany v jakémsi děsivém reji hojnosti. Vřískala a Orr se chechtal až do okamžiku, kdy zaječela naposled a vyřídila ho úctyhodnou peckou do spánku, takže se konečně hihňat přestal. S dírou v hlavě, která nebyla moc velká, a s lehkým otřesem mozku ho na nosítkách dopravili do nemocnice, ale z bojového nasazení se tam ulejval jenom dvanáct dní.
Nikdo nedokázal zjistit, co se vlastně stalo, ani ten kdákavý dědek a kvokající stařena, kteří přece jinak museli vědět o všem, co se tam kdy šustlo - v tom velikánském, nekonečném bordelu s celou řadou ložnic po obou stranách úzkých chodeb, vybíhajících do opačných stran z prostorného salónu se zastřenými okny a jedinou lampou. Kdykoli se pak ta holka s Orrem setkala, vykasala si sukně až nad přiléhavé bílé kalhotky, vystrčila na něj pevné kulaté břicho, hrubě se mu vysmívala a zahrnovala ho pohrdavými nadávkami, a nakonec se chraptivě rozchechtala, když viděla, jak se Orr ustrašeně hihňá a hledá útočiště za Yossarianem. Ať už Orr tenkrát za zavřenými dveřmi pokojíku mladší sestry Natelyho děvky udělal, pokoušel se udělat nebo nedokázal udělat cokoli, zůstávalo to zahaleno tajemstvím. Ta holka to nechtěla říci ani Natelyho děvce, ani kterékoli jiné, a samozřejmě ani Natelymu či Yossarianovi. Orr by to možná nakonec vyklopil, ale Yossarian se rozhodl, že už neřekne ani slovo.
"Chceš vědět, proč jsem chtěl mít ty boubelatý tváře?" ptal se Orr.
Yossarian mlčel jako ryba.
"Pamatuješ se," pokračoval Orr, "jak mě tenkrát ta holka v Římě, co tě nemůže vystát, mlátila do hlavy podpatkem svýho střevíce? Chceš vědět, proč do mě tak bušila?"
Yossarian si nedokázal představit, čím ji Orr mohl tak rozzuřit, že ho tak vytrvale dobrých patnáct či dvacet minut tloukla po hlavě a že se přitom zase nerozvášnila natolik, aby ho jednoduše drapla za kotníky a vymlátila z něho mozek. Nepochybně na to byla velká dost, Orr byl proti ní mrňous. Orr měl vysedlé veverčí zuby a vypoulené oči, které se výborně hodily k jeho velkým tvářím, ale byl dokonce ještě menší než chlapec Huple, jenž obýval stan na chybné straně železniční trati, v prostoru vyhrazeném administrativě. Bydlel tam s Hladovým Joem, který noc co noc ječivě naříkal ze spaní.
Administrativní prostor, ve kterém si Hladový Joe omylem postavil stan, zabíral střed tábora jejich eskadry mezi zrezivělými kolejemi železniční tratě a klopenou silničkou s černým živičným povrchem. Na té silnici nebyl problém sbalit holku, nějakou tu buclatou, mladou venkovskou nanynku, které v úsměvu většinou chyběly dva tři zuby. Stačilo jí slíbit, že ji člověk zaveze, kam potřebuje, a pak někde z té silnice sjet a povalit ji do divoké trávy. Yossarian této příležitosti využíval, jak jen to bylo možné, ale nebylo to zdaleka tak často, jak na něm žadonil Hladový Joe, který si sice kdykoli mohl vzít džíp, ale bohužel neuměl řídit. Stany mužstva se krčily na druhé straně silnice podél přírodního kina, v němž se pro potěšení umírajících každý večer na skládacím plátně krutě střetávaly nevědomé armády a v němž předtím odpoledne vystupovala armádní estrádní skupina.

Estrádní skupiny jim tam posílal generál P. P. Peckem, který svůj hlavní stan přemístil do Říma a uprostřed intrik proti generálu Dreedlovi neměl nic lepšího na práci. Generál Peckem byl puntičkář, který si potrpěl na pořádek. Byl to generál čiperný, přívětivý a velice přesný, věděl, kolik měří obvod rovníku, a místo "vzrůst" psal vždycky "modifikace kvantitativních parametrů směrem nahoru". Prostě vůl, a nikdo to nevěděl líp než generál Dreedle, kterého rozlítil nedávný rozkaz generála Peckema, požadující, aby všechny stany v operačním prostoru Středozemního moře stály ve vyrovnaných řadách se vstupy hrdě obrácenými směrem k Washingtonovu památníku v hlavním městě Spojených států. Generál Dreedle, který velel bojové skupině, to pokládal za naprostou blbinu. A jak měla peruť generála Dreedla zbudované stany, do toho přece panu generálovi Peckemovi vůbec nic nebylo. Mezi oběma mocipány došlo proto k vášnivému právně kompetenčnímu sporu, který bývalý svobodník Wintergreen, poštovní úředník na velitelství 27. letecké divize, rozhodl ve prospěch generála Dreedla. Výsledek střetu určil tím, že všechna sdělení generála Peckema házel do koše. Připadala mu příliš ukecaná. Názory generála Dreedla, tlumočené méně nabubřelým slohem, byly bývalému svobodníkovi Wintergreenovi sympatické a postupoval je podle všech předpisů neprodleně dál. Tak se stalo, že generál Dreedle zvítězil takříkajíc kontumačně.
Aby dobyl zpátky ztracené pozice, začal generál Peckem vysílat na všechny strany ještě více estrádních skupin než předtím a sám plukovník Cargill dostal za úkol, aby jim zajišťoval patřičně nadšené přijetí.
U Yossarianovy jednotky však žádné nadšení nevládlo. V Yossarianově jednotce pouze neustále narůstal počet prostých vojáků i důstojníků, kteří několikrát za den s ponurou tváří navštěvovali seržanta Towsera a dotazovali se ho, zda už přišel příkaz, že mají být posláni domů. To byli ti, co už měli za sebou padesát letů. Za dobu, kterou Yossarian strávil v nemocnici, jich zase trochu přibylo. Byli celí nervózní a okusovali si nehty. Vypadali směšně a nebyla s nimi řeč - jak už to bývá u mladých mužů stižených depresí. Sunuli se bokem dopředu jako krabi. Čekali na rozkaz z hlavního stanu 27. letecké divize v Itálii, který je měl poslat domů do bezpečí, a zatímco čekali, neměli na práci nic jiného než ustrašeně se žrát a kousat si nehty a několikrát denně se ponuře odebírat za seržantem Towserem, aby se ho zeptali, jestli ten rozkaz, který je má odeslat domů do bezpečí, už přišel.
Byl to závod s časem a oni si toho byli dobře vědomi, protože hořké zkušenosti je už dávno poučily, že plukovník Cathcart může počet letů kdykoli opět zvýšit. Nemohli však dělat nic jiného než čekat. Jedině Hladový Joe měl ještě jiný program, když splnil povinný počet letů. V noci ječíval, jak ho trápila noční můra, a sváděl boxerská utkání s Huplovou kočkou. A na každou estrádu si bral fotoaparát, sedal si do první řady a snažil se pořizovat snímky z podhledu, co nejvýš pod sukně blonďaté zpěvačky s mohutným poprsím, které róba pošitá třpytivými flitry držela v mezích jen s největším úsilím. Obrázky nikdy nevyšly.
Plukovník Cargill, jehož úkolem bylo likvidovat průšvihy generála Peckema, byl hřmotný zrzavý chlap. Před válkou pracoval jako ostražitý, nelítostný, rvavý obchodní manažer. Byl to velmi špatný obchodní manažer. Plukovník Cargill byl tak špatný obchodní manažer, že se stal vyhledávaným spolupracovníkem firem, které potřebovaly vykázat určité ztráty, aby dosáhly daňových úlev. V celém civilizovaném světě, to jest v newyorském prostoru vymezeném na jihu parkem Na bateriích a na severu Fultonovou ulicí, byl znám jako expert na rychlé daňové odpisy. Požadoval vysoké honoráře, protože dosáhnout neúspěchu nebylo často jednoduché. Musel začít pěkně nahoře a postupně se propracovávat ke dnu, a protože ve Washingtonu se vždycky našel nějaký sympatizující přítel, nedaly se peníze prodělat jen tak snadno. Vyžadovalo to měsíce perné dřiny a pečlivě chybného plánování. Člověk všechno hezky zpřeházel, dezorganizoval, špatně vykalkuloval a na všech stranách vytáhl zátky, a když už si myslel, že to má v kapse, vláda mu věnovala nějaké jezero nebo les nebo naftové pole a všechno pokazila. Ovšem přes všechny takové překážky bylo na plukovníka Cargilla spolehnutí a on dokázal přivést k bankrotu i ten nejlépe prosperující podnik. Vypracoval se sám, bez cizí podpory, a za své zdařilé neúspěchy nemusel být nikomu vděčný.
"Mládenci!" oslovil plukovník Cargill Yossarianovu eskadru a významně se odmlčel. "Jste američtí důstojníci. Důstojníci žádné jiné armády na světě nemohou tohle o sobě říci. Dobře se nad tím zamyslete."
Seržant Knight se nad tím zamyslel a potom zdvořile informoval plukovníka Cargilla, že právě hovoří k mužstvu a důstojníci že na něj čekají na druhém konci prostoru. Plukovník Cargill mu křepče poděkoval,

a když si to štrádoval na opačnou stranu ležení, zářil sebeuspokojením. Byl hrdý na to, že ani devětadvacet měsíců vojenské služby v něm neotupilo jeho geniální schopnost všechno zvorat.
"Mládenci!" oslovil důstojníky a významně se odmlčel. "Jste američtí důstojníci. Důstojníci žádné jiné armády na světě nemohou tohle o sobě říci. Dobře se nad tím zamyslete." Chvíli počkal, aby jim to zamyšlení umožnil. "Ti lidé jsou vašimi hosty!" zavolal náhle. "Urazili téměř pět tisíc kilometrů, aby vás mohli pobavit. Jak jim asi bude, když se na ně nikdo nepřijde podívat? Jak to zapůsobí na jejich morálku? Abyste rozuměli, chlapci - mně to může být tak dalece jedno. Ale to děvče, které vám chce dneska zahrát na harmoniku, by už klidně mohlo být maminkou. A jak by vám bylo, kdyby se vaše vlastní matka trmácela pět tisíc kilometrů, aby nějakým vojákům zahrála na tahací harmoniku, a pak by o ni nikdo neměl zájem? A co si asi pomyslí to dítě, jehož mámou už ona klidně může být, až vyroste a dozví se to? Na to bychom jistě dokázali všichni odpovědět. Ovšem, mládenci, rozumějte mi správně. Všechno je naprosto dobrovolné. Já jsem ten poslední plukovník na světě, který by vám chtěl nařizovat, abyste na tu estrádu šli a dobře se tam bavili, ale přeji si, aby jeden každý z vás, kdo je natolik v pořádku, že neleží v nemocnici, sypal rovnou odtud na tu vojenskou estrádu a dobře se tam bavil, a to je rozkáži"
Yossarian se cítil tak špatně, že by byl opět nejraději hledal útočiště ve špitále, a ještě víc se mu přitížilo po dalších třech bojových letech, když doktor Daneeka i nadále jenom vrtěl svou melancholickou hlavou a odmítal ho vyřadit z létání.
"Vy říkáte, že máte potíže?" plísnil ho doktor Daneeka roztrpčeně. "A co já? Než jsem vyštudoval na doktora, živil jsem se osm let jenom burákama. Než jsem si pak vybudoval aspoň tak slušnou praxi, že jsem měl na základní výdaje, žil jsem jen o chlebu a vodě. A zrovna když mi ordinace začínala pomaličku vynášet, tak mě odvedli. Nechápu, na co si vy stěžujete."
Doktor Daneeka byl Yossarianův přítel, ale i kdyby mu v rámci své pravomoci mohl trošku pomoci, nehnul by zřejmě ani prstem. Yossarian velice pozorně naslouchal, když mu doktor Daneeka vyprávěl o plukovníku Cathcartovi z velitelství skupiny, který se chtěl stát generálem, o generálu Dreedlovi od perutě a o jeho ošetřovatelce a o všech generálech na hlavním velení 27. letecké divize, kterým ke splnění bojové povinnosti stačilo pouhých čtyřicet letů.
"Proč se tomu jednoduše nezasmějete a nevyrazíte z toho, co se dá?" radil mu doktor Daneeka otráveně. "Buďte jako Havermeyer."
Nad tou představou se Yossarian přímo otřásl. Havermeyer totiž vedl čelní bombardér a při letu k cíli zásadně nepodnikal žádné úhybné manévry, čímž podstatně zvyšoval ohrožení všech, kdo s ním letěli v jedné formaci.
"Havermeyere, proč ksakru nikdy neuděláš žádnej úhybnej manévr?" útočili na něj zuřivě po skončení náletu.
"Poslyšte, chlapci, nechtě kapitána Havermeyera na pokoji," okřikoval je plukovník Cathcart. "Je to daleko nejlepší bombardér, jakého u nás máme, a tím to končí."
Havermeyer se jen šklebil a vrtěl hlavou a snažil se jim vysvětlit, jak si z obyčejných nábojů vyrábí loveckou dýkou střely dum-dum, aby měl v noci ve stanu čím pálit po myších. Havermeyer byl opravdu daleko nejlepší bombardér, jakého tam měli, ale létával přímočaře ve stejné výšce od základny až nad cíl, ba ještě daleko za něj, aby mohl sledovat, jak svržené bomby dopadají na zem a vybuchují v prudkých oranžových výronech, probleskujících z vířivých příkrovů kouře a z prašných gejzírů trosek, které se tam převalovaly v obrovských šedých a černých vlnách. Havermeyerovi se hravě dařilo dělat ze smrtelných lidí v šesti letadlech přičaplé kachny, které se neodvažovaly ani pohnout, ba ani ceknout, zatímco on sám s hlubokým zájmem sledoval průhledem z plexiskla bomby po celou jejich cestu k zemi a poskytoval tak německým dělostřelcům pod sebou veškerý čas, který potřebovali k tomu, aby si je pohodlně zaměřili, zacílili a stiskli kohoutky či zatáhli za odpalovací šňůry či zmáčkli spouště nebo co to tam krucifix vlastně dělali, když oni chtěli zabít lidi, které vůbec neznali.
Havermeyer vedl čelní bombardér a nikdy se neminul cíle. Yossarian taky vedl čelní bombardér, ale vyhnali ho od toho, protože ho už dávno přestalo zajímat, jestli zasáhne cíl, nebo ne. Rozhodl se, že bude žít věčně nebo že zemře při pokusu dosáhnout této své mety, a když vzlétal k akci, bylo jeho jediným posláním vrátit se zase živý zpátky.

Mládenci tenkrát lítali za Yossarianem rádi, protože nalétával na cíl z nejroztodivnějších směrů a nejrůznějších výšek. Šplhal nahoru, spouštěl se dolů, točil se a obracel tak příkře a prudce, že piloti ostatních pěti letadel měli plné ruce práce, aby se s ním udrželi ve formaci. Vyrovnával vždy jen na několik málo sekund, které postačily pro svržení pum, a ihned se zase pouštěl s bolestným řevem motorů šikmo vzhůru a proplétal se dotěrnými barážemi flaku tak divoce, že se těch šest letadel brzy rozstříklo po celé obloze jako vroucí modlitbičky a každé představovalo přímo lahůdku pro německé stíhačky, ale to Yossariana nevzrušovalo, protože tehdy už žádné německé stíhačky nevzlétaly a Yossarian taky vůbec nestál o to, aby v jeho blízkosti vybuchovala nějaká jiná letadla. Teprve když se celý ten Sturm und Drang ocitl daleko za nimi, unaveně si ze zpoceného cela posunul ochrannou přilbu a přestal štěkat rozkazy určené McWattovi, který seděl u řízení a zrovna v téhle chvíli ho samozřejmě nemohlo napadnout nic lepšího, než že se začal shánět po tom, kam dopadly bomby.
"Pumovnice prázdná," hlásíval seržant Knight zezadu.
"Trefili jsme se do toho mostu?" vyptával se McWatt.
"Nevím, pane kapitáne, házelo to se mnou tak, že jsem se nemohl dívat. Teď je všechno přikryté kouřem a není nic vidět."
"Hej, Aarfy, zasáhly bomby cíl?"
"Jaký cíl?" podivil se obvykle kapitán Aardvaark, Yossarianův obtloustlý navigátor, vášnivý kuřák dýmky, který se topil ve změti map po Yossarianově boku v přídi letadla. "Ještě jsme se přece nedostali nad cíl, nebo jo?"
"Yossariane, zasáhly bomby cíl?"
"Jaký bomby?" ptával se Yossarian, který se v té chvíli zajímal jedině o flak.
"Ach jo," vzdychl si v té chvíli zpěvavě McWatt, "to jsou mi věci."
Yossarianovi bylo srdečně jedno, jestli zasáhl cíl, či nikoli, jen když se to podařilo Havermeyerovi nebo veliteli nějakého jiného bombardéru a nemuseli se vracet. Občas se někdo na Havermeyera naštval a ohnal se po něm pěstí.
"Povídal jsem, chlapi, abyste kapitána Havermeyera nechali na pokoji," varoval je všechny hněvivě plukovník Cathcart. "Neříkal jsem vám, že to je náš daleko nejlepší bombardér?"
Havermeyer se při plukovníkově zásahu jenom šklebil a zasunul si do úst další pražený burák.
V noční střelbě na myši, při které používal pistole ukradené mrtvému muži z Yossarianova stanu, se Havermeyer mezitím fantasticky zdokonalil. Jako návnada mu sloužila cukrová tyčinka. Seděl, upíral oči do tmy a čekal, až se nějaká myš nechá nalákat, prst volné ruky zaklesnutý ve smyčce šňůry, kterou natáhl od rámu moskytiéry k řetízku ovládajícímu žárovku z nematovaného skla, zavěšenou u stropu stanu. Šňůra byla napjatá jako struna bendža a stačilo jen maličké škubnutí, aby se rozechvělá oběť octla v záplavě světla. Drobný saveček strnul a vyděšeně koulel očkama v zoufalém úsilí zjistit, odkud mu hrozí nebezpečí, a Havermeyer byl na vrcholu blaha. Počkal, až se ta očka střetla s jeho vlastním pohledem, a pak se hlasitě zasmál a zároveň stiskl kohoutek a ubohé chlupaté tělíčko se vzápětí v ohlušivém rachotu rozstříklo po celém stanu a bázlivá myší dušička se odebrala vzhůru zpět ke svému Stvořiteli.
Jednou pozdě v noci vypálil takhle Havermeyer opět po nějaké myšce a výstřel vyhnal ze stanu Hladového Joea. Vyletěl z něho bosý s řevem, jako by ho na nože brali, přeběhl zářez opuštěné železnice, vyprázdnil svou vlastní pětačtyřicítku do Havermeyerova stanu a najednou zmizel v jednom z úzkých okopů, jež se jakoby mávnutím čarovného proutku objevily vedle každého stanu po noci, za které Milo Minderbinder bombardoval ležení. Seběhlo se to těsně před svítáním za Velkého slavného obléhání Boloně, kdy němí mrtví zalidňovali noční hodiny jako živoucí duchové a Hladový Joe šílel strachem, protože zase jednou dokončil povinný počet letů a nebyl vypisován na další. Když ho vytáhli z mokrého dna okopu, nesouvisle cosi blábolil o hadech, krysách a pavoucích. Ostatní si posvítili baterkami do okopu, aby se přesvědčili, co tam Hladový Joe viděl. Nebylo tam nic, jen několik centimetrů stojaté dešťové vody.
"Vidíte?" hulákal Havermeyer. "Vždyť jsem to říkal. Říkal jsem vám, že je to blázen!"

4. Doktor Daneeka

Hladový Joe byl doopravdy blázen, a nikdo to nemohl vědět líp než Yossarian, který dělal všechno možné, aby mu nějak pomohl. Hladový Joe však Yossariana vůbec neposlouchal. Hladový Joe ho neposlouchal, protože si myslel, že Yossarian je blázen.
"Proč by vás měl poslouchat?" říkal doktor Daneeka Yossarianovi, a ani se přitom na něj nepodíval. "Protože má problémy."
Doktor Daneeka na to posupně odfrkl. "Ten člověk si myslí, že má problémy? A co bych měl říkat já?" Pak pokračoval s pochmurným úšklebkem. "Chm - ne že bych si stěžoval. Vím, že je válka. Vím, že spousta lidí bude muset trpět, abychom to vyhráli. Ale proč musím být já jedním z nich? Proč nenalejou některýho z těch páprdů, co pořád lidem kecají o tom, jak velké oběti je medicína hotova přinést? Já nechci přinášet žádný oběti. Já chci vydělávat prachy."
Doktor Daneeka byl upravený, čisťounký človíček, který byl nejspokojenější, když se mohl mrzoutsky mračit. Měl tmavou pleť a drobnou, moudrou, morousovitou tvář s truchlivými váčky pod očima. Neustále přemýšlel o svém zdraví a téměř denně navštěvoval zdravotnický stan, kde si dával měřit teplotu od jednoho ze dvou vojínů, kteří ho tam prakticky ve všem zcela samostatně zastupovali, a to natolik úspěšně, že neměl do čeho píchnout, a tak se svým věcně ucpaným nosem neustále vysedával na sluníčku a kroutil hlavou nad tím, proč si ostatní připouštějí nějaké starosti. Ti dva lapiduchové se jmenovali Gus a Wes a podařilo se jim povznést medicínu na úroveň exaktní vědy. Každého, kdo přišel na ošetřovnu s teplotou nad devětatřicet, hnali bez okolků do nemocnice. Každému, kdo měl teplotu pod devětatřicet, s výjimkou Yossariana, pomazali dásně a prsty u nohou fialovým dezinfekčním roztokem a dali projímadlo, jež pak pacienti štítivě zahazovali do blízkého křoví. A těm, kteří měli při příchodu na ošetřovnu přesně devětatřicet, řekli, aby se za hodinu dostavili k novému změření. Yossarian měl stabilně třicet osm tři, ale dostal se do nemocnice, kdy chtěl, protože se jich nebál.
Tento systém vyhovoval každému, především doktoru Daneekovi,
který tak měl dostatek času pozorovat majora - - - de Coverleyho, jak na svém soukromém vržišti trénuje házení koňskými podkovami, s okem stále ještě zakrytým průhledným chráničem, který mu doktor Daneeka zhotovil z kousku celuloidu ukradeného z okna služební místnosti majora Majora. To bylo před několika měsíci, když se major - - - de Coverley vrátil z Říma, kde najímal dva velké byty pro dovolené důstojníků a mužstva, s poraněnou rohovkou. Doktor Daneeka chodíval sice do zdravotnického stanu každý den, ale pouze tehdy, když pocítil, že je velice nemocný člověk, a vyhledal Gusa a Wesa, aby se na něj podívali. Nikdy na něm nedokázali nic najít. Měl vždycky rovných šestatřicet, což mělo být podle nich naprosto v pořádku a doktor Daneeka mohl být zcela klidný. Doktor Daneeka ovšem zcela klidný nebyl. Začínal v Gusa a Wesa ztrácet důvěru a pohrával si s myšlenkou, jestli by je neměl poslat zpátky do autoparku a nahradit je někým, kdo by dokázal zjistit, že mu něco chybí.
Doktor Daneeka byl v důvěrném kontaktu s řadou věcí, s kterými to v žádném případě nebylo v pořádku. Vedle vlastního zdraví ho jednak znervózňoval Tichý oceán, jednak trápila povinná letová praxe. Pokud šlo o zdraví, nemohl si člověk nikdy být příliš jistý. Tichý oceán, to byla v jeho očích vodní masa obklopená na všech stranách elefantiázou a dalšími strašlivými chorobami, do jejichž těsné blízkosti by mohl být znenadání uvržen, kdyby se znelíbil plukovníkovi Cathcartovi tím, že by Yossariana vyřadil z letové služby. A povinnou letovou praxi představovaly hodiny, které musel strávit každý měsíc v letadle, aby mohl dostat letové příplatky. Doktor Daneeka létání nenáviděl. V letadle se cítil jako ve vězení. V letadle neměl člověk kam utéci, jedině zase do jiné části letadla. Doktoru Daneekovi bylo řečeno, že lidi, kteří rádi lezou do letadla, dávají tím vlastně průchod podvědomé touze vlézt zpátky do mateřského lůna. Sdělil mu to Yossarian, který měsíc co měsíc umožňoval doktoru Daneekovi, aby pobíral letové příplatky, aniž byl nucen navracet se do mateřského lůna. Yossarian totiž vždycky přesvědčil McWatta, aby při cvičných letech nebo při výletech do Říma zanesl jméno doktora Daneeky do palubního deníku.
"Však víte, jak to chodí," předl doktor Daneeka spiklenecky se lstivě přimhouřenýma očima. "Proč riskovat, když to není naprosto nutné?"
"Jistě," souhlasil Yossarian.
"Co na tom komu záleží, jestli v tom letadle sedím, nebo ne?"
"Nikomu do toho nic není."

"Jasně. To je přesně můj názor," říkal doktor Daneeka. "Kdyby se sem tam něco nepodmazalo, svět by se přestal točit. Ruka ruku myje. Chápete, co tím myslím? Ty podrbeš na zádech mě a já zase tebe, a všechno je v pořádku."
Yossarian chápal, co tím doktor Daneeka myslí.
"Takhle jsem to nemyslel," pravil doktor Daneeka, když ho Yossarian začal drbat na zádech. "Mluvím o spolupráci. O vzájemných službách. Vy prokážete službu mě, já zase vám. Chápete?"
"Tak mi tedy prokažte jistou službu," požadoval Yossarian.
"Ani nápad," odpověděl doktor Daneeka.
Na doktorovi Daneekovi bylo cosi tísnivě malicherného, jak pořád celý sklíčený vysedával na sluníčku před svým stanem, na sobě letní khaki kalhoty a letní košili s krátkými rukávy, vybledlou do antiseptické šedi od každodenního praní, jemuž ji nemilosrdně podroboval. Vypadal jako člověk zmrazený kdysi hrůzou, který pak už nikdy docela neroztál. Seděl tam celý schoulený do sebe, hlavu napůl zapadlou mezi útlá ramínka, a opálenýma rukama s lesklými stříbřitými nehty si něžně třel vnější část na prsou zkřížených paží, jako by mu bylo zima. Ve skutečnosti to ovšem byl člověk plný vřelosti a soucitu a ani na okamžik nepřestával sám sebe litovat.
"Proč já?" lamentoval znovu a znovu, a nebyla to hloupá otázka.
Yossarian věděl, že to byla dobrá otázka, protože dobré otázky sbíral a kdysi je použil k rozleptání výchovně vzdělávacích kroužků, které Clevinger vedl dva večery v týdnu ve zpravodajském stanu kapitána Blacka spolu s tím brýlatým desátníkem, o němž každý věděl, že je pravděpodobně podvratný živel. Kapitánu Blackovi bylo jasné, že to musí být podvratný živel, protože nosil brýle a užíval slov jako panacea a utopie a protože kritizoval Adolfa Hitlera, který přece vykonal tolik dobré práce při potírání neamerické činnosti v Německu. Yossarian navštěvoval tyto výchovně vzdělávací kroužky proto, že se chtěl dozvědět, proč se taková síla lidí tak usilovně snaží připravit ho o život. Zájem projevilo ještě několik dalších mládenců, a když Clevinger s tím podvratným desátníkem skončili a dopustili se té chyby, že vybídli přítomné k dotazům, mají-li nějaké, bylo otázek mnoho a byly opravdu mazané.
"Kdo je to, ten Habeš?"
"Proč je Hitler?"
"Kdy je právo?"
"Kde byl ten nahrbenej děda s moučnou tváří, kterýmu se říkalo papež, když ten kolotoč začal?"
"Jakou barvu měly trumfy v Mnichově?"
"Hohó, beriberi."
A "Prdlajs!"
To všechno rychle za sebou, a nakonec přišel Yossarian s otázkou, která neměla odpověď:
"Kde jsou Snowdenové minulých let?"
Ta otázka je vyvedla z míry, protože Snowden zahynul tehdy nad Avignonem, když se Dobbs ve vzduchu zbláznil a vytrhl Huplovi řízení z rukou.
Desátník si hrál na nedoslýchavého. "Prosím?" zeptal se.
"Kde jsou Snowdenové minulých let?"
"Obávám se, že vám nerozumím."
"Ou sont les Neigedens d'aníara?" snažil se mu Yossarian pomoci.
"Parlez en anglais, proboha," dožadoval se desátník. "Je ne parle pas français."
"Já taky ne," řekl na to Yossarian, který byl hotov zavalit ho všemi slovy světa, aby z něho vyždímal odpověď, ale zasáhl do toho Clevinger, bledý, hubený, lapající po dechu, v podvyživených očích první lesk vlhkého povlaku slz.
Na velitelství z toho byl poprask, protože nikdo nemohl tušit, na co všechno by lidi nepřišli, kdyby se jim dovolilo ptát se na cokoli, co je napadne. Plukovník Cathcart poslal podplukovníka Korna, aby tomu učinil přítrž, a podplukovník Korn to vyřešil tak, že stanovil pravidlo, kterým se mělo kladení otázek řídit. Jak podplukovník Korn sděloval ve svém hlášení plukovníku Cathcartovi, pravidlo podplukovníka Korná neslo v sobě prvky geniality. Podle pravidla podplukovníka Korná mohli klást otázky pouze ti účastníci školení, kteří dosud žádnou otázku nevznesli. Brzy docházeli do kroužků pouze ti, co nikdy nediskutovali, a zanedlouho se kroužek přestal vůbec scházet, protože se Clevinger, desátník a

podplukovník Korn shodli v názoru, že není ani možné, ani nutné vzdělávat lidi, kteří se nikdy na nic neptají.
Plukovník Cathcart a podplukovník Korn bydleli a pracovali v budově velitelství skupiny, jako konečně všichni členové štábu kromě kaplana. Budova velitelství skupiny byla mohutná, ošuntělá barabizna postavená z rozpadajících se červených kamenných kvádrů, kde to odevšad táhlo a pořád praskal vodovod. Za ní byla moderní skítová střelnice, kterou dal plukovník Cathcart zbudovat pro exkluzivní rekreaci důstojníků skupiny a na které teď díky generálu Dreedlovi musel každý důstojník i příslušník mužstva v bojové službě strávit měsíčně nejméně osm hodin.
Yossarian tedy střílel na hliněné holuby, ale nikdy žádného nezasáhl. Appleby taky střílel na hliněné holuby a trefil se vždycky. Yossarianovi to šlo na skítu stejně špatně jako při hazardních hrách. Při hazardu také nikdy nedokázal vyhrát, aby to stálo za to. Nedokázal vyhrát, ani když švindloval, protože hráči, které se snažil podvést, dovedli vždycky sami švindlovat líp než on. To byly dva životní nezdary, s nimiž se musel nějak vyrovnat - že z něho nikdy nebude dobrý střelec na hliněné holuby a že nikdy snadno nezbohatne.
"To vyžaduje inteligenci, nezbohatnout," psal plukovník Cargill v jednom z homiletických memorand, které dával pravidelně do oběhu s podpisem generála Peckema. "Dnes dokáže vydělat peníze každý blb, a většinou je také vydělá. Ale co lidé, kteří mají talent a intelekt? Jmenujte mi například jediného básníka, který vydělává peníze."
"T. S. Eliot," pravil bývalý svobodník Wintergreen v čtvercové místnůstce na velitelství 27. letecké divize, ve které třídil poštu, a praštil sluchátkem, aniž se představil.
Plukovníka Cargilla v Římě to zmátlo.
"Kdo to byl?" ptal se generál Peckem.
"Nevím," odpověděl plukovník Cargill.
"A co chtěl?"
"Nevím."
"Tak tedy co říkal?"
"T. S. Eliot," sdělil mu plukovník Cargill.
"Co to znamená?"
"T. S. Eliot," opakoval plukovník Cargill.
"Jenom ‚T. S. -'"
"Ano, pane generále. Nic víc neřekl. Jenom ‚T. S. Eliot'."
"To bych rád věděl, co to znamená," uvažoval generál Peckem. Lámal si s tím hlavu i plukovník Cargill.
"T. S. Eliot," mumlal si generál Peckem.
"T. S. Eliot," opakoval po něm plukovník Cargill týmž truchlivě zmateným tónem.
Generál Peckem se za chvíli zdvihl s podezřele dobrotivým úsměvem. Výraz jeho tváře byl vychytralý a rafinovaný. Očka mu zlomyslně svítila. "Ať mě spojí s generálem Dreedlem," přikázal plukovníku Cargillovi. "A neříkejte mu, kdo volá."
Plukovník Cargill mu podal sluchátko.
"T. S. Eliot," řekl do něho generál Peckem a zavěsil.
"Kdo to byl?" ptal se plukovník Moodus.
Generál Dreedle na Korsice neodpověděl. Plukovník Moodus byl zeť generála Dreedla a generál Dreedle ho vzal do armády jen na naléhání své ženy a proti své vůli. Zíral teď na plukovníka Mooduse s vyrovnanou nenávistí. Svého zetě nemohl už ani vidět; fungoval jako jeho pobočník, a tak ho měl neustále za zadkem. Tenkrát se stavěl proti sňatku své dcery s plukovníkem Moodusem, protože nerad chodil na svatby. S hrozivým, soustředěným zamračením se ve své kanceláři přesunul k velikánskému zrcadlu a prohlížel si v něm svůj majestátní obraz. Měl prošedivělé vlasy, vysoké čelo, nad očima husté ocelově šedé chomáče, hranatou výbojnou bradu. Zabral se do tíživých úvah o záhadném sdělení, které právě obdržel. Potom se mu tvář pomalu začala rozjasňovat. Dostal nápad a rty se mu křivě sevřely ďábelským potěšením.
"Spoj mě s Peckemem," přikázal plukovníku Moodusovi. "A neříkej tomu holomkovi, kdo volá."
"Kdo to byl?" ptal se plukovník Cargill v Římě.

"Zase tamten člověk," odpověděl generál Peckem se zjevnými známkami poplašenosti. "Teď jde po mně."
"Co chtěl?"
"Nevím."
"Co říkal?"
"Zase totéž."
",T. S. Eliot'?"
"Jo, ,T. S. Eliot'! Nic víc." Generál Peckem měl spásný nápad. "Třeba je to nějaký nový kód či co, nebo heslo dne. Co kdybyste dal zjistit u spojařů, jestli to není nový kód či co, nebo heslo dne?"
Spojovací služba odpověděla, že T. S. Eliot není ani nový kód, ani heslo dne.
Plukovníka Cargilla napadlo něco jiného. "Měl bych možná brnknout na velitelství 27. letecké, jestli o tom něco nevědí. Mají tam jednoho úředníka, Wintergreen se jmenuje, s tím se dobře znám. Je to ten člověk, co mi dal echo, že naše próza je příliš rozvláčná."
Bývalý svobodník Wintergreen sdělil Cargillovi, že o T. S. Eliotovi nejsou na velitelství 27. letecké divize žádné záznamy.
"Jak to teď vypadá s naší prózou?" Když už měl plukovník Cargill bývalého svobodníka Wintergreena na drátě, řekl si, že se ho přeptá i na tohle. "Už jsme se dost zlepšili, ne?"
"Stále je to však příliš rozvláčné," odpověděl bývalý svobodník Wintergreen.
"Vůbec by mě nepřekvapilo, kdyby v tom měl prsty generál Dreedle," svěřil se nakonec plukovníku Cargillovi generál Peckem. "Jen si vzpomeňte, co provedl s tou skítovou střelnicí."
Generál Dreedle zpřístupnil soukromou skítovou střelnici plukovníka Cathcarta všem důstojníkům i mužstvu v bojové službě. Generál Dreedle si přál, aby jeho mužové navštěvovali skítovou střelnici tak často, jak jen to zařízení samo a jejich letový program bude dovolovat. Osm hodin střelby na hliněné holuby měsíčně byl pro ně výtečný trénink. Učili se při něm střílet na hliněné holuby.
Dunbar střelbu na hliněné holuby miloval, protože ho tam každá minuta nesmírně otravovala a čas tam ubíhal strašně pomalu. Vypočítal si, že jediná hodina střelby na hliněné holuby ve společnosti lidí jako Havermeyer a Appleby má cenu jedenáctkrát sedmnácti let.
"Já si myslím, že jseš cvok." To byla Clevingerova reakce na Dunbarův objev.
"A koho to zajímá?" řekl na to Dunbar.
"Já to myslím vážně," trval na svém Clevinger.
"To je každýmu srdečně fuk," komentoval to Dunbar.
"Skutečně. Možná bych s tebou dokonce souhlasil, že život se zdá delší, kd -"
"- je delší kd -"
"- je delší - je delší? No dobrá, tak je delší, když ho vyplňují období nudy a nepohodlí, ale -"
"Hádej, jak rychle," vybafl Dunbar.
"Hh?"
"Utíkají," vysvětloval Dunbar.
"Kdo?"
"Roky."
"Roky?"
"Roky," potvrdil Dunbar. "Roky, roky, roky."
"Clevingere, proč nenecháš Dunbara na pokoji?" zapletl se do toho Yossarian. "Cožpak si neuvědomuješ, kolik tahle debata spotřebuje času?"
"To je v pořádku," řekl Dunbar velkomyslně. "Mám našetřeno několik dekád. Víš, jak dlouho to trvá, než uteče jeden rok?"
"A ty toho taky nech," napomenul Yossarian Orra, který se začal potutelně pochechtávat.
"Já jsem si jenom vzpomněl na tu holku," vysvětloval Orr. "Na tu holku na Sicílii. Na tu holku na Sicílii, co neměla na hlavě ani chlup."
"Udělal bys líp, kdybys byl zticha," varoval ho Yossarian.
"To je tvoje vina," řekl Yossarianovi Dunbar. "Proč ho nenecháš, ať se chechtá, když se mu chce? Pořád je to lepší, než když začne kecat."

"Tak dobře. Tak se teda klidně pochechtávej, když se ti chce."
"Víš, jak dlouho to trvá, než uteče jeden rok?" opakoval Dunbar Clevingerovi. "Tohle." Luskl prsty. "Před vteřinou jsi začal chodit na střední školu, pěkně nadejchanej čerstvýho vzduchu. A dneska jsi starej chlap."
"Starej?" divil se Clevinger. "O čem to mluvíš?"
"Starej."
"Já přece nejsem starej."
"Pokaždý když startuješ na nálet, jsi už jednou nohou v hrobě. Oč starší vlastně ve svým věku jseš? Před půl minutou jsi ještě chodil do gymplu a rozepnutá podprsenka tě dokázala přivést až před brány ráje. A pětinu vteřiny předtím jsi byl malej kluk, kterýmu osm tejdnů letních prázdnin připadalo jako osm set tisíc let a ještě mu čas utíkal jak splašenej. Ffft! Takhle rychle ti prchá jeden rok za druhým. Jak jinak chceš teda krucinál zpomalit čas?" Když Dunbar skončil, byl téměř naštvaný.
"No, možná máš pravdu," podvoloval se neochotně Clevinger tlumeným hlasem. "Dlouhý život musí být možná plný nepříjemných zkušeností, aby opravdu připadal dlouhý. Ale kdo o něj v tom případě stojí?"
"Já," řekl mu Dunbar.
"A proč?" ptal se Clevinger.
"Je k dispozici něco lepšího?"

5. Náčelník Bílý Polozub

Doktor Daneeka bydlel v skvrnitě maskovaném šedém stanu s Náčelníkem Bílým Polozubem, kterého se bál a jímž opovrhoval.
"Umím si představit, jak vypadají jeho játra," bručel doktor Daneeka.
"Představte si, jak vypadají moje játra," radil mu Yossarian.
"Vaše játra jsou úplně v pořádku."
"To dokazuje, kolik toho ještě nevíte," pokoušel se blufovat Yossarian, a vyprávěl doktoru Daneekovi o nepříjemných bolestech, které trápí jeho játra a které působily takové starosti sestře Duckettové a sestře Cramerové a všem doktorům v nemocnici, protože se z nich nechtěla vyklubat žloutenka a přitom se jim stále nechtělo ustoupit.
Doktora Daneeku to nezajímalo. "Vy si myslíte, že máte potíže?" dotazoval se Yossariana. "A co mám říkat já? Měl jste být u mě v ordinaci, když se tam objevili ti novomanželé."
"Jací novomanželé?"
"Ti novomanželé, co mně jednoho dne přišli do ordinace. Ještě jsem vám o nich nevyprávěl? Ona byla moc hezká ženská."
Ordinace doktora Daneeky byla taky moc hezká. Vyzdobil si čekárnu zlatými rybičkami a rozestavil v ní jednu z nejvybranějších souprav laciného nábytku. Co mohl, opatřil si na splátky, i ty zlaté rybičky. Na ostatní zařízení získal peníze od chamtivých příbuzných, kterým za to slíbil podíl na zisku. Ordinaci měl na Staten Islandu v jednom domečku pro dvě rodiny, pouhé čtyři bloky od přívozu a jediný blok na jih od velké samoobsluhy, tří salónů krásy a dvou šarlatánských lékáren. Bylo to na rohu, na výhodném místě, ale nic nepomáhalo. Nikdo se tam nepřistěhoval a starousedlíci chodili i nadále k lékařům, na které byli zvyklí už léta. Přibývalo nezaplacených účtů a brzy se musel vzdát svých nejcennějších lékařských nástrojů - nejdříve se vrátila k původnímu majiteli počítačka a potom i psací stroj. Zlaté rybičky uhynuly. Když už to vypadalo zcela beznadějně, vypukla naštěstí válka.
"Byl to pro mě dar z nebes," doznával doktor Daneeka slavnostně. "Většina ostatních doktorů odešla brzy na vojnu a přes noc se všechno obrátilo. To místo na rohu se začalo rentovat a zanedlouho jsem zjistil, že mám víc pacientů, než jsem mohl stačit seriózně obsloužit. V obou lékárnách jsem si vymínil vyšší provizi. Salóny krásy mi přihrávaly dva tři potraty týdně. Nemohl jsem si přát víc - ale představte si, co mě nakonec potkalo. Jako z udělání museli z odvodní komise poslat toho chlapa, aby se na mě podíval. Měl jsem déčko - důkladně jsem se předtím vyšetřil a došel jsem k závěru, že jsem neschopen vojenské služby. Člověk by řekl, že jim moje slovo mohlo stačit, nemám pravdu? Vždyť jsem měl jako lékař dobré kontakty jak s okresní lékařskou komorou, tak s místní odbočkou Svazu podnikatelů.

Chyba lávky - oni vám za mnou pošlou toho moulu, aby zkontroloval, jestli mám vážně jednu nohu amputovanou od pánve dolů a jestli mě ta arthritis rheumatoides deformans opravdu doživotně upoutala na lůžko. Yossariane, žijeme ve věku nedůvěry a upadajících duchovních hodnot. Je to strašné."
Protestující hlas doktora Daneeky se třásl silným citovým pohnutím. "Je to strašné, když vlast nedůvěřuje diplomovanému lékaři, který by za ni rád položil život."
Doktora Daneeku odvedli a poslali ho přes moře na Pianosu jako lékaře letecké jednotky, ačkoli měl z létání hrůzu.
"Nemám vůbec zapotřebí koledovat si o malér zrovna v letadle," poznamenal a zamrkal krátkozrace svýma korálkovitýma, hnědýma, uraženýma očima. "Neštěstí si mě najde samo kdekoli. Jako tenkrát s tou pannou, co nemohla přijít do jiného stavu, jak jsem vám o ní začal vyprávět."
"S jakou pannou?" zeptal se Yossarian. "Myslel jsem, že jste mluvil o nějakých novomanželích."
"To jde právě o tu pannu, o které mluvím. Oba byli vlastně ještě děti, a když se ke mně tenkrát bez objednání přihnali, byli spolu něco málo přes rok. Musel byste ji vidět. Strašně milá holka, mladoučká, hezoučká jako obrázek. Dokonce se začervenala, když jsem se jí zeptal na měsíčky. Budu ji před sebou vidět snad do smrti. Postavička jako sen a kolem krku řetízek se svatým Antoníčkem, který se potvora schovával mezi nejkrásnější kozičky, co jsem kdy viděl. ‚To musí ale být pro toho svatého Tondu pokušení,' žertoval jsem - aby z ní spadla nervozita, rozumíte. ‚Pro svatého Tondu?' vyjeví se ten její. ‚O jakého svatého Tondu jde?' Tak mu povídám, aby se zeptal paničky, ona že mu to jistě vysvětlí. ‚Kdo je svatý Tonda?' ptá se jí. ‚Kdo?' řekne na to ona. ‚Svatý Tonda,' opakuje on. ‚Svatý Tonda?' diví se to děvče. ‚Jaký svatý Tonda?' Když jsem ji pak v ordinaci vyšetřil, zjistil jsem, že je ještě panna. Než si natáhla podvazkový pás a zapnula punčochy, promluvil jsem si mezi čtyřma očima s tím mládencem. ‚Každou noc,' holedbal se. Prostě sekáč, chápete. ‚Nevynechám jedinou noc,' kasal se. A myslel to naprosto vážně. ‚Dokonce jí to dělám i ráno, než jdeme oba do práce, ještě než připraví snídani,' tvrdil. Dalo se to vysvětlit jediným způsobem. Když byli zase pohromadě, předvedl jsem jim na gumových modelech, které mám v ordinaci, jak vlastně vypadá pohlavní styk. Na těch gumových modelech, co mám v ordinaci, jsou rozmnožovací orgány obou pohlaví vyvedené věrně podle skutečnosti, a tak je radši přechovávám zvlášť, každý v jiné skříni, aby z toho nebyl nějaký skandál. Totiž přechovával jsem je zvlášť. Teď už je nemám, ani tu ordinaci. Jediné, co mám, je ta proklatě nízká teplota, která mi už doopravdy začíná dělat starost. Ti dva kluci, co je mám na ošetřovně, ti stojí jako diagnostici za starou belu. Dovedou si pořád jenom stěžovat. Oni dva že mají nějaké starosti? A co já? Měli být tenkrát u mě v ordinaci - ti dva mladí manželé na to valili oči, jako by právě spadli z měsíce. Takový zájem se jen tak nevidí. ‚Říkáte, že takhle?' ptal se mě ten mladík a chvilku si s těmi modely hrál sám. Víte, mám zkušenost, že některé lidi dokáže tohle samo o sobě vrcholně vzrušit. ‚Přesně tak,' řekl jsem mu. ‚A teď jděte domů a pár měsíců to zkoušejte tak, jak jsem vám právě ukázal, a pak uvidíme. ‚Je to jasné?' ‚Jasné,' přisvědčovali a zaplatili mi bez řečí hotově. ‚Hezky si to užijte,' popřál jsem jim a oni mi poděkovali a společně odešli. Jednou rukou ji objímal kolem pasu, jako by se nemohl dočkat, až se dostanou domů a on jí to zase udělá. Za pár dní přišel ten chlap sám a mojí sestřičce řekl, že se mnou musí ihned nutně mluvit o samotě. A jen vyšla ven, dal mi jednu do nosu."
"Co že udělal?"
"Řekl mi, že jsem pěkný číslo, a dal mi jednu do nosu. ‚Co si vlastně o sobě myslíš, ty chytráku?' povídá a nakopne mě do zadku. Bum! Jako by se nechumelilo. Vážně, nekecám."
"Já vím, že nekecáte," ubezpečoval ho Yossarian. "Ale co ho to napadlo?"
"Jak já můžu vědět, co ho to napadlo?" odpověděl doktor Daneeka podrážděně.
"Třeba to nějak souviselo s tím svatým Tondou."
Doktor Daneeka se na Yossariana tupě zadíval. "Se svatým Tondou?" ptal se užasle. "S jakým svatým Tondou?"
"Jak to já můžu vědět?" odpověděl mu Náčelník Bílý Polozub, který se právě v tu chvíli vpotácel do stanu s lahví whisky pod paží a posadil se mezi ně.
Doktor Daneeka se beze slova zvedl a vynesl si židli před stan, záda sehnutá pod břemenem nespravedlnosti, jež bylo jeho stálým údělem. Společnost svého spolubydlícího prostě nesnášel. Náčelník Bílý Polozub si o něm myslel, že je to blázen. "Nevím, co co s tím chlapem je," poznamenal

vyčítavě. "Nemá všech pět pohromadě, to je to. Kdyby měl všech pět pohromadě, popad by lopatu a začal kopat. Přímo tady ve stanu by začal kopat, hned pod mým kavalcem. A za chvilku by narazil na naftu. Copak neví, jak tehdy ve Státech narazil u mě na naftu ten frajtr, taky jen tak s rejčem? On snad neslyšel, co se tomu klukovi povedlo? Jak on se jenom jmenoval, ta krysa smradlavá, čumák jeden buzerantskej? Tehdy v tom Coloradu?"
"Wintergreen."
"No jo, Wintergreen."
"Když on má strach," vysvětloval Yossarian.
"Ale co tě vede. Wintergreen a strach!" Náčelník Bílý Polozub vrtěl hlavou v nezastíraném obdivu. "Ten zatracenej šupák prohnanej, ten se nebojí nikoho!"
"Doktor Daneeka má strach. To je ten problém."
"A čeho se bojí?"
"Bojí se tebe," řekl Yossarian. "Bojí se, že umřeš na zápal plic."
"A dělá dobře, že se bojí," potěšil se Náčelník Bílý Polozub. Z mohutného hrudníku se mu vydral hluboký, temný smích. "Však to taky udělám při první příležitosti. Počkej a uvidíš."
Náčelník Bílý Polozub byl hezký snědý Indián z Oklahomy, s výraznou, ostře řezanou tváří a rozcuchanými černými vlasy, polokrevný Krík z Enidu, který se z důvodů známých pouze jemu samému rozhodl, že umře na zápal plic. Byl to Indián zamračený, plný pomstychtivosti, který už ztratil všechny iluze a cizince se jmény Cathcart, Korn, Black a Havermeyer srdečně nenáviděl; byl by velmi uvítal, kdyby se všichni sebrali a táhli zpátky tam, odkud přivandrovali jejich zavšivení předkové.
"Nebudeš tomu věřit, Yossariane," meditoval schválně hodně nahlas, aby podráždil doktora Daneeku, "ale než tu naši zemi zavšivili tím jejich zatraceným pobožnůstkářstvím, žilo se v ní docela dobře."
Náčelník Bílý Polozub vykopal tedy proti bílým tvářím válečnou sekeru. Neuměl téměř číst a psát, tak ho přidělili kapitánu Blackovi ve funkci zástupce zpravodajského důstojníka.
"Jak jsem se mohl naučit číst a psát?" stěžoval si Náčelník Bílý Polozub s předstíraným rozhořčením, opět zvýšeným hlasem, aby ho slyšel doktor Daneeka. "Sotva jsme si někde postavili stan, už tam začali vrtat a hledat naftu. A jen trošku zavrtali, už na ni narazili. A pokaždý když na ni narazili, donutili nás, abychom stan zbourali a odstěhovali se někam jinam. Jako bychom nebyli lidi, ale nějaký kouzelný proutky. Celá naše rodina měla přirozený nadání přitahovat k sobě naftu, a netrvalo dlouho a měli jsme v patách naftaře všech společností světa. Pořád jsme se stěhovali z místa na místo. Pro moje rodiče to bylo přímo peklo, vychovávat za těchto okolností dítě, to ti povím. Nepamatuju se, že bych kdy trávil na jednom místě víc než tejden."
První běloši, na které se z dětství pamatoval, byli geologové.
"Vždycky když se narodil další Bílý Polozub, letěly akcie na burze nahoru. A za chvíli už se za náma táhly celý vrtný party s kompletním zařízením a hlídaly se navzájem, jen aby jedna druhou nepředběhla. Společnosti začaly fůzovat, aby mohly snížit počet lidí, který za náma posílaly. Jenže jsme jich stejně měli za zadkem pořád víc a víc. Nikdy jsme se ani slušně nevyspali. Když jsme zarazili, zarazili oni taky. Když jsme se pak zase hnuli dál, vyrazili i oni - maringotky, buldozery, vrtný věže, generátory. Stala se z nás pochodující konjunktura, a brzy nám začala chodit pozvání od nejlepších hotelů, jenom proto, že když jsme přitáhli do nějakého města, hned tam šly obchody nahoru. Některý to pozvání nebylo jen tak ledajaký, ale stejně jsme ho nemohli přijmout, protože v těch nejlepších hotelích, kam nás zvali, zásadně nepřijímali jako hosty Indiány. Rasový předsudky jsou hrozná věc, Yossariane. Věř mi. To je přece něco hroznýho, zacházet se slušným, loajálním Indiánem jako s nějakou černou hubou nebo se židákem nebo Taliánem nebo špinavým Portorikáncem." Náčelník Bílý Polozub na dotvrzení svých slov pomalu pokýval hlavou.
"A pak to přišlo, Yossariane - začátek konce. Začali se na nás tlačit i zpředu. Snažili se uhádnout, kde se zastavíme příště, a začínali vrtat, ještě jsme se tam ani nedostali, takže jsme se ani nemohli zastavit. Sotva jsme začali rozbalovat přikrývky, už nás odtamtud vykopali. Měli v nás bezmeznou důvěru. Ani nečekali, až narazí na naftu, a hnali nás pryč. Byli jsme tak unavený, že ten den, kdy nastal konec, nám už bylo vlastně všechno jedno. Když jsme se jednou ráno kolem sebe rozhlídli, zjistili jsme, že jsme obklíčený ze všech stran. Všude kolem naftaři, připravený nakopat nám zadek, když se vydáme jejich směrem. Kam

ses podíval, za každým vrškem číhal jeden. Kam se hrabou Indiáni na válečný stezce. To byl konec. Nemohli jsme tam zůstat, protože nás odtamtud právě vyhnali, a přitom jsme neměli kam jít. Zachránila mě jedině armáda. Naštěstí totiž v poslední chvíli vypukla válka a odvodní komise mě vytáhla rovnou zprostředka tý mely a uklidila do bezpečí do Lowery Fieldu v Coloradu. Já jedinej jsem to přežil."
Yossarianovi bylo jasné, že Náčelník Bílý Polozub lže, ale nechal ho dál vykládat o tom, že o svých rodičích pak už nikdy neslyšel. To mu prý ale zase nedělalo takovou hlavu, protože v tom, že to opravdu byli jeho rodiče, mohl spoléhat pouze na jejich slovo, a když ho vodili za nos při tolika jiných příležitostech, bylo docela dobře možné, že mu lhali i v tomhle. Mnohem lépe informován byl o osudu kmene svých bratranců, který se snažil uniknout na sever a omylem se dostal až do Kanady. Když se pak chtěli vrátit, zadržely je na hranicích americké imigrační orgány a nechtěly je pustit zpátky. Nesměli se vrátit, protože to byli rudoši.
Bylo to přímo k popukání, ale doktor Daneeka se nesmál. Krátce se ušklíbl, teprve když za ním Yossarian po návratu z dalšího letu zase přišel a znovu žadonil, bez velké naděje na úspěch, aby ho už nepouštěl do vzduchu. Vzápětí se však doktor Daneeka opět zabral do svých vlastních problémů, mezi něž patřil i Náčelník Bílý Polozub, který ho celé dopoledne vyzýval na indiánský zápas, a vlastně i Yossarian, který zrovna v tu chvíli došel k závěru, že je blázen.
"Zbytečně ztrácíte čas," byl mu doktor Daneeka nucen sdělit.
"Cožpak vy nemůžete člověku, který se zbláznil, zakázat létat?"
"Samozřejmě můžu. Je to dokonce moje povinnost. Podle předpisu jsem povinen každého, kdo je stižen duševní poruchou, vyřadit z letové služby."
"Tak proč z ní nevyřadíte mě? Já jsem blázen. Zeptejte se Clevingera."
"Clevingera? A kde je pan Clevinger? Najděte mi Clevingera, a já se ho zeptám."
"Tak se zeptejte kohokoli jiného. Všichni vám rádi potvrdí, že jsem nesporně blázen."
"Jsou to cvoci."
"Tak proč je nevyřadíte z letové služby?"
"Proč mě o to nepožádají?"
"Protože jsou to blázni."
"Jistě že jsou to blázni," souhlasil doktor Daneeka. "Vždyť jsem vám před chvilkou říkal, že jsou to cvoci. Ale může člověk připustit, aby blázni rozhodovali o tom, jestli jsou blázni, nebo ne?"
Yossarian se na něj chladně zahleděl a pak to zkusil z jiného konce.
"Je Orr blázen?"
"Jistě," přisvědčil doktor Daneeka.
"A můžete ho vyřadit z letové služby?"
"To můžu, samozřejmě. Ale musel by mě o to nejdřív požádat. To je součást předpisu."
"A proč vás tedy o to nepožádá?"
"Protože je to blázen," řekl doktor Daneeka. "Musí to být cvok, když ještě pořád lítá na operační úkoly, ačkoli se už kolikrát ocitl v takových situacích, že to přežil jenom zázrakem. Jistě že ho můžu vyřadit z letové služby. Ale nejdřív mě o to musí požádat."
"A to je všechno, co by musel udělat, kdyby se z toho chtěl dostat?"
"To je všechno. Ať mě o to požádá."
"A vy ho pak můžete vyřadit z letového nasazení?" ptal se Yossarian.
"Nikoli. Já ho pak nemůžu vyřadit z letového nasazení."
"Chcete říct, že je v tom nějaký háček? Začíná mě z vás bolet hlava."
"Hlava vás začíná bolet z Hlavy XXII, ne ze mě," řekl na to doktor Daneeka. "Podle Hlavy XXII totiž člověk, který žádá o vyvázání z bojového nasazení, nemůže být blázen."
Nebylo divu, že z Hlavy XXII je občas rozbolela hlava. V tomto případě konstatovala, že zájem o vlastní bezpečnost, který voják projeví tváří v tvář bezprostřednímu ohrožení, je projevem racionálně normální mysli. Orr byl blázen, a mohl tedy být vyřazen z letového nasazení. Chtělo to pouze jedno: aby o to požádal. A jakmile by to udělal, nebyl by už blázen a musel by létat dál. Orr by byl blázen, kdyby dál létal bombardovat, a jednal by rozumně, kdyby požádal, aby už nemusel, ale tento rozumný čin by měl nutně za následek, že by musel létat dál. Když bude dál létat, znamená to, že je blázen, a tak už létat

nemusí; když už však dál létat nechce, znamená to, že je mentálně naprosto v pořádku, a musí tedy létat dál. Na Yossariana učinila absolutní prostota této klauzule Hlavy XXII hluboký dojem a obdivně hvízdl.
"To musela být hlava, co tu Hlavu XXII vymyslela," poznamenal.
"To vám řeknu," souhlasil doktor Daneeka.
Z logiky Hlavy XXII se člověku točila hlava, ale Yossarian ji chápal naprosto jasně. Úsporná přesnost a dokonalá návaznost jednotlivých složek měla v sobě cosi z elegance dobrého moderního umění i z jeho schopnosti šokovat, a Yossarian si chvílemi nebyl zcela jist, zda se v ní opravdu správně orientuje, stejně tak, jako někdy pociťoval rozpaky nad dobrým moderním uměním nebo nad klapkami, které Orr viděl na Applebyho očích. Pokud šlo o ty klapky na Applebyho očích, mohl se spoléhat pouze na Orrovo slovo.
"Ale samozřejmě, že má klapky na očích," ujišťoval ho Orr tenkrát po Yossarianově pěstním souboji s Applebym v důstojnickém klubu. "I když si to pravděpodobně neuvědomuje. Proto není schopnej vidět věci takový, jaký doopravdy jsou."
"Jak to, že si to neuvědomuje?" vyptával se Yossarian.
"No protože má klapky na očích!" vysvětloval mu Orr otcovsky trpělivým tónem. "Jak by moh vidět, že má klapky na očích, když má klapky na očích?"
Ve srovnání s jinými věcmi to vypadalo docela rozumně a Yossarian neviděl důvod, proč by to měl Orrovi vyvracet, protože Orr pocházel z venkova, nikoli z New Yorku jako on, a o koňských postrojích toho musel vědět mnohem víc než Yossarian, a taky protože mu Orr v zásadních věcech ještě nikdy nezalhal - na rozdíl od Yossarianovy matky, jeho otce, sestry, bratra, tetičky, strýčka, švagra, učitele, duchovního pastýře, zákonodárce, souseda a novin. Yossarian si tento nový poznatek o Applebym pár dní přebíral v hlavě a pak se rozhodl, že spáchá dobrý skutek a sdělí ho samotnému Applebymu.
"Hele, Appleby, máš na očích klapky," pošeptal mu snaživě, když se setkali u vchodu do padákového stanu před startem k bezpečnému, přímo vyhlídkovému náletu na Parmu, který měli na programu jednou týdně.
"Cože?" vyjekl Appleby, zaskočený především tím, že na něj Yossarian vůbec promluvil.
"Máš na očích klapky," opakoval Yossarian. "A proto sis asi nevšiml, že máš klapky na očích."
Appleby od Yossariana odstoupil se zmateným pohledem plným nenávisti a lámal si tím potichu hlavu, dokud neseděl vedle Havermeyera v džípu, který s nimi uháněl po dlouhé, rovné silnici k baráku, kde se konaly předletové instruktáže. Major Danby, nervózní operační důstojník skupiny, tam už čekal, aby se všemi čelními piloty, bombardéry a navigátory provedl předběžnou instruktáž. Appleby mluvil tiše, aby ho neslyšel řidič nebo kapitán Black, který se rozvaloval se zavřenýma očima na předním sedadle džípu.
"Havermeyere," zeptal se váhavě. "Mám klapky na očích?"
Havermeyer tázavě zamžikal očima. "Jaký tlapky?" zeptal se.
"Ale ne. Klapky!" dozvěděl se.
Havermeyer znovu zamrkal. "Klapky?"
"Na očích."
"Ty jsi blázen."
"Ne, já nejsem blázen. Yossarian je blázen. Jen mi, prosím tě, řekni, jestli mám vážně klapky na ocích. Klidně. Já to snesu."
Havermeyer si strčil do úst další pražený burák a důkladně si prohlížel Applebyho oči.
"Žádný klapky nevidím," oznámil potom.
Z Applebyho se vydral mocný vzdech úlevy. Havermeyer měl na rtech, na bradě a kolem úst plno slupek z burských oříšků.
"Máš po obličeji slupky od buráků," poznamenal Appleby.
"Radši mám po obličeji slupky od buráků než na ocích klapky," odsekl Havermeyer.
Důstojníci z ostatních pěti letadel každého roje přijeli o půl hodiny později na nákladních autech k všeobecné předletové přípravě. Tři příslušníci mužstva zařazení do každé posádky se předletových příprav nezúčastňovali. Odvezli je přímo na letiště k jednotlivým letadlům, v nichž měli toho dne startovat. Postávali tam se členy pozemního personálu do chvíle, kdy dorazili důstojníci, s nimiž měli toho dne startovat, a ozval se rachot sklápěných zadních bortů nákladáků. Nadešel čas vyšplhat se do letadel a

spustit motory. Ty na zpevněných oválných parkovacích stanovištích otráveně naskočily, pak se ještě trochu cukaly, ale za chvíli už spokojeně předly. Potom se letadla těžce pohnula, sjela na kamenitou půdu letištní plochy a jako poloslepá, hloupá, nemotorná štěňata po ní drkotala k začátku rozjezdové dráhy. Za několik okamžiků se s plynule narůstajícím řevem jedno letadlo po druhém odpoutávalo od země. Rovnoměrnou rychlostí kroužila nad skvrnitě barevnými vrcholky stromů kolem letiště a postupně se skládala do formace, a když vytvořila šestičlenný roj, nasadila kurs přes blankytné moře, které podmalovávalo první úsek jejich cesty k cíli někde v severní Itálii nebo ve Francii. Letadla neustále nabírala výšku, a než se dostala nad nepřátelské území, byla téměř tři tisíce metrů nad zemí. Pocit klidu a naprostého ticha, přerušeného jen občas zkušební kulometnou dávkou nebo nezvučnou, strohou poznámkou ve sluchátkách, vždycky znovu překvapoval. Nakonec se v každém letadle ozval střízlivý hlas bombardéra, oznamující, že už jsou nad výchozím bodem a že je třeba zahájit přibližovací manévr, který je přivede nad cíl. Vždycky svítilo slunce, a od prořídlého vzduchu člověka vždycky trochu škrábalo v krku.

Bé-pětadvacítky, na kterých létali, byly mohutné, spolehlivé, matně zelené mašiny s dvojitou směrovkou, s dvěma motory a širokými křídly. Z místa, kde seděl Yossarian jako bombardér, se jako jejich jediná chyba jevil těsný průlez, který odděloval bombardérův plexisklem uzavřený prostor v nose letadla od nejbližšího únikového otvoru. Průlez představoval úzký, čtvercový, studený tunýlek, krčící se pod palubními přístroji, a takový velký člověk jako Yossarian se jím dokázal protáhnout jen se značnými potížemi. Aarfy, zavalitý navigátor s tváří jako měsíček, s malýma hadíma očkama a věčnou dýmkou v hubě, s tím měl taky problémy, a tak ho Yossarian ve chvíli, kdy zahajovali nálet a byli od cíle vzdáleni už jen pár minut, obvykle ze špice letadla vyhnal. Byly to minuty plné napětí, kdy nebylo nic vidět a kdy se nedalo dělat nic jiného než čekat, až si je dole na zemi zaměří protiletadlová děla a až se tam pohodlně připraví na to, aby je pokud možno rozmázli po obloze a poslali na věčnost.

Kdyby se letadlo mělo zřítit, byl průlez pro Yossariana jedinou cestou k záchraně, ale Yossarian ho proklínal se zavilou nenávistí jako překážku, kterou mu tam prozřetelnost instalovala jako součást spiknutí, jež ho mělo zničit. V čumáku bé-pětadvacítky bylo dost místa pro samostatný únikový otvor, jenže ho tam nikdo neudělal. Místo toho tam byl ten průlez, a při tom průšvihu nad Avignonem se Yossarian naučil opovrhovat každým mamutím centimetrem, protože trvalo dlouhé drahocenné vteřiny, než se tudy mohl dostat ke svému padáku, který byl tak objemný, že se s ním dopředu nevešel; a to ho pak ještě další dlouhé vteřiny dělily od únikového otvoru v podlaze mezi zadním koncem zvýšené paluby a nohama střelce, jehož hlava mizela nahoře ve vrchní věži. Yossarian toužil po tom, aby mu bylo dopřáno usadit se na místě, kam se mohl uchýlit Aarfy, když ho Yossarian vyhnal z nosu letadla - jak rád by se byl krčil rovnou na příklopu únikového otvoru v ochranném iglú zbudovaném z rezervních protiflakových kombinéz, které by si tam byl ochotně natahal, padák bezpečně připevněný ke svému postroji, jak se sluší a patří, jednu ruku sevřenou kolem červeného držadla otvíracího lanka padáku, druhou položenou na západce únikového otvoru, který by ho při prvním strašném zavytí počínající zkázy pohotově vyplivl do vzduchu směrem k zemi. Když už se nedá nic dělat a on musí v tom letadle být, proč není aspoň tam, místo aby trčel vpředu jako nějaká zpotvořená zlatá rybička uvězněná v nějakém zpotvořeném kulatém akváriu bezmocně se houpajícím ve vzduchu, zatímco všude kolem a nahoře a dole vybuchují a duní a tančí hnusné černé šmouhy flaku a s dotěrnou, nevypočitatelnou, třaskající, fantasmagorickou zlobou kosmických rozměrů cloumají, házejí a otřásají vším, co se octne v jejich blízkosti, buší do nich a kopou a hrozí, že je všechny v kratičkém odštěpku vteřiny jediným obrovským zážehem zahubí.

Aarfy nebyl Yossarianovi nic platný ani jako navigátor, ani v jakémkoli jiném smyslu, a proto ho z nosu letadla pokaždé vehementně vyháněl, aby si navzájem nepřekáželi, kdyby se odtud náhle museli plazit do bezpečí. Když ho Yossarian takhle vypudil z čelního prostoru, mohl se Aarfy klidně schoulit na podlaze, na tom místě, kde se toužil choulit Yossarian, ale ten blbec zůstával vzpřímeně stát, svalnaté ruce pohodlně opřené o opěradla sedadel prvního a druhého pilota, v prstech dýmku, a ať se dělo cokoli, trousil vlídné poznámky určené McWattovi a muži, který toho dne letěl jako druhý pilot, ačkoli ti měli tolik práce, že je vůbec nezajímalo, co Aarfy povídá nebo na jaké zábavné zajímavosti na obloze je upozorňuje. McWatt měl plné ruce řízení, aby stačil reagovat na Yossarianovy vřeštivé pokyny, když

Yossarian jako bombardér naváděl letadlo na čáru náletu a když je pak hnal rychle pryč mezi hladovými sloupy explodujících šrapnelů. Jeho úsečné, ječivé, přisprostlé příkazy připadaly McWattovi velice podobné úzkostným, úpěnlivým výkřikům, které ze sebe ve svých temných nočních můrách vydával Hladový Joe. Po celý ten chaotický tanec pokuřoval Aarfy zamyšleně ze své dýmky a skrze McWattovo okénko přihlížel s neutuchajícím zájmem válce, jako by to byl jen jakýsi vzdálený rozruch, který ho nijak nemůže ohrozit. Aarfy byl zanícený člen univerzitního bratrstva, strašně rád dirigoval na stadiónu fanouškovské klaky a miloval jubilejní třídní srazy, a neměl dost rozumu na to, aby se bál. Yossarian měl zato rozumu dost a bál se strašně, a jediné, co mu bránilo opustit za nepřátelské palby stanoviště a odplazit se průlezem dozadu jako vyděšená krysa, bylo to, že nebyl ochoten svěřit únikový manévr z cílového prostoru někomu jinému. Nikoho na světě by nebyl poctil takovou zodpovědností. Neznal totiž nikoho, kdo by byl aspoň stejně velký zbabělec jako on. Pokud šlo o únikové manévry, byl Yossarian u skupiny největší eso, i když neměl ani tušení proč.
Úniková akce neměla žádná zavedená pravidla. Člověk pouze potřeboval mít strach, a toho měl Yossarian víc než dost, víc než Orr nebo Hladový Joe, víc než třeba Dunbar, který se pokorně smířil s představou, že jednoho dne musí umřít. Yossarian se s touto představou nesmířil nikdy a při každém náletu, ihned jak se zbavili pum, začal divoce bojovat o svůj život. Hulákal na McWatta: "Zaber, zaber, zaber, zaber, ty parchante, zaber!" A po celou tu dobu McWatta slepě nenáviděl, jako by McWatt mohl za to, že jsou vůbec tam nahoře a že je docela cizí lidé chtějí poslat ke všem čertům. V těch chvílích nikdo do sluchátek ani necekl, až na tu truchlivou příhodu při náletu na Avignon, kdy se v tom nepředstavitelném zmatku Dobbs ve vzduchu zbláznil a s patetickým pláčem začal shánět pomoc.
"Pomozte mu, pomozte mu," vzlykal. "Pomozte mu, pomozte!"
"Komu? Kdo potřebuje pomoc?" ptal se Yossarian, když znovu zapojil svoje sluchátka do komunikační sítě. Vypadla z ní totiž, když Dobbs začal rvát Huplovi řízení z rukou a všechny je najednou vrhl do ohlušujícího, ohromujícího, děsivého letu střemhlav, který Yossariana přilepil hlavou na strop letadla a z něhož je Huple zachránil v poslední chvíli, když znovu Dobbsovi vytrhl řízení z rukou, vyrovnal letadlo a zamířil s ním přímo doprostřed rozvášněné vrstvy kakofonického flaku, z něhož právě před malou chviličkou unikli. Ach bože, ach bože, ach bože! bědoval Yossarian v duchu a bezmocně se kymácel přilepený hlavou ke stropu ve špici letadla, neschopen jakéhokoli pohybu.
"Bombardér, bombardér!" ječel Dobbs, když se Yossarian ozval. "Nehlásí se. Nehlásí se. Pomozte bombardérovi, pomozte bombardérovi!"
"Já jsem bombardér," řval na něj Yossarian. "Já jsem bombardér. Jsem v pořádku, jsem v pořádku!"
"Tak mu pomozte, pomozte mu," žadonil Dobbs. "Pomozte mu, pomozte mu..."
A vzadu ležel umírající Snowden.

6. Hladový Joe

Hladový Joe měl už za sebou padesát náletů, ale nebylo mu to nic platné. Měl všechno sbaleno a zase jednou čekal, až bude moci odletět domů. V noci ho trápily děsivé noční můry a jeho vřískavé výkřiky budily ze spánku celou eskadru kromě Hupla, patnáctiletého pilota, který zatajil svůj věk, aby ho vzali na vojnu, a teď bydlel se svou milovanou kočkou právě ve stanu Hladového Joea. Huple měl velmi lehký spánek, ale popíral, že by kdy Hladového Joea slyšel v noci křičet. Hladový Joe byl nemocný člověk.
"No a co?" zavrčel doktor Daneeka otráveně, "Říkám vám, už to byla hotovka. Hodilo mi to padesát tisíc ročně, a většina z toho byl nezdaněný příjem, protože jsem měl pacienty k tomu, aby mi platili hezky z ručky do ručky. Mohl jsem stavět na obchodních stycích, jaké má málokdo na světě. A podívejte, co se stalo. Zrovna když jsem už měl všechno připravené, abych mohl začít vydělávat doopravdy, museli si vymyslet fašismus a začít válku, která je tak strašná, že na ni doplácím i já. Musím se smát, když slyším takového Hladového Joea, jak se může každou noc ukřičet ze spaní. Vážně, musím se smát. To že je marod? A jak je mně, na to se Joe neptá?"
Hladového Joea soužily jeho vlastní problémy tak, že mu bylo úplně fuk, jak je doktoru Daneekovi. Například hluk. Sebemenší zvuky ho uváděly v zuřivost a ztrácel hlas od toho, jak řval na Aarfyho kvůli vlhkému, mlaskavému bafání, které vyluzoval na svou dýmku, na Orra, když drátoval-letoval, na

McWatta, že když při očku nebo při pokeru rozdává, pleská kartami o stůl, jako když práská bičem, a na Dobbse, že mu cvakají zuby, když se bezcílně potuluje po táboře a vráží do všeho, co mu přijde do cesty. Z Hladového Joea se stal pulsující, rozedraný uzlíček těkající podrážděnosti. Jednotvárný tikot hodinek v tiché místnosti mučivě útočil na jeho obnažený mozek, jako by mu do něho vráželi ostré jehlice.
"Poslyš, kloučku," vysvětloval jednou pozdě večer Huplovi. "Jestli chceš bydlet v tomhle stanu, musíš to dělat stejně jako já. Vždycky před spaním si zabalíš hodinky do vlněných ponožek a uložíš je na dno kufru, a ten pak postavíš co nejdál ode mě."
Huple vysunul vzdorovitě bradu, aby Hladovému Joeovi ukázal, že se sebou nenechá takhle orat, a pak udělal přesně to, co po něm Hladový Joe chtěl.
Hladový Joe byl nervózní, vychrtlý ubožák, šedivá tvář kost a kůže, temné propadlé spánky protkané křečovitě tepajícími žilkami, které připomínaly potrhané svíjející se žížaly. Byla to pustá, rozrytá tvář, zkrušená starostmi jako opuštěné hornické městečko. Hladový Joe nejedl, ale žral, neustále si okusoval špičky prstů, koktal, zakuckával se, drbal se, potil se a slintal, a neustále pobíhal z místa na místo jako posedlý se složitým fotoaparátem, jímž se pokoušel fotografovat nahá děvčata. Snímky mu nikdy nevyšly. Vždycky na něco zapomněl - založit film, rozsvítit světla, sundat kryt objektivu. Přesvědčit děvče, aby se nechalo vyfotografovat nahé, není snadná věc, ale Hladový Joe věděl, jak na to.
"Já velký muž," hulákal. "Já velký fotograf pro časopis Life. Ohromná fotka na velikánský obálce. Si, si, si! Hollywoodská hvězda. Multi dinero. Multi rozvodový skandály. Multi fiky-fik - celý noc, celá den."
Sotva by se našla žena, která by měla sílu odolat takovému lstivému lákání, a tak se prostitutky ochotně vymršťovaly ze židlí a poslušně se stavěly do nejroztodivnějších pozic, které si byl schopen vymyslet. Ženy Hladového Joea ničily. Jeho vztah k nim jako k nositelkám sexuality byl vztahem zbožňovatele, ba přímo modloslužebníka. Byly to pro něj nádherné, útěšné, vzrušující důkazy toho, že na světě existují zázraky, nezměřitelně hluboké nádoby rozkoše, bytosti k nevydržení náruživé, příliš výjimečné, aby jich nízký, nehodný muž mohl zneužít. Pokud se mu někdy octly nahé v náručí, vykládal si to pouze jako kosmický omyl, který bude vzápětí napraven, a tak se horečně snažil využít co možná nejchlípněji těch několika prchavých okamžiků, které mu byly dopřány, než se Osud probudí a odežene je od něho. Nikdy se nedovedl rozhodnout, jestli se má vrhnout na holku, nebo k fotoaparátu, protože udělat obojí současně bylo vyloučené. Zjišťoval dokonce, že nedokáže ani jedno, ani druhé, protože podvědomé nutkání spěchat, které se ho pokaždé zmocnilo, podvazovalo všechny jeho schopnosti. Snímky se Hladovému Joeovi nikdy nepovedly, a to druhé jakbysmet. Nejpodivnější na celé věci bylo ovšem to, že občanským povoláním byl Hladový Joe skutečně fotografem časopisu Life.
Teď to byl hrdina, největší hrdina v celém vojenském letectvu, jak si Yossarian uvědomoval, protože nalétal nejvíc operačních turnusů ze všech hrdinů, co jich vojenské letectvo mělo. Měl za sebou už šest. operačních turnusů. Hladový Joe ukončil první operační turnus v době, kdy stačilo pětadvacet letů k tomu, aby si mohl sbalit věci a napsat šťastný dopis rodině a začít si žertovně dobírat seržanta Towsera, kdy že už konečně přijde ten příkaz, kterým bude odvelen domů do Států. Dny čekání trávil tím, že rytmicky přešlapoval před vchodem do operačního stanu, silácky žertoval s každým, kdo se mu namanul, a kdykoli seržant Towser vystrčil nos z kanceláře, spílal mu šprýmovně do zavšivených pacholků. Hladový Joe dokončil první pětadvacítku operačních letů v týdnu, kdy se Američané vylodili u Salerna. Yossarian byl v té době v nemocnici skosený triplem, který utržil při přízemním náletu na jednu příslušnici Ženského pomocného sboru v jakémsi křoví při zásobovacím letu do Marakeše. Yossarian dělal, co mohl, aby Hladového Joea dohnal, a téměř se mu to podařilo, když si v šesti dnech odbyl šest letových akcí. Nálet na Arezzo, při kterém zahynul plukovník Nevers, byl jeho třiadvacátou operací, a jak se pak ukázalo, byl v tu chvíli nejblíže vytoužené metě - transportu domů. Příštího dne se objevil plukovník Cathcart, nadouvající se v nové uniformě jako krocan, a na oslavu svého jmenování do funkce velitele zvýšil počet požadovaných letů z pětadvaceti na třicet. Hladový Joe zase vybalil, napsal rodině nový dopis a přestal si žertovně dobírat seržanta Towsera. Místo toho začal seržanta Towsera nenávidět. Všechnu vinu přisuzoval zatrpkle jemu, i když dobře věděl, že seržant Towser nemá nic společného ani s příchodem plukovníka Cathcarta, ani se zbytečnými průtahy při vyhotovování příkazů, které ho mohly zachránit už před sedmi dny a od té doby ještě pětkrát.

Od té doby už Hladový Joe nikdy nedokázal zvládnout nervovou zátěž čekání na propouštěcí lejstra a vždycky, když ukončil další operační turnus, změnil se v mžiku v lidskou trosku. Pokaždé když ho vypsali z letového pořádku, uspořádal pro úzký kroužek svých přátel večírek. Vytasil se s několika lahvemi whisky, které se mu podařilo sehnat při čtyřdenních túrách s kurýrním letadlem, na něž ho posílali každý týden, a smál se a zpíval a potácel se a křičel v orgiích opilé extáze, a když už se nemohl udržet na nohou, pohroužil se do mírumilovné dřímoty. Jakmile ho však Yossarian, Nately a Dunbar uložili na lůžko, začal křičet ze spaní. Ráno vylezl ze stanu přepadlý, vylekaný a zkroušený, zbědovaný lidský vrak, nebezpečně kolísající na pokraji zhroucení.

Když byl Hladový Joe uvržen do mučivého očistce, jímž pro něj bylo údobí, kdy už nebyl vysílán na operační lety a zase jednou čekal na cestovní příkaz, který nikdy nepřišel, pronásledovaly ho zlé sny s důsledností přímo nadpozemskou každou noc, kterou trávil u eskadry. Na slabší povahy, jako byl například Dobbs nebo kapitán Flume, působilo noční vřískání Hladového Joea tak hluboce, že si brzy vypěstovali vlastní ječivé noční můry, a pronikavé oplzlosti, které tryskaly každou noc k nebi ze tří různých míst ležení, na sebe v temnotách romanticky narážely jako roztoužené volání ptáčků zpěváčků, kteří mají v hlavičkách jen samé nemravnosti. Podplukovník Korn se rázně rozhodl, že tomu udělá přítrž, neboť v tom spatřoval začátek tendencí, které by eskadru majora Majora mohly zcela rozložit. Jeho řešení spočívalo v tom, že jednou týdně přidělil Hladového Joea na kurýrní letadlo, které ho na čtyři noci vzdálilo od eskadry, a tento zákrok, jako ostatně všechny zákroky podplukovníka Korná, přinesl úspěch.

A když pak plukovník Cathcart opět zvýšil povinný počet operačních letů a Hladový Joe se musel vrátit k bojovým povinnostem, noční můry ihned ustaly a z Hladového Joea se zase stal normální člověk - měl strach jako všichni ostatní a ulehčeně se usmíval. Yossarian se ve vysušené tváři Hladového Joea orientoval jako v titulcích novin. Když Hladový Joe vypadal špatně, bylo všechno v pořádku, když vypadal dobře, bylo to zlé. Převrácené reakce Hladového Joea překvapovaly každého kromě Hladového Joea samého. Ten všechno tvrdošíjně popíral.

"Co by se mi mělo zdát?" bránil se, když se ho Yossarian ptal, co se mu to zdálo.

"Joe, proč nezajdeš za doktorem Daneekou?" radil mu Yossarian.

"Proč bych měl chodit za doktorem Daneekou? Jsem úplně v pořádku."

"A co ty tvoje noční můry?"

"Žádný noční můry nemám," lhal Hladový Joe.

"Třeba by s tím mohl něco udělat."

"Noční můry nejsou nic špatnýho," poznamenal Hladový Joe. "Noční můry má každej."

Yossarian si myslel, že ho má v hrsti. "Každou noc?" zeptal se.

"A proč ne každou noc?" divil se Hladový Joe.

A náhle to všechno dostalo smysl. Opravdu, proč ne každou noc? Trápit se a křičet každou noc, to mělo svou logiku. Bylo to logičtější, než když Appleby, ten žrout předpisů, tehdy po roztržce s Yossarianem, kdy spolu přestali mluvit, nařídil Kraftovi, aby nařídil Yossarianovi, aby si na cestu přes oceán vzal s sebou do letadla jako ochranu před malárií atabrinové tablety. Noční můry Hladového Joea byly přece logičtější než Kraftova smrt, to, jak ho výbuch jednoho motoru zcela neobřadně uvrhl do záhuby někde nad Ferrarou ve chvíli, kdy Yossarian nalétával s formací šesti letadel podruhé na cíl. Už sedmý den útočila skupina bez úspěchu na ferrarský most, ačkoli letadla měla zaměřovače, které teoreticky umožňovaly trefit se pumou z výšky třinácti tisíc metrů do soudku kyselého zelí. Uplynul tedy celý týden od chvíle, kdy se plukovník Cathcart dobrovolně nabídl, že jeho mužové zničí ten most do čtyřiadvaceti hodin. Kraft byl hubený, dobrosrdečný chlapec z Pensylvánie, kterému záleželo jedině na tom, aby ho lidi měli rádi. Ani s touto skromnou, pokornou ctižádostí mu nebylo souzeno se prosadit. Místo obliby kamarádů ho čekala smrt, stal se z něho krvácející oharek na běsnící hranici, který se v těch několika vzácných okamžicích, kdy letoun s jedním křídlem střemhlav padal k zemi, nedovolal živé duše. Chvilku neškodně žil, a pak nad Ferrarou v plamenech zahučel k zemi - onoho sedmého dne, kdy bůh odpočíval a McWatt otočil letadlo zpátky a Yossarian ho naváděl na cíl v druhém náletu, protože Aarfy byl zmatkář a Yossarian nedokázal svrhnout pumy hned napoprvé.

"Tak se mi zdá, že do toho budeme muset jít ještě jednou, co?" ozval se v palubním telefonu ponuře

McWatt.
"Taky si myslím," přisvědčil Yossarian.
"Musíme opravdu?" ptal se McWatt.
"No jo."
"Ach jo," vzdychl si McWatt zpěvavě. "To jsou věci."
A tak letěli zpátky, zatímco letadla ostatních formací kroužila v bezpečné vzdálenosti a všechny rachotící kanóny divize Hermann Göring se tentokrát zaměřily jenom na ně a mohly se strhat, jak se je snažily rozstřílet na kusy.
Plukovník Cathcart byl odvážný muž a nikdy neváhal nabídnout své muže k náletu na jakýkoli cíl. Žádný cíl mu nebyl tak nebezpečný, aby na něj jeho skupina nemohla zaútočit, stejně tak jako pro Applebyho nebyl při ping-pongu žádný míček tak těžký, aby si s ním hravě neporadil. Appleby byl dobrý pilot a nepřekonatelný tabletenista s klapkami na očích, který nikdy nezkazil ani míček. K deklasování protivníka mu vždycky stačilo pouhých jednadvacet servisů. Jeho virtuozita u pingpongového stolu byla legendární a Appleby hladce vyhrával jeden zápas za druhým do toho večera, kdy se Orr připařil ginem s džusem a rozčísl Applebymu pálkou čelo, protože mu Appleby předtím zatloukl smečí všech pět prvních podání. Orr po něm hodil pálkou a pak vyskočil na stůl, dvěma skoky se přes něj přenesl a na druhém konci přistál oběma nohama v Applebyho obličeji. Nastalo úplné peklo. Applebymu trvalo téměř minutu, než se vymanil z divokého mlýna Orrových rukou a nohou a tápavě se postavil. Jednou rukou zdvihl Orra za předek košile do výšky a druhou sevřel v pěst a napřáhl se daleko dozadu, aby mu zasadil smrtící ránu. V tom okamžiku zakročil Yossarian a Orra mu odebral. Pro Applebyho to byl večer plný překvapení. Byl stejně velký a silný jako Yossarian, a tak se po něm ohnal nejtvrdším úderem, jakého byl schopen. Náčelníka Bílého Polozuba to zaplavilo tak radostnými pocity, že se otočil a praštil plukovníka Mooduse do nosu nádhernou ranou, která dojala generála Dreedla téměř k slzám, takže pak z vděčnosti donutil plukovníka Cathcarta, aby vyhodil z důstojnického klubu kaplana a nařídil Náčelníkovi Bílému Polozubu, že se má přestěhovat do stanu doktora Daneeky, aby byl po celý den pod lékařským dozorem a mohl se udržovat v dobré fyzické kondici, aby mohl praštit do nosu plukovníka Mooduse, kdykoli se generálu Dreedlovi zachce. Generál Dreedle si pak občas v doprovodu plukovníka Mooduse a své ošetřovatelky udělal výlet na Pianosu, aby Náčelníkovi Bílému Polozubu poskytl příležitost praštit generálova zetě do nosu.
Náčelník Bílý Polozub by byl mnohem raději zůstal bydlet v obytném přívěsu, který sdílel s kapitánem Flumem, tichým, vystrašeným důstojníkem, který se u eskadry staral o propagaci a styk s tiskem. Téměř celé večery trávil kapitán Flume vyvoláváním obrázků, které toho dne nasekal, aby je mohl přiložit k informativním zprávám určeným pro noviny. Pracoval v temné komoře vždycky co nejdéle, a potom se uložil k spánku s rukama sepjatýma na prsou a králičí pačičkou kolem krku a vší mocí se snažil neusnout. Žil ve smrtelném strachu z Náčelníka Bílého Polozuba. Kapitán Flume byl posedlý představou, že Náčelník Bílý Polozub se jednou pozdě večer přikrade po špičkách k jeho lůžku, až on bude tvrdě spát, a prořízne mu hrdlo od ucha k uchu. Kapitán Flume získal tuto představu přímo od Náčelníka Bílého Polozuba, který se jednou pozdě večer přikradl po špičkách k jeho lůžku, když na něm právě poklidně podřimoval, a výhružně zasyčel, že jednou pozdě večer, až bude kapitán Flume tvrdě spát, mu on, Náčelník Bílý Polozub, prořízne hrdlo od ucha k uchu. Kapitán Flume strnul, vytřeštil oči a upřel je do zraků Náčelníka Bílého Polozuba, které opile svítily pár centimetrů od jeho tváře.
"Proč?" podařilo se mu nakonec zakrákat.
"A proč ne?" odpověděl mu otázkou Náčelník Bílý Polozub.
Od té příhody se kapitán Flume každou noc snažil za žádnou cenu neusnout. Nesmírně mu v tom pomáhaly noční můry Hladového Joea. Kapitán Flume naslouchal maniakálnímu vytí Hladového Joea noc co noc tak náruživě, že ho postupně začal nenávidět a rodila se v něm touha, aby se někdy pozdě večer Náčelník Bílý Polozub přikradl k lůžku Hladového Joea a prořízl jemu hrdlo od ucha k uchu. Ve skutečnosti spal kapitán Flume téměř každou noc jako dřevo a pouze se mu zdálo, že je vzhůru. Ty sny o tom, jak tam leží s očima dokořán, byly tak živé, že se z nich ráno probouzel naprosto vyčerpán a ihned zase znovu usínal.
Náčelník Bílý Polozub si kapitána Fluma od jeho udivující proměny téměř zamiloval. Kapitán Flume ulehl

toho večera jako křepký extrovert a příštího jitra vylezl z postele jako chorobně zadumaný introvert, a Náčelník Bílý Polozub se právem pyšně domníval, že nový kapitán Flume je jeho vlastní výtvor. Nikdy ho ani ve snu nenapadlo, že by jednou kapitánu Flumovi mohl prořízнout hrdlo od ucha k uchu. Když mu tím tehdy pohrozil, pokládal to pouze za dobrý vtip, něco podobného, jako když tvrdil, že on sám umře na zápal plic, nebo když dal pěstí do nosu plukovníku Moodusovi či vyzýval doktora Daneeku na indiánský zápas. Když Náčelník Bílý Polozub vklopýtal pozdě večer pěkně namazaný do stanu, toužil vždycky jen po jediném - praštit sebou na lůžko a spát. Avšak Hladový Joe mu to velmi často znemožňoval. Noční můry Hladového Joea strpčovaly Náčelníkovi Bílému Polozubu život natolik, že si často přál, aby se jednou někdo vkradl do Joeova stanu, sundal mu z obličeje Huplovu kočku a rozřízl mu hrdlo od ucha k uchu, protože pak by se alespoň všichni z eskadry mohli konečně pořádně vyspat - kromě kapitána Fluma ovšem.

I když Náčelník Bílý Polozub, pouze pro potěšení generála Dreedla, vytrvale rozbíjel nos plukovníku Moodusovi, zůstával po společenské stránce vyvržencem. Vyvržencem byl také major Major, velitel eskadry, který tuto skutečnost zjistil v téže chvíli, kdy se od plukovníka Cathcarta dozvěděl, že je velitelem eskadry. Plukovník Cathcart si to k eskadře přihasil ve svém hopsavém džípu den poté, co přišel u Perugie o život major Duluth. Plukovník Cathcart zarazil se skřípěním brzd pár centimetrů před zářezem železniční trati, která oddělovala předek jeho džípu od svažujícího se basketbalového hřiště na druhé straně, onoho hřiště, z něhož pak nakonec majora Majora kopanci, šťouchanci, kamením a ranami pěstí vyhnali ti, kdo se už málem stali jeho přáteli.

"Jste novým velitelem eskadry," zařval na něj přes trať plukovník Cathcart. "Ale nemyslete si, že to něco znamená, protože to vůbec nic neznamená. Znamená to jedině to, že jste novým velitelem eskadry."

A plukovník Cathcart odburácel stejně bleskově, jako se předtím objevil. Smýkl džípem tak, že se kola divoce protočila a stříkla majoru Majorovi do tváře sprška drobného štěrku. Majora Majora zasáhla ta novina jako blesk z čistého nebe. Zůstal stát jako solný sloup, hubený, neohrabaný, v dlouhých prstech ošoupaný basketbalový míč, a semena zatvrzelé nedůvěry, která plukovník Cathcart před několika okamžiky tak náhle rozesel, zapouštěla zatím klícky v myslích vojáků, s nimiž hrál major Major právě košíkovou a jejichž přátelství už měl tak na dosah ruky, jak se mu dosud u nikoho nepodařilo. Bělmo jeho náměsíčných očí se rozšířilo a orosilo a ústa marně úpěnlivě zápasila se známým neprodyšným pocitem osamělosti, který ho opět začal zavalovat jako dusivá mlha.

Jako všichni ostatní důstojníci z velitelství skupiny, s výjimkou majora Danbyho, byl i plukovník Cathcart prodchnut demokratickým smýšlením - pevně věřil, že všichni lidé jsou si od přirozenosti rovni, a proto mezi lidmi mimo velitelství nečinil rozdílu a buzeroval je všechny stejným dílem. Nicméně svým mužům plně věřil. Jak jim často opakoval při předletových přípravách, byl přesvědčen, že jsou nejméně o deset operačních letů lepší než kterákoli jiná jednotka, a netajil se tím, že když někdo tuto jeho důvěru nesdílí, může táhnout ke všem čertům. Ovšem když si Yossarian zaletěl na návštěvu k bývalému svobodníkovi Wintergreenovi, zjistil, že jediná možnost, jak táhnout ke všem čertům, je odlétat těch deset operací navíc.

"Já to pořád ještě nechápu," protestoval Yossarian. "Má doktor Daneeka pravdu, nebo ne?"

"Kolik že říkal?"

"Čtyřicet."

"Daneeka nekecal," připouštěl bývalý svobodník Wintergreen. "Pokud jde o hlavní stan Sedmadvacáté letecké, stačí odlétat čtyřicet operací."

Yossarian zajásal. "Takže můžu spakovat a honem domů, ne? Mám jich za sebou už osmačtyřicet."

"Ne, to v žádném případě nemůžeš," uváděl to bývalý svobodník Wintergreen na pravou míru. "Zbláznil ses, či co?"

"A proč ne?"

"Hlava XXII."

"Hlava XXII?" Yossarian užasl. "Co s tím má proboha společného Hlava XXII?"

"V Hlavě XXII se praví," vysvětloval doktor Daneeka Yossarianovi trpělivě, když Hladový Joe přiletěl s Yossarianem zpátky na Pianosu, "že rozkaz velícího důstojníka je třeba za všech okolností splnit."

"Ale Sedmadvacátá letecká říká, že můžu jet domů po čtyřiceti operačních letech."

"Ale neříká, že pak domů jet musíte. Předpisy vám zato jasně ukládají, že musíte splnit každý rozkaz. V tom je ten háček. I kdyby plukovník tím, že vás nutí lítat dál, ignoroval příkaz velitelství Sedmadvacáté, musel byste lítat, jinak byste se provinil neuposlechnutím jeho rozkazu. A to by pak s vámi velitelství Sedmadvacáté letecké pořádně zatočilo."
Yossariana zalilo zklamání. "Takže těch padesát akcí musím odlétat v každém případě, ano?" hořekoval.
"Pětapadesát," opravil ho doktor Daneeka.
"Jak to, pětapadesát?"
"Plukovník totiž právě přišel s tím, že si přeje, abyste každý nalétal pětapadesát operací."
Když Hladový Joe uslyšel doktora Daneeku, zhluboka si oddechl úlevou a začal se šťastně šklebit.
Yossarian ho chytil za krk a přinutil ho, aby s ním ihned letěl zpátky za bývalým svobodníkem Wintergreenem.
"A co by mi udělali," ptal se důvěrným tónem, "kdybych ten požadavek odmítl?"
"My bychom tě pak nejspíš zastřelili," odpověděl bývalý svobodník Wintergreen.
"My?" zvolal překvapeně Yossarian. "Co tím chceš říct - my? Odkdy stojíš na jejich straně?"
"Jestli by tě měli zastřelit, na jaký straně bych podle tebe měl stát?" opáčil bývalý svobodník Wintergreen.
Yossarian zvadl. Plukovník Cathcart ho zase jednou pěkně převezl.

7. McWatt

Yossarianovým prvním pilotem byl obvykle McWatt, který se každé ráno holil ve řvavě rudém, čisťounkém pyžamu před svým stanem, jeden z podivných, paradoxních nesrozumitelných jevů, které Yossariana obklopovaly. McWatt byl asi největším bláznem z celého osazenstva Pianosy, protože byl po duševní stránce naprosto v pořádku, a přesto mu válka nevadila. Měl krátké nohy, široká ramena a na tváři mladický úsměv, neustále si pohvizdoval svižné muzikálové melodie, a když při očku nebo při pokeru rozdával karty, pleskal jimi o stůl, jako když práská bičem, takže Hladového Joea se pod tou soustředěnou palbou zvuků zmocňoval stále zoufalejší třas, až se na něj rozeřval, aby s těmi kartami laskavě tak nemlátil.
"Ty parchante jeden, ty mi to děláš schválně, protože víš, jak mě to ničí," řičel Hladový Joe zuřivě a Yossarian ho jednou rukou zadržoval a snažil se ho uchlácholit. "To je ten jedinej důvod - tobě prostě dělá dobře, když mě slyšíš řvát, ty parchante mizernej!"
McWatt omluvně pokrčil hezkým pihovatým nosem a zapřísahal se, že už s těmi kartami o stůl pleskat nebude, ale vždycky se zase zapomněl. Ke svému rudému pyžamu nosil hebké trepky a spával mezi dvěma čerstvě vyžehlenými prostěradly, takovými, jako byla ta půlka, kterou pro něj Milo získal zpátky od toho šklebícího se zloděje, co měl rád sladkosti, a to výměnou za lisované datle, které si k tomu účelu vypůjčil od Yossariana a z nichž pak ten zloděj neviděl ani pecku. Na McWatta udělal Milo velký dojem. Už tehdy kupoval vejce za sedm centů a prodával je dál za pět, což činilo velké potěšení desátníku Snarkovi, jeho provianťákovi z důstojnické jídelny. Milo však neudělal takový dojem na McWatta, jaký udělal Yossarian na Mila přípisem, který dostal od doktora Daneeky ve věci svých jater.
"Co se děje?" vykřikl Milo leknutím, když přistihl dva italské dělníky, které sem major - - - de Coverley před časem unesl z pevniny pro potřeby kuchyně, jak k Yossarianovu stanu odnášejí obrovskou krabici z vlnité lepenky, plnou balíčků sušeného ovoce, ovocných šťáv a kompotů.
"Tohle je kapitán Yossarian, pane poručíku," oznámil mu desátník Snark s povýšeným úsměvem.
Desátník Snark byl intelektuální snob, který se domníval, že svou dobu předběhl o dvacet let, a vůbec se mu nelíbilo, že musí vařit masám. "Má připiš od doktora Danneeky, který ho opravňuje k odběru veškerého ovoce a ovocných šťáv, o něž požádá."
"Co se děje?" vykřikl Yossarian, když Milo zbledl a zdálo se, že omdlí.
"Tohle je poručík Milo Minderbinder, pane kapitáne," oznámil mu desátník Snark s výsměšným přimhouřením oka. "Jeden z našich nových pilotů. Když jste byl teď naposledy v nemocnici, stal se velitelem jídelny."
"Co se děje?" vykřikl McWatt na sklonku odpoledne, když mu Milo podával polovinu jeho prostěradla.

"Tohle je polovina prostěradla, které vám dnes ráno ukradli ze stanu," vysvětloval mu Milo s nervózním zadostiučiněním a rezavý knírek mu v obličeji divoce poskakoval. "Vsadil bych se, že ani nevíte, že vám ho šlohli."
"Proč by někdo kradl polovinu prostěradla?" ptal se Yossarian.
Milo se rozčilil. "Vy to nechápete," odsekl.
Yossarian rovněž nedokázal pochopit, proč chce od něho Milo za každou cenu odkoupit připiš doktora Daneeky. Doktor v něm šel rovnou k věci. "Vydejte Yossarianovi veškeré sušené ovoce a ovocné šťávy, o něž požádá," stálo tam. "Tvrdí, že má nemocná játra."
"Takovýhle připiš," mumlal Milo sklesle, "by zruinoval každého proviantního důstojníka na světě." Milo zašel k Yossarianovu stanu, aby si ten připiš ještě jednou přečetl. Doprovázel onu krabici ztraceného proviantu táborem eskadry jako truchlící pozůstalý.
"Musím vám podle něho vydat všechno, oč si řeknete.Vždyť v tom přípise ani nestojí, že to pak všechno máte sám sníst."
"A to je dobře, že tam nic takového nestojí," řekl mu Yossarian, "protože já se toho ovoce ani nedotknu. Mám nemocná játra."
"No jo, zapomněl jsem," řekl Milo ohleduplně ztišeným hlasem. "Je to zlé?"
"Tak akorát," odpověděl Yossarian spokojeně.
"Aha," pravil Milo. "A co to znamená?"
"Znamená to, že to nemůže být lepší..."
"To mi není jasné."
"... aniž by se to zároveň nezhoršilo. Už je vám to jasné?"
"Ano, už je mi to jasné. Ale stejně tomu nerozumím."
"Tak se s tím netrapte. Stačí, když se s tím trápím já. Já totiž vlastně nemám nemocná játra. Mám jenom příslušné symptomy. Mám Garnett-Fleischakerův syndrom."
"Aha," řekl Milo . "A co je to Garnett-Fleischakerův syndrom?"
"Jaterní choroba."
"Aha," řekl Milo a začal si s výrazem vnitřní nevolnosti unaveně třít obočí nad oběma očima, jako by chtěl zahnat nějakou bodavou bolest, která ho právě krušila. "V tom případě předpokládám," pokračoval nakonec, "že si musíte dávat dobrý pozor na to, co jíte, viďte?"
"To tedy musím," přisvědčil Yossarian. "Takový pěkný Garnett-Fleischakerův syndrom nenajdete na ulici, a já bych si ten svůj nechtěl pokazit. Proto ovoce zásadně nejím."
"Tak teď už tomu rozumím," radoval se Milo. "Ovoce vašim játrům škodí?"
"Nikoli, ovoce mým játrům svědci. Proto žádné nejím."
"A co s ním teda děláte?" děsil se Milo a dalo mu moc práce, než se prodral narůstajícím zmatkem, který se ho zmocňoval, a vyslovil otázku, která mu hořela na rtech. "Rozprodáváte ho?"
"Rozdávám ho."
"Komu?" vykřikl Milo hlasem, který pukal zděšením.
"Každému, kdo má zájem," zvolal Yossarian.
Milo ze sebe vydal dlouhé, melancholické zaúpění a celý se zapotácel. Na popelavém obličeji mu vyvstaly kapičky potu. Bezmyšlenkovitě se popotahoval za nešťastný knírek a třásl se po celém těle.
"Nejvíc ho dostane Dunbar," pokračoval Yossarian.
"Dunbar?" opakoval Milo jako bezbarvá ozvěna.
"Ano. Dunbar se může nacpat ovocem, co hrdlo ráčí, a jeho zdravotnímu stavu to nijak neprospěje. Nechám prostě tu krabici stát tamhle venku a každý, kdo dostane chuť, může přijít a vzít si, co chce. Aarfy si sem chodí pro sušené švestky, protože říká, že v jídelně jich nikdy nedostane dost. Měl byste se na to podívat, až budete mít volnou chvilku, protože vůbec nestojím o to, aby se mi tady Aarfy věčně potloukal. Když mi dojdou zásoby, požádám prostě desátníka Snarka, aby mi je doplnil. Nately si s sebou bere fůru ovoce, když letí do Říma. Zamiloval se tam do jedné kurvy, která mě nemůže ani cejtit a na něm jí vůbec nezáleží. Ta holka má ještě mladší sestru, která je nikdy nenechá v posteli o samotě. Bydlí v takovém velkém bytě s jedním starým dědkem a bábou, a s nima tam žije ještě houf dalších holek, co mají pěkná tučná stehýnka a pořád se tam motají jedna přes druhou. Nately jim pokaždé vozí

celou krabici."
"A to jim to pak prodává?"
"Ne, rozdá jim to."
Milo se zamračil. "Hm, to je od něho opravdu šlechetné, to vám povím," poznamenal bez velkého nadšení.
"Ano, velmi šlechetné," souhlasil Yossarian.
"A je to taky určitě naprosto legální," pokračoval Milo, "protože když už jednou od nás to ovoce dostanete, je vaše a můžete si s ním dělat, co chcete. A v dnešní době, kdy je o všechno taková nouze, musí být ti lidé za to velice vděční."
"Ano, to jsou," ujišťoval ho Yossarian. "Ty dvě holky to prodávají na černém trhu a za peníze, které utrží, si kupují blýskavou bižutérii a laciné voňavky."
Milo nastražil uši. "Bižutérii!" vykřikl. "To jsem nevěděl. Kolik platí za ty laciné voňavky?"
"Ten stařík si zase za svůj podíl kupuje doma pálenou kořalku a nemravný obrázky. Je to starej sviňák."
"Sviňák?"
"To byste se divil."
"A ty nemravné obrázky, je to v Římě dobrý artikl?" ptal se Milo.
"To byste se divil. Třeba takový Aarfy. Kdo by do něho něco takového řekl, co?"
"Že je sviňák?"
"Ne, že je navigátor. Znáte kapitána Aardvaarka, ne? Ten příjemnej chlápek, co k vám přišel první den, kdy jste se objevil u eskadry, a zarecitoval: ‚Já jsem ňákej Aardvaark, navigační zázrak.' V hubě měl fajfku a určitě se vás zeptal, jakou kolej jste navštěvoval. Znáte ho?"
Milo tomu nevěnoval pozornost. "Vezměte to se mnou napůl," vyhrkl úpěnlivě.
Yossarian ho odmítl, ačkoli nepochyboval o tom, že by pak měli k dispozici plné auťáky ovoce, s kterým by mohli nakládat, jak by uznali za vhodné - stačilo by, kdyby Yossarian v jídelně fasoval zboží na základě přípisu doktora Daneeky. Milo byl zdrcen, ale od té chvíle se s Yossarianem dělil o všechna svá tajemství, protože si chytře vyvodil, že kdo neokrádá vlast, kterou miluje, nesvede okrást ani žádného svého bližního. Jen jednou učinil výjimku a Yossarianovi se nesvěřil - když se od Yossariana dozvěděl, že se v nemocnici objevil nějaký chlap od kriminálky, neprozradil mu ono místo v horách, kde byly ty jámy, do nichž začal schovávat peníze. To bylo tenkrát, když se vrátil ze Smyrny s letadlem napraným fíky. Funkci velitele důstojnické jídelny, do které se s příznačnou lehkovážností dobrovolně přihlásil, pokládal za posvátný úkol.
"To jsem si neuvědomil, že podáváme málo sušených švestek," omlouval se onoho prvního dne. "Asi je to tím, že jsem tu ještě nový. Projednám tu věc se svým šéfkuchařem."
Yossarian na něj ostře pohlédl. "S jakým šéfkuchařem?" ptal se. "Žádného šéfkuchaře přece nemáte."
"S desátníkem Snarkem," vysvětloval Milo s provinile sklopenýma očima. "Je to jediný kuchař, kterého mám k dispozici, takže je to vlastně můj šéfkuchař, i když doufám, že se mi podaří přesunout ho spíše na úsek administrativy. Mám dojem, že desátník Snark má až příliš tvůrčí sklony. Domnívá se, že proviantní zásobování je jakýsi druh umění, a stále si stěžuje, že tady mrhá svým nadáním. Nikdo přece po něm nic takového nechce! Nevíte náhodou, proč ho tenkrát degradovali na prostého vojína a proč je teď jenom desátník?"
"Vím," přisvědčil Yossarian. "Protože otrávil eskadru." Milo opět zbledl. "Cože?"
"Nastrouhal jednou do batátového pyré několik set kostek vojenského mýdla, protože chtěl dokázat, že dnešní lidi mají chuť jako barbaři a nepoznají, co je dobré a co je špatné. Všem příslušníkům eskadry z toho bylo pak špatně. Byly dokonce zrušeny operační lety."
"No tohle!" zvolal Milo a pohoršeně sevřel rty. "Jistě pak zjistil, jak hluboce se mýlil, že?"
"Naopak," odporoval mu Yossarian. "Přesvědčil se, že se vůbec nemýlil. Nakládali jsme si toho plné talíře a chodili pro nasup. Že nám je špatně, to jsme poznali, ale nikdo netušil, že jsme otrávení."
Milo v úžasu dvakrát zafrkal jako naježený hnědý zajíc.
"V tom případě ho k té administrativní práci převedu co nejdříve. Nedopustím, aby se něco takového opakovalo, když mám teď stravování na starosti já. Abyste rozuměl," svěřoval se Yossarianovi vážně, "doufám pevně, že se mi podaří servírovat příslušníkům této eskadry nejlepší jídla na světě. Tomu se už

říká vysoký cíl, co? Jsem ovšem toho názoru, že pokud správce důstojnické jídelny neusiluje právě o tohle, není hoden té cti, aby byl správcem důstojnické jídelny. Nemám pravdu?"
Yossarian se pomalu otočil a pohlédl na Mila se zkoumavou nedůvěrou. Viděl prostou, upřímnou tvář, která nebyla schopna žádné rafinovanosti či zrady, poctivou, počestnou tvář s velkýma, trochu šilhavýma očima, tmavým obočím a nešťastným rezavě hnědým knírkem. Milo měl dlouhý, úzký nos s ustavičně pofrkávajícími vlhkými nozdrami, který mířil ostře doprava, vždycky jinam, než kam se díval obličej jako takový. Byla to tvář člověka pevných zásad, u něhož nepřipadalo v úvahu, že by mohl vědomě porušit morální normy, na kterých spočívala jeho čest - to by se spíše proměnil v odpornou ropuchu. Jednou z těchto morálních norem bylo, že není žádný hřích vzít na hůl každého, kdo se nechá. Byl schopen mocných záchvatů spravedlivého rozhořčení, a když se pak po čase dozvěděl, že se v prostoru vyskytl člověk od kriminálky a hledá ho, rozlítil se na nejvyšší míru.
"Nehledá tebe," snažil se ho uchlácholit Yossarian. "Hledá v nemocnici někoho, kdo se na cenzurovaný dopisy podepisuje jako Washington Irving."
"Já jsem se nikdy na žádný dopis jako Washington Irving nepodepsal," prohlásil slavnostně Milo.
"Samozřejmě že ne."
"Ale to je jenom špinavá finta, která mě má donutit, abych se přiznal, že vydělávám na černém trhu." Milo se divoce popotahoval za srdceryvný chomáč svého vyšisovaného knírku. "Tyhle chlápky nemůžu ani cejtit. Pořád jen čenichají kolem lidí, jako jsme my. Proč ho vláda nepošle za bývalým svobodníkem Wintergreenem, když mermomocí touží spáchat dobrý skutek? Ten člověk vůbec nerespektuje pravidla hry a neustále mi tlačí ceny dolů."
Milův knírek byl nešťastný omyl, protože obě jeho poloviny se k sobě vůbec nehodily. Podobaly se Milovým rozpojeným očím, jež se nikdy nedívaly zároveň na jednu věc. Milovi bylo dopřáno vidět toho kolem sebe víc než ostatní lidé, ale nic z toho neviděl dost zřetelně. Když mu Yossarian sdělil, že plukovník Cathcart zvýšil počet povinných operací na pětapadesát, přijal to na rozdíl od toho, jak ho rozrušila zpráva o tom kriminalistovi, s chladnou rozvahou.
"Jsme ve válce," pravil. "A nemá smysl naříkat nad počtem akcí, které musíme odlétat. Jestli plukovník říká, že musíme odlétat pětapadesát operací, nedá se nic dělat a musíme je odlétat."
"No, já je odlétat nemusím," prohlásil Yossarian. "Půjdu za majorem Majorem."
"Jak bys mohl! Major Major nikoho nepřijímá."
"Tak se vrátím zpátky do nemocnice."
"Vždyť jsi odtamtud přišel před deseti dny," připomněl mu Milo vyčítavě. "Nemůžeš přece utéct do nemocnice pokaždé, když se stane něco, co ti nejde pod nos. Nikoli - nejlepší, co můžeš udělat, je odlétat si ty operace. Je to naše povinnost."
Neochvějné zásady tenkrát Milovi nedovolily, aby si toho dne, kdy McWattovi ukradli prostěradlo, vypůjčil z důstojnické kuchyně balíček lisovaných datlí, protože potraviny v důstojnické jídelně byly přece majetkem státu.
"Ale můžu si ho půjčit od vás," vysvětloval Yossarianovi, "protože všechno ovoce, které ode mě na základě přípisu doktora Daneeky dostanete, patří už jen vám. Můžete si s ním dělat, co chcete, dokonce byste ho mohl prodávat s vysokým ziskem, místo abyste ho jen tak rozdával. Nechtěl byste, abychom se do toho pustili spolu?"
"Ne."
Milo to tedy vzdal. "Tak mi aspoň půjčte jeden balíček lisovaných datlí," žádal Yossariana. "Vrátím vám je. Přísahám, že vám je vrátím, a ještě dostanete něco malého navíc."
Milo dodržel slovo, a když se vrátil s neotevřeným balíčkem datlí a s tím šklebícím se zlodějem, co měl rád sladkosti a ukradl ráno z McWattova stanu to prostěradlo, podal Yossarianovi čtvrtinu právě toho žlutého McWattova prostěradla. Patřila teď Yossarianovi. Vydělal si ji, zatímco si dával dvacet, i když nechápal jak. McWatt taky nic nechápal.
"Co se děje?" vykřikl McWatt a třeštil oči na polovičku svého roztrženého prostěradla.
"Tohle je polovina prostěradla, které vám dneska ráno ukradli ze stanu," vysvětloval mu Milo. "Vsadil bych se, že ani nevíte, že vám ho šlohli."
"Proč by někdo kradl polovinu prostěradla?" ptal se Yossarian.

Milo se rozčílil. "Vy to nechápete," odsekl. "Ten chlap ukradl celé prostěradlo, a já jsem ho získal zpět výměnou za ten balíček lisovaných datlí, který jste do toho investoval. Proto vám patří čtvrtina toho prostěradla. Ta investice se vám bohatě vyplatila, zvlášť když jste ty lisované datle, co jste mi dal, dostal do jedné zpátky." Pak se Milo obrátil k McWattovi. "Polovička toho prostěradla je vaše, protože vám přece původně patřilo celé, a já doopravdy nechápu, na co si stěžujete, protože kdybychom my dva s kapitánem Yossarianem nezasáhli ve váš prospěch, neměl byste vůbec nic."
"Kdo si stěžuje?" zvolal McWatt. "Jenom si lámu hlavu, co si teď počnu s polovinou prostěradla."
"S polovinou prostěradla se dá podniknout spousta věcí," ujišťoval ho Milo. "Zbývající čtvrtinu toho prostěradla jsem si dal stranou pro sebe jako odměnu za svou podnikavost, námahu a iniciativnost. Abyste rozuměli, není to vlastně pro mě, ale pro syndikát. Vidíte, to byste mohl udělat s tou vaší polovičkou prostěradla i vy. Přenechte ji syndikátu a sledujte, jak bude vynášet."
"Co je to za syndikát?"
"Syndikát, který bych co nejdřív rád založil, abych vám tady mohl poskytnout kvalitní stravu, na kterou máte bezesporu plný nárok."
"Vy chcete založit syndikát?"
"Ano. Ne - spíš něco jako bazar. Víte, co je to bazar?"
"Místo, kde se dá všechno možné koupit."
"A taky prodat," dodal Milo.
"A taky prodat."
"Celý život jsem toužil mít bazar. S takovým bazarem se dají podnikat úplné zázraky. Ale musíte ho napřed mít."
"Vy chcete mít bazar?"
"A vy všichni se na něm budete podílet."
Yossarian z toho byl celý tumpachový, protože šlo o obchodní záležitost, a obchodní záležitosti pro něj vždycky byly španělská vesnice.
"Já vám to tedy vysvětlím ještě jednou," nabídl se Milo, i když už ho to očividně unavovalo. Ukázal palcem na zloděje, který měl rád sladkosti a dosud se šklebil vedle něho. "Věděl jsem, že ten chlap chce ty datle víc než to prostěradlo. A protože nerozumí ani slovo anglicky, dal jsem si záležet na tom, abych celou tu transakci vedl právě v angličtině."
"A proč jste ho jednoduše nepraštil po hlavě a to prostěradlo mu nevzal?" ptal se Yossarian.
Milo sevřel rty pln důstojnosti a zavrtěl hlavou. "To by bylo nanejvýš nespravedlivé," pokáral Yossariana důrazně. "Násilí je špatnost, a ze dvou zel nikdy nevznikne nic dobrého. Moje metoda byla mnohem lepší. Když jsem mu nastrčil před oči ty datle a natáhl ruku po prostěradle, myslel si pravděpodobně, že to s ním chci směnit."
"A co to tedy mělo znamenat?"
"Já jsem to s ním vlastně chtěl směnit, ale protože nerozumí anglicky, můžu to kdykoli popřít."
"A co když se naštve a bude ty datle chtít?"
"Tak ho jednoduše praštíme po hlavě a nic mu nedáme," odpověděl Milo bez váhání. Pohlédl z Yossariana na McWatta a pak zase na Yossariana. "Já opravdu nechápu, nač si tedy všichni stěžujete. Jsme na tom všichni líp než předtím. Každý může být spokojený, až na toho zloděje, a s tím si nemusíme dělat hlavu, protože ani neumí naši řeč, takže dobře mu tak. Chápete to už?"
Co však Yossarian opravdu nedokázal pochopit, bylo to, jak mohl Milo kupovat na Maltě vajíčka po sedmi centech za kus a pak je na Pianose prodávat se ziskem za pět.

8. Poručík Scheisskopf

Jak to Milo dělal, nedokázal pochopit ani Clevinger, a Clevinger rozuměl všemu. Clevinger věděl o válce úplně všechno, neuměl jenom vysvětlit, proč musí umřít třeba Yossarian a desátník Snark může žít dál, nebo naopak proč musí umřít desátník Snark a naživu zůstane právě Yossarian. Byla to svinská, špinavá válka, a Yossarian bez ní klidně mohl žít - žít možná až do skonání světa. Jistá celkem nepatrná část jeho krajanů byla ochotna obětovat za vítězství v této válce život, ale Yossarian vůbec netoužil být mezi nimi.

Zhebnout, či nezhebnout - tak stála otázka. A ať se Clevinger trápil sebevíc, na tuhle otázku odpověď nenalézal. Yossarianův předčasný odchod z tohoto světa by nebyl důsledkem dějinného vývoje, spravedlnosti mohlo být učiněno zadost i bez něho, nepodmiňoval další pokrok lidstva, ani na něm nezáviselo vítězství. Že lidé musejí umírat, o tom nebylo pochyb. Ale kteří lidé to budou, to záviselo na okolnostech, a Yossarian se v žádném případě nemínil stát obětí vrtošivých okolností. Jenže to s sebou právě nesla válka. K jejím kladným stránkám mohl počítat pouze to, že za účast v ní dobře platili a že osvobozovala děti od zhoubného vlivu rodičů.

Clevinger, neohrabaný dlouhán s bušícím srdcem a pobledlou tváří, s hladovýma očima a s horečnatým mozkem, toho věděl tolik proto, že to byl génius. Když studoval na Harvardu, získával za své úspěchy stipendia jak na běžícím pásu, a když mu nějaké náhodou uniklo, bylo to proto, že byl právě příliš zaneprázdněn podpisováním peticí, rozšiřováním peticí a odmítáním peticí, vstupováním do diskusních klubů a vystupováním z jiných diskusních klubů, účastí na sjezdech mládeže, demonstrováním proti jiným sjezdům mládeže a organizováním studentských výborů na obranu propuštěných učitelů fakulty. Všichni se shodovali v tom, že to Clevinger v akademickém světě dotáhne velmi daleko. Krátce řečeno, Clevinger patřil k lidem, kteří překypují inteligencí, ale chybí jim zdravý rozum; komu to nebylo jasné na první pohled, brzy se o tom přesvědčil.

Byl to zkrátka trouba. Yossarianovi často připadal jako jeden z těch pošuků, co se pořád potloukají po muzeích moderního umění, až z toho nakonec mají obě oči na jedné straně obličeje. Byla to ovšem jenom iluze, kterou vyvolával Clevingerův sklon soustředit se vždycky pouze na jednu stránku problému a druhou zcela ignorovat. Pokud šlo o politiku, byl Clevinger humanista, který si dobře uvědomoval rozdíl mezi pravicí a levicí, a proto beznadějně uvízl někde uprostřed. Neustále hájil své komunistické přátele před svými pravičáckými nepřáteli a své přátele pravicového zaměření proti svým komunistickým nepřátelům a obě skupiny jím svorně hluboce pohrdaly a nehájily ho před nikým, protože ho pokládaly za troubu.

Byl to velmi vážný, velmi upřímný a velmi svědomitý trouba. Když s ním šel člověk do biografu, musel počítat s tím, že se potom nevyhne debatě o empatii, Aristotelovi, univerzáliích či o poslání a úkolech filmové tvorby jako formy umění v materialistické společnosti. Když vzal nějakou slečnu do divadla, stačilo jí posečkat do první přestávky - to se od něho dozvěděla, jestli sledují hru dobrou, nebo špatnou, a okamžitě jí bylo všechno jasné. Byl to bojovný idealista, který podnikal křižácké výpravy proti rasové bigotnosti s takovým zápalem, že když na ni narazil, byl blízek mdlobám. O literatuře věděl úplně všechno, jenom to ne, že také může člověku přinášet potěšení.

Yossarian se mu snažil pomoci. "Nebuď trouba," radil Clevingerovi už tenkrát, kdy ještě spolu byli v kadetním učilišti v kalifornské Santa Aně.

"Já mu to řeknu," trval na svém Clevinger. Seděli vysoko na tribuně a shlíželi na cvičnou přehlídkovou plochu, po které poručík Scheisskopf rozrušeně pobíhal sem a tam jako nějaký bezvousý Lear.

"Proč zrovna já?" kvílel poručík Scheisskopf.

"Drž hubu, ty idiote," radil Yossarian otcovsky Clevingerovi.

"Nevíš, co povídáš," bránil se Clevinger.

"Vím dost, abych držel hubu, ty idiote."

Poručík Scheisskopf si rval vlasy a skřípal zuby. Tvarohovité tváře se mu třásly v náporech zoufalství. Trápila ho eskadra leteckých kadetů s nízkou morálkou, která při přehlídkových soutěžích, jež se konaly každou neděli odpoledne, pochodovala jedním slovem ostudně. Nízkou morálku měli ti chlapci proto, že ani trochu netoužili pochodovat každou neděli odpoledne na přehlídkách a také že z nich poručík Scheisskopf sám vybíral velitele kadetních tříd a nedovolil jim, aby si je sami volili.

"Já si prosím přeji, aby mi to někdo řekl," zapřísahal je poručík Scheisskopf úpěnlivě. "Jestli v něčem dělám chybu, přeji si, abyste mi to řekli."

"Vidíš - přeje si, aby mu to někdo řekl," upozorňoval Clevinger Yossariana.

"Přeje se, aby nikdo ani necekl, ty idiote," řekl mu na to Yossarian.

"Tys ho neslyšel?" ptal se Clevinger.

"Slyšel," odpověděl Yossarian. "Slyšel jsem, jak říká velmi nahlas a naprosto zřetelně, že si přeje, abychom všichni drželi hubu, nebo že si to pěkně odskáčeme."

"Já vás nepotrestám," ujišťoval poručík Scheisskopf.
"Říká, že mě nepotrestá," pravil Clevinger.
"Dá tě vykleštit," řekl Yossarian.
"Přísahám, že vás nebudu trestat," pokračoval poručík Scheisskopf. "Když mi někdo řekne pravdu, budu mu za to vděčný."
"Bude tě nenávidět," prohlásil Yossarian. "Do smrti smrťoucí tě bude nenávidět."
Poručík Scheisskopf byl absolventem školy pro důstojníky v záloze a byl docela rád, že vypukla válka, protože mu poskytla příležitost nosit denně důstojnickou uniformu a oslovovat úsečným, velitelským "Vojáci!" houfy chlapců, které mu cestou k řeznickému špalku upadly vždycky na osm týdnů do spárů. Poručík Scheisskopf byl člověk ctižádostivý a neměl smysl pro humor. Velitelské povinnosti bral velmi vážně a usmíval se jen ve chvílích, kdy některého jeho soka mezi důstojníky leteckého učiliště v Santa Aně sklátilo dlouhodobější onemocnění. Měl špatné oči a chronický zánět vedlejších nosních dutin, pročež pro něj byla válka obzvlášť přitažlivá, neboť nehrozilo nebezpečí, že by ho mohli poslat za moře. Na poručíku Scheisskopfovi byla nejlepší jeho manželka, a na té byla zase nejlepší její přítelkyně Dori Duzová, která byla ke všemu ochotná, kdykoli se jí naskytla příležitost, a vlastnila uniformu příslušnice Ženského pomocného sboru, do níž se vždycky o víkendu oblékala manželka poručíka Scheisskopfa, aby se z ní pak zase ochotně vysvlékala před kterýmkoli kadetem z manželovy eskadry, který na ni dostal chuť.
Dori Duzová byla temperamentní potvůrka s měděně zelenýma očima a zlatými vlasy, která to dělala nejradši v kůlnách, v telefonních budkách, v šatnách u sportovních hřišť a v autobusových čekárnách. Zkusila už téměř všechno a byla vždy připravena vyzkoušet si i to, co ještě nezažila. Nevěděla, co je to stud, byla štíhlá, útočně vyzývavá, a bylo jí devatenáct Jet. Pustošila sebevědomí desítkám mužů, a ti se pak ráno sami před sebou propadali hanbou, když si uvědomili, jak je vyhmátla, vymačkala jak citrón a znechuceně odhodila. Yossarian ji miloval. Byla to fantastická samice, ale on sám ji bohužel nijak neokouzlil. Učarovala mu hra pružných svalů pod její hebkou kůží všude, kde se jí dotýkal - tehdy jedinkrát, kdy mu to dovolila. Yossarian miloval Dori Duzovou tolik, že se musel každý týden vášnivě vrhat na paničku pana poručíka Scheisskopfa, aby se poručíkovi Scheisskopfovi pomstil za to, jak se poručík Scheisskopf mstil Clevingerovi.
Manželka pana poručíka Scheisskopfa se mstila zase svému choti, a to za jakýsi neodčinitelný zločin, na který se bohužel nemohla upamatovat. Byla to kyprá, růžová, lenivá ženuška, četla dobrou literaturu a neustále Yossariana nabádala, aby nebyl takový maloměšťák. Dobrou knihu neodkládala ani na okamžik, ba ani v posteli, kdy na sobě měla pouze Yossariana a služební známku Dori Duzové. Yossarian se s ní nudil, ale přesto ji taky miloval. Absolvovala obchodní školu s výborným prospěchem z matematiky, ale měsíc co měsíc se nemohla dopočítat do osmadvaceti, což jí pochopitelně dělalo starosti.
"Miláčku, už zase budeme mít děťátko," oznamovala každý měsíc Yossarianovi.
"Ty ses asi zbláznila," zněla jeho odpověď.
"Já to myslím vážně, brouku," ujišťovala ho.
"Já taky."
"Miláčku, už zase budeme mít děťátko," oznamovala manželovi.
"Na blbosti nemám čas," odsekl jí nedůtklivě poručík Scheisskopf. "Zapomnělas, že bude přehlídka?"
Poručíkovi Scheisskopfovi velice záleželo na tom, aby při přehlídkách vyhrával a aby dostal Clevingera před kárnou komisi pro podezření z přípravy spiknutí, jehož cílem bylo svržení velitelů kadetních tříd, dosazených poručíkem Scheisskopfem. Clevinger byl nebezpečný živel a známý poťouchlík. Poručíku Scheisskopfovi bylo jasné, že kdyby si na Clevingera nedali pozor, mohl by provést kdovíco. Včera chtěl svrhnout velitele tříd, zítra možná ohrozí celý svět. Clevingerovi to myslelo, a poručík Scheisskopf věděl, že lidé, kterým to myslí, mohou být někdy až moc chytří. Takoví mládenci bývají nebezpeční, a dokonce i noví velitelé kadetních tříd, kterým Clevinger k této funkci dopomohl, se jistě přímo třásli na to, aby mu svým svědectvím pěkně zatopili. Případ Clevinger byl zcela jasný. Zbývalo už jen najít něco, z čeho by ho bylo možné obvinit.
Nemohlo to být nic, co by nějak souviselo s přehlídkami, protože Clevinger bral přehlídky téměř stejně

vážně jako sám poručík Scheisskopf. Každou neděli hned po obědě vypadli kadeti z ubikací a strkali se tak dlouho, až se jim podařilo seřadit se venku do dvanáctistupů. Ještě celí zmožení po sobotním flámu se spíše odpotáceli než odpochodovali na svoje stanoviště na hlavní přehlídkové ploše, kde pak společně s příslušníky dalších šedesáti či sedmdesáti kadetních eskader stáli v tom vedru bez pohnutí hodinu až dvě - tak dlouho, dokud jich neomdlel dostatečný počet, aby se to mohlo odtroubit. Na okraji seřadiště stála řada sanitek s nosítky a vycvičenou obsluhou, vybavenou přenosnými vysílačkami. Na střechách sanitek měli stanoviště pozorovatelé s dalekohledy. Zapisovatel zaznamenával stav. Nad touto fází celé akce měl hlavní dozor vojenský lékař s vrozeným zájmem o účetnictví, který jednak měřil tep, jednak kontroloval zapisovatelovy cifry. Jakmile se v sanitkách nashromáždilo dost mužů v hlubokém bezvědomí, dal lékař znamení kapelníkovi, aby spustila hudba a přehlídka mohla skončit. Jedna eskadra za druhou pochodovala pak po ploše, nemotorně zabočila kolem tribuny sboru rozhodčích a pokračovala přes seřadiště zpátky k ubikacím.

Na tribuně seděl jeden vypasený plukovník s mohutným knírem a ostatními důstojníky, a ti každou pochodující eskadru hodnotili. Nejlepší eskadra každé perutě získala žlutou vlaječku na žerdi, naprosto bezcennou. Nejlepší eskadra z celé základny byla odměněna červenou vlaječkou na poněkud delší žerdi, která byla ještě zbytečnější, protože žerď byla těžší a museli se s ní pak celý týden otravovat a tahat ji všude s sebou, než ji příští neděli získala nějaká jiná eskadra. Yossarianovi ten nápad s udělováním cen ve formě vlaječek připadal absurdní. Nedoprovázela je žádná finanční odměna, žádné třídní výsady. Podobně jako olympijské medaile a trofeje z tenisových soutěží znamenaly pouze to, že jejich držitelé vykonali něco naprosto neužitečného, jenže lépe než všichni ostatní.

Ty přehlídky samy o sobě byly taky absurdní. Yossarian přehlídky a pochody přímo nenáviděl. Bylo to něco tak odporně vojáckého, že o nich nechtěl ani slyšet. Štvalo ho, když se na ně musel dívat, štvalo ho, když kvůli nim uvízl v nějaké dopravní zácpě. A nejvíc ho štvalo, když ho teď nutili, aby se jich zúčastňoval. Dost velký průšvih už znamenalo, že slouží jako letecký kadet, a vůbec netoužil po tom, hrát si ještě navíc každou neděli odpoledne v tom spalujícím vedru na vojáčka. Být letecký kadet, to už byl sám o sobě dostatečně velký průšvih, protože teď už bylo zcela jasné, že až skončí svůj výcvik, nebude ještě zdaleka po válce. To byl totiž jediný důvod, proč dobrovolně narukoval do leteckého učiliště. Jako voják přijatý k leteckému kadetnímu výcviku bude přece muset čekat dlouhé týdny na to, než ho zařadí do nějaké třídy, další týdny pak potrvá, než se z něho stane bombardér-navigátor, a ještě další týdny spotřebuje operační výcvik, příprava na to, co ho čeká v Evropě. Tehdy mu připadalo nepředstavitelné, že by válka mohla trvat tak dlouho, neboť odevšad slyšel, že bůh je na jeho straně, a bůh - to mu také stále opakovali - si mohl dělat, co chtěl. Avšak válka nebyla ještě zdaleka u konce, a výcvik už měl téměř za sebou.

Poručík Scheisskopf zoufale toužil vyhrávat přehlídky a dlouho do noci vysedával a pracoval na tom, zatímco jeho žena na něj celá roztoužená čekala v posteli a nalistovávala si svoje oblíbené pasáže v Krafft-Ebingovi. On sám četl pouze spisy o pochodování. Manipuloval s čokoládovými vojáčky tak dlouho, až se mu rozehřáli v rukou, a pak začal manévrovat s dvanáctistupy kovbojů z umělé hmoty, které si pod cizím jménem objednal v jednom zásilkovém obchodním domě a jež přes den před každým úzkostlivě zamykal. Nutně se potřeboval pocvičit v anatomii - něco jako Leonardo. Jednoho večera ho napadlo, že by potřeboval živý model, a nařídil proto své ženě, aby pochodovala po pokoji.

"Nahatá?" zeptala se s nadějí ve hlase.

Poručík Scheisskopf si v hluboké nevoli zakryl oči dlaněmi. To bylo prokletí jeho života - být připoután k ženě, jež v sobě není schopna potlačit nemravné sexuální choutky a nechápe onen titánský boj za nedosažitelné, který dokáže pohlcovat veškeré heroické úsilí ušlechtilého člověka.

"Proč mě někdy nezbičuješ?" špulila se na něj jednou v noci.

"Protože na to nemám čas," štěkl na ni netrpělivě. "Nemám vůbec čas. Zapomnělas, že bude přehlídka?"

Opravdu neměl čas. Neděle tu byla, než se člověk nadál, a potom zase zbývalo pouhých sedm dní na přípravu příští přehlídky. Poručík Scheisskopf nechápal, kam se ty hodiny ztrácejí. Při třech posledních přehlídkách skončil na posledním místě, což mu značně pošramotilo pověst, a tak teď horečně uvažoval o tom, jak dosáhnout zlepšení. Dokonce ho napadlo, že by třeba mohl těch dvanáct maníků v každé řadě přibít k pěkně proschlé dubové liště, tak dva na čtyři couly, aby se už konečně jednou udrželi v lati. Ten

nápad se však bohužel nedal realizovat, protože devadesátistupňový obrat by pak šlo provést pouze za předpokladu, že by se do křížové oblasti každého kadeta voperovaly otočné čepy z niklové slitiny, a poručík Scheisskopf silně pochyboval o tom, že by se mu podařilo zajistit od intendantury takové množství niklové slitiny, natož přimět ke spolupráci chirurgy z vojenské nemocnice.
Týden poté, co poručík Scheisskopf uposlechl Clevingerovy rady a dovolil kadetům, aby si sami zvolili velitele tříd, vyhrála eskadra žlutou vlaječku. Poručíka Scheisskopfa přivedl tento nečekaný úspěch do tak povznesené nálady, že když se ho žena snažila zatáhnout do postele, aby ho spolu oslavili způsobem, jímž by se pohrdavě vysmáli sexuálním zvyklostem nižších středních vrstev západní civilizace, přetřel jí žerdí vlaječky s gustem po hlavě. Příští neděli získala eskadra červenou vlaječku a poručík Scheisskopf byl nadšením bez sebe. A o týden později vstoupila jeho eskadra do dějin tím, že vyhrála červenou vlaječku podruhé za sebou. To dodalo poručíku Scheisskopfovi dostatek sebedůvěry k uskutečnění přímo převratné novinky. Poručík Scheisskopf totiž v průběhu svého rozsáhlého výzkumu objevil, že se ruce pochodujících nemají volně komíhat, jak to tehdy bylo všeobecným zvykem, nýbrž že by se nikdy neměly vzdálit od středu stehna víc než sedm centimetrů, což fakticky znamenalo, že by se neměly komíhat vůbec.
Poručík Scheisskopf připravoval svoje překvapení velmi svědomitě a v naprosté tajnosti. Všechny kadety své eskadry zavázal přísným mlčením a nacvičoval s nimi v noci na pomocné přehlídkové ploše. Byla tam tma jako v pytli, takže do sebe při pochodu neustále slepě naráželi, ale nepropadali panice a postupně se učili pochodovat bez komíhání rukama. Poručík Scheisskopf nejdříve uvažoval o tom, že by jednoho svého přítele, který pracoval ve válcovnách plechu, požádal, aby každému kadetovi zapustil do stehenní kosti šroub z niklové slitiny a připoutal mu k němu měděným drátem zápěstí tak, že by ruce měly přesně těch sedm centimetrů vůle, avšak na to nebylo dost času - na nic nebylo dost času - a dobrý měděný drát by se teď za války těžko sháněl. Uvědomoval si také, že kdyby byli jeho kadeti takto omezeni v pohybu, nemohli by během působivé omdlévací ceremonie, která předcházela vlastnímu pochodu, řádně klesat k zemi a že by tato neschopnost omdlévat podle všech pravidel mohla nepříznivě ovlivnit celkové hodnocení jednotky.
Po celý týden se v důstojnickém klubu dusil potlačovaným potěšením. Mezi jeho nejbližšími přáteli se množily nejrůznější dohady.
"To bych rád věděl, co má ten sráč za lubem," dal se slyšet poručík Engle.
Na dotazy kolegů reagoval poručík Scheisskopf úsměvem člověka, který ví svoje. "Počkejte do neděle," sliboval. "To se všechno dozvíte."
Svůj epochální objev předvedl poručík Scheisskopf oné neděle s bravurou zkušeného impresária. Mlčel, když před tribunkou jako obvykle křivolace škobrtaly ostatní eskadry. Nehnul brvou ani ve chvíli, kdy se na dohled přivlnily první řady jeho eskadry a nebylo vidět žádné komíhání a jeho překvapeným kolegům se ze rtů začaly syčivě drát první vyděšené vzdechy. Vydržel to až do okamžiku, kdy k němu pupkatý plukovník s velikánským knírem výhružně obrátil brunátnou tvář. Teprve pak poskytl vysvětlení, jež ho učinilo nesmrtelným.
"Hleďte, pane plukovníku," pravil. "Ruce nic."
A obecenstvu ztuhlému hrůzou rozdal úředně ověřené fotokopie dávno zapomenutého předpisu, na němž vybudoval svůj triumf. Byla to nejšťastnější chvíle v životě poručíka Scheisskopfa. S těma rukama u těla přehlídku samozřejmě vyhrál a získal tak červenou vlaječku do trvalého držení, čímž udělal za nedělními přehlídkovými pochody definitivní tečku, protože za války se červené vlaječky shánějí stejně obtížně jako dobrý měděný drát. Poručíka Scheisskopfa povýšili na místě na nadporučíka, a tak začal jeho rychlý vzestup po žebříčku vojenských hodností. Bylo jen málo těch, kdo ho za jeho důležitý objev nepozdravovali jako skutečného vojenského génia.
"Tenhle nadporučík Scheisskopf," poznamenal poručík Travers, "to je přímo vojenský génius!"
"To máš pravdu," souhlasil poručík Engle. "Škoda že ten trotl nechce bičovat svou ženu."
"Nechápu, jak to souvisí," řekl na to chladně poručík Travers. "Poručík Bemis přece fantastickým způsobem zmrská svou starou pokaždý, než na ni vleze, a při přehlídce shoří jako papír."
"Zajímá mě to bičování," opáčil poručík Engle. "Na přehlídky kašlu."
Popravdě řečeno, kromě poručíka Scheisskopfa kašlal na přehlídky každý, a nejvíce ten pupkatý

plukovník s mohutným knírem, který předsedal kárné komisi a začal na Clevingera řvát, hned jak Clevinger vstoupil upejpavě do místnosti, aby se hájil proti obviněním, jež proti němu vznesl poručík Scheisskopf. Plukovník praštil pěstí do stolu a poranil si ruku, a to ho proti Clevingerovi tím víc rozběsnilo, takže znova bouchl pěstí do stolu a poranil se ještě bolestivěji. Poručík Scheisskopf si Clevingera měřil se sevřenými rty, na výsost znechucen špatným dojmem, který Clevinger vyvolával.
"Za dva měsíce budete bojovat proti skopčákům," řičel plukovník s mohutným knírem. "A vy to všechno berete jako náramnou srandu."
"Neberu to jako náramnou srandu, pane plukovníku," bránil se Clevinger.
"Nepřerušujte mě!"
"Rozkaz, pane plukovníku."
"A když už panu plukovníkovi skáčete do řeči, říkejte mu ‚pane plukovníku', ano?" nařizoval Clevingerovi major Metcalf.
"Rozkaz, pane majore."
"Vy jste neslyšel, že nám nemáte skákat do řeči?" ptal se major Metcalf chladne.
"Ale já jsem vám neskočil do řeči, pane majore," protestoval Clevinger.
"Ne. A taky jste mě neoslovil ‚ane majore'. Připište to k obžalobě," nařídil major Metcalf desátníkovi, který uměl těsnopis. "Neoslovuje nadřízené důstojníky hodností, když jim neskáče do řeči."
"Metcalfe," řekl plukovník. "Vy jste totální blb. Víte o tom?"
Major Metcalf polkl naprázdno. "Ano, pane plukovníku."
"Tak teda držte ten svůj zatracenej zobák. Kecáte nesmysly."
Kárná komise se skládala ze tří členů - toho pupkatého plukovníka s mohutným knírem, poručíka Scheisskopfa a majora Metcalfa, který si při té příležitosti nacvičoval ocelově chladný pohled. Jako člen kárné komise byl poručík Scheisskopf jedním ze soudců, kteří měli posoudit obvinění vznesená proti Clevingerovi žalobcem. Poručík Scheisskopf byl zároveň tímto žalobcem. Clevingerovi byl jeden důstojník přidělen jako obhájce. Onen důstojník, který ho měl obhajovat, byl opět poručík Scheisskopf. Clevinger byl z toho všeho celý popletený. Když se plukovník těžce vyhrabal ze židle, nadmul se před Clevingerem jako nějaký obrovský měch a začal mu vyhrožovat, že jeho smradlavé zbabělé tělo roztrhá na cucky, roztřásl se Clevinger hrůzou. Jednoho dne klopýtl, když pochodovali na výcvik, a hned nazítří ho formálně obvinili "z úmyslného rozrušování pochodujícího útvaru, z násilného napadení s úmyslem poškodit zdraví, z vážného porušení kázně, z flákačství, z velezrady, z provokačních akcí, z povýseneckého individualismu, z poslechu vážné hudby" a tak dále. Rozhodli se prostě, že si to s ním vyřídí jednou provždy, a tak se tu teď klepal před tím pupkatým plukovníkem, který na něho znovu řval, že za dva měsíce bude bojovat se skopčáky, a pak se ho zeptal, jak by se mu ksakru líbilo, kdyby ho tady odtud vykopli a poslali na Šalomounovy ostrovy pohřbívat mrtvé. Clevinger zdvořile odpověděl, že by se mu to nelíbilo; byl to trouba, který se chtěl radši sám stát mrtvolou, než by pohřbíval jiné.
Plukovník se posadil a pohodlně se rozvalil, náhle číhavě klidný, slizce zdvořilý.
"Co jste tím myslel," zeptal se pomalu, "když jste říkal, že vás nemůžeme potrestat?"
"Kdy, pane plukovníku?"
"Otázky kladu já. Vy na ně odpovídáte."
"Rozkaz, pane plukovníku. Ale -"
"Nebo jste si snad myslel, že jsme si vás sem pozvali, abyste se vy ptal a já musel odpovídat?"
"Ne, pane plukovníku. Já -"
"Proč jsme vás sem tedy pozvali?"
"Abych odpovídal na vaše otázky."
"No tak prosím," řval plukovník. "Že byste tedy začal odpovídat, nebo vám rozbiju tu vaši zatracenou palici! Tak co jste tím myslel, vy všiváku jeden, když jste říkal, že vás nemůžeme potrestat?"
"Nepamatuji se, že bych kdy něco takového říkal, pane plukovníku."
"Mluvil byste laskavě trochu hlasitěji? Neslyším vás."
"Rozkaz, pane plukovníku. Nepa -"
"Mluvil byste laskavě trochu hlasitěji? Pan plukovník vás neslyší."
"Rozkaz, pane majore. Nepa -"

"Metcalfe!"
"Ano, pane plukovníku?"
"Neříkal jsem vám, abyste držel ten svůj pitoměj zobák?"
"Ano, pane plukovníku."
"Tak když vám říkám, abyste držel ten svůj pitoměj zobák, držte ten svůj pitoměj zobák. Je vám to jasné? Mluvil byste laskavě trochu hlasitěji? Neslyším vás."
"Rozkaz, pane plukovníku. Nepa -"
"Metcalfe, to je vaše noha, co po ní šlapu?"
"Nikoli, pane plukovníku, je to zřejmě noha pana poručíka Scheisskopfa."
"Není to moje noha," odmítl to nařčení poručík Scheisskopf.
"Tak to asi přece jenom bude moje noha," přiznal major Metcalf.
"Dejte ji pryč."
"Rozkaz, pane plukovníku. Ale nejdříve budete muset dát laskavě stranou vy svou nohu, pane plukovníku. Moje je vespod."
"Vy se mi opovažujete nařizovat, abych dal pryč svou nohu?"
"Ne, pane plukovníku. To nikoli, pane plukovníku."
"Tak dejte pryč tu nohu a držte ten svůj pitoměj zobák. Mluvil byste laskavě trochu hlasitěji? Pořád vás neslyším."
"Rozkaz, pane plukovníku. Říkal jsem, že jsem neříkal, že mě nemůžete potrestat."
"O čem to proboha mluvíte?"
"Odpovídám na vaši otázku, pane plukovníku."
"Na jakou otázku?"
",Co jste tím myslel, vy všiváku jeden, když jste říkal, že vás nemůžeme potrestat?'" přečetl desátník, který uměl těsnopis, ze svého bloku.
"Dobrá," řekl plukovník. "Tak vážně, co jste tím teda myslel?"
"Neřekl jsem, že mě nemůžete potrestat, pane plukovníku."
"Kdy?" zeptal se plukovník.
"Jakto kdy, pane plukovníku?"
"Už mi zase kladete otázky."
"Promiňte, pane plukovníku. Omlouvám se, ale já vaší otázce nerozumím."
"Kdy jste neříkal, že vás nemůžeme potrestat? Vy mé otázce nerozumíte?"
"Ne, pane plukovníku. Nerozumím."
"To už jste nám říkal. Co kdybyste teď odpověděl na mou otázku."
"Ale jak na ni mohu odpovědět?"
"Už se mě zase na něco ptáte."
"Promiňte, pane plukovníku. Ale já opravdu nevím, jak na to mám odpovědět. Nikdy jsem neřekl, že mě nemůžete potrestat."
"To nám odpovídáte na otázku, kdy jste to řekl. Já na vás chci, abyste nám řekl, kdy jste to neříkal."
Clevinger se zhluboka nadechl. "Neustále jsem neříkal, že mě nemůžete potrestat."
"To už zní mnohem líp, Clevingere, i když to je bohapustá lež. Večer na latríně. Nešeptal jste tam tomu druhému parchantovi, který se nám taky vůbec nelíbí, že vás nemůžeme potrestat? Jakže se jmenuje?"
"Yossarian, pane plukovníku," informoval ho poručík Scheisskopf.
"Ano, Yossarian. Správně. Yossarian. Yossarian? On se vážně takhle jmenuje? Yossarian? Co je to proboha za jméno - Yossarian?"
Poručík Scheisskopf měl všechna fakta v malíčku. "To je Yossarianovo jméno, pane plukovníku," vysvětloval.
"No, dejme tomu. Vy jste Yossarianovi včera večer nešeptal, že vás nemůžeme potrestat?"
"To nikoli, pane plukovníku. Šeptal jsem mu jenom, že mně nemůžete nic dokázat -"
"Já jsem asi hlupák," přerušil ho plukovník, "ale nevidím v tom žádný rozdíl. To musím být asi naprostej blbec, když v tom nevidím žádný rozdíl."
"Dov -"

"Vy jste ale drzej syčák! Nikdo se vás neprosil, abyste něco vysvětloval, a vy mi tu začnete něco vysvětlovat. Učinil jsem prohlášení - nežádal jsem žádné vysvětlení. Že jste ale drzej syčák, co?"
"Nejsem, pane plukovníku."
"Nejsem, pane plukovníku? To chcete říct, že já lžu?"
"To ne, pane plukovníku."
"Tak jste drzej syčák, nebo ne?"
"Nejsem, pane plukovníku."
"Vy se se mnou chcete hádat, jo?"
"Nikoli, pane plukovníku."
"Jste drzej syčák?"
"Nejsem, pane plukovníku."
"Krucinálfagot! On se se mnou vážně bude hádat! Dejte mi někdo dva smradlavý centy, a já přeskočím tenhle velkej těžkej stůl a roztrhám to jeho smradlavý zbabělý tělo na cucky."
"Udělejte to! Udělejte to!" povykoval major Metcalf.
"Metcalfe, vy parchante zatracenej. Neříkal jsem vám, abyste držel ten svůj smradlavej, zbabělej, pitoměj zobák?"
"Říkal, pane plukovníku. Promiňte, pane plukovníku."
"Tak co kdybyste mě už konečně jednou poslech."
"Chtěl jsem se pouze něčemu přiučit, pane plukovníku. Jediný způsob, jak se člověk může něčemu přiučit, je získávat praktické zkušenosti."
"Kde jste to slyšel?"
"Říká to každý, pane plukovníku. Říká to i poručík Scheisskopf."
"Říkáte to?"
"Ano, pane plukovníku," přiznal se poručík Scheisskopf. "Ale on to říká každý."
"Tak dobrá, Metcalfe. Co kdybyste se tedy naučil držet ten svůj pitoměj zobák? To by byla praktická zkušenost. Tak kde jsme to přestali? Přečtěte mi poslední větu."
",Přečtěte mi poslední větu,' "citoval ze zápisu desátník, který uměl těsnopis.
"Ne mou poslední větu, pitomče!" zařval plukovník. "Někoho jiného!"
",Přečtěte mi poslední větu,'" četl znovu desátník.
"To je přece zase ta moje poslední věta!" vřískal plukovník a hněvem celý zbrunátněl.
"Nikoli, pane plukovníku," opravoval ho desátník. "To je moje poslední věta. Před chviličkou jsem vám ji četl. Nevzpomínáte si? Před několika vteřinami."
"Proboha! Přečtěte mi jeho poslední větu, pitomče! Poslyšte, jak vy se vlastně jmenujete?"
"Popinjay, pane plukovníku."
"Dobrá, Popinjay, vy přijdete na řadu hned potom. Jakmile skončíme to řízení s ním, zahájíme řízení s vámi. Je vám to jasné?"
"Ano, pane plukovníku. Z čeho budu obžalován?"
"To je přece úplně jedno, ne? Slyšeli jste ho, na co se mě ptal? Dostanete lekci, Popinjay - jen co skončíme tady s Clevingerem, vezmeme si na paškál vás. Kadete Clevingere, co jste to - jste kadet Clevinger, že? A ne Popinjay?"
"Ano, pane plukovníku."
"Dobrá. Co jste -"
"Já jsem Popinjay, pane plukovníku."
"Popinjay, je snad váš otec milionář nebo člen Senátu?"
"Ne, pane plukovníku."
"To jste tedy v loji, Popinjay, a hned tak se z toho nevyhrabete. Váš otec zřejmě není generál, ani vysoký vládní úředník, že ne?"
"Nikoli, pane plukovníku."
"To je dobře. A co tedy dělá váš otec?"
"Už umřel, pane plukovníku."
"Výborně. Tak to v tom teda lítáte jako kus hadru, Popinjay. Vy se opravdu jmenujete Popinjay? Co je

to vlastně za jméno - Popinjay? Nelíbí se mi."
"To je Popinjayovo jméno, pane plukovníku," vysvětloval poručík Scheisskopf.
"Mně se vaše jméno vůbec nelíbí, Popinjay, a už se nemůžu dočkat, až budu moct to vaše smradlavý zbabělý tělo roztrhat na cucky. Kadete Clevingere, zopakoval byste nám laskavě, co jste to ksakru šeptal nebo nešeptal včera pozdě večer na latríně Yossarianovi?"
"Rozkaz, pane plukovníku. Říkal jsem, že mi nemůžete nic dokázat -"
"Tak začneme třeba tady. Co jste tím přesně myslel, kadete Clevingere, když jste říkal, že vám nemůžeme nic dokázat?"
"Neřekl jsem, že mně nemůžete nic dokázat, pane plukovníku."
"Kdy?"
"Jakto kdy, pane plukovníku?"
"Zatracená práce! Už ze mě zase chcete něco vytáhnout?"
"Ne, pane plukovníku. Promiňte, pane plukovníku."
"Tak odpovězte. Kdy jste neříkal, že vám nic nemůžeme dokázat?"
"Včera pozdě večer na latríně, pane plukovníku."
"To byla jediná příležitost, kdy jste to neříkal?"
"Ne, pane plukovníku. Neustále jsem neříkal, že mně nemůžete nic dokázat, pane plukovníku. Říkal jsem jenom Yossarianovi, že -"
"Nikdo se vás neptal na to, co jste říkal Yossarianovi. Ptali jsme se vás, co jste mu neříkal. Vůbec nás nezajímá, co jste Yossarianovi říkal. Je to jasné?"
"Ano pane plukovníku."
"Tak budeme pokračovat. Co jste říkal Yossarianovi?"
"Říkal jsem mu, pane plukovníku, že mně nemůžete prokázat to, z čeho jsem obviněn, aby přitom zároveň nebyla hrubě porušena zásada -"
"Cože? Co to mumláte?"
"Přestaňte mumlat!"
"Rozkaz, pane majore."
"A když mumláte, oslovujte pana plukovníka ‚pane plukovníku.'"
"Metcalfe, vy zvíře!"
"Rozkaz, pane majore," mumlal Clevinger. "Zásada spravedlnosti, pane plukovníku. Že mně nemůžete prokázat -"
"Spravedlnosti?" Plukovník byl ohromen. "Co je to spravedlnost?"
"Spravedlnost, pane plukovníku, je -"
"To není spravedlnost," vysmál se mu plukovník a začal opět bušit do stolu svou velkou tučnou pěstí. "To je marxistická propaganda. Já vám povím, co je to spravedlnost. Spravedlnost, to je kopnutí kolenem do břicha - pěkně zdola od podlahy, rána pěstí do brady, bodnutí nožem mezi žebra někde potmě v podpalubí bitevní lodi, pytlík písku, kterým bez výstrahy bacíte někoho po hlavě. Uškrcení člověka v několika málo vteřinách. To je ta pravá spravedlnost, když máme být dost zdatní a dost tvrdí, abychom si to mohli rozdat se skopčákama. Střílet bez přípravy od boku. Rozumíte?"
"Ne, pane plukovníku."
"Neříkejte mi pořád ‚pane plukovníku!'"
"Rozkaz, pane plukovníku."
"A říkejte panu plukovníkovi ‚pane plukovníku', když mu neříkáte ‚pane plukovníku'," nařizoval Clevingerovi major Metcalf.
Clevinger byl samozřejmě vinen, jinak by přece nemohl být z ničeho obžalován, a protože jediná možnost, jak to dokázat, byla uznat ho vinným, pokládali za svou vlasteneckou povinnost to učinit. Byl odsouzen k padesáti sedmi nápravným pochodům. Popinjaye zavřeli, aby dostal trochu za vyučenou, a major Metcalf odplul na Šalomounovy ostrovy pohřbívat mrtvé. Nápravné pochody si Clevinger odbýval vždycky o víkendu a vypadaly tak, že každou hodinu musel padesát minut šlapat sem a tam před budovou vojenské policie s tunou nabitých pušek na rameni.
Clevinger byl z toho naprosto vedle. Na světě se děla spousta podivných věcí, ale Clevingera nejvíce

udivovala ta nenávist, brutální, neskrývaná, nesmiřitelná nenávist členů kárné komise, která neúprosné výrazy jejich tváří povlékala zatvrdlou glazurou pomstychtivosti a zlovolně žhnula v jejich zúžených očích jako neuhasitelné uhlíky. Když to Clevinger zjistil, byl jako omráčený. Kdyby mohli, tak ho snad lynčovali. Byli to tři dospělí muži a on jen mladý chlapec, a přesto ho nenáviděli a přáli si jeho smrt. Nenáviděli ho už předtím, než přišel, nenáviděli ho, když tam před nimi stál, a nenáviděli ho dál i poté, co za sebou zavřel dveře, a když se pak rozešli a ponořili se každý do své samoty, odnesli si tam tu zášť k němu jako nějaký vzácný poklad.
Yossarian dělal večer předtím, co mohl, aby ho připravil na nejhorší. "Nemáš naději, chlapče," říkal mu chmurně. "Oni nenávidějí židy."
"Ale já přece nejsem žid," bránil se Clevinger.
"Na tom nesejde," vysvětloval mu Yossarian, a měl pravdu. "Jdou po každém."
Clevinger před tou jejich nenávistí ustupoval jako před oslepujícím světlem. Ti tři mužové, kteří ho tak nenáviděli, mluvili jeho jazykem a nosili stejnou uniformu jako on, ale když viděl jejich studené tváře, neustále svraštělé do zlých vrásek nepřátelství, pochopil okamžitě, že by se nikde na světě, v žádném fašistickém tanku, letadle, křižníku, v žádném bunkru za ústím kulometu či minometu, za ohnivými jazyky plamenometů, ba ani mezi všemi elitními dělostřelci protiletadlové divize Hermann Göring, ani mezi odpornými strejci z mnichovských pivnic - že by se nikde v širošírém světě nenašli lidé, kteří by k němu pociťovali prudší nenávist.

9. Major Major Major Major

Major Major Major Major to měl těžké od samého začátku.
Narodil se totiž pozdě; zmeškal svůj příchod přesně o šestatřicet hodin, a to zanechalo zhoubné stopy na fyzickém stavu jeho matky, jemné, stonavé ženy, které po půldruhém dni porodního trápení nezbývalo ani trochu sil na to, aby pokračovala ve vleklém sporu o jméno nového dítěte. Její manžel si to rázoval chodbou nemocnice s urputnou rozhodností člověka, který ví, co chce. Otec Majora Majora byl vychrtlý čahoun. Měl na sobě černý vlněný oblek a těžké boty. Osvědčení o narození vyplnil bez jakéhokoli váhání, a když pak formulář podával patrové sestře, nejevil žádné známky vzrušení. Sestra ho od něho bez komentáře převzala a kamsi odhopkala. Díval se za ní a představoval si, jaké má asi na sobě prádýlko.
Vzadu na pokoji našel svou ženu. Ležela tam pod přikrývkou vyčerpaná, scvrklá jako zvadlá zelenina, vrásčitá, vysušená a bledá, a její zesláblé tělo se ani nezachvělo. Její postel byla úplně na konci sálu, hned u prasklého okna, povlečeného tlustou vrstvou špíny. Z utrápené oblohy crčel déšť a den byl chmurný a chladný. V ostatních částech nemocnice umírali spořádaně a včas křídově bílí lidé se rty zmodralými stářím. Muž stál vzpřímeně vedle postele a dlouho shlížel na ležící ženu.
"Dal jsem chlapci jméno Caleb," oznámil jí konečně tichým hlasem. "Jak sis přála." Neodpověděla a po mužově tváři se pomalu rozlezl úsměv. Naplánoval si to všechno dokonale, neboť jeho žena spala a nikdy se nedozví, jak jí tady v tom ubohém sále okresní nemocnice, kde celá poničená odpočívala po porodu, zalhal.
Z těchto trudných počátků vzešel tedy pozdější neschopný velitel eskadry, který teď na Pianose trávil většinu dne tím, že podepisoval úřední dokumenty jménem Washington Irving. Padělal ten podpis pilně a vytrvale, a to levou rukou, aby vyloučil případnou identifikaci, chráněn před vyrušením svou nenáviděnou funkcí. Proti každému, kdo by mohl náhodou nahlédnout dovnitř umouněným celuloidovým okénkem, v němž nějaký zloděj kus vyřízl, se nadto dodatečně chránil falešným knírkem a tmavými brýlemi. Mezi těmito dvěma neslavnými uzlovými body jeho života, narozením a nynější vojenskou kariérou, leželo jednatřicet smutných let plných osamělosti a zklamání.
Major Major se narodil příliš pozdě a jako človíček neuvěřitelně průměrný. Někteří lidé už přijdou jako průměrní na svět, jiní se k průměrnosti propracují, a jsou i takoví, které do průměrnosti dokopou okolnosti. V osobě majora Majora se všechny tyto tři možnosti sestersky spojily. V záplavě lidí, kteří vůbec ničím nevynikali, byl nápadný tím, že byl ještě průměrnější než ostatní, a na lidi, s nimiž přicházel do styku, udělal vždycky hluboký dojem tím, že v nich nezanechával vůbec žádný dojem.

Major Major se musel hned od počátku vyrovnávat s třemi nepříznivými okolnostmi, které představovaly jeho matka, jeho otec a Henry Fonda, jemuž se nemožně podobal téměř od narození. Sám ještě neměl ani potuchy o tom, kdo je to Henry Fonda, a už zjišťoval, že kam se hne, všude ho s někým srovnávají, a že to srovnávání pro něj dopadá špatně. Osoby, které v životě neviděl, se o něm vyjadřovaly velmi odmítavě a výsledkem toho bylo, že ho brzy zahltil provinilý strach z lidí a že v sobě musel neustále potlačovat otrocky ponížené nutkání omlouvat se svým bližním za to, že není Henry Fonda. Kráčet životem a vypadat přitom úplně jako Henry Fonda, to nebyl nijak lehký úděl, přesto však ani jednou nepomyslel na to, že by to snad měl raději vzdát. Po svém otci, onom dlouhánovi se zvláštním smyslem pro humor, zdědil totiž velkou dávku vytrvalosti.

Otec Majora Majora byl střízlivý bohabojný muž, který pokládal za největší vtip, když mohl zapřít svůj věk. Kolohnátský farmář, bohabojný, svobodymilovný, zákonů dbalý drsný individualista, přesvědčený o tom, že každá vládní podpora, pokud se ovšem netýká farmářů, zavání socialismem. Byl přívržencem usilovné pilné práce a odpůrcem těch žen lehčích mravů, které s ním nechtěly nic mít. Jeho specialitou byla vojtěška, na jejímž nepěstování velmi vydělával. Vláda mu velice dobře platila za každý metrák vojtěšky, který nevypěstoval. Čím víc vojtěšky nesklidil, tím víc peněz od vlády dostal, a každý halíř, který si takto nevydělal, vynakládal na nákup dalších pozemků, aby mohl množství nesklizené vojtěšky stále zvyšovat. Pokud šlo o nepěstování vojtěšky, nedopřával si tatínek Majora Majora ani chvilky oddechu. O dlouhých zimních večerech zůstával doma a neopravoval žádné postroje, a den co den vyskakoval k polednímu čile z postele, aby se přesvědčil, že pole zůstávají neobdělaná. Do půdy investoval velmi promyšleně a brzy nepěstoval více vojtěšky než kterýkoli jiný farmář z okresu. Sousedé ho vyhledávali s žádostmi o radu ve všech možných záležitostech, neboť se mu dařilo vydělávat velké peníze a byl proto moudrý člověk. "Co člověk zašije, to také sklidí," kázal všem bez rozdílu, a všichni na to zbožně říkali: "Amen."

Otec Majora Majora byl horlivým zastáncem úsporných vládních opatření, ovšem za předpokladu, že se nekřížila se svatou povinností vlády platit farmářům plnou náhradu za všechnu sklizenou vojtěšku, kterou nikdo nepotřeboval, nebo za to, že vůbec žádnou vojtěšku nevypěstovali. Byl hrdý a nezávislý člověk, který se ostře stavěl proti pojištění pro případ ztráty zaměstnání a nikdy neváhal ani okamžik, bylo-li možné z někoho nářkem, fňukáním či lstí něco vymámit. Byl to zbožný muž, který využíval každé příležitosti k moudrému kázání.

"Pán dal nám dobrým farmářům dvě silné ruce, abychom do nich mohli pojmout vše, co svedeme urvat," prohlašoval se zápalem na schodech před soudní budovou nebo před obchodním domem, kde čekával, až vyjde jedna špatně naložená, neustále žvýkající mladá pokladní, aby ji mohl proklát zničujícím pohledem. "Kdyby si Pán nepřál, abychom urvali, co se dá," pokračoval, "nebyl by nás obdařil dvěma dobrýma rukama, které nám to umožňují." A ostatní mumlali: "Amen."

Otec Majora Majora byl kalvinista a věřil v předurčení a byl přesvědčen o tom, že stihne-li někoho jiného než jeho samého nějaké neštěstí, je to prostě výraz boží vůle. Kouřil cigarety a pil whisky a potrpěl si na dobrý vtip a inspirující intelektuální rozprávky, zvláště když přitom sám mohl lhát o svém stáří nebo dávat k lepšímu tu historku o bohu a o potížích, které měla jeho žena, než přivedla na svět Majora Majora. Ta historka o bohu a o potížích, které měla jeho žena, než přivedla na svět Majora Majora, vycházela ze skutečnosti, že bohu trvalo stvoření světa pouhých šest dní, kdežto jeho žena pracovala k porodu půldruhého dne a byl z toho jenom Major Major. Člověk menšího formátu by byl tenkrát na té nemocniční chodbě při zápisu prvního a druhého rodného jména novorozeněte zakolísal, slabší povaha by uvízla u nějakého více či méně vtipného kompromisu, jako by třeba byl Milivoj Major, Minor Major, Vojín Major nebo Major Domus, ale tatínek Majora Majora čekal na tuto příležitost celých čtrnáct let a nepatřil k lidem, kteří by si ji nakonec nechali ujít. O příležitosti znal jedno pěkné úsloví. "Příležitost zaklepe na dveře jen jednou," říkával. Tatínek Majora Majora opakoval toto rčení při každé příležitosti.

To, že se narodil nemožně podobný Henrymu Fondovi, byl pouze první z dlouhé řady kanadských žertíků, kterými pak osud pronásledoval nešťastného Majora Majora po celý jeho neradostný život. Druhý byl dán tím, že se narodil jako Major Major Major. Tato skutečnost zůstala dlouho tajemstvím, které znal pouze jeho otec. Pravé jméno Majora Majora vyšlo najevo, až když ho začali posílat do

školky, a následky tohoto objevu byly přímo katastrofální. Především zahubil jeho matku, která zcela ztratila vůli k životu, začala chřadnout a brzy zemřela, což se jeho otci docela hodilo, protože se už dávno předtím rozhodl, že když to musí být, tak se s tou špatné naloženou dívkou z obchodního domu ožení, a doposud ho velmi sužovala představa, že kdyby se chtěl své dosavadní ženy zbavit, musel by ji buď odškodnit spoustou peněz, nebo prostě vypráskat ze statku bičem.
Major Major sám to odnesl jen o málo méně. Vzhledem k jeho útlému věku znamenalo pro něj to zjištění tvrdý a krutý otřes. Najednou už nebyl Caleb Major, jak ho v tom zatím vždycky utvrzovali, ale někdo úplně cizí, kdo se jmenoval Major Major Major a o kom on sám vůbec nic nevěděl a ostatní nikdy neslyšeli. Těch několik málo kamarádů, s nimiž si hrával, se teď od něho odtáhlo a už se nikdy nevrátili, protože byli vedeni k tomu, aby nedůvěřovali cizím lidem, natož člověku, který je už jednou oklamal předstíráním, že je někým, koho už dávno znají. Nikdo už s ním nechtěl mít nic společného. Všechno mu najednou padalo z rukou a začal se zakoktávat. Ke každému novému známému přistupoval s ostýchavou nadějí, ale vždycky ho čekalo zklamání. Protože tak zoufale toužil po příteli, nikdy žádného nenašel. Vyrůstal v nemotorného, vytáhlého, podivínského, zasněného chlapce s křehkýma očima a velmi něžnými ústy, jejichž nesmělý, tápavý úsměv se při každém novém odmrštění bortil v bolestnou grimasu.
Ke starším lidem se choval velmi zdvořile, ale přesto ho nikdo z nich neměl rád. Poslušně dělal všechno, co mu nařídili, nekli mu, aby vždycky dvakrát měřil, než začne řezat, a on tedy dvakrát měřil, než začal řezat, nekli mu, aby nikdy neodkládal na druhý den, co může udělat dnes, a on tedy nikdy nic na druhý den neodkládal. Řekli mu, že má ctít otce svého a matku svou, a tak je tedy ctil. Řekli mu, že nemá zabíjet, a tak do té doby, než přišel na vojnu, nezabíjel. Pak mu nakázali, aby zabíjel, a on tedy zabíjel. Při každé příležitosti nastavil druhou tvář a vždycky činil to, co chtěl, aby ostatní činili jemu. Když prokázal dobrý skutek, jeho levá ruka nikdy nevěděla, co dělá jeho pravice. Nikdy nebral jména božího nadarmo, nesesmilnil, nepožádal manželky aniž osla bližního svého. Naopak svého bližního miloval a nikdy proti němu nepromluvil křivého svědectví. Starší lidé neměli Majora Majora rádi, protože se od nich tak křiklavě odlišoval.
Protože se mu nenaskytlo nic jiného, v čem by mohl vyniknout, vynikal alespoň ve škole. Na státní univerzitě bral svá studia tak vážně, že ho místní homosexuálové podezírali z komunismu a komunisté by byli dali krk na to, že je homosexuál. Za hlavní obor si zvolil anglické dějiny, což byla chyba.
"Proč zrovna dějiny Anglie?" řval zasloužilý stříbrovlasý senátor, zastupující ve Washingtonu jeho stát. "A co americké dějiny? Je snad na nich něco špatného? Americké dějiny jsou přece stejně dobré jako kterékoli jiné!"
Major Major rychle přesedlal na americkou literaturu, ale to už si FBI, Federální vyšetřovací úřad, stačil založit spis s jeho jménem. Odlehlý venkovský domek, jemuž Major Major říkal domov, obývalo šest lidí a jeden skotský teriér, a nakonec se ukázalo, že pět z nich a ten skotský teriér jsou agenti FBI. Hravě proti němu nashromáždili tolik diskreditujících informací, že s ním mohli naložit zcela podle libosti. Nepřišli však na nic lepšího, než že ho vzali do armády v hodnosti vojína a za čtyři dny povýšili na majora, takže kongresmani, kteří zrovna neměli na práci nic jiného, lítali sem a tam ulicemi hlavního města Washingtonu a prozpěvovali jako litanii: "Kdo povýšil Majora Majora na majora? Kdo povýšil Majora Majora na majora?"
Ve skutečnosti Majora Majora povýšil samočinný počítač IBM, který měl stejně pronikavý smysl pro humor jako jeho otec. Když vypukla válka, byl stále ještě tím poslušným, povolným chlapcem. Když mu řekli, aby se přihlásil do armády, přihlásil se do armády. Pak na něm chtěli, aby požádal o přijetí do leteckého učiliště, a on tedy požádal o přijetí do leteckého učiliště. Hned příští noc stál bosý v ledovém blátě, byly tři hodiny ráno a drsný zupácký seržant odněkud z Jihozápadu na ně rval, že je schopen každému maníkovi z jednotky vytlouct duši z těla a že je o tom může ihned přesvědčit. Několik minut předtím vyhnali seržantovi desátníci rozespalé rekruty z jeho eskadry surově z postelí a nařídili jim, aby nastoupili před správním stanem. Na Majora Majora tiše pršelo. Stáli tam seřazeni ještě v civilních šatech, ve kterých tři dny předtím nastoupili na vojnu. Ty z nich, kteří si dali práci s navlékáním ponožek a nazouváním bot, zahnali zpátky do studených, vlhkých, temných stanů, aby se zase hezky vyzuli, a tak tu teď všichni stáli v tom blátě bosí a seržant jim přejížděl po tvářích kamenným pohledem a vtloukal jim do hlavy, že každému maníkovi ze své jednotky vytřese duši z těla. Nikoho ani nenapadlo, aby něco

proti tomu namítl.
Příštího dne byl Major Major neočekávaně povýšen, což vojáckého seržanta uvrhlo do hlubokých chmur, protože se už nemohl holedbat, že každému maníkovi ze své jednotky vytluče duši z těla. Celé hodiny přemítal ve svém stanu jako biblický Saul, nepřijímal návštěvy a jeho elitní sbor desátníků zatím rozpačitě postával venku. Ve tři hodiny ráno našel řešení a Major Major byl spolu s ostatními rekruty surově probuzen a všichni se znovu museli shromáždit bosí v zamženém přísvitu před správním stanem. Seržant tam už stál, pěsti zpupně zapřené do boků, tak nadržený, že se nemohl dočkat, až je bude moci oslovit.
"Já a major Major," chvástal se podobným drsným, úsečným tónem jako noc předtím, "vám tady všem do jednoho vytlučeme duši z těla, chlapečkové."
Důstojníci ze základny řešili problém Majora Majora v průběhu dne, který pak nadešel. Co si jen s tím majorem Majorem Majorem počnou? Úplně ignorovat ho nemohli, to by znamenalo znevážit všechny ostatní důstojníky stejné nebo nižší hodnosti. Na druhé straně bylo nemyslitelné, že by se k němu mohli chovat s příslušnou úctou. Naštěstí podal předtím Major Major přihlášku do leteckého učiliště. Pozdě odpoledne došel do rozmnožovny rozkaz k jeho převelení a ve tři ráno ho opět drsně probudili, seržant mu popřál šťastnou cestu, a pak ho nahnali do letadla, které si to namířilo na západ.
Když se Major Major hlásil v Kalifornii bosý se zaschlým blátem mezi prsty u nohou, zbledl poručík Scheisskopf jako papír. Major Major se totiž najisto domníval, že ho tak surově budí proto, aby si zase chvíli postál v blátě, a nechal si boty a ponožky ve stanu. Civilní oblek, v němž se poručíkovi Scheisskopfovi hlásil do služby, byl pomačkaný a špinavý. Poručík Scheisskopf se měl jako přehlídkový přeborník prosadit až mnohem později, a když si teď představil, jak Major Major pochoduje příští neděli bosý v jeho eskadře, celý se roztřásl.
"Musíte co nejrychleji do nemocnice," mumlal, když se mu zase vrátila řeč. "Řekněte jim, že jste nemocný. Zůstaňte tam, dokud za vámi nepošlou peněžní dávky, abyste si mohl opatřit uniformu. A boty. Musíte si koupit boty."
"Rozkaz, pane poručíku."
"Asi byste mi neměl říkat, ‚rozkaz, pane poručíku', pane majore," upozornil ho poručík Scheisskopf. "Máte vyšší hodnost než já."
"Rozkaz, pane poručíku. Jistě, mám vyšší hodnost než vy, ale vy jste zase můj velící důstojník."
"Ano, to je pravda, pane majore," souhlasil poručík Scheisskopf. "Máte vyšší hodnost než já, ale já jsem váš velitel. Takže byste měl udělat, co vám říkám, pane majore, nebo se dostanete do maléru. Jděte do nemocnice a řekněte jim, že jste marod, pane majore. Zůstaňte tam, dokud za vámi nepošlou peněžní dávky, a pak si sežeňte uniformu."
"Rozkaz, pane poručíku."
"A boty, pane majore. Při první příležitosti si kupte nějaké boty, pane majore."
"Rozkaz, pane poručíku. Provedu."
"Děkuji vám, pane majore."
Život, který čekal Majora Majora v kadetním učilišti, se nijak nelišil od toho, který vedl do té doby. Kdykoli se octl s někým pohromadě, začal si ten druhý ihned přát, aby byl na jeho místě někdo jiný. Jenom instruktoři se mu v každé fázi výcviku přednostně věnovali, aby jím prošel co nejhladčeji a oni se ho tak co nejrychleji zbavili. Pilotní zkoušky vykonal přímo bleskurychle, a než se stačil rozkoukat, už byl za mořem. A tam se najednou všechno obrátilo k lepšímu. Po celý život toužil Major Major po jediném - aby splynul s ostatními lidmi. Na Pianose se mu to alespoň na čas konečně podařilo. Mezi muži, kteří plnili riskantní bojové úkoly, hodnost mnoho neznamenala a vztahy mezi důstojníky a mužstvem byly uvolněné a neformální. Lidé, které ani neznal jménem, ho při setkání zdravili přátelským "Ahoj!" a zvali ho, aby si šel s nimi zaplavat nebo zahrát basket. Na hřišti pro košíkovou trávil zatím nejpříjemnější hodiny svého života. Hrály se tam celodenní zápasy, při kterých nikomu nezáleželo na výsledku, při nichž se nevedl žádný zápis a počet hráčů kolísal od jednoho do pětatřiceti. Major Major předtím nikdy nehrál ani košíkovou, ani žádnou jinou míčovou hru, ale vysoká postava a nadšený zápal mu pomáhaly vynahrazovat vrozenou nemotornost a nedostatek zkušenosti. Na tom svažitém basketbalovém hřišti, mezi důstojníky a prostými vojáky, kteří se téměř stali jeho přáteli, poznal teprve Major Major, co je to

štěstí. Kde nikdo nevyhrával, tam také nebylo poražených, a Major Major slastně vychutnával každý okamžik toho skotačení až do chvíle, kdy sestřelili majora Dulutha a z toho proklatého džípu se ozval řev plukovníka Cathcarta, který ho navždy připravil o požitek z basketbalových radovánek.
"Jste novým velitelem eskadry," hulákal na něj plukovník Cathcart přes trať hrubiánsky. "Ale nemyslete si, že to něco znamená, protože to vůbec nic neznamená. Znamená to jedině to, že jste novým velitelem eskadry."
Major Major ležel plukovníkovi Cathcartovi v žaludku už dlouhou dobu. Nadbytečný major v seznamu jeho útvaru mu narušoval organizační schéma a dával tak proti němu zbraň do rukou hlavounům ve štábu 27. letecké divize, o nichž byl plukovník Cathcart přesvědčen, že jsou to jeho nepřátelé a rivalové. Plukovník Cathcart se už dlouho modlil, aby mu nějaká šťastná náhoda pomohla vyřešit tenhle problém, a smrt majora Dulutha mu přišla navýsost vhod. Doposud mu překážel jeden přebytečný major, a teď se pro důstojníka v hodnosti majora uvolnila funkce. Jmenoval proto majora Majora Majora velitelem eskadry a odburácel ve svém džípu stejně bleskově, jako se předtím objevil.
Pro majora Majora to znamenalo konec hry. Tvář mu zrudla rozpaky. Zůstal nevěřícně stát, jako by zapustil kořeny do země, a nad jeho hlavou se opět začala stahovat mračna. Když se pak obrátil ke svým spoluhráčům, narazil na neprostupný val podivně zamyšlených, kamenných tváří, z nichž na něj sálalo zasmušilé, nevyzpytatelné nepřátelství. Roztřásl se studem. Začali zase hrát, ale nestálo to už za nic. Když měl míč a dribloval, nikdo se mu ho nesnažil vypíchnout. Když si křikl o přihrávku, ihned ji od toho, kdo měl míč, dostal. A když minul koš, nikdo se nesnažil doskakovat. Jediný hlas, který bylo slyšet, byl jeho vlastní. Na druhý den to bylo stejné a třetí den už tam raději nešel.
Jako by se dohodli, všichni z eskadry s ním rázem přestali mluvit a jenom na něj civěli. Zase kráčel životem s plaše sklopenýma očima a hanbou hořícími tvářemi, předmět pohrdání, závisti, podezírání, hlubokého nesouhlasu a zlovolných narážek všude, kam se hnul. Lidé, kteří si jeho podobnosti s Henrym Fondou dříve vůbec nevšímali, o ní teď mluvili téměř nepřetržitě a našli se i takoví, kteří zlomyslně naznačovali, že byl jmenován velitelem eskadry právě jenom proto, že je podobný Henrymu Fondovi. Kapitán Black, který na tuto funkci sám aspiroval, tvrdil, že major Major je vlastně sám Henry Fonda, že je však příliš zbabělý na to, aby se k tomu přiznal.
Major Major se začal vyplašeně potácet z jedné trapné katastrofy do druhé. Aniž mu to předem oznámil, přestěhoval mu seržant Towser všechny věci do prostorné maringotky, kterou doposud obýval major Duluth, a když se pak major Major bez dechu přiřítil do služební místnosti, aby tam ohlásil, že mu někdo všechno ukradl, vyděsil ho tam dozorčí, mladý desátník, téměř k smrti, když vyskočil jako čertík a zařval "Pozor!", jakmile se major Major objevil. Major Major strnul v pozoru stejně jako ostatní, kteří v té době byli v kanceláři, a říkal si v duchu, jakou důležitou osobnost má asi v patách. Minuty plynuly ve ztuhlém tichu a byli by tam zřejmě všichni stáli až do soudného dne, kdyby se o dvacet minut později nedostavil major Danby, který si tam odskočil ze štábu skupiny, aby poblahopřál majoru Majorovi ke jmenování, a nezavelel pohov.
Ještě žalostněji dopadl major Major v důstojnické jídelně, kde na něj čekal Milo s tváří rozzářenou podlézavým úsměvem a uvedl ho pyšně k malému stolku, který instaloval v popředí a vyzdobil vyšívaným ubrusem a pestrou voňavou kyticí ve váze z růžového brouseného skla. Major Major ucouvl hrůzou, ale nenašel v sobě dost odvahy, aby se Milovi před tolika svědky postavil na odpor. Dokonce i Havermeyer zvedl hlavu od talíře, vysunul mohutnou spodní čelist a upřeně na něj zíral. Major Major se tedy pokorně podvolil Milovým jemným postrkům a po celé jídlo se potom zahanbeně choulil u své soukromé tabuličky. Jídlo se mu lepilo na patro, ale raději to všechno s námahou spolykal, jen aby náhodou neurazil někoho z těch lidí, co ten pokrm připravili. Když pak s Milém osaměl, zčeřila se v něm poprvé vlnka protestu a řekl mu, že by raději i nadále obědval společně s ostatními důstojníky. Milo mu odpověděl, že to nepřipadá v úvahu.
"Proč by to nepřipadalo v úvahu," odporoval mu major Major. "Dosud to bylo naprosto normální."
"To jste ale nebyl velitelem eskadry."
"Major Duluth byl taky velitelem eskadry a vždycky jedl u jednoho stolu s ostatními důstojníky."
"S majorem Duluthem to bylo něco jiného, pane majore."
"V jakém smyslu? To mi musíte vysvětlit."

"Byl bych raději, kdybyste to na mně nežádal, pane majore."
"Je to proto, že vypadám jako Henry Fonda?" sebral v sobě major Major veškerou odvahu.
"Někteří říkají, že jste Henry Fonda," odpověděl Milo.
"Ale já nejsem Henry Fonda," vykřikl major Major hlasem, který se chvěl podrážděním. "Vždyť mu vůbec nejsem podobný. A i kdybych vypadal jako Henry Fonda, proč by na tom mělo nějak záležet?"
"Vůbec na tom nezáleží. To se vám snažím vysvětlit, pane majore. Prostě s vámi je to něco jiného než s majorem Duluthem."
A opravdu to bylo něco jiného, protože když při příštím jídle major Major odstoupil od okénka kuchyně a odnášel svůj podnos, aby se usadil u některého stolu mezi ostatními, zmrazila jeho kroky neproniknutelná stěna odporu, kterou proti němu postavily jejich tváře, takže zkameněl na místě, tác se mu roztřásl v ruce a zachránil ho až Milo, který se k němu beze slova přitočil a jako krotkou ovečku ho odvedl k jeho stolíku. Pak už to major Major vzdal a jedl vždycky o samotě, zády k ostatním. Byl přesvědčen, že ho odsuzují, protože to vypadá, jako by si teď, když se stal velitelem eskadry, myslel, že je pod jeho úroveň jíst s nimi u jednoho stolu. Za jeho přítomnosti utichal v jídelním stanu veškerý hovor. Uvědomoval si, že se ostatní důstojníci snaží stravovat v jinou dobu než on, a všem se velice ulevilo, když přestal do jídelny chodit vůbec a dával si jídlo nosit do své maringotky.
Major Major začal podepisovat úřední dokumenty jménem Washingtona Irvinga den poté, co se u něho objevil onen první člověk od kontrarozvědky a začal ho vyslýchat, jestli nezná někoho, kdo je momentálně v nemocnici a podepisuje se jako Washington Irving, čímž ho na ten nápad přivedl. Jeho nová funkce ho nudila a neuspokojovala. Udělali z něho velitele eskadry, ale nikdo mu neřekl, jaké jsou v tomto postavení jeho úkoly, a tak získal dojem, že se na něm nechce nic víc, než aby podepisoval úřední dokumenty jako Washington Irving a naslouchal osamělému cinkání a tupým dunivým dopadům podkov majora - - - de Coverleyho za oknem své malé kanceláře v zadní části velkého služebního stanu. Neustále ho pronásledoval pocit, že zanedbává nějaké klíčově důležité povinnosti, a marně čekal, kdy ho za to někdo požene k zodpovědnosti. Vycházel ven, jen když to bylo nezbytně nutné, protože si stále nemohl zvyknout na to, jak na něj každý civí. Občas narušil jeho jednotvárný život nějaký důstojník nebo příslušník mužstva, kterého za ním v té či oné záležitosti poslal seržant Towser. Major Major si ovšem s ničím nevěděl rady a odkazoval proto každého zase zpátky na seržanta Towsera, aby to s ním nějak rozumně vyřešil. Ať už se od něho jako od velitele eskadry čekalo cokoli, zřejmě se to dělo jaksi samočinně, bez jeho přičinění. Začal propadat trudnomyslnosti. Občas vážně uvažoval o tom, že by se měl se svými starostmi svěřit kaplanovi, ale na tom bylo jasně vidět, že sám klesá pod břemenem vlastních problémů, a tak se mu major Major neodvažoval ještě přitěžovat. Kromě toho mu nebylo jasné, zda se vůbec velitelé eskader mohou na kaplany obracet.
Nevěděl rovněž, co si má myslet o majoru - - - de Coverleym, který podle všeho neměl nikdy nic jiného na práci než házení podkovami - pokud ovšem právě nenajímal byty nebo neunášel cizí dělníky. Těm koňským podkovám, které měkce dopadaly do hlíny nebo se obtáčely kolem malých ocelových kolíků zaražených do země, věnoval major Major začasté soustředěnou pozornost. Pokukoval po majoru - - - de Coverleym celé hodiny a žasl nad tím, že se osoba tak vznešená nezabývá raději něčím neskonale důležitějším. Často ho napadlo, že by se mohl k majoru - - - de Coverleymu připojit, ale házet celý den podkovami muselo být téměř stejně ubíjející jako přičiňovat k úředním dokumentům podpis "major Major Major", a nadto vypadal major - - - de Coverley tak nepřístupně, že by se byl major Major nejspíš strachy propadl, kdyby ho měl oslovit.
Major Major také marně přemítal o tom, v jakém služebním vztahu je vlastně major - - - de Coverley k němu a on k majoru - - - de Coverleymu. Věděl, že major - - - de Coverley je jeho náčelník štábu, ale vůbec mu nebylo jasné, co to obnáší, a nedokázal si sám pro sebe rozhodnout, zda má štěstí a major - - - de Coverley je jeho shovívavým nadřízeným, nebo zda v jeho osobě ke své smůle vyfasoval lajdáckého podřízeného. Seržanta Towsera se nechtěl ptát, protože se ho v koutku duše bál, a jinak nebyl nablízku nikdo, na koho by se mohl obrátit, protože sám major - - - de Coverley byl pochopitelně poslední člověk, za kým by se s tím odvážil jít. Majora - - - de Coverleyho by si troufal obtěžovat leda naprostý blázen; u jediného důstojníka, který byl tak pošetilý, že si zkusil hodit podkovou majora - - - de Coverleyho, propukla hned na druhý den neznámá pianoská pohlavní choroba, se kterou se dosud ani

Gus, ani Wes, ba ani sám doktor Daneeka nikdy nesetkali. Všichni byli přesvědčeni o tom, že tu nemoc uvalil na ubohého důstojníka za trest major - - - de Coverley, i když nikdo nevěděl, jak to zaonačil. Většina úředních lejster, která se octla na psacím stole majora Majora, se ho vůbec netýkala. Daleko největší část představovaly přípisy navazující na dřívější sdělení, která major Major nikdy neviděl a o jejichž obsahu neměl ani tušení. Nebylo třeba je vyhledávat, protože nové instrukce rušily jejich platnost. V jedné produktivní minutě proto hravě stihl podepsat dvacet různých oběžníků; v každém z nich byl nabádán, aby ignoroval všechny ostatní. Od generála Peckema z pevniny docházely denně užvaněné bulletiny obsahující bodré traktáty s nadpisy jako "Co můžeš udělati dnes, neodkládej na zítřek" nebo "Čistota půl zdraví".

Když dostal major Major od generála Peckema takové sdělení o prospěšnosti čistoty a škodlivosti odkladů, připadal si vždycky jako špinavý liknavec a zbavoval se jich co nejrychleji. Zajímaly ho jedině občasné přípisy týkající se onoho nešťastného poručíka, který to odnesl při náletu na Orvieto necelé dvě hodiny poté, co dorazil na Pianosu, a jehož částečně ještě nevybalené náležitosti dosud překážely v Yossarianově stanu. Protože se nebohý poručík tehdy hlásil v operačním stanu a nikoli na služebně, rozhodl se seržant Towser, že nejlepší bude, když oznámí nahoru, že se u eskadry vůbec neobjevil, a úřední přípisy, které v téhle věci tu a tam docházely, se točily kolem skutečnosti, že se ten člověk podle všeho rozplynul ve vzduchu - což bylo v jistém smyslu přesně to, co se mu opravdu přihodilo. Když se to však vzalo kolem a kolem, byl nakonec major Major za ta úřední lejstra, která se mu objevovala na stole, docela vděčný, protože sedět v kanceláři celý den a podepisovat je bylo mnohem lepší než sedět celý den v kanceláři a nemít co podepisovat. Takhle měl aspoň co dělat.

Každý dokument, který podepsal, se k němu ovšem po dvou až deseti dnech nevyhnutelně znovu vrátil, vždycky s připojeným čistým listem, na který se měl opět podepsat. Přípisy byly pak pokaždé mnohem tlustší než předtím, protože mezi listem, na který se podepsal prve, a tím, na který se měl podepsat nyní, se vklínily stránky s podpisy všech ostatních důstojníků rozptýlených po jednotlivých posádkách, kteří se rovněž zaměstnávali přičiňováním svých podpisů k témuž úřednímu spisu. Major Major sledoval, jak i ta nejjednodušší sdělení postupem času nabobtnávají a mění se v tlustospisy, a klesal na duchu. Mohl je podepsat třeba tisíckrát a vždycky si nedočkavě přišla pro další podpis. Začínal si zoufat, že se snad žádného z těch lejster už nikdy nezbaví. Jednoho dne - den po návštěvě prvního chlápka od kontrášů - připojil major Major k jednomu přípisu místo svého jména jméno Washington Irving. Zkoušel si jen, jak by to vypadalo. Líbilo se mu to. Zalíbilo se mu to tak, že potom po celý zbytek odpoledne nakládal stejně se všemi úředními oběžníky. Byl to projev impulsívní lehkovážnosti a vzpoury a dobře si uvědomoval, že ho za něj stihne přísný trest. Příštího jitra vstupoval do kanceláře celý rozechvělý a čekal, kdy to vypukne. Nestalo se vůbec nic.

Zhřešil, a bylo to dobře, protože žádný z přípisu, které označil jménem Washingtona Irvinga, se už nikdy nevrátil! Konečně nějaký pokrok - a major Major se své nové činnosti oddal s nekrocenou náruživostí. Podepisovat se na úřední lejstra jako Washington Irving, to nebylo právě světoborné zaměstnání, ale v každém případě to byla méně monotónní pracovní náplň než podepisovat se "major Major Major". Když mu i Washington Irving začal připadat příliš jednotvárný, přehodil ta dvě jména, a než ho to zase začalo nudit, podepisoval se jako Irving Washington. A tato činnost přece jen měla jakýsi smysl, protože žádný připiš podepsaný první či druhou kombinací se už nikdy u eskadry neobjevil.

Objevil se však další pracovník kontrarozvědky, převlečený za pilota. Všichni věděli, že je od kontrášů, protože se s tím všem jednotlivě svěřil a na každého naléhal, že jeho pravou totožnost nesmí prozradit nikomu z ostatních, jimž sám důvěrně sdělil, že je od kontrarozvědky.

"Jste jediný člověk u eskadry, který ví, že jsem od kontrarozvědky," oznámil tajuplně majoru Majorovi, "a je absolutně nezbytné, aby to zůstalo mezi námi, jinak by to do značné míry ochromilo mou akceschopnost. Rozumíte?"

"Seržant Towser už to ví,"

"Ano, to je mi známo. Musel jsem mu to říci, abych se dostal sem k vám dovnitř. Jsem si však jist, že to za žádných okolností neprozradí ani živé duši."

"Mně to prozradil," řekl major Major. "Oznámil mi, že venku je někdo od kontrarozvědky a chce se mnou mluvit."

"Ten lotr. Naši chlapci si ho budou muset trošku proklepat. Být vámi, nenechám tu povalovat žádné přísně tajné spisy. Alespoň do té doby, než já sepíšu svou zprávu."
"Žádné přísně tajné dokumenty nedostávám," řekl mu major Major.
"Právě takové mám na mysli. Zamykejte je někam do skříně, aby se nemohly dostat do rukou seržantovi Towserovi."
"Seržant Towser je jediný člověk, který má od té skříně klíč."
"Začínám mít dojem, že tu s vámi mařím čas," pravil ten druhý muž od kontrarozvědky značně škrobeně. Byl to energický, podsaditý chlapík se svižnými, jistými pohyby, neustále ve střehu. Z velké červené skládací obálky, kterou doposud spiklenecky ukrýval pod koženou leteckou bundou, křiklavě pomalovanou obrázky letadel prolétávajících oranžovými výbuchy flaku a vyrovnanými řadami pumiček, symbolizujících pětapadesát absolvovaných bojových letů, vytáhl štůsek fotokopií. "Nic z toho jste nikdy neviděl?"
Major Major si s bezvýraznou tváří prohlížel kopie osobních dopisů z nemocnice, na kterých byl jako důstojník provádějící cenzuru podepisován Washington Irving nebo Irving Washington.
"Ne."
"A co tohle?"
Major Major teď hleděl na kopie úředních oběžníků, které byly adresovány jemu a k nimž on sám připojoval tatáž jména.
"Ne."
"Je člověk tohoto jména ve vaší eskadře?"
"Kterého jména? Jsou tu dvě."
"To je jedno kterého. Předpokládáme totiž, že Washington Irving a Irving Washington je jeden a týž člověk a že užívá dvou jmen, jen aby nás svedl ze stopy. To je jejich oblíbený trik, víte?"
"Pokud vím, není v mé eskadře žádný Washington Irving ani Irving Washington."
Druhému muži od kontrarozvědky přelétl po tváři výraz zklamání. "Je mnohem chytřejší, než jsme si mysleli," poznamenal. "Užívá ještě třetího jména a vystupuje jako někdo jiný. A když tak o tom uvažuju... no jistě! Řekl bych, že už vím, jaké je to třetí jméno." Vzrušen svým vnuknutím předložil majoru Majorovi k nahlédnutí další fotografii. "Co říkáte tomuhle?"
Major Major se naklonil blíž a spatřil kopii dopisu polní pošty, v němž Yossarian začernil všechno kromě oslovení "Drahá Maruško" a na závěr připsal: "Horoucně po tobě toužím. R. O. Shipman, kaplan, armáda Spojených států." Major Major zavrtěl hlavou.
"V životě jsem to neviděl."
"Víte, kdo je to R. O. Shipman?"
"To je skupinový kaplan."
"Tak je to jasné," řekl druhý muž od kontrarozvědky. "Washington Irving je skupinový kaplan."
Major Major trochu zneklidněl. "R. O. Shipman je skupinový kaplan," opravil ho.
"Jste si tím jist?"
"Ano."
"Proč by psal skupinový kaplan tohle do dopisu?"
"Třeba to napsal někdo jiný a podepsal se jeho jménem."
"A proč by někdo podepisoval dopis jménem skupinového kaplana?"
"Aby unikl odhalení."
"Možná máte pravdu," rozhodl druhý muž od kontrarozvědky po krátkém váhání a suše mlaskl. "Třeba máme co dělat s celým gangem, s dvěma muži, kteří pracují spolu a jenom náhodou mají takhle přehozená jména. Ano, už tomu tak bude. Jeden z nich je tady u eskadry, jeden je v nemocnici a jeden u kaplana. To jsou dohromady tři, že? Jste si naprosto jist, že jste žádný z těch úředních oběžníků nikdy neviděl?"
"Kdybych je měl v ruce, byl bych je musel podepsat."
"A jakým jménem?" zeptal se lišácky druhý muž od kontrarozvědky. "Svým, nebo jako Washington Irving?"
"Svým vlastním jménem," odpověděl mu major Major. "Vždyť jméno Washington Irving ani neznám."

Po tváři druhého muže od kontrarozvědky se rozlil úsměv.
"Pane majore, jsem rád, že vy sám jste mimo jakékoli podezření. Znamená to, že budeme moci spolupracovat, a já uvítám každou pomocnou ruku. Někde v evropském operačním prostoru se pohybuje člověk, který má přístup k sdělením, jež jsou adresována vám. Nemáte představu, kdo by to mohl být?"
"Nemám ponětí."
"Nu, já bych měl tip," pravil druhý muž od kontrarozvědky. Naklonil se k majoru Majorovi a důvěrně mu zašeptal: "Ten rošťák Towser. Proč by jinak všude rozhlašoval, kdo já vlastně jsem? Tak prosím vás - mějte oči otevřené, a jakmile někoho uslyšíte mluvit o Washingtonu Irvingovi, hned mi dejte vědět. A my si zatím prověříme pana kaplana a každého, kdo se motá tady kolem."
Sotva odešel, skočil, do kanceláře majora Majora oknem první muž od kontrarozvědky a chtěl vědět, kdo byl ten druhý muž od kontrarozvědky. Major Major ho stěží poznal.
"Byl to nějaký člověk od kontrarozvědky," sdělil mu major Major.
"Čerta starýho," vysmál se mu první muž od kontrarozvědky. "Do tohodle rajónu vyslala kontrarozvědka přece mě."
Major Major ho nemohl poznat, protože měl na sobě vybledlý rudohnědý manšestrový koupací plášť s rozpáranými švy v podpaží, ošuntělé flanelové pyžamo a sešlapané trepky s jednou podrážkou odtrženou. Předpisový nemocniční úbor, uvědomil si major Major. Ten chlap přibral nejméně deset kilo a očividně překypoval dobrým zdravím.
"Já jsem vážně strašně nemocný člověk," kňoural první muž od kontrarozvědky. "V nemocnici jsem se nakazil od jednoho stíhacího pilota a dostal jsem velmi těžký zánět plic."
"To je mi vás líto," řekl major Major.
"To si můžu strčit za klobouk," zahuhlal agent kontrarozvědky. "Nepotřebuju váš soucit. To jen abyste věděl, že to taky nemám lehké. Jdu vás varovat. Washington Irving podle všeho přemístil svou operační základnu z nemocnice sem k vaší eskadře. Neslyšel jste náhodou, že by se tu někdo zmínil o Washingtonu Irvingovi, že ne?"
"Abych řekl pravdu, slyšel," odpověděl major Major. "Ten chlap, co tu právě byl. Ten pořád mluvil o Washingtonu Irvingovi."
"Vážně?" zvolal potěšeně muž od kontrarozvědky. "To by mohlo být zrovna to, co potřebujeme, abychom ten případ konečně rozlouskli! Mějte ho pod dohledem čtyřiadvacet hodin denně, a já zatím poženu zpátky do nemocnice a napíšu svým nadřízeným o další instrukce." Muž od kontrarozvědky vyskočil oknem z kanceláře a byl tentam.
Minutu nato zavlála plachta, oddělující kancelář majora Majora od služebny, a dovnitř se zase vřítil celý zadýchaný ten druhý muž od kontrarozvědky. Křičel, až se zalykal: "Před chvilkou vyskočil z vaší kanceláře oknem chlap v červeném pyžamu a utíkal pak po silnici pryč. Neviděl jste ho?"
"Byl tady a mluvil se mnou," odpověděl major Major.
"Mně to připadalo silně podezřelé - chlap si vyskakuje oknem a má na sobě červené pyžamo." Agent přecházel po kanceláři ve vzrušených kruzích. "Nejdřív jsem si myslel, že to jste vy a chcete nám zdrhnout do Mexika. Teď vidím, že jste to nebyl vy. Nemluvil náhodou o Washingtonu Irvingovi, že ne?"
"Abych řekl pravdu, mluvil," odpověděl major Major.
"Vážně?" zvolal druhý muž od kontrarozvědky. "To je senzace! To by mohlo být zrovna to, co potřebujeme, abychom ten případ konečně rozlouskli. Nevíte, kde bychom ho mohli najít?"
"V nemocnici. Je to vážně strašně nemocný člověk."
"Výborně!" jásal druhý muž od kontrarozvědky. "Hned utíkám za ním. Bude nejlíp, když tam půjdu inkognito. Vysvětlím situaci na ošetřovně a oni mě tam pošlou jako pacienta."
"Prý mě nemůžou poslat do nemocnice, když nejsem marod," hlásil majoru Majorovi za chvíli. "Já ale vlastně jsem nemocný. Chtěl jsem se beztak dát důkladně prohlédnout, a tohle je k tomu výborná příležitost. Vrátím se na ošetřovnu a řeknu jim, že jsem marod, a tak se do té nemocnice přece jen dostanu."
"Podívejte se, co ti chlapi se mnou udělali," žaloval pak majoru Majorovi roztrpčený na nejvyšší míru, dásně celé fialové. Boty a ponožky si nesl v ruce a rovněž prsty u nohou měl bohatě natřené fialovým

dezinfekčním roztokem. "Kdo kdy slyšel o agentu kontrarozvědky s fialovými dásněmi?" naříkal.
Vyšel ze služebny s hlavou svěšenou, spadl do úzkého okopu a rozbil si nos. Teplotu měl stále normální, ale Gus s Wesem učinili výjimku a poslali ho ambulancí do nemocnice.
Major Major lhal, a všechno bylo v pořádku. Vlastně ho ani příliš nepřekvapovalo, že bylo všechno v pořádku, protože už si uvědomil, že lidé, kteří lžou, jsou vcelku vynalézavější, ctižádostivější a úspěšnější než lidé, kteří nelžou. Kdyby byl tomu druhému muži od kontrarozvědky pověděl pravdu, byly by ho určitě čekaly nepříjemnosti. Místo toho zalhal, a teď mohl klidně pokračovat ve své práci.
Návštěva druhého muže od kontrarozvědky způsobila, že při své činnosti začal být opatrnější. Všechny podpisy maloval levou rukou a měl přitom na očích tmavé brýle a falešný knír, maskování, které předtím neúspěšně použil, když se pokoušel vloudit se zase na basketbalové hřiště. Kromě toho učinil ještě jedno šťastné opatření - Washingtona Irvinga zaměnil Johnem Miltonem. John Milton byl podpis pružný a stručný. Stejně jako u Washingtona Irvinga mohl obě složky bez nesnází přehodit, když mu původní pořadí začalo připadat jednotvárné, a efekt, kterého tím dosáhl, byl docela zajímavý. Nový podpis nadto majoru Majorovi umožnil zdvojnásobit produktivitu práce, protože John Milton bylo jméno mnohem kratší než jeho vlastní nebo Washington Irving, a stihl ho proto napsat neporovnatelně rychleji. John Milton byl plodný přínos ještě v jednom ohledu. Byl to totiž podpis velmi tvárný, a tak se major Major brzy přistihl, jak ho zašifrovává do útržků fiktivních dialogů. Vidoval pak třeba úřední oběžníky perlami jako "Kde je pan Milton, Johne?" nebo "Kéž by tu byl John! Milton je totiž sadista" a podobně.
Obzvláště hrdý byl na výtvor, který zněl: "Už se John myl, Tonka?" John Milton zkrátka otevíral nové výhledy, jejichž rozkošné a nevyčerpatelné možnosti slibovaly, že navždy zastoupí cestu nudě. A když i John Milton začal být jednotvárný, vrátil se major Major opět k Washingtonu Irvingovi.
Major Major si koupil ty tmavé brýle a falešný knír v Římě, než se naposledy marně pokusil vybřednout z bažiny ponížení, do které zapadal stále hlouběji. Prvního strašlivého pokoření se dočkal v době Velkého křižáckého tažení za věrnostní přísahu, kdy mu ani jeden z třiceti či čtyřiceti lidí, kteří dávali do oběhu konkurenční přísahy věrnosti, nedovolil žádnou podepsat. A když se z toho začal jakžtakž vzpamatovávat, přišla ta aféra s Clevingerovým letadlem, které tak záhadně zmizelo se všemi muži na palubě, jako by ho pohltilo nebe. Majora Majora začal tísnit zlověstný kruh odpovědnosti za tuto podivnou událost, soustředěný kolem skutečnosti, že nikdy nepodepsal žádnou přísahu věrnosti.
Tmavé brýle měly široké temně červené obroučky a za ten falešný knír by se nebyl musel stydět žádný sebevýstřednější flašinetář. Jednoho dne, kdy už svou samotu nedokázal dále snášet, si obojí pečlivě nasadil a vydal se k basketbalovému hřišti. S výrazem okázalé družnosti se přiloudal na hrací plochu a tiše se modlil, aby ho nikdo nepoznal. Ostatní předstírali, že jeho přestrojení neprokoukli, a major Major se začal bavit. Právě si v duchu pogratuloval, jak se mu ta nevinná lest povedla, když ho jeden z protihráčů naremploval tak neurvale, že ho až srazil na kolena. Za chvíli ho prudce nabral jiný hráč a majoru Majorovi došlo, že ho poznali a využívají teď jeho maskování jako záminky k tomu, aby ho mohli beztrestně strkat, šlapat mu po nohou a pořádně ho zboulovat. Vůbec tam o něj nestáli. A sotva si to všechno stačil uvědomit, jeho spoluhráči se instinktivně spojili s hráči druhého mužstva a vytvořili jednolitý hulákající, krvežíznivý dav, který se na něj sesypal ze všech stran se sprostými nadávkami a napřaženými pěstmi. Srazili ho na zem, začali do něj kopat, a když se mu podařilo vyhrabat se slepě na nohy, útočili na něj znovu a znovu. Zakrýval si tvář rukama a nic neviděl. Rojili se kolem něho jako vosy, celí zdivočelí pudovou touhou pořádně mu namlátit, zkopat ho, vyrazit mu oči, udupat ho. Pod ranami jejich pěstí se dopotácel až k zářezu železniční trati, a tam ho srazili po hlavě se svahu dolů. Když se mu podařilo vstát, namáhavě se vyškrábal na druhou stranu a klopýtal pryč, pronásledován krupobitím nadávek a kamení, kterým ho zasypávali, dokud jim nezmizel za rohem služebního stanu. Po celou dobu měl jedinou starost - aby mu nespadly ty tmavé brýle a falešný knír a on mohl stále předstírat, že je někdo jiný, protože se děsil toho, že by pak proti nim musel postavit svou velitelskou autoritu.
Ve své kanceláři se potom usedavě rozplakal. Když se utišil, smyl si s obličeje krev, odstranil nečistotu ze škrábanců na tvářích a na čele a zavolal seržanta Towsera.
"Odedneška si nepřeju, aby sem za mnou kdokoli chodil," řekl mu. "Je to jasné?"
"Ano, pane majore," odpověděl seržant Towser. "Týká se to i mne?"
"Ano."

"Rozumím. Přejete si ještě něco?"
"Ne."
"A co mám říci lidem, kteří sem za vámi přijdou?"
"Řekněte jim, že jsem tady a ať čekají."
"Jak dlouho?"
"Dokud neodejdu."
"A co s nimi mám potom dělat?"
"To je mi jedno."
"Mohu je poslat za vámi, až odejdete?"
"Klidně."
"Ale to už tam nebudete, že?"
"Nebudu."
"Rozumím, pane majore."
"Odedneška," nařizoval major Major vojákovi středních let, který mu poklízel v maringotce, "si nepřeju, abyste za mnou chodil, když tu jsem, a ptal se mě, jestli něco nepotřebuju. Jasné?"
"Rozkaz, pane majore," řekl ordonanc. "A kdy se mám teda přijít zeptat, jestli něco nepotřebujete?"
"Když tady nebudu."
"A co mám potom dělat?"
"To, co vám řeknu."
"Ale vy tady nebudete, takže mi nebudete moct nic říct."
"Správně."
"A co mám teda potom dělat?"
"Všechno, co bude třeba."
"Rozkaz, pane majore," řekl ordonanc. "Přejete si ještě něco?"
"Vlastně ano," přisvědčil major Major. "Nechoďte sem ani uklízet. Nechoďte sem v žádném případě, pokud si nebudete jist, že tu nejsem."
"Rozkaz, pane majore. Ale třeba si tím někdy jistej nebudu."
"Když si tím nebudete jist, předpokládejte jednoduše, že tady jsem, jděte pryč a vraťte se, až si tím jist budete. Je to jasné?"
"Ano pane majore."
"Lituji, že s vámi musím mluvit tímto tónem, ale nemohu jinak. Sbohem."
"Sbohem, pane majore."
"A děkuji vám. Za všechno."
"Rozkaz, pane majore."
"Odedneška," nakazoval major Major Milovi Minderbinderovi, "už nebudu chodit do jídelny. Ať mi nosí všechno jídlo do maringotky."
"To není špatný nápad, pane majore," souhlasil Milo. "Budu vám alespoň moci servírovat speciální menu a ostatní o tom nebudou vědět. Doufám, že vám teď bude chutnat. Plukovník Cathcart si moje speciality velmi chválí."
"Nechci žádné speciality. Posílejte mi přesně totéž, co servírujete ostatním důstojníkům. Ten člověk, který to přinese, ať zaklepe jednou na dveře a nechá podnos na schůdkách. Je to jasné?"
"Ano, pane majore," přisvědčil Milo. "Naprosto jasné. Mám stranou pár živých raků dovezených přímo z Maine, takže vám je dnes večer mohu předložit, s výtečným roquefortským salátem, a navrch dva mražené cukrářské banánky, propašované zrovna včera z Paříže společně s jedním významným činitelem francouzského hnutí odporu. Bude to pro začátek stačit?"
"Nikoli."
"Rozkaz, pane majore. Rozumím."
Toho dne mu Milo k večeři servíroval grilovaného mainského raka s výtečným roquefortským salátem a navrch dva mražené cukrářské banánky. Majora Majora to naštvalo. Kdyby ovšem to jídlo vrátil, buď by přišlo nazmar, nebo by ho snědl někdo jiný, a major Major měl grilované raky velice rád. Snědl to tedy, sám sžírán výčitkami svědomí. Na druhý den měl k obědu marylandskou želvu a k ní Don Pérignon

ročník 1937, celou sedmičku. To už spořádal bez jakéhokoli zaváhání.
S Milém to tedy také vyřídil a teď už zbývali jen vojáci ve služební místnosti. Těm se major Major vyhýbal tak, že do své kanceláře vstupoval a zase z ní vycházel špinavým celuloidovým oknem, které se dalo odepnout a bylo nízké a dost velké, takže se jím dalo snadno z obou stran proskočit. Vzdálenost mezi služebním stanem a svou maringotkou překonával tak, že si vyčíhal, až byl čistý vzduch, vyrazil zpoza rohu stanu, seskočil do úvozu železnice a proběhl jím s hlavou skloněnou až do míst, kde ho skryl les. Když se dostal na úroveň maringotky, vylezl z úvozu a hustým podrostem rychle spěchal domů.
Pouze jednou tam na někoho narazil - byl to kapitán Flume, který ho jednou za šera málem k smrti vystrašil, když se před ním znenadání zjevil jako duch z hustého křoviska ostružinových šlahounů a s tváří zrůzněnou strachem si mu začal stěžovat na Náčelníka Bílého Polozuba, který prý mu vyhrožuje, že mu prořízne hrdlo od ucha k uchu.
"Jestli mě ještě jednou takhle vyděsíte," řekl mu major Major, "budu to já, kdo vám prořízne hrdlo od ucha k uchu!"
Kapitán Flume zalapal po dechu, bleskově zmizel v ostružinové houštině a od té chvíle ho major Major už nikdy nespatřil.
Když major Major přehlížel, čeho se mu podařilo dosáhnout, měl dobrý pocit. Na malém kousku cizí země, kde se hemžilo přes dvě stě lidí, se dokázal stát poustevníkem. S trochou důvtipu a prozíravosti znemožnil prakticky všem příslušníkům eskadry, aby si s ním mohli promluvit, což ovšem každému vcelku vyhovovalo, protože o rozmluvu s ním stejně nikdo nestál. Jak se ukázalo, jedinou výjimkou byl ten šílenec Yossarian. Když jednou major Major přikrčeně klusal úvozem železniční trati ke své maringotce na oběd, složil ho Yossarian ragbyovou rybičkou k zemi.
Z celé eskadry byl Yossarian poslední člověk, od něhož byl major Major ochoten nechat se ragbyovou rybičkou srazit k zemi. Na Yossarianovi bylo cosi od přírody dryáčnického - například jak nedůstojně si počínal ve věci onoho mrtvého muže ve svém stanu, který tam vůbec ani nebyl, nebo jak se po náletu na Avignon vysvlékl donaha a chodil tak až do dne, kdy k němu přistoupil generál Dreedle, aby mu připíchl metál za hrdinské počínání nad Ferrarou, a spatřil před sebou chlapa dočista nahého. Odstranit rozkrámované svršky mrtvého muže z Yossarianova stanu nebylo teď už v moci nikoho na světě. Major Major vypadl z kola, když dovolil seržantovi Towserovi, aby ohlásil nahoru, že poručík, který byl zabit nad Orvietem necelé dvě hodiny poté, co dorazil k eskadře, se u eskadry vůbec neobjevil. Major Major měl za to, že jediný člověk, který by snad mohl mít jakéstakés právo odstranit věci mrtvého muže z Yossarianova stanu, byl sám Yossarian, ale major Major byl toho názoru, že Yossarian žádné takové právo nemá.
Když ho Yossarian složil ragbyovou rybičkou k zemi, major Major zasténal a snažil se mu vymanit a postavit se na nohy. Yossarian ho ale nechtěl pustit.
"Kapitán Yossarian," hlásil, "žádá o okamžitou rozmluvu s panem majorem ve velmi naléhavé záležitosti."
"Pusťte mě, prosím vás," žádal ho major Major, celý zkroucený v nepohodlné pozici. "Nemohu vám odpovědět na pozdrav, když mi ležíte na ruce."
Yossarian uvolnil sevření. Pomalu vstali. Yossarian znovu zasalutoval a opakoval svou žádost.
"Pojďme do mé kanceláře," řekl major Major. "Tohle není právě vhodné místo k rozhovoru."
"Rozkaz, pane majore," souhlasil Yossarian.
Setřásli z uniforem štěrk a v napjatém mlčení kráčeli ke vchodu do služebního stanu.
"Počkejte chvilku, než si najóduju tyhle odřeniny. Ať vás pak seržant Towser uvede."
"Rozkaz, pane majore."
Major Major prošel důstojně služebnou a na přítomné vojáky a inkousty, skloněné nad psacími stoly nebo vrtající se v registraturách, se ani nepodíval. Zvedl plachtu, oddělující služebnu od jeho kanceláře, a nechal ji za sebou spadnout. Jakmile se octl uvnitř, přeběhl kancelář a vyskočil oknem ven ve snaze co nejrychleji zmizet. Do cesty se mu postavil Yossarian. Stál v pozoru a opět salutoval.
"Kapitán Yossarian žádá o okamžitou rozmluvu s panem majorem ve velmi naléhavé záležitosti," opakoval neústupně.
"Žádost se zamítá," vyštěkl major Major.
"To nepůjde."

Major Major to vzdal. "Tak dobře," souhlasil unaveně. "Promluvím si s vámi. Skočte tady oknem do mé kanceláře."
"Až po vás."
Skočili do kanceláře. Major Major se posadil a Yossarian přecházel před jeho psacím stolem a vykládal mu, že už nehodlá létat na bojové úkoly. Co s ním mám dělat? ptal se major Major v duchu sám sebe. Mohl dělat pouze to, co mu ukládaly instrukce podplukovníka Korná, a doufat, že to nějak dopadne.
"Pročpak ne?" zeptal se.
"Mám strach."
"Za to se nemusíte stydět," radil mu major Major laskavě. "Strach máme všichni."
"Já se taky nestydím," řekl Yossarian. "Já mám jenom strach."
"Nebyl byste normální, kdybyste se nikdy nebál. I ti nejstatečnější občas zažijí, co je to strach. Jeden z největších úkolů, který před námi při bojové činnosti stojí, je právě přemáhat svůj strach."
"Ale prosím vás, pane majore. Nešlo by to bez těch keců?"
Major Major schlíple sklopil zrak a začal si nervózně hrát se svými prsty. "Co chcete, abych vám na to řekl?"
"Že už jsem toho nalítal dost a můžu jít domů."
"Kolik letů máte za sebou?"
"Jednapadesát."
"To už vám zbývají jen čtyři."
"On to zase zdvihne. Pokaždé, když už to mám skoro za sebou, tak ten počet zvýší."
"Třeba to tentokrát neudělá."
"Stejně nikdy nepošle nikoho domů. Nechává tady lidi čekat na rozkaz k vystřídání, a když pak už nemá dost lidí do posádek, zvýší počet povinných operačních letů a všechny je zase zapojí do bombardovacích akcí. Dělá to tak od chvíle, kdy sem přišel."
"Za to, že se rozkazy k vystřídání opožďují, nesmíte vinit plukovníka Cathcarta," nabádal ho major Major. "Za to může velitelství Sedmadvacáté letecké divize - mají je vyřizovat hned, jak dostanou návrh."
"Mohl by přece i tak zažádat o doplnění stavu a poslat nás domů, když ty rozkazy nakonec přijdou. Stejně jsem slyšel, že Sedmadvacátá letecká požaduje pouze čtyřicet letů a že to je výlučně jeho nápad, chtít jich po nás pětapadesát."
"O tom já nic nevím," řekl na to major Major. "Plukovník Cathcart je náš velitel a my musíme plnit jeho příkazy. Proč si neodlétáte ty čtyři akce a nepočkáte, co to udělá?"
"Nechci."
Co s ním mám dělat? optal se major Major znovu sám sebe. Co má člověk dělat s chlapem, který se mu dívá zpříma do očí a tvrdí, že radši umře, než by se dal zabít při bojové akci, s mužem, který je přinejmenším stejně zralý a inteligentní jako on sám a jemuž přesto musí předstírat, že tomu tak není? Co mu má člověk říct?
"A co kdybychom vás nechali, abyste si ty zbývající lety odbyl ve formě nějakých vyhlídkových sichrovek?" ptal se ho major Major. "Tak byste si mohl připsat k dobru další čtyři akce a zůstal přitom prakticky mimo jakékoli nebezpečí."
"O žádné vyhlídkové lety nestojím. Válka se mi už docela přestala líbit."
"To byste chtěl, aby naše vlast tuhle válku prohrála?" ptal se major Major.
"My neprohrajeme. Máme víc mužů, víc peněz i víc materiálu. Kdokoli z těch deseti miliónů lidí v uniformě mě může nahradit. Někteří lidé umírají v boji, ale mnohem víc jich vydělává prachy a užívá si. Ať se nechá zabít někdo jiný."
"Ale co kdyby takhle uvažoval každý, kdo stojí na naší straně?"
"Tak bych byl pěknej trouba, kdybych uvažoval nějak jinak, nemyslíte?"
Co mu má člověk na tohle říct? uvažoval major Major celý sklíčený. Přece mu nebude vykládat, že on sám nemůže v té věci nic dělat. Kdyby řekl, že on sám nemůže v té věci nic dělat, naznačovalo by to, že být to v jeho silách, rád by proti tomu něco podnikl, z čehož by se ovšem dalo usuzovat, že v politice podplukovníka Korná je nějaká chyba či nespravedlnost. To jim dal podplukovník Korn jasně na srozuměnou. Takže on teď v žádném případě nesmí říct, že v té věci nemůže vůbec nic podniknout.

"Je mi líto," vypravil ze sebe nakonec, "ale já v té věci nemůžu podniknout vůbec nic."

10. Wintergreen

Clevinger byl mrtev. Jeho filozofie tím utrpěla podstatnou trhlinu. Jednoho odpoledne vlétlo cestou z vyhlídkového letu na Parmu do zářivého bílého oblaku u pobřeží Elby osmnáct letadel, ale ven se jich vynořilo jen sedmnáct. Po osmnáctém se nenašla jediná stopa ani ve vzduchu, ani na hladině modrozeleného moře. Nikde žádné trosky. Helikoptéry kroužily kolem toho bílého oblaku až do západu slunce. V noci ho vítr rozfoukal a ráno bylo každému jasné, že je po Clevingerovi.

To zmizení bylo ohromující, nepochybně stejně ohromující jako Velké spiknutí v Lowery Fieldu, kdy jednoho dne po výplatě žoldu zmizelo z jednoho baráku všech čtyřiašedesát mužů a nikdo už o nich nikdy neslyšel. Do chvíle, kdy se Clevinger tak dovedně vypařil do vzduchu, domníval se Yossarian, že se ti chlapi jednoduše domluvili a v jeden den všichni zdrhli. To, co se tenkrát jevilo jako masová dezerce od svaté povinnosti, ho dokonce přivedlo do tak povznesené nálady, že tu vzrušující novinu utíkal ihned oznámit bývalému svobodníkovi Wintergreenovi.

"Co je na tom tak senzačního?" ušklíbl se bývalý svobodník Wintergreen pohrdavě, opřel se zabláceným bagančatem o rýč a otráveně, celý sehnutý nalehl zadkem na stěnu hluboké čtvercové jámy, jedné z těch, jejichž kopání bylo jeho vojenskou specialitou.

Bývalý svobodník Wintergreen byl poťouchlý darebák, který strašně rád vyvolával zmatky. Když dezertoval, pokaždé ho chytli a pak byl odsouzen, aby po určitou dobu napřed vykopával a pak zasypával jámy dva metry hluboké, dva metry široké a dva metry dlouhé. Když si odpykal trest, ihned se zase pokusil zdrhnout.

Svůj úkol kopat a zasypávat jámy přijímal bývalý svobodník Wintergreen s příkladnou nereptající oddaností opravdového vlastence.

"Není to tak docela špatný život," říkával s filozofickým nadhledem. "A někdo to dělat musí."

Nebyl tak hloupý, aby nechápal, že kopat v Coloradu jámy není zase v době války tak špatné vojenské zaměstnání. Protože po těch dírách nebyla žádná velká sháňka, mohl je kopat a zasypávat v poklidné pracovní době a jen zřídka se přitom unavil. Pokaždé, když se dostal před vojenský soud, byl ovšem degradován na prostého vojína. Ztráty hodnosti upřímně želel.

"Jako svobodník jsem se cítil docela fajn," vzpomínal roztouženě. "Měl jsem určité postavení - chápeš, co tím myslím? A pohyboval jsem se v nejlepších kruzích." Tvář mu potemněla rezignací. "To už ale všechno vzala voda," konstatoval. "Až půjdu příště za kopečky, budu jen prostý vojín, a je mi jasné, že to už nebude ono." Kopání jam nemělo valnou budoucnost. "Vždyť to ani nemůžu pokládat za stálou práci. Vždycky když si odsloužím trest, přijdu o ni. Pak abych zase hned utíkal za kopečky, když se k ní chci vrátit. A ani to už dál nepůjde. Hlava XXII. Ta mi zamotala hlavu. Až se příště pokusím zdrhnout, bude to znamenat basu. Nevím, co se mnou bude. Jestli si nedám bacha, pošlou mě ještě nakonec za moře." Nehodlal sice kopat jámy do konce života, ale když teď zuřila válka a bylo to součástí válečného úsilí, neměl proti tomu žádné námitky. "Je to moje povinnost," říkával, "a každý teď musí konat svou povinnost. Můj úkol je kopat tyhle jámy, a dělám to tak dobře, že mě dokonce navrhli na medaili za dobré chování. Tvou povinností je nechat se buzerovat v učilišti a doufat, že válka skončí, než z něho vyjdeš. Povinností těch, co jsou nasazeni v bojových akcích, je vyhrát tuhle válku, a já bych si jenom přál, aby ji plnili stejně dobře, jako já konám svou. To by přece nebylo spravedlivé, abych já musel za moře a dělal ještě ke všemu jejich práci za ně."

Jednoho dne překopl bývalý svobodník Wintergreen při práci na jedné své jámě vodovodní potrubí a vytáhli ho z ní v poslední chvíli, napůl utopeného. Rozkřikla se fáma, že narazil na naftu, a Náčelníka Bílého Polozuba ihned z výcvikové základny vyhnali. Okamžitě nastala velká sháňka po lopatách, a kdo nějakou ukořistil, zuřivě začal kutat a pátrat po naftě. Všude poletovala hlína. Vypadalo to tam podobně jako o sedm měsíců později na Pianose ráno po noci, ve které Milo bombardoval ležení eskadry, letiště, skladiště pum i hangáry opravářů všemi letadly, které jeho syndikát M&M dokázal sehnat. Všichni, kdo to přežili, se vyhrnuli a začali horečně v tvrdé půdě hloubit kryty a zastřešovat je pancéřovými plechy, které šlohli z opraven letiště, a roztřepenými dílci nepromokavé plachtoviny - ty si kradli navzájem z

postranních stěn svých stanů. Jakmile proskočily první zmínky o naftě, odveleli Náčelníka Bílého Polozuba z Colorada, a ten nakonec skončil na Pianose jako náhrada za poručíka Coombse, který se jednou jako host zúčastnil bojové akce, aby se podíval, jak takový nálet vlastně vypadá, a zahynul nad Ferrarou v Kraftově letadle. Vždycky když si Yossarian vzpomněl na Krafta, pocítil výčitky svědomí, jednak proto, že to Kraft dostal při opakovaném Yossarianově náletu na cíl, jednak taky proto, že se nevinně zapletl do Slavné atabrinové vzpoury, která začala v Portoriku při prvním mezipřistání na jejich cestě přes oceán a skončila o deset dní později na Pianose, když Appleby předpisově napochodoval do služebny hned v den příletu a hlásil, že Yossarian odmítá používat atabrinové tabletky proti malárii. Službu konající seržant ho vyzval, aby se laskavě posadil.

"Děkuji, seržante, věru že se posadím," odpověděl Appleby. "Jak dlouho budu muset čekat? Mám toho dneska před sebou ještě velmi mnoho, abych byl zítra časně ráno naprosto svěží a připravený nastoupit k bojové akci ihned, jak mě budou potřebovat."

"Prosím, pane kapitáne?"

"Ano, seržante?"

"Na co jste se ptal, pane kapitáne?"

"Jak dlouho budu čekat, než mě uvedete dovnitř k panu majorovi?"

"Než půjde na oběd," odpověděl seržant Towser. "Pak můžete ihned dovnitř."

"Ale to on tam už nebude, ne?"

"Nebude, pane kapitáne. Pan major Major se vrátí zase až po obědě."

"Ach tak," řekl Appleby nejistě. "To abych raději přišel až po obědě."

Appleby vyšel ze služebny celý zmatený. V okamžiku, kdy ze stanu vykročil, se mu zdálo, že zahlédl vysokého snědého důstojníka, který byl trochu podobný Henrymu Fondovi, jak vyskočil z okna služebního stanu a jako lasička zmizel za rohem. Appleby se zastavil a pevně zavřel oči. Zmocnily se ho úzkostlivé pochyby. Napadlo ho, jestli nemá náhodou malárii nebo - což by bylo mnohem horší - jestli to přece jen nepřehnal s těmi atabrinovými tabletkami. Appleby bral čtyřikrát tolik atabrinových tabletek, než bylo předepsáno, protože chtěl být čtyřikrát lepší pilot než všichni ostatní. Měl stále ještě zavřené oči, když mu seržant Towser zlehka poklepal na rameno a nabídl mu, že jestli má zájem, může teď dovnitř, protože pan major Major právě odešel. Applebymu se vrátila sebedůvěra.

"Děkuji, seržante. Vrátí se brzy?"

"Vrátí se po obědě. Pak budete muset kancelář ihned opustit a čekat na něj vpředu, dokud nepůjde na večeři. Když je pan major Major přítomen, nikdy v kanceláři nikoho nepřijímá."

"Co to říkáte, seržante?"

"Řekl jsem, že pan major Major ve své kanceláři nikdy nikoho nepřijímá."

Appleby se na seržanta Towsera zadíval a pokusil se o rozhodný tón. "Seržante, děláte si snad ze mne šoufky jenom proto, že jsem u eskadry nový a vy jste tady za mořem už delší dobu?"

"Co vás to napadá, pane kapitáne," odpověděl uctivě seržant Towser. "Mám takové příkazy. Můžete se zeptat pana majora Majora, až se s ním setkáte."

"To mám právě v úmyslu, seržante. Kdy se s ním tedy mohu setkat?"

"Nikdy."

Appleby zrudl pokořením, hlášení o Yossarianovi a atabrinových tabletkách zapsal do bloku, který mu seržant Towser k tomu účelu nabídl, a rychle odešel. Začal přemýšlet o tom, je-li Yossarian opravdu jediný šílenec, kterému je dovoleno nosit uniformu.

V době, kdy plukovník Cathcart zvýšil počet povinných letů na pětapadesát, začínal seržant Towser dokonce věřit tomu, že každý, kdo má na sobě uniformu, je zřejmě šílenec. Seržant Towser byl hubený hranatý chlap s jemnými blonďatými vlasy, tak světlými, že byly skoro bezbarvé, s propadlými tvářemi a bílými koňskými zuby. Řídil eskadru a nepřinášelo mu to žádné potěšení. Lidé jako Hladový Joe ho probodávali vyčítavě nenávistnými pohledy a Appleby, který se mezitím prosadil jako pilotní eso a stolní tenista, který nikdy neztratil ani micek, si pomstychtivě dával záležet na tom, aby se k němu choval co nejpřezíravěji. Seržant Towser řídil eskadru, protože nikdo jiný se o to v eskadře nestaral. Nezajímal se o válku ani o hodnostní postup. Jeho koníčkem byla starověká keramika a nábytek od Hepplewhitea z druhé poloviny osmnáctého století.

Aniž si to seržant Towser uvědomil, zvykl si o mrtvém muži v Yossarianově stanu uvažovat v Yossarianových pojmech - jako o mrtvém muži v Yossarianově stanu. Ničím takovým ten chlap nebyl. Byl to pilot, kterého poslali na Pianosu někoho vystřídat, a přišel o život při plnění bojového úkolu dříve, než stačil oficiálně ohlásit nástup. Zastavil se u operačního stanu, aby se tam zeptal, jak se dostane k velitelskému stanu eskadry, a oni ho tam hned zaklofli a poslali do vzduchu, protože v té době splnilo povinnou normu pětatřiceti náletů už tolik lidí, že pro kapitány Piltcharda a Wrena začínalo být velmi obtížné dát dohromady počet posádek, který od eskadry vyžadovalo velitelství skupiny. Protože se tedy ten člověk nikdy úředně nestal příslušníkem eskadry, nemohl z ní být ani úředně vyškrtnut, a seržant Towser cítil v kostech, že služební korespondence týkající se toho ubožáka bude narůstat snad až do soudného dne.

Jmenoval se Mudd. Seržantu Towserovi se příčilo stejnou měrou násilí i zbytečné mrhání, a považoval proto za odstrašující nehoráznost štvát Mudda přes celý oceán jenom proto, aby ho mohli necelé dvě hodiny po příchodu rozstřílet nad Orvietem nacucky. Nikdo se nemohl upamatovat, kdo to vlastně byl a jak vypadal, nejméně ze všech kapitáni Piltchard a Wren, kteří si vzpomínali pouze na to, že se tehdy u operačního stanu objevil nějaký chlap právě včas, aby ho mohli poslat na smrt, a při každé zmínce o mrtvém muži v Yossarianově stanu se v rozpacích zardívali. Jediní lidé, kteří si mohli Mudda pořádně prohlédnout, byli ti, co s ním tenkrát byli v letadle, a ty všechny rozstříleli spolu s ním nacucky.

Yossarian ovšem věděl velice dobře, kdo to byl Mudd. Mudd byl neznámý vojín, jeden z těch, co mají smůlu. To bylo to jediné, co se o neznámých vojínech vědělo - že prostě měli smůlu. Že museli umřít. A tenhle mrtvý byl skutečně neznámý, i když se jeho věci dosud povalovaly na lůžku v Yossarianově stanu téměř netknuté, tak jak je tam toho dne před třemi měsíci, kdy se vůbec nedostavil, zanechal - nakažené smrtí, která ho stihla necelé dvě hodiny nato, stejně jako bylo všechno nakaženo smrtí hned další týden za Velkého slavného obléhání Boloně, kdy zatuchlá vůně bezživotí vlhce visela ve vzduchu prosyceném sirnatou mlhou a nakazila každého muže, který dostal příkaz k letu.

Když už jednou plukovník Cathcart dobrovolně nabídl svou skupinu, že si vezme za úkol zničit muniční sklady, které těžké bombardéry startující z italské pevniny nedokázaly zasáhnout, protože létaly příliš vysoko, bylo vyloučené náletu na Boloňu uniknout. Každý den odkladu prohluboval tuto jistotu i všeobecnou sklíčenost. Lepkavá, všechno pohlcující předtucha jisté smrti se šířila nezadržitelně jako nákaza, a z oblohy zatím crčel déšť a zažíral se do strhaných tváří všech odsouzených jako jedovatá slina nějaké plíživé choroby. Každý páchl už předem formalínem. Nikde se nenabízela žádná pomoc. Nemohli ji hledat ani na ošetřovně, protože tu nechal podplukovník Kom zavřít, aby se už nikdo nemohl hlásit jako nemocný. Předtím totiž právě v ten jediný den, kdy se vyjasnilo, vypukla v táboře přímo masově záhadná průjmová epidemie, která si vynutila další odklad akce. Protože nikdo nesměl onemocnět a vchod do ošetřovny byl zapečetěn, trávil doktor Daneeka přestávky mezi lijáky přičaplý na vysoké stoličce, kde s chápavou neutralitou mlčky vstřebával mrazivé gejzíry strachu, které vybuchovaly všude kolem. Seděl tam jako melancholický luňák pod zlověstným, ručně psaným nápisem, který nad uzavřený vchod ošetřovny ze žertu připevnil kapitán Black a který tam doktor Daneeka nechával viset, protože to žádný žert nebyl. Oznámení bylo orámováno černou tužkou a bylo na něm napsáno: AŽ NA DALŠÍ UZAVŘENO - ÚMRTÍ V RODINĚ.

Strach se rozléval jako mor a přeskočil i do Dunbarovy eskadry, kde jednou za soumraku strčil Dunbar zvědavě hlavu do stanu tamější ošetřovny a uctivě oslovil rozmazaný obrys doktora Stubbse, který seděl v temnotách uvnitř, před sebou láhev whisky a bachratý džbán plný dezinfikované pitné vody.

"Jak se vede?" zeptal se starostlivě.

"Strašně," odpověděl doktor Stubbs.

"Co to tu děláte?"

"Sedím."

"Myslel jsem, že se vám sem už přestali courat marodi."

"Přestali."

"Tak proč tu tedy sedíte?"

"A kde jinde bych měl sedět? V tom pitomým oficírským klubu s plukovníkem Cathcartem a podplukovníkem Kornem? Nevíte, co já tady vlastně dělám?"

"Sedíte."
"Myslím u eskadry. Ne tady ve stanu. Jen ze sebe nedělejte vtipnýho. Můžete mi říct, proč je tady u eskadry lékař?"
"U ostatních eskader zapečetili na marodkách vchod," poznamenal Dunbar.
"Jestli mi sem přijde nějaký pacient, zakážu mu lítat," zaklínal se doktor Stubbs. "Čerta starýho mi bude záležet na tom, co tomu nahoře řeknou."
"Zakázat lítat přece nikomu nemůžete," připomínal mu Dunbar. "Cožpak neznáte předpisy?"
"Prdnu mu injekci, zakážu mu lítat, a šmytec." Doktor Stubbs se nad tou vyhlídkou zasmál potěšením přímo sardonickým. "Oni si myslí, že můžou zakázat hlášení nemocných. Hovada. A hele, už to zase začíná." Začalo opět pršet, napřed na koruny stromů, pak do blátivých kaluží a nakonec něžně, jako uklidňující šepot, na střechu stanu. "Všechno je mokrý," poznamenal doktor Stubbs znechuceně. "Dokonce i latríny a pisoáry přetékají, jako na protest. Celej ten zavšivenej svět smrdí jako márnice."
Když přestal mluvit, nastalo bezedné ticho. Padala noc. Všechno obestřel skličující pocit velké samoty.
"Rozsviťte si," navrhl Dunbar.
"Nemůžu. Nechce se mi spouštět generátor. Vždycky jsem měl dobrej pocit, že můžu lidem zachraňovat život. Teď si říkám, jakej to má smysl, když stejně všichni musejí zhebnout."
"Ale samozřejmě, že to má smysl," ujišťoval ho Dunbar.
"To bych rád věděl jakej."
"Že je bráníte před smrtí, dokud to jde."
"No jo, ale jakej to má smysl, když všichni stejně musejí umřít?"
"Vtip je v tom, že takhle se nedá uvažovat."
"Vtipy nechme stranou. Jakej to má smysl?"
Dunbar chvilku mlčel a přemýšlel. "Kdo to má kruci vědět?"
Dunbar nevěděl. Z Boloně měl být vlastně celý pryč, protože minuty se teď plazily hlemýždím tempem a hodiny se vlekly jako celá staletí. Místo toho se soužil, protože věděl, že ho tam zabijou.
"Vážně ještě chcete trochu kodeinu?" ptal se doktor Stubbs.
"Pro přítele Yossariana. Je přesvědčený o tom, že ho čeká smrt."
"Yossariana? Kdo ksakru je Yossarian? Co je to ksakru za jméno, Yossarian? Není to ten chlap, co se tuhle večer namazal a začal se v důstojnickém klubu prát s podplukovníkem Kornem?"
"Jo, to je on. Je to Asyřan."
"Ten parchant bláznivej!"
"Takovej blázen to zase není," řekl Dunbar. "Přísahá, že na Boloňu nepoletí."
"To jsem měl právě na mysli," vysvětloval doktor Stubbs. "Možná že ten parchant bláznivej je mezi náma jedinej, kdo to má ještě v hlavě v pořádku."

11. Kapitán Black

První se to dozvěděl desátník Kolodny, a to z telefonního hovoru s velitelstvím skupiny. Ta zpráva jím tak otřásla, že po špičkách přešel zpravodajský stan a vyděšeným šepotem o ní informoval kapitána Blacka, který tam klimbal s hubenými lýtky položenými na stole.
Kapitán Black se okamžitě probral. "Na Boloňu?" zvolal potěšené. "No to se na to vykašlu!" Vypukl v hlasitý smích. "Na Boloňu, jo?" Znovu se zasmál a kroutil hlavou v radostném údivu. "Páni! Jak já se těším na ksichty těch syčáků, až se dozvědí, že mají letět na Boloňu!"
Takhle od srdce se kapitán Black nezasmál od toho dne, kdy ho major Major tak převezl a stal se velitelem eskadry; s nemotorným nadšením se zvedl a zaujal postavení za přední přepážkou, aby se mohl s chutí popásat na obličejích bombardérů, až si přijdou pro operační mapy.
"Už je to tak, vy rošťáci - letíte na Boloňu," opakoval všem bombardérům, kteří se nevěřícně znovu a znovu vyptávali, jestli je to pravda. "Cha! Cha! Cha! Trhněte si, syčáci! Tentokrát vám nepomůže ani svěcená voda."
Kapitán Black vyšel za posledními z nich ven, aby s rozkoší vychutnal účinky té zprávy na ostatní důstojníky a příslušníky mužstva, kteří se s přilbami, padáky a protiflakovými kombinézami

shromažďovali kolem čtyř nákladňáků, zaparkovaných halabala uprostřed prostoru eskadry. Byl to vysoký, hubený, věcně nespokojený muž, který pomalými, nemotornými pohyby připomínal kraba. Poďobanou bledou tvář si holil každý třetí či čtvrtý den, takže po většinu času vypadal tak, jako by si nad úzkým horním rtem začínal pěstovat rudě nazlátlý knírek. To, co venku spatřil, ho v žádném ohledu nezklamalo. Všechny obličeje zahaloval temný mrak ohromení a kapitán Black s požitkem zívl, z očí vymnul poslední zbytky letargie a zalykal se smíchem pokaždé, když někoho jízlivě vyzýval, ať si trhne. Boloňa se v životě kapitána Blacka stala nejšťastnější událostí od chvíle, kdy nad Perugií zabili majora Dulutha a maličko chybělo, aby se stal jeho nástupcem. Když na základnu přišla rádiová zpráva o smrti majora Dulutha, vzedmula se v kapitánovi Blackovi vlna radosti. I když předtím o té možnosti neuvažoval ani ve snu, ihned si uvědomil, že on je logicky předurčen k tomu, aby po majorovi Duluthovi převzal funkci velitele eskadry. Byl přece jejím zpravodajským důstojníkem, což znamenalo, že toho o ní nejvíc ví. Pravda, nepatřil k bojové jednotce, jako major Duluth a většina velitelů eskader, ale to byl vlastně mocný argument v jeho prospěch, protože jeho život tak nebyl v nebezpečí a on by mohl v té funkci setrvávat, jak dlouho by vlast potřebovala. Čím víc o tom kapitán Black přemýšlel, tím mu jeho jmenování připadalo nevyhnutelnější. Stačilo pouze utrousit co nejdříve správné slovo na správném místě. Spěchal tedy do své kanceláře, aby si rozmyslel, jak na to půjde. Rozvalil se pohodlně v otáčivém křesílku, položil si nohy na stůl, zavřel oči a začal si představovat, jaká to bude nádhera, až se stane velitelem eskadry.

Zatímco se kapitán Black oddával svým představám, plukovník Cathcart jednal, a kapitán Black pak byl přímo zdrcen úžasem nad rychlostí, s jakou ho ten major Major převezl; tak si to totiž vysvětloval. Když se rozkřiklo, že velitelem eskadry byl jmenován major Major, smísilo se jeho zklamání víc než bohatě s hořkou nenávistí, kterou se nijak nesnažil skrývat. Když ostatní administrativní důstojníci vyjadřovali svůj údiv nad tím, že si plukovník Cathcart vybral právě majora Majora, zamumlal kapitán Black, že se tady hraje nějaká podivná hra. Když začali uvažovat o tom, nemá-li podoba majora Majora s Henrym Fondou nějaké politické pozadí, vyjádřil kapitán Black přesvědčení, že major Major je ve skutečnosti sám Henry Fonda. A když konstatovali, že major Major je zvláštní člověk, oznámil jim kapitán Black, že to je komunista.

"Ti chlapi se teď snaží získat klíčové pozice," prohlásil rebelantsky. "Když myslíte, mládenci, můžete tomu nečinně přihlížet, ale já to tak nenechám. Já se proti tomu postavím. Odedneška každého lumpa, který vstoupí do zpravodajského stanu, donutím podepsat věrnostní přísahu. A majoru Majorovi nedovolím, aby ji podepsal, kdyby nevímjak chtěl." Téměř pres noc se pak rozvinulo Velké křižácké tažení za věrnostní přísahu a kapitán Black trnul rozkoší nad tím, že stojí v jeho Čele. Tentokrát opravdu uhodil hřebíček na hlavičku. Všichni prostí vojáci i důstojníci v bojové službě si mohli ze zpravodajského stanu vyzvednout pouzdra s mapami, teprve když podepsali věrnostní přísahu. Druhou přísahu věrnosti podepisovali v padákovém stanu, než jim vydali protiflakové kombinézy a padáky. Třetí na nich chtěl velitel autoparku poručík Balkington, než jim dovolil odjet z prostoru eskadry v nákladňácích na letiště. Věrnostní přísahy museli podepisovat všude, kam se vrtli. Když chtěli, aby jim finanční důstojník vyplatil žold, museli mu podepsat přísahu věrnosti. Museli je podepisovat, aby si mohli něco koupit v místní vojenské prodejně nebo aby jim italští holiči ostříhali vlasy. Pro kapitána Blacka představoval každý důstojník, který podporoval Velké křižácké tažení za věrnostní přísahu, konkurenci, a tak čtyřiadvacet hodin denně plánoval a kul pikle, aby byl vždycky o krok napřed. Nemohl snést představu, že by ho někdo v jeho oddanosti vlasti předčil. Když ostatní důstojníci vyhověli jeho naléhání a vystoupili se svými vlastními věrnostními přísahami, dal jim flek tím, že donutil každého lumpa, který vstoupil do zpravodajského stanu, podepsat dvě přísahy věrnosti, později tři a nakonec čtyři. Potom zavedl prohlášení sounáležitosti a v další fázi zpěv národní hymny - jednu sloku, dvě sloky, tři sloky, čtyři sloky. Vždycky když se kapitánovi Blackovi podařilo trumfnout konkurenty, stíhal je svým opovržením za to, že s ním nedokázali držet krok. A jakmile následovali jeho příkladu, znepokojeně se stáhl a lámal si hlavu, jakou fintou by je přečůral, aby je pak zase mohl stíhat svým opovržením.

Než si to příslušníci bojových jednotek uvědomili, octli se v područí administrativních důstojníků, kteří naopak měli sloužit jim. Jeden jako druhý je celý den buzeroval, urážel, šikanoval a sekýroval. Když se proti tomu ozvali, odpověděl jim kapitán Black, že loajálním vojákům nemůže podepisování všech těch

věrnostních přísah vůbec vadit. Zapochyboval-li někdo o smyslu těchto přísah, vysvětlil mu, že lidé, kteří pociťují sounáležitost se svou vlastí, by měli být hrdi na to, že ji mohou stvrzovat tak často, jak on sám uznává za vhodné. A když někdo projevil pochybnosti o morálce tohoto postoje, začal ho přesvědčovat, že americká státní hymna je největší hudební dílo všech dob. Čím víc prohlášení loajálnosti člověk podepíše, tím je loajálnější. Kapitánu Blackovi to bylo jasné jak facka a každý den jich desátník Kolodny musel jeho jménem podepisovat celé stovky, aby mohl kdykoli prokázat, že je loajálnější než všichni ostatní.

"Důležité je, aby to pořád podepisovali," vysvětloval svým kohortám. "Jestli to myslí upřímně nebo ne, na tom nezáleží. Malým dětem přece taky dávají podepisovat prohlášení sounáležitosti, ačkoli ještě nemají ani ponětí, co to ta sounáležitost vlastně je."

Pro kapitány Piltcharda a Wrena bylo Velké křižácké tažení za věrnostní přísahu velmi nepříjemné, protože jim neobyčejně komplikovalo sestavování posádek pro jednotlivé operační úkoly. Letci neustále podepisovali, zavazovali se a zpívali a potloukali se přitom po celém táboře, takže připravit operaci trvalo mnohem déle než dříve. Rychlá pohotovostní akce teď nepřipadala v úvahu, ale kapitáni Piltchard a Wren v sobě nenašli dost odvahy nějak proti tomu vystoupit, protože se báli kapitána Blacka, který důsledně každý den prosazoval svou doktrínu "kontinuálního znovupotvrzování". Cílem této doktríny bylo zaskočit muže, jejichž loajálnost od okamžiku, kdy předešlého dne podepsali přísahu věrnosti, více či méně ochabla. Když kapitáni Piltchard a Wren zase jednou nevěděli, kde jim hlava stojí, přišel za nimi sám kapitán Black s návrhem. Dostavil se s celou delegací a radil jim otevřeně, aby každému napřed předložili k podpisu přísahu věrnosti a pak teprve mu dovolili odletět na bombardovací akci.

"Je to samozřejmě čistě vaše věc," zdůrazňoval. "Nikdo na vás nevyvíjí žádný nátlak. Ale podpisovat přísahy věrnosti je teď nutí prakticky každý, a FBI by mohlo začít zajímat, proč vy dva jste jediní, kterým na vlasti asi dvakrát nezáleží, když jim nepředkládáte k podpisu věrnostní přísahy. Když si chcete obstarat špatnou pověst, je to vaše soukromá věc. My se vám jen snažíme dobře poradit."

Milo se však nedal tak lehko přesvědčit a zásadně odmítal výzvu, aby majoru Majorovi nedával nic jíst, i když byl major Major možná komunista, o čemž Milo v duchu pochyboval. Milo se už od přírody stavěl proti jakýmkoli novinkám, jež hrozily narušit normální běh věcí. Zaujal pevný morální postoj a jednoznačně odmítal zapojit se do Velkého křižáckého tažení za věrnostní přísahu, dokud se k němu nedostaví osobně kapitán Black s delegací a nepožádá ho o to.

"Národní obrana je věcí každého z nás," řekl mu kapitán Black na jeho námitky. "A celý tento program vychází ze zásady dobrovolnosti, Milo - na to nezapomínejte. Když chlapi nebudou chtít, nemusejí Piltchardovi a Wrenovi podepisovat přísahu věrnosti. Ale když to neudělají, přijdete na řadu vy a vyhladovíte je k smrti. Je to něco podobného jako Hlava XXII. Proti Hlavě XXII přece nejste, nebo jo?"

Doktor Daneeka byl pevný jako křemen.

"Podle čeho soudíte, že je major Major komunista?"

"Slyšel jste ho, že by to někdy popřel, než jsme ho z toho obvinili? A nikdo ho neviděl, že by podepsal některou naši přísahu věrnosti."

"Protože mu to nedovolíte."

"Samozřejmě že mu to nedovolím," potvrzoval kapitán Black. "To by postavilo celé naše křižácké tažení na hlavu. Podívejte se, vždyť s námi nemusíte spolupracovat, když se vám nechce. Ale jaký bude mít smysl, když se my všichni budeme namáhat, jestliže poskytnete majoru Majorovi lékařské ošetření, jakmile ho Milo začne systematicky mořit hladem? Co si asi na skupině pomyslí o člověku, který podkopává celý náš bezpečnostní program? Nejspíš vás pošlou do Tichomoří."

Doktor Daneeka pohotově kapituloval. "Půjdu za Gusem a Wesem a řeknu jim, aby vám ve všem vyhověli."

Na velitelství skupiny už zatím začal plukovník Cathcart tušit, že se děje něco mimořádného.

"To ten idiot Black - rozpoutal vlasteneckou kampaň," hlásil mu s úsměvem podplukovník Korn. "Podle mého byste ho měl aspoň na chvíli podporovat, protože jste to byl vy, kdo majora Majora jmenoval velitelem eskadry."

"Ale nápad to byl váš," obvinil ho plukovník Cathcart dotčeně. "Neměl jsem se od vás nechat ukecat."

"Vždyť to byl výborný nápad," bránil se podplukovník Korn. "Zbavil jste se tak přebytečného majora, který vám v administrativě působil samé zmatky. Nemějte starost, ono se to brzy samo nějak urovná. Uděláte nejlíp, když pošlete kapitánu Blackovi dopis, v němž mu vyslovíte plnou podporu, a pak budete doufat, že ho klepne pepka, dřív než natropí mnoho škody." Náhle ho přepadla zvláštní myšlenka. "To bych rád věděl, jestli ten blbec nebude chtít majora Majora vystrnadit z té jeho maringotky."
"Víte, co musíme udělat teď? Vystrnadit toho kreténa majora Majora z té jeho maringotky," oznamoval kapitán Black. "Nejradši bych vyhnal do lesa i jeho starou i s parchantama, ale to nejde. Nemá ani ženu, ani děti. Musíme se tedy spokojit s tím, co máme, a vyhnat aspoň jeho. Kdo má na starosti ubytování?"
"On."
"Vidíte?" zvolal kapitán Black. "Ti chlapi se teď snaží získat klíčové pozice. No, já to jen tak nenechám. Jestli bude třeba, předložím tu věc
přímo panu majoru - - - de Coverleymu. Pošlu za ním Mila, aby s ním
o tom promluvil, hned jak se major vrátí z Říma."
Kapitán Black měl neomezenou víru v moudrost, moc a spravedlnost pana majora - - - de Coverleyho, i když s ním dosud nikdy ani nemluvil a ani teď k tomu v sobě nenacházel odvahu. Pověřil Mila, aby si s majorem - - - de Coverleym promluvil místo něho, a celý nervózní pak pobíhal z místa na místo a čekal, kdy se obávaný náčelník štábu vrátí. Jalo všichni u eskadry i kapitán Black měl z majestátního bělovlasého majora se zbrázděnou tváří a patriarchálním chováním pověrečnou hrůzu a pociťoval k němu bezmeznou úctu. Když se major konečně vrátil z Říma, měl jedno oko zraněné a chránil si ho celuloidovou klapkou a jedním úderem rozmetal Velké křižácké tažení na prach.
Milo byl raději opatrný, a když se major - - - de Coverley objevil
v den svého návratu v jídelně v celé své důstojnosti, zachmuřený a vážný, ani ho nenapadlo, aby mu šel něco vykládat. Major - - - de Coverley
viděl, že mu v další cestě brání dlouhý řetěz důstojníků stojících ve frontě na podpis věrnostní přísahy. Vzadu u výdejního pultu vyhlašovala skupinka mužů, kteří přišli dříve a v jedné ruce už balancovali podnos s jídlem, slavnostně svou loajálnost ke státní vlajce, aby jim bylo dovoleno zaujmout místo u stolu. A ti, co přišli úplně první a dostali se až ke stolům, zpívali právě státní hymnu, protože jinak by si nesměli vzít sůl,
pepř a kečup. Major - - - de Coverley stanul ve vchodu, čelo svraštěné
nesouhlasným údivem, jako kdyby se před ním odehrávalo něco nesmyslně bizarního, a vřava v jídelně začala pomalu opadávat. Vydal se přímo vpřed a dlouhý had důstojníků se před ním rozestoupil jako Rudé moře. Nedíval se vpravo ani vlevo, pevným krokem přistoupil k okénku a jasným, hutným hlasem, zdrsnělým věkem a zvonícím urozenou vznešeností a neotřesitelnou důstojností, rozkázal:
"Dejte mi jídlo."
Místo jídla předložil však desátník Snark majoru - - - de Coverley-
mu k podpisu přísahu věrnosti. Jakmile major - - - de Coverley rozpoznal, co to je, s hlubokým odporem listinu prudce odstrčil. Zdravé oko mu oslnivě plálo lítým opovržením a jeho velká životem poznamenaná tvář potemněla mocným hněvem.
"Řek jsem, abyste mi dali jídlo," poroučel dunivě a v jeho chraptivém hlase se ozvaly výhružné tóny, které se ztichlým stanem nesly jako vzdálený rachot hromu.
Desátník Snark zbledl a celý se roztřásl. Úpěnlivým pohledem zaletěl k Milovi a hledal u něho pomoc. Několik strašných vteřin panovalo bezdeché ticho. Potom Milo přikývl.
"Vydejte panu majorovi jídlo," pravil.
Desátník Snark začal majoru - - - de Coverleymu nakládat jeho porci. S plným podnosem se major - - - de Coverley otočil a zády k výdejní
přepážce se zastavil. Očima přejel po skupinkách důstojníků, upírajících k němu prosebné pohledy, a v spravedlivém hněvu zařval:
"Vydejte jídlo taky ostatním!"
"Vydejte jídlo taky ostatním!" opakoval po něm Milo s radostnou úlevou, a tak skončilo Velké křižácké tažení za věrnostní přísahu.
Kapitán Black byl touto zrádnou ranou do zad, kterou mu uštědřila osoba tak vysoce postavená, od níž

tak důvěřivě očekával podporu, bolestně zaskočen. Major - - - de Coverley ho hanebně zklamal.
"Mě to vlastně vůbec nemrzí," odpovídal vesele každému, kdo mu přišel projevit účast. "Svůj úkol jsme splnili. Naším cílem bylo dosáhnout toho, aby všichni, kteří se nám nelíbí, dostali strach a abychom upozornili na to, jak je major Major nebezpečný, a to se nám bezesporu podařilo. Protože jsme mu stejně nechtěli dovolit, aby podpisoval naše věrnostní přísahy, je nakonec jedno, jestli v té akci budeme pokračovat, nebo ne."
Když teď kapitán Black viděl, jak všichni lidé, které nemá rád, zase dostali strach, tentokrát z děsivého, nekonečného Velkého slavného obléhání Boloně, nostalgicky vzpomínal na zlaté časy Velkého křižáckého tažení za věrnostní přísahu, kdy se stal skutečně významným činitelem a kdy se před ním třásly a pokorně v prachu plazily i takové velké osobnosti jako Milo Minderbinder, doktor Daneeka a kapitáni Piltchard a Wren. A aby mohl všem příštím nováčkům u eskadry dokázat, že v určité době byl skutečně významným činitelem, schovával si pečlivě dopis, v němž ho plukovník Cathcart ujišťoval svou podporou.

12. Boloňa

Byl to vlastně seržant Knight, a ne kapitán Black, kdo vyvolal tu všeobecnou paniku kolem náletu na Boloňu. Jakmile se dozvěděl cíl, sklouzl z korby nákladňáku a za chvíli si přinesl dvě rezervní protiflakové kombinézy. Tím dal signál k zahájení pochmurného procesí k padákovému stanu, které se těsně předtím, než byly rezervní protiflakové kombinézy rozebrány, změnilo ve zběsilý úprk.
"Hele, co se děje?" ptal se Kid Sampson nervózně. "To ta Boloňa bude taková zabíračka?"
Nately seděl na podlaze nákladňáku jako v transu, svou vážnou tvář skrýval v dlaních a neodpovídal. Způsobil to tedy seržant Knight a potom ta série odkladů, protože právě když už onoho prvního rána nastupovali do letadla, přihnal si to džíp se zprávou, že nad Boloňou prší a že se operace odkládá. Než se vrátili do tábora, pršelo už i na Pianose, a tak mohli po zbytek dne jenom upřeně zírat na linii fronty, vyznačenou na mapě schované pod stříškou zpravodajského stanu, a jako zhypnotizovaní dumat nad tím, že z téhle šlamastyky už nevyvážnou. Přesvědčivě o tom vypovídala úzká červená stužka přišpendlená na mapě napříč italskou pevninou - pozemní síly uvízly téměř sedmdesát nepřekonatelných kilometrů jižně od cíle a bylo vyloučené, že by město včas obsadily. Od náletu na Boloňu nemohlo muže na Pianose už nic zachránit. Byli v pasti.
Jedinou jejich nadějí bylo, že by už nikdy nepřestalo pršet, a té se oddávat nemohli, protože věděli, že dříve či později déšť ustane. Když na Pianose opravdu přestalo pršet, pršelo v Boloni. A když déšť nad Boloňou ustal, začalo cedit na Pianose. A pokud nepršelo ani tam, ani tam, docházelo k vyšinutým, nevysvětlitelným jevům, jako byla třeba ta průjmová epidemie nebo posunutí frontové linie. V průběhu prvních šesti dní se museli čtyřikrát shromáždit, absolvovali předletovou přípravu a potom je zase poslali zpátky. Jednou dokonce už vzlétli a seřadili se do formací, ale z kontrolní věže je ještě stačili vrátit. Čím víc pršelo, tím hůř se cítili. Čím hůř se cítili, tím usilovněji se modlili, aby nepřestalo pršet. Po celou noc vzhlíželi k obloze, a když spatřili hvězdy, klesali na duchu. Po celý den civěli na linii fronty, vyznačenou na velké mapě, jež se v prudkém větru kývala na stojanu a kterou vždycky, když začalo pršet, odtáhli i se stojanem pod stříšku zpravodajského stanu. Rudě červená atlasová stužka na ní vyznačovala celní pozice spojeneckých pozemních sil ve všech sektorech italské pevniny.
Ráno po pěstním utkání Hladového Joea s Huplovou kočkou přestalo pršet na obou místech. Rozjezdová dráha počala vysychat. Bude trvat celých čtyřiadvacet hodin, než dostatečně ztvrdne, ale obloha zatím zůstávala bez mráčku. Roztrpčenost, která se v každém hromadila, přecházela postupně v nenávist. Nejdříve nenáviděli pěšáky na pevnině, protože se jim dosud nepodařilo dobýt Boloňu. Pak se jejich nenávist přenesla přímo na linii fronty. Celé hodiny upírali oči na šarlatovou stužku protínající mapu a z hloubi duše ji nenáviděli, protože se nechtěla hnout směrem na sever a přelézt to zatracené město. Když se snesla noc, shromáždili se v temnotě u zobrazené linie fronty s baterkami a jako mlčenliví prosebníci tam i nadále drželi stráž, jako by doufali, že spojeným úsilím svých ponurých modliteb tou stuhou pohnou.
"Já tomu nemohu věřit," volal Clevinger na Yossariana hlasem, který přeskakoval odporem a údivem.

"Totální návrat k primitivním pověrám. Pletou si příčinu a následek. Je to stejně pošetilé jako klepat na dřevo nebo držet někomu palec. Ti lidé opravdu věří tomu, že kdyby se někdo v noci přikradl k té mapě a posunul linii fronty za Boloňu, tak by na ten nálet nemuseli. Umíš si to představit? My dva jsme tu asi poslední, kteří si zachovali zdravý rozum."
Uprostřed noci to Yossarian předem zaklepal na dřevo, podržel sám sobě palec, po špičkách se přikradl k mapě a posunul na ní linii fronty za Boloňu.
Desátník Kolodny se pak časně ráno po špičkách vkradl do stanu kapitána Blacka, sáhl pod moskytiéru a jemně třásl vlhkou lopatkou, kterou tam nahmátl, dokud kapitán Black neotevřel oči.
"Co mě budíte?" kňoural kapitán Black.
"Obsadili Boloňu, pane kapitáne," oznámil mu desátník Kolodny. "Myslel jsem, že byste to měl vědět. Znamená to, že se ten plánovaný nálet ruší?"
Kapitán Black se vzpřímeně posadil a metodicky si začal třít dlouhá hubená stehna. Pak se oblékl a vynořil se ze stanu, oči přimhouřené, naštvaný, neoholený. Obloha byla bez mráčku a bylo teplo. Bez vzrušení si prohlédl mapu. Už to tak bylo - dobyli Boloňu. Ve zpravodajském stanu už zatím desátník Kolodny vyřazoval z navigačních souborů mapu tohoto města. Kapitán Black se s hlasitým zívnutím posadil, dal si nohy na stůl a zatelefonoval podplukovníku Kornovi.
"Co mě budíte?" kňoural podplukovník Kom.
"Dneska v noci obsadili Boloňu, pane podplukovníku. Znamená to, že se nálet ruší?"
"O čem to mluvíte, Blacku?" bručel podplukovník Korn. "Proč by se měl nálet rušit?"
"Protože obsadili Boloňu, pane podplukovníku. Znamená to, že se nálet ruší?"
"Samozřejmě že se nálet ruší. Máme teď snad podle vás bombardovat svoje vlastní jednotky?"
"Co mě budíte?" kňoural plukovník Cathcart do telefonu podplukovníkovi Kornovi.
"Obsadili Boloňu, pane plukovníku," oznamoval mu podplukovník Korn. "Myslel jsem, že byste to měl vědět."
"Kdo obsadil Boloňu?"
"Naši."
Plukovník Cathcart byl radostí bez sebe, protože ho to zprošťovalo nepříjemného závazku bombardovat Boloňu, aniž tím jakkoli utrpí jeho pověst statečného chlapíka, kterou si vysloužil tím, že k tomu účelu nabídl své lidi. I generála Dreedla dobytí Boloně potěšilo, přestože se velmi zlobil na plukovníka Mooduse, že ho vzbudil, aby mu to oznámil. Velitelství divize to rovněž uvítalo a rozhodlo, že důstojník, který město obsadil, dostane vysoké vyznamenání. Protože se žádný takový důstojník nenašel, udělili medaili generálu Peckemovi, který jediný projevil dost iniciativy a řekl si o ni.
Jakmile generál Peckem obdržel tento metál, začal pro sebe požadovat větší dávku zodpovědnosti. Byl toho názoru, že všechny bojové jednotky v tomto operačním prostoru by měly podléhat pravomoci útvaru zvláštních služeb, jehož byl on sám velitelem. Není-li svrhování pum na nepřítele zvláštní služba, uvažoval často nahlas s mučednickým, mile rozvážným úsměvem, který byl jeho loajálním spojencem v každé disputaci, pak prý si opravdu nedovede představit, co jiného by to mělo být. S roztomilým politováním odmítl přijmout velení bojové jednotky pod generálem Dreedlem.
"Podnikat operační lety pro generála Dreedla, to by nebyl můj styl," vysvětloval shovívavě s hladkým úsměvem. "Spíš by mi vyhovovalo, kdybych mohl generála Dreedla v jeho postavení nahradit, nebo možná převzít nějakou funkci ještě vyšší, abych mohl dozírat nejen na generála Dreedla, ale i na řadu dalších generálů. Rozumějte - moje nejcennější vlohy spadají převážně do oblasti administrativní. Mám už takový dar, že lidi dokážu snadno přesvědčit."
"Má už takový dar, že lidi dokáže snadno přesvědčit o tom, jakej je vůl," svěřoval plukovník Cargill nenávistně bývalému svobodníkovi Wintergreenovi v naději, že bývalý svobodník Wintergreen rozšíří tuto nepříznivou osobní charakteristiku po celém velitelství 27. letecké divize. "Jestli si někdo zasluhuje převzít velení té bojové jednotky, jsem to já. O to vyznamenání jsme beztak žádali na můj popud."
"Vy byste vážně chtěl nastoupit na bojové akce?" ptal se bývalý svobodník Wintergreen.
"Na bojové akce?" Plukovník Cargill ustrnul. "Ale kdepak - to mi špatně rozumíte. Jistě, vůbec by mi to nevadilo, létat na bojové akce, ale moje nejcennější vlohy spadají převážně do oblasti administrativní. I já už mám takový dar, že lidi dokážu snadno přesvědčit."

"I on má takový dar, že lidi dokáže snadno přesvědčit o tom, jakej je vůl," svěřoval bývalý svobodník Wintergreen se smíchem Yossarianovi, když si zaletěl na Pianosu, aby zjistil, kolik pravdy je na té historii o Milovi a egyptské bavlně. "Jestli si někdo zasluhuje povýšení, jsem to já." Už se vlastně dočkal povýšení na bývalého desátníka; povýšili ho krátce poté, co byl přidělen jako poštovní úředník na velitelství 27. letecké divize, ale hned ho zase degradovali, protože o důstojnících, pro které pracoval, pronášel hlasitá hanlivá přirovnání. Opojná chuť úspěchu mu vlila do žil nové sebevědomí a naplnila ho ctižádostí dosáhnout ještě vyšších met. "Nechceš koupit pár zapalovačů značky Zippo?" ptal se Yossariana. "Jsou kradený přímo ze zásobovacího skladu."
"Ví Milo, že prodáváš zapalovače?"
"Co mu je do toho? On už začal dělat i do zapalovačů?"
"Samozřejmě," potvrdil mu to Yossarian. "A jeho nejsou kradený."
"To si myslíš ty," řekl bývalý svobodník Wintergreen a lakonicky si odfrkl. "Já je prodávám dolar za kus. Kolik za ně chce on?"
"Dolar a něco."
Bývalý svobodník Wintergreen se vítězně zachechtal. "Převezu ho, kdy chci," jásal. "Hele, a co ta spousta egyptské bavlny, co se jí nemůže zbavit? Kolik toho koupil?"
"Všechno."
"Celou produkci? No to mě podrž!" krákal bývalý svobodník Wintergreen se škodolibou rozkoší. "To je vůl! Ale tys byl v Káhiře s ním. Proč jsi mu to nerozmluvil?"
"Já?" Yossarian pokrčil rameny. "Já na něj nemám vůbec žádný vliv. Zavinil to telex - má ho tam každá lepší restaurace. Milo nikdy předtím neviděl burzovní dálnopis, a zrovna když požádal vrchního, aby mu vysvětlil, jak to pracuje, lezly z toho informace o cenách egyptské bavlny. ‚Egyptská bavlna?' pravil Milo s tím svým zasněným pohledem. ‚Za kolik se prodává egyptská bavlna?' A pak už jsem se jenom dozvěděl, že skoupil celou úrodu. A teď tu bavlnu nikdo nechce."
"Když on nemá žádnou fantazii. Ať se se mnou dohodne, a já mu toho spoustu prodám na černém trhu."
"Milo je na černém trhu jako doma. Po bavlně není žádná poptávka."
"Ale je po lékařském materiále. Tak bych tu bavlnu namotal na dřevěný párátka a rozprodával to jako sterilní tampóny. Udělá mi slušnou cenu?"
"S tím nepočítej, nic ti neprodá," odpověděl Yossarian. "Má na tebe vztek, že mu konkuruješ. Je vlastně naštvanej na všechny, protože teď o víkendu dostali sračku a poskvrnili tím dobré jméno jeho kuchyně. Poslyš, ty bys nám mohl píchnout." Yossarian ho znenadání chytil za paži. "Nemohl bys na těch svých rozmnožovačkách zfalšovat pár úředních příkazů a vysekat nás z toho náletu na Boloňu?"
Bývalý svobodník Wintergreen se od něho pomalu odtáhl s výrazem hlubokého opovržení. "To bych samozřejmě mohl," prohlásil sebevědomě. "Ale ani mě nenapadne, abych něco takového udělal."
"Proč ne?"
"Protože to je vaše povinnost. Všichni máme svoje úkoly. Mým úkolem je rozprodat se ziskem ty zapalovače, když to jen trochu půjde, a vyrazit z Mila trochu té jeho bavlny. A vaším úkolem je zase bombardovat muniční sklady u Boloně."
"Ale mě tam nad tou Boloňou zabijou!" žadonil Yossarian. "Všechny nás tam zabijou!"
"Tak vás zabijou - co se dá dělat," řekl mu na to bývalý svobodník Wintergreen. "Proč to nebereš fatalisticky, tak jako já? Je-li mi souzeno rozprodávat se ziskem ty zapalovače a vyrazit z Mila lacino tu bavlnu, tak to rád udělám. A jestli tobě určil osud, že tě nad Boloňou zabijou, tak se s tím nedá nic dělat a ty bys měl do té akce jít a umřít jako muž. Strašně nerad to říkám, Yossariane, ale z tebe se stává chronickej kverulant."
Že je Yossarianovou povinností nechat se nad Boloňou zabít, v tom s bývalým svobodníkem Wintergreenem souhlasil i Clevinger. Když se mu Yossarian přiznal, že to byl on, kdo na té mapě posunul linii fronty a způsobil, že nálet byl zrušen, pobouřilo ho to tak, že celý zesinal.
"No a co?" zavrčel Yossarian, a protože mu podvědomě docházelo, že to zvoral, hádal se tím prudčeji. "To si mám dát ustřelit prdel jenom proto, že se chce pari plukovník stát generálem?"
"A co ti kluci na pevnině?" dorážel na něj Clevinger se stejnou vehemencí. "Oni si mají klidně dát ustřelit prdel, protože pánovi se tam nechce letět? Mají přece právo na leteckou podporu!"

"Ale kde je psáno, že je musím letecky podporovat zrovna já? Podívej se, jim je úplně fuk, kdo rozfláká ty muniční sklady. My tam máme letět jenom proto, že to ten kretén Cathcart dobrovolně nabídl."
"To já dobře vím," ujistil ho Clevinger. Jeho vychrtlá tvář byla bledá vzrušením a neklidné hnědé oči se mu zalévaly upřímností. "Skutečností však je, že ty muniční sklady dosud stojí. Víš velice dobře, že já neschvaluji jednání plukovníka Cathcarta o nic víc než ty." Clevinger se odmlčel, aby tím svá slova podtrhl. Ústa se mu chvěla a pak začal něžně bušit pěstí do svého spacího pytle. "Ale my tu přece nejsme od toho, abychom rozhodovali, jaké cíle mají být zničeny nebo kdo je má zničit nebo -"
"Nebo kdo přitom zařve. A proč."
"Ano. Jistě. Nemáme právo pochybovat -"
"Tobě přeskočilo!"
"- právo pochybovat o -"
"To chceš opravdu tvrdit, že mi není vůbec nic po tom, jak a proč mě zabijou? Že to je věc plukovníka Cathcarta? To myslíš vážně?"
"Myslím," trval na svém Clevinger, i když už zřejmě trochu znejistěl. "Jistým vybraným osobám byl svěřen úkol vyhrát válku, a tito lidé mají mnohem větší předpoklady než my, aby určovali, jaké cíle se mají bombardovat."
"Ty mluvíš o koze a já o voze," řekl mu na to Yossarian s přehnaným znechucením. "Ty mluvíš o vztahu mezi letectvem a pozemními silami a já mluvím o vztahu mezi mnou a plukovníkem Cathcartem. Ty mluvíš o tom, jak vyhrát válku, a já mluvím o tom, jak vyhrát válku a přežít to."
"Přesně tak," odsekl mu Clevinger škrobeně. "A co myslíš, že je důležitější?"
"Pro koho?" opáčil prudce Yossarian. "Otevři už konečně oči, kamaráde. Mrtvole je naprosto fuk, kdo tu válku nakonec vyhraje."
Clevinger zůstal chvíli sedět, jako by dostal políček. "To ti teda gratuluji!" zvolal potom hořce. Rty mu obroubila tenounká mléčně bílá čára, ve které nebylo ani kapky krve. "Nedovedu si představit jiný přístup k věci, který by šel tak na ruku nepříteli, jako to, co říkáš."
"Nepřítel," řekl mu na to Yossarian uvážlivě se snahou o co nejpřesnější formulaci, "je pro mě každý, kdo usiluje o můj život - bez ohledu na to, ke které straně patří. A to platí i o plukovníkovi Cathcartovi. Tohle si zapiš za uši, protože čím déle si to budeš pamatovat, tím déle možná zůstaneš naživu."
Ale Clevinger si to nezapamatoval, a teď byl mrtev. Clevingera tenkrát to střetnutí strašně rozčililo, a tak se mu už Yossarian neodvážil přiznat, že je zodpovědný i za tu průjmovou epidemii, která způsobila další zbytečný odklad. Milo byl celý pryč z představy, že někdo možná zase otrávil eskadru, a celý vyděšený přiběhl za Yossarianem s žádostí o pomoc.
"Prosím tě, zjisti mi u desátníka Snarka, jestli náhodou zase nenamíchal do těch sladkých brambor prací mýdlo," žádal ho důvěrně. "Desátník Snark má k tobě plnou důvěru, a když mu dáš čestné slovo, že to nikomu nepovíš, řekne ti pravdu. A když se ti k tomu přizná, hned mi to přijď říct."
"No jasně že jsem dal do těch sladkých brambor prací mýdlo," přiznal se desátník Snark Yossarianovi. "Vždyť jste mě přece o to žádal, ne? Prací mýdlo je nejspolehlivější prostředek."
"Přísahá při bohu a všech svatých, že s tím tentokrát neměl nic společného," hlásil pak Yossarian Milovi.
Milo nedůvěřivě našpulil rty. "Dunbar ale tvrdí, že bůh neexistuje."
Bylo to naprosto beznadějné. Uprostřed druhého týdne se už všichni začali podobat Hladovému Joeovi, který zase jednou neměl příkaz k letu a strašlivě naříkal ze spaní. Byl totiž jediný, kdo dokázal usnout. Po celou temnou noc se všichni mátožili s cigaretou v ústech venku před svými stany jako němá zjevení. Ve dne pak v malomyslných, skleslých hloučcích civěli na linii fronty nebo na tichou postavu doktora Daneeky, sedícího před uzavřeným vchodem do ošetřovny pod oním zlověstným ručně psaným nápisem.
Začali si vymýšlet neveselé šibeniční vtipy a Jobovy zvěsti o tom, jaká zkáza je nad Boloni očekává.
Jednou večer se Yossarian v důstojnickém klubu opile připotácel k podplukovníkovi Kornovi, aby si z něho vystřelil v souvislosti s novým protiletadlovým kanónem typu Lepitsch, který Němci právě zaváděli.
"Jaký Lepitsch? Co je to za dělo?" ptal se podplukovník Kom zvědavě.
"Nový německý protiletadlový slepovací kanón typu Lepitsch, ráže třistačtyřicet milimetrů," vysvětloval mu Yossarian. "Dokáže přímo ve vzduchu slepit celou formaci letadel a je konec."
Hluboce uražen vytrhl podplukovník Kom loket z Yossarianových prstů, které mu ho svíraly. "Dejte si

odchod, vy idiote!" zařval naštvaně a s pomstychtivým zadostiučiněním sledoval, jak Nately skočil Yossarianovi na záda a táhl ho pryč. "Co to je za šílence, prosím vás?"
Plukovník Cathcart se poťouchle chechtal. "To je ten člověk, kterému jste mě donutil dát metál za tu Ferraru. Dokonce jsem ho na váš návrh povýšil na kapitána, vzpomínáte si? Dobře vám tak."
Nately byl mnohem slabší než Yossarian, a tak mu dalo hodně práce, než dokormidloval Yossarianovu mohutnou postavu k jednomu neobsazenému stolu. "Zbláznil ses?" šeptal vyděšeně. "To byl podplukovník Korn. Zbláznil ses?"
Yossarian zatoužil ještě po skleničce a slíbil Natelymu, že když mu ji přinese, v klidu odejde. Pak donutil Natelyho, aby mu přinesl ještě dvě. Když ho Nately konečně dostrkal k východu, vrazil dovnitř kapitán Black. Dupal promočenými botami o dřevěnou podlahu a voda z něho crčela jako z přetékajícího okapu.
"Počkejte, vy syčáci, teď v tom teprve lítáte!" oznámil bujaře a vykročil rázně z kaluže, která se kolem něho utvořila. "Právě mi telefonoval podplukovník Korn. Víte, co vás ceká nad Boloňou? Cha! Cha! Mají tam nový protiletadlový slepovací kanón typu Lepitsch. Dokáže přímo ve vzduchu slepit celou formaci letadel a je konec."
"Bože můj, ona je to pravda!" zaječel Yossarian a polomrtvý hrůzou se zhroutil Natelymu do náručí.
"Bůh neexistuje," řekl na to nevzrušeně Dunbar, který k nim poněkud vratkým krokem právě dorazil.
"Hele, pomoz mi s ním, jo? Musím ho dostat do jeho stanu."
"Kdo to říká?"
"Já to říkám. Páni, koukejte, jak cedí."
"Musíme někde splašit vůz."
"Štípněte auto kapitánu Blackovi," radil Yossarian. "Já to tak dělám vždycky."
"Žádné auto se tu ukrást nedá. Došlo jim, že když ty potřebuješ auto, vždycky šlohneš první, které se ti namane, a teď už nikdo nenechá ve voze klíčky."
"Naskočte si," vyzval je Náčelník Bílý Polozub, který u nich právě zarazil s džípem s nataženou plachtou, pěkně nadrněný. Počkal, až se narvali dovnitř, a pak prudce vyrazil, až se všichni skutáleli dozadu. Začali nadávat a on řval smíchy. Když vyjel z parkoviště, pokračoval stále rovně a narazil s vozem do prudce se svažujícího náspu na druhé straně silnice. Ostatními to hodilo dopředu a navalili se bezmocně na jednu hromadu. Začali ho znovu proklínat, ale on jim to vysvětlil. "Já jsem zapomněl zahnout."
"Dávej bacha, jo?" varoval ho Nately. "A co kdybys zapnul světla."
Náčelník Bílý Polozub tam kopl zpátečku, kousek zacouval, vytočil to a vystřelil po silnici jako zběsilý. Kola po kluzkém temném povrchu jen hvízdala.
"Ne tak rychle," napomínal ho Nately.
"Napřed bys mě měl zavést k vaší eskadře, abych vám s ním pomoh do postele. Pak mě hodíš zpátky k nám."
"A co ty jsi vlastně zač?"
"Já jsem Dunbar."
"Poslyš, zapni ty světla," volal Nately. "A koukej na silnici!"
"Jsou zapnutý. Je tady ve voze Yossarian? Jedině kvůli němu jsem vás naložil, vy syčáci." Náčelník Bílý Polozub otočil hlavu úplně dozadu, aby si prohlédl, kdo sedí za ním.
"Koukej na silnici!"
"Yossariane? Je tu Yossarian?"
"Tady jsem, Náčelníku. Jedem domů. A jseš si tím tak jistej? Na tu otázku jsi mi nikdy neodpověděl."
"Vidíte? Říkal jsem vám, že je tady."
"Na jakou otázku?"
"No jak jsme o tom mluvili."
"Bylo to důležitý?"
"To já si už nepamatuju, jestli to bylo důležitý nebo ne. Bože, kdybych si jen vzpomněl, co to bylo."
"Žádnej bůh neexistuje," řekl Dunbar.
"Ale vždyť to je právě to, o čem jsme mluvili!" vykřikl Yossarian. "Jseš si tím tak jistej?"
"Poslyš, jseš si vážně jistej, že máš zapnutý ty světla?" volal Nately.
"Ale jó, mám. Co po mně ten chlap pořád chce? To dělá ten déšť, jak pere do předního světla, že to

tam vzadu vypadá před náma takový temný."
"Nastaly nám deště - hurá!"
"Kdyby chtělo takhle chcát věčně! Prší prší jen se -"
"- leje kam ko -"
"- nicky poje -"
"- deme pojedeme na -"
"- luka až ku -"
"- kačka zaku..."
Náčelník Bílý Polozub velkoryse přehlédl další zatáčku a vyjel s džípem až nahoru k okraji příkrého břehu silnice. Džíp začal klouzat zpátky, překotil se na bok a měkce se zabořil do bláta. Nastalo vyděšené ticho.
"Jste všichni v pořádku?" ptal se Náčelník Bílý Polozub tlumeně. Nikomu se nic nestalo, a tak si oddechl úlevou. "Vidíte, to je ten můj problém," naříkal. "Nikdy nikoho neposlouchám. Někdo mi pořád říkal, abych rozsvítil světla, a já jako bych ho neslyšel."
"To jsem byl já, kdo ti pořád říkal, abys zapnul světla."
"Já vím. Já vím. A já jako bych tě neslyšel, viď? Kdyby tak bylo něco k pití. Ale já tu něco mám! Koukněte. Nerozbila se."
"Teď sem dovnitř prší," poznamenal Nately. "Začínám vlhnout."
Náčelník Bílý Polozub otevřel láhev, lokl si a podal ji dál. Jak tam leželi jeden přes druhého, napili se všichni až na Natelyho, který stále marně hmatal po klice. Láhev mu narazila na hlavu, až to cvaklo, a whisky mu začala stékat za krk. Začal sebou křečovitě vrtět.
"Poslyšte, musíme se dostat ven!" volal. "Nebo se tu utopíme."
"Je tam někdo?" ptal se Clevinger znepokojeně a svítil si na ně shora baterkou.
"To je Clevinger!" křičeli, a když k nim natáhl ruku, aby jim pomohl ven, pokusili se ho stáhnout okénkem k sobě.
"Pojď se na ně podívat!" volal Clevinger pohoršeně na McWatta, který se křenil za volantem štábního vozu. "Válejí se tam ožrali jako dobytek. Ty jsi tu taky, Nately? Měl by ses stydět! Pojď sem - pomoz mi dostat je ven, než tady všichni zdechnou na zápal plic."
"Poslyš, to není tak docela špatnej nápad," zamyslel se nad tím Náčelník Bílý Polozub. "Já si stejně myslím, že umřu na zápal plic."
"Proč?"
"A proč ne?" opáčil Náčelník Bílý Polozub a položil se spokojeně do bláta s lahví whisky v náručí.
"Podívej se, co dělá!" vykřikl podrážděně Clevinger. "Vstaneš laskavě a vlezeš si do vozu, abychom mohli všichni odjet zpátky k eskadře?"
"Všichni odjet nemůžeme. Někdo tu musí zůstat a pomoct Náčelníkovi s tím autem, vypůjčil si ho jistě z autoparku."
Náčelník Bílý Polozub se usadil vzadu ve štábním voze a málem se zakuckal pyšným chechtotem. "To je vůz kapitána Blacka," sdělil jim vítězoslavně. "Před chvílí jsem mu ho šlohnul před klubem - měl jsem jeho rezervní klíčky. On si myslel, že je ráno ztratil."
"No to mě podrž! To se musí zapít."
"Nebylo dneska toho chlastu už dost?" spustil Clevinger, sotva McWatt nastartoval. "Podívejte se na sebe. Vám je zřejmě jedno, jestli se uchlastáte k smrti nebo utopíte v blátě, co?"
"Pořád je to lepší než koupit to ve vzduchu."
"Dupni na to, chlapče, dupni na to," pobízel McWatta Náčelník Bílý Polozub. "A zhasni si světla. Jinak se nedá jet."
"Doktor Daneeka má pravdu," pokračoval Clevinger. "Lidi jsou tupci a nedokážou dávat si na sebe pozor. Dělá se mi z vás ze všech špatně."
"Prosím, mistře, račte si tedy vystoupit," vyzýval ho Náčelník Bílý Polozub. "Všichni ven, ve voze zůstane jenom Yossarian. Kde je Yossarian?"
"Pusť mě, sakra," smál se Yossarian a shodil ho ze sebe. "Jseš samý bláto."
Clevinger se zaměřil na Natelyho. "Ty mě ale překvapuješ. Táhne to z tebe jako ze sudu. Místo abys na

něj dával pozor, ožereš se stejně jako on. Co kdyby se zase chytil s Applebym." Clevingerovy oči se poplašeně rozevřely, když uslyšel Yossarianovo zachechtání. "Nepopřál se zase s Applebym, že ne?"
"Tentokrát ne," řekl Dunbar.
"Ne, tentokrát ne. Našel jsem si někoho lepšího."
"Tentokrát se pustil do podplukovníka Korná."
"Není možná!" vydechl Clevinger.
"Vážně?" zvolal potěšeně Náčelník Bílý Polozub. "Na to se teda musíme napít."
"Ale to je strašné!" bědoval Clevinger hluboce otřesen. "To sis proboha musel vybrat zrovna podplukovníka Korna? Poslyšte, co se to stalo se světly? Proč je všude taková tma?"
"Zhasnul jsem je," odpověděl McWatt. "Náčelník Bílý Polozub má totiž pravdu. Bez světel se jede mnohem líp."
"Zbláznil ses?" zaječel Clevinger, vrhl se dopředu a zapnul reflektory. Pak se otočil na Yossariana a hystericky ho obviňoval. "Vidíš, co jsi způsobil? Chovají se teď všichni jako ty! Co když přestane pršet a zítra budeme muset letět na Boloňu? To budete v pěkné formě."
"Pršet už nikdy nepřestane. Nikoli, příteli, tenhle déšť bude zřejmě trvat pořád."
"Přestalo pršet!" řekl kdosi a ve voze se rozhostilo ticho.
"Vy chudáci," zamumlal po chvíli soucitně Náčelník Bílý Polozub.
"Ono vážně přestalo pršet?" zeptal se Yossarian schlíple.
McWatt vypnul stěrače, aby si to ověřil. Déšť ustal. Obloha se počala vyjasňovat. Z oparu hnědavé mlhy začaly ostře vystupovat obrysy měsíce.
"Páni," povzdechl si zpěvavě McWatt. "To je pěknej průser."
"Jen klid, mládenci," řekl Náčelník Bílý Polozub. "Rozjezdová dráha bude rozmoklá a nepadá v úvahu, že by se z ní zítra dalo startovat. A než letiště vyschne, začne třeba zase pršet."
Když dorazili do prostoru eskadry, uslyšeli, jak Hladový Joe ječí ve svém stanu: "Ty zatracená, smradlavá, zavšivená svině!"
"Proboha, on se vrátil už dneska? Myslel jsem, že je s kurýrním letadlem pořád ještě v Římě."
"Áááá! Ááááááá! Ááááááááá!" vřískal Hladový Joe.
Náčelník Bílý Polozub se otřásl. "Ten chlap mi nahání husí kůži," přiznal se chraptivým šeptem. "Poslyšte, co je s kapitánem Flumem?"
"Ten zas nahání husí kůži mně. Minulý týden jsem ho zahlíd v lese, živil se tam ostružinami. Už ani nespí v maringotce. Vypadal jako strašidlo."
"Hladový Joe má strach, že bude muset nastoupit místo někoho, kdo půjde na marodku, přestože to teď vlastně nepadá v úvahu, když ji zavřeli. Viděli jste ho, když se tuhle večer pokoušel zabít Havermeyera a žuchl do okopu u Yossarianova stanu?"
"Áááá!" ječel Hladový Joe. "Á! Áááá! Ááááááá!"
"Stejně je to fajn, že ten Flume už neotravuje v jídelně. Pořád to jeho ‚Prosím si sůl' - vůl."
"Nebo ‚Chleba mi netřeba'."
"Nebo ‚Ne tolik pepře, Petře'."
"Nech mě, nech mě," vřeštěl Hladový Joe. "Říkám ti, nech mě - ty zatracená, smradlavá, zavšivená svině!"
"Aspoň víme, o čem se mu zdá," poznamenal Dunbar suše. "Zdá se mu zřejmě o nějakých zatracených, smradlavých, zavšivených sviních."
Později téže noci snil Hladový Joe o tom, že mu Huplova kočka spí na obličeji a dusí ho, a když se probudil, spala mu Huplova kočka opravdu na obličeji. Zaplavila ho smrtelná úzkost a pronikavé, nepozemské zavytí, které pak protlo měsícem prosvětlenou temnotu, doznívalo ještě dlouhé vteřiny jako nějaký ničivý výbuch. Následovalo mrtvé ticho a potom se ze stanu ozval ohlušující rámus.
Yossarian tam dorazil mezi prvními. Když vnikl dovnitř, držel Hladový Joe v ruce pistoli a snažil se vysvobodit paži z Huplova sevření a zastřelit jeho kočku, která na něj divoce prskala a rozptylovala svými výpady jeho pozornost, aby nemohl zastřelit Hupla. Oba muži byli v erárním spodním prádle. Těsně nad hlavou se jim bláznivě bimbal drát s rozsvícenou nematovanou žárovkou a po stěnách chaoticky vířil a poskakoval kolotoč temných stínů, takže to vypadalo, jako by se točil celý stan.

Yossarian maně rozpažil ruce, aby udržel rovnováhu, a pak se vrhl vpřed velkolepým skokem, který všechny tři zápasníky srazil pod sebe na zem. Když se z té mely vynořil, držel v každé ruce jednoho za krk - v levé Hladového Joea a v pravé kočku. Hladový Joe a Huplova kočka po sobě nenávistně kouleli očima. Kočka na Hladového Joea vztekle prskala a Hladový Joe se ji snažil pravým hákem knokautovat. "Když to musí být, rozdáte si to podle všech pravidel," rozhodl Yossarian. Všem ostatním, které vyděsil ten randál a přiběhli se podívat, co se děje, se nesmírně ulevilo a začali nadšeně fandit. Yossarian držel Hladového Joea a kočku stále pevně za zátylky, pro jistotu pěkně daleko od sebe. Vyvlekl oba soupeře před stan a tam jim znovu oficiálně vysvětlil: "Jak říkám, bude to zápas podle všech pravidel. Smíte používat pěstí, zubů i drápů. Ale žádné střílení," varoval Hladového Joea, "a žádné prskání," nakazoval přísně kočce. "Až vás oba pustím, dejte se do toho. A žádné věšení na soupeře, chceme vidět solidní zápas. Box!"
Mezitím se shromáždil velký zástup pošetilců, kteří byli vždycky pro každou zábavu, ale kočka se projevila jako mrzký zbabělec a v okamžiku, kdy ji Yossarian pustil, dala se před Hladovým Joem na útěk jako spráskaný pes. Vítězem utkání byl tedy vyhlášen Hladový Joe. Odcházel celý šťastný s pyšným úsměvem šampióna na rtech, hlavu vztyčenou, prsa vypnutá. Vítězně zalezl do postele a ihned se mu zase začalo zdát, že mu Huplova kočka spí na obličeji a dusí ho.

13. Major - - - de Coverley

Když Yossarian tehdy posunul linii fronty, Němci na to nenaletěli, ale nechal se tím oklamat major - - - de Coverley. Sbalil si cestovní vak, dal si přistavit letadlo a v domnění, že Spojenci obsadili jistě i Florencii, přesunul se do tohoto města, aby tam pronajal dvě velká apartmá pro dovolenkové pobyty důstojníků a mužstva eskadry. Toho dne, kdy Yossarian vyskočil oknem z kanceláře majora Majora a uvažoval, na koho by se ještě mohl obrátit s žádostí o pomoc, nebyl ještě zpátky.
Major - - - de Coverley byl impozantní, respekt vzbuzující, vážný
starý muž s majestátní lví hlavou a nezkrotnou hřívou rozcuchaných bílých vlasů, které kolem jeho přísné, patriarchální tváře vlály jako ve vichru. Jako náčelník štábu eskadry měl za úkol, jak nezávisle na sobě usuzovali doktor Daneeka i major Major, házet podkovami, unášet italské dělníky na Pianosu a najímat byty pro dovolenkové výlety mužstva i důstojníků eskadry. Všechny tyto povinnosti plnil přímo dokonale.
Když se stal pád nějakého význačného města, například Neapole, Říma či Florencie, otázkou několika hodin, sbalil si major - - - de Coverley cestovní vak, dal si připravit letadlo s pilotem a odcestoval - to vše, aniž utrousil jediné slovo, protože všechno stačil zařídit pouze jeho vážný, panovačný vzhled a strohá gesta pokrčeného ukazováku. Den dva poté, co město padlo, vrátil se s nájemní smlouvou na dvě luxusní apartmá, vybavená schopnými, milými kuchařkami a služtičkami. Za pár dní se pak po celém světě rozlétly noviny s fotografiemi prvních amerických vojáků, probíjejících se troskami a kouřem do otřeseného města. Nikdy mezi nimi nechyběl major - - - de Coverley. Seděl jako svíce v džípu, který kdovíkde splašil, nedíval se vlevo ani vpravo, ačkoli mu nad nezranitelnou hlavou hvízdaly dělostřelecké granáty a v těsné blízkosti obratní mladí pěšáci s karabinami v rukou postupovali obezřetnými přískoky podél zdí hořících domů nebo padali mrtví k zemi u jejich vchodů. Seděl ve voze obklopen nebezpečím ze všech stran, věcný a nezničitelný, v nehybné tváři vytesány ony nelítostné, královské, spravedlivé a posvátnou hrůzu budící rysy, které znali a ctili všichni příslušníci eskadry.
Pro německou výzvědnou službu byl major - - - de Coverley mučivou záhadou. Ani jeden ze stovek amerických zajatců nemohl o postarším bělovlasém důstojníkovi s huňatým, zlověstným obočím a planoucíma, pronikavýma očima, který bez bázně a nezadržitelně postupoval v cele každé důležité operace, poskytnout sebemenší konkrétní informace. Jeho totožnost však stejnou měrou mátla i americké úřady. Vrhly do předních linií celý pluk kontrarozvědčíků, kteří dostali za úkol vypátrat, kdo to je, a zároveň byl čtyřiadvacet hodin denně v pohotovosti batalión v boji zocelených důstojníků informační služby, aby ho ihned, jakmile bude vypátrán, mohli začít propagačně zpracovávat a využívat.
V Římě překonal major - - - de Coverley při zajišťování vhodných bytových prostor sám sebe. Důstojníci, kteří přicházeli ve skupinách po čtyřech či pěti lidech, měli každý v nové bílé kamenné

budově k dispozici obrovský dvoulůžkový pokoj. K příslušenství patřily tři prostorné koupelny, jejichž stěny byly obloženy lesklými bledě modrými dlaždičkami, a hubená služebná jménem Michaela, která se stále všemu chichotala a udržovala místnosti v dokonalém pořádku. O patro níž bydleli úslužní majitelé domu, o patro výš krásná bohatá černovlasá hraběnka se svou krásnou bohatou černovlasou snachou, které by - bohužel - byly měly zájem pouze o Natelyho nebo Aarfyho. Nately se ale příliš styděl a netroufal si na ně a Aarfy byl sosák a snob a neustále je nabádal, aby se s nikým nezahazovaly, nanejvýš se svými manžely; ti však raději hájili obchodní zájmy rodiny někde na severu země.
"Jsou to opravdu milé dámy," vykládal Aarfy vážně Yossarianovi, kterému se stále vracel sen o tom, jak si s nahými, mléčně bílými, svůdnými těly těch dvou krásných bohatých černovlasých milých dam kolektivně užívá v posteli.
Mužstvo vtrhávalo do Říma ve dvanáctičlenných či ještě větších skupinách s gargantuovskou lačností a těžkými bednami plnými konzerv, z nichž jim pak ženské připravovaly královské pokrmy a servírovaly jim je v jídelně jejich apartmá v šestém patře červené cihlové budovy s rachtajícím výtahem. Tam, kde bydlelo mužstvo, bylo vždycky mnohem živěji. Jednak tam bylo mnohem víc vojáků, jednak i víc ženských, které vařily, prostíraly, zametaly a drhly podlahu, a kromě toho tam přebývaly ty veselé, pitomoučké, smyslné holčičky, které odkudsi přitáhl Yossarian, a další děvčata, která si přivedli sami vojáci a po vyčerpávajícím sedmidenním řádění, když se utahaní a ospalí vraceli na Pianosu, je zanechali na místě pro potřeby dalších zájemců. Holky tam měly střechu nad hlavou a co jíst a mohly zůstat, jak dlouho chtěly. Žádalo se od nich jediné - dát každému, kdo si o to řekl; což jim zřejmě vůbec nevadilo. Přibližně každý čtvrtý den tam vtrhl Hladový Joe, zničený člověk, ochraptělý, vyjevený, zdivočelý. To měl opět smůlu, že už měl za sebou v té době povinný počet operací a pendloval s kurýrním letadlem. Většinou spával tady, v ubytovacích prostorách mužstva. Nikdo přesně nevěděl, kolik místností vlastně major - - - de Coverley pronajal, ani ta tlustá ženská v černém korzetu z prvního patra, se kterou nájem sjednával. Šlo o celé poslední poschodí, ale Yossarian věděl, že ke komplexu patří i některé pokoje o patro níž, v poschodí pátém, protože ve Snowdenově pokoji v pátém patře nakonec den po náletu na Boloňu našel tu služebnou se sněhobílými kalhotkami s péřovým oprašovadlem v ruce. Předtím, hned ráno, ho Hladový Joe v důstojnickém apartmá načapal v posteli s Lucianou a hned se hnal jako šílený pro fotoaparát.
Ta služka se sněhobílými kalhotkami byla příjemná, buclatá, ochotná ženská tak kolem pětatřiceti; měla pěkná macatá stehna a v těch běloučkých kalhotkách, které si ochotně stahovala, kdykoli na ni nějaký voják dostal chuť, velký pružný zadek. Její tvář byla široká a tuctová, ale jinak to byla snad nejctnostnější, nejdemokratičtější žena na světě: podržela každému, bez ohledu na rasu, náboženské přesvědčení, barvu pleti či národnost, a dávala se družně a pohostinně; ani se nezdržovala tím, že by přitom odkládala hadr, smeták, oprašovadlo či co zrovna třímala v ruce, když ji někdo popadl. Z této její přístupnosti pramenila její přitažlivost. Stačil prostý fakt, že tam byla - jako v případě Mount Everestu, a mládenci se na ni drápali, kdykoli pocítili nutkání ji zdolat. Yossarian tu služku ve sněhobílých kalhotkách miloval, protože mu připadalo, že je to snad jediná ženská na světě, se kterou se může milovat. Vždyť i ta holohlavá holka ze Sicílie v něm stále ještě vzbuzovala silné city - soucit, něhu, lítost.
Přes mnohá nebezpečí, jimž se major - - - de Coverley vystavoval pokaždé, když v dobytém městě sjednával nájem bytů, ironií osudu utrpěl jediné zranění v čele triumfálního pochodu, jímž Spojenci vstupovali do otevřeného města Říma. Byl raněn do oka květinou, kterou po něm z těsné blízkosti vypálil nějaký ošuntělý, rozchechtaný, přiožralý stařík; útočník pak jako sám ďábel se zlovolným smíchem naskočil na automobil, ve kterém major jel, surově a bezohledně ho popadl za ctihodnou bílou hlavu a ústy, z nichž to páchlo kyselými výpary po vínu, sýru a česneku, ho výsměšně políbil na obě tváře a potom s dutým, suchým, rezavým smíchem zmizel v rozjásaném, plesajícím davu. Major - - - de Coverley, který ke všem protivenstvím přistupoval se spartánským sebeovládáním, nehnul v průběhu onoho odporného aktu ani brvou. A lékařskou pomoc vyhledal teprve po návratu na Pianosu, až když úspěšně dokončil své římské poslání.
Rozhodl se, že si ponechá obě oči, a doktoru Daneekovi přikázal, aby ho vybavil průhlednou klapkou, jež by mu i nadále umožňovala házet podkovami, unášet italské dělníky a pronajímat luxusní byty, aniž by byly jeho zrakové vjemy nějak narušeny. Pro muže v eskadře byl major - - - de Coverley polobůh, i

když se mu to nikdy neodvážili dát najevo. Jediný, kdo si ho troufl oslovit, byl Milo Minderbinder. Když byl u eskadry druhý týden, přišel jednou k majorovu vržišti a v napřažené ruce mu nastavoval před oči natvrdo uvařené vejce. Major - - - de Coverley se napřímil, užaslý nad Milovou opovážlivostí, a soustředil na něj veškerou zlověstnou sílu svého ohromujícího vzezření, v němž vynikal divoce zbrázděný převis příkrého čela a pod ním mohutný orlí nos, vyrážející z té tváře jako rozkacený obránce Newyorských jezdců. Milo ten nápor vydržel díky tomu, že se zaštítil oním natvrdo uvařeným vajíčkem, které před sebou držel jako kouzelný amulet. Smršť se po chvíli přehnala a akutní nebezpečí pominulo.
"Co to je?" zeptal se nakonec major - - - de Coverley.
"Vejce, prosím," odpověděl Milo.
"Jaké vejce?" vyptával se dál major - - - de Coverley.
"Vejce natvrdo uvařené, prosím," vysvětloval Milo.
"Jaké vejce natvrdo uvařené?" dotazoval se major - - - de Coverley.
"Čerstvé, natvrdo uvařené čerstvé vejce," odpověděl Milo.
"Kde se tu vzalo?" ptal se dál major - - - de Coverley.
"Slepice ho snesla," řekl Milo.
"Kde je ta slepice?" ptal se major - - - de Coverley.
"Ta slepice je na Maltě, prosím," odpověděl Milo.
"Kolik je na Maltě slepic?"
"Dost, aby stačily snášet čerstvá vajíčka pro všechny důstojníky eskadry, a z fondu jídelny by se za kus platilo pět centů," odpověděl Milo.
"Čerstvá vajíčka, to je moje," doznal major - - - de Coverley.
"Kdyby mi dal někdo k dispozici letadlo, mohl bych tam jednou týdně zaletět a dopravit sem tolik čerstvých vajíček, kolik bychom potřebovali," říkal Milo. "Malta není nakonec tak daleko."
"Malta není nakonec tak daleko," uvažoval major - - - de Coverley.
"Mohl byste tam klidně jednou týdně zaletět, eskadra by vám dala k dispozici letadlo, a dopravil byste sem tolik vajíček, kolik bychom potřebovali."
"Ano," souhlasil Milo. "To bych jistě mohl, kdyby si to někdo přál a dal mi k dispozici letadlo."
"Já mám vajíčka nejraději smažená," svěřoval se major - - - de Coverley. "Na čerstvém másle."
"Na Sicílii bych sehnal másla, kolik bychom potřebovali, libru za pětadvacet centů," řekl na to Milo. "To není špatná cena, pětadvacet centů za libru čerstvého másla. A v jídelním fondu je dost peněz i na máslo, a kdybychom třeba nějaké prodali ostatním eskadrám, dostali bychom zpátky většinu toho, co bychom zaplatili za svoje."
"Jak se jmenuješ, synu?" zeptal se major - - - de Coverley.
"Mé jméno je Milo Minderbinder, pane majore, a je mi sedmadvacet."
"Jsi dobrý proviantťák, Milo."
"Nejsem proviantťák, pane majore."
"Jsi dobrý proviantťák, Milo."
"Děkuji, pane majore. Učiním vše, co bude v mých silách, aby se ze mé stal dobrý proviantťák."
"Pomáhej pámbu, chlapče. Vezmi si podkovu."
"Děkuji, pane majore. A co s ní mám dělat?"
"Hodit ji."
"Kam?"
"Tamhle na ten kolík. Pak ji zdvihneš a hodíš ji na tenhle kolík. To je taková hra, víš? Tu podkovu zase vrátíš sem."
"Ano, pane majore, už chápu. Za kolik se prodávají takové koňské podkovy?"
Středozemní pasáty zanášely vůni čerstvých vajíček, prskajících exoticky v kalužinkách čerstvého másla, široko daleko, a když ji zvětřil generál Dreedle, přihnal se jako na koni, připraven sežrat, na co přijde. Doprovázela ho jako vždy nezbytná ošetřovatelka a jeho zeť plukovník Moodus. Nejdříve se tedy v Milově jídelně začal stravovat generál Dreedle. Potom předaly ostatní tři eskadry ze skupiny plukovníka Cathcarta své jídelny rovněž do Milovy správy. Každá mu přidělila letadlo i s pilotem, aby mohl nakupovat čerstvá vejce a čerstvé máslo i pro ně. Důstojníci ve všech čtyřech eskadrách začali

konzumovat čerstvá vejce v takových množstvích, že se z toho vyvinuly úplné vaječné orgie, a Milova letadla pendlovala sem a tam sedm dní v týdnu. Generál Dreedle hltal čerstvá vejce k snídani, k obědu i k večeři a dopřával si jich často i mezi hlavními jídly, dokud Milo neobjevil bohaté zdroje čerstvého telecího, hovězího, kachen, jehněčích kotlet, žampionů, růžičkové kapusty, jihoafrických langust, garnátů, šunky, pudinků, hroznů, zmrzliny, jahod a artičoků. V peruti generála Dreedla byly ještě tři další bombardovací skupiny, které ze žárlivosti vyslaly na Maltu vlastní letadla, ale zjistily, že se tam vajíčka prodávají po sedmi centech. Protože je od Mila mohly kupovat po pěti za kus, usoudily, že bude výhodnější připojit rovněž vlastní jídelny k Milovu syndikátu a poskytnout mu letadla a piloty, zajišťující zároveň dovoz všech ostatních lahůdek, které jim slíbil dodávat.

Tento vývoj událostí každého přímo nadchl, nejvíce plukovníka Cathcarta, který byl přesvědčen, že má teď v ruce mocný trumf. Kdykoli se s Milém setkal, žoviálně ho zdravil a v návalu kajícné velkomyslnosti navrhl dokonce majora Majora k povýšení. Velitelství 27. letecké divize toto doporučení v osobě bývalého svobodníka Wintergreena briskně odmítlo; Wintergreen mu poslal nepodepsanou odpověď, že armáda má pouze jediného majora Majora a nehodlá o něj přijít jeho povýšením jen proto, aby se zavděčila plukovníku Cathcartovi. Toto vypeskování přišlo plukovníkovi Cathcartovi velmi líto a plížil se pak po své kanceláři jako spráskaný pes. Za ty ostré kapky dával vinu majoru Majorovi a ještě týž den se rozhodl, že ho bude degradovat na pouhého poručíka.

"To vám asi nahoře nedovolí," poznamenal s blahosklonným úsměvem podplukovník Kom, který se na té situaci s rozkoší popásal. "Přesně z týchž důvodů, pro něž ho nechtějí povýšit. Kromě toho byste vypadal jako naprostý blázen, kdybyste ho chtěl shodit na poručíka vzápětí poté, co jste ho navrhl na jmenování podplukovníkem."

Plukovník Cathcart cítil, že má svázané ruce a nemůže se hnout vpřed ani vzad. Tenkrát po ferrarském debaklu, kdy most přes Pád stál nedotčený ještě sedm dní potom, co se nabídl, že ho se svými muži zničí, uspěl s návrhem na Yossarianovo vyznamenání mnohem lépe. Během šesti dnů podnikli na most devět náletů, ale podařilo se jim ho zničit až při desátém náletu sedmého dne, kdy Yossarian tím, že svou šestičlennou formaci navedl na cíl dvakrát za sebou, vlastně zabil Krafta a posádku jeho letadla. Při tom druhém náletu si Yossarian počínal velmi pozorně, protože tehdy byl ještě velmi odvážný. Neodtrhl hlavu od zaměřovače, dokud všechny pumy nevypadly. Když ji zvedl, bylo všechno v letadle zalito podivnou oranžovou září. Nejprve ho napadlo, že bombarďák hoří. Pak si všiml, že přímo nad nimi letí jiné letadlo, kterému šlehají plameny z motoru, a zaječel palubním telefonem na McWatta, aby zabočil prudce doleva. Vteřinu nato odpadlo u Kraftova letadla křídlo. Hořící vrak začal padat k zemi, napřed zmrzačený trup, potom vířící křídlo, a na trup Yossarianova stroje zabubnovala sprška drobných kovových úlomků. A všude kolem stále ještě dunělo dotěrné kčong! kčong! kčong! flaku.

Po návratu na základnu ho sledovalo mnoho ponurých pohledů, když se tupě a sklíčeně ubíral ke kapitánu Blackovi do místnosti předletové přípravy ze zeleně natřených prken, aby mu podal hlášení. Venku se ovšem dozvěděl, že na něj uvnitř čeká plukovník Cathcart s podplukovníkem Kornem. Přede dveřmi stál major Danby a s pohřebním výrazem beze slova odháněl všechny ostatní. Yossarian měl nohy olověné únavou a toužil ze sebe shodit propocený, lepkavý oděv. Vstupoval do instruktážní místnosti se smíšenými pocity; nebylo mu jasné, co by měl vlastně pociťovat, pokud šlo o Krafta a ostatní z jeho letadla, protože smrt je tam někde v té dálce uvrhla do němé osamělé agónie ve chvíli, kdy i on sám vězel až po krk v témž odporném, mučivém dilematu mezi povinností a zatracením.

Plukovníka Cathcarta však ta událost zřejmě přímo zdrtila. "Dvakrát?" ptal se.

"Poprvé bych nebyl zasáhl cíl," odpověděl tiše Yossarian se skloněnou hlavou.

Jejich hlasy se v dlouhém, úzkém baráčku dutě rozléhaly.

"Ale dvakrát?" opakoval plukovník Cathcart, jako by tomu nemohl uvěřit.

"Poprvé bych nebyl zasáhl cíl," řekl Yossarian ještě jednou.

"Ale Kraft by byl naživu."

"A most by dosud stál."

"Vyškolený bombardér má shodit pumy napoprvé," připomněl mu plukovník Cathcart. "Ostatních pět celních bombardérů svrhlo bomby při prvním náletovém manévru."

"A netrefili se," řekl Yossarian. "Museli bychom tam letět ještě jednou."

"A možná byste se pak trefil napoprvé."
"A možná taky vůbec ne."
"Ale třeba by nedošlo k žádným ztrátám."
"A třeba by došlo ke ztrátám mnohem větším, kdyby ten most zůstal stát. Měl jsem za to, že jste chtěl ten most zničit."
"Nehádejte se," napomenul ho plukovník Cathcart. "Už takhle v tom všichni pěkně lítáme."
"Nehádám se, pane plukovníku."
"Ale hádáte. Zrovna teď."
"Ano, pane plukovníku. Promiňte."
Plukovník Cathcart si s hlasitým praskotem vytahoval klouby na ru-
kách. Podplukovník Korn, zavalitý, snědý, tvarohovitý muž s beztvarým
panděrem, se rozvaloval na lavici v první řadě, ruce pohodlně sepnuté na plešatém opáleném temeni hlavy. Za lesklými brýlemi bez obroučeк mu oči pobaveně svítily.
"Snažíme se přistupovat k téhle záležitosti s maximální objektivitou," napovídal plukovníku Cathcartovi.
"Snažíme se přistupovat k této záležitosti s maximální objektivitou," vykládal plukovník Cathcart Yossarianovi, jako by ho to právě napadlo. "Neznamená to, že mám záchvat sentimentality nebo něco takového. Ty lidi i tu mašinu vzal čert. Ale v hlášení se to bude vyjímat velmi podivně. Jak v něm mám takovouhle věc zatušovat?"
"Co takhle dát mi vyznamenání?" navrhl nesměle Yossarian.
"Za to, že jste ten nálet opakoval?"
"Hladovému Joeovi jste taky dali metál, když tenkrát omylem roztřískal letadlo."
Plukovník Cathcart se útrpně zašklebil. "Budete si moct gratulovat, když vám nehodíme na krk vojenský soud."
"Ale já jsem ten most při druhém náletu zničil," protestoval Yossarian. "Myslel jsem, že jste chtěl, aby se ten most zničil."
"Já už ani nevím, co jsem vlastně chtěl," zvolal plukovník Cathcart zoufale. "Podívejte se, samozřejmě jsem chtěl, aby se ten most zničil. Ten most mi ležel v žaludku od chvíle, kdy jsem se rozhodl, že tam vás chlapy pošlu, abyste ho zlikvidovali. Ale proč jste to nemohl udělat hned napoprvé?"
"Neměl jsem dost času. Můj navigátor nevěděl určitě, jestli jsme nad správným městem."
"Nad správným městem?" Užasl plukovník Cathcart. "To se teď budete snažit svést všechno na Aarfyho?"
"Ne, pane plukovníku. Byla to má chyba, že jsem se tím nechal rozptýlit. Snažím se jenom vysvětlit, že nejsem neomylný."
"Nikdo není neomylný," vyštěkl plukovník Cathcart. Po krátkém přemýšlení pokračoval mnohem klidněji. "A nikdo taky není nenahraditelný."
Proti tomu se nikdo neozval. Podplukovník Korn se lenivě protáhl. "Budeme to muset nějak uzavřít," prohodil směrem k plukovníku Cathcartovi.
"Budeme to muset nějak uzavřít," řekl plukovník Cathcart Yossarianovi. "A všecko je to vaše vina. Proč jenom jste se tam musel motat podruhé? Proč jste neshodil bomby hned napoprvé, jako všichni ostatní?"
"Poprvé bych nebyl zasáhl cíl."
"Tak se mi zdá, že se teď kolem toho nějak motáme i my," přerušil ho podplukovník Kom a zachechtal se.
"Ale co s tím teď máme udělat?" bědoval plukovník Cathcart. "Venku na to všichni cekají."
"Co takhle dát mu vyznamenání?" navrhl podplukovník Kom.
"Za to, že ten nálet opakoval? Za co mu můžeme dát metál?"
"Za to, že ten nálet opakoval," odpověděl podplukovník Kom s přemýšlivým sebevědomým úsměvem. "Koneckonců, řekl bych, že je k tomu zapotřebí dost odvahy, letět na cíl podruhé a nemít kolem sebe žádné další mašiny, které by rozptylovaly protiletadlovou palbu. A zasáhl ten most. Víte, v tom je možná jediné řešení - holedbat se něčím, zač bychom se vlastně měli stydět. Tahle finta má totiž vždycky úspěch."
"Myslíte, že nám to sežerou?"

"Určitě. A taky ho povyšte na kapitána, jen tak pro jistotu."
"Nezdá se vám, že bychom tím zašli dál, než je nezbytně třeba?"
"Ne, neřekl bych. Ať je to na beton. A kapitán není zase tak vysoká šarže."
"Dobrá," rozhodl plukovník Cathcart. "Dáme mu metál za statečnost, protože opakoval nálet na cíl. A ještě ho povýšíme na kapitána."
Podplukovník Kom sáhl po brigadýrce.
"A odcházejí s úsměvem," zažertoval, protože divadlo skončilo. Když vycházeli ze dveří, vzal Yossariana přátelsky kolem ramen.

14. Kid Sampson

V době, kdy odstartovali na Boloňu, byl Yossarian natolik odvážný, že k cíli nedoletěl ani poprvé. Když se konečně octl ve vzduchu, zalezlý v přídi letadla Kida Sampsona, stiskl tlačítko hrdelního mikrofonu a zeptal se:
"Tak co, jak to vypadá s letadlem?"
Kid Sampson vyjekl. "Něco není v pořádku? Děje se něco?"
Výkřik Kida Sampsona Yossariana přímo zmrazil. "Děje se něco?" zaječel zděšeně. "Máme vyskákat?"
"Nevím!" křičel Kid Sampson a hlas mu přeskakoval úzkostným vzrušením. "Někdo říkal, že máme vyskákat! Kdo je tam, vlastně? Kdo je tam?"
"Tady je příď, Yossarian! Příď - Yossarian. Slyšel jsem, jak říkáš, že se něco děje. Neříkal jsi, že se něco děje?"
"Já myslel, že ty jsi říkal, že se něco děje. Vypadá to, že je všechno v pořádku. Všechno je v pořádku."
Yossarian poklesl na duchu. Jestli je všechno v pořádku, tak je vlastně všechno ztracené a nemají žádnou výmluvu, aby se mohli otočit a vrátit se na základnu. Dlouho váhal.
"Neslyším tě," řekl potom.
"Říkal jsem, že je všechno v pořádku."
Slunce se s oslnivým třpytem odráželo od porcelánově modré hladiny pod nimi a od lesklých ploch ostatních letadel. Yossarian uchopil barevné dráty vedoucí do centrály palubního telefonu a vytrhl je.
"Pořád tě neslyším," řekl.
Opravdu nic neslyšel. Pomalu sebral pouzdro s mapami a svoje tři protiflakové kombinézy a prolezl tunelem do hlavní kabiny. Když vystoupil na zvýšenou palubu za Kidem Sampsonem, zahlédl ho koutkem oka Nately, který ztuhle seděl na místě druhého pilota, a chabě se na něj usmál. V nemotorném zajetí sluchátek, přilby, hrdelního mikrofonu, protiflakové kombinézy a padáku vypadal křehce, neobyčejně mladě a plaše. Yossarian se naklonil těsně k uchu Kida Sampsona.
"Pořád tě neslyším," snažil se přeřvat hukot motorů.
Kid Sampson se po něm překvapeně ohlédl. Měl hranatou, směšnou tvář s vyklenutým obočím a řídkým plavým knírkem.
"Cože?" zavolal přes rameno.
"Pořád tě neslyším," opakoval Yossarian.
"Budeš muset mluvit hlasitěji," řekl Kid Sampson. "Pořád tě neslyším."
"Povídám, že tě pořád neslyším!" řval Yossarian.
"A co mám dělat?" křičel na něj zpátky Kid Sampson. "Víc už řvát nemůžu."
"Neslyšel jsem tě v telefonu," hulákal Yossarian s narůstající bezmocností. "Budeš to muset otočit."
"Kvůli telefonu?" ptal se Kid Sampson nevěřícně.
"Otoč to," řekl Yossarian, "nebo ti zlámu vaz."
Kid Sampson hledal morální oporu u Natelyho, ten však uhnul očima a hleděl upřeně stranou. Yossarian měl vyšší šarži než oni. Kid Sampson odolával ještě chvíli a pak s vítězným zavýsknutím dychtivě kapituloval.
"Mně to velice vyhovuje," oznámil šťastně a začal si pronikavě pískat, až se mu ježil knírek. "Rozkaz, pane kapitáne, Kid Sampson je vám k službám." Ještě jednou si zapískal a pak zavolal do telefonu: "Slyšte, slyšte, moje malé sýkorky. Mluví k vám admirál Kid Sampson. Skřehotá k vám admirál Kid

Sampson, pýcha královniných námořníků. Vracíme se, mládenci! Proboha - vracíme se!"
Nately si jedním jásavým gestem strhl z hlavy přilbu a sluchátka a začal se kývat dopředu dozadu jako nějaké roztomilé děcko ve vysoké židličce. Z horní střelecké věže sklouzl dolů seržant Knight a začal je všechny v návalu nadšení poplácávat po zádech. Kid Sampson odpoutal letadlo velkým, elegantním obloukem od formace a zamířil zpátky k letišti. Když Yossarian zastrčil šňůry od svých sluchátek do pomocné centrály, slyšel, jak si oba střelci v zadní části letounu prozpěvují z plných plic La Cucarachu. Když přistáli, všeobecné rozjaření se rychle vypařilo a nahradilo ho tíživé ticho. Když Yossarian vystupoval z letadla a nasedal do džípu, který je na letišti očekával, byl naprosto klidný a dokonale se ovládal. Během jízdy těžkým, uspávajícím tichem, které pohlcovalo hory, moře i lesy, nikdo ve voze nepromluvil. Pocit opuštěnosti přetrvával i poté, co odbočili ze silnice a vjeli do prostoru eskadry. Yossarian vystoupil poslední. Za chvíli se v strašidelném tichu, které viselo nad prázdnými stany jako omamná droga, pohyboval pouze on a jemný teplý vánek. Ležení nejevilo známek života, oloupeno o všechno lidské - jen doktor Daneeka utrápeně hřadoval vedle uzavřeného vchodu na ošetřovnu jako nějaký rozčepýřený luňák a s žíznivou marností nastavoval svůj opuchlý nos zamlžené sluneční výhni, jež leptala všechno kolem. Yossarian věděl předem, že se s ním doktor Daneeka nepůjde koupat. Doktor Daneeka se už nikdy nepůjde koupat - stačí přece pár centimetrů vody a člověk může omdlít nebo ho může postihnout drobná koronární příhoda a utopí se, než se naděje, nebo se ho zmocní záludný spodní proud a zanese ho ven na moře, a vždycky je tu taky možnost, že prochlazení a nadměrná námaha sníží jeho odolnost vůči obrně nebo zánětu mozkových blan. Hrozba Boloně, která visela nad ostatními, vznítila i v doktoru Daneekovi mnohem úzkostnější obavy o vlastní bezpečnost. V noci teď slýchal zloděje.
Levandulovou clonou, stínící vchod do operačního stanu, zahlédl Yossarian Náčelníka Bílého Polozuba, jak si přičinlivě přivlastňuje příděly whisky; falšoval podpisy příslušníků eskadry, kteří nepili alkohol, a naléval ten jed do připravených lahví. Pospíchal, aby si nakradl co nejvíc, než si na to vzpomene kapitán Black a líně se přihrne, aby si zbytek přisvojil sám.
Džíp zase měkce nastartoval. Kid Sampson, Nately a ostatní se v tiché čeřině pohybu rozcházeli a pomalu je pohlcoval lačný, nažloutlý, bezhlesý klid. Džíp se zakašláním zmizel. Yossarian trčel sám ve ztěžklé, pravěké tišině, ve které všechno zelené vypadalo černě a všechny ostatní barvy rozkládal hnisavý nádech. Někde v průhledně suché dálce si listí šeptalo s mírným vánkem. Yossariana se zmocnil neklid a strach a chtělo se mu spát. V očích cítil písek vyčerpání. Unaveně se talácel k padákovému stanu a dovnitř k dlouhému stolu z hlazeného dřeva a svědomí, které nepociťovalo žádné výčitky, mu přece jen začala téměř nepozorovatelně ohlodávat drobná myška pochybnosti. Nechal tam padák a protiflakovou kombinézu a kolem cisterny s vodou se vrátil ke zpravodajskému stanu, odevzdat kapitánu Blackovi pouzdro s mapami. Ten tam vsedě klimbal s hubenýma dlouhýma nohama na stole a lhostejně se Yossariana zeptal, proč se s letadlem vrátili. Yossarian si ho nevšímal. Položil mapy na přepážku a vyšel ven.
Když vešel do svého stanu, vykroutil se z padákových popruhů a pak ze sebe shodil šaty. Orr byl v Římě, měl se odpoledne vrátit z dovolené, kterou dostal za to, že nedaleko Janova přistál s letadlem na mořské hladině. Nately teď už jistě balil, aby ho vystřídal, opojený tím, že je ještě naživu, a nepochybně celý nedočkavý, až se zase bude moci začít zbytečně a srdcelomně dvořit své římské prostitutce. Když se Yossarian odstrojil, posadil se na lůžko, aby si trochu odpočinul. Jakmile byl úplně nahý, hned se mu udělalo lépe. V šatech se nikdy necítil pohodlně. Po chvíli si navlékl čisté trenýrky, obul mokasíny, přes ramena si přehodil velký khaki ručník a vydal se na pláž.
Stezka ho z tábora vedla lesem kolem záhadného palebného postavení. Dva ze tří vojáků, kteří tam právě měli službu, spali na pytlích s pískem, vroubících stanoviště kolem dokola, a třetí seděl a pojídal rudé granátové jablko. Uhryzával z něho velká sousta, náruživě je drtil v zubech a rozmělněné slupky vyplivoval daleko do křoví. Vždycky když se do jablka zakousl, vyhrkla mu z úst na bradu stružka růžové šťávy. Yossarian zašel znovu do lesa a co chvíli si něžně pohladil nahé, svědící břicho, jako by se chtěl přesvědčit, jestli ho ještě má. Z pupku si vydoloval jakýsi chomáček. Najednou uviděl, že po obou stranách rostou houby - desítky mladých hub, které ze země vylákal poslední déšť. Vystrkovaly svá dužinatá tělíčka z vlhké lepkavé půdy jako neživé masité prstíky v takové mrtvolné záplavě všude, kam

pohlédl, že měl pocit, jako by nezadržitelně bujely přímo před jeho očima. Rojily se jich tam tisíce, kam až v porostu dohlédl, a jak je postupně objevoval, připadalo mu, že se bobtnavě zvětšují a neustále rozmnožují. Otřásl se děsem z neznáma a honem spěchal pryč. Zvolnil krok až ve chvíli, kdy se mu půda pod nohama změnila v suchý písek a houby zůstaly daleko za ním. Nedůvěřivě se ohlédl, jako by počítal s tím, že spatří ty odporné bělavé výrůstky, jak se plazí za ním a slepě ho pronásledují nebo jak vyhřezávají nad korunami stromů v lenivě se převalující, nezadržitelné množivé mase.
Pláž byla opuštěná. Všechny zvuky byly tlumené - klokotavé bublání říčky, šumivé vzdechy vysoké trávy a křovisk za jeho zády, apatické sténání líných, průzračných vln. Příboj tu byl vždycky malý, voda čirá a chladná. Yossarian odložil věci do písku a vstoupil do moře. Nejprve mu vlny olizovaly kolena, ale za chvíli byl ve vodě po krk. V dálce na čáře obzoru se v mlžném oparu téměř neznatelně rýsoval temný hrbol země. Ospale zamířil k voru, na chvíli se ho přidržel a pak zase ospale plaval zpátky, až do míst, kde se mohl postavit na písečný nános. Několikrát se nahnul a ponořil hlavu do zelené vody, a pak teprve se cítil očištěný a zcela svěží. Vyšel z vody, lehl si na břicho do písku a usnul. Do sladké dřímoty se mu shůry surově vklínil ohlušující hukot sborového zpěvu letadel vracejících se od Boloně. Měl je už téměř nad hlavou.
Probral se a připitoměle zamžikal. Trochu ho bolela hlava. Otevřel oči na svět kolotající chaosem, v němž bylo všechno ve vzorném pořádku. Fantastický pohled na dvanáct rojů letadel vyrovnaných v předpisově přesných formacích z něho vyrazil dech. Ten obraz byl tak neočekávaný, že nemohl uvěřit svým očím. Ani jedno letadlo, které by se hnalo napřed s raněnými, ani jeden poškozený stroj, jenž by zaostával za ostatními. Žádný zlověstný kouř, který by špinil oblohu. Nechyběl jediný bombardér - pouze Yossarianův. Na okamžik ho zmrazil pocit, že zešílel. Pak rázem pochopil, a nad tou ironií osudu se téměř rozplakal. Vysvětlení bylo zcela prosté: než se bombardéry dostaly nad cíl a než mohly svrhnout bomby, zahalila ho mračna a operace Boloňa se bude muset ještě jednou opakovat.
Mýlil se však. Žádné mraky se nekonaly. Nálet na Boloňu se uskutečnil. Šlo o naprosto bezpečný vyhlídkový let. Když byli nad Boloňou, nevypálil po nich ani jeden protiletadlový kanón.

15. Piltchard a Wren

Kapitán Piltchard a kapitán Wren, nevýbojná dvojice operačních důstojníků eskadry, byli oba spíše malé než střední postavy a vyznačovali se mírnou povahou a nehalasným vystupováním. Bombardovací lety přímo zbožňovali a od života a plukovníka Cathcarta nežádali nic jiného, než aby v nich mohli co nejdéle pokračovat. Měli za sebou už stovky akcí a k dalším stovkám toužili ještě vzletět. Nevynechali ani jedinou. Nic tak nádherného jako válka je nikdy předtím nepotkalo, a báli se, že už je také nikdy nic takového nepotká. Své povinnosti vykonávali pokorně a bez reptání, bez zbytečných zmatků, a dávali si velice záležet, aby si to s nikým nerozházeli. Na každého, koho potkali, se z dálky usmívali. Když s někým promlouvali, rozpačitě mumlali. Byli nejistí, přehnaně srdeční, úslužní, a cítili se ve své kůži, jen když byli spolu sami. Nikomu se nepodívali přímo do očí, ani Yossarianovi na shromáždění venku pod širým nebem, které svolali, aby mu veřejně vyčinili za to, že při letu na Boloňu přinutil Kida Sampsona otočit a vrátit se na základnu.
"Mládenci," říkal kapitán Piltchard a rozpačitě se usmíval. Tmavé vlasy mu začínaly povážlivě řídnout. "Když už se rozhodnete přerušit operační let a vrátit se, měli byste se přesvědčit, že je k tomu nějaký opravdu závažný důvod, ano? Ne nějaká prkotina... například porouchaný palubní telefon, že... nebo něco takového. Jasné? Kapitán Wren vám k tomu ještě něco řekne."
"Kapitán Piltchard má pravdu, mládenci," prohlásil kapitán Wren. "A to je vše, co jsem vám k tomu chtěl říci. Tak tedy dneska jsme se konečně nad tu Boloňu dostali a ukázalo se, že to byl prachsprostý vyhlídkový let. Byli jsme všichni tak nějak nervózní, co říkáte - a tak jsme tam mnoho škody nenadělali. Takže mám pro vás novinu - plukovník Cathcart si vymohl, aby nás tam pustili ještě jednou. A tak tedy teprve zítra si to s těmi muničními sklady vyřídíme načisto. Co tomu říkáte?"
A aby dokázali, že vůči Yossarianovi nechovají žádné záporné pocity, určili, že příštího dne poletí na Boloňu s McWattem v první formaci jako čelní bombardér. Yossarian se blížil k cíli přímočaře jako Havermeyer, ani se nepokoušel o nějaký únikový manévr, a najednou to do nich začali zdola šít, jako by

si usmysleli, že z něho udělají prejt.
Hustá protiletadlová palba všude kolem! Ukonejšili ho, zmámili a vlákali do pasti, a on teď mohl jenom dřepět jako idiot a sledovat, jak na všech stranách vyskakují šeredné černé obláčky, které ho chtějí zahubit. Dokud neshodí bomby, nezbývalo mu nic, než tisknout oči k zaměřovači, v němž se vlasový kříž objektivu přisával k cíli přesně tam, kam ho umístil, zařízntutý do nádvoří bloku maskovaných skladišť před první budovou. Letadlo popolézalo kupředu a Yossarian se třásl po celém těle. Slyšel duté bum-burn-bum-bum flaku, které rachotilo všude kolem něho ve splývajících čtyřnásobných salvách, a náhle velmi blízko vybuchl s ostrým, pronikavým krach! osamocený granát. Hlava mu pukala tisícem nesouzvučných nárazů a úpěnlivě se modlil, aby se už konečně těch bomb zbavili. Stěží zadržoval vzlykot. Motory jednotvárně bzučely, jako když letí nějaká tučná, líná masařka. Konečně se rysky zaměřovače protnuly a osm čtvrttunových pum se začalo automaticky odlepovat od letadla. Když se letadlo zbavilo nákladu, vesele si poskočilo. Yossarian se celý ohnutý odtrhl od zaměřovače a sledoval ukazatel po své levici. Když se ručička dotkla nuly, zavřel poklop pumovnice a zaječel do telefonu tak silně, že mu až přeskakoval hlas:
"Vem to co nejvíc doprava!"
McWatt okamžitě zareagoval. S mučivým vytím motorů otočil letadlo na křídlo a nemilosrdně ho tlačil do ječivého oblouku, pryč od nebezpečně se blížícího dvojitého sloupu flaku, který Yossarian vpředu spatřil. Pak Yossarian McWattovi přikázal jít nahoru a stoupat výš a výš, až se konečně osvobozeně prodrali do klidné, diamantově modré oblohy, kde bylo všude čisto a slunečno a kterou v dálce lemovaly bílé krajky závojnatých obláčků. Do vypouklých tabulek jeho průzorů se s konejšivým broukáním opíral vítr a Yossarian si na chvíli s nevýslovným ulehčením oddechl. Jakmile však zase nabrali rychlost, dirigoval McWatta doleva a ihned zase zpátky dolů. Když zpozoroval, že vysoko nad ním a vpravo za zády, přesně tam, kde by teď plulo jejich letadlo, kdyby ho nebyl stočil doleva dolů, vyskakují jedovaté houby flaku, podlehl na několik krátkých okamžiků záchvatu radosti. Dalším chraptivým výkřikem pak McWatta vyrovnal a vzápětí ho opět hnal šikmo nahoru do potrhané modré skvrny ničím nenarušeného vzduchu. V tu chvíli začaly dole vybuchovat pumy, které shodili. První dopadla na dvůr, přesně tam, kam mířil, a ostatní z jeho letadla a z jiných letadel jeho formace dopadaly v rychlém sledu oranžových záblesků na střechy kolem a budovy dole se vzápětí rozpadaly v obrovských zpěněných růžově šedých vlnách, mizejících v uhlově černém dýmu, který se vířivě rozvaloval všemi směry, a křečovitě se otřásaly v základech, jako by je pohltil obrovský rudý a bílý a zlatý plošný blesk.
"No jen se na to podívej," podivoval se Aarfy hlaholivě těsně vedle Yossariana a jeho buclatá, kulatá tvář jiskřila radostným okouzlením. "To musely být nějaké muniční sklady či co."
Yossarian na Aarfyho docela zapomněl. "Maž ven!" zařval na něj. "Vypadni!"
Aarfy se zdvořile usmál a ukázal dolů na cíl, jako by chtěl Yossariana velkomyslně vybídnout, jen ať se taky podívá. Yossarian do něho začal zuřivě šťouchat a divoce mu ukazoval na otvor průlezu.
"Zalez zpátky do trupu!" vřeštěl jako posedlý. "Padej zpátky do trupu!"
Aarfy s vlídným úsměvem pokrčil rameny. "Já tě neslyším," vysvětloval.
Yossarian ho chňapl za popruh padákové výstroje a strkal ho směrem k průlezu, a právě v té chvíli se letadlo otřáslo řinčivým nárazem, který ucítil až v morku kostí. Srdce se mu zastavilo, protože mu bylo ihned jasné, že je s nimi amen.
"Stoupej!" zaječel do telefonu na McWatta, když zjistil, že je ještě naživu. "Stoupej, ty hajzle! Nahoru, nahoru, nahoru, nahoru!"
Letadlo si to zase zamířilo vzhůru a prudce a usilovně stoupalo, dokud ho Yossarian dalším drsným výkřikem na McWatta nevyrovnal a neotočil ho znovu nemilosrdně a řvavě o pětačtyřicet stupňů, až mu ten obrat žíznivě vysával z těla vnitřnosti a udělal z něho beztížnou hračku, která se bezmocně vznášela ve vzduchu. Pak musel McWatt letadlo zase vyrovnat, ale za několik málo okamžiků na něm Yossarian chtěl, aby ho strhl prudce doprava a potom do kvílivého letu střemhlav. Prolétávali nekonečnými kaňkami ďábelsky černého dýmu a na hladkých plexisklech nosu letadla se jako protivná, vlhká, špinavá pára třísnící tvář usazovaly proletující vločky sazí. Kličkovali tak nahoru dolů mezi slepě nelítostnými chapadly flaku, která po nich na obloze co chvíli vražedně útočila a potom netečně plihla. Proudy potu mu stékaly za krk a vpředu po prsou a na břicho jako zteplalý sliz. Na okamžik si matně uvědomil, že

ztratil z dohledu ostatní letadla své formace, ale pak už se soustředil jen sám na sebe. Od toho, jak s horečným úsilím vyřvával povely určené McWattovi, měl už hrdlo jako struhadlo. Pokaždé když McWatt měnil směr, rozječely se motory letadla v ohlušivém, nervy drásajícím dlouhém zavytí. A daleko vpředu stále ještě vybuchovaly prskající chuchvalce flaku, jak si nové a nové protiletadlové baterie vyhledávaly přesnou výšku a sadisticky vyčkávaly, až se jim Yossarianovo letadlo dostane na dostřel.
Vtom to letadlem znovu prudce hodilo a rezavá exploze ho málem převrátila na záda. Vzápětí se Yossarianovy nozdry zaplnily sladkým oblakem modrého dýmu. Někde něco hoří! Yossarian sebou trhl a chtěl utéci, ale vrazil do Aarfyho, který předtím škrtl sirkou a poklidně si teď zapaloval lulku. Yossarian třeštil oči do uculené kulaťoučké tváře svého navigátora jako v transu. Napadlo ho, že jeden z nich je určitě blázen.
"Kristepane!" vyrazil pak ze sebe v mučivém úžasu. "Vypadni vocaď! Zbláznil ses? Ať už jsi pryč!"
"Cože?" ptal se Aarfy.
"Zmiz vocaď!" ječel Yossarian hystericky a začal do Aarfyho bušit sevřenými pěstmi, aby ho dostal pryč. "Jdi pryč!"
"Když já tě neslyším," stěžoval si Aarfy nevinně, v obličeji výraz mírně vyčítavého zmatku. "Musíš mluvit víc nahlas."
"Vypadni tady z toho čumáku!" křičel Yossarian v zoufalé bezmoci. "Pokoušejí se nás zabít! Nechápeš to? Chtějí nás zabít!"
"Jak mám teď letět, ksakru?" zuřil do telefonu McWatt vyděšeným, přeskakujícím hlasem. "Jak mám teď letět?"
"Zahni doleva! Doleva, ty pitomče zasranej! Zahni ostře doleva!"
Aarfy se připlížil těsně za Yossariana a prudce ho bodl do žeber troubelem dýmky. Yossarian zaskučel a vyletěl až ke stropu, dopadl na kolena a otočil se na nich kolem své osy. Obličej měl bílý jako křída a třásl se zuřivostí. Aarfy na něj povzbudivě mrkl a s pobaveným úšklebkem ukázal palcem za sebe směrem k McWattovi.
"Co ho to chytá?" ptal se se smíchem.
Yossariana se zmocnil podivný pocit, že prožívá cosi neskutečného. "Tak vypadneš, nebo ne?" zapřísahal Aarfyho zalykavě a vší silou do něho strkal. "Jsi hluchej či co? Zalez zpátky do trupu!" A na McWatta zakřičel: "Pikuj! Pikuj!"
A tak zase začali padat do prskající, dunící, všežravé baráže vybuchujících protiletadlových granátů, a Aarfy znovu přilezl zezadu k Yossarianovi a zaryl mu dýmku do žeber. Yossarian opět zaskučel a podruhé vyletěl až ke stropu.
"Pořád té neslyším," řekl Aarfy.
"Říkal jsem, abys vypadl" zařval Yossarian a do očí mu vhrkly slzy. Začal do Aarfyho ze všech sil mlátit oběma rukama. "Táhni vocaď! Vypadni!"
Boxovat takhle do Aarfyho, to bylo, jako kdyby člověk bušil pěstmi do nějakého málo nafouknutého gumového vaku. Yossarian se nedočkal žádného odporu; ta měkká, necitlivá hmota nijak nereagovala, a po chvíli Yossarian vyhasl a paže mu bezradně klesly vyčerpáním. Přemohl ho pokořující pocit bezmocnosti a nejraději by se byl sám nad sebou rozplakal.
"Cos to říkal?" ptal se Aarfy.
"Nech mě tady, prosím tě," odpověděl Yossarian. Teď už jen žadonil. "Zalez zpátky do letadla."
"Když já tě pořád neslyším."
"Nevadí," kvílel Yossarian, "nevadí. Jen mi už dej pokoj."
"Co nevadí?"
Yossarian se začal bušit pěstí do čela. Chytil Aarfyho na prsou za košili, vyhrabal se na nohy a odtáhl ho do zadní části čelního prostoru bombardéru a mrštil jím jako nějakým bachratým nemotorným pytlem do průlezu. Když se pak zase škrábal zpátky, udeřila ho do uší ohlušivá rána někde v těsné blízkosti a poslední útržek inteligence, který mu ještě zbyl, ho přinutil zakroutit hlavou nad tím, jak je možné, že je tenhle granát všechny nezabil. Opět prudce stoupali. Motory vyly bolestí a vzduch v letadle byl prosycen štiplavým pachem strojů a smrdutými výpary benzínu. A pak si Yossarian povšiml, že sněží!
V letadle se to bělalo tisíci drobounkých útržků bílého papíru, které mu vířily jako sněhové vločky kolem

hlavy tak hustě, že se mu lepily na řasy, když v úžasu zamžikal očima, a šimraly ho v nose při každém nadýchnutí. Celý popletený se otočil a spatřil Aarfyho, jak přímo nelidsky kření hubu od ucha k uchu a nastavuje mu hrdě před oči zmasakrovanou papírovou mapu. Podlahou jim tam vletěla velká střepina, rozprášila kolosální změť Aarfyho map a zmizela stropem několik centimetrů od jejich hlav. Aarfy se nad tím radoval jako malé dítě.

"Podívej se na to!" mumlal a komíhal dvěma tučnými krátkými prstíky, prostrčenými dírou v mapě, Yossarianovi před očima. "Jen se podívej!"

Yossariana jeho nadšené uspokojení naprosto uzemnilo. Aarfy mu připadal jako nějaký pohádkový obr ze zlého snu, lidožrout, kterému není možno ublížit ani uniknout, a Yossarian z něho měl hrůzu z důvodů tak navzájem propletených, že je v tomto stavu nebyl schopen rozmotat. Proud vzduchu, který dovnitř vnikal nepravidelnou trhlinou v podlaze, zdvíhal myriády drobných papírků, vířících jako alabastrové vločky ve skleněném těžítku, a přispíval tak k celkovému dojmu mihotavého neskutečna potopené lodi. Všechno bylo podivné, jakoby pouťově pozlátkové a groteskní. V hlavě mu tepalo pronikavými zvuky, které se mu bezohledně zavrtávaly do uší. To McWatt žadonil v nesouvislých výkřicích o další pokyny. Zmučený Yossarian třeštil dál očarované oči do Aarfyho kulaté tváře, která tak pokojně a prázdně vystupovala z tančícího víru bílého papírového prašanu, a začínal věřit, že má před sebou nebezpečného šílence, a tu se náhle vpředu - na jejich úrovni, jen trochu napravo od jejich směru - rozvilo osm poupat flaku, a pak dalších osm; a ještě dalších osm - tato poslední kytice byla už posunutá doleva tak, že se octla téměř přímo před nimi.

"Uhni ostře doleva!" zařval na McWatta, a Aarfy se pořád ještě jenom šklebil, a McWatt poslechl a uhnul ostře doleva, ale ty pugéty flaku postupovaly rovněž ostře doleva a rychle se k nim přibližovaly, a Yossarian hulákal ze všech sil: "Řekl jsem ostře, ty parchante! Ostře, ostře, ostře, ostře!"

A McWatt tedy tlačil letadlo ještě víc doleva, a najednou se stal zázrak a octli se mimo dostřel. Palba ustala. Děla je přestala dunivě pronásledovat. A oni to přežili.

Za nimi však lidé umírali. Ostatní formace, rozptýlené v nesouvislém, křivolakém, potácejícím se sledu, který se táhl dlouhé kilometry dozadu, podstupovaly touž hazardní cestu nad cílem a snažily se prorazit co nejrychleji houstnoucí záplavou starých i stále nových a nových rozprasků flaku. Připomínaly krysy, houfně prchající mezi hromádkami vlastního trusu. Jedno letadlo hořelo a zchromlé se opožďovalo, komíhajíc se v obrovských nepravidelných poskocích jako nějaká nestvůrně krvavá rudá hvězda. Yossarian sledoval, jak se to hořící letadlo nakonec stočilo na bok a začalo se pomalu, třaslavě, v širokých, postupně se zužujících spirálovitých kruzích snášet k zemi, velikánský oranžově planoucí meteor, od něhož se vzadu táhl dlouhý svíjející se chvost ohně a kouře. Objevily se padáky - jeden, dva, tři... čtyři. A pak se letadlo na zbytek cesty dolů stočilo do vývrtky a v jádru své živé vatry se bezvládně třepotalo jako proužek barevného hedvábného papíru. Protiletadlové palbě padla za oběť celá formace jedné další eskadry.

Yossarian si vyčerpaně povzdechl. Jeho práce pro ten den skončila. Byl unavený a otupělý. Motory teď sladce předly, protože je McWatt trochu přiškrtil, aby ho mohla ostatní letadla jeho formace dohnat. Náhlé ticho působilo cize a uměle, jako by hrozilo zradou. Yossarian si rozepnul protiflakovou kombinézu a sundal přilbu. Znovu si neklidné povzdechl, zavřel oči a snažil se odpočívat.

"Kde je Orr?" zeptal se najednou nějaký hlas v jeho sluchátkách.

Yossarian se vymrštil s jednoslabičným výkřikem, který pukal úzkostí a nabízel zároveň jediné rozumné vysvětlení toho záhadného řádění flaku nad Boloňou: Orr! Vrhl se kupředu, naklonil se přes zaměřovač a pátral skrz plexisklo po nějakém uklidňujícím dokladu toho, že Orr žije - ten Orr, který k sobě přitahoval protiletadlovou palbu jako magnet a který nepochybně přes noc přilákal do boloňského prostoru všechny elitní baterie divize Hermann Göring, ať už den předtím, kdy byl Orr ještě v Římě, působily kdekoli. Aarfy se prudce naklonil dopředu o chviličku později a ostrou hranou protiflakové přilby narazil Yossarianovi přesně na kořen nosu. Yossarian ho poslal někam a oči se mu zalily slzami.

"Tamhle je," prohlásil Aarfy pohřebně a ukázal dramaticky na žebříňák se senem s dvěma zapraženými koňmi, který stál před stodolou šedého kamenného statku. "Rozstřílený na kusy. Podle mě už to mají za sebou."

Yossarian po něm znovu hodil nadávkou a soustředěně hledal dál, zmrazený upřímnou starostí o svého

malého, vynalézavého, podivínského spolubydlícího, který před časem rozrazil Applebymu čelo pingpongovou pálkou a teď zase pro změnu naháněl Yossarianovi takový strach, že by se v něm krve nedořezal. Konečně Yossarian zahlédl dvoumotorák s dvojitou směrovkou, jak se vynořuje ze zeleného pozadí lesa nad žlutavé pole. Jednu vrtuli měl roztříštěnou, ani se nepohnula, ale udržoval si výšku a správný směr. Yossarian podvědomě zamumlal několik slov díkůvzdání a pak vybuchl a v halasném záchvatu, v němž se mísila zlost s úlevou, začal Orrovi krvelačně nadávat.
"Ten parchant!" spustil. "Ten zatracenej, pitoměj, kudrnatej, zubatej hajzl s kulatejma tvářičkama!"
"Co říkáš?" ptal se Aarfy.
"Ta posraná trpasličí prdel, ta podvýživa s tvářema jako jablíčka, mrňous jeden vytřeštěnej, ten potrhlej, vyceněnej, zparchantělej šklebil!" vyplivoval ze sebe Yossarian.
"Cože?"
"Ale nic!"
"Když já tě pořád neslyším," stěžoval si Aarfy.
Yossarian se uváženě otočil a podíval se na Aarfyho.
"Ty tupce jeden!" zařval na něj.
"Já?"
"Ty nafoukaný, blahosklonný tlustý jelito, ty spokojenej prázdnej potrate..."
Ale Aarfym to ani nehnulo. Klidně škrtl sirkou a s hlučným mlaskáním popotahoval z dýmky, na tváři výmluvný výraz dobrodušně velkomyslného odpuštění. Přátelsky se usmíval a pak otevřel ústa, aby něco řekl. Yossarian mu na ně položil dlaň a unaveně ho od sebe odstrčil. Zavřel oči a pak celý zbytek cesty zpátky na letiště dělal, že spí, jen aby nemusel Aarfyho poslouchat a dívat se na něj.
V místnosti pro předletovou přípravu podal Yossarian kapitánu Blackovi hlášení o průběhu operace a pak v mumlavém napětí čekal s ostatními, až se jim nad hlavami objeví Orr. Konečně se objevil, s jedním dobrým motorem se mu stále dařilo držet se ve vzduchu. Nikdo ani nedýchal. Orrovi nešel vysunout podvozek. Yossarian tedy počkal, až Orr bezpečně nouzově přistál, a pak ukradl první džíp se zastrčeným klíčkem od zapalování, který se mu připletl do cesty, a uháněl ke svému stanu. Ihned začal horečně balit, protože se rozhodl, že si vezme mimořádnou dovolenou a trochu si odpočine v Římě. Ještě téhož večera tam objevil Lucianu i s tou její skrytou jizvou.

16. Luciana

Když si Yossarian Luciany všiml, seděla v nočním klubu důstojníků spojeneckých armád u stolu sama, protože opilý australský major, který si ji tam přivedl, byl tak pošetilý, že ji opustil a připojil se k rozjařené skupině kamarádů, hulákajících u baru nějaké odrhovačky.
"Dobře, zatančím si s tebou," prohlásila, ještě než Yossarian otevřel ústa. "Ale do postele mě nedostaneš."
"Kdo to po tobě chce?" zeptal se jí Yossarian.
"Ty se se mnou nechceš vyspat?" vyjekla překvapeně.
"Nechci s tebou tancovat."
Popadla Yossariana za ruku a odvlekla ho na parket. Tančila ještě hůř než on, ale zmítala sebou v syntetickém rytmu jitterbugu bez jakýchkoli zábran s takovou rozkoší, že něco takového ještě neviděl. Nakonec pocítil, že mu nohy usínají nudou, a vystrkal ji z parketu směrem ke stolu, kde ta kůstka, s kterou si měl už dávno užívat v posteli, stále ještě přiopile vysedávala s rukou kolem Aarfyho krku a vedla vyzývavě chlípné řeči s Huplem, Orrem, Kidem Sampsonem a Hladovým Joem. Oranžovou saténovou blůzku měla nedbale hluboko rozepnutou, takže bylo vidět svůdně plnou bílou krajkovou podprsenku. Když se k této skupině přiblížili na pár kroků, strčila do něj Luciana neočekávaně tak silně, že stůl minuli a skončili daleko za ním zase sami. Byla vysoká, smyslná, měla pěkné plné tvary, dlouhé vlasy a hezkou tvář - plnokrevné, roztomilé, koketní stvoření.
"Dobře," řekla, "můžeš mě pozvat na večeři. Ale do postele mě nedostaneš."
"A kdo to po tobě chce?" ptal se Yossarian překvapeně.
"Ty se se mnou nechceš vyspat?"

"Nechci té pozvat na večeři."
Odtáhla ho z klubu na ulici a pak dolů po nějakých schodech, kde načerno fungovala restaurace, ve které se to přímo hemžilo veselými, štěbetajícími, žádoucími slečnami; všechny se podle všeho navzájem znaly a přivedly si tam spoustu sebevědomých důstojníků z armád různých zemí. Jídlo bylo prvotřídní a drahé a mezi stoly se jeden přes druhého motali růžolící rozjařeni páni podniku, samá legrace, obtloustlí, plešatí. Přeplněná místnost sálala mohutnými, dusivými závany dobré pohody.
Yossarian se ohromně bavil tím, s jakou dravou chutí do sebe to děvče oběma rukama házelo jídlo a jeho si přitom vůbec nevšímalo. Slupla všechno do sebemenšího drobečku, a teprve když byl vylízaný i poslední talíř, odložila důstojně příbor a se zasněným výrazem nasyceného žrouta nalehla lenivě zády na opěradlo židle. S úsměvem na rtech si zhluboka, spokojeně oddechla a vrhla na něj vlahý, zamilovaný pohled.
"Tak dobře, Joe," zapředla a zářivé tmavé oči se jí zamžily ospalostí a vděkem. "Teď se s tebou klidně vyspím."
"Jmenuju se Yossarian."
"Dobře, Yossariane," řekla a tiše, pokorně se zasmála. "Teď už se s tebou klidně vyspím."
"Kdo to po tobě chce?" řekl Yossarian.
Luciana užasla.
"Ty se se mnou nechceš vyspat?"
Yossarian nadšeně přikývl, rozesmál se a zajel jí rukou pod sukni. Děvče sebou vyděšeně trhlo a rázem ožilo. Prudce na židli hodila zadečkem a ucukla nohama daleko od něho. Celá zrudla leknutím a rozpaky, honem si upravovala sukni a rozesílala přitom na všechny strany stydlivé, kradmé pohledy.
"Klidně se s tebou pomiluju," vysvětlovala mu obezřetně se shovívavým pochopením. "Ale ne teď."
"Jasně. Vezmu tě k sobě na pokoj."
Dívka zavrtěla hlavou, nedůvěřivě si ho prohlížela a tiskla kolena k sobě. "Ne, teď už musím domů, mamma nemá ráda, když chodím tancovat s vojákama nebo když se od některého nechám pozvat na večeři, a kdybych teď nešla domů, hrozně by se na mě zlobila. Ale dovolím ti, abys mi napsal svou adresu. A zítra ráno přijdu k tobě na pokoj a můžeš mě přefiknout, než půjdu do práce k Francouzům. Capisci?"
"Na to se ti vyseru!" vyhrkl zklamaný Yossarian zlostně.
"Cosa vuol dire vyseru?" ptala se Luciana nechápavě.
Yossarian se hlasitě rozesmál. Nakonec jí odpověděl, smířlivě a přátelsky. "To znamená, že tě teď doprovodím, kam si ksakru budeš přát, a pak poženu zpátky do toho klubu, aby mi Aarfy nezmizel i s tou fantastickou kočkou, co tam má, protože se jí chci zeptat, jestli nemá nějakou tetičku nebo kamarádku, která je stejně pěkná jako ona, a to ona jistě má."
"Come?"
"Subito, subito," šťouchal do ní něžně. "Mamma čeká. Mysli na to."
"Si. Si. Mamma."
Yossarian se nechal vléci příjemnou římskou jarní nocí nejméně půldruhého kilometru, než se dostali k chaotickému autobusovému nádraží, kde zaléhalo v uších od troubení houkaček a ve kterém všude divoce blikala červená a žlutá světla a zvučely rozvášněné, chraptivé hlasy zarostlých, neholených autobusáků, kteří se navzájem častovali nenávistnými, nevybíravými nadávkami a nezapomínali přitom ani na své cestující a houfy nepozorných chodců, kteří se jim pletli do cesty a brali je na vědomí, teprve když do nich autobus strčil, a pak hned začali nadávat taky. Luciana zmizela v jednom malém zeleném autobusovém trpaslíčkovi a Yossarian pospíchal co nejrychleji zpátky do kabaretu za tou odbarvenou blondýnou s rozevřenou oranžovou saténovou blůzičkou a kalnýma očima. Zřejmě byla celá pryč do Aarfyho, ale Yossarian se v běhu modlil, aby mu dohodila nějakou svou vilnou tetu nebo přítelkyni, sestru, sestřenici, třeba i svou mámu, jen když bude stejně chlípná a zkažená. Pro Yossariana představovala ta kočka ideál, který se mu zjevoval ve snu a po němž toužil už celé měsíce - byla to prostopášná děvka, obhroublá, vulgární, nemravná, dráždivá. Prostě terno. Co vypila, to si sama zaplatila, měla vlastní auto a byt a prsten s růžovou kamejí, který dohánět Hladového Joea k šílenství, protože na něm byly jemně vyryty dvě nahé postavy, chlapec a dívka na nějaké skále. Hladový Joe

pofrkával a supěl a dupal po podlaze jako zdivočelý hřebec a přímo slintal chtíčem a nezřízenou žádostivostí, ale dívka mu ten prstýnek ne a ne prodat, i když jí nabízel všechny peníze, co měli dohromady po kapsách, a nádavkem svůj složitý černý aparát. O peníze ani o ten foťák nestála. Zajímalo ji jen a jen souložení.

Když tam Yossarian dorazil, byla pryč. Všichni už odešli, a tak ihned vypadl a toulal se v neukojenén roztoužení temnými, téměř liduprázdnými ulicemi. Yossarian se jen málokdy cítil osamělý, když byl sám, ale teď si připadal opuštěný a strašně záviděl Aarfymu, který si už teď jistě užíval v posteli s tou holkou, co byla jako stvořená pro Yossariana. A kdyby Aarfy chtěl, což ten blbec nechtěl, mohl si kdykoli přijít na své i s jednou z těch dvou štíhlých, skvostných aristokratek, nebo i s oběma najednou, co bydlely o patro výš a vybičovávaly veškeré Yossarianovy sexuální představy, s krásnou bohatou černovlasou hraběnkou s rudými, vlhkými, nervózními rty, a s její krásnou bohatou černovlasou snachou. Yossarian se vracel do důstojnického apartmá a cítil, že je všechny šíleně miluje, že miluje Lucianu i tu chlípnou opilou děvku v rozepnuté saténové blůzce, i krásnou bohatou hraběnku a její krásnou bohatou snachu, i když žádná z těch dvou by mu nedovolila, aby na ni sáhl nebo třeba si s ní jen trochu zaflirtoval. K Natelymu se chovaly jako oddaná koťátka, Aarfymu se přímo kořily, ale Yossarian byl u nich blázen a odvracely se od něho se znechuceným pohrdáním, kdykoli jim učinil nějaký nemravný návrh nebo je chtěl trochu pomuchlovat, když se náhodou potkali na schodech. Byla to dvě dokonalá stvoření s masitými, růžovými, zašpičatělými jazýčky a pusinkami jako kulaté teplé švestičky, sladké a šťavnaté, ale trochu už nahnilé. Měly úroveň; Yossarianovi nebylo příliš jasné, co to taková úroveň je, ale věděl, že ty dvě ji mají a on ne a že ony to vědí také. Jak kráčel ulicemi, představoval si, jaké asi spodní prádlo laská jejich pružné ženské tvary, průsvitné, hladké, přilnavé věcičky černé jako noc nebo zase opalizující pastelovými odstíny, lemované květinovými záhonky krajek, rozvoněné mučivým oparem pečlivě hýčkané pleti a omamných koupelových solí, který stoupá z jejich bělostných ňader jako rašící oblak. Znovu zatoužil, aby teď byl tam, kde je Aarfy, a mohl se zvrhle, brutálně, bezstarostně milovat s tou šťavnatou opilou flundrou, které nestál ani za mávnutí rukou a která si na něj už jistě ani nevzpomene.

Když však Yossarian dorazil domů, Aarfy už tam byl. Yossarian na něj třeštil oči s týmž úžasem, který se ho zmocnil toho dne ráno nad Boloňou, když za žádnou cenu nemohl zabránit Aarfyho zhoubné, černokněžnické přítomnosti v nose letadla.

"Co tady děláš?" ptal se ho.

"Jo, to se ho teda zeptej!" křičel rozzuřeně Hladový Joe. "Ať ti řekne, co tady dělá!"

Kid Sampson si s dlouhým, teatrálním zaúpěním udělal z palce a ukazováčku pistoli a střelil se do hlavy. Huple vytrvale přežvykoval hroudu bublinové žvýkačky a všechno sledoval s nezralým, prázdným výrazem své patnáctileté tváře. Aarfy si nedbale poklepával hlavičkou dýmky o dlaň a přecházel sem a tam, sám se sebou naprosto spokojený, zřejmě potěšen rozruchem, který způsobil.

"Tos tu holku ani nedoprovodil domů?" dorážel na něj Yossarian.

"Samozřejmě že jsem ji doprovodil domů," odpověděl Aarfy. "Přece si nemyslíš, že bych ji nechal jít domů samotnou?"

"Ona tě u sebe nechtěla nechat?"

"Ale samozřejmě že mě chtěla u sebe nechat," chechtal se Aarfy. "O starouška Aarfyho se neboj. Ale přece se nesnížím k tomu, abych využil toho, že se takové milé děvče trošku připaří. Za koho mě máš?"

"Proč bys měl něčeho využívat? Co to kecáš?" zuřil užaslý Yossarian. "Neměla o nic jiného zájem, než hupsnout z někým do postele. Vždyť celý večer nemluvila o ničem jiném!"

"Protože to pití s ní trošku zamávalo," vysvětloval Aarfy. "Ale já jsem jí promluvil do duše a ona dostala rozum."

"Ty blbče!" zaúpěl Yossarian a unaveně sklesl na divan vedle Kida Sampsona. "Proč jsi ji tedy nepřihrál někomu z nás, když jsi ji sám nechtěl?"

"Vidíš?" řekl Hladový Joe. "Zřejmě není normální."

Yossarian přikývl a zkoumavě se na Aarfyho podíval. "Aarfy, pověz mi něco. Přefikneš ty vůbec někdy nějakou holku?"

Aarfy se v pobaveném sebeuspokojení znovu zakuckal smíchy. "To si piš, že přefiknu. Neměj zbytečné starosti. Ale nikdy nejdu do postele se slušnou holkou. Vím přesně, s kterou se můžu vyspat a s kterou

ne, a slušné děvče nikdy nezneužiju. Tahle byla moc prima. Bylo na ní vidět, že její rodiče mají prachy. Dokonce jsem ji přiměl i k tomu, aby se zbavila toho prstýnku. Zahodila ho za jízdy z okýnka auta."
Hladový Joe vyletěl jako střelený a vydal ze sebe výkřik nesnesitelné bolesti. "Co žes udělal?" zaječel. "Co žes udělal?" S očima plnýma slz začal Aarfyho bušit pěstmi do ramen a paží. "Měl bych tě za to zabít, ty lumpe všivej. Je to zvrhlík, nic jinýho. Má úplně zkaženou duši. Že je úplně zkaženej?"
"Totálně," souhlasil Yossarian.
"O čem to mluvíte, chlapi?" ptal se Aarfy s nefalšovaným údivem a chránil si tvář v polštářovaném úvalu svých oblých ramen. "Hele, nech toho, Joe," žadonil s úsměvem, který skrýval mírné zneklidnění. "Přestaň mě mlátit, jo?"
Ale Hladový Joe ho mlátit nepřestal, až ho musel Yossarian odtáhnout pryč a postrčit směrem k jeho pokoji. Potom se Yossarian apaticky přesunul k sobě, odstrojil se a usnul. Uplynula sotva vteřina a bylo ráno a někdo s ním třásl.
"Proč mě budíte?" kňoural.
Byla to Michaela, ta hubená služka s věčně dobrou náladou a přívětivou olivovou tváří. Budila ho, protože měl venku za dveřmi návštěvu. Luciana! Nemohl tomu uvěřit. A pak Michaela odešla a Luciana s ním zůstala sama v pokoji, pěkná, svěží, sošná, překypující a srší nepotlačitelnou, vřelou živočišností, i když se nehýbala z místa a hněvivě se na něj mračila. Stála tam jako kolosální symbol mladého ženství, nádherné oblé nohy v bílých střevíčcích na vysokém klínovém podpadku trochu rozkročené, v hezkých zelených šatech, houpajíc v ruce velkou plochou bílou psaníčkovou kabelkou, kterou ho tvrdě přetřela, když vyskočil z postele a chtěl ji sevřít do náruče. Yossarian potácivě ustoupil z jejího dosahu a celý zaražený a zmatený si třel pálící tvář.
"Čuně!" osopila se na něj a chřípí se jí chvělo divokým pohrdáním. "Vive com' un animale!"
Vyrazila ze sebe zlostnou, hrdelní, nenávistnou, znechucenou kletbu, prošla pokojem, otevřela tři vysoká křídlová okna a vpustila dovnitř zářivou záplavu slunečního světla a ostrého, čerstvého vzduchu, který propral dusnou místnost jako očistná lázeň. Kabelku si položila na židli a pustila se do uklízení. Posbírala jeho věci z podlahy a z nábytku, ponožky, kapesník a spodní prádlo mrskla do prázdné zásuvky prádelníku a košili a kalhoty pověsila do šatníku.
Yossarian vyrazil z ložnice do koupelny a vyčistil si zuby. Umyl si ruce a učesal se. Když přiběhl zpátky, byl už pokoj uklizený a Luciana téměř svlečená. Po tváři se jí rozhostil poklidný výraz. Náušnice nechala ležet na prádelníku a přicapkala bosa k posteli, na sobě pouze růžovou košilku z umělého hedvábí, která jí sotva přikrývala boky. Pozorně se rozhlédla po místnosti, aby se ujistila, že při úklidu nic nepřehlédla, a potom odhodila přikrývku a jako roztoužená kočka se slastně rozvalila na posteli. Tlumeně se zasmála a pokynem ruky ho zvala k sobě.
"Tak," zašeptala a natáhla k němu obě paže. "Teď se se mnou můžeš pomilovat."
Začala mu vykládat nějaké lži o tom, že strávila pouze jediný víkend se snoubencem, který později padl v italské armádě, a pak se ukázalo, že to je všechno pravda, protože vykřikla "finito!", sotvaže začal, a divila se, proč nepřestal, až nakonec "finýtoval" i on a náležitě jí to vysvětlil.
Zapálil jim oběma po cigaretě. Lucianu okouzlovalo, že je po celém těle dohněda opálený, a jemu zase vrtalo hlavou, proč si nechce sundat tu růžovou košilku. Byla střižená jako pánské tílko, s úzkými ramínky, a na zádech ukrývala utajenou jizvu, kterou mu odmítala ukázat; dalo mu už dost práce, než ji přiměl k tomu, aby mu o ní pověděla. Ztuhla jako jemná ocel, když přejížděl špičkou prstu hrbolatou konturu, která se táhla od jamky v lopatce dolů téměř až ke kostrči. Trhl sebou při představě, kolik mučivých nocí asi musela strávit v nemocnici, omámená léky nebo v bolestech, ve všudypřítomné, neodstranitelné směsici pachů, éteru, výkalů, dezinfekčních přípravků a umírající či rozkládající se člověčiny, obklopená bílými úbory, mlaskavým šelestem kroků na gumových podrážkách a skličujícími nočními světly, studeně žhnoucími na chodbách až do úsvitu. Utrpěla zranění při náletu.
"Dove?" ptal se a dech se v něm zatajil napětím.
"Napoli."
"Němci?"
"Američani."
V srdci mu něco prasklo a v tu chvíli se do ní zamiloval. Zeptal se jí, jestli by si ho chtěla vzít.

"Tu sei pazzo," odpověděla mu s přívětivým smíchem.
"Proč bych byl blázen?" dorážel.
"Perche non posso sposare."
"Proč by ses nemohla vdát?"
"Protože nejsem panna," odpověděla.
"A co to s tím má společného?"
"Kdo by si mě vzal? Děvce, které není panna, si nikdo nevezme."
"Já ano. Já si tě vezmu."
"Ma non posso sposarti."
"Proč si mě nemůžeš vzít?"
"Percfce sei pazzo."
"Jak to, že jsem blázen?"
"Perche vuoi sposarmi."
Yossarian svraštil pobaveně celo. "Nemůžeš si mě vzít, protože jsem blázen, a říkáš, že jsem blázen, protože si tě chci vzít. Je to tak?"
"Si."
"Tu sei pazza!" řekl jí důrazně.
"Perche?" odsekla mu popuzeně. Posadila se rozkohoutěně na posteli a lákavá, kulatá ňadra se jí pod růžovou košilkou rozhoupala do šťavnatých vln. "Jak to, že jsem blázen?"
"Protože si mě nechceš vzít."
"Stupido!" okřikla ho a hlasitě a štědře ho hřbetem ruky pleskla přes prsa. "Non posso sposarti! Non capisci? Non posso sposarti."
"Samozřejmě že ti rozumím. A proč si mě nemůžeš vzít?"
"Perche sei pazzo!"
"A proč bych byl blázen?"
"Perche vuoi sposarmi."
"Protože si tě chci vzít. Carina, ti amo," vysvětloval jí a jemně ji stáhl zpátky na polštář. "Ti amo molto."
"Tu sei pazzo," zamumlala na to polichoceně.
"Perche?"
"Protože říkáš, že mě miluješ. Jak bys mohl milovat děvce, které není panna?"
"Protože si tě nemůžu vzít."
Okamžitě se zase výhružně vztyčila. "Proč by sis mě nemohl vzít?" vyptávala se, připravena k novému útoku, kdyby se jí dostalo nelichotivé odpovědi. "Jenom proto, že nejsem panna?"
"Ne, miláčku, ne. Protože jsi blázen."
Chvíli na něj rozhořčeně, zmateně hleděla, a pak zvrátila hlavu a rozřehtala se uznalým smíchem. Když se přestala smát, pohlédla na něj s novým zájmem a svěží, hebká pleť jejího snědého obličeje ještě více potemněla a zkrásněla vzbouřenou vlnou ruměnce. I oči jí snivě ztmavly. Zamáčkl obě cigarety a beze slova se k sobě přisáli ve vášnivém polibku, a v tom vtrhl bez zaklepání do pokoje Hladový Joe, aby se Yossariana zeptal, jestli by si s ním nechtěl vyrazit někam za děvčaty. Když je uviděl, na okamžik zkameněl, a potom vyrazil z pokoje, jako by mu šlo o život. Yossarian vystřelil z postele snad ještě rychleji a začal křičet na Lucianu, aby se oblékla. Byla z toho úplně zpitomělá. Surově ji za ruku vytáhl z postele a smýkl jí tam, kde měla šaty, a pak dorazil ke dveřím právě včas, aby je stačil přirazit před Hladovým Joem, který se přihnal zpátky s fotoaparátem. Hladový Joe však ještě stačil vklínit nohu do dveří a odmítal ji vytáhnout.
"Pusť mě dovnitř!" prosil žádostivě a svíjel se a kroutil jako šílenec. "Pusť mě tam!" Na chvíli se přestal dobývat dovnitř a škvírou ve dveřích obrátil na Yossariana tvář, na které se mu objevilo něco, co zřejmě pokládal za rafinovaný úsměv. "Já nebýt Hladový Joe," vysvětloval důstojně. "Já moc velký fotograf pro časopis Life. Velikánský obrázek na velikánská obálka. Já z tebe udělat velká hollywoodská hvězda, Yossarian. Multi dinero. Multi rozvodový skandály. Multi fiky-fik. Celý noc, celá den. Si, si, si!"
Yossarianovi se podařilo přirazit dveře, když Hladový Joe poněkud ustoupil, aby se pokusil vyfotografovat Lucianu, jak se obléká. Hladový Joe zaútočil proti té pevné dřevěné bariéře jako beze

smyslů a polom se stáhl, aby zmobilizoval veškerou energii a vrhl se pak na dveře znovu jako šílený. Mezi těmi útoky se Yossarian stačil nasoukat do kalhot. Luciana už zase měla na sobě ty zelenobílé letní šaty, sukni si však dosud držela vykasanou až nad pas. Když si uvědomil, že mu za okamžik nadobro zmizí v kalhotkách, zalila ho vlna zoufalství. Napřáhl po ní ruku a přitáhl si ji k sobě za lýtko zdvižené nohy. Poskočila a přitiskla se k němu. Yossarian ji začal romanticky líbat na ouška a zavřené oči a hladil ji vzadu na stehnech. Začala smyslně broukat, ale v tu chvíli vrhl Hladový Joe své křehké tělo v posledním zoufalém náporu proti dveřím a málem je oba srazil na zem. Yossarian ji odstrčil.
"Vite! Vite!" pobízel ji. "Honem se obleč!"
"Co to povídáš, prosím tě?" vyptávala se.
"Rychle! Rychle! Copak nerozumíš anglicky? Rychle se obleč!"
"Stupido!" vyštěkla na něj. "Vite je přece francouzsky, ne italsky. Subito! Subito! Tos chtěl říct. Subito!"
"Si, si. To jsem chtěl říct. Subito, subito!"
"Si, si," odpověděla poslušně a běžela si pro střevíčky a pro náušnice.
Hladový Joe přerušil své nájezdy a zkoušel fotografovat skrz zavřené dveře. Yossarian slyšel cvakat závěrku jeho aparátu. Když byli s Lucianou oba hotovi, počkal na další výpad Hladového Joea a znenadání před ním otevřel dveře dokořán. Hladový Joe vletěl dovnitř a rozplácl se na zemi jako žába. Yossarian se mu šikovně vyhnul a protáhl Lucianu za sebou celým apartmá a ven na chodbu. Hnali se dolů po schodech s velkým křikem a rámusem a smáli se tak, že až nemohli popadnout dech, a vždycky když se na okamžik zastavili, aby si trochu oddechli, srazili rozjařené hlavy kamarádsky k sobě. Téměř v přízemí se střetli s Natelym, který šel nahoru, a přestali se smát. Nately byl utahaný, špinavý a nešťastný. Kravatu měl posunutou, košili celou pomačkanou a loudal se domů s rukama v kapsách. Z tváře mu tryskala zoufalá beznaděj.
"Co se děje, chlapče?" ptal se soucitně Yossarian.
"Už zase nemám ani floka," odpověděl Nately se zlomeným, těkavým úsměvem. "Co mám teď dělat?"
Yossarian mu nedovedl poradit. Nately strávil posledních dvaatřicet hodin tak, že během každé z nich utratil s tou apatickou děvkou, kterou zbožňoval, dvacet dolarů, a ze žoldu a ze štědrého kapesného, které mu každý měsíc posílal bohatý a uznalý otec, mu už nezbýval ani flok. Což znamenalo konec všem nadějím na její společnost. Nechtěla mu dovolit, aby ji doprovázel, když se procházela po chodnících a zkoušela sbalit jiné vojáky, a strašně se rozzuřila, když ho přistihla, jak ji zpovzdáli sleduje. Kdyby měl zájem, mohl se klidně poflakovat po jejím bytě, ale vůbec nebylo jisté, že tam bude i ona. Nehodlala mu poskytnout vůbec nic, dokud si to nebude moci zaplatit. Sex ji nezajímal. Nately se dožadoval ujištění, že nepůjde do postele s žádným nechutným chlapem, ani s někým, koho on zná, ale kapitán Black si ji s rozkoší kupoval pokaždé, když se dostal do Říma - jenom proto, aby pak mohl Natelyho potrápit vyprávěním, jak pěkně jeho milovanou zase jednou převálcoval, a popásat se na jeho mukách, když mu barvitě líčil perverzní kousky, které ji donutil provádět.
Lucianu Natelyho utrápenost silně dojala, ale jakmile se s Yossarianem dostali na sluncem zalitou ulici a uslyšeli, jak je Hladový Joe shora z okna zapřísahá, aby se vrátili a zase se svlékli, protože on je skutečně fotograf z časopisu Life, rozřehtala se zase na celé kolo. Na svých vysokých bílých klínových podpatcích uháněla vesele po chodníku a táhla Yossariana za sebou s týmž chtivým, bezelstným elánem, který mu prvně předvedla předešlého večera v nočním klubu a který ji od té chvíle ani na okamžik neopustil. Yossarian ji dohonil a držel ji pak kolem pasu, až se dostali na roh a ona od něho odstoupila. Z kabelky vyndala zrcátko a urovnala si vlasy a přetřela rtěnkou pusu.
"Proč mně neřekneš, že by sis chtěl na kousek papíru poznamenat moje jméno a adresu, abys mě mohl vyhledat, až se zase dostaneš do Říma?" navrhovala.
"Že mi dovolíš, abych si mohl na kousek papíru poznamenat tvoje jméno a adresu?" chytil se toho.
"A proč bych to dělala?" obořila se na něj zlostně a ústa se jí najednou zkřivila úsměškem a v očích jí vzplál hněv. "Abys ten papírek mohl roztrhat na malinké kousíčky, sotva zajdu za roh?"
"A proč bych ho měl trhat?" protestoval Yossarian zaraženě. "O čem to proboha mluvíš?"
"Uděláš to," trvala na svém. "Roztrháš ho na malinké kousíčky, sotva zajdu za roh, a budeš se pak kdovíjak naparovat, protože ti taková urostlá, mladá, pěkná holka jako já, Luciana, dovolila, aby ses s ní vyspal, a ani po tobě za to nechtěla peníze."

"Kolik ti mám dát?" ptal se jí.
"Stupido!" vykřikla rozhořčeně. "Žádný peníze po tobě nechci!" Dupla a zvedla ve vášnivém gestu paži, až Yossarian dostal strach, že ho zase majzne po hlavě tou velkou kabelkou. Místo toho však naškrábala na kousek papíru jméno a adresu a vrazila mu ho do ruky. "Tady máš," škádlila ho výsměšně a kousala se přitom do rtů, aby přemohla jemné chvění, které se jich zmocňovalo. "A nezapomeň. Roztrhej ho na malinké kousíčky, hned jak zajdu za roh."
Potom se na něj čistě usmála, sevřela mu ruku, přitiskla se k němu na okamžik, šeptla lítostivě "Addio!" a pak se vzpřímila a s přirozenou důstojností a půvabem odkráčela.
Jakmile zmizela za rohem, roztrhal Yossarian ten proužek papíru na malinké kousíčky a vydal se na opačnou stranu. Připadal si jako kdovíjaký kanón, protože se s ním vyspala taková krásná mladá holka jako Luciana a nechtěla za to po něm peníze. Byl sám se sebou neobyčejně spokojen do chvíle, kdy se kolem sebe rozhlédl v jídelně budovy Červeného kříže a zjistil, že pojídá snídani uprostřed desítek a desítek vojáků ve všech možných i nemožných uniformách, a v tu chvíli ho ze všech stran zavalily představy Luciany, jak se vysvléká a zase obléká a mazlí se s ním a vášnivě s ním debatuje v té růžové hedvábné košilce, kterou měla na sobě a nechtěla ji sundat, když s ním byla v posteli. Topinka s vajíčky se mu vzpříčila v krku, když si uvědomil, jak obrovská to byla chyba, roztrhat tak nestydatě její dlouhé, pružné, nahé, chvějivé údy na malinké kousíčky papíru a s pošetilou povzneseností je z chodníku odhodit do špíny ulice. Už teď se mu po ní strašně stýskalo. Mezi tou spoustou strohých, neznámých lidí v uniformách mu v jídelně začínalo být úzko. Pocítil prudkou touhu být zase co nejdřív o samotě s Lucianou. Vyskočil prudce od stolu, vyběhl na ulici a spěchal směrem k bytu, aby se v rigolu u chodníku pokusil najít ty malinké kousíčky papíru, ale nějaký čistič ulic je už dávno spláchl hadicí do kanálu.
Večer ji nenašel ani v nočním klubu důstojníků spojeneckých armád, ani v tom dusném, naleštěném, požitkářském blázinci šmelinářské restaurace s vybranými pokrmy, přetékajícími z obrovských dřevěných podnosů, ve které se to hemžilo štěbetajícím rojem veselých hezkých děvčat. Dokonce se mu nepodařilo najít ani tu restauraci. Usínal potom sám a ve snu zase kličkoval před flakem nad Boloňou a Aarfy se mu v letadle odporně věšel na rameno s tím ohavným úšklebkem v naducané tváři. Ráno běžel ven a hledal Lucianu po všech francouzských úřadech, o kterých se dozvěděl, ale nikdo nepochopil, oč mu jde, a potom se ho zmocnil takový neklid, cítil se tak vyplašený, nešťastný a zmatený, že se prostě musel u někoho utěšit, a tak běžel do ubytovny mužstva za tou macatou služkou v sněhobílých kalhotkách. Našel ji, když uklízela v Snowdenově pokoji v pátém patře, na sobě ošoupaný hnědý svetr a těžkou tmavou sukni. Snowden byl tehdy ještě naživu. Yossarian věděl, že to je Snowdenův pokoj, protože na modrém cestovním vaku, o který zakopl, když se vřítil do pokoje v záchvatu nedočkavého zoufalství, bylo bíle načmáráno jeho jméno. Když se k ní pak vášnivě připotácel, aby u ní našel klid, chytila ho za zápěstí, aby neupadl, zvrátila se dozadu na postel, strhla ho na sebe a pohltila ho pohostinně ve svém kyprém, útěšném náručí. Její široká, živočišně milá tvář k němu oddaně vzhlížela s úsměvem plným věrného přátelství a v ruce stále jako vlajku třímala péřové oprašovadlo. Než stačil cokoli postřehnout, ozvalo se ostré plesknutí - to si pod ním bleskurychle stáhla ty sněhobílé kalhotky.
Když skončili, strčil jí do ruky peníze. Vděčně ho objala. Yossarian jí to oplatil. Znovu ho objala a pak ho znovu stáhla na sebe na postel. Když skončili, strčil jí do ruky ještě trochu peněz a pak rychle vyběhl z pokoje, aby se vyhnul novému vděčnému objetí. Vrátil se k sobě do bytu, co nejrychleji si sbalil věci, všechny peníze, které mu zbyly, nechal Natelymu a vrátil se zásobovacím letadlem na Pianosu, aby se Hladovému Joeovi omluvil za to, že ho nepustil do pokoje. Nebylo třeba se omlouvat, protože když ho Yossarian našel, Hladový Joe přímo kypěl dobrou náladou. Úsměv mu roztahoval hubu od ucha k uchu a Yossarianovi se při tom pohledu udělalo zle, protože okamžitě pochopil, co to výtečné rozpoložení znamená.
"Čtyřicet letů," oznamoval mu Hladový Joe neprodleně hlasem, v němž to jen hrálo úlevou a nadšením. "Plukovník to zase zvedl."
Yossarian zkameněl. "Ale já jich mám dvaatřicet, zatraceně! Ještě tři a měl jsem to za sebou."
Hladový Joe pokrčil lhostejně rameny. "Plukovník teď po nás chce čtyřicet letů," opakoval.
Yossarian ho odstrčil a rozběhl se přímo do nemocnice.

17. Voják v bílém

Yossarian se rozběhl přímo do nemocnice, pevně rozhodnut, že tam raději zůstane až do smrti, než by těch svých dvaatřicet letových akcí rozmnožil byť jen o jednu jedinou. Za deset dní si to rozmyslel a ze špitálu utekl, plukovník zvýšil počet letů na pětačtyřicet a Yossarian hned zase uháněl zpátky, odhodlán zůstat v nemocnici třeba až do smrti, než by k šesti akcím, které právě absolvoval, ještě nějakou připojil. Za to, že mohl utéci do nemocnice, kdykoli se mu zachtělo, vděčil Yossarian svým játrům a svým očím. Lékaři totiž stále nemohli jeho jaterní chorobě přijít na kloub a pokaždé, když jim řekl, že ho zase zlobí játra, se mu studem nedokázali podívat do očí. Pokud na oddělení nebyl nikdo, kdo byl opravdu vážně nemocný, byl Yossarian ve špitále docela spokojený. Měl v sobě dostatek odolnosti, aby malárii či chřipku někoho jiného zvládl bez větší újmy. Když někomu vzali mandle, nevyskytly se u Yossariana žádné pooperační komplikace, a měl-li nějaký spolupacient kýlu nebo hemoroidy, odnesl to pouze lehkou nevolností a bolením hlavy. To však byly asi veškeré útrapy, které byl ochoten snášet. Kdyby ho bylo potkalo něco horšího, byl připraven vzít roha. V nemocnici mohl odpočívat, protože tam nikdo nepočítal s tím, že by měl něco dělat. Čekaly se od něho pouze dvě věci - buď že umře, nebo že se mu udělá lépe. A protože byl už od počátku naprosto v pořádku, nebyl problém se uzdravit.

V nemocnici to bylo neporovnatelně lepší než nad Boloňou nebo nad Avignonem, v tom letadle s Huplem a Dobbsem u řízení a s umírajícím Snowdenem vzadu.

V nemocnici obvykle nebylo zdaleka tolik nemocných lidí, kolik jich Yossarian viděl venku, a celkově vzato tam bylo i mnohem méně těžce nemocných. V nemocnicích bývá mnohem menší úmrtnost než mimo ně a umírá se tam vlastně mnohem zdravěji. Jen málo lidí tam vezme za své zbytečně. O umírání v nemocnicích se toho ví mnohem víc a umějí je tam zvládnout taktně a bez zbytečných zmatků. Nad smrtí tam sice vítězit neumějí, ale dovedou ji aspoň přimět k slušnému chování. Naučí ji vybraným způsobům. Dovnitř ji samozřejmě pustit musejí, ale když už se tam dostane, musí si počínat jako dáma. V nemocnici se lidé tomu přízraku poddávají s vybranou elegancí a vkusem. Drsné, nechutně dryáčnické umírání, tak běžné všude mimo zdi nemocnice, tam je zcela neznámé. Nikdo se tam nerozprskne přímo ve vzduchu jako Kraft nebo mrtvý muž v Yossarianově stanu, nikdo tam nezmrzne uprostřed žhavého léta, jako to potkalo Snowdena chvíli potom, co na Yossariana vzadu v letadle vyhrkl to své velké tajemství.

"Je mi zima," jektal Snowden. "Je mi zima." "Jen klid, klid," snažil se ho Yossarian utěšit. "Jen klid." Ve špitále to nikoho nezaskočí takovým podivným způsobem jako Clevingera, který se beze stopy rozplynul v tom záhadném mraku. Nikdo se tam nerozstříkne na beztvaré krvavé chuchvalce. Nikdo se tam neutopí ani není zasažen bleskem, nikoho tam nerozmašíruje splašený stroj, nikoho nerozdrtí sesuv půdy. Nestřílí se tam při přepadení, neškrtí při znásilňování, nebodá nožem jako někde v putyce, nikoho tam otec či syn neutluče sekerou, ani tam nedochází k hromadným úmrtím z vrtkavého rozhodnutí boží vůle. Nikdo se tam neudáví. Jistě - lidi tam občas pěkně jako gentlemani vykrvácejí na operačním stole nebo bez zbytečných komentářů exnou v kyslíkovém stanu. Ale nedochází tam k oněm šalebným hrám na schovávanou, tak oblíbeným mimo stěny nemocnice (teď jsem tu, a v příští chvíli zmizím - teď žiješ, a v příští vteřině je po tobě). Nevyskytují se tam hladomory ani povodně. Děti se tam nedusí v kolébkách nebo chladničkách, nevbíhají pod náklaďáky. Nikoho tam neubijou k smrti. Lidi tam nestrkají hlavu do trouby s puštěným plynem, neskáčou pod vlak podzemní dráhy, nespouštějí se jako neživá závaží z hotelových oken - hhhušš! - a jejich pád se přitom nezrychluje každou sekundu o pět metrů a nerozplácnou se pak se strašlivým plop! dole na chodníku, aby tam odporným způsobem dodělali před očima ostatních, látkový pytel plný chlupaté jahodové zmrzliny, z kterého čouhají zakrvácené růžové prsty.

Když se to všechno sečtlo, dával Yossarian nemocnici velmi často přednost, i když i ona měla některé záporné stránky. Pomoc, kterou tam poskytovali, člověka někdy obtěžovala, předpisy - pokud se dodržovaly - ho značně omezovaly a personál se do všeho všetečně pletl. Předpokládalo se, že lidé, kteří se tam dostanou, budou nemocní, a tak Yossarian nemohl vždycky počítat s tím, že se na jeho oddělení sejde veselá mladá parta, a někdy tam bylo zábavy pomalu. Musel si přiznat, že jak válka pokračuje a člověk se přitom stále přibližuje k frontě, jde to se špitály od deseti k pěti, a pokles kvality hostů byl nejnápadnější v samotném bojovém pásmu, kde se okamžitě projevovaly zhoubné účinky stále

obtížnějších válečných podmínek. Čím výrazněji se Yossarian zapojoval do bojových akcí, tím byli pacienti nemocnější, až nakonec při posledním pobytu v nemocnici narazil na toho vojáka v bílém, který už ani nemohl být nemocnější, protože by byl vzápětí umřel, což se taky brzy stalo.
Voják v bílém byl zhotoven výlučně z gázy, sádry a teploměru, a teploměr byl vlastně jenom jakási ozdoba, kterou každý den časně ráno a potom znova k večeru sestry Cramerová a Duckettová umně vyvažovaly v prázdném tmavém otvoru nad jeho ústy, až do toho pozdního odpoledne, kdy sestra Cramerová teploměr vytáhla a zjistila, že voják v bílém je mrtev. Když se teď nad tím Yossarian s odstupem zamýšlel, nemohl se ubránit dojmu, že vojáka v bílém vlastně nezavraždil onen hovorný Texasan, ale sestra Cramerová - kdyby se nebyla podívala na ten teploměr a nehlásila, co ukázal, voják v bílém tam dosud mohl ležet živý, přesně tak, jak tam ležel celou dobu předtím, od hlavy až k palcům na noze zalit do sádry a obalen gázou, nehybné nohy od boků zdvižené, obě podivné paže natažené kolmo vzhůru, všechny čtyři údy zbytnělé v sádrovém pouzdře, všechny čtyři bizarní, zbytečné údy zavěšené ve vzduchu na napjatých lankách, napojených na neuvěřitelně dlouhá olověná závaží, hrozivě se vznášející nad lůžkem. Žádný zvláštní život to asi nebyl, takhle tam ležet, ale byl to veškerý život, který měl voják v bílém ještě k dispozici, a Yossarian měl pocit, že bylo stěží věcí sestry Cramerové, aby rozhodla o jeho ukončení.
Voják v bílém vypadal jako velká role obvazů, do které někdo udělal otvor, nebo jako kamenný kvádr vylomený z přístavní hráze i se zahnutou zinkovou trubkou, jež z něho trčela. Ostatní pacienti na oddělení, všichni kromě Texasana, se od něho s útlocitnou štítivostí odtahovali od první chvíle, kdy jim na něj po té noci, co jim ho tam vpašovali, padly oči. Celí sklíčení dali hlavy dohromady v nejzazším koutě sálu a tlumeným, popuzeným hlasem o něm dotčeně rozprávěli. V jeho přítomnosti na oddělení viděli nehoráznou újmu a jako přesvědčivé memento otřesné skutečnosti války si ho přímo nenávistně ošklivili. Jeden jako druhý se děsili toho, že začne sténat.
"Jestli opravdu začne kňourat, tak nevím, co udělám," hořekoval sklesle šviháckỳ mladý stíhač s nazlátlým knírkem. "A on určitě bude naříkat i v noci, protože nemůže vědět, kolik je hodin."
Po celou dobu, co byl na oddělení, nevydal však ze sebe voják v bílém ani hles. Roztřepená kulatá díra nad jeho ústy byla hluboká a černá a nejevila žádné stopy po rtech, zubech, patru či jazyku. Jediný, kdo se k němu přiblížil natolik, aby se do ní mohl podívat, byl ten přívětivý Texasan. Několikrát denně k němu přistoupil, aby s ním poklábosil o tom, že slušní lidé by měli mít při volbách víc hlasů, a každý takový rozhovor zahajoval vždycky stejným úvodem: "Tak co, kamaráde? Povíš mi, jak se ti vede?"
Ostatní pacienti, všichni v erárních, vyšisovaných, hnědočervených manšestrových županech a roztřepených flanelových pyžamech, je obcházeli velkým obloukem a chmurně přemítali o tom, kdo ten voják v bílém vlastně je, proč je tam s nimi a jak vlastně vevnitř vypadá.
"Říkám vám, že je naprosto v pořádku," přesvědčoval je Texasan povzbudivě po každé společenské návštěvě u vojáka v bílém. "Tam vevnitř je docela normální chlap. Cítí se jenom trošku nesvůj a nejistej, protože tady nikoho nezná a nemůže mluvit. Co kdybyste jeden po druhém zašli k jeho posteli a představili se? Však vás nekousne,"
"Co to tady kecáš, krucinál?" naštval se Dunbar. "Ví vůbec ten člověk, co mu vykládáš?"
"Samozřejmě že ví, co mu povídám. Není blbej. Všechno je s ním v pořádku."
"Myslíš, že tě slyší?"
"No to nevím, jestli mě slyší nebo ne. Ale určitě ví, o čem se s ním bavím."
"Ta díra nad jeho hubou - hne se v ní někdy něco?"
"Co je to za pitomou otázku?" kroutil se Texasan v rozpacích.
"Když se tam nikdy nic ani nehne, jak můžeš vědět, že vůbec dejchá?"
"Jak můžeš vědět, že to je chlap?"
"A má pod tím krunýřem na obličeji něco na ocích?"
"Zakroutí někdy aspoň palcem u nohy nebo pohne aspoň špičkama prstů?"
Texasan se dal se stoupajícím zmatkem na ústup. "To jsou ale pitomé otázky. Chlapi, vy jste se snad všichni zbláznili či co. Proč jednoduše nejdete k němu a neseznámíte se s ním? Říkám vám, že je to docela fajn kluk."
Spíš než jako docela fajn kluk vypadal voják v bílém jako vycpaná a sterilizovaná mumie. Sestry

Duckettová a Cramerová ho udržovaly v dokonalém pořádku. Často obvazy oprašovaly košťátkem a sádrové brnění na pažích, nohou, ramenech, prsou a pánvi omývaly mýdlovou vodou. Přinesly si kulatou plechovku leštěnky a zašlou zinkovou rourku, zacementovanou do jeho slabin, vyblýskaly, že až matně svítila. Několikrát denně otíraly vlhkými utěrkami prach z černých gumových hadiček, připojených k dvěma zazátkovaným baňkám, z nichž jedna visela na stojanu vedle lůžka a zářezem v bandážích z ní ukapávalo do pacientovy paže a druhá, decentně ukrytá na podlaze vedle postele, vstřebávala tekutinu ze zinkové trubičky trčící z jeho slabin. Obě mladé ošetřovatelky skleněné baňky neustále leštily. Na všechny tyto domácí práce byly velmi pyšné. Úzkostlivou pečlivost projevovala zejména sestra Cramerová, lepá dívka bujných tvarů, leč zcela bezpohlavní a s tuctovou, nezajímavou tvářičkou. Měla rozkošný nosík a zářivou, svěží pleť dráždivě posetou trsy roztomilých pih, které však Yossarian srdečně nesnášel. Voják v bílém ji hluboce dojímal. Ctnostné, bledě modré velikanánsky kulaté oči se jí při zcela nečekaných příležitostech zalévaly vodopádem slz a Yossariana to přivádělo k šílenství.
"Jak proboha můžete vědět, že tam vevnitř vůbec někdo je?" ptal se jí.
"Neopovažujte se takhle se mnou mluvit!" odpovídala mu pohoršené.
"Ale jak to tedy víte? Vždyť ani nevíte, jestli je to on."
"Kdo?"
"No ten, co má v těch obvazech být, ať už je to kdo chce. Třeba pláčete kvůli někomu jinému. A jak víte, jestli je vůbec naživu?"
"Jak můžete říkat takové strašné věci!" zvolala sestra Cramerová. "Ať už jste v posteli, a přestaňte si z něho dělat legraci."
"Žádnou legraci si nedělám. Může tam být kdokoli. Kdoví, třeba je tam Mudd."
"O čem to mluvíte?" ptala se sestra Cramerová úpěnlivě třesoucím se hlasem.
"Třeba je tam ten mrtvěj muž."
"Jaký mrtvý muž?"
"Mám ve stanu jednoho mrtvýho muže, kterýho odtamtud nikdo nemůže dostat. Jmenuje se Mudd."
Sestra Cramerová zbledla a v zoufalství se obrátila k Dunbarovi, hledajíc u něho pomoc. "Prosím vás, ať neříká takovéhle věci," prosila ho.
"Třeba vevnitř vůbec nikdo není," vložil se do toho ochotně Dunbar. "Třeba sem jen tak ze srandy poslali hroudu obvazů."
Poplašeně od Dunbara odskočila. "Jste šílenci," křičela a nervózně kolem sebe těkala očima. "Oba jste šílenci."
Vtom se objevila sestra Duckettová a zahnala je na lůžko a sestra Cramerová zatím vyměnila vojákovi v bílém jeho zazátkované baňky. Nebyl to žádný velký problém, protože do něj bez pozorovatelného úbytku vkapávala znovu a znovu táž čirá tekutina. Když byla baňka vyživující nitro jeho lokte už téměř prázdná, byla zase ta druhá na podlaze téměř plná, a tak je obě stačilo odpojit od hadiček a rychle zaměnit, aby do něj tekutina mohla zase odkapávat. Výměna baněk nepředstavovala tedy žádný problém, ale pacienty, kteří ji přibližně každou hodinu se zájmem sledovali, ta procedura velice mátla.
"Proč jednoduše nepověsí ty baňky vedle sebe a toho chlapa uprostřed nevyřadí?" divil se kapitán od dělostřelectva, s nímž Yossarian přestal hrát šachy. "K čemu je jim dobrý?"
"Co asi proved, že ho muselo tohle potkat," meditoval kapitán s malárií, kterého kousl moskyt do zadku, nad osudem vojáka v bílém, když sestra Cramerová prohlédla teploměr a zjistila, že umřel.
"Šel do války," domýšlel se stíhač s nazlátlým knírkem.
"My všichni jsme šli do války," odporoval Dunbar.
"No právě," ujal se znovu slova kapitán s malárií. "Proč právě on? Tenhle systém odměn a trestů postrádá jakoukoli logiku. Podívejte se na mě. Kdybych byl tehdy za těch pět minut dovádění na pláži chytil syfla nebo tripla, místo aby mě přitom štípl do zadku moskyt, viděl bych v tom jakoustakous spravedlnost. Ale malárii? Proč zrovna malárii? Kdo mi vysvětlí, jaká je souvislost mezi malárií a šoustáním?" Kapitán vrtěl v němém údivu hlavou.
"A co mám říkat já?" řekl na to Yossarian. "Vylezu tenkrát večer v Marakeši ze stanu, že si půjdu koupit táfličku čokolády, a z křoví na mě hvízdne ta děvka z Ženskýho pomocnýho sboru, kterou jsem nikdy předním neviděl, a já to od ní chytnu - právě tu tvou dávku tripla. Dostal jsem opravdu jenom chuť na

čokoládu, ale kdo by v takový chvíli dokázal odmítnout?"
"To vážně vypadá na toho mýho tripla," souhlasil kapitán. "A já mám zase něčí malárií. Jednou bych se rád dožil toho, aby se tyhle věci uvedly do pořádku a každej dostal přesně to, co mu patří. Pak by se mi možná vrátila víra v tenhle svět."
"Já mám zase něčích tři sta tisíc dolarů," přiznal se frajersky kapitán od stíhačů s nazlátlým knírkem. "Už od narození vyvádím jako divej. Prošvindloval jsem se jakžtakž gymplem a fakultou a od té doby nedělám nic jinýho, než že přefiknu každou pekou holku, která si myslí, že by ze mě mohla udělat dobrýho manžela. Nemám vůbec žádnou ctižádost. Po válce mám v plánu jedinou věc - sehnat nějakou kočku, která by měla ještě víc prachů než já, tu si vzít a nedat si pak ujít ani jednu pěknou sukni, která se mi nachomejtne do cesty. Těch tři sta tisíc mi odkázal dědeček, ještě než jsem se narodil, vytřískal je v zahraničním obchodě. Já vím, že si ty peníze nezasloužím, ale ať mě vezme čert, jestli se jich vzdám. Zajímalo by mě ale, komu vlastně patří."
"Třeba mýmu tátovi," dohadoval se Dunbar. "Celej život makal jako kat, ovšem nikdy si nevydělal dost, aby moh ségru nebo mě poslat na studie. Ale už umřel, takže si ty prachy můžeš klidně nechat."
"Ještě tak zjistit, komu patří ta moje malárie, a je to vyřešený. Ne že bych proti malárii něco měl. Člověk se s ní může ulejvat stejně dobře jako s čímkoli jiným. Žere mě jenom, že je to nespravedlivý. Proč mám já mít něčí malárii a ty mou kapavku?"
"Vyfasoval jsem toho víc než jen tu tvou kapavku," řekl mu Yossarian. "Kvůli tvojí kapavce budu muset lítat operační akce tak dlouho, dokud mě nezabijou."
"Tím hůř. Jaká je v tom spravedlnost?"
"Není to ani tři neděle, co jsem ještě měl kamaráda, Clevinger se jmenoval, a ten to považoval za naprosto spravedlivé."
"Je to projev nejvyšší spravedlnosti," jásal Clevinger a s veselým smíchem si mnul ruce. "Silně mi to připomíná Eurípidova Hippolyta, kde raná proradnost Théseova je podle všeho příčinou synova asketismu, který pomáhá vyvolat tu tragédii, co nakonec všechny zničí. Když nic jiného, poučila tě ta epizoda s příslušnicí Ženského pomocného sboru o škodlivosti pohlavní nevázanosti."
"Poučila mě o škodlivosti čokolády."
"Cožpak nechápeš, že sis tu situaci, ve které teď jsi, v jistém smyslu sám přivodil?" pokračoval Clevinger s neskrývaným potěšením. "Kdyby sis tehdy v Africe nemusel odležet deset dní v nemocnici, protože ses pohlavně nakazil, byl bys možná nalétal pětadvacet akcí, než zabili plukovníka Neverse a přišel za něj plukovník Cathcart, a už dávno tě poslali domů."
"A co ty?" opáčil Yossarian. "Žádnýho tripla v Marakeši jsi nechytil, a jsi na tom teď stejně jako já."
"To nevím," přiznal Clevinger a dělal, že o tom přemýšlí. "Asi jsem někdy v životě udělal něco moc ošklivého."
"To myslíš vážně?"
Clevinger se smál. "Kdepak, samozřejmě že ne. Jenom tě rád někdy trochu škádlím."
Yossarian se musel mít na pozoru před nesčetným nebezpečím. Byli tu například Hitler, Mussolini a Tódžo, a ti všichni ho chtěli zabít. Pak tu byl přehlídkami posedlý poručík Scheisskopf a ten tlustý plukovník s velikánským knírem, fanatik přes trestní postih, a ti ho taky chtěli zabít. Byli tu Appleby, Havermeyer, Black a Korn. Byly tu sestry Cramerová a Duckettová, a i v jejich případě si byl téměř jist, že ho touží vidět co nejdříve mrtvého, a potom ještě Texasan a ten chlap od kontrarozvědky, o nichž už neměl vůbec žádné pochybnosti. A tak po celém světě byli roztroušeni barmani, zedníci a průvodčí autobusů, kteří žízlili po jeho smrti, páni domácí a nájemníci, zrádci i vlastenci, násilníci, vyděrači i patolízalové - ti všichni se ho chystali oddělat. To bylo to tajemství, které vyhrklo ze Snowdena tehdy za náletu na Avignon - ti všichni lidé šli po něm. A Snowden tím tajemstvím stačil potřísnit celou záď letadla. Na onen svět ho taky mohou poslat lymfatické žlázy. Nebo ledviny, nervové pochvy či krvinky. Mozkový nádor. Hodgkinova nemoc, leukémie, laterální amyotrofická skleróza. Úrodné červené lány epiteliální tkáně mohou zrodit a hýčkat zhoubnou rakovinnou buňku. Existuje množství chorob kůže, kostí, plic, žaludku, srdce, krve a cév. A pak jsou tu nemoci hlavy, krku, prsou, střev, pohlavních orgánů. Dokonce i nohou. Dnem i nocí se v něm jako tupá hovádka okysličují celé miliardy snaživých buněk a svou komplikovanou činností ho udržují naživu a při zdraví, ale každá z nich je zároveň jeho

potenciální zrádce a nepřítel.
Nemocí je taková spousta, že člověk musí mít opravdu chorou mysl, když o nich medituje tak často, jak tomu propadali oni dva s Hladovým Joem.
Hladový Joe sestavoval seznamy smrtelných nemocí, a to podle abecedy, aby mohl bez prodlení najít každou chorobu, kvůli které se chtěl právě soužit. Vždycky jím velice otřáslo, když nějakou špatně zařadil nebo dokonce když ke svým seznamům neměl co připsat. To ho zalil chladný pot a hned hledal pomoc u doktora Daneeky.
"Řekněte mu třeba o Ewingově nádoru," radil doktoru Daneekovi Yossarian, když se ho lékař přišel zeptat, jak má Hladového Joea zpacifikovat. "A pak přidejte melanom. Hladový Joe má rád choroby, které se vlečou, ale po nemocech propukajících znenadání se může přímo utlouct."
Doktor Daneeka o žádném z těchto onemocnění nikdy neslyšel. "Kam chodíte na takovéhle speciality, člověče?" vyptával se Yossariana s vřelým profesionálním uznáním.
"V nemocnici se mi občas dostane do ruky nějaký zábavný časopis, a tam se člověk dočte všechno možné."
Existovalo tolik nemocí, kterých se Yossarian musel obávat, že byl leckdy v pokušení odstěhovat se do nemocnice nadobro a strávit tam zbytek života v kyslíkovém stanu, obklopen kohortou specialistů a sester, kteří budou čtyřiadvacet hodin denně vysedávat po jedné straně u jeho lůžka a čekat, kdy se v něm něco porouchá, a naproti bude číhat nejméně jeden chirurg s taseným skalpelem, aby mohl v okamžiku, kdy vzejde potřeba, neprodleně přiskočit a začít řezat. Třeba takové aneurysma - jak jinak by ho mohli včas zachránit při výduti srdečnice? Ve špitále si Yossarian připadal mnohem bezpečnější než mimo něj, i když si chirurgy a jejich kudly ošklivil víc než cokoli jiného. Kdyby začal v nemocnici ječet, hned by někdo přiběhl a alespoň by se tam snažili nějak mu pomoci. Venku by ho zavřeli, kdyby začal ječet hrůzou nad všemi těmi skutečnostmi, nad kterými si měl podle něho zoufat každý člověk na světě. Chtělo se mu například ječet hrůzou před chirurgovým skalpelem, který téměř určitě čekal jeho i všechny ostatní lidi, co se dožijí své smrti. Často přemýšlel, jak vůbec rozpozná to první zamrazení, ten nával krve, záškub, zabolení, říhnutí, kýchnutí, skvrnku na kůži, letargii, zaškrcení hlasu, ztrátu rovnováhy či selhání paměti, příznak, který ohlásí nevyhnutelný začátek nevyhnutelného konce.
Když tenkrát vyskočil z okna kanceláře majora Majora, bál se rovněž, že ho doktor Daneeka zase odmítne, až teď k němu přijde s žádostí o pomoc. A nemýlil se.
"Tak vy si myslíte, že máte důvod něčeho se bát?" ptal se ho doktor Daneeka. Zvedl jemnou, pěstěnou, tmavou hlavu z hrudi a několik okamžiků hněvivě Yossariana probodával uslzenýma očima. "A co mám říkat já? Moje cenné lékařské znalosti tady na tom všivém ostrově rezavějí a ostatní doktoři zatím hrabou prachy plnými hrstmi. Myslíte si, že mě to baví, trčet tady den za dnem a říkat vám, že vám nemůžu pomoct? Kdybych vám to mohl říkat někde ve Státech nebo třeba v takovém Římě, tak by mi to tak dalece nevadilo. Ale odmítat vám pomoc tady, to není ani pro mě lehké."
"Tak mi ji tedy přestaňte odmítat. Zakažte mi lítat."
"Já vám lety zakázat nemůžu," zamumlal doktor Daneeka. "Kolikrát vám to ještě budu říkat?"
"Ale můžete. Major Major mi řekl, že vy jste jediný člověk u eskadry, který mě může držet na zemi."
Doktor Daneeka užasl. "Tohle že vám řekl major Major? Kdy?"
"Když jsem ho složil rybičkou u tratě."
"Že vám to řekl major Major? U tratě?"
"Řekl mi to ve své kanceláři, když jsme od té tratě odešli a vlezli oknem dovnitř. Povídal, abych nikomu neříkal, že mi to řekl, tak ne abyste teď na mě začal řvát."
"Ten špinavěj, intrikářskej lhář!" křičel doktor Daneeka. "Nemá přece právo takhle kecat! A řekl vám taky, jak bych to mohl udělat?"
"Stačilo by vyplnit takový malý formulář a potvrdit, že jsem na pokraji nervového zhroucení, a poslat to na velitelství skupiny. Doktor Stubbs přece chlapcům ze své eskadry potvrzuje v jednom kuse, že nemají lítat, tak proč byste to jednou nemohl udělat i vy?"
"A co se s těmi lidmi stane, když doktor Stubbs doporučí, aby už nelítali?" opáčil doktor Daneeka s úsměškem. "Ani se nenadějí a letí na další bojovou akci. A on se může jít bodnout. Jisté, můžu vyplnit ten formulář a zprostit vás lítání. Ale má to háček, který nám pak pořádně zamotá hlavu."

"Hlava XXII?"
"No ovšem. Když vás vyřadím z operačních letů, musí to odsouhlasit skupina, a skupina to prostě neschválí. Pošlou vás zase z fleku rovnou do vzduchu, a kde já pak budu? Na cestě do Tichomoří, nejspíš. Nikoli, pěkně děkuji. Nebudu kvůli vám nic riskovat."
"Nemělo by se to přece jenom zkusit?" naléhal Yossarian. "To se vám tady na Pianose tak líbí?"
"Pianosa je strašná. Ale je lepší než Tichomoří. Nemel bych nic proti tomu, kdyby mě poslali do nějaké civilizované oblasti, kde bych si třeba mohl občas vydělat pár dolarů na potratech. Ale v Tichomoří jsou jenom džungle a monzuny. Shnil bych tam."
"Tady taky hnijete."
Doktor Daneeka popuzeně vyletěl. "Jo? No, aspoň vyjdu z téhle války živej, což se vám asi nepodaří."
"Přesně tohle se vám snažím vysvětlit, sakra. Žádám vás, abyste mi zachránil život."
"Zachraňovat život není moje starost," odsekl doktor Daneeka ponuře.
"A co je tedy vaše starost?"
"To nevím, co je moje starost. Naučili mě jenom, že mám dodržovat etiketu svého povolání a že se nikdy nemám propůjčit k tomu, abych proti jinému lékaři svědčil. Poslyšte. Vy si myslíte, že jste jediný člověk, jehož život je v nebezpečí? A co já? Ti dva šarlatáni, co mně pomáhají na marodce, pořád nemůžou zjistit, co mi vlastně je."
"Třeba máte Ewingův nádor," zamručel Yossarian sarkasticky.
"Myslíte? Vážně?" vyděsil se doktor Daneeka.
"Co já vím," odpověděl Yossarian netrpělivě. "Já jenom vím, že mě do vzduchu už nikdo nedostane. Přece mě nemůžou zastřelit, ne? Už mám těch letů jednapadesát."
"Proč to nedorazíte aspoň na těch pětapadesát, než se začnete šprajcovat?" radil doktor Daneeka. "V jednom kuse střečkujete, ale povinný turnus jste ještě ani jednou nedokončil."
"Copak jsem měl příležitost? Vždycky když už mám skoro splněno, zvýší plukovník povinný počet letů."
"Víte, proč to nikdy nedorazíte? Protože pořád utíkáte do špitálu nebo do Říma. Byl byste mnohem silnější v kramflecích, kdybyste si odlétal těch pětapadesát akcí a pak odmítl dál pokračovat. Pak bych třeba ještě jednou uvážil, co by se pro vás dalo dělat."
"Slibujete to?"
"Slibuji."
"Co slibujete?"
"Slibuji vám, že když si odbudete těch pětapadesát letů a McWatt mě zapíše do palubního deníku, abych mohl dostat letové přídavky a nemusel přitom vkročit do letadla, uvážím, jak by se vám dalo pomoci. Já mám z letadel strach. Četl jste o tom leteckém neštěstí v Idahu před třemi týdny? Šest lidí tam přišlo o život. To je hrůza. Nechápu, proč mě nutí, abych každý měsíc strávil čtyři hodiny ve vzduchu, když po nich chci letové přídavky. Už takhle mám svých starostí dost a nestojím o to, abych se ještě musel bát, že zařvu při nějaké letecké havárii."
"I já se bojím leteckých havárii," připomněl mu Yossarian. "Nejste sám."
"Ano, ale mně dělá kromě toho hlavu ten Ewingův nádor," kasal se doktor Daneeka. "Co říkáte, nesouvisí to nějak s tím, že mám pořád ucpaný nos a je mi v jednom kuse taková zima? Změřte mi tep." I Yossarianovi dělal hlavu Ewingův nádor, a melanom taky. Všude na něj číhaly katastrofy a bylo jich tolik, že se ani nedaly spočítat. Když uvážil, kolik chorob a potenciálních nehod ho neustále ohrožuje, žasl nad tím, že se mu podařilo přežít v poměrně dobrém zdraví takhle dlouho. Byl to zázrak. Každý den, který prožíval, mu přinášel další nebezpečný střet se smrtí. A tenhle boj vedl už celých osmadvacet let.

18. Voják, který viděl všechno dvakrát

Za své dobré zdraví vděčil Yossarian tělesným cvičením, pobytu na čerstvém vzduchu, životu v kolektivu a sportovní činnosti. Právě při pokusu tomuhle všemu uniknout objevil nemocnici. Když jednou odpoledne v Lowery Fieldu vyhnal tělovýchovný důstojník všechny frekventanty na tělocvik, hlásil se vojín Yossarian místo toho na marodce s tím, čemu říkal bolest na pravé straně.
"Dej si odchod," řekl mu doktor, který měl službu, protože právě luštil křížovku.

"Nemůžem jim říkat, aby si dali odchod," upozornil ho přítomný desátník. "Dostali jsme novou směrnici o břišních potížích. Takovéhle případy máme na pět dní přijmout na pozorování, protože dost z těch kluků, co jsme jim dali odchod, nakonec umřelo."
"Tak dobrá," zavrčel lékař. "Vezměte ho na pět dní na pozorování, a pak ať si dá odchod."
Sebrali Yossarianovi šaty a položili ho na oddělení, kde byl docela spokojený, pokud mu zrovna někdo nechrápal do ucha. Ráno tam zaskočil jeden ochotný mladý anglický lékař-praktikant a ptal se ho, co dělají játra.
"Já myslel, že mám podráždění slepého střeva," podivil se Yossarian.
"Slepé střevo není to pravé," prohlásil Angličan s autoritativní bodrostí. "Jestli máš něco se slepým střevem, tak ti ho vyříznem, a než se naděješ, už zase normálně kroutíš. Ale když k nám přijdeš, že tě bolí játra, můžeš nás tahat za nos celé týdny. Abys rozuměl, játra, to je pro nás velikánská, ošklivá záhada. Jestli jsi někdy jedl játra, víš, co tím myslím. V současné době je nám prakticky jasné, že játra existují, a máme poměrně slušnou představu o tom, jak fungují, když fungují, jak fungovat mají. Ale jinak tápeme v temnotách. Nakonec, co to je, taková játra? Můj táta například umřel na rakovinu jater a přitom celý život nevěděl, co to je být nemocný, až ho to znenadání sklátilo. Nikdy ho nic nebolelo. Jistým způsobem toho lituji, protože jsem ho nenáviděl. Zato matku jsem miloval až zvrhle - to víš, oidipáček."
"A co vy tady vůbec jako Angličan děláte, takhle služebně?" zvídal Yossarian.
Důstojník se zasmál. "To ti vysvětlím zítra ráno, až se na tebe přijdu zase podívat. A ten pitomý pytlík s ledem zahoď, nebo nám tu umřeš na zánět plic."
Yossarian už ho nikdy neviděl. To bylo na doktorech v nemocnici snad nejsympatičtější - ani jediný z nich se u něho neobjevil dvakrát. Přišli, odešli, a jako by se po nich země slehla. Místo toho anglického praktikanta k němu příštího rána přišla skupina lékařů, které nikdy předtím neviděl, a ptali se ho, co dělá jeho slepé střevo.
"Slepé střevo mám v pořádku," informoval je Yossarian. "Ten včerejší doktor říkal, že jsou to játra."
"Třeba to jsou opravdu játra," usoudil bělovlasý důstojník, který tu suitu vedl. "Jak vypadá krevní obraz?"
"Žádný mu nedělali."
"Ať mu ho tedy ihned udělají. U pacienta v takovémhle stavu nemůžeme nic riskovat. Musíme se krýt, kdyby nám tady umřel." Poznamenal si něco do zápisníku a pak se obrátil na Yossariana: "Ten pytlík s ledem si zatím nechtě. Je to velmi důležité."
"Já ale žádný pytlík s ledem nemám."
"Tak si nějaký sežeňte. Přece tady někde musí být pytlík s ledem. A kdyby vás to bolelo, že byste to nemohl vydržet, tak to hlaste."
Za deset dní přinesla jiná skupina doktorů Yossarianovi špatnou zprávu: je prý naprosto zdráv a musí vypadnout. Naštěstí ho v příští chvíli zachránil pacient naproti přes uličku, který začal vidět všechno dvakrát. Bez výstrahy se najednou posadil na posteli a zařval:
"Vidím všechno dvakrát!"
Jedna sestra zaječela a jeden saniťák omdlel. Ze všech stran se začali sbíhat doktoři s jehlami, lampami, hadičkami, gumovými kladívky a blýskavými kovovými nástroji. Složitější přístroje přiváželi na kolečkách. Bylo jich tolik, že se kolem něho všichni nevešli, a tak se specialisté nedočkavě strkali ve frontě a naštvaně pobízeli kolegy před sebou, aby si pospíšili a poskytli příležitost taky ostatním. Plukovník s vysokým čelem a v brýlích s kostěnou obroučkou stanovil neprodleně diagnózu.
"Je to meningitida," zvolal přesvědčivě a mával rukou, aby kolegové odstoupili. "I když - bůh je mi svědkem - vůbec nic na to neukazuje."
"Tak proč tedy právě zánět mozkových blan?" ptal se jakýsi major s nasládlým smíchem. "Proč ne třeba takový akutní zánět ledvin?"
"Protože já se specializuji na meningitidu, a ne na akutní nefritidu," odsekl mu plukovník. "A nehodlám ho v žádném případě přenechat bez boje vám ledvinářům. Já jsem tu byl první."
Nakonec se ale všichni ti doktoři dohodli. Došli k závěru, že nemají ponětí, co tomu vojákovi, který vidí všechno dvakrát, vlastně je, odvezli ho na vozíčku do zvláštního pokoje na téže chodbě a na všechny,

kteří s ním byli na oddělení, uvalili čtrnáctidenní karanténu.
Přišel poslední listopadový čtvrtek, Den díkůvzdání, a Yossarian ho poklidně strávil ještě v nemocnici. Jediná nepříjemnost byl tradiční krocan, kterého jim dali k večeři, a i ten byl nakonec docela dobrý. Byl to nejrozumnější Den díkůvzdání v Yossarianově životě a Yossarian v duchu složil slavnostní přísahu, že i každý další Den díkůvzdání prožije v klášterním ústraní nemocnice. Tuto tajnou přísahu porušil však hned příští rok, kdy onen svátek strávil v hotelovém pokoji v intelektuálních debatách s manželkou poručíka Scheisskopfa, která si na sebe při té příležitosti vzala služební známku Dori Duzové a afektovaně Yossariana peskovala za to, že se k Díkůvzdání staví s cynickou přezíravostí, i když prý ona taky nevěří v boha, jako on.
"Jsem pravděpodobně stejně dobrá ateistka jako ty," vychloubala se. "Ale přesto cítím, že je toho mnoho, zač musí být člověk vděčný, a že bychom se neměli stydět dát svou vděčnost najevo."
"Tak mi tedy jmenuj něco, zač bych měl být podle tebe vděčný," vybídl ji Yossarian znuděně.
"No..." Manželka poručíka Scheisskopfa chvíli přemýšlela a po krátké odmlce ze sebe vyrazila: "Třeba za mě."
"Ale jdi, prosím tě," vysmál se jí.
Zvedla překvapeně obočí. "Ty nejsi vděčný za to, že mě máš?" zeptala se. Nevrle se zamračila, raněna ve své pýše. "Nemám vůbec zapotřebí válet se v posteli zrovna s tebou, abys věděl," řekla mu s chladnou důstojností. "Můj muž má pod sebou celou eskadru leteckých kadetů, a každý z nich by byl z toho celý pryč, kdyby si to mohl rozdat s velitelovou ženou, už jen proto, že by si pak připadal jako kdovíjaký haur."
Yossarian se rozhodl, že změní téma rozhovoru. "Bavíme se přece o něčem jiném," upozorňoval ji diplomaticky. "Vsadím se s tebou, že každou věc, za kterou bych měl být podle tebe vděčný, přebiju dvěma jinými, které mě uvádějí v zoufalství."
"Buď vděčný za to, že máš mě," trvala na svém.
"To jsem, miláčku. Ale na druhé straně jsem strašně nešťastnej, že se nemůžu ještě jednou pomilovat s Dori Duzovou. Nebo že nemůžu mít ty stovky jiných holek a ženských, které ještě za svůj krátký život potkám a s kterými se nedostanu do postele ani jednou."
"Buď vděčný za to, že jsi zdravý."
"Musím se trápil, že jednou zcela určitě nebudu."
"Buď rád, že vůbec žiješ."
"Šílím z toho, že musím umřít."
"Mohl bys na tom být mnohem hůř," křičela na něj.
"A taky o hodně líp," odrážel ji energicky.
"Uvádíš vždycky jenom jednu věc," protestovala. "Sliboval jsi dvě."
"A neříkej mi, že cesty boží jsou nevyzpytatelné," pokračoval Yossarian. Její námitky si nevšímal. "Nic nevyzpytatelného na nich není. Pámbu nedělá vůbec nic. Jen si tak hraje. Nebo na nás možná úplně zapomněl. Víš, co je ten pámbu, kterého lidi jako ty mají pořád plnou hubu? Venkovský balík, nešika, břídil a tupec, nafoukaný, humpolácký křupan. Proboha, jak má mít člověk úctu k takzvané Nejvyšší bytosti, když mezi své božské výtvory pokládala za nutné zařadit takové jevy jako lidské hleny a zubní kaz? Co se to asi muselo honit v té jeho zvrácené, zlovolné, fekalistické mysli, když staré lidi olupoval o schopnost kontrolovat si vyměšování? Proč vůbec krucinál vynalezl bolest?"
"Bolest?" Manželka poručíka Scheisskopfa se toho slova vítězoslavně chytla. "Bolest je užitečný symptom. Varuje nás, že našemu tělu hrozí nebezpečí."
"A kdo má na svědomí to nebezpečí?" dorážel Yossarian. Ironicky se zasmál. "To se tedy opravdu výtah, když nás milostivě obdařil bolestí! Proč si místo toho nevybral třeba domovní zvonek nebo nějaký ten svůj nebeský chór? Nebo proč nezamontoval lidem do čela signální systém s modrými a červenými neónovými trubicemi? Vždyť to by dneska dokázal každý výrobce hracích automatů. Proč se na to nezmoh On?"
"Víš, jak by lidi vypadali směšně, kdyby chodili po světě s červenými neony uprostřed čela?"
"A když se zmítají v agónii nebo ztupnou po morfiové injekci, tak vypadají báječně, co? Všechno to kolosálně, přímo nesmrtelně zfušoval, packal jeden! Jen uvaž, jakou měl jedinečnou příležitost a mohl

udělat něco opravdu pořádného - a podívej se na ten nesmyslnej, hnusnej bordel, co mu z toho nakonec vyšel. Nad tou jeho naprostou neschopností zůstává rozum stát. Dneska by si nevydělal ani na slanou vodu. Žádný obchodník, který aspoň trochu dbá o svou pověst, by ho nezaměstnal ani jako expedienta."
Manželka poručíka Scheisskopfa zbledla jako stěna a upřela na Yossariana vylekaný pohled plný pověrečného děsu. "Takhle bys o něm radši neměl mluvit, miláčku," varovala ho vyčítavě tichým, odmítavým hlasem. "Mohl by tě za to potrestat."
"Copak mě už takhle netrestá až dost?" odsekl jí Yossarian rozhořčeně. "Abys věděla, nesmí mu to jen tak beze všeho projít. Ani nápad. Za to všechno trápení, co nám způsobil, se jednou bude zodpovídat. Jednou mi za to bude muset zaplatit. A já už vím kdy. Až přijde soudný den. Jasně. To se k tomu tajtrdlíkovi pěkně přitočím, chytnu ho za krk, a -"
"Přestaň! Přestaň!" zaječela najednou manželka poručíka Scheisskopfa a začala ho s ženskou neúčinností mlátit oběma pěstičkami do hlavy. "Přestaň!"
Yossarian si chránil hlavu paží a nechal do sebe několik vteřin zuřivě bušit a pak ji rázně popadl za zápěstí a jemně ji stlačil zpátky do postele. "Co prosím tě tak vyvádíš?" ptal se jí vyděšeně a z jeho hlasu se ozývaly pobavené rozpaky. "Myslel jsem, že v pánaboha nevěříš."
"Nevěřím," vzlykala, protože se z toho usedavě rozplakala. "Ale ten pámbu, ve kterého nevěřím, je pámbu dobrý, spravedlivý, plný milosrdenství. Ne takový ošklivý a hloupý pámbu, jak ho lícíš ty."
Yossarian se rozesmál a pustil její ruce. "Co kdybychom se k sobě chovali s větší náboženskou svobodou," navrhoval smířlivě. "Ty si nevěř v toho svého pánaboha a já zase nebudu věřit v pánaboha, jak ho vidím já. Platí?"
Pokud si pamatoval, byl to nejnesmyslnější Den díkůvzdání, jaký kdy zažil, a jeho myšlenky se toužebně vracely k té pokojné čtrnáctidenní karanténě rok předtím ve špitále. Ale i tehdy se nakonec do té idyly vmísily tragické tóny. Když karanténa proběhla, těšil se dosud výtečnému zdraví, a tak mu řekli, že se musí klidit a tradá do války. Když Yossarian uslyšel tu zlou novinu, posadil se na lůžko a zařval:
"Vidím všechno dvakrát!"
Na oddělení znovu vypuklo peklo. Ze všech stran se sbíhali specialisté, obstoupili ho a podrobili zkoumání tak důkladnému, že živě cítil, jak ho vlhké výdechy z nejrůznějších nosů nepříjemně šimrají na všech možných částech těla. Pátrali v jeho ocích a uších úzkými praménky světla, otloukali mu nohy gumovými kladívky a ladičkami, odebírali mu ze žil krev a nastavovali mu před oči všechno, co bylo po ruce, aby prověřili jeho periferní vidění.
Vedoucí tohoto lékařského týmu, důstojný, pečlivý pán, podržel Yossarianovi přímo před očima prst a ptal se ho: "Kolik prstů vidíte?"
"Dva," odpověděl Yossarian.
"A kolik jich vidíte teď?" zeptal se doktor a ukázal dva prsty.
"Dva," řekl Yossarian.
"A kolik teď?" ptal se lékař dál a neukázal žádný.
"Dva," pravil Yossarian.
Lékařova tvář se svraštila úsměvem. "Namouduši, ten mladík nelže," radoval se celý šťastný. "On opravdu vidí všechno dvakrát!"
Položili Yossariana na vozíček a odvezli ho do pokoje, kde ležel ten první voják, který viděl všechno dvakrát, a na každého, kdo byl s Yossarianem na oddělení, uvalili novou čtrnáctidenní karanténu.
"Vidím všechno dvakrát!" volal voják, který viděl všechno dvakrát, když k němu Yossariana přivezli.
"Vidím všechno dvakrát!" odpovídal mu Yossarian stejně hlasitým voláním a spiklenecky na něj mrkl.
"Ty zdi! Ty zdi!" volal ten druhý voják. "Šoupněte je zpátky!"
"Ty zdi! Ty zdi!" volal Yossarian. "Šoupněte je zpátky!"
Jeden z lékařů se opřel o zeď a dělal, že ji tlačí zpátky. "Stačí?"
Voják, který viděl všechno dvakrát, chabě přikývl a sklesl zpátky na polštář. Yossarian rovněž chabě přikývl a prohlížel si svého talentovaného kolegu s hlubokou úctou a obdivem. Uvědomoval si, že tu s ním leží mistr. Určitě bude stát za to, onoho nadaného spolupacienta studovat a snažit se ho napodobit. V průběhu noci však talentovaný spolupacient zemřel a Yossarian došel k názoru, že každé napodobování má své meze.

"Vidím všechno jednou!" zaječel bez okolků.
K jeho lůžku přiklusala se svými přístroji nová kohorta specialistů, aby zjistila, je-li to pravda.
"Kolik prstů vidíte?" ptal se její velitel a podržel mu jeden před očima.
"Jeden."
Doktor zvedl dva prsty. "A kolik jich vidíte teď?"
"Jeden."
Doktor ukázal deset prstů. "A kolik jich je nyní?"
"Jeden."
Lékař se užasle obrátil na ostatní. "Vidí opravdu všechno jednou!" zavolal. "Dostali jsme ho z toho!"
"A bylo načase," prohlásil jiný doktor, s kterým se pak Yossarian octl o samotě, vysoký, přívětivý pán připomínající postavou torpédo. Tvář měl neoholenou, obrostlou hnědými vousy, a z kapsy košile mu čouhala krabička cigaret, které bezstarostně kouřil jednu za druhou, nedbale opřený o zeď. "Jsou tu nějací příbuzní a chtějí vás vidět. Ne, neděste se," dodal se smíchem. "Nejsou to vaši příbuzní. Je to matka, otec a bratr toho chlápka, co umřel. Přijeli sem až z New Yorku, aby navštívili umírajícího vojáka, a vy jste jediný, kterého tu máme po ruce."
"Co to povídáte?" ptal se podezíravě Yossarian. "Já přece neumírám."
"Samozřejmě že umíráte. Všichni pozvolna umíráme. Jak si proboha představujete, že jednou skončíte?"
"Ale oni přece nepřijeli za mnou," namítal Yossarian. "Přijeli za svým synem."
"Musejí vzít za vděk tím, co je k dispozici. Pokud jde o nás, je jeden umírající chlapec stejně dobrý, nebo spíš stejně špatný, jako druhý. V ocích vědce jsou si všichni umírající chlapci rovni. Mám pro vás návrh. Vy je sem necháte přijít a pár minut vás očumovat, a já nikomu neřeknu, že jste nám lhal s těmi jaterními symptomy."
Yossarian se od něho ještě více odtáhl. "Vy o tom víte?"
"Samozřejmě. Nesmíte nás zase tak podceňovat." Přátelsky se zachechtal a zapálil si další cigaretu. "Přece vám nikdo nesežere, že máte nemocná játra, když při sebemenší příležitosti saháte sestřičkám na kozy. Jestli chcete lidi přesvědčit, že máte něco s játry, musíte v sobě potlačit sexuální choutky."
"To je pěkně vysoká cena jenom za to, zůstat naživu Proč jste mě neshodil, když víte, že simuluju?"
"A proč bych to proboha dělal?" zeptal se lékař s názvukem překvapení v hlase. "V tomhle kšeftaření s podfuky přece jedeme všichni. Vždycky rád pomůžu komplicovi, aby někde zbytečně brzy nezařval, když projeví ochotu udělat totéž pro mě. Ti lidé vážili dlouhou cestu a já bych je nerad zklamal. Mám slabost pro staré lidi."
"Ale oni přijeli za svým synem."
"Přijeli pozdě. Třeba si ani nevšimnou, že jde o někoho jiného."
"A co když začnou brečet?"
"To pravděpodobně začnou. To je jeden z důvodů, proč přijeli. Budu poslouchat za dveřmi, a kdyby to měli nějak přehánět, zakročím."
"Zní to všechno tak trochu bláznivě," uvažoval nahlas Yossarian. "A proč vlastně chtějí vidět, jak jim umírá syn?"
"Tomu taky nerozumím," připustil doktor, "ale takové je to vždycky. Tak co říkáte? Vždyť od vás nežádám nic víc, než abyste pár minut ležel a dělal, že jako vypouštíte duši. To toho chci tak moc?"
"Tak dobře," vzdal se Yossarian. "Jestli je to jen na pár minut a když mi slíbíte, že budete hlídat za dveřmi." Najednou se pro svou roli nadchl. "Poslyšte, neměl byste mě jen tak pro efekt trošku obvázat?"
"To je výtečný nápad," zatleskal mu doktor.
Yossariana tedy celého omotali obvazy a parta lapiduchů instalovala do obou oken tmavé rolety. Když je stáhli, potopila se místnost do skličujícího příšeří. Yossarian navrhl, aby tam dali nějaké květiny, a lékař poslal jednoho saniťáka, aby sehnal dva malé uvadající pugéty, které by silně, chorobně voněly. Když bylo všechno připraveno, zahnali Yossariana do postele a vpustili dovnitř návštěvníky.
Vstoupili nejistě, jako by cítili, že vyrušují, po špičkách, v očích pokorně omluvný pohled. Napřed sklíčení rodiče, za nimi bratr, robustní námořník s mohutně vyklenutým hrudníkem. Muž se ženou vešli do pokoje vedle sebe, celí ztuhlí, jako by vystoupili z nějakého povědomého, ale přesto odtažitého, starodávného daguerrotypu pověšeného na zdi. Byli oba malí, vrásčití a důstojní. Jako by byli vyrobeni

ze železa a starých tmavých šatů. Matka měla dlouhou, zadumanou, oválnou tvář barvy pálené hlíny a tuhé, prošedivělé tmavé vlasy rozdělené uprostřed hlavy strohou pěšinkou a zčesané dozadu do prostého drdůlku, bez jediné kučery, vlny či ozdoby. Zatrpklá, smutná ústa, tenké rty pevně sevřené. Otec se držel velmi zpříma a strnule. Na sobě měl dvouřadový oblek s vycpanými rameny, který mu byl příliš těsný. Na svou výšku vypadal statně a svalnatě a vráscitou tvář mu zdobil nádherný nakroucený stříbrný knír. Oči měl přivřené a zamlžené, a jak tam stál a upracovanými dělnickými dlaněmi tiskl k širokým klopám černý plstěný klobouk, vypadal tragicky nesvůj. Bída a celoživotní dřina zanechaly na obou nesmazatelné stopy. Bratr vypadal, jako by se chtěl prát. Kulatou bílou čapku měl posazenou furiantsky na stranu, ruce sevřené do pěstí a rozhlížel se po místnosti zamračenýma očima, plnýma sveřepé vzpurnosti.
Všichni tři se bázlivě šourali blíž, shluknuti do ostýchavé pohřební skupinky. Pomalým, téměř stejným krokem postoupili až k lůžku a dívali se dolů na Yossariana. Nastalo pochmurné, mučivé ticho, které jako by hrozilo trvat věčně. Nakonec to už Yossarian nemohl vydržet a musel si odkašlat. Potom se konečně ozval starší muž.
"Vypadá hrozně," řekl.
"Je nemocnej, táto."
"Giuseppe," oslovila ho matka, která se mezitím posadila na židli a sepjala žilnaté prsty v klíně.
"Jmenuju se Yossarian," řekl Yossarian.
"Jmenuje se Yossarian, mámo. Yossariane, poznáváš mě? Já jsem tvůj bratr Giovanni. Už víš, kdo jsem?"
"Jasně, jsi můj bratr Giovanni."
"Poznává mě! Táto, ví, kdo jsem. Yossariane, tohle je táta. Pozdrav tátu."
"Ahoj táto," řekl poslušně Yossarian.
"Ahoj, Giuseppe."
"Jmenuje se Yossarian, táto."
"Nemůžu se vzpamatovat z toho, jak hrozně vypadá," řekl otec.
"Je moc nemocnej, táto. Doktor říká, že umře."
"Člověk nikdy neví, jestli má těm doktorům věřit," řekl na to otec. "Víš, jaký jsou to podvodníci."
"Giuseppe," opakovala matka tichým, zlomeným hlasem plným němého žalu.
"Jmenuje se Yossarian, maminko. Ona už holt začíná zapomínat. Jak tady s tebou zacházejí, brácho? Zacházejí s tebou slušně?"
"Docela slušně," odpověděl mu Yossarian.
"To jsem rád. Jenom si tady nenech od nikoho nic líbit. Jsi stejně dobrej jako každej druhej tady, i když jsi Ital. Máš stejný práva jako ostatní."
Yossarian sebou cukl a zavřel oči, aby se na svého bratra Giovanniho nemusel dívat. Začínalo mu být nanic.
"Teď ale vypadá opravdu přísně, koukejte," poznamenal tatínek.
"Giuseppe," šeptla maminka.
"Jmenuje se Yossarian, mámo," přerušil ji netrpělivě bratr. "Copak jsi zapomněla?"
"To je dobrý," zarazil ho Yossarian. "Ať mi klidně říká Giuseppe, když chce."
"Giuseppe," řekla.
"Nedělej si starosti, Yossariane," utěšoval ho bratr. "Všechno bude zase v pořádku."
"Nedělej si starosti, maminko," řekl Yossarian. "Všechno bude zase v pořádku."
"Byl u tebe kněz?" chtěl vědět bratr.
"Byl," lhal Yossarian a zase sebou trhl.
"To jsem rád," uklidnil se bratr. "Jen když ti tady poskytnou všechno, na co máš nárok. Přijeli jsme za tebou až z New Yorku. Měli jsme strach, že už to nestihneme."
"Že už nestihnete co?"
"Dorazit dřív, než umřeš."
"Vždyť by to bylo jedno."
"Nechtěli jsme, abys tu umřel tak sám."
"Vždyť by to bylo jedno."

"Začíná asi blouznit," konstatoval bratr. "Pořád opakuje jedno a to samý."
"Stejně je to zvláštní," řekl na to otec. "Pořád jsem si myslel, že se jmenuje Giuseppe, a teď najednou zjišťuju, že se jmenuje Yossarian. To je opravdu zvláštní."
"Maminko, povzbuď ho trochu," pobízel ji bratr. "Řekni mu něco, aby ho to potěšilo."
"Giuseppe..."
"Není to Giuseppe, maminko. Je to Yossarian."
"Vždyť je to jedno," řekla na to matka týmž truchlivým tónem, aniž zvedla hlavu. "Když umírá."
Nateklé oči se jí zalily slzami a začala plakat a pomalu se na židli kývat dopředu dozadu a ruce stále nechávala ležet v klíně jako mrtvé můry. Yossarian dostal strach, že začne kvílet. Otec a bratr rovněž propukli v pláč. Yossarian si najednou uvědomil, proč vlastně všichni pláčou, a rozbrečel se taky. Do pokoje vešel lékař, kterého Yossarian nikdy předtím neviděl, a zdvořile návštěvníky upozornil, že už budou muset jít. Otec se důstojně vzpřímil, aby se rozloučil.
"Giuseppe," začal.
"Yossariane," opravil ho syn.
"Yossariane," řekl otec.
"Giuseppe," opravil ho Yossarian.
"Zanedlouho umřeš."
Yossarian se znovu rozbrečel. Doktor po něm vrhl z pozadí pokoje ošklivý pohled a Yossarian se raději ovládl a přestal plakat.
Otec slavnostně pokračoval s hlavou skloněnou. "Až se sejdeš s tím nahoře," říkal, "přál bych si, abys mu ode mě něco vyřídil. Řekni mu, že to není správný, když lidi umírají mladý. Za tím stojím. Řekni mu, že když už vůbec musejí umírat, měl by si je k sobě brát, když už jsou starý. Určitě mu to pověz. Zřejmě neví, že to takhle není správný, protože se o něm říká, že je hodnej, a ono to zatím na světě takhle chodí už nevímjak dlouho. Uděláš to?"
"A ať si na tebe tam nahoře nikdo nic nedovoluje," nabádal ho bratr. "V nebi na tom nesmíš být o nic hůř než ostatní, i když jsi Talián."
"A teple se oblékej," řekla maminka, která zřejmě věděla svoje.

19. Plukovník Cathcart

Plukovník Cathcart byl mazaný, úspěšný, nepořádný, nešťastný šestatřicetiletý muž. Při chůzi za sebou unaveně vláčel nohy a chtěl se stát generálem. Byl rozhodný a zamindrákovaný, sebejistý a otrávený. Hodně si o sobě myslel a příliš si nevěřil, své nadřízené se na sebe pokoušel upozorňovat odvážnými administrativními fintami a žral se přitom obavami, aby nakonec na své intriky těžce nedoplatil. Byl to pěkný chlap a zároveň docela obyčejná šedivá myš, robustní, namyšlený náfuka, který začínal tloustnout a trpíval chronickými, neodbytnými záchvaty strachu. Plukovník Cathcart byl hrdý na to, že ačkoli je mu teprve šestatřicet, je už plukovníkem a velí bojové jednotce. A plukovníka Cathcarta skličovalo, že ačkoliv je mu už šestatřicet, je teprve pouhým plukovníkem.
Plukovník Cathcart byl imunní vůči absolutním hodnotám. Svou kariéru dokázal měřit pouze v porovnání s jinými a jeho pojetí úspěchu vycházelo z předpokladu, že musí všechno dělat přinejmenším stejně dobře, ale raději ještě lépe než jeho vrstevníci. Skutečnost, že tisíce mužů stejně starých jako on nebo ještě starších to zatím nedotáhly ani k hodnosti majora, ho naplňovala samolibým vědomím vlastní znamenitosti. Naopak to, že se mezi stejně starými, ba mladšími muži našli tací, kteří už měli hodnost generála, v něm vzbuzovala mučivé pocity méněcennosti, pod jejichž tlakem si okusoval nehty v zoufalství ještě úzkostnějším, než jakým se soužil Hladový Joe.
Plukovník Cathcart byl nasupený, širokoplecí hromotluk. Nakrátko přistřižené vlasy mu na konečcích začínaly šedivět a v sevřených rtech neustále svíral ozdobnou cigaretovou špičku, kterou si koupil den předtím, než odletěl na Pianosu převzít funkci velitele skupiny. S tou špičkou se honosil při každé příležitosti a naučil se ji ovládat přímo virtuózně. Neobyčejné vrozené nadání ke kouření z cigaretové špičky v sobě objevil zcela náhodou. Pokud věděl, byl v středozemním prostoru bojových operací jediným uživatelem cigaretové špičky, a toto vědomí ho zároveň příjemně vzrušovalo i zneklidňovalo.

Nepochyboval o tom, že třeba takový generál Peckem, člověk vybraného chování a nápadně intelektuálního založení, jistě velmi oceňuje, že on, plukovník Cathcart, kouří z cigaretové špičky - i když se osobně setkávali dost zřídka, jak si plukovník Cathcart s úlevou uvědomoval, protože kdoví, generálu Peckemovi se jeho cigaretová špička třeba vůbec nelíbila. Když se plukovníka Cathcarta zmocnily podobné pochybnosti, s námahou potlačil zoufalý vzlyk a byl by tu zatracenou věc nejraději zahodil, ale zabránilo mu v tom neochvějné přesvědčení, že to je právě ta cigaretová špička, co jeho mužnému, vojáckému vzezření spolehlivě dodává vysoký lesk rafinovaného hrdinství, jímž oslnivě zastiňuje všechny ostatní plukovníky americké armády, kteří jsou jeho soupeři. Ačkoli - bylo to opravdu tak jisté?
V tomto ohledu byl plukovník Cathcart přímo neúnavný - pilný, soustředěný, zkušený vojenský taktik, který dnem i nocí připravoval složité operace, jež mu měly přinést prospěch. Stal se svým vlastním sarkofágem, neohroženým, neomylným diplomatem, který neustále sám sebe znechuceně peskoval za všechny šance, jež si nechal ujít, a za všechny chyby, jichž se dopouštěl, by si byl pokaždé nejraději zklamaně nakopal do zadku. Byl ostražitý, podrážděný, zahořklý, puntičkářský. Udatný oportunista, vrhající se jako rozzuřený kanec na každou příležitost, kterou pro něj objevil podplukovník Korn, se vzápětí po činu roztřásl pustým zoufalstvím nad jeho důsledky, jež by mohly jeho vlastní osobě přinést újmu. Slídil po všech drbech a střádal si pomluvy. Všemu, co se doslechl, uvěřil a ničemu nedůvěřoval. Byl ustavičně na stráži, číhal na sebemenší signál a pohotově se domýšlel vztahů a situací, které vůbec neexistovaly. Věděl úplně o všem a ustavičně se pachtil, aby zjistil, co se právě děje. Byl to vychloubačný, bezohledný despota, bez ustání ponořený do skličujících úvah o katastrofálním dojmu, jímž musí docela určitě působit na významné osobnosti. Ty však z valné části vůbec nevěděly, že nějaký plukovník Cathcart existuje.
Všichni ho pronásledovali. Plukovník Cathcart musel využívat veškerého svého důvtipu, aby nezahynul v tom vrtkavém, aritmetickém světě ostudných blamáží a slavných vítězství, ohromujících pomyslných triumfů a katastrofálních pomyslných proher. Hodinu za hodinou se zmítal mezi úzkostnou hrůzou a bujarým veselím. Vznešenost svých úspěchů spatřoval kdesi v nadoblačných výšinách, závažnost svých porážek tragicky přeháněl. Nikým se nenechal překvapit. Když se k němu doneslo, že generál Dreedle a generál Peckem se tehdy a tehdy usmívali, mračili, nebo ani neusmívali, ani nemračili, nedopřál si klidu, dokud se nedobral přijatelného výkladu jejich postoje, a mručel nervózně sám k sobě tak dlouho, dokud ho podplukovník Korn neuklidnil a nepřesvědčil, že si to tak nesmí brát.
Podplukovník Korn byl jeho loajální, nepostradatelný spojenec a šel mu příšerně na nervy. Plukovník Cathcart vždycky nejdříve podplukovníku Kornovi sliboval, že mu bude za jeho geniální nápady vděčný do smrti smrťoucí, a když si pak uvědomil, že by to či ono nemuselo nakonec dobře dopadnout, rozsoptil se na něj s nenávistnou zuřivostí. Plukovník Cathcart byl podplukovníku Kornovi velice zavázán a vůbec ho neměl rád. Byli si velmi blízcí. Plukovník Cathcart žárlil na Kornovu inteligenci a musel si často připomínat, že Korn je stále ještě jenom podplukovník, i když je téměř o deset let starší než on, plukovník Cathcart, a že podplukovník Korn získal svoje vědomosti na státní univerzitě. Plukovník Cathcart vyčítal mrzkému osudu, že mu jako neocenitelného pomocníka přiřkl člověka tak obyčejného, jako je podplukovník Korn. Bylo to ponižující, být tak totálně závislý na někom, kdo nabyl svoje vzdělání na obyčejné státní univerzitě. Když už se měl někdo stát pro plukovníka Cathcarta nepostradatelným, naříkal si v duchu plukovník Cathcart, měla to být alespoň nějaká bohatá osobnost s bezvadným vychováním, člověk z lepší rodiny, někdo zralejší než podplukovník Korn, osoba, která by touhu plukovníka Cathcarta stát se generálem v skrytu duše výsměšně nezlehčovala. Plukovník Cathcart totiž v skrytu duše podezíral, že přesně tohle podplukovník Korn dělá.
Plukovník Cathcart tak umíral touhou stát se generálem, že byl k tomu účelu ochoten vyzkoušet cokoli, třeba i náboženství, a proto asi týden poté, co zvýšil počet povinných letů na šedesát, pozval takhle k polednímu do své kanceláře kaplana. Úsečným gestem ukázal na výtisk časopisu The Saturday Evening Post, který ležel na jeho stole. Límeček khaki košile měl široce rozhalený, takže bylo vidět mléčně bílý krk posetý tuhými černými rašícími vousy. Jeho vyšpulený, ohrnutý spodní ret připomínal nacucanou červenou houbičku. Plukovník Cathcart nikdy nebyl opálený, a pokud to bylo možné, držel se zásadně ve stínu, jen aby ho sluníčko náhodou trochu nepoznamenalo. Byl více než o hlavu větší než kaplan a nejméně dvakrát tak mohutnější, a v přítomnosti té nadmuté, pánovité postavy si kaplan připadal o to

křehčí a neduživější.
"Podívejte se na to, pane kaplane," vybídl ho plukovník Cathcart. Uvelebil se rozložitě do otáčecího křesla za svým stolem a krouživým pohybem začal do své špičky zasunovat cigaretu. "A pak mi řekněte, co si o tom myslíte."
Kaplan se snaživě podíval do rozevřeného časopisu a spatřil redakční článek pojednávající o jedné americké bombardovací skupině v Anglii, u které se kaplan v místnosti pro předletovou přípravu před každou akcí modlil za její zdar. Kaplan se málem rozplakal štěstím, když si uvědomil, že na něj tentokrát plukovník nebude řvát. Od onoho bouřlivého večera, kdy Náčelník Bílý Polozub praštil plukovníka Mooduse do nosu a plukovník Cathcart pak na pokyn generála Dreedla vyhodil kaplana z důstojnického klubu, spolu prakticky neprohodili ani slovo, a kaplan měl původně strach, že ho chce plukovník tvrdě setřít, protože se minulého večera v důstojnickém klubu zase objevil. Vzali ho tam Yossarian s Dunbarem, kteří se neočekávaně objevili u jeho stanu na lesní pasece a zvali ho, aby se k nim připojil. Z plukovníka Cathcarta měl kaplan sice velkou hrůzu, ale rozhodl se, že bude raději riskovat jeho nelibost, než by odmítl laskavé pozvání svých dvou nových přátel, s nimiž se seznámil před několika málo týdny při jedné ze svých návštěv v nemocnici a kteří se mu stali neskonale vítanou oporou a účinně mu pomáhali snášet tu záplavu společenských útrap, jež vyplývaly z jeho úřední povinnosti chovat se s bratrskou náklonností k více než devíti stům důstojníků a ostatních vojáků, pokládajících ho vesměs za velmi podivného patrona.
Kaplan se do stránek časopisu očima přímo vsával. Každou fotografii si dvakrát pečlivě prohlížel, důkladně studoval doprovodné texty, a přitom si v duchu formuloval odpověď na plukovníkovu otázku do gramaticky úplné věty, kterou si napřed pečlivě potichu nazkoušel a dokonale vybrousil, než v sobě konečně našel odvahu k tomu, aby ji vyslovil nahlas.
"Myslím, že proslovení modlitby před každým bojovým posláním je velmi mravná a chvályhodná činnost, pane plukovníku," vykoktal ze sebe bázlivě a odmlčel se.
"To ano," souhlasil plukovník. "Ale já bych chtěl vědět, jestli by něco takového šlo podle vás dělat i u nás."
"Jistě, pane plukovníku," odpověděl kaplan po chvíli. "Domnívám se, že by to šlo."
"Byl bych tedy rád, kdybyste to zkusil." Plukovníkovy povislé, moučnaté tváře se najednou zabarvily žhnoucími skvrnami nadšení. Zvedl se z křesla a začal vzrušeně přecházet po místnosti. "Jen si uvědomte, jaký prospěch z toho ti lidé v Anglii mají. The Sarturday Evening Post přináší fotografii plukovníka, jehož kaplan se před každou akcí modlí. Když se to modlení vyplatilo jemu, mělo by se vyplatit i nám. Když se u nás budeme modlit, The Saturday Evening Post otiskne třeba mou fotografii."
Plukovník se zase posadil a nepřítomně se usmíval, pohroužen do příjemných úvah. Kaplan neměl tušení, co by na to měl nyní říci. Se zahloubaným výrazem v podlouhlém, pobledlém obličeji spočinul nakonec bloudícíma očima na láskách plných soudečkových rajčat, které byly naskládány jedna na druhé podél stěny. Předstíral, že se soustřeďuje na odpověď, ale po chvíli se přistihl, jak kulí oči na dlouhé řady lísek s červenými rajčaty, a rázem se natolik zabral do řešení problému, jak se octly lísky narvané rajčaty v kanceláři velitele skupiny, že úplně zapomněl na rozhovor o předletových přípravách s modlitbami.
Plukovník Cathcart se nakonec dovtípil, sám odbočil od tématu a zeptal se ho:
"Chtěl byste si jich pár koupit, pane kaplane? Je to přímá dodávka z farmy, kterou máme s podplukovníkem Kornem nahoře v kopcích. Prodal bych vám jednu lísku za velkoobchodní cenu."
"Ach to ne, pane plukovníku. Děkuji za nabídku, ale nemám zájem."
"To je docela v pořádku," ujišťoval ho plukovník velkomyslně. "Nikdo vás nenutí. Milo rád odkoupí všechno, co vypěstujeme. Tohle se sklidilo teprve včera. Všimněte si, jak jsou ta rajčata svěží a zralá. Jako dívčí ňadra."
Kaplan se zarděl a plukovník si ihned uvědomil, že se dopustil chyby. Zahanbeně sklopil hlavu a odulé tváře mu jen hořely. Nevěděl honem, co s rukama. Začal kaplana z duše nenávidět - za to, že je kaplan a že on před ním teď vypadá jako oplzlý neotesanec, i když by každý normální člověk musel to přirovnání pokládat za vtipné a kultivované. Zoufale se pokoušel přijít na něco, co by jim oběma pomohlo z drtivých rozpaků. Nakonec si však uvědomil, že kaplan je jenom kapitán, a ihned se vzpružil a pohoršené, zlobně se nadechl. Rysy mu ztvrdly rozhořčením. Takhle se nechat nachytat a ponížit

člověkem, který je přibližně stejně starý jako on a je přitom pouhým kapitánem! Pomstychtivě hodil po kaplanovi pohledem, který byl tak prostoupen vražedným nepřátelstvím, že se kaplan celý roztřásl. Plukovník ho hodnou chvíli beze slova sadisticky mučil zachmuřenýma, zlovolnýma, nenávistnýma očima.
"Mluvili jsme ovšem o něčem zcela jiném," připomněl posléze kaplanovi rezavým hlasem. "Nehovořili jsme o svěžích, zralých ňadérkách krásných mladých děvčat, že, ale o něčem zcela jiném. Mluvili jsme o tom, zda bychom před každou letovou akcí nemohli konat jistý náboženský obřad. Měl byste něco proti tomu?"
"Ne, pane plukovníku," zamumlal kaplan.
"Tak s tím tedy začneme před dnešním odpoledním startem." Když se plukovník začal zabývat podrobnostmi, jeho nepřátelství postupně uhasínalo. "Poslyšte, chtěl bych, abyste dobře uvážil, jaké modlitby budete pronášet. Nemám zájem o nic těžkomyslného či smutného. Mělo by to být něco lehkého a svižného, něco, co by chlapce rozptýlilo a po čem by odlétali s dobrou náladou. Rozumíte, co mám na mysli? Žádné ty záhrobní řeči o Království nebeském nebo Údolí smrti. To by bylo příliš deprimující. Proč se prosím vás tváříte tak kysele?"
"Promiňte, pane plukovníku," zakoktal kaplan. "Jak jste mluvil, vytanul mi na mysli žalm dvacátý třetí."
"O čem se v něm mluví?"
"To je pravě ten, na který jste narážel, pane plukovníku. ‚Hospodin jest můj pastýř. Nebudu -'"
"Ano, to je ten, o kterém jsem mluvil. Nepadá v úvahu. Co jiného byste navrhoval?"
"‚Vysvoboď mne, ó Bože, neboť jsou dosáhly vody až -'"
"Žádné vody," prohlásil kategoricky plukovník. Prudkým výdechem vystřelil oharek cigarety ze špičky do zdobeného mosazného popelníčku a několikrát ji zuřivě profoukl. "Co takhle něco muzikálního? Třeba o těch kytarách pověšených na vrbě."
"Tam jsou zase ty řeky babylónské, pane plukovníku," vysvětloval kaplan, "...tam jsme sedávali a plakávali, rozpomínajíce se na Sión.'"
"Na Sión? Tak to nepřipadá v úvahu. To bych rád věděl, jak se tam tohle vůbec dostalo. A nenapadá vás něco veselejšího, aby se tam pořád nemluvilo o vodách a údolích a o bohu? Nejvíc by se mi líbilo, kdyby takové ty náboženské věci zůstaly úplně stranou."
Kaplan zaujal omluvný postoj. "Je mi velice líto, pane plukovníku, ale všechny modlitby, které znám, mají víceméně vážný tón a alespoň letmou narážkou se zmiňují o bohu."
"Tak se musíme poohlédnout po něčem úplně novém. Chlapi už takhle střečkují ažaž, kvůli těm letovým akcím, na které je posílám, tak proč je ještě otravovat řečičkami o bohu či o smrti či o ráji. Měli bychom se pokusit o nějaký konstruktivnější přístup. Co kdybychom se modlili za něco užitečného, třeba za menší pumový rozptyl, například? Nemohli bychom se modlit za menší pumový rozptyl?"
"Možná že ano, pane plukovníku - domnívám se aspoň," odpovídal váhavě kaplan. "Kdyby vám šlo opravdu jenom o tohle, ani byste mě vlastně nepotřeboval. Mohl byste si to vzít na starost sám."
"To je mi jasné," odsekl nakvašeně plukovník. "Ale od čeho byste tu pak byl vy, co myslíte? To bych si taky mohl sám shánět proviant, ale to je ovšem Milova starost, a zajišťuje ho i pro ostatní skupiny v našem prostoru. A váš úkol zase je vést nás při modlitbách, takže od nynějška se s námi budete před každou akcí modlit za menší pumový rozptyl. Jasné? Podle mého to bezesporu stojí za to, modlit se za menší pumový rozptyl. Trošku si tím šplhneme u pana generála Peckema. Generál Peckem je toho názoru, že když pumy vybuchují blízko u sebe, dopadnou pak letecké snímky mnohem líp."
"Pan generál Peckem, pane plukovníku?"
"Přesně tak, milý kaplane," odpověděl plukovník a otcovsky se pochechtával kaplanovu zmatenému výrazu. "Nechtěl bych, aby se to moc rozkřiklo, ale generál Dreedle půjde podle všeho konečně od válu a na jeho místo se počítá s generálem Peckemem. Upřímně řečeno, vůbec nebudu litovat, když k tomu opravdu dojde. Pan generál Peckem je moc fajn člověk a myslím, že se nám pod ním povede mnohem líp. Na druhé straně k tomu třeba nikdy nedojde a zůstaneme nadále pod panem generálem Dreedlem. Upřímně řečeno bych také vůbec nelitoval, kdyby k tomu opravdu došlo, protože pan generál Dreedle je rovněž moc fajn člověk a myslím, že se nám pod ním povede taky mnohem líp. Doufám ovšem, že si tohle všechno necháte hezky pro sebe, pane kaplane. Byl bych velice nerad, kdyby si některý z těch pánů začal myslet, že se stavím na stranu toho druhého."

"Jistě, pane plukovníku."
"Dobrá tedy," zvolal plukovník a žoviálně se zvedl. "Tímhle klábosením se ovšem do těch novin nedostaneme, co, milý pane kaplane? Zamysleme se raději nad tím, jak na to jít. Mimochodem, pane kaplane, podplukovníku Kornovi o tom předem ani muk. Jasné?"
"Ano, pane plukovníku."
Plukovník Cathcart začal zamyšleně přecházet úzkými uličkami, které zbyly mezi lískami rajčat a psacím stolem a dřevěnými židlemi uprostřed místnosti. "Budete asi vždycky muset počkat venku, než skončí předletová instruktáž, protože tyhle informace jsou přísně tajné. Propašujeme vás tam nejspíš ve chvíli, kdy bude major Danby provádět synchronizaci hodinek. Nemyslím, že by na ujednocení správného času mohlo být něco tajného. V časovém rozvrhu vám vyhradíme půldruhé minuty. Bude vám to stačit, minuta a půl?"
"Ano, pane plukovníku. Pokud by do toho nespadala doba nutná k odchodu ateistů a k příchodu mužstva."
Plukovník Cathcart zůstal jako přikovaný. "Jakých ateistů?" zavyl naježeně a rázem zaujal postoj ctnostného, pohoršeného nesouhlasu. "V mé jednotce žádní ateisté nejsou. Ateismus je přece protizákonný."
"Není, pane plukovníku."
"Že ne?" Plukovníka to velice překvapilo. "Tak je to přinejmenším projev neamerického smýšlení."
"To bych si netroufal tvrdit, pane plukovníku," odvážil se odporovat kaplan.
"Ale já ano!" prohlásil plukovník. "Nedám si nabourat náboženské obřady jenom proto, abych vyhověl několika prašivým ateistům. Ode mne ať nečekají žádná zvláštní privilegia. Jen ať hezky zůstanou v sále a modlí se s námi ostatními. A co jste to plácal o mužstvu? Co ksakru má s touhle akcí společného mužstvo?"
Kaplan cítil, jak červená. "Promiňte, pane plukovníku. Jenom jsem si myslel, že byste si přál, aby se toho zúčastnili i ostatní vojáci, ne pouze důstojníci, protože oni pak přece na tu akci poletí také."
"Tak to mě vůbec nenapadlo. Mají přece svého pánaboha i svého kaplana, ne?"
"Nikoli, pane plukovníku."
"Co to říkáte? Chcete mi tvrdit, že se modlí ke stejnému bohu jako my?"
"Ano, pane plukovníku."
"A on jim naslouchá?"
"Podle všeho ano, pane plukovníku."
"No to mě podržte," divil se plukovník a s pochybovačným úsměvem si odfrkl. Za okamžik však náhle zvážněl a rukou si nervózně prohrábl krátké, černé, šedivějící kudrny. "Vy si opravdu myslíte, že by bylo záhodno přizvat tam i příslušníky mužstva?" zeptal se zaujatě.
"Podle mě by to bylo jedině správné, pane plukovníku."
"Já bych je tam radši nepouštěl," svěřoval se plukovník. Začal zase přecházet sem a tam a lámal si přitom s divokým praskotem klouby prstů. "Abyste si to ale nevykládal špatně, pane kaplane. Nejde o to, že bych ty chlapce pokládal za zkažené, příliš obyčejné či méněcenné. Nemáme tam na to prostě dost místa. Ovšem upřímně řečeno, dal bych přednost tomu, kdyby se při předletové přípravě mužstvo s důstojníky moc nebratříčkovalo. Podle mého se pak spolu za letu užijí až dost. Rozumějte, někteří z mých nejlepších přátel taky nemají důstojnickou hodnost, ale člověk si je nesmí nechat přerůst přes hlavu. Jen si přiznejte, milý kaplane - líbilo by se vám, kdyby si vaše sestra vzala prostého vojáka?"
"Moje sestra je prostý voják," odpověděl kaplan.
Plukovník se opět zastavil a ostře se na kaplana zadíval, jako by se chtěl přesvědčit, že si z něho nedělá legraci. "Co tím chcete říci, prosím vás? Chcete být za každou cenu vtipný?"
"Ó nikoli, pane plukovníku," vysvětloval spěšně kaplan a v ocích se mu objevilo mučivé znepokojení. "Slouží v hodnosti staršiny u námořní pěchoty."
Plukovník neměl kaplana nikdy moc rád. Teď ho začínal přímo nenávidět a přestal mu důvěřovat. Prostoupila jím naléhavá předtucha nebezpečí a začal si klást otázku, jestli nakonec i kaplan proti němu nekuje nějaké pikle, jestli jeho nesmělé, neprůbojné chování není pouze rafinovaná maska skrývající úpornou ctižádost, která kdesi hluboko pod povrchem bez skrupulí užírá kaplanovo nitro. Něco mu na

kaplanovi připadalo směšné, a brzy přišel na to, co to je. Kaplan stál po celou dobu jako svíce, protože mu plukovník zapomněl dát pohov. Jen ať stojí hezky v pozoru dál, pomyslel si plukovník pomstychtivě, aspoň si uvědomí, kdo je tady pán. A plukovníkovi tak aspoň nebude hrozit ztráta důstojnosti, když nebude muset přiznat, že něco opominul.
Plukovník Cathcart přistoupil jako zhypnotizovaný k oknu a v hlubokém zamyšlení se vytrvalým, tupým pohledem zadíval ven. S prostými vojáky je to vždycky o hubu, říkal si. Truchlivýma očima pohlížel na skítovou střelnici, kterou dal zbudovat pro důstojníky svého štábu, a vzpomněl si na ono neblahé odpoledne, kdy ho generál Dreedle před podplukovníkem Kornem a majorem Danbym těžce zpéroval a nařídil, aby střelnici zpřístupnil všem důstojníkům a příslušníkům mužstva v bojové službě. S tou skítovou střelnicí jsem si to tedy zase jednou pěkně zavařil, přiznával si s nechutí plukovník Cathcart. Byl přesvědčen o tom, že generál Dreedle na tu příhodu nikdy nezapomněl, ačkoli si byl zároveň jist, že už na to jistě ani nevzdechne, což ovšem bylo strašně nespravedlivé, protože ten nápad se skítovou střelnicí byl přece sám o sobě výborný a měl mu u těch pánů nahoře výrazně posílit pozici, a zatím mu to takhle zavařil. Plukovník Cathcart nedokázal přesně odhadnout, co vlastně tou pitomou skítovou střelnicí získal či ztratil, a v tu chvíli silně zalitoval, že nemá po ruce podplukovníka Korná, protože ten by mu mohl celou tu epizodu ještě jednou patřičně zhodnotit a rozptýlit jeho obavy.
Když ono je všechno tak zamotané, všechno tak riskantní. Plukovník Cathcart vyndal z úst cigaretovou špičku, zasunul ji nastojato do kapsičky košile a roztrpčeně si začal ohryzávat nehty na obou rukou. Všichni se proti němu spikli. Až se mu udělalo špatně, když si uvědomil, že tu s ním v této kritické chvíli není podplukovník Kom, aby mu pomohl rozhodnout, jak se to tedy má s tím modlením před odletem na akci vlastně zařídit. Kaplanovi nedůvěřoval ani za mák, vždyť to byl stále ještě jenom kapitán. "Máte snad za to," zeptal se ho, "že kdybychom k tomu nepozvali mužstvo, mohlo by to ohrozit příznivé vyznění celé akce?"
Kaplan váhal, protože se opět pohyboval na neznámé půdě. "Ano, pane plukovníku," odpověděl nakonec. "V takovém případě bych se neodvažoval vyloučit, že by naše modlitby za menší pumový rozptyl nemusely být vyslyšeny."
"To by mě nebylo napadlo ani ve snu!" zvolal plukovník a zamžikal očima, které se leskly jako malé kalužinky. "Chcete tvrdit, že by se mě pámbu nakonec rozhodl třeba i potrestat? Že by nás například postihl větším pumovým rozptylem?"
"Ano, pane plukovníku," přisvědčil kaplan. "S tím by bylo nutné počítat."
"Tak to se na to vykašlu," prohlásil plukovník v návalu vzpupné nenávisti. "Nebudu přece s těmi modlitebními schůzkami začínat jenom proto, aby to pak nakonec dopadlo hůř než bez nich." Opovržlivě zafrkal, usadil se za stůl, vložil si do úst prázdnou cigaretovou špičku a na několik okamžiků se ponořil do myslitelského ticha. "Když tak o tom uvažuji," pronesl pak spíše sám k sobě než ke kaplanovi, "on to možná zase nebyl tak skvělý nápad, začít se s mládenci modlit k pánu bohu. Ti chlápkové v tom pitomém časopise by nám na to taky klidně nemuseli skočit."
Plukovník se s tím plánem loučil jen nerad, protože ho pokládal za výlučně vlastní nápad a hodlal ho předestřít jako přesvědčivý důkaz, že se hladce obejde bez podplukovníka Korná. Když ho však už jednou zavrhl, docela se mu ulevilo, protože ho od počátku zneklidňovalo, jak by to bylo nebezpečné, rozhodnout něco takového bez podplukovníka Korná. Z úst se mu vydral hluboký povzdech úlevy. Když se teď té myšlenky vzdal, hned o sobě získal lepší mínění, protože věřil, že to bylo moudré rozhodnutí, a co bylo nejdůležitější, protože to moudré rozhodnutí učinil bez konzultace s podplukovníkem Kornem.
"Chtěl jste ještě něco, pane plukovníku?" zeptal se kaplan.
"Ne," odpověděl plukovník Cathcart, "pokud ovšem byste vy sám neměl nějaký jiný návrh."
"To ne, pane plukovníku. Jenom..."
Plukovník zvedl dotčeně oči a upřel na kaplana pohled plný ostražité nedůvěry. "Jenom co, pane kaplane?"
"Pane plukovníku," řekl kaplan, "od té doby, co jste zvýšil počet povinných letů na šedesát, jsou někteří mládenci velmi znepokojeni. Požádali mě, abych s vámi o tom promluvil."
Plukovník mlčel. Kaplan čekal a obličej se mu pozvolna zaléval červení až po kořínky pískově žlutých vlasů. Plukovník ho nechal hodnou chvíli, aby se svíjel pod jeho upřeným, lhostejným, bezcitným

pohledem.
"Povězte jim, že je válka," poradil mu nakonec nevzrušeně.
"Děkuji, pane plukovníku, povím jim to," odpověděl kaplan, zalykaje se vděčností, že plukovník nakonec přece jenom promluvil. "Nedovedou totiž pochopit, proč si nevyžádáte několik záložních posádek z rezervy, která čeká v Africe, a nevystřídáte je, aby mohli odletět domů."
"To je administrativní záležitost," řekl na to plukovník. "Do toho nemají co mluvit." Ukázal splihle ke stěně. "Vezměte si rajče, pane kaplane. Jen si vezměte, jako dárek ode mne."
"Děkuji vám, pane plukovníku. Pane plu-"
"To nestojí za řeč. A jak se vám žije v tom vašem lese, milý kaplane? Všechno v pořádku?"
"Ano, pane plukovníku."
"To rád slyším, Kdybyste něco potřeboval, dejte mi vědět."
"Ano, pane plukovníku. Děkuji, pane plukovníku. Pane plu-"
"A děkuji, že jste se obtěžoval, pane kaplane. Já teď mám nějakou práci. A kdybyste přišel na něco, co by mohlo zajímat The Saturday Evening Post, aby se naše jména dostala do novin, přijďte za mnou, ano?"
"Ano, pane plukovníku, přijdu." Kaplan v sobě s hrdinským úsilím vyburcoval veškerou vůli a statečně vyhrkl: "Zvlášť mi dělá starost stav jednoho bombardéra, Yossariana."
Plukovník prudce vzhlédl a zdálo se, že mu to jméno cosi říká. "Koho?" zeptal se poplašeně.
"Yossariana, pane plukovníku."
"Yossariana?"
"Ano, pane plukovníku. Yossariana. Je to s ním velmi špatné, pane plukovníku. Obávám se, že už to trápení dlouho nevydrží a provede něco naprosto zoufalého."
"Opravdu, pane kaplane?"
"Ano, pane plukovníku. Mám o něj vážně strach."
Na několik vteřin zavládlo těžké ticho, jak o tom plukovník přemýšlel. "Vyřiďte mu, ať se odevzdá do rukou božích," poradil nakonec kaplanovi.
"Děkuji, pane plukovníku," pravil kaplan. "Vyřídím mu to."

20. Desátník Whitcomb

Byl konec srpna, dopolední slunce zběsile žhnulo a parnou výheň na terase nečeřil ani sebemenší vánek. Kaplan odcházel loudavým krokem. Když ve svých hnědých botách s gumovými podešvemi nehlučně opouštěl plukovníkovu kancelář, byl celý sklíčený a zavalovaly ho mučivé výčitky svědomí. Uvědomoval si, že se choval jako zbabělec, a nenáviděl se za to. Pokud šlo o těch šedesát povinných letů, chystal se vůči plukovníkovi Cathcartovi zaujmout mnohem pevnější stanovisko a o problému, který mu už dlouho velmi ležel na srdci, promluvit naprosto otevřeně, logicky a přesvědčivě. A zatím ostudně selhal, zase jednou mu tváří v tvář silnější osobnosti uvízla slova v hrdle. Tahle potupná zkušenost pro něj nebyla zdaleka nová a za svou slabost se sám před sebou velice styděl.
V příštím okamžiku se však vnitřně rozsypal ještě víc, protože najednou zahlédl vypasenou, bezbarvou postavu podplukovníka Korná, hopkající s povzneseným spěchem nahoru proti němu po širokém točitém žlutém kamenném schodišti, ústícím dole do velké zchátralé haly s kdysi honosnými stěnami z popraskaného tmavého mramoru a s kruhovou podlahou z popraskaných zašlých dlaždic.
Podplukovníka Korna se kaplan bál ještě víc než plukovníka Cathcarta. Snědý podplukovník středních let nosil studené brýle bez obroučků, měl ve zvyku přikládat co chvíli konečky napjatých prstů k tykvovitě lesklé hlavě, holé jako koleno, a kaplana nesnášel a často mu to dával svým chováním najevo. Strohými, výsměšnými poznámkami a vševědoucíma cynickýma očima, jejichž pohledu dokázal kaplan vzdorovat nanejvýš několik vteřin, udržoval toho ubožáka ve stavu chronického strachu. Nevyhnutelným důsledkem bylo, že když se před ním kaplan poddajně nahrbil, zaměřil svou pozornost na podplukovníkův pupek, kde se mu přes sesunutý opasek nadouval vykasaný spodek košile, takže podplukovník vypadal jako nějaký lajdácký břichopas, a ačkoli byl prostřední postavy, dělalo ho to mnohem menším. Podplukovník byl namyšlený bordelář, měl mastnou pleť a od nosu téměř kolmo dolů

po stranách zamračených úst se mu táhly dvě hluboké, tvrdé rýhy. Tvářil se sveřepě, a když se měli na schodišti minout, pohlédl na kaplana s chladnou netečností.
"Buďte zdráv, důstojnosti," pozdravil ho bezbarvě, ale to už se zase díval jinam. "Jak se vede?"
"Dobrý den, pane podplukovníku," odpověděl kaplan, který moudře vytušil, že žádnou jinou reakci od něho podplukovník Korn nečeká.
Podplukovník Korn pokračoval po schodech nahoru, aniž zvolnil krok, a kaplan odolal pokušení upozornit ho - už pokolikáté - na skutečnost, že není katolík, ale anabaptista, a že proto není nutné ani správné oslovovat ho "důstojnosti". Byl téměř přesvědčen o tom, že si to podplukovník Korn dobře pamatuje, a že když ho teď s nevinnou nevědomostí opět oslovil "důstojnosti", je to jenom jeden z dalších způsobů, jímž ho chce podplukovník Korn provokovat, právě proto, že je pouze novokřtěnec.
Podplukovník Korn už kaplana téměř minul, když se znenadání zastavil, otočil se jako na obrtlíku a zabodl se do kaplana pohledem, z něhož sálalo zlostné podezření. Kaplan se proměnil v kámen.
"Kde jste vzal to rajče, pane kaplane?" vybafl na něj podplukovník Korn.
Kaplan sjel překvapeným pohledem po své paži a upřel oči na rajče, které mu nabídl plukovník Cathcart. "To je z kanceláře pana plukovníka Cathcarta, pane podplukovníku," vypravil ze sebe nakonec.
"Ví pan plukovník, že jste si ho vzal?"
"Ano, pane podplukovníku. Sám mi ho dal."
"Tak v tom případě je zřejmě všechno v pořádku," konstatoval uklidněně podplukovník. Chladně se usmál a oběma palci si začal cpát vykasané faldy košile zpátky do kalhot. V očích se mu zablýskalo skrytým, zlomyslným uspokojením. "Copak vám chtěl pan plukovník, důstojnosti?" zeptal se znenadání.
Kaplan upadl do rozpaků a chvilku trvalo, než ze sebe začal soukat odpověď. "Myslím že bych o tom neměl -"
"Chtěl po vás, abyste se modlil, kvůli tomu článku v The Saturday Evening Postu?"
Kaplan se téměř usmál.
"Ano, pane podplukovníku."
Podplukovník Kom se hluboce kořil své intuici. Pohrdavě se zasmál. "Čekal jsem, že si tu pošetilost vezme do hlavy, od chvíle, kdy se mu to poslední číslo dostalo do rukou, abyste věděl. Vysvětlil jste mu doufám, jaká by to byla pitomost."
"Nakonec tu myšlenku zavrhl, pane podplukovníku."
"To je dobře. Jsem rád, že jste ho přesvědčil, že by redaktoři v tom časopise museli být padlí na hlavu, kdyby uveřejnili stejnou historku dvakrát, jen aby se tím mohl ohánět nějaký obskurní pan plukovník. A co se děje v té vaší divočině, důstojnosti? Dá se to tam vydržet?"
"Jistě, pane podplukovníku. Všechno je v nejlepším pořádku."
"To je dobře. Rád slyším, že si na nic nestěžujete. Dejte nám vědět, kdybyste něco potřeboval. Všichni bychom si přáli, abyste tam měl veškeré pohodlí a vedlo se vám co nejlépe."
"Děkuji, pane podplukovníku. Vynasnažím se."
Z haly dole se ozýval rostoucí ruch. Bylo už téměř poledne a do jídelen v budově velitelství začali proudit první strávníci; oddělená důstojnická jídelna byla na jedné straně starobylé rotundy a jídelna mužstva na straně opačné. Podplukovník Korn se přestal usmívat.
"Není to dlouho, co jste tady s námi obědval, co, důstojnosti?" zeptal se významně.
"Ano, pane podplukovníku. Předevčírem."
"Myslel jsem si to," řekl podplukovník Korn a odmlčel se, aby pak jeho slova dolehla na kaplana tím tíživěji. "Tak se mějte dobře, důstojnosti. Až zase jednou přijdete na oběd sem k nám, tak se jistě uvidíme."
"Děkuji, pane podplukovníku."
Kaplan nevěděl určitě, ve které z pěti důstojnických a z pěti řadových jídelen byl toho dne zapsán na oběd, protože systém rotace, který pro něj v této věci vypracoval podplukovník Korn, byl velmi složitý a kaplan si příslušný rozvrh zapomněl ve stanu. Kaplan byl z důstojníků příslušejících k velitelství skupiny jediný, který nebydlel ani přímo v ošuntělé červené kamenné budově velitelství, ani v některé z menších přilehlých staveb, roztroušených neuspořádaně kolem. Kaplan žil víc než šest kilometrů odtud na jedné

lesní pasece mezi důstojnickým klubem a jedním ze čtyř eskadrových prostorů, táhnoucích se na hodný kus cesty od velitelství skupiny. Kaplan bydlel sám v prostorném čtvercovém stanu, který mu zároveň sloužil i jako kancelář. Dlouho do noci tam k němu směrem od důstojnického klubu zaléhaly ohlasy veselé zábavy a on ve svém napůl dobrovolném vyhnanství nemohl usnout a převracel se a zmítal na lůžku, možná proto, že nedokázal dobře odhadnout účinek mírných prášků pro spaní, k nimž se občas uchyloval, ačkoli si to pak celé dny vyčítal.
Na té lesní pasece žil s kaplanem už jenom jeden další člověk - desátník Whitcomb, jeho pomocník. Desátník Whitcomb, jeho stále nabručený podřízený, byl zapřisáhlý ateista, skálopevně přesvědčený o tom, že by kaplanovu práci zastal mnohem lépe než kaplan sám. Pokládal se proto za neprávem podceňovanou oběť sociální nerovnosti. Měl pro sebe zvláštní stan, stejně prostorný a čtvercový jako kaplanův. Od chvíle, kdy zjistil, že kaplan je měkkota a nikdy mu nedokáže nic vytknout, choval se k němu s neskrývanou drzostí a přezíravostí. Jejich stany byly od sebe v té lesní samotě vzdáleny sotva dva metry.
Tento způsob života nepřisoudil kaplanovi nikdo jiný než podplukovník Korn. Jedním z přesvědčivých argumentů, proč kaplanovi nedovolil bydlet s ostatními v budově velitelství, byla podplukovníkova teorie, že bude-li kaplan žít ve stanu jako valná většina jeho oveček, dostane se s nimi do mnohem užšího kontaktu. Jiným důvodem bylo, že kdyby se kaplan pořád poflakoval kolem velitelství, nebylo by to ostatním důstojníkům příjemné. Jistě, bylo třeba udržovat styk s bohem, proti tomu nikdo nebyl. Něco jiného by však bylo nechat si od něho šlapat na paty čtyřiadvacet hodin denně. Vcelku si kaplan nemá nač stěžovat, svěřil se podplukovník Korn majoru Danbymu, nervóznímu operačnímu důstojníkovi skupiny s věčně vypoulenýma očima. Nemá vlastně nic jiného na práci než vyslechnout, nač si jiní stěžují, pohřbívat mrtvé, navštěvovat nemocné upoutané na lůžko a vést bohoslužby. A těch mrtvých už teď není zdaleka tolik, zdůrazňoval podplukovník Korn, protože německé stíhačky přestaly klást prakticky jakýkoli odpor, a jak odhadoval, téměř devadesát procent ztrát představují teď takové případy, kdy lidé hynou daleko za nepřátelskou linií nebo mizí někde v mracích, a kaplan tedy nemá žádnou práci s pohřbíváním ostatků. A při těch bohoslužbách se taky zrovna nepředře, protože se konají v budově velitelství skupiny pouze jednou týdně a zúčastňuje se jich vždycky jen pár lidí.
Popravdě řečeno se kaplanovi na té lesní pasece začínalo docela líbit. Měli tam s desátníkem Whitcombem veškeré pohodlí, aby si jeden či druhý nemohli najít nějakou záminku, proč by žádali o povolení přestěhovat se zpátky do budovy velitelství. Kaplan podle předem stanoveného rozvrhu snídal, obědval a večeřel postupně vždy v jedné z osmi eskadrových jídelen a na každé páté jídlo chodil na velitelství, jednou do jídelny mužstva a podruhé do jídelny důstojníků. Doma ve Wisconsinu byl kaplan vášnivým zahrádkářem, a když se teď tady kolem sebe rozhlédl po živé stěně trnitých větévek zakrslých stromků a po pás sahajícího býlí a houští, která ho ze všech stran obklopovala, až se mu nad tou velkolepou plodností a hojností rozbušilo srdce. Předtím na jaře zatoužil obroubit si stan úzkým záhonkem, kde by si vysázel begónie a cínie, ale protože se bál, že by tím vzbudil nelibost desátníka Whitcomba, raději se té myšlenky vzdal. Kaplan si vážil poustevnické samoty svého zátiší, podněcující k snivému rozjímání. Se svými problémy sem za ním přicházívalo méně lidí než dříve, a i za to byl v koutku duše vděčný. Nebyl právě společensky založený a při rozhovorech s vojáky se většinou necítil příliš volně. Stýskalo se mu po ženě a třech malých dětech, a i ona ho velmi postrádala.
Kromě toho, že kaplan věřil v boha, štvalo na něm desátníka Whitcomba, že mu chyběla jakákoli iniciativa a průbojnost. Desátník Whitcomb pokládal nízkou účast na bohoslužbách za smutný odraz svého vlastního postavení. V jeho mysli to horečně vířilo novými odvážnými nápady podněcujícími velkolepé duchovní obrození, jehož by byl on tvůrcem - vydávaní obědů v sáčcích, náboženské společenské večírky, předtištěné formuláře dopisů rodinám mužů padlých či raněných v boji, cenzura, herny s bingem. Ale kaplan bránil jeho rozletu. Desátník Whitcomb snášel to omezování jen s velkou nelibostí, protože kam se podíval, všude tušil velké možnosti. Došel k závěru, že právě takoví lidé, jako je kaplan, náboženství neodpustitelně zkompromitovali a mohou za to, že oni dva teď tady spolu živoří jako vyvrženci. Na rozdíl od kaplana totiž desátník Whitcomb to odloučení na lesní pasece z celé duše nenáviděl. Jen co se mu podaří kaplana svrhnout, hodlal se nastěhovat zpátky do budovy velitelství skupiny, kde by byl přímo v ohnisku všeho dění.

Když kaplan po návštěvě u plukovníka Cathcarta přijel zpátky na paseku, stál desátník Whitcomb venku v dusném oparu a spiklenecky tlumeným hlasem hovořil s nějakým podivným zavalitým chlapíkem v cervenohnědém manšestrovém županu a v šedém flanelovém pyžamu. Kaplan si uvědomil, že takový župan a pyžamo tvoří předepsaný nemocniční úbor. Oba mužové se tvářili, jako že ho nevidí. Neznámý měl dásně natřené něčím fialovým a na jeho manšestrovém županu se na zádech skvěl obraz bombardéru B-25 prodírajícího se oranžovými výbuchy flaku a vpředu ho zdobilo šest úhledných řádek drobných bombiček, které připomínaly, že nositel má za sebou šedesát bojových akcí. Kaplana ten pohled tak ohromil, že se zastavil a civěl na něj. Ti dva přestali mluvit a v kamenném tichu cekali, až odejde. Kaplan honem zmizel ve svém stanu. Slyšel je, nebo se mu alespoň zdálo, že je slyší, jak se venku chechtají.
Desátník Whitcomb vešel za chvíli dovnitř a vyptával se: "Co se děje?"
"Nic nového," odpověděl kaplan s pohledem odvráceným stranou. "Byl tady mezitím někdo za mnou?"
"Jenom zase ten poděs Yossarian. Ten ale dokáže nadělat zmatků, co?"
"Neřekl bych, že je to zrovna poděs," poznamenal kaplan.
"No jo, vy abyste se ho nezastával," řekl na to desátník Whitcomb dotčeně a odpochodoval.
Kaplan nemohl pochopit, proč se desátník Whitcomb zase urazil a odešel, ale sotva si to stačil uvědomit, desátník Whitcomb se zase vrátil.
"Vy se vždycky stavíte na stranu těch druhých," vyčetl mu. "Místo abyste podpořil svoje lidi. To je vaše velká chyba."
"Já jsem se přece nijak nestavěl na jeho stranu," ospravedlňoval se kaplan. "Jenom jsem vyslovil svůj názor."
"Co vám chtěl plukovník Cathcart?"
"Nic důležitého. Chtěl se mnou pouze prohovořit, jestli bych se neměl před každou akcí s chlapci při předletové přípravě pomodlit."
"No dobře, vždyť mi nemusíte nic říkat," odsekl desátník Whitcomb a opět odešel.
Kaplan by se byl nejraději propadl. Snažil se být co nejohleduplnější, ale ať řekl cokoli, vždycky se mu podařilo zranit desátníkovy city. Utrápeně sklopil zrak a uviděl, že pucflek, kterého mu vnutil podplukovník Korn, aby mu poklízel ve stanu a staral se o jeho věci, mu zase zapomněl vyčistit boty.
Desátník Whitcomb vrazil do stanu znovu. "Nikdy mi nic nepovíte," kňoural sveřepě. "Nemáte důvěru ke svým lidem. To je vaše další chyba."
"Ale vždyť to není pravda," ujišťoval ho kaplan provinile. "Mám ve vás naprostou důvěru."
"Tak co tedy bude s těmi dopisy?"
"Ne, teď ne," prosil ho kaplan úpěnlivě. "O těch dopisech nechci nic slyšet. Prosím vás, už s tím zase nezačínejte. Řeknu vám, až si to rozmyslím."
Desátník Whitcomb vypadal velmi navztekaně. "Jo tak - vy si tu budete klidně dřepět a kroutit nad vším hlavou a já zatím vyžeru veškerou práci. Vy jste neviděl toho chlapa venku, v tom pomalovaném županu?"
"Chce se mnou mluvit?"
"Ne," odpověděl desátník Whitcomb a vyšel ven.
Ve stanu bylo horko a dusno a kaplan cítil, jak se potí po celém těle. Chtě nechtě naslouchal dvěma tlumeným, nesrozumitelným hlasům, které k němu zvenčí zaléhaly. Seděl bezmocně u rozviklaného bridžového stolku, který mu sloužil jako psací stůl, rty sevřené, před očima prázdno, a jeho pobledlá tvář s letitými, zašlými trsy drobných jamek po pubertálních uhřikách připomínala barvou a vzhledem nevyloupnutou mandli. Usilovně pátral v paměti po nějakém klíči, který by mu pomohl rozřešit, proč je proti němu desátník Whitcomb tak zaujatý. Byl přesvědčen, že mu někdy musel neodpustitelně ublížit - i když si vůbec nedovedl představit, kde tu chybu udělal. Nebylo přece možné uvěřit tomu, že by tak zatvrzelé nepřátelství, s jakým k němu desátník Whitcomb přistupoval, mohlo pramenit z toho, že kaplan nechtěl zavést bingo a odmítal posílat předtištěné formuláře rodinám vojáků padlých v boji. Kaplan si připadal jako nejapný hlupák a byl z toho celý zoufalý. Už týdny si umiňoval, že si s desátníkem Whitcombem pěkně od srdce promluví, aby už konečně zjistil, co na něm tomu člověku vadí, ale už předem se styděl za to, co by přitom možná vyšlo najevo.
Venku před stanem vřískal desátník Whitcomb smíchy a ten druhý se hlasitě zachechtal. Na několik

trapných vteřin přepadl kaplana divný, nevysvětlitelný pocit, že podobnou situaci už jednou prožil, už někdy dávno, či v jiném vtělení. Pokoušel se ten dojem zachytit a rozvinout, aby mohl předpovědět, co se stane v příští chvíli, ale stalo se samozřejmě to, co věděl už předem - to vnuknutí se rozplynulo zcela bez užitku. Déja vu. To křehké, stále se vracející napětí mezi iluzí a skutečností, charakteristické pro paramnézii, kaplana přímo fascinovalo a leccos o těchhle věcech věděl. Věděl například, že se tomu říká paramnézie, a zajímal se i o takové okrajové optické jevy jako jamais vu, iluzi nikdy neviděného, a presque vu, iluzi téměř viděného. Zažíval občas děsivé, náhlé okamžiky, kdy se mu předměty, pojmy nebo i osoby, jež ho provázely prakticky po celý život, objevily z nevysvětlitelných důvodů ve zcela novém, nepovědomém světle, s kterým se ještě nikdy nesetkal, takže mu připadaly naprosto cizí - jamais vu. A jindy zase v jasném, oslepivém záblesku zahlédl absolutní pravdu a chybělo jen málo, aby se jí zmocnil - presque vu. Naprosto ho ovšem zmátla ta epizoda s naháčem na stromě při Snowdenově pohřbu. Nešlo o déja vu, protože při té příležitosti neměl ani na zlomek vteřiny pocit, že toho nahého chlapa na stromě při Snowdenově pohřbu už jednou viděl. A nebyl to ani případ jamais vu, protože to zjevení nemohl při nejlepší vůli pokládat za někoho nebo za něco, co dobře zná, co však na sebe vzalo neznámou podobu. Natož presque vu - vždyť kaplan toho naháče doopravdy viděl.
Venku střelil výfuk džípu a pak se ozvalo burácení motoru, které postupně zanikalo v dálce. Že by ten nahatý chlap ve větvích stromu při Snowdenově pohřbu byla pouhá halucinace? Nebo to bylo opravdové zjevení? Kaplan se z té představy celý rozklepal. Byl by o tom strašně rád pověděl Yossarianovi, ale pokaždé, když si na ten zážitek vzpomněl, rozhodl se, že ho raději navždy vymaže z paměti. I když vlastně jak teď o té příhodě přemýšlel, nebyl si tak úplně jist, jestli už o ní přemýšlel někdy předtím.
Do stanu se znovu přitalácel desátník Whitcomb, tvář rozjasněnou zcela novým jízlivým úšklebkem, a s drzou bohorovností se opřel loktem o střední nosnou tyč kaplanova stanu.
"Víte, kdo byl ten chlap v červeném županu?" zeptal se vychloubačně. "Agent kontrarozvědky s přeraženým nosem. Odskočil si sem z nemocnice v úřední záležitosti. Provádí jistá šetření."
Kaplan k němu rychle zvedl pohled plný úslužného, starostlivého zájmu. "Doufám, že nemáte žádné potíže. Mohu nějak pomoci?"
"Kdepak, já žádné potíže nemám," odpověděl s úšklebkem desátník Whitcomb. "Zato vy jo. Jdou po vás, protože se na všechny ty dopisy podepisujete jako Washington Irving. Co vy na to?"
"Já ale přece žádné dopisy jako Washington Irving nepodepisuju," bránil se kaplan.
"Mně nemusíte lhát," řekl na to desátník Whitcomb. "O tom budete muset přesvědčit někoho jiného."
"Ale já nelžu."
"To je mi fuk, jestli lžete, nebo ne. A zmáčknou vás taky za to, že zachycujete poštu pana majora Majora. Většina z toho jsou tajné materiály."
"Jakou poštu?" zanaříkal kaplan s rostoucím rozhořčením. "Žádnou poštu majora Majora jsem nikdy neměl v ruce!"
"Mně nemusíte lhát," pravil desátník Whitcomb. "O tom budete muset přesvědčit někoho jiného."
"Ale já přece nelžu!" protestoval kaplan.
"Nechápu, proč na mě řvete," odsekl desátník Whitcomb s raněným výrazem ve tváři. Odpoutal se od střední tyče a zahrozil na kaplana prstem, aby podtrhl svá slova. "Právě teď jsem vám prokázal největší službu, jakou vám kdy někdo prokázal, a vy si to ani neuvědomujete. Pokaždé když se ten člověk snaží podat o vás hlášení svým nadřízeným, zcenzuruje mu někdo v nemocnici všechny podrobnosti. Pokouší se vás usvědčit už celé týdny, až z toho málem zmagořil. Označil jsem jeho dopis, že jako prošel cenzurou, a to jsem ho ani nečetl. Což vás na velitelství kontrarozvědky postaví do velmi příznivého světla. Aspoň tam uvidí, že se vůbec nebojíme, že to na vás všechno praskne."
O kaplana se pokoušely mrákoty. "Ale vy přece nejste oprávněný cenzurovat dopisy?"
"Samozřejmě že ne," odpověděl desátník Whitcomb. "To můžou jedině někteří důstojníci. Zcenzuroval jsem to vaším jménem."
"Ale já přece taky nemám oprávnění cenzurovat dopisy!"
"S tím jsem taky počítal," uklidňoval ho desátník Whitcomb. "Podepsal jsem to jiným jménem, ne vaším."
"Ale to je padělání podpisu!"
"S tím si nelamte hlavu. Jediná osoba, která si v případě padělání podpisu může stěžovat, je ten, jehož

jméno jste padělal, a tak jsem si ve vašem zájmu vybral jméno člověka, který je už dávno mrtvý. Podepsal jsem to jako Washington Irving." Desátník Whitcomb pozorně zapátral v kaplanově tváři po nějaké známce odporu a pak se skrytou ironií sebevědomě pokračoval: "Že mi to ale myslí, co?"
"Já nevím," kvílel kaplan tiše třesoucím se hlasem a v návalu pobouření a zmatku groteskně pomrkával. "Něco mi tady vykládáte a já tomu vůbec nerozumím. Proč by mě mělo postavit do příznivého světla, že jste to nepodepsal mým jménem, ale jako Washington Irving?"
"Protože oni jsou přesvědčeni, že Washington Irving jste vy. Chápete? Poznají, že jde o vás."
"Ale právě tuhle domněnku jim snad přece chceme vyvrátit, ne? Tohle je v tom jenom utvrdí."
"Kdybych byl věděl, že kolem toho naděláte tolik řečí, tak jsem se vůbec nesnažil nějak vám pomoct," prohlásil desátník Whitcomb uraženě a vyšel ze stanu. V příštím okamžiku se vrátil. "Prokázal jsem vám největší službu, jakou vám kdy někdo prokázal, a vy si to ani neuvědomujete. Vy vůbec neumíte projevit vděčnost. To je vaše další velká chyba."
"Odpusťte mi to," omlouval se kaplan kajícně. "Je mi to moc líto, vážně. Ale když já jsem z toho, co mi tu říkáte, celý zkoprnělý a neuvědomuji si, co povídám. Jsem vám opravdu velmi vděčný."
"Tak co kdybyste mi dovolil, abych rozesílal ty předtištěné dopisy?" požadoval ihned desátník Whitcomb. "Můžu připravit první koncepty?"
Kaplanovi klesla úžasem čelist. "Ne, ne," zaúpěl. "Teď ne."
Desátník Whitcomb se rozčilil. "Jsem nejlepší přítel, jakého jste kdy měl, a vy o tom nemáte ani ponětí," prohlásil bojovně a opustil kaplanův stan. Pak se zase vrátil. "Jsem na vaší straně a vy si to vůbec neuvědomujete. Víte, jakou kaši jste si teď zase zavařil? Ten chlap od kontrarozvědky utíkal honem zpátky do špitálu, aby o vás napsal úplně nové hlášení skrz to rajce."
"Jaké rajče?" zamžikal očima kaplan.
"To, které jste schovával v ruce, když jste se tu objevil. Tady je. Vždyť ho pořád ještě držíte v ruce!"
Kaplan překvapeně rozevřel prsty a uviděl, že má stále ještě v ruce to rajče, které dostal v kanceláři plukovníka Cathcarta. Rychle ho položil na bridžový stolek. "Dostal jsem ho od plukovníka Cathcarta," řekl a jeho samého zarazilo, jak to vysvětlení znělo směšně. "Trval na tom, že si ho musím vzít."
"Mně nemusíte lhát," řekl na to desátník Whitcomb. "Mě nezajímá, jestli jste mu ho ukradl, nebo ne."
"Ukradl?" vyjekl ohromeně kaplan. "Proč bych já kradl rajčata?"
"To nás oba taky mátlo," odpověděl desátník Whitcomb. "Pak ale toho kontráše napadlo, že v něm třeba ukrýváte nějaké důležité tajné dokumenty."
Kaplan se pod olbřímí tíhou svého zoufalství sklesle shrbil. "Žádné důležité tajné dokumenty v něm neschovávám," prohlásil prostě. "Aby bylo jasno - vůbec jsem po něm netoužil. Klidně si ho vezměte a podívejte se sám."
"Já ho nechci."
"Prosím vás, odneste ho pryč," prosil ho sotva slyšitelným hlasem kaplan. "Chci se ho zbavit."
"Já ho ale nechci," odsekl mu desátník Whitcomb ještě jednou a vyšel ze stanu. Rozhněvaným výrazem tváře maskoval vítězoslavný úsměv, neboť se mu podařilo ukout nové mocné spojenectví s člověkem od kontrarozvědky a opět jednou přesvědčit kaplana, že se na něj on, desátník Whitcomb, velice zlobí.
Chudák Whitcomb, povzdechl si kaplan a vyčítal si, jak svému pomocníkovi zase ublížil. Zůstal tiše sedět, ponořený do tíživých, melancholických myšlenek, a doufal, že se desátník Whitcomb ještě jednou vrátí. Byl zklamaný, když rázné kroky desátníka Whitcomba nadobro utichly v dálce. Neměl do ničeho chuť. Rozhodl se, že si místo oběda vezme jen táfličku čokolády, kterou měl schovanou v kufru, a zapije ji několika doušky zteplalé vody z polní láhve. Obklopovala ho hustá, vše pohlcující mlha hrozivých možností, v níž nedokázal zahlédnout ani záblesk světla. Děsil se toho, co si asi pomyslí plukovník Cathcart, až se doslechne o tom, že kaplana podezřívají z falšování podpisu Washingtona Irvinga, a pak se roztřásl při představě, co si o něm plukovník Cathcart myslí už teď, když se tak neomaleně zmínil o těch šedesáti povinných letech. Na světě je tolik neštěstí, pomyslel si, a při tom neradostném konstatování sklonil v zoufalství hlavu. A člověk je bezmocný - nedokáže nikomu pomoci, nejméně sám sobě.

21. Generál Dreedle

Plukovník Cathcart už na kaplana ani nevzdechl, protože měl plnou hlavu zbrusu nového, hrozivého vlastního problému, jehož jméno bylo Yossarian.

Yossarian! Při pouhém vyslovení toho odporného, mrzkého jména mu stydla krev v žilách a začínalo se mu nedostávat dechu. Když kaplan prvně vyslovil jméno Yossarian, rozezvučelo se mu hluboko v paměti jako úder osudného gongu. Jakmile za kaplanem cvakla západka dveří, zalila ho jako zhoubná dusivá záplava pokořující vzpomínka na nahého muže trčícího v nastoupeném útvaru, se všemi trapnými podrobnostmi. Začal se potit a celý se roztřásl. Dolehla na něj zlověstná, nepravděpodobná shoda okolností, která byla svými možnými důsledky tak ďábelská, že ji musel pokládat za nepředstavitelně zlé znamení. Ten člověk, který nastoupil do vyrovnaných řad nahý, ačkoli měl toho dne převzít osobně od generála Dreedla záslužný letecký kříž, se rovněž jmenoval Yossarian! A teď by mu snad nějaký chlap jménem Yossarian měl komplikovat život pro těch šedesát povinných letů, které právě předepsal příslušníkům své skupiny? Plukovník Cathcart chmurně přemítal, není-li to náhodou týž Yossarian.

Zdvihl se od stolu s výrazem nesnesitelného utrpení a začal přecházet po kanceláři. Měl pocit, že ho obklopuje nějaká záhada. Ten naháč v nastoupeném útvaru, připouštěl otráveně, to byl pro něho pořádný průšvih. Stejně jako když potom někdo potají posunul na té mapě frontovou linii před náletem na Boloňu nebo když trvalo plných sedm dní, než se podařilo zničit most ve Ferraře - ačkoli vlastně zničení mostu ve Ferraře si nakonec může připsat ke svým aktivům, uvědomil si a celý se rozzářil. Ovšem ihned zase poklesl na duchu - vždyť tehdy při druhém pokusu během posledního náletu přišel o letadlo, a to byl další průšvih, i když potom mu zase pro toho bombardéra, který mu to tak ošklivě zavařil, protože nalétával na cíl podruhé, schválili medaili, a to byla bezesporu výhra. Najednou si s dalším zdrcujícím úlekem uvědomil, že ten bombardér se přece taky jmenoval Yossarian! Tak to už jsou tři! V úžasu vyvalil krvavé oči a poplašeně se otočil jako na obrtlíku, aby se přesvědčil, že nemá nikoho za zády. Před chvílí neexistoval v jeho životě žádný Yossarian, a teď tu kolem něho vyskakují Yossarianové na všech stranách jako zlí skřítkové. Snažil se získat znovu ztracenou rovnováhu a klid. Yossarian přece není obvyklé jméno. Třeba nemá co dělat se třemi Yossariany, jsou možná jenom dva, nebo nakonec existuje pouze jeden Yossarian - ale to přece na věci nic nemění! Plukovník byl i tak ve velkém nebezpečí.

Nějaký šestý smysl mu našeptával, že mu hrozí obrovská, nevypočitatelná kosmická katastrofa, a jeho rozložitá, macatá, mohutná postava se rozechvěla od hlavy až k patě nad představou, že tenhle Yossarian, ať už se z něho vyklube kdokoli, je mu předurčen jako jeho osobní Nemesis.

Plukovník Cathcart nebyl pověrčivý, ale věřil na zlá znamení, a tak se ihned posadil k psacímu stolu a do svého diáře přičinil kryptickou poznámku, která mu měla připomenout, aby si tu podezřelou záležitost s Yossariany co nejdříve důkladně prošetřil. Poznámku provedl těžkou, rozhodnou rukou, její důležitost energicky zvýraznil řadou kódovaných interpunkčních znamének a celý zápis dvakrát podtrhl, takže vypadal nějak takhle:

Yossarian!!!(?)!
==========

Když skončil, opřel se pohodlně o opěradlo křesla, neobyčejně spokojen sám se sebou, jak pohotově podnikl příslušné kroky, aby vyřešil tuto vážnou kritickou situaci. Yossarian - stačilo mu podívat se na to jméno a už se celý otřásl hnusem.

Těch "es" je v tom jméně nějak moc. Syčí to z něho přímo satansky. Zní tak nesspolehlivě, buřičssky, susspektně, připomíná slova jako fašismus nebo dokonce socialismus či komunismus. Je to podezřelé, cizácké, nevkusné jméno, které nemůže budit důvěru. Nemá nic společného s takovými čistými, svěžími, poctivými americkými jmény jako Cathcart, Peckem či Dreedle.

Plukovník Cathcart pomalu vstal a začal se opět ploužit po kanceláři. Téměř bezděky sebral z jedné bedýnky rajce a zuřivě se do něho zahryzl. Vzápětí se mu zkřivila tvář a nakousnuté rajce odhodil štítivě do koše na papíry. Plukovník neměl rajčata rád, ani když patřily jemu, a tyhle jeho nebyly. Podplukovník Korn je pod různými falešnými jmény skoupil na tržištích po celé Pianose, pod rouškou noci je dopravil na plukovníkův statek nahoře v kopcích a příštího jitra je odtud přivezl dolů na velitelství skupiny, kde za

ně Milo plukovníkovi Cathcartovi a podplukovníkovi Kornovi zaplatil maximální cenu. Plukovník Cathcart si často kladl otázku, je-li to, co provádějí s těmi rajčaty, legální, ale podplukovník Korn tvrdil, že ano, a tak se snažil nelámat si s tím hlavu moc často. Nevěděl ani přesně, jestli mu legálně patří ten statek nahoře v kopcích, protože všechno v té věci zařizoval podplukovník Korn. Plukovník Cathcart nevěděl, jestli mu ten dům patří nebo jestli ho má jen pronajatý, od koho ho získal a kolik stál, pokud vůbec něco stál. Podplukovník Korn byl ovšem právník, a jestliže ho podplukovník Korn ujišťoval, že podvody, vyděračství, finanční machinace, zpronevěry, daňové úniky a spekulace na černém trhu jsou zcela legální, neměl o tom plukovník Cathcart důvod pochybovat.
Plukovník Cathcart věděl o svém domě v kopcích pouze to, že takový dům má a že mu leze krkem. V životě se tak nenudil, jako když tam ob týden trávil pár dní, nutných k tomu, aby podpořil představy, že jeho vlhký kamenný statek plný průvanu je zlatavým palácem zvrhlé rozkoše. Všude po důstojnických klubech to vřelo nejasnými, ale zasvěcenými historkami o bezuzdných, přísně tutlaných pijáckých a sexuálních orgiích, které se tam měly odehrávat, a o tajných nocích plných intimní extáze, které tam bylo možno strávit s nejkrásnějšími, nejdráždivějšími, nejvzrušivějšími a nejsnadněji ukojitelnými italskými kurtizánami, filmovými herečkami, modelkami a hraběnkami. Žádné takové soukromé noci plné extáze ani přísně tutlané pijácké a sexuální orgie se tam nekonaly. Možná by se byly konaly, kdyby generál Dreedle nebo generál Peckem projevili aspoň jednou zájem účastnit se těch orgií s ním, ale žádný se v tomto smyslu nevyjádřil a plukovník nehodlal plýtvat časem a energií v milostných hrách s krásnými ženami, když z toho pro něj nic nekoukalo.
Z těch zatuchlých osamělých nocí a nudných, jednotvárných dní na statku měl plukovník přímo děs. Na velitelství skupiny si užil mnohem víc zábavy, protože tam mohl klidně zbuzerovat každého, koho se náhodou nebál. Podplukovník Korn mu ovšem neustále připomínal, že by nemělo smysl si nahoře v kopcích držet dům, kdyby ho vůbec nenavštěvoval. A tak tam pravidelně zajížděl, pokaždé sklíčen sebelítostí. Vozil si sebou v džípu ručnici a monotónní hodiny si krátil tím, že střílel po ptácích a po rajčatech, která tam bujela v zanedbaných řádkách a s jejichž sklizní si nedělal moc starostí.
Mezi důstojníky nižší hodnosti, jimž plukovník Cathcart pokládal za moudré prokazovat přesto úctu, náležel i major - - - de Coverley, i když mu to šlo proti srsti a nebyl si tak úplně jist, je-li to opravdu nutné. Major - - - de Coverley byl pro něj velikou záhadou, stejně jako pro majora Majora a vlastně pro každého, kdo s ním kdy přišel do styku. Plukovníku Cathcartovi nebylo vůbec jasné, má-li k majoru - - - de Coverleymu obdivně vzhlížet, nebo má-li ho přezírat. Major - - - de Coverley byl pouhý major, i když byl neskonale starší než plukovník Cathcart, ovšem na druhé straně přistupovalo k majoru - - - de Coverleymu tolik lidí s takovou hlubokou, posvátnou úctou, že si plukovník Cathcart říkal, v tom musí něco být, oni o něm něco vědí. Major - - - de Coverley, to byla zlověstná, nepochopitelná postava, která v něm neustále vzbuzovala tíseň, a dokonce i podplukovník Korn se měl před majorem - - - de Coverleym na pozoru. Každý se ho bál a nikdo nevěděl proč. Nikdo ani neznal, jaké má major - - - de Coverley křestní jméno, protože nikdo v sobě nenašel dost odvahy, aby se ho na ně zeptal. Plukovník Cathcart věděl, že major - - - de Coverley je teď právě pryč, a těšil se z jeho nepřítomnosti, dokud mu neblesklo hlavou, že major - - - de Coverley je možná pryč proto, aby proti němu někde kul pikle, a v té chvíli si začal přát, aby byl major - - - de Coverley raději zase už zpátky u eskadry, které příslušel, a on ho měl zase pěkně na očích.
Netrvalo dlouho a plukovníka Cathcarta začaly od toho ustavičného přecházení sem a tam bolet nohy v klenku. Usadil se tedy opět za psací stůl a rozhodl se, že se pustí do zasvěceného systematického rozboru celkové vojenské situace. S věcností člověka, který se vyzná v tlačenici, před sebe položil velký bílý blok, rozdělil stránku uprostřed svislou čarou, takže vznikly dva sloupce stejné šířky, a nahoře ji vodorovně přetnul. Na chvíli se kriticky zamyslel, pak se naklonil nad stůl a do záhlaví levého sloupce vepsal namačkaným, pečlivým rukopisem "Pasíva!!!". Pravý sloupec nadepsal "Aktiva!!!!!". Pak se opřel dozadu, aby si svůj náčrt obdivně prohlédl ze vzdálenější perspektivy. Několik vteřin důstojně přemítal a pak pečlivě olízl hrot tužky a pod "Pasíva!!!"postupně, po soustředěných chvílích rozvažování, zapsal:

Ferrara
Boloňa (provedení posunutí linie fronty na mapě)

Skítová střelnice
Nahý muž v nastoupené jednotce (po Avignonu)

Pak ještě připsal:

Otrava stravy (v průběhu akce Boloňa)

A dále:

Kvílení (epidemie během předletové přípravy na akci Avignon)

Potom ještě připojil:

Kaplan (potloukání se kolem důstojnického klubu - každý večer)

Pak se rozhodl, že bude ke kaplanovi milosrdný, i když toho chlapa nemá rád, a vepsal do rubriky "Aktiva!!! !!":

Kaplan (potloukání se kolem důstojnického klubu - každý večer)

Tyto dva zápisy o kaplanovi se tedy navzájem neutralizovaly. Vedle "Ferrary" a "Nahého muže v nastoupené jednotce (po Avignonu)" potom plukovník připsal:

Yossarian!

K "Boloni (provedení posunutí linie fronty na mapě)", k "Otravě stravy (v průběhu akce Boloňa)" a ke "Kvílení (epidemie během předletové přípravy na akci Avignon)" připojil nebojácnou, rozhodnou rukou:

?

Zápisy označené "?" se týkaly záležitostí, které hodlal okamžitě přešetřit, aby se zjistilo, hraje-li v nich nějakou úlohu Yossarian.
Najednou se mu ruka roztřásla a nebyl schopen psát dál. Vylekaně vyskočil od stolu, celý zpocený a nohy jako z olova, a vrhl se k otevřenému oknu, aby se nadýchl čerstvého vzduchu. Zrak mu padl na skítovou střelnici a se zoufalým výkřikem se vzápětí odvrátil a divokým, horečnatým pohledem začal těkat po stěnách kanceláře, jako by se na nich rojili samí Yossarianové.
Nikdo ho nemá rád. Generál Dreedle ho nenávidí. Je možná docela sympatický generálu Peckemovi, ale kdoví, vždyť plukovník Cargill, Peckemův pobočník, má nepochybně vlastní ambice a zřejmě nevynechá žádnou příležitost, kdy ho může u generála Peckema shodit. Jediný dobrý plukovník je mrtvý plukovník, říkal si - vyjímaje ovšem jeho vlastní osobu. Jediný plukovník, kterému důvěřoval, byl plukovník Moodus, ale i ten si jistě hřál svou polívčičku u svého tchána. Jeho velkým trumfem byl ovšem Milo, i když mu na druhé straně zřejmě velice uškodilo, že mu Milo svými letadly bombardoval skupinu. Ano - ale Milo přece nakonec umlčel všechny protesty tím, že zveřejnil údaje o obrovském čistém zisku, kterého syndikát dosáhl dohodou s nepřítelem, a přesvědčil každého, že bombardování vlastních lidí a letadel je z hlediska soukromého podnikání akce naprosto nezávadná a velice výnosná. Plukovník si však nemohl být Milém jist, protože se ho ostatní plukovníci snažili přetáhnout k sobě. Plukovník Cathcart měl ve skupině ještě toho všiváka Náčelníka Bílého Polozuba, o kterém ten líný lotr kapitán Black tvrdil, že on to byl, kdo tenkrát za Velkého obléhání Boloně posunul na informační mapě linii fronty. Plukovník Cathcart si Náčelníka Bílého Polozuba dost cenil, protože když se Náčelník Bílý Polozub trochu napil a připletl se mu do cesty plukovník Moodus, hned ho vždycky praštil do nosu. Plukovník Cathcart by si byl ze srdce přál, aby Náčelník Bílý Polozub začal tímto způsobem zpracovávat i tučnou tvář

podplukovníka Korná. Podplukovník Kom byl totiž pěkně prohnaný intrikán. Někomu na velitelství Sedmadvacáté letecké ležel pěkně v žaludku, a ten člověk posílal všechna hlášení, která napsal, zpátky s výsměšnými glosami. A podplukovník Korn tam podplatil jednoho šikovného poštovního manipulanta, Wintergreen se jmenoval, aby se pokusil zjistit, kdo to je. Že tehdy při tom opakovaném náletu na Ferraru přišel o letadlo, to mu bezpochyby nijak neprospělo, stejně jako když to druhé letadlo tak záhadně zmizelo v mracích - a tenhle případ vlastně vůbec nezapsal do svého přehledu! Toužebně se snažil rozpomenout, jestli se náhodou s tím letadlem neztratil v mracích i Yossarian, ale posléze si uvědomil, že Yossarian se s tím letadlem v mracích ztratit nemohl, když teď tak vyvádí kvůli takové prkotině, jako je mrzkých pět bombardovacích akcí navíc.
Těch šedesát letů je možná pro ty chlapy opravdu moc, napadlo plukovníka Cathcarta, když se jim ten Yossarian tak vehementně brání. Vzápětí si však uvědomil, že podaří-li se mu donutit své lidi, aby odlétali větší počet akcí než kterákoli jiná skupina, bude to ten nejhmatatelnější úspěch, jaký si bude moci připsat k dobru. Jak často připomínal podplukovník Korn, válka se přímo hemžila veliteli skupin, kteří pouze plnili svou povinnost, a chtěl-li upozornit na své jedinečné velitelské kvality, nezbývalo než učinit nějaké dramatické gesto - třeba právě to, že mládenci z jeho skupiny nalétají více akcí než jakákoli jiná bombardovací skupina. Jisté je, že žádný nadřízený generál nemá proti tomu, co plukovník Cathcart nařizuje, žádné výhrady, i když se mu na druhé straně nedařilo zjistit, že by to na některého z nich učinilo nějaký zvláštní dojem. Což v něm vzbudilo obavy, že šedesát bombardovacích letů zřejmě zdaleka nestačí, že by měl ten počet ihned zvýšit na sedmdesát, osmdesát, sto, možná dvě stě, tři sta, šest tisíc!
Nebylo sporu o tom, že by se mu mnohem lépe sloužilo pod někým přívětivějším, jako byl třeba generál Peckem, než pod takovým necitelným hulvátem, jako byl generál Dreedle, protože generál Peckem byl dostatečně bystrý, inteligentní a vzdělaný (studoval přece na jedné z nejlepších východoamerických univerzit), aby byl schopen ho v plné míře docenit a vážit si ho, i když ovšem generál Peckem nikdy ani v nejmenším nedal najevo, že ho vůbec nějak oceňuje a váží si ho. Plukovník Cathcart se však pokládal za člověka neobyčejně vnímavého a uvědomoval si, že u takových jemných, vzdělaných, vyrovnaných lidí, jako jsou oni dva s generálem Peckemem, u osobností, které svůj vztah dokáží už na dálku proteplit vrozeným vzájemným porozuměním, není třeba pátrat po viditelných projevech uznání. Stačí, že jsou oba téhož rodu - věděl, že je pouze třeba diskrétně vyčkat vhodného okamžiku, kdy se ona samozřejmá náklonnost projeví. Na druhé straně však skutečnost, že generál Peckem nikdy úmyslně nevyhledával jeho společnost a že se nijak nesnažil udělat svými epigramy a svou hlubokou erudicí na plukovníka Cathcarta ještě větší dojem než na ostatní důstojníky a dokonce i na poddůstojníky a řadové vojáky, kteří se mu kdy připletli do cesty, nahlodávala zákeřně jeho sebedůvěru. Buď se plukovníku Cathcartovi nedařilo najít k němu správný přístup, nebo nebyl generál Peckem tím, na co si hrál, to jest jiskřivou, jasnozřivou osobností přetékající intelektem, a byl to naopak generál Dreedle, v němž bylo správné vidět citlivého, šaramantního, bystrého a široce vzdělaného člověka, pod kterým se slouží nesporně lépe. A tu najednou plukovník Cathcart naprosto ztratil přehled o tom, jak si s kým stojí, a začal mlátit pěstí do bzučáku na psacím stole, protože umíral touhou po tom, aby se k němu ihned přiřítil podplukovník Korn a ujistil ho, že ho má každý rád, že Yossarian je pouhý výplod jeho obrazotvornosti a že na svém skvělém a udatném tažení za generálskou hodností dělá úžasné pokroky.
Pravda byla ovšem taková, že plukovník Cathcart neměl sebemenší šanci stát se generálem. Za prvé tu byl bývalý svobodník Wintergreen, který se rovněž chtěl stát generálem a zkomolil, ztopil či poslal zpátky nebo na špatnou adresu veškerou korespondenci od plukovníka Cathcarta, pro plukovníka Cathcarta a o plukovníku Cathcartovi, která by mohla posílit plukovníkovu prestiž. Za druhé už tu byl jeden generál, totiž generál Dreedle, a ten věděl, že na jeho funkci má zálusk generál Peckem, a marně si lámal hlavu, jak mu udělat cáru přes rozpočet.
Velitel perutě generál Dreedle byl vyhlášený hulvát něco málo přes padesát, mohutný chlap s hrudníkem jako sud. Jeho nos připomínal tvarem i barvou rajské jablíčko a malá šedá očka mu unaveně vykukovala zpod těžkých, vybledlých, nateklých víček, dvou plátků tučné slaniny. Vlastnil jednu ošetřovatelku a jednoho zetě, a když náhodou neměl hodně upito, nořil se často do dlouhého, ponurého mlčení. Generál Dreedle promarnil příliš mnoho času obětavou prací v armádě, a teď už bylo pozdě. Nová mocenská seskupení vykrystalizovala bez něho a on nevěděl, jak se s nimi vyrovnat. V nestřežených chvílích se na

jeho tvrdé, zachmuřené tváři zjevoval trpký, nepřítomný výraz porážky a zklamání. Generál Dreedle hodně pil. Jeho nálady byly vrtošivé a nepředvídatelné. "Válka je peklo," prohlašoval co chvíli, ať opilý, či střízlivý, a myslel to upřímně, i když mu to nijak nebránilo, aby si z ní udělal dobrý kšeft a zatáhl do něho i zetě, ačkoli se spolu ustavičně hádali.
"Hajzlík jeden," stěžoval si na svého zetě generál Dreedle s pohrdavým chrochtnutím každému, kdo stál náhodou v oblouku barového pultu v důstojnickém klubu vedle něho. "Za všechno, co má, vděčí mně. Já jsem toho všiváka nevděčnýho udělal, jenom já! Copak by ten cucák v sobě našel dost fištrónu, aby se sám vypracoval?"
"Ten chlap si myslí, že sežral všechnu moudrost," sděloval zase plukovník Moodus temným hlasem svému obecenstvu na opačném konci baru. "Nesnese kritiku a nedá si poradit."
"Jo - radit, na to on je kofr," říkával s drsným zachechtáním generál Dreedle. "Kdyby nebylo mě, je pořád ještě sotva kaprál."
Bez plukovníka Mooduse a své ošetřovatelky neudělal ovšem generál Dreedle ani krok. Ta holka byla ta nejrozkošnější kočka, jakou kdy kdo viděl. Byla to buclatá, malá blondýnka, kulaté tvářičky zdobily roztomilé důlky, modrá očka se jí šťastně usmívala a kudrnaté vlásky měla pěkně vyčesané nahoru. Na každého se tvářila přívětivě, a pokud ji někdo neoslovil, způsobně mlčela. Měla bujná ňadra a čisťounkou pleť. Byla neodolatelná a všichni se jí raději ostražitě vyhýbali. Holka k nakousnutí, slaďoučká, povolná a pitomá, a kromě generála Dreedla byli z ní všichni celí pryč.
"Měli byste ji vidět nahatou," křenil se generál Dreedle s majetnickým požitkem a ošetřovatelka se přitom po jeho boku pyšně usmívala. "V mém pokoji na velitelství má uniformu ušitou z fialového hedvábí, která ji obtahuje tak těsně, že jí z ní bradavky trčí jako dvě třešničky. Milo mi obstaral materiál. Ani se jí pod to nevejdou kalhotky a podprsenka. Někdy večer, když je u mě plukovník Moodus, musí se do toho obléknout, a on se z ní pak může pominout." Generál Dreedle se chraptivě zasmál. "Měli byste vidět, co se pod tou její blůzou děje, když se trochu hne. Ten chlap je z toho úplně pryč. Ale kdybych ho někdy přistih, že si na ni nebo na nějakou jinou ženskou třeba jen sáhnul, v tu chvíli toho nadrženýho hajzlíka degraduju na vojína a nechám ho rok v kuchyni škrábat brambory."
"Ten chlap ji má u sebe jenom proto, aby mě dohánět k šílenství," žaloval na tchána plukovník Moodus mrzutě na druhém konci baru. "U něho na velitelství má ta děvka uniformu ušitou z fialového hedvábí, která ji obtahuje tak těsně, že jí z ní bradavky trčí jako dvě třešničky. Ani se jí pod to nevejdou kalhotky a podprsenka. Měli byste vidět, jak to hedvábí zašustí, když sebou trochu hne. Ale kdybych si na ni nebo na nějakou jinou ženskou třeba jen sáhnul, v tu chvíli mě tchán degraduje na vojína a nechá mě rok v kuchyni škrábat brambory. Já se snad z tý ženský jednou pominu."
"Co jsme tady za mořem, neví ten moula, co je to ženská," svěřoval generál Dreedle svým posluchačům a jeho hranatá prošedivělá hlava se nad tou ďábelskou představou otřásala sadistickým smíchem. "To je jeden z důvodů, proč ho od sebe nepustím ani na krok - aby se nemoh vyspat s nějakou děvkou. Umíte si představit, jaký peklo asi ten ubožák prožívá?"
"Co jsem tady za mořem, nevím, co je to ženská," kňoural plukovník Moodus se slzami v očích. "Umíte si představit to peklo?"
Když se generálovi Dreedlovi někdo znelíbil, dovedl být k němu stejně nesmiřitelný jako k plukovníku Moodusovi. Pokrytectví, takt a přetvářka mu byly naprosto cizí a jeho krédo jako profesionálního vojáka bylo jednoznačné a vyhraněné: od všech mladých mužů, kterým velel, očekával, že za ideály, aspirace a idiosynkrazie starších mužů, kteří veleli jemu, ochotně položí život. Důstojníci, poddůstojníci a řadoví vojáci, kteří pod ním sloužili, mu splývali v pouhou kvantitativně měřitelnou vojenskou masu. Žádal po nich jediné - aby konali svou povinnost. Jinak si mohli dělat, co se jim zlíbilo. Mohli třeba klidně svým lidem předepsat - jak to učinil plukovník Cathcart - šedesát povinných letů nebo nastoupit - jak to učinil Yossarian - do útvaru, jak je pámbu stvořil: i když nad tím pohledem i generálu Dreedlovi poklesla žulová čelist a vydal se rázným krokem podle vyrovnané řady, aby se přesvědčil, jestli tam opravdu stojí v pozoru nahý chlap, na sobě pouze mokasíny, a čeká, až mu on, generál Dreedle, přijde udělit vyznamenání. Na chvíli docela ztratil řeč. O plukovníka Cathcarta se začaly pokoušet mdloby, když Yossariana postřehl, a podplukovník Korn si raději stoupl za něj a pevně ho uchopil za paži. Nastalé ticho působilo přímo groteskně. Od moře vál vytrvalý teplý vítr a po hlavní silnici jim vjel do zorného pole

starý žebřiňák naložený špinavou slámou. Táhl ho černý osel a opratě držel v rukou sedlák ve vybledlých pracovních šatech a s pomačkaným kloboukem se širokou střechou na hlavě, který oficiální vojenské ceremonii, odehrávající se vpravo od něho na nevelkém poli, nevěnoval sebemenší pozornost.
Nakonec generál Dreedle promluvil. "Zalez zpátky do vozu," štěkl přes rameno na svou ošetřovatelku, která ho předtím sledovala při jeho pochodu podél nastoupené řady. Ošetřovatelka odhopkala s úsměvem k jeho hnědému štábnímu vozu, zaparkovanému ve vzdálenosti necelých dvaceti metrů na pokraji čtvercové paseky. Generál Dreedle vyčkal v nasupeném tichu, až za ní bouchly dvířka auta, a pak vybafl: "Kdo to je?"
Plukovník Moodus nahlédl do svého seznamu. "To je nějaký Yossarian, tatínku. Má dostat letecký záslužný kříž."
"No to se teda na to vykašlu," zamumlal generál Dreedle a jeho brunátná, kamenná tvář pobaveně změkla. "Pročpak na sobě nemáte uniformu, Yossariane?"
"Nechce se mi."
"Nechce se vám - co tím chcete říct? Proč se vám ksakru nechce?"
"Prostě se mi nechce, pane generále."
"Proč nemá na sobě uniformu?" obrátil se generál Dreedle přes rameno na plukovníka Cathcarta.
"Mluví k vám," zašeptal podplukovník Korn plukovníku Cathcartovi zezadu přes rameno a dloubl ho nepříliš jemně loktem mezi žebra.
"Proč nemá na sobě uniformu?" obrátil se plukovník Cathcart na podplukovníka Korná s tváří zkřivenou bolestí a jemně si třel místo, do kterého mu podplukovník Korn právě uštědřil dloubanec.
"Proč nemá na sobě uniformu?" obrátil se podplukovník Korn na kapitány Piltcharda a Wrena.
"Minulý týden při náletu na Avignon zahynul v jeho letadle jeden muž a on byl pak celý od krve," odpověděl kapitán Wren. "Zapřisáhl se, že už ho nikdo nedostane do uniformy."
"Minulý týden při náletu na Avignon zahynul v jeho letadle jeden muž a on byl pak celý od krve," hlásil podplukovník Korn přímo generálovi Dreedlovi. "Jeho uniforma ještě nepřišla zpátky z prádelny."
"A to nemáte nějakou jinou?"
"Ostatní uniformy má rovněž v prádelně, pane generále."
"A co je s jeho spodním prádlem?" vyptával se dál generál Dreedle.
"Všechno jeho spodní prádlo je v současné době také v prádelně," odpověděl podplukovník Korn.
"To jsou všechno jenom samý kecy," prohlásil generál Dreedle.
"Jsou to samý kecy," přisvědčil Yossarian.
"Buďte klidný, pane generále," ujišťoval plukovník Cathcart generála Dreedla a vrhl výhružný pohled na Yossariana. "Osobně vám ručím za to, že ten člověk bude exemplárně potrestán."
"To je mi srdečně fuk, jestli ho potrestáte, nebo ne," opáčil generál Dreedle s podrážděným překvapením. "Vysloužil si medaili. Když ji chce převzít nahatej, co je vám po tom?"
"Já mám na to týž názor, pane generále," vyhrkl plukovník Cathcart s nadšeným souhlasem a otřel si čelo vlhkým bílým kapesníkem. "Ovšem tvrdil byste to tak jednoznačně i s přihlédnutím k nedávnému přípisu pana generála Peckema, který se zabýval otázkou přiměřeného oblečení v bojových oblastech?"
"Peckema?" Tvář generála Dreedla zahalila mračna.
"Ano, pane generále," přisvědčil plukovník Cathcart úslužně. "Pan generál Peckem dokonce doporučuje, že máme svoje lidi posílat do boje ve vycházkových uniformách, aby dělali na nepřítele dobrý dojem, kdyby byli sestřeleni."
"Peckem?" opakoval generál Dreedle a stále ještě nad tím rozladěně mžikal očima. "Co s tím má proboha Peckem společného?"
Podplukovník Korn znovu surově dloubl plukovníka Cathcarta loktem do zad.
"Vůbec nic, pane generále!" odpověděl plukovník Cathcart s pohotovou přizpůsobivostí a celý se přitom kroutil bolestí a opatrně si hladil to citlivé místečko, kam ho podplukovník Korn znovu šťouchl. "To je přesně ten důvod, proč jsem se rozhodl nepodnikat zatím zhola nic, dokud nebudu mít příležitost projednat to s vámi. Máme to naprosto ignorovat, pane generále?"
Generál Dreedle ho naprosto ignoroval, odvrátil se od něho se zlověstným opovržením a podal Yossarianovi medaili i s pouzdrem.

"Zajdi k vozu a přiveď sem to moje děvče," přikázal plukovníku Moodusovi naštvaně a s nasupenou tváří vyčkal na místě, dokud se k němu ošetřovatelka opět nepřipojila.
"Vzkažte ihned do kanceláře, aby odvolali ten rozkaz, který jsem právě vydal, že všichni příslušníci skupiny jsou povinni brát si na bombardovací lety kravatu," šeptal plukovník Cathcart koutkem úst naléhavě podplukovníku Kornovi.
"Říkal jsem vám, abyste nic nedělal," ušklíbl se podplukovník Korn. "Ale když vy si nedáte říct."
"Šššš!" okřikl ho plukovník Cathcart poděšeně. "Proboha, Korne, co jste mi to s těmi zády provedl?"
Podplukovník Korn se znovu ušklíbl.
Ošetřovatelka generála Dreedla sledovala svého velitele na každém kroku a tak se s ním před náletem na Avignon octla i v místnosti pro předletovou přípravu. Stála v rohu vedle pódia s připitomělým úsměvem na tváři a ve svém růžovozeleném oblečení se po boku generála Dreedla vyjímala jako úrodná oáza v poušti. Jakmile ji Yossarian spatřil, zoufale se do ní zamiloval. Poklesl na duchu a nitro mu v té chvíli zdusila vyprahlá prázdnota. Žádostivým pohledem hltal její plné rudé rty a dolíčkovaté tváře, a major Danby zatím monotónním, školometským, chlapsky strohým hlasem mlel cosi o soustředěné protiletadlové palbě, která je čeká nad Avignonem. Při představě, že tuhle fantastickou ženskou, se kterou nepromluvil ještě ani slovo a kterou teď tak oddaně miloval, možná už nikdy neuvidí, Yossarian v hlubokém zoufalství tiše zasténal. Když se na ni tak díval, srdce se mu rozbušilo a duše rozbolela lítostí, obavou a touhou - byla přece tak krásná! Zbožňoval zem pod jejíma nohama. Lepkavým jazykem si olízl vyprahlé, žíznivé rty a znovu žalostně zavyl, tentokrát už dost hlasitě, takže se na něj ihned upřely překvapené, pátravé pohledy mužů sedících na hrubých dřevěných lavicích kolem něho, oblečených v čokoládově zbarvených overalech a okšírovaných padákovými postroji.
Nately se k němu polekaně otočil a zašeptal: "Co je? Co se děje?" Yossarian ho neslyšel. Byl nemocný chtíčem a zmámený lítostí. Ošetřovatelka generála Dreedla byla takový něžný cvalíček a Yossarianovy smysly nestačily vstřebávat žlutou zář jejích vlasů a nikdy neprožité dotyky jejích měkkých malých prstíků, oblé, neokusené bohatství jejích panensky rozdychtěných ňader, ukrytých v růžové košili vojenského střihu, u krku hluboko rozhalené, vlnivý, zralý trojúhelník průsečíku jejího břicha a stehen v těsných, hladkých důstojnických kalhotech z temně zeleného gabardénu. Hltal ji žíznivě od hlavy až po nalakované nehty na nohou. Byl by dal nevímco, aby o ni nepřišel. "Úúúúúú," zakvílel znovu, a tentokrát se tím rozechvělým stonem, deroucím se z hloubi jeho srdce, rozvlnila celá místnost. Mezi důstojníky na pódiu projel závan neklidu a dokonce i major Danby, který několik okamžiků předtím začal sjednocovat čas, zakolísal na okamžik v soustředěném rytmu odpočítávaných vteřin a málem musel začít znovu.
Nately sledoval Yossarianův vytržený pohled přes dlouhé čtvercové auditorium, až vysledoval jeho cíl - ošetřovatelku generála Dreedla. Když se dovtípil, co Yossariana trápí, zesinal hrůzou.
"Hned toho nech, jo?" varoval Yossariana vzrušeným šepotem. "Úúúúúúúúúúúúúúúúú," zavyl Yossarian počtvrté a teď už ho každý slyšel zcela zřetelně.
"Zbláznil ses?" zasyčel Nately divoce. "Dostaneš se do maléru." "Úúúúúúúúúúúúúúúúú," odpověděl Yossarianovi z opačného konce místnosti Dunbar.
Nately poznal Dunbarův hlas. Situace se mu beznadějně vymykala z rukou a tak se odvrátil s tichým zasténáním "Úúúúú!"
"Úúúúúúúúúúúúúúúúú," odpověděl mu naříkavě Dunbar.
"Úúúúúúúúúúúúúúúúú," zakvílel Nately hlasitě, když si s pocitem zoufalství uvědomil, že právě sám taky zakvílel.
"Úúúúúúúúúúúúúúúúú," ozval se opět z druhé strany Dunbar.
"Úúúúúúúúúúúú," vmísil se do toho z jiné části místnosti někdo zcela nový a Natelymu se nad tím zježily vlasy.
Yossarian a Dunbar dvojhlasně odpověděli a Nately se mezitím celý scvrkl a marně hledal nějakou skulinku, do které by se mohl ukrýt a zatáhnout tam Yossariana s sebou. Tu a tam se už lidé začínali dusit potlačovaným smíchem. Nately najednou podlehl zlovolnému pokušení a v nastalé pauze sám úmyslně zakvílel. Odpověděl mu další nový hlas. Opojné vůni vzpurnosti nedokázal Nately vzdorovat, a když se naskytla další vhodná odmlka, do které se s tím vešel, znovu úmyslně zakvílel. Jako ozvěna mu odpověděl další nový hlas. V místnosti to začínalo nepotlačitelně vřít. Změť hlasů stále sílila. Do toho

počali muži šoupat nohama a najednou jim všechno padalo z rukou - tužky, pravítka, mapová pouzdra i řinčivé protiflakové přilby.
Většina těch, co nekvíleli, se už zcela bezostyšně smála a kdoví, do jaké šíře se ta neorganizovaná kvílivá vzpoura mohla nakonec rozrůst, kdyby sám generál Dreedle nezakročil a nezkrotil ji. Energicky postoupil vpřed a zaujal postavení uprostřed pódia přímo před majorem Danbym, který s hlavou vytrvale skloněnou soustředěně sledoval náramkové hodinky a hlasitě odpočítával: "... pětadvacet sekund... dvacet... patnáct..." Ve velké, brunátné, pánovité tváři generála Dreedla se zračil zmatek a údiv a narůstalo v ní hrozivé rozhodnutí.
"Tak to by snad stačilo, mládenci," rozkázal úsečně. Oči mu plály pobouřením a hranatou spodní čelist měl bojovně vysunutou. Rázem byl klid. "Velím bojovému útvaru," sdělil jim mrazivým tónem, když se místností rozhostilo naprosté ticho a mládenci se na lavicích choulili jako zmoklé slepice, "a dokud téhle skupině velím já, další kvílení se nepřipouští. Je to jasné?"
Bylo to jasné každému s výjimkou majora Danbyho, který se dosud plně soutřeďoval na své hodinky a hlasitě odpočítával vteřiny. "... čtyři... tři... dvě... jedna... čas!" zvolal major Danby, ale když pak vítězně pozvedl zrak, zjistil, že ho nikdo neposlouchal a že tu proceduru bude muset ještě jednou opakovat "Úúúú," zanaříkal nad tím celý nešťastný.
"Kdo to byl?" zařval nevěřícně generál Dreedle a s vraždou v očích se prudce otočil k majoru Danbymu, který se vyděšeně zapotácel a zmateně se začal třást a potit po celém těle. "Kdo je ten chlap?"
"M-major Danby, pane generále," zakoktal plukovník Cathcart. "Operační důstojník mé skupiny."
"Vyveďte ho a ihned ho zastřelte," nařídil generál Dreedle.
"P-prosím, pane generále?"
"Řekl jsem, abyste ho vyvedli ven a zastřelili ho. Neslyšel jste snad?"
"Rozkaz, pane generále!" odpověděl předpisově plukovník Cathcart, těžce polkl a rázně se obrátil na svého šoféra a meteorologa. "Vyveďte majora Danbyho ven a zastřelte ho."
"P-prosím, pane plukovníku?" zakoktali dvojhlasně šofér a meteorolog.
"Řekl jsem, abyste majora Danbyho vyvedli ven a zastřelili ho," vyštěkl plukovník Cathcart. "Neslyšeli jste snad?"
Oba mladí poručici tupě přikývli a celí zkoprnělí na sebe zdráhavě zírali a čekali, až ten druhý se rozhoupá a začne vyvádět majora Danbyho ven, aby ho pak mohli zastřelit. Žádný z nich nikdy předtím nevyváděl majora Danbyho z místnosti, aby ho zastřelili, a tak se teď k němu rozpačitě, pomaličku blížili, každý z jedné strany. Major Danby byl strachem bílý jako křída. Najednou se pod ním podlomila kolena a začal klesat k zemi. Oba mladí poručici k němu ihned přiskočili a chytili ho v podpaží, aby neupadl. Když se takto majora Danbyho zmocnili, zdálo se, že by už teď všechno ostatní mělo jít jako po másle, ale neměli u sebe žádnou zbraň. Major Danby se rozeštkal. Plukovník Cathcart pocítil nutkání rozeběhnout se k němu a utěšit ho, ale nechtěl před generálem Dreedlem vypadat jako nějaká třasořitka. Vzpomněl si, že Appleby a Havermeyer si na bombardovací akce vždycky berou revolver, a začal v řadách svých mužů pátrat po jejich tvářích.
Plukovník Moodus přešlapoval po celou tu dobu celý nešťastný opodál, a když se major Danby rozbrečel, nedokázal se už ovládnout a s mučednickým výrazem obětního beránka váhavě přistoupil ke generálovi Dreedlovi. "Ještě by sis to měl rozmyslet, tati," radil mu nesměle. "Asi ho nemůžeš dát jen tak zničehonic zastřelit."
Generála Dreedla ten zákrok přímo rozběsnil. "To bych teda rád věděl, proč ne?" zahřímal krvelačně hlasem tak silným, že se barák málem rozsypal. Plukovník Moodus, tvář zrudlou trapnými rozpaky, se k němu naklonil a zašeptal mu cosi do ucha. "Jak to, že nemůžu?" burácel generál Dreedle. Plukovník Moodus mu opět cosi špitnul. "Chceš říct, že nemůžu dát zastřelit, koho chci?" dorážel na něj generál Dreedle vrcholně pobouřen. Se zájmem nakláněl ucho, aby slyšel, co mu plukovník Moodus šeptá teď.
"To je fakt?" ujišťoval se. Nevěřícný zájem ztlumil jeho hněv.
"Jistě tati, bohužel."
"Ty si asi myslíš, žes sežral všechnu moudrost, co?" vybafl generál Dreedle zčistajasna na plukovníka Mooduse.
Plukovník Moodus opět zrudl. "To ne, tati, nechtěl bych jenom, aby -"

"Dobrá, dobrá - tak ho tedy pusťte, toho lotra nedisciplinovanýho," zavrčel generál Dreedle. Znechuceně se odvrátil od svého zetě a vyštěkl naštvaně na ty dva lidi plukovníka Cathcarta, šoféra a meteorologa: "Ale ať odtud vypadne a už mi nikdy nechodí na oči. A byl bych taky moc rád, kdyby tahle předletová instruktáž skončila, než bude po válce. Takovouhle neschopnost jsem ještě neviděl."
Plukovník Cathcart strnule přikývl a spěšně své lidi pobídl, aby majora Danbyho vystrčili co nejrychleji ze dveří. Ovšem když se tak vzápětí stalo, nebylo vůbec jasné, kdo teď bude pokračovat v instruktáži. Všichni po sobě koukali jako připitomělé ovce. Nic se nedělo a generál Dreedle začal znovu hrozivě brunátnět. Plukovník Cathcart byl naprosto bezradný. Ještě chvíli, a byl by začal hlasitě kvílet, ale tu se role zachránce ujal podplukovník Korn. Vykročil dopředu a vzal to do svých rukou. Plukovník Cathcart si oddechl. Pocítil takovou úlevu, že mu málem vyhrkly slzy do očí a srdce mu v tu chvíli začínalo přetékat vděčností.
"Tak pozor, mládenci - srovnáme si čas, ano?" začal podplukovník Korn velitelsky ostrým hlasem a vrhl koketní pohled směrem ke generálu Dreedlovi. "Provedeme si synchronizaci hodinek, a povede se nám to pěkně napoprvé. A kdyby nám to hned napoprvé nevyšlo, moc by nás pak s panem generálem Dreedlem zajímalo, kdo to zavinil. Je to jasné?" Znovu zaletěl očima ke generálu Dreedlovi, aby zjistil, zda jeho námluvy zabraly. "Nařiďte si hodinky na devět osmnáct."
Podplukovník Korn provedl synchronizaci hodinek bez nejmenších problémů a sebevědomě pokračoval v předletové přípravě. Sdělil přítomným heslo dne a stručně a jasně zrekapituloval povětrnostní situaci, vrhaje co chvíli žhavé postranní pohledy na generála Dreedla. Cítil, že se mu podařilo udělat na něj nejlepší dojem, a toto poznání mu dodávalo stále větší odvahu. Nadouval se jako načepýřený holub, předváděl se v plném lesku a přecházel přitom po pódiu stále rychleji. Znovu oznámil heslo dne a křepče navázal zapáleným projevem o významu avignonského mostu pro válečné úsilí a o tom, že každý letec, který se akce zúčastní, je povinen povýšit lásku k vlasti nad mrzké lpění na životě. Když skončil svůj povznášející výklad, znovu ohlásil heslo dne, připomněl plánovaný úhel přiblížení a zopakoval povětrnostní podmínky. V těch chvílích se podplukovník Korn cítil ve fantastické formě. Byl prostě jednička - kam se na něj všichni ostatní hrabou.
Plukovníku Cathcartovi to pomalu začalo docházet. Když mu to došlo docela, zůstal jako opařený. Sledoval závistivě, jak zdařile podplukovník Korn dovršuje svou zradu, a tvář se mu stále víc protahovala. Byl by se raději neviděl, když sebou generál Dreedle vedle něho zavrtěl a dotázal se ho šeptem tak halasným, že ho bylo slyšet až na opačném konci místnosti:
"Kdo je ten chlap?"
Celý zsinalý zlými předtuchami plukovník Cathcart odpověděl a generál Dreedle pak přiložil dlaň k ústům a něco plukovníkovi Cathcartovi přidušeně zašeptal. V tom okamžiku se plukovníkova tvář rozsvítila nesmírným potěšením. Podplukovník Korn to viděl a celý se roztřásl neovladatelným nadšením. Že by ho byl generál Dreedle právě na místě povýšil na plukovníka? To napětí bylo nesnesitelné. Mistrovskou řečnickou exhibicí instruktáž ukončil a pln očekávání se obrátil ke generálu Dreedlovi, který ho teď měl zahrnout upřímnými gratulacemi. Generál Dreedle však ráznými kroky vycházel z budovy, sledován svou ošetřovatelkou a plukovníkem Moodusem, a na něj se ani neohlédl. Podplukovník přímo zkameněl zklamáním, ale za okamžik se vzpamatoval. Vyhledal očima plukovníka Cathcarta, který stál dosud jako v transu, na rtech blažený úsměv, nadšeně se k němu vrhl a začal ho tahat za paži.
"Co o mně říkal?" vyptával se vzrušeně, zalykaje se pyšnou, vítězoslavnou nedočkavostí. "Co o mne říkal generál Dreedle?"
"Chtěl vědět, kdo jste."
"Já vím. Já vím. Ale co o mně povídal? Co říkal?"
"Že se mu z vás dělá nanic."

22. Milo starosta

To byla právě ta akce, při které to Yossarianovi tak zle pocuchalo nervy. Při náletu na Avignon to Yossarianovi zle pocuchalo nervy, protože Snowdenovi to tam beznadějně pocuchalo střeva, a Snowdenovi to beznadějně pocuchalo střeva, protože letadlo pilotoval Huple, a to byl patnáctiletý kluk,

a jako druhý pilot letěl Dobbs, a to byl ještě horší případ, protože chtěl po Yossarianovi, aby mu pomohl zavraždit plukovníka Cathcarta. Huple byl dobrý pilot, to Yossarian věděl, ale byl to ještě kluk, a Dobbs mu taky moc nevěřil, a když tehdy shodili bomby, vyrval Huplovi znenadání v záchvatu šílenství řízení z rukou a strhl letadlo střemhlav dolů, že měli srdce až v krku, v uších cítili nesnesitelný tlak a byli přesvědčeni, že nastala jejich poslední hodinka. Yossarianovi přitom vypadl konektor sluchátek z přívodu a přitlačilo ho to jako bezmocnou loutku hlavou ke stropu celního prostoru.
Doboha! ječel Yossarian bezhlesně během toho pádu. Doboha! Doboha! Doboha! Doboha! dralo se mu zoufale na rty, které nedokázal rozevřít, a letadlo padalo k zemi a on visel v beztížném stavu s hlavou přimáčknutou ke stropu, dokud se Huplovi nepodařilo převzít zase řízení, vyrovnat stroj a ponořit se do toho šíleného, rozeklaného, nepravidelného kaňonu rozkaceně prskající protiletadlové palby, z něhož se jim právě podařilo uniknout a z něhož se teď budou muset snažit znovu nějak dostat. V tu chvíli se ozval tupý úder a v plexisklu se objevila díra velká jako pěst. Yossariana pálily tváře, zasažené třpytivými střepinkami. Krev mu netekla.
"Co se stalo? Co se stalo?" vykřikl a divoce se roztřásl, když neuslyšel vlastní hlas. Prázdné ticho ve sluchátkách palubního telefonu v něm probudilo takový děs, že se bál pohnout, krčil se na všech čtyřech jako myš v pasti a neodvažoval se ani nadýchnout. Nakonec postřehl lesklý váleček konektoru sluchátek, který mu bimbal před očima, a rozechvělými prsty ho vrazil zpátky do zdířky. Doboha! sténal v neutuchající hrůze, protože výbuchy flaku duněly a houbovitě rozkvétaly všude kolem něho. Doboha!
Když se Yossarian zase napojil na palubní dorozumívací systém, uslyšel Dobbse, jak pláče.
"Pomozte mu, pomozte mu," vzlykal Dobbs. "Pomozte mu, pomozte mu!"
"Komu? Komu?" zakřičel Yossarian. "Komu, doboha?"
"Bombardérovi, bombardérovi," naříkal Dobbs. "Neodpovídá. Pomozte bombardérovi. Pomozte bombardérovi."
"Tady je bombardér," řval na něj Yossarian. "Tady je bombardér. Mně nic není. Já jsem v pořádku."
"Tak mu pomoz, pomoz mu," vzlykal Dobbs. "Pomoz mu. Pomoz mu."
"Ale komu? Komu?"
"Střelci-radistovi," žadonil Dobbs. "Pomoz střelci-radistovi."
"Je mi zima," zakňoural v záchvatu naříkavé agónie chabě do telefonu Snowden. "Prosím vás, pomozte mi. Je mi zima."
A Yossarian se proplazil spojovacím tunelem a přes pumovnici přelezl do zadní části letadla, kde na podlaze našel raněného Snowdena, který tam umrzal ve žluté kaluži slunečního světla a na zemi vedle něho ležel ve smrtelných mdlobách rozplácle ten nový zadní střelec.
Dobbs byl snad nejhorší pilot na světě a dobře to o sobě věděl - žalostná troska mladého člověka, který kdysi překypoval mužnou energií. Neustále se snažil přesvědčit nadřízené, že už není schopen pilotovat letadlo. Žádného z nich to však nezajímalo a toho dne, kdy byl počet povinných letů zvýšen na šedesát, vkradl se Dobbs do Yossarianova stanu a svěřil se mu se svým plánem na zavraždění plukovníka Cathcarta; Orr byl právě někde venku a sháněl nějaké těsnění. Dobbs potřeboval, aby mu Yossarian pomohl.
"To myslíš, že bychom ho měli chladnokrevně zabít?" podivoval se zaraženě Yossarian.
"Přesně tak," přisvědčil Dobbs s optimistickým úsměvem, povzbuzen tím, jak to Yossarian rychle pochopil. "Odrovnáme ho tím lugerem, co jsem si ho přivezl ze Sicílie. Nikdo neví, že ho mám."
Yossarian ten nápad chvíli beze slova zvažoval a pak prohlásil: "Já bych to asi nedokázal."
Dobbs užasl. "A proč ne?"
"Podívej. Z ničeho bych neměl takovou radost, než kdyby si ta svině někde srazila vaz nebo se zabila v letadle či kdyby mi řekli, že ho odprásk někdo jiný. Ale já sám bych ho asi zabít nedoved."
"On ale oddělá tebe, než řekneš švec," přesvědčoval ho Dobbs. "Vždyť jsi to byl ty sám, kdo mi řek, že nás ten chlap všechny odrovná, když nás bude držet v bojový službě takhle dlouho."
"Ale zabít bych ho asi přesto nesved. Nemyslíš, že i on má právo na život?"
"Jestli se on snaží okrást o to právo nás, tak nemá. Co je to s tebou?" Dobbs byl z toho celý vedle.
"Pamatuješ se, jak ses přesně kvůli tomuhle hádal s Clevingerem? A vzpomeň si, jak to s ním dopadlo. Rozplynul se v mracích."

"Přestaň křičet, jo?" okřikl ho Yossarian.
"Copak já křičím?" zařval Dobbs ještě hlasitěji, tvář zrudlou revolučním zápalem. Oči mu těkaly, chřípí se mu chvělo a na roztřeseném růžovém spodním rtu se objevila pěnivá slinka. "Když zvýšil počet povinných operačních letů na šedesát, skoro sto lidí u skupiny jich už muselo mít nalítáno pětapadesát. A nejmíň dalších sto na tom bylo jako ty - do těch pětapadesáti jim už chybělo jen pár letů. Jestli ho v tom necháme pokračovat, všechny nás nakonec pošle k čertu. Musíme ho předběhnout a poslat k čertu jeho."
Yossarian neurčitě přikývl, protože neměl příliš chuť se v téhle věci angažovat. "A ty si myslíš, že by nám to prošlo?"
"Mám to všechno bezva vymyšlený. Šel bych na to tak, že -"
"Neřvi tak, proboha!"
"Vždyť neřvu. Mám to -"
"Tak přestaneš řvát, nebo ne?"
"Mám to všechno promyšlený," šeptal Dobbs, a aby zvládl divoce gestikulující ruce, stiskl jimi pelest Orrova lůžka tak pevně, že mu zbělaly klouby. "Až se bude ve čtvrtek dopoledne vracet z toho svýho zatracenýho statku v kopcích, proplížím se lesem nepozorovaně k místu, kde je na silnici ta vlásenková zatáčka, a schovám se do křoví. Bude tam muset zpomalit, a já ze svýho úkrytu uvidím pohodlně na silnici v obou směrech, abych měl jistotu, že se tam němota nikdo jinej. Až ho uvidím přijíždět, vystrčím na silnici nějakej pořádnej klacek, aby musel s džípem zastavit. Potom vyskočím z křoví s tím lugerem a naperu mu to do palice, že bude na místě po něm. Pak někde zakopu revolver, poženu si to lesem zpátky k eskadře a půjdu si po svým jakoby nic. Na tom se přece nedá nic zkazit, ne?"
Yossarian jeho plán krok za krokem soustředěně sledoval. "A jakou roli v tom hraju já?" zeptal se zmateně.
"Bez tebe se nemohu obejít," vysvětloval Dobbs. "Potřebuju, abys mi to schválil."
Yossarian nevěřil svým uším. "A to je všechno, co po mně chceš? Jenom abych ti to schválil?"
"Víc od tebe nežádám," přisvědčil Dobbs. "Jenom mi řekni, abych se do toho pustil, a já mu pozejtří vystřelím mozek z hlavy, úplně sám." Vzrušením mluvil stále rychleji a už zase hlasitěji. "Když už jsme u toho, nejradši bych prostřelil hlavu i podplukovníkovi Kornovi, ale kdyby ti to nevadilo, majora Danbyho bych asi ušetřil. Pak bych odrovnal taky Applebyho a Havermeyera, a až bychom si to vyřídili s nima, rád bych zlikvidoval McWatta."
"McWatta?" vykřikl Yossarian a nadskočil úlekem. "McWatt je můj kamarád. Co ti udělal McWatt?"
"Asi nic," přiznával Dobbs s jistými rozpaky. "Jen mě tak napadlo, že když už zavraždíme Applebyho a Havermeyera, mohli bychom sejmout i McWatta. Ty bys nechtěl zabít McWatta?"
Yossarian pevně trval na svém stanovisku. "Poslyš, bude mě to možná dál zajímat, jestli to nebudeš vyřvávat na celý ostrov a jestli se spokojíš s oddělaním plukovníka Cathcarta. Ale jestli z toho chceš udělat hotový jatka, se mnou nepočítej."
"Dobrá, dobrá," snažil se ho uchlácholit Dobbs. "Tak tedy jen plukovník Cathcart. Mám to udělat? Řekni mi, že jo, a jdu na to."
Yossarian zavrtěl hlavou. "To já ti asi nemůžu říct - jdi na to."
Dobbs přímo šílel. "Dohodněme se na kompromisu," žadonil úpěnlivě. "Nemusíš mi tedy říkat, abych se do toho dal. Stačí, když mi potvrdíš, že to je vynikající nápad. Souhlasíš? Že je to vynikající nápad?"
Yossarian znovu zavrtěl hlavou. "Byl by to vynikající nápad, kdyby ses do toho pustil a udělal to, aniž bys mi o tom napřed říkal. Teď už je pozdě. Co ti na to mám říct. Nespěchej na mě. Třeba si to rozmyslím."
"To už ale bude pozdě."
Yossarian stále ještě vrtěl hlavou. Dobbs byl zklamán. Chvíli seděl a koukal jako zmoklá slepice a pak se najednou vymrštil jako uštknutý a odklusal, pokusit se ještě jednou se vší vehemencí přesvědčit doktora Daneeku, aby ho zbavil letové povinnosti. Jak se hrnul ven, zavadil bokem o Yossarianovo umyvadlo a převrhl je a pak zakopl o přívodní trubičku kamínek, která Orr stále ještě nedobudoval. Doktor Daneeka čelil Dobbsovu nájezdu, podporovanému zuřivou gestikulací, netrpělivým pokyvováním a pak ho poslal na ošetřovnu, aby své symptomy popsal Gusovi a Wesovi. Jen otevřel ústa, namazali mu dásně fialovou dezinfekcí. Pak mu natřeli nafialovo i prsty na nohou, a když znovu otevřel ústa, aby přednesl, co

ho trápí, donutili ho spolknout projímadlo, a pak s ním vyběhli.
Dobbs byl ještě v horším stavu než Hladový Joe, který byl aspoň rád, že může do vzduchu, když ho zrovna nepronásledovaly noční můry. Dobbs byl na tom téměř tak špatně jako mrňavý Orr, který se stále jen spokojeně křenil, cenil rozviklané, křivé veverčí zuby a co chvíli ze sebe vyrazil pomatené zachechtání. Orra poslali na dovolenou s Milém a s Yossarianem, když ti dva tehdy letěli do Káhiry pro vajíčka a Milo místo toho nakoupil bavlnu a odstartoval za úsvitu směrem na Istanbul s letadlem napraným až po střelecké věže exotickými pavouky a nezralými načervenalými banány. Orr byl snad největší rapl, s kterým se kdy Yossarian setkal - přímo k sežrání. Měl obhroublý ducatý obličej, světle hnědé oči mu neustále vylézaly z důlků jako dvě skleněné kuličky a napomádované melírované vlasy, husté a kučeravé, mu na hlavě vytvářely cosi jako kotec pro štěně. Téměř pokaždé, když se dostal do vzduchu, skončil s letadlem ve vodě nebo mu rozstříleli motor. Když tenkrát přistáli na Sicílii, ačkoli předtím odstartovali na Neapol, a přilepil se tam na ně před hotelem, ve kterém bylo místo jen pro Mila, vykutálený desetiletý pasák s doutníkem v puse a nabízel jim svoje dvě sestry, dvanáctileté panny, začal Orr Yossariana nadšeně tahat za rukáv. Yossarian se nedal zviklat, vytrhl se mu a s vyděšeným zaujetím koukal místo na Vesuv na Etnu a nemohl pochopit, co dělají na Sicílii, když měli být v Neapoli. Orr se však nedal odbýt a znovu a znovu na něj koktavě dorážel, celý roztřesený návalem žádostivosti, aby se s ním a s tím vykutáleným desetiletým pasákem vydal za jeho dvěma panenskými dvanáctiletými sestrami, které ovšem žádné panny ani sestry nebyly a kterým bylo ve skutečnosti teprve osmadvacet.
"Jen s ním jdi," přikazoval Milo lakonicky Yossarianovi. "Mysli na svůj úkol."
"Tak dobře," podvolil se s povzdechem Yossarian, protože si uvědomil, jaký má úkol. "Ale nech mě aspoň, ať si nejdřív najdu nějaký hotel, abych se pak moh pěkně vyspat."
"Vyspíš se pěkně s těma holkama," řekl mu na to Milo týmž spikleneckým tónem. "Mysli na svůj úkol."
Yossarian s Orrem se však nevyspali ani trošku, protože skončili s těmi dvěma dvanáctiletými osmadvacetiletými prostitutkami v jedné manželské posteli, a ty holky byly celé mastné a macaté a celou noc je budily a pořád si chtěly vyměňovat partnery. Yossarian brzy už moc nevnímal, co se s ním děje, a nijak ho nezaujal ani bezový turban, který ta tlustá slečna, co po něm lezla, nesundala po celou noc z hlavy. Teprve ráno jí ho venku před domem strhl ten vykutálený desetiletý pasák v záchvatu zlomyslnosti přede všemi z hlavy a v prudkém sicilském slunci zazářila šišatá, holá, šokující lebka. Protože spala s Němci, oholili ji pomstychtiví spoluobčané hlavu, že ji měla jako koleno. Holka ženský rozběsněná zavřískala a komicky kolébavými poskoky se rozeběhla za tím vykutáleným desetiletým pasákem. Ošklivá, bělavá, poničená kůže se jí na hlavě směšně vlnila a nad podivným snědým bolákem její tváře působila jako cosi obscénně obnaženého. Něco tak strašně nahého Yossarian nikdy předtím neviděl. Pasák točil turbanem na prstě vysoko ve vzduchu jako trofejí, a vždycky když po něm užuž sahala, stačil ještě včas uskočit. Vodil ji takhle za sebou kolem dokola po náměstí přecpaném lidmi, kteří hýkali smíchy a posměšně si ukazovali na Yossariana. Najednou se tam vynořil uspěchaně zachmuřený Milo, a když spatřil to nevhodné divadlo, "Jak na tom můžeš vydělat? Na každém vejci přijdeš o dva centy."
"Ale vydělám zato tři a čtvrt centu na každém vejci, které prodám za čtyři a čtvrt centu lidem na Maltě, od kterých je pak zase koupím za sedm centů. Samozřejmě že na tom vlastně nevydělám já. Vydělá na tom syndikát. A každý se na tom podílí."
Teprve teď tomu Yossarian začínal trochu rozumět. "A ti lidé, co jim prodáváš vajíčka po čtyřech a čtvrt centech, vydělají zase na každém dva a tři čtvrtě centu, když ti je prodají zpátky za sedm centů. Mám pravdu? Tak proč neprodáš ty vejce rovnou sám sobě a ty lidi, od kterých je kupuješ, z toho nevyšoupneš?"
"Protože ty lidi, od kterých je kupuju, jsem já sám," vysvětloval Milo. "Vydělám tři a čtvrt centu za kus, když si je prodám, a dva a tři čtvrtě centu, když je pak zase sám od sebe koupím. To představuje celkový zisk šest centů na jednom vajíčku. Když je pak prodávám jídelnám po pěti centech, prodělávám na kuse jenom dva centy. Takže teď je ti snad jasné, jak můžu vydělávat na tom, že kupuju vajíčka po sedmi centech a prodávám je po pěti. Když je na Sicílii nakupuju, sotva je slepičky vyprdnou, platím jenom cent za kus."
"Na Maltě," opravoval ho Yossarian. "Kupuješ vajíčka na Maltě, ne na Sicílii."
Milo se pyšně zašklebil. "Nekupuju vajíčka na Maltě," přiznal se s nádechem skrytého potěšení. Byla to

jediná příležitost, kdy Yossarian zaznamenal, že se Milo odchýlil od své příznačné obchodnické věcnosti.
"Kupuju je na Sicílii po jednom centu, pak je tajně přepravím na Maltu, tam je prodám za čtyři a čtvrt centu, a když se na Maltě začnou kupci shánět po vajíčkách, vyženu cenu na sedm centů za jedno."
"A proč lidi jezdí kupovat vajíčka na Maltu, když tam jsou tak drahá?"
"Protože je tam kupují odjakživa."
"A proč se po nich nepoptají na Sicílii?"
"Protože je tam nikdy nekupovali."
"Tak teď už tomu vůbec nerozumím. Proč neprodáváš jídelnám vejce po sedmi centech místo po pěti?"
"Protože to by mě jídelny už nepotřebovaly. To není žádnej kumšt, prodávat vajíčka po sedmi centech za sedm centů."

[tady něco chybí, v knize to není, chce to jiné vydání]

tak neskonale neřestné a frivolní, vyčítavě sešpulil rty. Trval na tom, že musejí ihned odletět na Maltu.
"Jsme ospalí," kňoural Orr.
"To je vaše chyba," peskoval je ctnostně Milo. "Kdybyste strávili noc v hotelovém pokoji a ne s těmi zkaženými děvkami, cítili byste se dnes ráno stejně svěží jako já."
"Vždyť jsi nám sám říkal, abychom za nimi šli," řekl mu Yossarian vyčítavě. "A pokoj v hotelu jsme nedostali. Tys byl jediný, kterému se podařilo sehnat cimru."
"To taky není moje chyba," vysvětloval Milo nafoukaně. "Moh jsem tušit, že si tady ve městě dají zrovna teď sraz všichni nákupčí cizrny, protože je zrovna sklizeň?"
"Však tys to dobře věděl," obvinil ho Yossarian. "To vysvětluje, proč jsme na Sicílii a ne v Neapoli. Vsadím se, že už máš to prokletý letadlo nacpaný cizrnou."
"Šššš!" zarazil ho přísně Milo s významným pohledem směrem k Orrovi. "Mysli na svůj úkol."
Když dorazili na letiště, aby odstartovali na Maltu, pumovnice, zadní a ocasní část letadla a téměř celý prostor věže horního střelce vyplňovaly pytle cizrny.
Na této výpravě bylo Yossarianovým posláním rozptylovat Orrovu pozornost a nedovolit mu, aby postřehl, kde Milo nakupuje vajíčka, i když byl Orr cleném Milova syndikátu a jako ostatní členové tohoto syndikátu v něm vlastnil jistý podíl. Yossarian měl pocit, že je to úkol naprosto pošetilý, protože každý věděl, že Milo kupuje vajíčka na Maltě po sedmi centech a prodává je pak jídelnám svého syndikátu po pěti.
"Já mu prostě nevěřím," chmuřil se Milo v letadle a pokynul hlavou dozadu směrem k Orrovi, stočenému do klubíčka na hromadě nízkých pytlů s cizrnou a zoufale se snažícímu usnout. "A ty vajíčka radši koupím, až nebude zaclánět a vyzvídat moje obchodní tajemství. Co bys chtěl ještě vědět?"
Yossarian seděl vedle něho na místě druhého pilota.
"Chtěl bych vědět, proč kupuješ vajíčka na Maltě po sedmi centech a prodáváš je potom za pět."
"Abych na tom vydělal."
"A proč se tedy na tebe nevykašlou a nenakupujou u tebe vejce hned na Maltě za čtyři a čtvrt centu?"
"Protože bych jim je neprodal."
"Proč bys jim je neprodal?"
"Protože bych si zbytečně krátil zisk. Tímhle způsobem si na něco přijdu i jako zprostředkovatel."
"Takže nakonec na tom přece jen vyděláváš ty sám," konstatoval Yossarian.
"Samozřejmě. Ale všechno to připadne syndikátu. Podílejí se na tom všichni. Chápeš? S těmi rajčaty, co prodávám plukovníku Cathcartovi, je to zrovna tak."
"Co kupuješ od plukovníka Cathcarta," opravil Mila Yossarian. "Přece ty rajčata plukovníku Cathcartovi a podplukovníku Kornovi neprodáváš - kupuješ je od nich."
"Nikoli, prodávám jim je," ujišťoval ho Milo. "Pod smyšlenými jmény dodávám svoje rajčata na trhy po celé Pianose, takže si je pak plukovník Cathcart s podplukovníkem Kornem mohou pod smyšlenými jmény po čtyřech centech koupit a příští den mi je zase prodat pro syndikát po pěti centech. Oni vydělají na každém jeden cent, já mám z každého tři a půl centu, a tak si všichni přijdeme na své."
"Až na syndikát," poznamenal Yossarian a pohoršeně si odfrkl. "Syndikát platí za jedno rajče, které tebe

stálo jenom půl centu, hříšných pět centů. Co z toho má?"
"Když z toho mám prospěch já, má z toho prospěch i syndikát," vysvětloval mu Milo, "protože každý dostane svůj podíl. A plukovník Cathcart a podplukovník Kom pak syndikát podporují a umožní mi takové obchodní cesty, jako je tahle. Za patnáct minut přistaneme v Palermu, takže na vlastní oči uvidíš, jak je to výhodný."
"Na Maltě," opravil ho Yossarian. "Letíme na Maltu, ne do Palerma."
"Ne, letíme do Palerma," vyvrátil mu to Milo. "V Palermu žije jeden vývozce štěrbáku, s kterým musím mluvit kvůli té zásilce žampionů do Bernu, protože to došlo napůl plesnivý."
"Milo, řekni mi, jak to děláš?" ptal se Yossarian se smíchem, v němž byl údiv i obdiv. "Do letové trasy uvedeš nějaké město a pak si to klidně namíříš úplně jinam. To ti to mládenci z kontrolních věží jen tak beze všeho spolknou?"
"Všichni jsou cleny syndikátu," odpověděl Milo. "A dobře vědí, že co prospívá syndikátu, prospívá vlasti, protože se tím pomáhá americký armádě. A ti chlapi ve věžích mají taky svůj podíl, takže mají zájem na tom, aby co nejvíc podpořili všechno, co slouží syndikátu."
"Mám já taky podíl?"
"Každej má svůj podíl."
"Orr, ten má taky podíl?"
"Každej má svůj podíl."
"A Hladový Joe? I ten má svůj podíl?"
"Každej má svůj podíl."
"No to se na to vykašklu," zamyslel se nad tím Yossarian, na kterého představa podílnictví teprve teď hluboce zapůsobila. Milo se k němu obrátil se zlomyslným zábleskem v ocích. ‚Vím, jak lohnout federální vládu o šest tisíc dolarů. Je to na beton. Každý bychom si přišli na tři tisíce dolarů, a to bez sebemenšího rizika. Měl bys o to zájem?"
"Ne."
Milo se na Yossariana zadíval s hlubokým dojetím. "To je to, co se mi na tobě líbí," zvolal. "Jsi poctivec! Jseš jedinej člověk, na kterýho se můžu stoprocentně spolehnout. Proto bych si přál, abys mi trochu víc pomáhal. Musím říct, žes mě dost zklamal, když jsi včera v Catanii utek za těma dvěma flundrama."
Yossarian vytřeštil na Mila oči, protože nevěřil vlastním uším. "Milo, vždyť jsi mi sám říkal, abych s nimi šel. Pamatuješ?"
"Co jsem měl dělat?" ohradil se proti tomu důstojně Milo. "Když jsme dorazili do města, musel jsem se nějak zbavit Orra. V Palermu to bude něco jinýho. Až přistaneme v Palermu, potřebuju, abyste se s Orrem s těma holkama ztratili rovnou z letiště."
"S jakejma holkama?"
"Dohodl jsem se mezitím rádiem s jedním čtyřletým pasákem, že pro tebe a pro Orra zajistí dvě osmileté panny, poloviční Španělky. Čeká s limuzínou na letišti. Hupsnete do ní, hned jak vystoupíte z letadla."
"Tak v tomhle já nejedu," vrtěl Yossarian odmítavě hlavou. "Zajímá mě jediný - jít se někam vyspat!"
Milo zesinal pobouřením a úzký dlouhý nos mu poskakoval mezi černým obočím a nakřivo posazeným knírkem jako tenký, bledý plamínek svíčky. "Yossariane, pomysli na svoje poslání," připomínal mu slavnostně.
"Mý poslání mi může bejt ukradený," řekl na to lhostejně Yossarian. "A syndikát taky, i když v něm mám podíl. Nemám zájem o žádný osmiletý panny, i když jsou napůl Španělky."
"To ti nevyčítám. Ale těm osmiletým pannám je vlastně teprve dvaatřicet. Ve skutečnosti to nejsou napůl Španělky, ale jenom z jedny třetiny Estonky."
"O žádný panny nemám zájem."
"Však to taky nejsou panny," pokračoval Milo ve svém naléhání. "Ta, kterou jsem vybral pro tebe, byla jistou krátkou dobu vdaná za jednoho postaršího pana učitele, kterej s ní spával jenom v neděli, takže je vlastně docela zánovní."
Ale i Orr byl ospalý, a tak v Palermu odjížděli z letiště do města všichni pohromadě. Yossarian s Orrem tam zjistili, že ani tady pro ně není v hotelu místo, a co víc, že Milo je starostou města.
Zarazilo je už podivné přivítání Mila na letišti, kde civilní zaměstnanci, kteří ho znali, přestali ihned

pracovat a sledovali ho oddaným pohledem plným těžko utajovaného obdivu a ponížené úcty. Zpráva o jeho příletu předběhla malou otevřenou dodávku, která je vezla do města, a už na předměstí je vítaly zástupy jásajících obyvatel. Yossarian s Orrem z toho byli celí diví a v němém zmatku se bázlivě tiskli k Milovi.
Když se blížili k centru města, musel vůz zpomalit, protože vítání stále mohutnělo. Chodníky lemovaly špalíry chlapečků a holčiček ve svátečních šatech s vlaječkami v rukou, na školách se totiž ihned přestalo vyučovat. Yossarian a Orr ze sebe nedokázali vypravit ani slovo. Nad plesajícím davem, který zaplavil ulice, se kývaly obrovské standarty s Milovým portrétem. Milo se na nich dal vypodobnit v prosté sedlácké blůze s vysokým kulatým límcem a jeho přísná, otcovská tvář s neposlušným knírem a šilhavýma očima, zosobnění snášenlivosti, moudrosti, rozvahy a pevného charakteru, shlížela vševědoucně na poddaný lid. Bezmocní invalidé mu posílali z oken vzdušné polibky. Obchodníci opásaní zástěrami mu nadšeně provolávali slávu od úzkých vchodů do svých krámů. Ozývalo se basové vřískání bombardónů. Tu a tam někdo upadl a zástup ho v mžiku ušlapal. Vzlykající stařeny se tlačily jako zběsilé kolem pomalu jedoucího auta, jen aby se mohly dotknout Milovy paže nebo mu stisknout ruku. Milo ty bouřlivé ovace snášel s blahosklonnou nenuceností. Na všechny strany odpovídal na pozdrav elegantním máváním a mezi rozradostněné davy rozhazoval štědrými hrstmi do staniolu balené bonbóny. Z řad mladých, chlapců i děvčat, zaklesnutých do sebe pažemi a poskakujících v obdivném vytržení za autem, se ozývalo chraptivé skandování : "Mi-lo! Mi-lo! Mi-lo!"
Milovo tajemství vyšlo tedy najevo, a tak se přestal mít před Yossarianem a Orrem na pozoru a začal se nadouvat obrovskou, i když trochu ostýchavou pýchou. Tváře mu zrůžověly. Palermo a zároveň i další blízké obce - Carini, Monreale, Bagheria, Termini Imerese, Cefali, Mistretta a Nicosia - ho zvolily svým starostou, protože začal na Sicílii dovážet skotskou whisky.
Yossarian užasl. "To ti Siciliáni pijou tak rádi skotskou?"
"Vůbec ji nepijou," vysvětloval Milo. "Skotská whisky je hodně drahá, a tihle lidé jsou strašně chudí."
"Tak proč ji importuješ na Sicílii, když ji tu nikdo nepije?"
"Abych zvedl její cenu. Dopravuju sem whisky z Malty, abych na ní mohl trhnout, když si ji pak zase prodám pro někoho jiného. Vybudoval jsem tu celé nové odvětví. Dneska je Sicílie třetí největší vývozce skotské na světě, a proto mě zvolili starostou."
"Když jsi tady takový velký zvíře, co kdyby ses nám postaral o pokoj v hotelu?" zabrumlal Orr impertinentně hlasem zastřeným únavou.
Milo kajícně sliboval: "Hned to zařídím, spolehněte se. Moc se omlouvám, že jsem vám zapomněl zajistit pokoj v hotelu předem rádiem. Pojďte se mnou do mé kanceláře, projednám to se svým náměstkem."
Milovou kanceláří byl holičský krám a jeho náměstkem byl vypasený majitel, na jehož úslužných rtech pěnila slova srdečného přivítání stejně bohatě jako mýdlo, které šlehal v misce pro Mila.
"Tak co, Vittorio," ptal se Milo, když se pohodlně opřel v jednom z holičských křesel, "jak jste se tu měli, když jsem byl tentokrát pryč?"
"Špatně, moc špatně, signore Milo. Ale teď když jste tady, všechno to z lidí spadlo a jsou zase šťastný."
"Bylo mi divný, kde se na ulicích vzalo tolik lidí. Jak to, že je v hotelích všude plno?"
"To víte, signore Milo, sjeli se sem lidi ze všech stran, aby vás viděli. A taky je tu spousta těch kupců, co přijeli do města na dražbu artyčoků."
Milova ruka vyletěla vzhůru jako orlí spár a zadržela Vittoriovu štětku. "Artyčoky - co je to?"
"Artyčoky, signore Milo? To je velice chutný druh zeleniny, všude dobře známý. Musíte nějaké ochutnat, když už jste tady. U nás se pěstují nejlepší na světě, signore Milo."
"Vážně?" divil se Milo. "A za kolik se letos artyčoky prodávají?"
"Vypadá to na velmi příznivý rok. Úroda byla moc špatná."
"Fakt?" Milo se zamyslel a pak zmizel tak rychle, že si pruhovaný holičský ručník, který měl přes sebe přehozený, podržel ještě několik zlomků vteřiny obrys jeho těla a pak teprve splihl. Než Yossarian s Orrem stačili doběhnout ke dveřím, nebylo po Milovi ani památky.
"Další prosím!" vyštěkl Milův náměstek úslužně. "Kdo je teď na řadě?"
Yossarian s Orrem vyšli sklíčeně z holičského krámu. Bez Mila se jako bezprizorné děti potloukali rozjásanými ulicemi a marně hledali, kde by se uložili k spánku. Yossarian stál už sotva na nohou. Hlava

mu třeštila tupou, ohlupující bolestí a měl vztek na Orra, který někde našel dvě planá jablka, vycpal si jimi tváře a chodil tak, dokud na to Yossarian nepřišel a nepřinutil ho, aby je vyndal. Orr potom někde sebral dva koňské kaštany a strčil si je do úst a Yossarianovi zase chvíli trvalo, než na to přišel, a křikl na něj, ať ta jablíčka ihned vyplivne. Orr se zašklebil a prohlásil, že to nejsou žádná jablíčka, ale koňské kaštany, a že ta jablíčka nemá v puse, ale v ruce, a Yossarian mu nerozuměl ani slovo, protože Orr měl v ústech ty koňské kaštany, a tak ho donutil, aby je vyndal. V Orrových očích to zlomyslně zablýsklo. Klouby sevřené pěsti se usilovně podrbal na čele, jako člověk, který se chce vzpamatovat z opojení alkoholem, a chlípně se zachechtal.
"Vzpomínáš si na tu holku -" Zarazil se a znovu se chlípně zachechtal. "Vzpomínáš si na tu holku, co mě v tom římském kvartýru mlátila střevícem do hlavy a oba jsme byli úplně nahý?" zeptal se s vychytrale vyčkávavým pohledem. Počkal, až Yossarian obezřele přikývl. "Když mě necháš, abych si ty kaštany strčil zase do huby, prozradím ti, proč mě mlátila. Platí?"
Yossarian přikývl a Orr mu vykládal celou fantastickou historku o tom, proč ho tehdy v tom kvartýru, ve kterém bydlela Natelyho děvka, mlátila ta holka střevícem do hlavy, ale Yossarian mu nerozuměl ani slovo, protože Orr už měl zase v ústech ty koňské kaštany. Yossarian řičel podrážděným smíchem nad tím, jak chytře ho Orr převezl, ale když nastala noc, nezbylo jim nakonec nic jiného než dát si v jedné špinavé restauraci mizernou večeři a odjet stopem zpátky na letiště. Uložili se k spánku na chladné kovové podlaze letadla. S utrápeným sténáním se tam házeli a převalovali z boku na bok sotva dvě hodiny, protože pak dorazily nákladňáky s bednami artyčoků a závozníci je vyhnali ven, aby to zboží mohli naskládat do letadla. Začalo hustě pršet. Než nákladňáky odjely, byli Yossarian s Orrem promoklí na kůži a nezbylo jim nic jiného než zalézt zpátky do letadla a vtěsnat se jako roztřesené ančovičky mezi ostré hrany beden s artyčoky, které pak Milo za úsvitu dopravil do Neapole, kde je vyměnil za skořici v tyčinkách, hřebíček, vanilku a nemletý pepř. S tím nákladem ještě téhož dne odletěl na jih na Maltu, kde byl - jak se ukázalo - zástupcem generálního guvernéra. Ani na Maltě se pro Yossariana a Orra nenašel pokoj v hotelu. Na Maltě fungoval Milo jako major sir Milo Minderbinder a v sídle generálního guvernéra tam měl obrovskou kancelář. Jeho mahagonový psací stůl měl rozměry menšího letiště. Stěny byly obloženy dubovým táflováním a na jedné visela mezi zkříženými britskými vlajkami efektní fotografie majora sira Mila Minderbindera, oblečeného v slavnostní uniformě královských velšských střelců. Na fotografii měl knírek úzký a zastřižený, bradu energicky vysunutou a oči ostré jako dva trny. Milo byl povýšen do šlechtického stavu, přijat ke královským velšským střelcům v hodnosti majora a jmenován zástupcem maltského generálního guvernéra, protože na Maltě vybudoval obchod s vejci. Velkomyslně Yossarianovi a Orrovi dovolil, aby strávili noc na tlustém koberci v jeho kanceláři, ale sotva za ním zapadly dveře, vyhnal je odtamtud bajonetem strážný v anglickém battledressu a tak celí vyčerpaní odjeli taxíkem, jehož řidič je vzal pěkně na hůl, na letiště. Uložili se na noc zase v letadle, které teď bylo naloženo praskajícími jutovými pytli s kakaem a čerstvě mletou kávou a kde to čpělo tak, že když brzy ráno přivezlo auto dorůžova vyspaného Mila, opírali se oba venku o podvozek a žaludek se jim obracel naruby. Vzápětí odstartovali do Oránu, kde zase nebylo pro Yossariana a Orra volno v hotelu, ale Milo tam byl vicešachem. Měl tam v jednom lososově růžovém paláci k dispozici přepychové apartmá, ale Yossarianovi a Orrovi nebylo dovoleno, aby ho doprovodili dovnitř, protože byli nevěřící křesťanští psi. U brány je zadrželi obrovití berberští strážci s handžáry v rukou a zahnali je pryč. Orr stále popotahoval a kýchal, protože ho trápila zastydlá rýma, a Yossarian byl celý přihrblý, protože téměř necítil svá široká záda. Nejraději by byl zlomil Milovi vaz, ale Milo byl oranským vicešachem a jeho osoba byla posvátná. Jak vyšlo později najevo, byl Milo nejen oranským vicešachem, ale také bagdádským chalífou, damašským imámem a arabským šejkem. V zaostalých oblastech, kde nevědomý a pověrčivý lid uctíval stará pohanská božsva, pokládali Mila za boha obilí, za boha deště a za boha rýže, a jednou se jim Milo s příkladnou skromností svěřil, že hluboko v afrických džunglích se nad primitivními kamennými oltáři potřísněnými lidskou krví tyčí velké modly, které mají podobu jeho oknírované tváře. Ať se dostali kamkoli, všude ho vítali s královskými poctami. Jedna triumfální oslava střídala druhou, město za městem, až se nakonec velkým obloukem přes Střední východ dostali do Káhiry, a tam Milo skoupil všechnu bavlnu, o kterou nikdo jiný na světě nestál, a rázem se octl na pokraji bankrotu. V Káhiře se konečně našel volný hotelový pokoj i pro Yossariana a Orra. Čekaly je v něm měkké postele s tučně naditými

polštáři a čistá, nažehlená prostěradla. Byly tam skříně s ramínky, na která si mohli pověsit šaty. Měli tam k dispozici koupelnu s teplou vodou. Yossarian s Orrem dlouho vyluhovali svá nažluklá, odporná těla ve vaně s kouřící se vodou, až byli červení jak uvaření raci, a pak odešli s Milém z hotelu a v jedné luxusní restauraci si dali krabí koktejl a filet mignon. V hale tam právě burzovní dálnopis vyplivoval poslední zprávy o cenách egyptské bavlny, když se Milo zeptal vrchního, co to je vlastně za přístroj. Do té doby by si byl ani ve snu nedovedl představit, že tak krásný přístroj, jako je burzovní dálnopis, může existovat. "Vážně?" podivil se, když vrchní skončil svůj výklad. "A zač se teď egyptská bavlna prodává?" Vrchní mu to pověděl a Milo skoupil celou úrodu.

Egyptská bavlna však Yossariana zdaleka nevyděsila tak jako trsy zelenočervených banánů, které Milo zahlédl na domorodém tržišti, když vjížděli do města, a ukázalo se, že jeho strach nebyl neopodstatněný, protože chvilku po půlnoci ho Milo surově probudil z nejhlubšího spánku a strčil mu pod nos zpola oloupaný banán. Yossarian v sobě zdusil vzlyk.

"Ochutnej ho," vybízel ho Milo a pronásledoval špičkou banánu Yossarianova ústa.

"Milo, ty kance," kvílel Yossarian, "nech mě aspoň trochu vyspat."

"Ochutnej ho a pověz mi, jestli je dobrej," trval na svém Milo. "A neříkej Orrovi, že jsem ti ho dal. Musel za svůj zaplatit dva piastry."

Yossarian se podvolil a poslušně banán snědl. Řekl Milovi, že byl docela dobrý, a zavřel oči, ale Milo jím znovu zatřásl a chtěl po něm, aby se co nejrychleji oblékl, protože ihned odlétají zpátky na Pianosu.

"Musíte sebou s Orrem hodit a rychle ty banány naložit do letadla," vysvětloval. "A ten chlap říkal, že až ty trsy budem nakládat, máme dávat majzla na jedovatý pavouky."

"Milo - nemůže to počkat do rána?" žadonil Yossarian. "Musím se trochu vyspat."

"Dozrávají strašně rychle," odpověděl Milo, "takže nemůžeme ztrácet ani minutu. Jen si uvědom, jak budou chlapi u eskadry šťastný, až ty banány dostanou."

Chlapi u eskadry však z těch banánů nezahlédli ani jeden, protože se daly výhodně prodat v Istanbulu, a v Bejrútu se zase podařilo lacino nakoupit kmín, se kterým Milo po prodeji banánů rychle odletěl do Benghází, a když po skončení Orrovy dovolené dorazili šest dní nato bez dechu na Pianosu, přiváželi velkou dodávku kvalitních sněhobílých vajec ze Sicílie, o kterých Milo tvrdil, že jsou z Egypta, a prodával je po pouhých čtyřech centech. V důsledku toho ho všichni velící důstojníci jeho syndikátu začali prosit, aby neprodleně odletěl zpátky do Káhiry, nakoupil tam další trsy zelenočervených banánů a prodal je v Turecku, aby měl peníze na kmín, po němž byla taková poptávka v Benghází. A každý měl na tom svůj podíl.

23. Natelyho dědek

Jediný člověk z eskadry, kterému se poštěstilo ochutnat Milovy červené banány, byl Aarfy. Sebral dva jednomu vlivnému clenu svého kolejního bratrstva, který sloužil u proviantáků. To už banány dozrály a začaly běžnými kanály proudit na černé trhy po celé Itálii. Aarfy byl taky s Yossarianem v důstojnickém kvartýru toho večera, kdy Nately po mnoha marných týdnech truchlivého hledání konečně našel svou děvku a přilákal ji tam ještě s dvěma přítelkyněmi pod slibem, že každá dostane třicet dolarů.

"Každá že by měla dostat třicet dolarů?" podivil se Aarfy rozvážně a skepticky ohmatával a poplácával ta buclatá děvčata jako na slovo vzatý znalec. "Třicet dolarů, to by bylo za tyhle vykopávky trochu moc. Kromě toho jsem za to v životě neplatil."

"Nechci na tobě, abys za to platil," ujišťoval ho rychle Nately. "Já to zatáhnu za všechny. Jenom bych potřeboval, abyste si vzali na starost ty druhé dvě. Píchnete mi s tím?"

Aarfy se samolibě culil a vrtěl naduřelou kulatou hlavou. "Starýmu Aarfymu to nikdo nemusí kupovat. Když budu mít chuť, přijdu si na svý, kdy budu chtít. Jenomže teď na to nemám zrovna náladu."

"A proč tedy nezaplatíš všem třem a nepošleš ty druhé dvě pryč?" ptal se Yossarian.

"Protože to by se ta moje zlobila, že ji za její peníze nutím pracovat," odpověděl Nately a úzkostlivě pohlédl na své děvce, které se na něj hněvivě mračilo a začalo cosi brebentit. "Říká, že kdybych ji měl opravdu rád, poslal bych pryč ji a vlez bych do postele s jednou z těch dvou."

"Mám lepší nápad," kasal se Aarfy. "Co kdybychom si je tady všechny tri nechali přes zákaz vycházení a

pak jim pohrozili, že jestli nám nedají všechny prachy, vyženeme je na ulici, kde je poldové určitě zabásnou? Mohli bychom jim třeba i pohrozit, že je vyhodíme z okna."
"Aarfy!" Nately se přímo zhrozil.
"Chtěl jsem ti jen trochu pomoct," vysvětloval Aarfy provinile. Aarfy se snažil Natelymu pomáhat neustále, protože Natelyho otec byl bohatý prominent a po válce mohla být taková známost Aarfymu velice prospěšná. "Páni," pokračoval hádavě, "ve škole jsme takový věci prováděli v jednom kuse! Pamatuju se, jak jsme jednou s klukama z bratrstva vlákali dovnitř takový dvě pitomý středoškolačky a donutili je, aby podržely každýmu, kdo na ně měl chuť, protože jsme jim pohrozili, že zatelefonujem jejich rodičům a řekneme jim, co tam s náma vyvádějí. Drželi jsme je v posteli přes deset hodin. A když se chtěly cukat, dostaly jednoduše pár facek. Pak jsme jim sebrali všechny prachy a žvejkačky a vyhodili je ven. No jo - tam jsme si něco užili, v tom našem bratrstvu," zasnil se Aarfy a buclaté tváře mu zalil vřelý ruměnec nostalgických vzpomínek. "S nikým jsme se moc nemazlili, i navzájem jsme na sebe byli jako psi."
Avšak v téhle chvíli, kdy ta holka, ke které Nately vzplanul tak horoucí láskou, začala svému zbožňovateli naštvaně nadávat a tvářit se stále pohrdavěji a výhružněji, nebyl Aarfy Natelymu nic platný. Naštěstí vtrhl najednou dovnitř Hladový Joe a všechno bylo zase v pořádku, až na to, že minutu poté vklopýtal dovnitř namazaný Dunbar a začal ihned objímat jedno z těch druhých dvou hihňajících se děvčat. Kromě Aarfyho tam teď byli čtyři muži a tři děvčata, a tak se těch sedm sebralo a zanechalo Aarfyho jeho osudu. Venku se nacpali do koňské drožky, ta však zůstala stát jako přilepená u chodníku, protože holky chtěly svoje peníze předem. Nately jim tedy s gestem granda vysázel devadesát dolarů; musel si ovšem předtím vypůjčit dvacku od Yossariana, pětatřicet dolarů od Dunbara a sedmnáct od Hladového Joea. Holky zkrotly a udaly drožkáři nějakou adresu. Překodrcal s nimi půl města a v místech, kam se dosud nikdo z nich nedostal, zastavil v jedné temné ulici před vysokým starým činžákem. Děvčata je vedla po příkrém, nekonečném, vrzajícím dřevěném schodišti až do čtvrtého patra a tam je vkormidlovala do svého nádherného, skvělého obydlí, kde se to přímo pohádkově hemžilo záplavou pružných mladých nahých dívek, mezi nimiž trůnil zlovolný, prostopášný, šeredný stařík, který Natelyho neustále dráždil svým sžíravým smíchem, a kde ještě taky kvokala jedna docela spořádaná babizna v popelavě šedém vlněném svetru, hluboce odsuzující všechny nemravnosti, jež se v bytě odehrávaly, která se tam ze všech sil snažila udržovat jakýs-takýs pořádek.
To úžasné doupě bylo jakýmsi rohem hojnosti, bobtnavě překypujícím dívčími bradavkami a pupky. Zpočátku se ovšem ve spoře osvětleném, neurčitě hnědavém obýváku, situovaném do průmětu tří šerých chodeb vedoucích různými směry do vzdálenějších koutů onoho zvláštního, obdivuhodného bordelu, pohybovaly jen ty tři jejich holky. Ihned se začaly svlékat, přičemž občas tuto činnost přerušily, aby s pýchou upozornily na své bláznivé spodní prádlo, a po celou dobu se škádlily s tím zpustlým, vychrtlým dědkem s rozcuchanými dlouhými bílými vlasy a nedbale rozepnutou, kdysi možná bílou košilí, který na ně chlípně kdákal z ošuntělého modrého fotelu, strategicky umístěného téměř uprostřed pokoje. Natelyho a jeho společníky uvítal s nenucenou, výsměšnou obřadností. Babice, hašteřivou hlavu smutně sklopenou, se vydala najít nějaké děvče i pro Hladového Joea a za chvilku se vrátila s dvěma prsatými kráskami, z nichž jedna byla už svlečená a druhá měla na sobě jen průhlednou kratičkou košilku, ze které se stačila hadovitě vykroutit, ještě než dosedla. Z různých stran se na kus řeči přiloudaly další tři nahaté slečny a za chvilku ještě dvě. Pak prošla pokojem nenucená skupinka čtyř děvčat, zabraných v živém rozhovoru. Tři byly bosé, čtvrtá se nebezpečně kymácela na rozepnutých stříbrných tanečních střevíčcích, které zřejmě nebyly její. Nakonec se objevila a přisedla ještě jedna dívka, která měla na sobě jen kalhotky, takže během několika minut se utvořila sešlost jedenácti dam, které byly až na jednu vesměs úplně nahé.
Kam se člověk podíval, všude se rozvalovalo obnažené ženské maso, a Hladový Joe měl pocit, že asi co nejdřív umře. Po celou tu dobu, co se děvčata scházela a nenuceně si dělala pohodlí, stál v němém, zkoprnělém úžasu jako solný sloup. Pak se z něho najednou vydral pronikavý výkřik a jako blesk vyrazil ke dveřím, aby si z ubytovny mužstva donesl fotoaparát. S dalším zoufalým výkřikem na rtech však vzápětí ve svém rozletu splihl, protože ho zmrazila děsivá představa, že by o tenhle nádherný, zšeřelý, štědrý a pestrý pohanský ráj mohl navždycky přijít, kdyby ho byť jen na okamžik ztratil z očí. Zůstal stát

u dveří, něco nesrozumitelného si drmolil a žíly ve tváři a na krku mu divoce tepaly a všechny šlachy měl napjaté k prasknutí. Stařík, který trůnil ve svém odřeném modrém fotelu jako nějaké satansky poživačné božstvo, ho pozoroval s vítězoslavnou rozkoší. Pavouci nohy měl zabalené do ukradené americké vojenské přikrývky, aby mu na ně netáhlo. Tiše se smál a zapadlá, vychytralá očka mu chápavě jiskřila cynicky nemravným potěšením. Měl už zřejmě dost vypito. Nately k tomu zkaženému, zvrhlému, bezzásadovému dědkovi, který mu věkem připomínal jeho otce a pořád trousil uštěpačné poznámky o Americe, zaujal od prvního pohledu bojovně nepřátelský postoj.
"Amerika tuhle válku prohraje," prohlašoval stařík. "A Itálie ji vyhraje."
"Amerika je nejsilnější a nejbohatší země na světě," upozorňoval ho Nately s důstojně hrdým zápalem. "A americkému vojákovi se nikdo nevyrovná."
"Svatá pravda," souhlasil ochotně stařík s náznakem škodolibého potěšení. "Zato Itálie je jednou z nejchudších zemí na světě. A horší voják než italský se asi taky těžko najde. A proto si moje země vede v téhle válce tak dobře a vaše dělá jednu blbost za druhou."
Nately překvapením vyprskl smíchy, a když si uvědomil svou nezdvořilost, celý zrudl. "Omlouvám se, že mě to rozesmálo," řekl staříkovi upřímně a pak pokračoval tónem zdvořilé nadřazenosti: "Ale Itálie byla přece obsazená Němci a teď jsme tu zase my. Tomu říkáte, že si vede v téhle válce dobře?"
"No ovšem," vykřikl přívětivě dědek. "Němci odtud teď utíkají a my jsme pořád tady. Za pár let odejdete i vy, ale my tu zůstaneme i potom. Chápejte, právě to, že je Itálie taková strašně chudá a slabá, z nás dělá silnou zemi. Italští vojáci teď už neumírají. Ale američtí a němečtí ano. To mám na mysli, když říkám, že si vedeme neobyčejně úspěšně. Ano, jsem stoprocentně přesvědčený, že Itálie tuhle válku hladce přežije a že bude existovat ještě dlouho potom, co vaše země zanikne."
Nately nemohl uvěřit svým uším. S takovýmhle urážlivým rouháním se ještě nikdy nesetkal a instinktivní logika ho přivedla k myšlence, proč se tady vlastně už dávno neobjevili agenti FBI a tohoto zrádce nezabásli. "Amerika nikdy nezanikne!" zvolal vášnivě.
"Opravdu nikdy?" dorážel sladce dědek.
"No..." Nately zakolísal.
Dědek se shovívavě usmál, ponechávaje si v záloze hlubší, výbušnější projev potěšení. Jeho poštívání si podrželo jemnou formu. "Zanikl Řím. Zaniklo staré Řecko. Zanikla perská říše. Padlo Španělsko. Zanikly všechny velké země. Proč by neměla zaniknout i ta vaše? Co myslíte, jak dlouho bude ještě existovat? Věčně? Uvědomte si, že za takových pětadvacet miliónů let zničí slunce celou naši planetu."
Nately sebou neklidně zavrtěl. "No - věčně, to se dá těžko říct."
"Tak tedy milión let?" dorážel dědek dál s uštěpačně sadistickým zápalem. "Nebo půl miliónu let? Taková žába žije tady na světě už skoro pět set miliónů let. Můžete s jistotou tvrdit, že Amerika, se vší svou mocí a prosperitou, se svými vojáky, kterým se nikdo nevyrovná, a s nejvyšším životním standardem na světě, vydrží stejně tak dlouho, jako... obyčejná žába?"
Nately pocítil nutkání tu výsměšnou tvář udeřit. Úpěnlivě zapátral kolem sebe očima po někom, kdo by mu pomohl hájit budoucnost jeho vlasti proti nehorázným pomlouvačným útokům toho podlého, hříšného starého lumpa. Bolestně se zklamal.
Yossarian s Dunbarem se opodál v koutě orgiasticky popásali na čtyřech či pěti rozdováděných holkách a šesti flaškách červeného vína a Hladový Joe už před hodnou chvílí zmizel v jedné z těch mystických chodeb, přičemž před sebou jako nějaký lačný despota postrkoval houf mladých, co nejprdelatějších prostitutek - tolik, kolik jich svými křehkými pažemi, poletujícími vzduchem jako lopatky větrného mlýna, dokázal obemknout a potom vtěsnat do jedné manželské postele.
Nately upadl do trapných rozpaků. Jeho vlastní děvče se nechutně rozvalovalo na jedné nadouvající se pohovce, na tváři výraz bohapusté nudy. Její programový nezájem, ten ospalý, netečný postoj k němu, který ho tak krutě, tak sladce, tak bolestně deptal od chvíle, kdy ho poprvé spatřila a hned začala přehlížet v přeplněném obývacím pokoji ubytovny mužstva, kde se právě hrálo šestákové očko, ho dohánělk šílenství. Její ladné pootevřená pusa tvořila dokonalou podobu písmene O a snad jen pámbu věděl, na co tak tupě a apaticky zírají její leskle zamžené oči. Stařík poklidně vyčkával a pozoroval ho s bystrým úsměvem, v němž bylo pohrdání i pochopení. Na opěradle jeho fotelu se spokojeně usadila pružná, světlovlasá, urostlá dívka s krásnýma nohama a medově zbarvenou pletí a začala dědka rozvážně

a koketně šimrat po vyzáblé, bledé, svraštělé tváři. Při pohledu na to bezostyšné laškování s chlapem takhle starým ztuhl Nately odporem a rozhořčením. Se zoufalstvím v srdci se od té scény odvrátil a divil se sám sobě, proč ihned nesebere tu svou holku a nevleze s ní do postele.
Ten špinavý, lačný, ďábelský dědek připomínal Natelymu jeho otce, protože ti dva si nebyli ani za mák podobní. Natelyho otec byl uhlazený bělovlasý gentleman, vždycky bezvadně oblečený; tenhle stařík byl umolousaný pobuda. Natelyho otec byl střízlivý, filozoficky uzavřený, zodpovědný muž; tenhle stařík byl cvok a zpustlík. Natelyho otec byl ohleduplný a kulturní člověk; tenhle stařík byl nevychovaný hrubián. Natelyho otec věřil v lidskou čest a na všechno znal odpověď; tenhle stařík nevěřil v nic a uměl se jenom ptát. Natelyho otec měl elegantní bílý knír; tenhle stařík neměl knír vůbec. Natelyho otec - jako všichni ostatní otcové, s kterými se kdy Nately v životě setkal - byl člověk důstojný, moudrý a ctihodný; tenhle stařík byl přímo odporný. A tak se s ním Nately znovu pustil do debaty, rozhodnut rozmetat jeho zvrhlou logiku a urážlivé výpady a pomstít se, upoutat tím pozornost oné znuděné, flegmatické dívky, do které se tak vroucně zamiloval, a získat si její nehynoucí obdiv.
"Upřímně řečeno, to já nevím, jak dlouho bude Amerika existovat," začal neohroženě. "Věčně to asi nebude, když jednou musí zahynout celý svět. Ale vím, že moje vlast bude žít a vítězit ještě velmi dlouho."
"Jak dlouho?" posmíval se ten podlý dědek a celý se třásl jízlivou rozkoší. "Že by si to chtěla rozdat s tou žábou?"
"Určitě mnohem déle než vy nebo já," vyhrkl nepříliš přesvědčivě Nately.
"A to je celá ta sláva? To jí tedy moc času nedáváte, když uvážíme, že vy jste takový lehkovážný fanfarón a já už tak starý, strašně starý člověk."
"Kolik vám je?" zeptal se Nately celý popletený. Ten stařík ho začal přitahovat, ačkoli se tomu zuby nehty bránil.
"Sto sedm." Dědek se zakuckal smíchy, když viděl, jak to s Natelym zamávalo. "Koukám, že mi zase nevěříte."
"Nevěřím ničemu, co mi tu povídáte," prohlásil Nately s ostýchavým, smířlivým úsměvem. "Věřím jenom jednomu - že Amerika tuhle válku vyhraje."
"Cožpak to je takové umění, vyhrát válku?" posmíval se mu ten neřestný starý špinavec. "Mnohem důležitější je umět válku prohrát - vědět, kterou válku můžete prohrát. Itálie prohrává jednu válku za druhou už celá staletí a podívejte se, co všechno jsme přesto dokázali. Francie války vyhrává a jde z krize do krize. Německo války prohrává, a jak prosperuje! Jen si připomeňte naši nedávnou historii. Itálie vyhrála válku s Habeší, a než se vzpamatovala, měla na krku vážné potíže. To vítězství v nás vzbudilo nesmyslné, velikášské iluze, a tak jsme pomáhali rozpoutat světovou válku, ve které jsme neměli šanci vyhrát. Ale když teď zase prohráváme, obrací se všechno k lepšímu, a jestli se nám podaří utrpět porážku, půjdem určitě rychle nahoru."
Nately na něj valil oči s neskrývaným ohromením. "Tak teď už vám opravdu nerozumím. Mluvíte jako šílenec."
"Ale žiju jako úplně normální člověk. Když byl u moci Mussolini, byl jsem u fašistů, a když ho teď vyřídili, je ze mě antifašista. Když sem přišli Němci, aby nás chránili před Američany, fanaticky jsem je podporoval, a když jsou tady teď Američani, aby nás chránili proti Němcům, podporuju přímo fanaticky Američany. Mohu vás ujistit, můj rozhněvaný příteli -" (jak narůstalo Natelyho koktavé zoufalství, planuly staříkovy vědoucí, pohrdavé oči stále jiskřivěji) "- že vy a vaše vlast nemáte v Itálii loajálnějšího přítele, než jsem já - ovšem jen pokud tady budete."
"Ale vy jste úplný chameleón," zvolal nevěřícně Nately. "Kam vítr, tam plášť! Nestoudný, sobecký oportunista!"
"Je mi sto sedm let," upozornil ho stařík líbezně.
"To nemáte žádné zásady?"
"Samozřejmě že ne."
"Žádnou morálku?"
"Ale já jsem velice morální člověk," ujišťoval ho ten starý darebák s pokryteckou vážností a laskal přitom nahý bok kypré černovlásky s hezkými dolíčky ve tváři, která se svůdně rozvalovala na druhém opěradle jeho fotelu. Dřepěl tam ve svém ubohém, ošuntělém důstojenství jako nějaký vladař, majetnickým a

rukama objímal ta dvě nahá dívčí těla a sarkasticky se přitom na Natelyho křenil.
"Tomu nevěřím," prohlásil Nately zdráhavě a úporně se snažil nevidět, co ten zvrhlík dělá s těmi děvčaty. "Tomu prostě nevěřím."
"Ale je to čistá pravda. Když do města vpochodovali Němci, tančil jsem po ulicích jako mladistvá baletka a vykřikoval Heil Hitler!, až jsem málem vyplivl plíce. Dokonce jsem jim mával nacistickou vlaječkou, kterou jsem vytrhl z ruky jedné hezké malé holčičce, když se její maminka zrovna koukala jinam. Když Němci odtáhli, vyběhl jsem v ústrety Američanům, v jedné ruce láhev výborného koňaku a v druhé košík s květinami. Ten koňak byl samozřejmě pro mě, zato kytky jsem metal po našich osvoboditelích. V prvním voze jel takový panák, nějaký nafoukaný starý major, a toho se mi podařilo trefit rudou růží rovnou do oka. Skvělý zásah! Měl jste vidět, jak sebou cuknul."
Nately zalapal po dechu a v úžasu vyletěl z křesla, ve tváři bledý jako smrt. "Major - - - de Coverley!" vykřikl.
"Vy ho znáte?" vyptával se potěšeně stařík. "To je ale roztomilá náhoda!"
Nately byl tak ohromený, že ho ani neslyšel. "Tak to jste byl vy, kdo
zranil majora - - - de Coverleyho!" zvolal v spravedlivém rozhořčení.
"Jak jste mohl něco takového udělat?"
Zlovolný dědek se nedal vyvést z klidu. "Měl byste se ptát, jestli bylo možné tomu pokušení odolat. Měl jste ho vidět, toho arogantního starého fouňu, jak se tam v tom autě tvářil jako sám Bůh Všemohoucí - tu jeho velkou hlavu, celou štajf, a ten pitomý, vážný ksicht! Mohl jsem si přát lepší cíl? Trefil jsem ho do oka růží, které zahradníci říkají ‚americká kráska'", což jsem pokládal za velice případné. Nemám pravdu?"
"Víte, co jste spáchal? Jakou strašnou věc?" křičel na něj Nately vyčítavě. "Podlost! Přímo zločin! Major - - - de Coverley je náčelníkem štábu naší eskadry!"
"Vážně?" posmíval se nenapravitelný stařík a s falešným pokáním se zkormouceně popotahoval za špičatou bradu. "Ale aspoň mi musíte přiznat, že jsem typický neutrál. Když tenkrát přijeli Němci, málem se mi podařilo probodnout urostlého mladého oberlajtnanta snítkou protěže."
Nately byl pobouřen a zmaten. Ten nemožný starý lump si zřejmě ani nedovedl představit, jakého strašlivého činu se dopustil. "Cožpak si vážně neuvědomujete, co jste spáchal?" zaútočil na něj prudce. "Major - - - de Coverley je ušlechtilý, skvělý člověk a každý se mu obdivuje."
"Je to pošetilý starý janek, který nemá právo chovat se jako pošetilý mladý janek. Co se s ním stalo dál? Už je po něm?"
Nately v posvátné hrůze ztlumil hlas. "To nikdo neví. Beze stopy zmizel."
"Vidíte? Jen si to představte - člověk jeho věku, a riskuje ten krátký zbytek života, který má ještě před sebou, pro něco tak absurdního, jako je vlast."
Nately se okamžitě znovu naježil. "Na tom není vůbec nic absurdního, dávat život všanc za svou vlast!" prohlásil.
"Že ne?" opáčil stařík. "A co je to vlast? Vlast je kus země vymezený na všech stranách hranicemi, obvykle zcela nepřirozenými. Angličani umírají za Anglii, Američani za Ameriku, Němci za Německo, Rusové za Rusko. V současné době bojuje v téhle válce takových padesát či šedesát zemí. Neříkejte mi, že za všechny tyhle vlasti stojí za to umírat."
"Za všechno, pro co stojí za to žít, stojí za to i umřít," prohlásil Nately.
"Jestli je na světě něco, za co by stálo umřít, je určitě lepší zůstat kvůli tomu naživu," řekl na to ten starý rouhač. "Poslyšte, vy jste takový nezkažený, naivní mladík, že mi vás je až líto. Kolik vám je? Pětadvacet? Šestadvacet?"
"Devatenáct," odpověděl Nately. "V lednu mi bude dvacet."
"Jestli se toho dožijete." Dědek pokýval unaveně hlavou a na okamžik se na jeho tváři objevil týž nedůtklivý, nepřítomný výraz, jímž se vyznačovala ona popudlivá, svárlivá stařena. "Jestli si nedáte pozor, tak vás zabijou, a jak pozoruju, vy si pozor nedáte. Proč nevezmete rozum do hrsti a nechováte se aspoň trošku jako já? Třeba byste se pak taky dožil sto sedmi let."
"Protože je lepší zemřít vstoje než žít na kolenou," odsekl mu Nately s vítězoslavným přesvědčením.
"Doufám, že jste to rčení už slyšel."

"Jistěže slyšel," opáčil proradný stařík a už se zase usmíval. "Jenže jste to trochu popletl. Je lepší žít vstoje než zemřít na kolenou. Tak je to správně."
"Víte to jistě?" ptal se popletený Nately docela věcně. "Mně se zdá, že to dává lepší smysl, jak to říkám já."
"Kdepak, to moje dává lepší smysl. Zeptejte se svých kamarádů."
Nately se otočil, aby se na to zeptal svých kamarádů, ale zjistil, že jsou titam. Yossarian s Dunbarem jako by se propadli. Dědek se mohl strhat, jak se opovržlivě chechtal Natelyho zmatenému, překvapenému rozhlížení. Natelyho tvář potemněla hanbou. Chvilku bezmocně těkal a pak se prudce otočil a rozběhl se do nejbližší chodby, aby se pokusil najít Yossariana a Dunbara. Doufal, že je objeví včas a přivolá si je na
pomoc senzační zprávou o dědkově střetnutí s majorem - - - de Cover-
leym. Všechny dveře v chodbě byly však zavřeny a u žádného prahu neprosvítal proužek světla. Bylo už velmi pozdě. Nately se smutně vzdal dalšího pátrání. Nakonec mu došlo, že bude muset sebrat dívku, kterou miluje, jít si s ní někam lehnout, něžně a dvorně se pomilovat a potom s ní plánovat jejich společnou budoucnost. Avšak když se pro ni vrátil do obývacího pokoje, zjistil, že i ona si už šla lehnout, takže mu nezbylo než obnovit planou diskusi s tím odporným dědulou, ale ten se za chvíli zvedl z fotelu, s posměšnou zdvořilostí se omluvil a prohlásil, že už musí na kutě. Nately osaměl s dvěma děvčaty, kterým se víčka zarudlých očí také už klížila únavou. Žádná z nich nevěděla, do kterého pokoje se odebrala ta jeho kurvička, a když se chvíli marně pokoušely probudit v něm zájem o své služby, odťapkaly rovněž spát a opuštěný Nately se na noc uložil přímo v obývacím pokoji na malé rozvlněné pohovce.
Když se příštího dne časně ráno na tom kanapi probudil, bolelo ho silně za krkem a v první chvíli nevěděl, kde je. Nately byl citlivý, bohatý, hezký chlapec s tmavými vlasy a důvěřivýma očima, za všech okolností jemných a zdvořilých mravů. Byl na světě už téměř dvacet let a ještě nezažil žádné trauma, nevěděl, co je to nervové napětí, neznal nenávist a netrpěl neurózami, což Yossariana tím pevněji utvrzovalo v přesvědčení, že je to ve skutečnosti nebezpečný blázen. Dětství prožil v naprosté pohodě, i když ho drželi hodně zkrátka. S bratry a sestrami se dobře snášel a ke svým rodičům necítil žádnou nenávist, přestože se k němu vždycky chovali velmi laskavě.
Natelyho učili, že má opovrhovat lidmi, jako byl Aarfy, kterým jeho matka říkala "šplhavci", a lidmi, jako byl Milo, jež otec nazýval "loktaři", ale zůstalo jen při teorii, protože nikdy nedopustili, aby s takovými jedinci přišel do styku. Pokud si vzpomínal, v jeho domovech ve Filadelfii, v New Yorku, v Maine, v Palm Beach, v Southamptonu, v Londýně, v Deauville, v Paříži a v jižní Francii se to hemžilo výlučně dámami a pány, kteří měli do šplhavců a loktařů velmi daleko. Natelyho matka, pocházející ze známé novoanglické rodiny Thorntonů, patřila k Dcerám americké revoluce. Jeho otec k nejlepším synům národa.
"Měj vždy na mysli," nabádala ho často maminka, "že jsi Nately. Žádný Vanderbilt, který vděčí za své jmění jakémusi vulgárnímu kapitánu remorkéru, ani Rockefeller, jehož bohatství je výsledkem bezohledných spekulací s těžbou nafty. Nejsi žádný Reynolds nebo Duke - nevydělals spoustu peněz tím, žes nic netušící veřejnosti prodával výrobky obsahující rakovinotvornou pryskyřici a dehet. A zcela určitě nejsi žádný Astor, člen rodiny, která tuším dosud pronajímá pokoje. Jsi Nately, a Natelyové se ještě nikdy nesnížili k tomu, aby za své peníze něco dělali."
"Matka chce říci, milý synu," vložil se do toho jednou otec, jehož elegantní a přesný způsob vyjadřování Nately tolik obdivoval, "že staré peníze jsou lepší než nové peníze a že nových zbohatlíků je si třeba vážit ještě méně než těch, co právě zchudli. Říkám to správně, má drahá?"
Natelyho otec takovými moudrými, pregnantními průpovídkami přímo oplýval, ba kypěl a sálal jako svařené červené víno, a Nately ho měl velmi rád, i když si na svařené červené víno právě nepotrpěl.
Když vypukla válka, rozhodla se Natelyho rodina, že chlapec vstoupí do armády, protože na diplomatickou službu byl ještě příliš mladý a protože jeho otec měl ze spolehlivých oficiálních kruhů zaručené informace, že Rusko se do několika týdnů či nanejvýš měsíců zhroutí a že pak Hitler, Churchill, Roosevelt, Mussolini, Gándhí, Franco, Perón a japonský císař podepíší mírovou smlouvu a budou spolu nadále žít ve šťastné pohodě. Byl to nápad Natelyho otce, aby se syn dal k letectvu, kde se bude hezky v bezpečí učit pilotem a Rusové zatím budou kapitulovat a projednají se všechny detaily příměří. A jako

důstojník se tam bude stýkat pouze se samými gentlemany.
Místo toho se octl s Yossarianem, Dunbarem a Hladovým Joem v římském nevěstinci, beznadějně zamilován do zcela apatické holky, s kterou se po té noci, strávené o samotě v obývacím pokoji, přece jen nakonec dostal do postele. Avšak jen ulehli, vyrušila je její nenapravitelná mladší sestra, ještě dítě, která vtrhla bez zaklepání do pokoje a žárlivě se cpala mezi ně, aby Nately mohl obejmout i ji. Natelyho děvka se zlostným výkřikem vyletěla, střelila sestře pohlavek a vytáhla ji za vlasy z postele. Ta dvanáctiletá dívenka připomínala Natelymu oškubané kuře nebo oloupanou, holou větvičku. Neustále se předčasně pokoušela napodobovat své starší družky, ale její nezralé tělíčko přivádělo každého do trapných rozpaků a všichni ji odháněli a vybízeli, aby se honem zase oblékla a šla si hrát ven na ulici s ostatními dětmi. Teď na sebe obě sestry prskaly jako kočky, ústa plná nadávek, a ohlušující randál, který přitom tropily, přilákal do pokoje celý zástup dobře se bavících diváků. Zoufalý Nately to vzdal. Požádal svou holku, aby se oblékla, a vzal ji dolů na snídani. Mladší sestra se na ně samozřejmě přilepila, a když pak v blízké pouliční kavárničce všichni tři ve vší důstojnosti společně snídali, připadal si Nately jako pyšná hlava rodiny. Avšak když odcházeli, Natelyho děvka se už zase strašně nudila, a tak se rozhodla, že než by s Natelym nadále ztrácela čas, vydá se raději ještě s dvěma dalšími děvčaty do ulic na štrych. Nately a mladší sestra je v uctivé vzdálenosti schlíple sledovali. Mladší sestra přitom sbírala cenné zkušenosti, Nately se užíral zklamáním a lítostí, a oba velmi posmutněli, když vedle děvčat zastavil štábní vůz plný vojáků, naložil je a zmizel za rohem.
Nately se s mladší sestrou vrátil do kavárny a koupil jí čokoládovou zmrzlinu, což jí podstatně zlepšilo náladu. Potom šli zpátky do bytu, kde se v obýváku znaveně rozvaloval Yossarian s Dunbarem a s nimi i zcela oddělaný Hladový Joe, na jehož zle zpustošené tváři dosud ulpíval onen blažený, tupý, vítězoslavný úsměv, s nímž se toho rána vypotácel ze svého početného harému jako člověk, který má všechny kosti v těle zpřelámané. Chlípný, zpustlý stařík přímo ržál rozkoší, když viděl modročerné kruhy, které vroubily oči Hladového Joea, a jeho rozbité rty. Natelyho vřele přivítal. Na sobě měl tytéž pomačkané šaty jako předcházejícího večera. Natelyho jeho ošuntělé, nedůstojné vzezření nesmírně znervózňovalo a kdykoli pak přišel do onoho bytu, z hloubi duše toužil po tom, aby si ten zkažený, nemravný dědek vzal na sebe čistou bílou košili, oholil se, učesal, oblékl tvídové sako a dal si narůst elegantní bílý knír. Pak by aspoň Natelymu nepřipomínal jeho otce a on by se při každém pohledu na něj nemusel tak trapně stydět.

24. Milo

Ze všech měsíců měl Milo nejraději duben. V dubnu rozkvetly šeříky a začaly se nalévat bobule plodů. Lidská srdce pookřála a staré chutě se probudily k novému životu. Lesklé peří holubic se v dubnu rozehrálo všemi barvami duhy. Duben znamenal jaro, a na jaře zavířil hravý proud Milovy fantazie kolem vzletné představy mandarínek.
"Říkáte mandarínky?"
"Ano, pane plukovníku."
"Moji lidé by příděl mandarínek jistě uvítali," připouštěl na Sardinii plukovník, který velel čtyřem eskadrám bé-šestadvacítek.
"Dostanou tolik mandarínek, kolik se do nich vejde a nakolik vám budou stačit peníze z jídelního fondu," ujišťoval ho Milo.
"A ananasové melouny?"
"V Damašku se dostanou za babku."
"Ananasové melouny - to je moje. Po těch se můžu odjakživa přímo utlouct."
"Půjčte mi od každé eskadry jedno letadlo a přivezu vám ananasových melounů, že nebudete vědět, co s nimi - tolik, kolik vaše kasa snese."
"A koupíme je od syndikátu?"
"A všichni se na tom budou podílet."
"To je skvělé, opravdu skvělé. Jak to prosím vás děláte?"
"Masová kupní síla - s tou dokážete všechno. Vezměte si třeba takové obalované telecí kotlety."
"Obalované telecí kotlety?" zabručel skepticky velitel bé-pětadvacítek na severní Korsice. "Na ty jsem si

nikdy moc nepotrpěl."
"Obalované telecí kotlety jsou velice výživné," poučoval ho důstojně Milo. "Obsahují vaječné žloutky a strouhanku. Jehněčí kotlety jsou rovněž velmi zdravé."
"Á, jehněčí kotlety," ožil velitel bé-pětadvacítek. "Dobré jehněčí kotlety?"
"Nejlepší, jaké může černý trh nabídnout," prohlásil Milo.
"Opravdu z mlaďoučkých jehňátek?"
"Růžovoučké jako ty nejsvůdnější dámské kalhotky. V Portugalsku se dají sehnat za pár šupů."
"Do Portugalska nemůžu poslat letadlo. K tomu nemám oprávnění."
"Když mi to letadlo dáte k dispozici, já to zařídím. Ovšem i s pilotem. A nezapomeňte - přijede k vám generál Dreedle."
"To by se generál Dreedle opět stravoval v mé důstojnické jídelně?"
"Když mu budete servírovat moje nejlepší běloučká čerstvá vajíčka, usmažená na mém nejkvalitnějším čajovém másle, tak se odtamtud ani nehne. A dostanete také mandarínky, ananasové melouny, mražené filé z plotice, uzené treščí filé, ústřice a mušle."
"A všichni se na tom budou podílet?"
"To je právě na celé té věci nejkrásnější," prohlásil hrdě Milo.
"Mně se to nezdá," zavrčel velitel jedné stíhací jednotky, kterému se moc nezdál ani sám Milo, a tak jeho podnikání bojkotoval.
"Nahoře na severu je jeden velitel od stíhačů, kterému zřejmě ležím v žaludku, a tak se nás rozhodl bojkotovat," stěžoval si Milo generálu Dreedlovi. "Stačí jeden takovýhle člověk, a už se to všechno veze. A kde potom budete shánět čerstvá vajíčka, usmažená na mém nejkvalitnějším čajovém másle!"
Generál Dreedle toho velitele od stíhačů, který se je rozhodl bojkotovat, neprodleně přeložil na Šalomounovy ostrovy kopat hroby a nahradil ho senilním plukovníkem, který trpěl bursitidou a potrpěl si na oříšky kešú. Ten Mila seznámil s jedním generálem od bé-sedmnáctek na pevnině, jehož slabostí byl polský salám.
"V Krakově se dá polský salám vyměnit za buráky," informoval ho Milo.
"Polský salám..." povzdychl si generál nostalgicky. "Víte, za pořádnou štangli polského salámu bych dal nevímco. Nejspíš všechno."
"Nemusíte dávat zhola nic. Na každou jídelnu mi uvolněte jedno letadlo i s pilotem, který bez řečí udělá, co se mu přikáže. A něco málo na dřevo při první objednávce jako projev vzájemné důvěry."
"Ale Krakov je přece stovky kilometrů za nepřátelskými liniemi. Jak se chcete k tomu salámu dostat?"
"V Ženevě kvete kolem polského salámu mezinárodní výměnný obchod. Dopravím jednoduše buráky do Švýcarska a tam je na volném trhu směním za polský salám. Oni pak ty buráky dodají letecky do Krakova a já ten salám dodám vám. Syndikát vám zprostředkuje koupi takového množství polského salámu, o jaké budete mít zájem. Můžete mít taky mandarínky, jen nepatrně uměle přibarvené. A vajíčka z Malty a skotskou whisky ze Sicílie. A když budete nakupovat od syndikátu, budete vlastně platit sám sobě, protože v něm máte svůj podíl, takže to vlastně všechno dostanete zadarmo. Je to jasné?"
"Vy jste úplný génius. Jak jste na to všechno vlastně přišel?" "Mé jméno je Milo Minderbinder. Je mi sedmadvacet let." Letadla Mila Minderbindera se snášela ze všech stran. Piloti, kteří bez řečí udělali, co se jim přikázalo, přistávali na letišti plukovníka Cathcarta se vším možným - se stíhačkami, bombarďáky i s těžkými dopravními letadly. Honosné emblémy, kterými byly tyto stroje vyzdobeny, symboly takových chvályhodných ideálů, jako jsou Odvaha, Síla, Spravedlnost, Pravda, Svoboda, Láska, Čest a Vlastenectví, překryli Milovi mechanici neprodleně dvojitou vrstvou bílého laku a nahradili je přes šablonu nastříkaným křiklavě rudým nápisem M&M - SPOLEČNOST PRO OBCHOD OVOCEM A POTRAVINÁŘSKÝM ZBOŽÍM. "M&M znamenalo "Milo Minderbinder" a to "&" tam Milo vsunul, jak se upřímně přiznal, aby potlačil dojem, že syndikát je záležitostí jednoho člověka. Milovi se hlásila k dispozici letadla, která vzlétala z letišť v Itálii, v severní Africe a v Anglii nebo ze základen velitelství letecké dopravy v Libérii, na ostrově Ascension, v Káhiře a v Karáčí. Stíhačky vyměnil za další dopravní letouny nebo si je ponechal v záloze pro naléhavé potřeby fakturace a dobrou zásilkovou službu. Od pozemních sil si opatřoval nákladní auta a tanky, používané pro silniční přepravu zboží na kratší vzdálenosti. A všichni se na tom podíleli, takže většina mužů pozvolna tloustla a jen se líně poflakovala po

okolí s párátkem v umaštěných ústech. Milo na stále mohutnější obchodní transakce osobné dohlížel. Jeho ustaranou tvář výrazně poznamenaly hluboké hnědavé vrásky přepracovanosti a vtiskly jí uštvaný výraz obezřelé nedůvěry. S výjimkou Yossariana si všichni mysleli, že Milo je cvok, především proto, že se dobrovolně přihlásil do funkce velitele jídelny, a za druhé proto, že ji bral tak strašlivě vážně. Vlastně i Yossarian si myslel, že Milo je cvok, jenže kromě toho věděl, že Milo je génius.

Jednoho dne odletěl Milo do Anglie vyzvednout náklad turecké chalvy a vrátil se pak z Madagaskaru v cele čtyřčlenné skupiny německých bombarďáků naložených sladkými bramborami, kterým se říká jamy, kapustou, hořčičnými semínky a kropenatými fazolemi. Když Milo vystoupil z letadla a zjistil, že tam čeká hejno ozbrojených empíků, aby zatkli německé piloty a zkonfiskovali jejich letadla, zůstal jako opařený. Zkonfiskovat! Už samo to slovo se mu hluboce příčilo. Ve sžíravém pobouření začal rozčileně pobíhat sem tam a co chvíli hrozil vztyčeným prstem do provinilých tváří plukovníka Cathcarta, podplukovníka Korná a bitvami zjizveného kapitána se samopalem v rukou, nešťastníka, který empíkům velel.

"Jsme snad někde v Rusku?" útočil na ně Milo v hněvivém úžasu, až mu hlas přeskakoval. "Co chcete konfiskovat?" ječel, jako by nemohl uvěřit svému sluchu. "Odkdy konfiskuje americká vláda soukromý majetek svých občanů? Styďte se! Hanba vám všem, že vás něco tak příšerného mohlo vůbec napadnout!"

"Ale Milo," přerušil ho bázlivě major Danby, "jsme přece s Německem ve válečném stavu, a tohle jsou německá letadla."

"Kdo vám to řek?" obořil se na něj Milo divoce. "Ta letadla patří syndikátu, na kterým máme všichni podíl. Konfiskovat? To byste si snad chtěli konfiskovat vlastní majetek? Že prej konfiskovat! Takovou zhovadilost jsem v životě neslyšel."

A Milo měl pravdu, protože když se pozorněji rozhlédli, uviděli, že jeho mechanici už přetírají černé kříže na křídlech, ocasech a trupech letadel dvojitou vrstvou bílého laku a nastříkávají tam přes šablonu slova M&M - SPOLEČNOST PRO OBCHOD OVOCEM A POTRAVINÁŘSKÝM ZBOŽÍM. Přímo před jejich očima přetvořil svůj syndikát v mezinárodní kartel.

Vzdušný prostor teď všemi směry křižovaly Milovy koráby hojnosti. Přilétávaly z Norska, Dánska, Francie, Německa, Rakouska, Itálie, Jugoslávie, Rumunska, Bulharska, Švédska, Finska, Polska - ze všech koutů Evropy, jenom z Ruska ne, protože s tím Milo odmítal obchodovat. Když už se všichni zájemci stali podílníky firmy M&M - Společnost pro obchod ovocem a potravinářským zbožím, založil Milo filiální akciovou společnost s názvem M&M - PEČIVO A ZÁKUSKY. Získal tak další letadla a z finančních dotací jídelen dostával nové a nové peníze za sušenky a vdolečky z britských ostrovů, za sušené švestky a dánský sýr z Kodaně, za cukrářské banánky, pusinky, napoleonské řezy a čajové pečivo z Paříže, Remeše a Grenoblů, za bábovky, pumprnikl a Pfefferkuchen z Berlína, za linecké řezy a doboše z Vídně, za štrúdl z Maďarska a za baklavu z Ankary. Každého rána vysílal Milo nad celou Evropu a severní Afriku letadla, která za sebou táhla dlouhé červené transparenty, propagující velkými hranatými písmeny denní speciality: HOVĚZÍ ZADNÍ - 79 c.... TRESKA - 21 c. Příjmy syndikátu zvyšoval tím, že volnou inzertní leteckou kapacitu pronajímal jiným firmám, například společnosti, která obchodovala s mlíčkem pro kočičky, podniku zabývajícímu se prodejem masa pro psy a pohřební službě. Další část vzdušného reklamního prostoru vyhradil v duchu veřejně prospěšného podnikání generálu Peckemovi, který ho využíval k šíření obecně výchovných hesel jako
ČISTOTA PŮL ZDRAVÍ, PRÁCE KVAPNÁ MÁLO PLATNÁ a KDYŽ
SE RUKA K RUCE VINE, TAK SE DÍLO PODAŘÍ. Aby rozhýbal kšeft, předplatil si Milo krátké reklamní vstupy v propagandistickém rozhlasovém vysílání v anglické řeči z Berlína. Obchodní podnikání vzkvétalo na všech frontách.

Milova letadla už každý znal a všude měla volný průlet. Jednoho dne uzavřel Milo s americkými vojenskými činiteli smlouvu, podle které se zavazoval zničit bombardováním dálniční most u Orvieta, který byl v rukou Němců, a zároveň s německými vojenskými činiteli jinou smlouvu, kterou přebíral úkol hájit dálniční most u Orvieta protiletadlovou palbou proti svému vlastnímu útoku. Američané mu za napadení tohoto mostu slíbili uhradit veškeré režijní výlohy a šest procent z nich mu vyplatit navíc jako honorář, od Němců měl za obranu mostu dostat totéž, to jest režii plus šest procent, a kromě toho ještě bonifikační příplatek tisíc dolarů za každé americké letadlo, které se mu podaří sestřelit. Summa

summarum představoval tento obchod významné vítězství soukromého podnikání, kasal se Milo, protože armády obou zemí byly zespolečenštěné, státní instituce. A když už byly obě smlouvy podepsány, nemělo přece smysl vynakládat prostředky syndikátu na bombardování mostu a obranu proti němu, protože obě vlády měly přece na místě k dispozici dostatečné množství mužů i materiálu a ochotně je daly k tomu účelu k dispozici, takže na obou součástech tohoto projektu Milo nakonec fantasticky vydělal a stačily mu k tomu pouze dva podpisy.
Ta ujednání byla spravedlivá vůči oběma stranám. Protože měl Milo všude volný průlet, mohla se jeho letadla nepozorovaně přiblížit nad cíl, aniž vyplašila německé protiletadlové dělostřelce. A protože o tom náletu věděl, nebyl problém uvědomit o něm německé protiletadlové dělostřelce s dostatečným předstihem, takže mohli zahájit palbu přesně v okamžiku, kdy se letadla dostala na dostřel. Bylo to ideální řešení pro všechny zúčastněné - s výjimkou mrtvého muže z Yossarianova stanu, který tam nad cílem přišel o život v den svého příchodu k eskadře.
"Já jsem ho nezabil!" opakoval Milo vášnivě, když mu to Yossarian znovu a znovu rozhněvaně vyčítal.
"Vždyť jsem tam toho dne vůbec nebyl, člověče. Ty si snad myslíš, že jsem byl tam dole na zemi a střílel z protiletadlových děl, když letadla přiletěla?"
"Ale celou tu akci jsi organizoval, ne?" křičel na něj Yossarian v sametové temnotě, která do svého pláště halila pěšinu vedoucí kolem ztichlých vozidel autoparku k přírodnímu kinu.
"Nepotřeboval jsem nic organizovat," řekl na to Milo pohoršeně. Bledým, neposedným nosem do sebe v rozrušení písklavě vtahoval mohutné doušky vzduchu. "Ten most mají v rukou Němci a my bychom ho bombardovali v každém případě, i kdybych se do toho nezamíchal. Já jsem si jenom uvědomil, jak báječně by se na té akci dalo vydělat, a využil jsem příležitosti. Co je na tom tak strašnýho?"
"Co je na tom tak strašnýho? Milo, ten chlap z mýho stanu při tom náletu zařval a ani si předtím nestačil vypakovat věci."
"Ale já jsem ho nezabil."
"Dostal jsi na něj prémii tisíc dolarů."
"Ale nezabil jsem ho. Říkám ti, ani jsem tam nebyl. Byl jsem zrovna v Barceloně a sháněl olivovej olej a nějaké prvotřídní sardinky. Můžu to dokázat, mám schovaný nákupní příkazy. A žádnejch tisíc dolarů jsem nedostal. Těch tisíc dolarů připadlo syndikátu a na tom se všichni podílejí, i ty." Milo hovořil k Yossarianovi s naléhavostí, která prýštila z nitra jeho duše. "Podívej, Yossariane, já jsem tuhle válku nezačal, ať si ten mizera Wintergreen říká, co chce. Snažím se jenom převést ji na obchodní bázi. Je na tom snad něco špatnýho? Abys věděl, tisíc dolarů - to není zase tak špatná cena za středně těžký bombarďák a jeho posádku. Když se mi podaří Němce přesvědčit, aby mi za každý letadlo, který sundají, vyplatili tisíc dolarů, proč bych to nebral?"
"Protože bys kšeftoval s nepřítelem, rozumíš? Nechápeš, že vedeme válku? Lidi umírají. Rozhlídni se kolem sebe, proboha."
Milo zavrtěl s unavenou shovívavostí hlavou. "Němci nejsou naši nepřátelé," prohlásil. "Já vím, co mi na to chceš říct. Jistě, jsme s nima ve válce. Jenže Němci jsou zároveň významnými členy syndikátu a mou povinností je chránit jejich akciový práva. Možná začali tuhle válku, možná zabíjejí milióny lidí, ale účty vyrovnávají mnohem promptněji než některý naši spojenci - moh bych jmenovat. Nechápeš, že svoje obchodní dohody s Německem musím za každou cenu respektovat? Zkus se na to podívat z mýho stanoviska."
"Ani mě nenapadne," odsekl mu Yossarian hrubě.
Milo se hluboce urazil a ani se nenamáhal skrývat svoje raněné city. Dusná, měsíční noc se hemžila muškami, můrami a moskyty. Milo najednou zvedl paži a ukázal směrem k přírodnímu kinu, kde mléčný, zaprášený proud světla, horizontálně vyvrhovaný promítačkou, kuželovitě prořezával temnotu a halil diváky, kteří se v hypnotickém obluzení zhrouceně choulili na sedadlech, tváře upřené vzhůru k stříbrnému plátnu, do jemného světélkujícího závoje. Milo měl oči zvlhlé pocitem sounáležitosti a jeho bezelstná, nezkažená tvář se svítivě leskla směsicí potu a oleje s repelentním účinkem.
"Jen se na ně podívej," zvolal hlasem, který se dusil dojetím. "Jsou to moji přátelé, moji krajané, moji druzi ve zbrani. Nikdo by si nemoh přát lepší kamarády. Věř mi, kdyby to nebylo opravdu nutný, nikdy bych jim nedokázal sebemíň ublížit. Cožpak nemám svejch starostí dost? Víš, jak mi jde na nervy ta

bavlna, co se mi hromadí v egyptskejch přístavech?" Milovi se zlomil hlas a sevřel Yossarianovi košili na prsou, jako tonoucí chytající se stébla. Oči mu viditelně těkaly jako párek vyděšených hnědých housenek. "Yossariane, co já si s takovým množstvím bavlny počnu? Je to všechno tvoje vina, neměls mně dovolit, abych ji kupoval."
Bavlna se totiž hromadila v Egyptě na nakládacích rampách a nikdo ji nechtěl. Milovi se předtím ani nesnilo o tom, že by se v údolí Nilu mohlo bavlně tak skvěle dařit a že pro veškerou sklizeň, kterou skoupil, nenajde nikde odbytiště. Jídelny syndikátu mu v téhle věci odmítly jakoukoli podporu; když se na ně obrátil s návrhem na zavedení daně z hlavy, která by každému členu syndikátu umožnila získat na sklizni egyptské bavlny vlastnický podíl, nekompromisně s ním vyběhly. V této kritické situaci ho nechali na holičkách i jeho jinak spolehliví přátelé Němci, kteří dávali přednost náhražkovým materiálům. Jídelny nevypomohly Milovi ani poskytnutím skladovacích prostor, takže výlohy za skladování nabývaly astronomických hodnot a výrazně přispívaly ke ztenčování jeho kapitálových rezerv. A tak se zisk, který vynesla akce Orvieto, brzy rozplynul. Začal psát domů o peníze, které tam za lepších časů odesílal, a také tento zdroj byl zanedlouho téměř do dna vyčerpán. A do alexandrijských doků přicházely každý den nové a nové žoky bavlny. Když se Milovi občas podařilo udat na světových trzích hluboko pod cenou nějaké směšně malé množství, hned se toho domákl některý prohnaný egyptský makléř v Levantě a prodal mu ji zpátky za původní cenu, takže na tom byl ještě hůře než předtím.
Podniky M&M byly na pokraji zhroucení. Milo bez přestání proklínal svou vlastní nebetyčnou, neuváženou chamtivost, která ho přiměla skoupit veškerou úrodu egyptské bavlny, ale co se dalo dělat - smlouva je smlouva a musí se za všech okolností plnit. A tak se jedné noci, po lukulských večerních hodech, vznesly všechny Milovy stíhačky a bombarďáky, nahoře ve vzduchu se vyrovnaly do předpisových formací a začaly systematicky bombardovat skupinu. Milo totiž uzavřel další smlouvu s Němci, jež ho zavazovala svrhnout bomby na vlastní jednotky. Milova letadla se v dobře koordinovaném útoku rozdělila a začala bombardovat sklady pohonných hmot a munice, opravářské hangáry i bé-pětadvacítky odpočívající na letišti na oválných vybetonovaných stanovištích. Jeho posádky ušetřily pouze přistávací dráhy a jídelny, aby mohly po skončení úkolu bezpečně dosednout na zem a sníst si pak něco teplého, než si půjdou lehnout. Letadla nalétávala s rozžatými přistávacími světlomety, protože po nich nikdo nestřílel. Bombardovala tábory všech čtyř eskader, důstojnický klub i budovu velitelství skupiny. Muži vybíhali ze stanů jako vyděšení králíci a nevěděli, kterým směrem se vrtnout. Brzy se na všech stranách ozýval nářek raněných. Jeden hrozen tříštivých pum explodoval na dvoře důstojnického klubu a klikatými trhlinami provrtal stěny dřevěné budovy i břicha a záda poručíků a kapitánů, opírajících se vstoje o barový pult. Agónie je ohnula v pase a pak se zhroutili na zem. Ostatní důstojníci prchali v panice k oběma východům, ale když viděli, co se děje venku, neodvážili se vyběhnout a dveře v mžiku ucpala neprostupná vyjící přehrada lidských těl.
Plukovník Cathcart si tou zmatenou, zdivočelou hradbou razil cestu za vydatné pomoci pěstí a loktů, až se nakonec ocitl docela sám před budovou. Ztuhlý úžasem a zděšením nemohl odtrhnout oči od oblohy. Milova letadla poklidně klouzala nad rozkvetlými korunami stromů, příklopy pumovnic dokořán, přistávací klapky svěšené, monstrózní, oslepivé, divoce mžikající přistávací světlomety žhnoucí strašidelně do noci jako obrovské brouci oči. Byl to ten nejapokalyptičtější pohled, jaký se kdy plukovníku Cathcartovi naskytl. Ze staženého hrdla se mu vydral zoufalý ston a pak se úprkem vyřítil ke svému džípu, dušeně vzlykaje. Chňapl po zapalování, dupl na plyn a hnal se směrem k letišti, jak jen to poskakující vůz dovolil. Obrovskými tučnými prsty svíral volant tak pevně, že mu z nich mizela všechna krev, a v kratičkých intervalech zoufale tiskl houkačku. V jednom okamžiku se téměř zabil, když s ječivým zakvílením pneumatik strhl auto prudce stranou, aby nevletěl do hloučku mužů, kteří jen ve spodním prádle bezhlavě prchali směrem k blízkým kopcům, vyděšené tváře skloněné k zemi a hůlkovitá předloktí přitisknutá k spánkům jako pochybný štít. Po obou stranách silničky planuly žluté, oranžové a rudé ohně. Stany i stromy stály v plamenech a Milova letadla s těmi zejícími pumovnicemi a oslnivě blikajícími přistávacími světlomety nalétávala znovu a znovu. Když se plukovník Cathcart přihnal ke kontrolní věži, dupl na brzdu tak prudce, že se džíp málem překotil. Plukovník vyskočil, když vůz ještě klouzal v nebezpečném smyku, a vyběhl po schodišti dovnitř. Nad kontrolními přístroji se tam skláněli tři muži. Dva z nich odhodil stranou a vrhl se po chromově lesklém mikrofonu, v očích zuřivý lesk, masitou

tvář zkřivenou napětím. Sevřel mikrofon jako dravec kořist a začal do něho hystericky řvát, až mu přeskakoval hlas.
"Milo, ty pacholku zatracená! Zešílel jsi? Co to krucinál vyvádíš? Pojď dolů! Pojď dolů!"
"Co tady tak povykujete, prosím vás?" ozval se Milo, který stál v kontrolní věži hned vedle něho a držel rovněž v ruce mikrofon. "Já jsem přece tady." Změřil si plukovníka káravým pohledem a pak se zase vrátil ke své práci. "Výborně, mládenci, výborně," prozpěvoval do mikrofonu. "Ale vidím, že jeden zásobovací sklad ještě stojí. Tak takhle ne, Purvisi - o takovýmhle šlendriánu jsme přece spolu už mluvili. Tak to laskavě ihned otoč a zkus to znova. A tentokrát nalétávej hezky pomalu... žádnej spěch. Práce kvapná málo platná, Purvisi. Už jsem ti to přece říkal, a kdyby jednou - nejmíň stokrát! Práce kvapná málo platná."
Nad hlavami se jim kdákavě ozval reproduktor. "Milo, tady Alvin Brown. Shodil jsem všechny bomby. Co mám dělat teď?"
"Začni ostřelovat z kulometů," přikazoval Milo.
"Ostřelovat z kulometů?" Alvina Browna to zřejmě šokovalo.
"Nemáme na vybranou," sděloval mu rezignovaně Milo. "Je to ve smlouvě."
"Tak dobře," uklidnil se Alvin Brown. "V tom případě začnu ostřelovat."
Tentokrát to však Milo přece jen přehnal. Bombardování vlastních lidí a letadel - takové sousto nemohl spolknout ani ten nejflegmatičtější pozorovatel a zdálo se, že s Milém je teď konec. Jeden za druhým se začali objevovat vysocí vládní činitelé, aby incident přešetřili. Noviny útočily na Mila palcovými titulky a členové Kongresu odsuzovali tu ukrutnost s halasným rozhořčením a požadovali spravedlivý trest. Matky, jejichž synové sloužili v armádě, utvořily militantní sdružení a volaly po pomstě. Na Milovu obranu se nepozvedl ani jediný hlas. Všichni slušní lidé byli hluboce pobouřeni a Milo by to byl šeredně odskákal, kdyby se nebyl odhodlal seznámit veřejnost s obsahem svých účetních knih a nedoložil obrovské zisky, kterých dosáhl. Mohl vládě poskytnout náhradu za všechny padlé i za zničené materiální hodnoty a stále mu ještě zbývalo dost, aby mohl i nadále skupovat egyptskou bavlnu. A všichni se na tom samozřejmě podíleli. A nejroztomilejší na celé té situaci bylo, že vládě nebylo vlastně ani třeba nic nahrazovat.
"Demokracie je vláda lidu," vysvětloval Milo. "A lid jsme my, ne? Takže si ty peníze můžeme rovnou nechat a na vládu jako na pouhého zprostředkovatele se vykašlat. Upřímně řečeno, byl bych nejradši, kdyby vláda dala od války vůbec ruce pryč a uvolnila prostor svobodnýmu podnikání. Kdybychom vládě zaplatili, co jí dlužíme, posilovali bychom jenom zbytečně její kontrolní funkci a odrazovali bychom jiný individuální podnikatele od bombardování vlastních lidí a letadel. Brzdili bychom tím jejich iniciativu."
Milo měl samozřejmě pravdu a každý to brzy uznal, s výjimkou takových zatrpklých podivínů, jako byl doktor Daneeka, který se hašteřivě mračil a trousil urážlivé poznámky o morálním pozadí celé té akce, dokud ho Milo jménem syndikátu neumlčel vítaným dárkem - lehkým hliníkovým skládacím křesílkem, které mohl doktor Daneeka pohodlně sklapnout a vynést před stan, kdykoli do něho vešel Náčelník Bílý Polozub, a zanést ho zpátky dovnitř, když pak Náčelník Bílý Polozub zase vypadl. Doktor Daneeka tenkrát během Milova náletu ztratil nervy. Místo aby se utíkal někam schovat, zůstal venku a konal svou povinnost. Plazil se mezi výbuchy třištivých a zápalných pum a v dešti kulometných střel od jednoho raněného k druhému jako lstivá a mrštná ještěrka a s temnou, zkormoucenou tváří přikládal škrtící obinadla a dlahy, píchal morfium a aplikoval sulfanilamid. Říkal přitom pouze to, co bylo nezbytně zapotřebí, ani slovo navíc, a v každé sinající ráně spatřoval hrozivou předzvěst vlastního zmaru. Než ona dlouhá noc skončila, uondal se nemilosrdně do úplného vyčerpání a příštího jitra z toho bylo kýchavé nachlazení, s kterým se nadurděně uchýlil do stanu ošetřovny, kde mu Gus s Wesem změřili teplotu, přiložili hořčičný obklad a přidělili inhalátor.
Té noci ošetřoval doktor Daneeka každého sténajícího muže s týmž zatrpklým, hlubokým, niterně cítěným hořem, které z něho čišelo na letišti toho dne, kdy po návratu z akce Avignon sestoupil Yossarian po schůdkách letadla na pevnou zem dočista nahý a ve stavu hlubokého šoku, na bosých nohách, kolenou, pažích a prstech vydatně potřísněn Snowdenovými vnitřnostmi, a beze slova ukázal dovnitř, kde mladý střelec-radista ležel na podlaze a beznadějně hynul zimou po boku ještě mladšího zadního střelce, který občas pootevřel oči, ale jakmile vedle sebe uviděl umírajícího Snowdena, ihned

zase upadl do smrtelných mdlob.
Když Snowdena vyprostili z letadla a dopravili na nosítkách do sanitky, ovinul doktor Daneeka pohybem takřka něžným Yossarianova ramena přikrývkou a odváděl ho s McWattovou pomocí ke svému džípu. V naprostém tichu pak ti tři odjeli k ošetřovně eskadry. McWatt a doktor Daneeka zavedli Yossariana do stanu, posadili ho na židli a smyli z něho Snowdena studenými vlhkými vatovými tampóny. Potom mu doktor Daneeka vnutil nějaký prášek a píchl mu injekci a Yossarian pak dvanáct hodin spal. Když se probudil a přišel za doktorem Daneekou, dal mu doktor ještě jednu pilulku a ještě jednu injekci a Yossarian o sobě nevěděl dalších dvanáct hodin. Když se probral a znovu se vydal za doktorem Daneekou, chystal se doktor Daneeka osvědčenou proceduru ještě jednou zopakovat.
"Jak dlouho do mě budete cpát ty prášky a píchat injekce?" ptal se ho Yossarian.
"Dokud se nebudete cítit lépe."
"Cítím se už docela dobře."
Křehké, opálené čelo doktora Daneeky se zřasilo překvapením. "Proč si tedy nevezmete něco na sebe? Proč chodíte po světě nahej?"
"Už na sebe nikdy nehodlám vzít uniformu."
Doktor Daneeka se s tímto vysvětlením spokojil a odložil injekční stříkačku. "Opravdu je vám už dobře?"
"Výborně. Jenom se mi trochu motá hlava, zřejmě po těch pilulkách a injekcích, které jste do mě naládoval."
Yossarian chodil po světě jak ho pámbu stvořil až do večera a byl nahý ještě příštího jitra, kdy ho Milo, který po něm předtím pátral všude možně, nakonec našel, jak sedí na stromě kousek od zadní zdi rázovitého vojenského hřbitůvku, na kterém právě pochovávali Snowdena. Milo měl na sobě svůj obvyklý obchodnický úbor - tmavě olivové kalhoty, čistou, tmavě olivovou košili s kravatou, na límci stříbrný proužek označující hodnost nadporučíka, a brigadýrku s tuhým koženým štítkem.
"Hledám tě po všech čertech," zavolal vyčítavě nahoru na Yossariana.
"Měls mě hledat tady na tom stromě," řekl na to Yossarian. "Sedím tady nahoře už od rána."
"Slez dolů, ochutnej tohle a řekni mi, jestli je to dobrý. Je to moc důležitý."
Yossarian zavrtěl hlavou. Seděl nahý na nejnižší haluzi stromu a přidržoval se oběma rukama větve přímo nad sebou. Odmítl se odtamtud hnout, a tak musel Milo chtě nechtě obejmout kmen a vydat se za Yossarianem nahoru. Nemotorně se pachtil, s hlasitým hekáním a funěním, a než se vydrápal tak vysoko, aby mohl přehodit nohu přes silnou větev a trochu si oddechnout, měl uniformu celou pomačkanou a umolousanou. Brigadýrka se mu sesunula a hrozilo nebezpečí, že mu sklouzne a spadne na zem. Milo ji zachytil v poslední chvíli. Knírek mu vroubily třpytivé průhledné perličky, kapky potu, který se mu pod očima sléval do mastných puchýřů. Yossarian ho netečně pozoroval. Milo se opatrně otočil o půl kruhu a posadil se čelem k Yossarianovi. Z hedvábného papíru vybalil cosi měkkého, kulatého a hnědého a podal to Yossarianovi.
"Prosím tě, ochutnej to a řekni mi, co si o tom myslíš. Rád bych to naservíroval chlapcům."
"Co to je?" zeptal se Yossarian a pořádně si ukousl.
"Bavlna v čokoládě."
Yossarianovi se zvedl žaludek a celé to velké sousto Čokoládou oblité bavlny vyprskl Milovi rovnou do obličeje. "Sežer si to sám!" vyštěkl hněvivě. "Doboha! Zbláznil ses či co? Vždyť jsi tam nechal i ty zatracený semínka."
"Nechceš to vážně ochutnat?" žadonil Milo. "Tak strašný to snad zase není. To je to vážně tak hrozný?"
"To je slabý slovo."
"Ale já musím donutit jídelny, aby tím krmily lidi."
"Nečekej, že to někdo dokáže pozřít."
"Budou to muset pozřít," prohlásil Milo jako nějaký vznešený diktátor a málem spadl se stromu, když se jednou rukou pustil, aby mohl svá slova doprovodit energickým gestem vztyčeného prstu.
"Pojď sem blíž," zval ho Yossarian. "Tady je to mnohem bezpečnější a je tu mnohem lepší výhled."
Milo se oběma rukama chytil větve nad sebou a nanejvýš obezřetně se začal bokem posunovat po té, na které seděl, tvář zkřivenou napětím. Když se nakonec bezpečně usadil vedle Yossariana, oddechl si úlevou. Láskyplně strom poplácal. "Tohle je moc pěknej strom," poznamenal obdivně s vlastnickou

vděčností.
"Je to strom života," řekl na to Yossarian a kroutil přitom prsty u nohou. "A taky strom poznání."
Milo si šilhavýma očima bedlivě prohlížel kůru a větve. "To teda není," odporoval Yossarianovi. "Tohle je kaštan. Musím to vědět. Vždyť kaštany prodávám."
"Když myslíš."
Několik vteřin seděli na stromě beze slova. Oběma rukama se přidržovali horní větve a líně klátili volně visícíma nohama, jeden úplně nahý, jen na nohou sandály s hrbolatou podrážkou, druhý předpisově oblečen ve špinavě olivové vlněné uniformě, s vázankou pečlivě utaženou. Milo si Yossariana po očku nedůvěřivě prohlížel a taktně váhal nad svou otázkou.
"Můžu se tě na něco zeptat?" řekl nakonec. "Nemáš na sobě vůbec nic. Nechci se ti do ničeho plést, ale přece jen mi to nedá. Proč na sobě nemáš uniformu?"
"Nechce se mi."
Milo několikrát za sebou rychle přikývl, jako když vrabčák zobe. "Jasně, jasně," vyhrkl a bylo vidět, že je z toho jelen. "Už mi to došlo. Appleby a kapitán Black říkali, že jsi zcvoknul, tak jsem se chtěl přesvědčit." Znovu chvíli ze zdvořilosti váhal. "To už si na sebe nikdy nevezmeš uniformu?"
"Nejspíš asi ne."
Milo s předstíranou horlivostí pokyvoval hlavou, aby dal najevo, že všechno chápe, a pak zůstal tiše sedět a ponuře se zamyslel, zmítán pochybnostmi. Pod nimi proletěl nějaký ptáček s nachovou chocholkou a jistými tmavými křidélky se otřel o rozechvělé křovisko. Yossarian s Milém si na stromě hověli jako v zahradní besídce, ukryti v jemných závojích splývavé zeleně, všude kolem další šedavé kaštany a stříbrné smrky. Na obrovské safírové obloze, posázené tu a tam nízkými, osamocenými, nadýchnutými chomáčky suché neposkvrněné běloby, jim vysoko nad hlavou stálo slunce. Bylo bezvětří a listí kolem nich se ani nepohnulo. Stín byl hebký jako peříčko. Všude božský klid, jen Milo se najednou s přidušeným výkřikem napřímil a začal rozčileně ukazovat dolů.
"Podívej!" vykřikl poplašeně. "Podívej se tamhle! Tamhle jde nějaký pohřební průvod. Že je tohleto hřbitov, viď?"
Yossarian mu odpověděl pomalu a nevzrušeně. "Pohřbívají toho kluka, co to koupil nad Avignonem v mým letadle. Snowdena."
"Co se mu stalo?" ptal se Milo hlasem ztuhlým hrůzou.
"Zabilo ho to."
"To je ale hrozný," bědoval Milo a velké hnědé oči se mu zalily slzami. "Chudák kluk. To je vážně hrozný." Skousl si pevně třesoucí se ret a vzrušen dojetím zvýšil potom hlas. "A jestli si jídelny ode mě nebudou chtít koupit tu bavlnu, bude to všechno ještě mnohem horší. Yossariane, co to do nich vjelo? Cožpak si neuvědomujou, že je to jejich syndikát? Že v něm má každej z nich svůj podíl?"
"Měl v něm taky podíl ten mrtvěj chlap z mýho stanu?" ptal se kousavě Yossarian.
"Samozřejmě," ujišťoval ho Milo velkoduše. "Má v něm podíl každej příslušník eskadry."
"Jenže tenhle zařval, než se vůbec k eskadře dostal."
Milo zkřivil tvář v bolestnou grimasu a odvrátil pohled stranou. "S tím mrtvým chlapem od tebe ze stanu už bys mi moh konečně dát pokoj," durdil se nevrle. "Už jsem ti přece říkal, že s jeho smrtí nemám vůbec nic společnýho. Je to snad moje chyba, že se mi naskytla ta fantastická možnost skoupit veškerou egyptskou bavlnu a dostat nás tak všechny do nesnází? Kdo moh vědět, že trh bude nasycenej? V tý době jsem ani netušil, co to takový nasycení trhu je. Možnost skoupit všechny zásoby nějakýho zboží se nenaskytuje každej den a dobře jsem udělal, že jsem chytil příležitost za pačesy, když se namanula."
Když Milo uviděl, jak šest vojáků ve slavnostní uniformě vysouvá ze sanitky prostou rakev z borového dřeva a opatrně ji pokládá na zem vedle rozchlípené rány čerstvě vykopaného hrobu, spolkl zaúpění. "A teď se nemůžu zbavit ani jedinýho žoku," bědoval.
Yossarianem neotřásla ani nabubřelá šaráda pohřební ceremonie, ani Milův zdrcující zármutek. Z dálky se k němu nezvučně nesl kaplanův hlas, nezřetelné, sotva slyšitelné, bzučivě monotónní mumlání. Rozpoznal vysokou, vyzáblou, opuštěnou postavu majora Majora a zdálo se mu, že zahlédl majora Danbyho, jak si kapesníkem otírá čelo. Od konfliktu s generálem Dreedlem se major Danby ustavičně třásl po celém těle. Kolem tří důstojníků stál v půlkruhu hlouček vojáků a poddůstojníků, bez pohnutí,

jako by byli vyřezáni ze dřeva, a vedle děsivé, nesmyslné hromady vyházené hnědočervené hlíny se opírali o lopaty čtyři flegmatičtí hrobníci v pruhovaných pracovních uniformách. Yossarian upíral oči na tu scénu a vtom najednou kaplan obrátil vytržený pohled směrem k němu, vzápětí si přitiskl prsty k očím jakoby v hlubokém zoufalství, znovu se pátravě podíval nahoru na Yossariana a pak sklonil hlavu a zabrblal cosi, co Yossarian pokládal za vyvrcholení pohřebního rituálu. Čtyři muži v pracovních uniformách se chopili popruhů, zvedli rakev a spustili ji do hrobu. Milo se prudce otřásl.
"Nemůžu se na to dívat," zvolal a celý sklíčený se odvrátil. "Nemůžu tu takhle sedět a koukat na to, když mi zatím jídelny pochovávají syndikát." Zaskřípal zuby a v hořkém žalu zničeně zavrtěl hlavou. "Kdyby ti chlapi za něco stáli, budou kupovat mou bavlnu, až z nich bude stříkat krev, a budou ji kupovat znova a znova, i kdyby měli dočista vykrvácet. Postavili by hranice a spálili by na nich svoje spodní prádlo a letní uniformy, jen aby vyvolali větší poptávku. Ale to je samozřejmě ani nenapadne. Yossariane, zkus dojíst tenhle čokoládovej bavlněnej bonbón, udělej mi tu laskavost. Třeba ti teď bude chutnat."
Yossarian mu odstrčil ruku. "Vzdej to, Milo. Lidi ti bavlnu žrát nebudou."
Na Milově tváři se objevil lstivý úšklebek. "Ona to vlastně není bavlna," lísal se. "Dělal jsem si srandu. Je v tom cukrová vata, výtečná cukrová vata. Ochutnej a uvidíš."
"Lžeš, příteli."
"Já nikdy nelžu!" ohradil se Milo s uraženou důstojností.
"Teď ale lžeš."
"Lžu jen tehdy, když je to nutný," vysvětloval Milo na svou obranu. Na okamžik odvrátil oči a zamžikal vemlouvavě řasami. "Tohle je lepší než cukrová vata, vážně. Je to vyrobený z opravdový bavlny. Yossariane, musíš mi pomoct donutit chlapy, aby to jedli. Egyptská bavlna je přece nejlepší bavlna na světě."
"Ale nedá se jíst," upozornil ho důrazně Yossarian. "Vždyť by se ti po tom poblili, copak to nechápeš? Proč se tím nezkusíš nakrmit sám, když mi nevěříš?"
"Zkusil jsem to," přiznal chmurně Milo. "Ale poblil jsem se."
Hřbitov byl žlutý jako uschlé seno a zelený jako vařená kapusta. Za několik okamžiků kaplan odstoupil od hrobu a bezový půlměsíc lidských postav se začal rozpadat, pozvolna, jako ztroskotaná loď. Beze spěchu a beze slova se účastníci pohřbu ubírali k autům zaparkovaným na pokraji hrbolaté prašné silničky. Kaplan, major Major a major Danby kráčeli ke svým džípům v ostrakizované skupince, hlavy truchlivě skloněné. Každý z nich si od zbývajících dvou úzkostlivě zachovával chladný odstup.
"A je po všem," poznamenal Yossarian.
"No jo, to je konec," souhlasil Milo malomyslně. "Už není ani špetka naděje. A všechno jenom proto, že jsem připustil, aby si o všem rozhodovali sami. Aspoň jsem se poučil, jak je důležitý dbát na disciplínu - bude se mi to hodit, až zase jednou rozjedu něco podobnýho."
"Proč tu bavlnu neprodáš vládě?" navrhl ledabyle Yossarian. Upřeně sledoval, jak čtyři muži v pruhovaných pracovních uniformách házejí vrchovaté lopaty hnědočervené hlíny zpátky do hrobu.
Milo ten nápad briskně zamítl. "Tady jde o princip," vysvětloval přesvědčeně. "Vláda se nemá do takových věcí, jako je kšeft, vůbec plést, a já jsem ten poslední, kdo by ji chtěl zatahovat do svýho obchodního podnikání. Ale obchod vlastně patří do kompetence vlády," uvědomil si najednou Milo. Ožil a pokračoval vzrušeně: "Říkal to Calvin Coolidge, a Calvin Coolidge byl prezident, takže to je jistě pravda. A vláda má tedy určitou zodpovědnost a musí ode mě koupit všechnu tu egyptskou bavlnu, kterou nikdo nechce, abych já moh na tom vydělat, no ne?" Ale tu se Milova tvář téměř stejně náhle zase zachmuřila a jeho myslí začala zmítat smutná nejistota. "Ale jak k tomu vládu donutím?"
"Můžeš ji podmáznout," řekl Yossarian.
"Podmáznout!" Milo pohoršením zase ztratil rovnováhu a málem spadl. "Styď se!" peskoval Yossariana přísně a rezatý knírek mu jen poskakoval, jak ho čeřily horké závany ctnosti, deroucí se z jeho rozechvělých nozder a korektních rtů. "Podplácení je protizákonné, to dobře víš. Ale vydělávat, to přece není protizákonný, že ne? Takže kdybych moh něco vydělat jen za tu cenu, že bych někoho musel podmáznout, nespáchal bych vlastně vůbec nic nezákonnýho, co? No jasně, to je fakt!" Ale vzápětí se zase zadumal a znovu se ho zmocnilo bezradné, černé zoufalství. "Ale jak poznám, koho mám podmáznout?"

"S tím si nelam hlavu," uklidňoval ho Yossarian s bezhlesým smíchem, protože v tu chvíli prolomily ospalé ticho motory džípů a sanitky a auta na konci šňůry začala couvat a odjíždět. "Vyhoď jenom dost vysokou sumu, a oni si tě najdou. Dej si ovšem bacha, abys to všechno prováděl hezky veřejně. Ať každý přesně ví, oč ti jde a kolik za to hodláš zaplatit. Jakmile by ses začal tvářit provinile nebo zahanbeně, moh bys to šeredně odskákat."
"Dal bych nevímco za to, kdybys do toho šel se mnou," poznamenal Milo. "Mezi lidma, který berou úplatky, si budu připadat nejistej. Je to sprostá banda šejdířů."
"Všechno půjde jako po másle," ujišťoval ho přesvědčeně Yossarian. "Kdybys v tom začal nějak lítat, říkej všude, že jde o zájmy bezpečnosti země, které vyžadují, aby existoval silný domácí průmysl založený na spekulacích s egyptskou bavlnou."
"To taky vyžadují," ujistil ho Milo důstojně. "Silný průmysl založený na spekulacích s egyptskou bavlnou znamená mnohem silnější Ameriku."
"Samozřejmě. A kdyby tohle nezabralo, musíš zdůraznit, že je nezbytným zdrojem příjmů značného počtu amerických rodin."
"Je nezbytným zdrojem příjmů značného počtu amerických rodin."
"Vidíš?" pravil Yossarian. "Jsi mnohem lepší než já. Když to řekneš ty, zní to, jako by to byla pravda."
"Je to pravda," zvolal Milo a v jeho hlase se objevil silný názvuk staré povýšenecké sebejistoty.
"To jsem tím myslel. Říkáš to s naprosto přesnou dávkou přesvědčivosti."
"A vážně do toho nechceš jít se mnou?"
Yossarian zavrtěl hlavou.
Milo už hořel netrpělivostí, aby se do té akce mohl pustit. Zbytek té bavlněné kuličky obalené čokoládou si nacpal do kapsičky u košile a opatrně se posouval po větvi k hladkému šedivému kmeni. Vášnivě a nemotorně ho objal a pomalu se počal spouštět dolů. Hrany bot s koženými podrážkami mu neustále sklouzávaly a často se zdálo, že spadne a ublíží si. Když byl už v polovině, rozmyslel si to a vylezl zase zpátky nahoru. Na knírku mu ulpívaly odštěpky stromové kůry a ustaranou tvář měl od té námahy celou zrudlou.
"Udělal bys mi radost, kdyby sis na sebe vzal uniformu a nechodil po světě nahej," svěřil se toužebně Yossarianovi. "Ještě se z toho stane nová móda a já se pak ty zatracený bavlny nikdy nezbavím." Pak teprve slezl dolů a spěchal pryč.

25. Kaplan

Už delší dobu trápily kaplana zneklidňující pochybnosti. Existuje opravdu bůh? Kde vzít jistotu? Být anabaptistickým duchovním v americké armádě, to nebyla žádná legrace ani za nejpříznivějších okolností; bez dogmatu to bylo téměř nad lidské síly.
Děsili ho lidé, kteří disponovali silným hlasem. Stateční, agresivní, činorodí mužové jako plukovník Cathcart v něm vyvolávali pocit bezmocnosti a ztracenosti. Ať se v armádě vrtnul kamkoli, všude byl cizincem. Vojáci, poddůstojníci i důstojníci se v jeho přítomnosti chovali zcela jinak, než když byli sami mezi sebou, a dokonce ani ostatní kaplani se k němu nestavěli zdaleka tak přátelsky jako k sobě navzájem. Ve světě, kde se měřila hodnota člověka výlučně úspěchy, kterých se mu podařilo dosáhnout, si připadal jako ztroskotanec. Bolestně si uvědomoval, že postrádá náboženskou sebejistotu a to, čemu se říká savoir faire, vlastnosti, kterými se prosazovalo tolik jeho kolegů odlišné víry a z jiných sekt. Nebyl prostě vybaven k tomu, aby vynikl. Pokládal se za ošklivce a ustavičně se soužil, že není doma u své ženy.
Ve skutečnosti byl kaplan docela hezký člověk. Měl příjemnou, citlivou tvář, bledou a tvárnou jako pískovec. A dalo se s ním mluvit o všem možném.
Co když je opravdu Washington Irving, a co když opravdu ty dopisy, o kterých vůbec nic neví, podepisuje jako Washington Irving? Lékařská věda zná řadu takových případů selhání paměti, to dobře věděl. A věděl také, že člověk nikdy nemůže s jistotou tvrdit, že něco ví, dokonce ani to, že nikdy nemůže s jistotou tvrdit, že něco ví. Pamatoval si naprosto přesně ten pocit, nebo spíš měl dojem, že si zcela přesně pamatuje ten pocit, který se ho zmocnil, když tehdy na nemocničním lůžku poprvé spatřil

Yossariana - že se s ním už sešel někdy předtím. A pamatoval si, že ho týž pocit přepadl téměř o čtrnáct dní později, když se Yossarian objevil u něho ve stanu a chtěl na něm, aby mu pomohl vyvázat se z bojové služby. To už se s ním ovšem kaplan předtím opravdu sešel, na tom zvláštním, neortodoxním nemocničním sále, kde kromě nešťastného raněného vojáka obaleného od hlavy až k patě obvazy a sádrou, kterého pak jednoho dne našli mrtvého s teploměrem v ústech, považovali každého pacienta spíš za zločince. Kaplanův pocit, že Yossariana už někdy viděl, patřil však jiné příležitosti, mnohem závažnější a tajemnější, významnému setkání, k němuž došlo v nějaké vzdálené, záhadné, možná zcela duchovní epoše, kdy dospěl k témuž poznání, že nemůže udělat nic, absolutně nic, čím by Yossarianovi pomohl. Takové pochyby nahlodávaly nenasytně kaplanovu vyhublou, utrápenou tělesnou schránku. Existuje opravdu jediná pravá víra? Je něco takového jako posmrtný život? Kolik andělů si vlastně opravdu může zatančit na hrotě jehly? A čím se asi zabýval bůh po ty nekonečné věky, než stvořil svět? Proč bylo třeba označit Kainovo čelo ochranným znamením, když nebylo nikoho, před kým by ho bylo záhodno ochraňovat? Měl Adam s Evou nějaké dcery? Takovými velkými, složitými ontologickými otázkami se přímo mučil. A přesto mu nikdy nepřipadaly zdaleka tak důležité jako problém lidské laskavosti a slušného jednání. Nemilosrdně zmítán epistemologickým dilematem skeptika nedokázal přijmout řešení problémů, které zároveň odmítal odvrhnout jako neřešitelné. A tak se neustále trápil, ale přitom ho nikdy neopouštěla naděje.

"Už jste někdy v životě zažil takovou situaci," ptal se toho dne kaplan ve svém stanu váhavě Yossariana, který tam seděl svíraje oběma rukama láhev coca-coly, jedinou útěchu, kterou mu kaplan mohl poskytnout, "kdy se vám zdálo, že jste něco takového prožil, i když jste věděl naprosto určitě, že to prožíváte poprvé?" Yossarian ledabyle přikývl a kaplanovi se zrychlil dech očekáváním, že bude moci spojit svou sílu vůle s Yossarianovou a podniknout velkolepý pokus strhnout konečně ten těžký černý závěs zahalující věčná tajemství lidské existence. "A nemáte ten pocit teď?"

Yossarian zavrtěl hlavou a vysvětloval, že déja vu je jenom okamžitá, nekonečně drobná porucha koordinace činnosti dvou smyslových nervových center, která za normálních okolností fungují simultánně. Kaplan ho téměř nevnímal. Byl zklamán, ale na Yossarianovy řeči stejně nemínil dát, protože jemu samému se přece dostalo znamení tím tajuplným, záhadným viděním, o kterém si netroufal s nikým mluvit. Nepochyboval o tom, že ono zjevení značí cosi děsivého - buď v něm byl prst boží, nebo šlo o halucinaci; a on, kaplan, byl buď vyvolený, nebo začínal bláznit. Obojí možnost ho skličovala stejnými obavami. Nešlo ani o déja vu, ani o presque vu, ani o jamais vu. Kdoví kolik těch vu ještě existuje, o všech třeba neslyšel, a některé to další vu by možná onen nepochopitelný úkaz, jehož byl zároveň svědkem i součástí, dokázalo jednoznačně vysvětlit. Bylo dokonce možné, že nic z toho, co se podle jeho domnění odehrálo, se vlastně ani neodehrálo, že tu jde spíše o úchylku paměti než o poruchu vnímání, že si třeba ve skutečnosti nikdy nemyslel, že vidí něco, o čem si teď myslí, že to už jednou viděl; že jeho nynější dojem, že si to už někdy myslel, je možná jenom iluze, a že se mu teprve nyní zdá, že se mu už někdy předtím na nějakém hřbitově zdálo, že na jednom stromě vidí sedět nahatého chlapa. Kaplanovi teď už bylo zcela jasné, že se na svou práci příliš nehodí, a často přemýšlel o tom, zda by mu nebylo lépe, kdyby v armádě vykonával nějakou jinou službu, třeba jako vojín u pěchoty nebo u polního dělostřelectva, nebo dokonce jako parašutista. Neměl žádné opravdové přátele. Než se seznámil s Yossarianem, neznal u skupiny nikoho, s kým by se cítil jakžtakž volně, a ani s Yossarianem to nebylo nic slavného, protože ho jeho časté bouřlivé a rebelantské výbuchy stále udržovaly v napětí a v dvojakém stavu sice docela příjemného, ale značně nervózního rozechvění. V důstojnickém klubu s Yossarianem a Dunbarem, nakonec i jen s Natelym a McWattem, se však cítil bezpečný. Když seděl pohromadě s nimi, netoužil sedět s nikým jiným; vyřešil se tím problém, kam se má uchýlit, a chránilo ho to před nežádoucí společností oněch kolegů důstojníků, kteří ho vždycky vítali s přehnanou srdečností, když se k nim blížil, ale pak se v duchu celí nesví modlili, aby už proboha zase šel. Většina lidí byla v jeho přítomnosti jako na trní. Každý se tvářil velice přátelsky, ale nikdo k němu nebyl doopravdy milý; každý se s ním bavil, ale nikdo mu nic neřekl. Yossarian s Dunbarem se chovali mnohem přirozeněji a kaplanovi s nimi bylo moc dobře. Toho večera, kdy ho chtěl plukovník Cathcart zase vyhodit z důstojnického klubu, se dokonce postavili na jeho obranu. Yossarian se sveřepě zvedl, aby se do toho vložil, a Nately ho chtěl zadržet a křikl na něj: "Yossariane!" Když plukovník Cathcart uslyšel Yossarianovo jméno, zbělel jako křída a k

všeobecnému úžasu se honem vydal na zděšený ústup. Vrazil přitom do generála Dreedla, který ho zlostně odstrčil loktem a hnal ho zpátky, že prý má ihned kaplanovi přikázat, aby zase každý večer chodil do důstojnického klubu.
Udržovat si jasno v tom, jaké má momentálně postavení v důstojnickém klubu, dalo kaplanovi téměř stejně tolik práce jako pamatovat si, ve které z deseti jídelen má podle plánu příště jíst. Nebýt potěšení, které mu přinášelo posezení s novými přáteli, mohl mu být celý důstojnický klub ukradený. Kdyby ale večer nechodil do důstojnického klubu, kam by měl vlastně jít? A tak trávil čas u Yossarianova a Dunbarova stolu, na tváři ostýchavý, zdrženlivý úsměv, před sebou téměř netknutou sklenku těžkého sladkého vína, zřídka promluvil, pokud ho někdo neoslovil, a nemotorně si pohrával s titěrnou dýmčičkou, k níž předstíral náruživý vztah a kterou si občas i nacpal a vykouřil. Rád poslouchal Natelyho, jehož ufňukané, hořkosladké lamentace zrcadlily značný díl jeho vlastní romantické opuštěnosti a pokaždé v něm dokázaly vzedmout vysoké vlny touhy po manželce a dětech. Povzbuzoval Natelyho chápavým či souhlasným přikyvováním a líbila se mu chlapcova upřímnost a nezralost. Nately zrovna moc nerozhlašoval, že to jeho děvče je prostitutka, ale kaplanovi to neustále připomínal především kapitán Black, který pokaždé, když procházel kolem jejich stolu, na kaplana významně mrkl a pronesl nějakou nevkusnou, zraňující poznámku o ní, určenou Natelymu. Kaplan chování kapitána Blacka neschvaloval a musel se moc držet, aby mu nezačal přát to nejhorší.
Avšak nikomu zřejmě nedocházelo, dokonce ani Natelymu ne, že on, kaplan Robert Oliver Shipman, není prostě jenom kaplan, ale že je taky lidská bytost. Nikoho nenapadlo, že by mohl mít půvabnou, vášnivou, hezkou ženu, kterou téměř k zbláznění miluje, a tři malé modrooké děti, na jejichž obličejíčky se už nemůže ani pořádně upamatovat a které budou jednoho dne velké a začnou ho pokládat za podivína a možná mu nikdy neodpustí všechna ta společenská příkoří, jež jim způsobí jeho povolání. Proč nikdo nechápe, že není žádný podivín, ale normální, osamělý dospělý chlap, který se pokouší vést normální, osamělý dospělý život? Cožpak z něho neteče krev, když se řízne? Nesměje se, když ho někdo lechtá? Jako by jim vůbec nepřišlo, že je stejný jako oni, že i on má oči, ruce, tělesné orgány a rozměry, smysly a cit, že je zraňován týmiž zbraněmi jako oni, že ho hladí týž vánek, že jí totéž co oni - i když, to musel připustit, pokaždé v jiné jídelně. Jediný člověk, který si asi uvědomoval, že má v těle citlivou duši, byl desátník Whitcomb, a tomu se právě podařilo ji hluboce ranit, když bez jeho vědomí zašel za plukovníkem Cathcartem s návrhem, aby se rodinám mužů padlých nebo raněných v boji zasílaly kondolenční dopisy.
Jediné, čím si mohl být kaplan opravdu jist, byla jeho žena, a bylo by mu to docela stačilo ke štěstí, kdyby mu bylo dopřáno trávit život s ní a s dětmi. Kaplanova žena byla nevtíravá, drobná, příjemná bytost, něco málo přes třicet, typická brunetka, velmi hezká, s útlým pasem, klidnýma bystrýma očima, s dětskou, živou, křehkou tváří, s malými, bělostnými, špičatými zoubky. Jak vypadají děti, stále zapomínal, a pokaždé když vzal do ruky jejich fotografie, připadalo mu, že ty tvářičky vidí poprvé v životě. Miloval ženu a děti láskou tak nezkrotnou, že se mu často chtělo bezmocně padnout na zem a rozeštkát se jako zavržený mrzák. Neustále ho pronásledovaly nesnesitelné morbidní představy, ve kterých se stávaly obětmi strašlivých chorob či neštěstí. Mysl se mu kalila obavami z takových hrozných chorob, jako je Ewingův nádor nebo leukémie. Dvakrát, třikrát týdně viděl v duchu umírat svého synáčka, protože on, bláhovec, nikdy nenaučil svou ženu zastavovat tepenné krvácení; v bolestném, ochromeném tichu pozoroval, jak jeden po druhém, celá jeho rodina, hynou zasaženi elektrickým proudem ze zásuvky ve zdi, protože jí nikdy nevysvětlil, že lidské tělo je vodičem elektřiny; téměř každou noc všichni čtyři uhořeli, protože vybuchl ohřívač vody a celý dvoupatrový dřevěný domek vzplál jako fakule; v duchu viděl, se všemi děsnými, krutými, hnusnými detaily, jak nějaký ožralý polodebil za volantem nákladáku přirazil jeho ženu k cihlové zdi tržnice a rozmačkal její ubohé půvabné, křehké tělo na lepkavou kaši, a byl bezmocným svědkem toho, jak potom jeho hysterickou pětiletou dcerušku odvádí z místa té hrůzné podívané laskavý postarší pán se sněhobílými vlasy, odváží ji do nějaké opuštěné pískovny a tam ji několikrát znásilní a zavraždí, a jeho dvě menší děti pak pozvolna hynou doma hlady, protože jeho tchyni, která je mezitím opatrovala, sklátil záchvat mrtvice, když jí telefonovali, že dcera zahynula při pouliční nehodě. Kaplanova žena byla sladká, útěšná bytost plná pochopení, a on z celého srdce toužil dotýkat se vlahé kůže jejích štíhlých paží, hladit ji po dlouhých černých vlasech, slyšet

její známý, uklidňující hlas. Byla mnohem silnější osobnost než on. Jednou, někdy i dvakrát týdně jí posílal stručná, poklidná psaníčka. Nejraději by jí však byl celý den psal vášnivé milostné dopisy a hustě zaplňoval nekonečné stránky zoufalými, nijak nezkrocenými výlevy oddaného zbožňování a roztoužení a pečlivými instrukcemi, jak provádět umělé dýchání. Toužil zvednout všechna stavidla sebelítosti a zaplavit ji nářkem na svou nesnesitelnou, zoufalou samotu a varovat ji, aby nikdy nenechávala bórovou vodu a aspirin v dosahu dětí a nepřecházela ulici na červenou. Nechtěl ji však znepokojovat. Kaplanova žena byla chápavá, jemná, soucitná a vnímavá duše. Nebylo divu, že jeho sny o opětném shledání s ní končily neobyčejně živou představou, jak se spolu vášnivě milují.

Jako největší podvodník si kaplan připadal při pohřebních obřadech, které řídil. Ani trochu by ho nebylo překvapilo, kdyby se dozvěděl, že to zjevení na stromě bylo projevem nesouhlasu Všemohoucího se vším tím pyšným rouháním, kterého se ve své funkci dopouštěl. Předstírat ponurou vážnost a smutek a hrát si na vyvoleného znalce Onoho světa tváří v tvář tak děsivé tajemné skutečnosti, jako je smrt - trestuhodnější provinění si snad ani nedovedl představit. Tu scénu na hřbitově si naprosto přesně pamatoval - nebo si byl alespoň téměř jist, že si ji naprosto přesně pamatuje. Stále měl před očima majora Majora a majora Danbyho, jak mu ponuře stojí po boku, každý z jedné strany, jako dva uražené kamenné sloupy, byl by snad mohl přesně spočítat vojáky a poddůstojníky, kteří byli obřadu přítomni, a určit, kde kdo stál, dosud viděl čtyři nehybné muže s lopatami v rukou, odpudivou rakev, velkou, zející, triumfující tlamu rudohnědé hlíny a nekonečnou, tichou, bezednou, dusivou oblohu, toho dne tak neuvěřitelně čistou a modrou, že to až omamovalo. Ta scéna mu nikdy nevymizí z paměti, protože tvořila neodlučitelný rámec nejpodivuhodnější události, která ho kdy v životě potkala, události možná zázračné, možná patologické povahy - onomu zjevení nahého muže na stromě. Jak si je má vysvětlit? Nebylo to nic, co jako by byl už někdy viděl, co jako by ještě nikdy neviděl, natož co by už málem uviděl; ať to obracel jakkoli, déja vu, jamais vu, presque vu, nedokázal tenhle zážitek zařadit pod žádnou z těchto hlaviček. Byl to tedy nějaký duch? Duše toho mrtvého? Anděl z nebe nebo vyslanec pekel? Nebo snad byla celá ta fantastická příhoda pouhým výplodem jeho vlastní chorobné představivosti, degenerující mysli, rozkládajícího se mozku? Kaplana totiž ani ve snu nenapadlo, že na tom stromě možná opravdu seděl nahý chlap - vlastně že tam byli dva muži, protože vedle toho prvního se po chvíli objevil ještě jeden, s hnědým knírkem, od hlavy k patě oděný v zlověstném tmavém úboru, a ten druhý zjev se pak na větvi naklonil k tomu naháči a v jakémsi rituálním gestu mu dával cosi pít z tmavohnědé číšky.

Kaplan se z celého srdce snažil pomáhat lidem kolem sebe, ale stále se mu to nedařilo. Nepomohl ani Yossarianovi, když se konečně rozhodl, že využije příležitosti a tajně navštíví majora Majora, aby zjistil, zda plukovník Cathcart opravdu nutí příslušníky své skupiny, aby odlétali větší počet bojových akcí než ostatní jednotky. K tomuto odvážnému, impulsívnímu počinu se kaplan rozhodl po hádce s desátníkem Whitcombem, poté, co douškem zteplalé vody z polní láhve zapil neradostný oběd, sestávající z táfličky mléčné čokolády. Vydal se za majorem Majorem pěšky, aby desátník Whitcomb nepostřehl, že odchází. Vykradl se nehlučně do lesa, a když se dostal do bezpečné vzdálenosti od paseky s oběma stany, slezl do zářezu opuštěné železniční tratě, kde byla chůze pohodlnější. Kráčel svižně po zkamenělých dřevěných pražcích a buřičské rozhořčení v něm stále narůstalo. Dopoledne předtím ho postupně setřeli a pokořili plukovník Cathcart, podplukovník Kom a desátník Whitcomb. Musí přece podniknout něco, co by mu dodalo aspoň trochu sebeúcty! Jeho chabé hrudi se brzy začalo nedostávat dechu. Pokračoval však dál co nejrychleji; byl by se nejraději rozeběhl, protože se obával, že kdyby zpomalil, mohlo by se v něm všechno odhodlání rozplynout. Zanedlouho uviděl, že proti němu mezi zrezivělými kolejemi kráčí nějaká postava v uniformě. Ihned vyšplhal po úbočí tratě, zajel do nízkého mlází, skryl se tam a pak co nejrychleji pokračoval původním směrem po úzké, zarostlé mechové stezce, na kterou v lesním šeru narazil. Šlo se mu tam hůře, ale prodíral se kupředu se stále stejnou neotřesitelnou, urputnou tvrdošíjností, i když mu to klouzalo, zakopával a rozdíral si nechráněné ruce o umíněné větvičky, které mu bránily v cestě. Nakonec křoví a vysoké kapradí po obou stranách ustoupilo a v řídnoucím porostu spatřil kaplan špinavě olivový vojenský trajler, postavený na cementových tvárnicích. Minul ho a pokračoval kolem stanu, před nímž se na sluníčku vyhřívala perlově šedá kočka, pak se objevil ještě jeden trajler, rovněž odstavený na tvárnicích, a už byl na pasece, na které se rozkládal tábor Yossarianovy eskadry. Na rtech mu vyvstala slaná rosa. Ani se nezastavil, aby si trochu vydýchl, a vydal

se přes mýtinu rovnou k velitelské kanceláři, kde ho uvítal vychrtlý štábní seržant s kulatými rameny, vysedlými lícními kostmi a dlouhými, velmi světlými vlasy a velkomyslně mu sdělil, že může ihned dovnitř, protože pan major Major není přítomen.
Kaplan mu poděkoval břitkým přikývnutím a prošel uličkou mezi psacími stoly a stroji k celtovému závěsu vzadu. Protáhl se trojúhelníkovým otvorem a octl se sám v opuštěné kanceláři. Zastená se za ním opět zavřela. Těžce oddechoval a silně se potil. Kancelář zůstávala prázdná. Zdálo se mu, že slyší utajovaný šepot. Uplynulo deset minut. Rozhlížel se kolem sebe s neskrývanou nelibostí, čelisti naštvaně sevřené, a najednou si uvědomil, co mu to vlastně ten štábní seržant říkal, a úplně se rozsypal - že může jít ihned dál, protože major Major není přítomen. Ti vojáci si z něho dělají legraci! Kaplan s hrůzou odskočil od stěny a oči se mu zalily hořkými slzami. Z roztřesených rtů se mu vydral zoufalý ston. Major Major byl bůhvíkde a vojáci ve vedlejší místnosti si z kaplana udělali terč surového šprýmu. Přímo je viděl, jak teď shluknuti v dychtivou skupinku cekají na druhé straně celtové zástěny, smečka lačných, nadržených všežravých šelem, a chystají se zavalit ho barbarským veselím a jízlivými posměšky, jen co se zase objeví. Proklínal svou naivní důvěřivost a v panice zatoužil, aby se mohl nějak zamaskovat, třeba tmavými brýlemi a falešným knírem, nebo aby měl mocný, hluboký hlas jako plukovník Cathcart a široká, svalnatá ramena a bicepsy, takže by mohl bez bázně vyjít ven a smést své zlovolné mučitele velitelským, sebevědomým vystoupením, které nesnese odporu, takže by je ihned přešel všechen smích a kajícně by se odplížili do kouta. Nenašel však v sobě odvahu, aby se jim postavil. Uniknout ze služebny mohl jedině oknem. Vzduch byl čistý, a tak kaplan vyskočil oknem z kanceláře majora Majora, rychle oběhl služební stan a seskočil do zářezu železniční tratě, aby se tam ukryl.
Uháněl pryč v hlubokém předklonu, tvář zkřivenou do chtěně nonšalantního společenského úsměvu, pro případ, že by náhodou na někoho narazil. Spatřil, že někdo přichází proti němu z opačné strany, a ihned opustil trať, zmizel mezi stromy, a kličkoval pak dál hustým lesem, jako by mu byl někdo v patách, tváře rudé hanbou. Ze všech stran k němu doléhaly hlasité výbuchy potupného smíchu a všude kolem mezi křovisky a vysoko nad hlavou v listnatých větvích stromů se na něj šklebily rozplizlé vidiny zvrhlých, nachmelených tváří. Plíce mu začaly krušit bodavé návaly palčivé bolesti, takže musel zpomalit a vlekl se dál jako mrzák. Klopýtavě se talácel vpřed, až najednou už nemohl a zhroutil se na sukovitou jabloň. Jak se kácel dopředu, narazil hlavou na kmen stromu a oběma pažemi ho objal, aby neupadl. Jeho vlastní dech se mu bolestně, kvílivě zařezával do uší. Po několika minutách, které mu připadaly jako dlouhé hodiny, se konečně vzpamatoval a zjistil, že divoké stony, jež ho ohlušují, vydává on sám. Bolest na prsou zvolna ustupovala. Za chvíli se už dokázal udržet na nohou. Pozorně se zaposlouchal. V lese bylo naprosté ticho. Neozýval se žádný démonický smích, nikdo ho nepronásledoval. Byl však tak unavený, zoufalý a špinavý, že ani necítil úlevu. Otupělými, roztřesenými prsty si upravil zbědovanou uniformu a zbytek cesty k pasece se už zcela ovládal. Často se totiž zamýšlel nad hrozbou srdečního záchvatu.
Džíp desátníka Whitcomba stál dosud na pasece. Aby ho desátník Whitcomb nezpozoroval a nezačal ho zase urážet, vyhnul se kaplan vchodu do jeho stanu a raději ho po špičkách kradmo obešel zadem. Pak si ulehčeně oddechl a rychle vlouzl do svého stanu. Našel tam desátníka Whitcomba, jak se mu s pokrčenými koleny rozvaluje na lůžku. Zablácená bagančata měl zabořená do kaplanovy přikrývky, ohryzával táfličku jeho čokolády a s výrazem nejvyššího opovržení listoval v jedné z jeho biblí.
"Kdepak jste byl?" ptal se s hrubiánským nezájmem a ani nevzhlédl.
Kaplan se zarděl a v rozpacích se odvrátil. "Byl jsem se trochu projít v lese."
"No prosím," odsekl desátník Whitcomb dotčeně. "Proč byste se mi měl svěřovat. Ale nedivte se pak, že má vaše jednání zhoubnej vliv na mou morálku." Hladově se zakousl do kaplanovy čokolády a pokračoval s plnými ústy. "Měl jste tady návštěvu, co jste byl pryč. Pana majora Majora."
Kaplan se překvapeně otočil a vykřikl: "Majora Majora? Major Major byl tady?"
"Snad mluvím dost jasně, ne?"
"A kam šel?"
"Seběhl dolů na trať a uháněl pryč jako vyděšenej králík." Desátník Whitcomb se zahihňal. "To je ale pošuk!"
"Neříkal, co mi chce?"
"Potřebuje prej, abyste mu píchnul v nějaký strašně důležitý záležitosti."

Kaplan užasl. "Tohle že říkal major Major?"
"Neříkal to," opravil ho desátník Whitcomb se zmrazující přesností. "Napsal vám to v zapečetěném osobním dopise, který nechal na vašem stole."
Kaplan pohlédl na bridžový stolek, který mu sloužil jako psací stůl, ale spatřil tam pouze to odporné oranžově červené soudečkové rajče, které ráno dostal od plukovníka Cathcarta a které se stále ještě povalovalo tam, kde ho zapomněl, jako nezničitelný rudý symbol vlastní nemohoucnosti. "Kde je ten dopis?"
"Otevřel jsem ho, přečet jsem si ho a pak jsem ho zahodil." Desátník Whitcomb sklapl bibli a vyskočil. "Co se děje? To vám nestačí moje slovo?" Vyšel ven. Hned se však zase vrátil a málem se srazil s kaplanem, který se rovněž řítil ven, aby se pokusil najít majora Majora. "Neumíte přenášet odpovědnost na jiný," vyčetl mu zachmuřeně desátník Whitcomb. "To je taky jedna z vašich velkejch chyb."
Kaplan provinile přikývl a spěchal pryč; tentokrát ani neztrácel čas omluvou. Připadalo mu, že jeho kroky nyní velitelsky vede dovedná ruka osudu. Uvědomoval si teď, že se k němu major Major toho dne už dvakrát po té opuštěné železniční trati blížil, a on to osudové setkání dvakrát pošetile odsunul tím, že před ním utekl do lesa. Zmítán výčitkami svědomí spěchal zpátky, jak to jen rozbité, nestejně od sebe vzdálené pražce dovolovaly. V botách a ponožkách měl kamínky a drobný štěrk a už téměř necítil špičky prstů, jak je měl otlačené. Bledá, uštvaná tvář se mu mimovolně zbortila v grimasu bolestného utrpení. Vlhké parno srpnového odpoledne stále narůstalo. Od jeho stanu k Yossarianově eskadře to bylo přes půldruhého kilometru. Než tam dorazil, měl letní košili úplně propocenou. Bez dechu vrazil znovu do velitelského stanu, kde ho kategoricky zadržel týž zrádný štábní seržant, s kulatými brýlemi a vyzáblými tvářemi, žádal ho, aby zůstal venku, protože major Major je uvnitř, a oznámil mu, že dokud pan major Major neodejde, nemůže ho v žádném případě vpustit. Kaplan na něj nechápavě třeštil oči. Proč mě tenhle seržant nenávidí, říkal si. Bílé rty se mu chvěly, hrdlo měl okoralé žízní. Co se to jen s lidmi děje? Cožpak není svět i bez toho plný tragédií? Seržant vztáhl paži a kaplana zadržel.
"Promiňte, pane kapitáne," omlouval se tichým, zdvořilým, melancholickým hlasem. "Ale mám příkazy od pana majora Majora. Zásadně nechce s nikým mluvit."
"Ale se mnou mluvit chce," naléhal kaplan. "Přišel za mnou do mého stanu, zrovna když já byl předtím tady."
"To že major udělal?" divil se seržant.
"Ano, byl tam. Prosím vás, jděte za ním a zeptejte se ho."
"Jít za ním bohužel nemohu, pane kapitáne. Nechce vidět ani mě. Snad byste mu mohl nechat písemný vzkaz."
"To se mi nechce. Cožpak nikdy neudělá výjimku?"
"Jen za zcela mimořádných okolností. Naposledy opustil svůj stan, když se zúčastnil pohřbu jednoho poddůstojníka. A když posledně přijal návštěvu tady u sebe v kanceláři, byl k tomu donucen. Vnutil se mu sem jeden bombardér, Yossarian se jmenoval -"
"Yossarian?" Kaplan vzplanul vzrušením nad touto novou shodou okolností. Rodí se snad další zázrak? "Ale to je právě ten člověk, o kterém chci s panem majorem mluvit! Hovořili spolu o počtu operací, které musí Yossarian odlétat?"
"Ano, pane kapitáne, právě o tomhle spolu hovořili. Kapitán Yossarian měl za sebou už jednapadesát letů a žádal pana majora, aby ho zprostil povinnosti odbýt si ještě další čtyři. Tehdy požadoval plukovník Cathcart pouze pětapadesát letů."
"A co na to říkal major Major?"
"Pan major mu řekl, že se nedá nic dělat, že mu nemůže pomoci."
Kaplanova tvář pohasla. "Tohle říkal major Major?"
"Ano, pane kapitáne. Radil dokonce Yossarianovi, aby šel požádat o pomoc vás. Opravdu nechcete nechat nějaký vzkaz, pane kapitáne? Tady je tužka a papír."
Kaplan zavrtěl odmítavě hlavou, chvíli si v beznaději hryzal rozpraskaný, suchý dolní ret a pak vyšel ven. Den ještě zdaleka nekončil, a co už se toho přihodilo! V lese bylo chladněji. Hrdlo měl vyprahlé a rozbolavělé. Kráčel pomalu a právě si lítostivě říkal, jaké nové neštěstí mu teď asi osud chystá, když na něho znenadání zpoza jedné moruše vyskočil jakýsi šílený lesní poustevník. Kaplan zařval, až mu

přeskočil hlas.
Jeho výkřik to vysoké, mrtvolně bledé zjevení zřejmě vyděsil, takže uskočilo zpátky a vyvřísklo:
"Neubližujte mi!"
"Kdo jste?" křičel kaplan.
"Prosím vás, neubližujte mi!" křičel stejně silně ten muž.
"Já jsem kaplan!"
"Tak proč mi chcete ublížit?"
"Já vám přece nechci ublížit!" ujišťoval ho kaplan a zvedala se v něm vlna podráždění, i když se leknutím stále ještě nemohl hnout z místa. "Tak mi řekněte, kdo jste a co ode mne chcete."
"Chtěl bych se jenom dozvědět, jestli už Náčelník Bílý Polozub umřel na zápal plic," vykřikoval ten muž.
"Nic víc nechci. Žiju tady. Jmenuju se Flume. Patřím k eskadře, ale bydlím tady v lese. Zeptejte se na mě, koho chcete."
Kaplan si tu podivnou, nahrbenou postavu pozorně prohlížel a pomalu se uklidňoval. Na ošuntělém límci mužovy košile opravdu dosud ulpívaly dva zrezivělé proužky kapitánské hodnosti. Vnitřní stranu jedné nosní dírky mu zdobilo chlupaté, smolně černé mateřské znamínko a pod nosem mu visel těžký zpustlý knír, který měl barvu topolové kůry.
"Proč žijete v lese, když patříte k eskadře?" vyptával se zvídavě kaplan.
"Nic jiného mi nezbývá," odpověděl mu kapitán Flume mrzutě, jako by se divil, že to kaplanovi není jasné. Pomalu se napřímil, ale stále kaplana ostražitě pozoroval, ačkoli byl dobře o hlavu větší než on.
"Vždyť se o mně všude povídá - vy to nevíte? Náčelník Bílý Polozub přísahal, že mi jednou v noci, až budu tvrdě spát, prořízne hrdlo od ucha k uchu, a dokud je naživu, netroufám si přespat u eskadry."
Kaplan vyslechl to nepravděpodobné vysvětlení se značnou nedůvěrou. "Ale to je neuvěřitelné," řekl. "To by byla předem naplánovaná úkladná vražda. Proč jste ten případ neohlásil majoru Majorovi?"
"Hlásil jsem to majoru Majorovi," pravil smutně kapitán, "ale major Major mi řekl, že jestli na něho ještě někdy promluvím, prořízne mi hrdlo od ucha k uchu on sám." Ustrašeně se na kaplana zadíval.
"Nechcete vy mi taky nakonec prořínout hrdlo od ucha k uchu?"
"Ale co vás to napadá," ujišťoval ho kaplan. "Nic takového, samozřejmě. Vy opravdu žijete tady v lese?"
Kapitán přikývl a kaplan si prohlížel jeho pórovitou tvář, pobledlou únavou a podvýživou, se směsí lítosti a obdivu. Tělo toho muže, to byla jen kostra potažená kůží, která ve zmuchlaném oděvu, visícím na něm jako umolousaný pytel, přímo chrastila. Byl celý polepený chomáčky uschlé trávy a nutně potřeboval holiče. Pod očima měl velké temné kruhy. Obraz ucourané zbědovanosti, který kapitán poskytoval, kaplana dojímal téměř k slzám a představa mnoha těžkých útrap, které ten člověk asi denně musel snášet, ho naplňovala obdivem a soucitem. Hlasem ztlumeným pokorou se optal:
"A kdo vám pere?"
Kapitán našpulil věcně rty. "Jakási pradlena, bydlí v jednom statku kus odtud po silnici. Všechny věci mám dál ve své maringotce a jednou či dvakrát za den se tam nepozorovaně vkradu pro čistý kapesník, nebo abych si vzal čisté prádlo."
"A co si počnete, až nastane zima?"
"To už bych měl být zpátky u eskadry, doufám," odpověděl kapitán s neotřesitelnou vírou mučedníka. "Náčelník Bílý Polozub pořád každému sliboval, že umře na zápal plic, a tak si myslím, že musím být trpělivý a čekat, až se trochu ochladí a začne pršet." Celý zmatený si kaplana prohlížel. "A vy tohle všechno vážně nevíte? To jste o mně chlapy neslyšel mluvit?"
"Nepamatuji se, že by se v mé přítomnosti někdo o vás zmínil."
"Tak tomu tedy nerozumím." Kapitána se to hluboce dotklo, ale podařilo se mu tvářit se i nadále velice optimisticky. "Máte už skoro září, takže si myslím, že to nemůže dlouho trvat. Až se hoši budou ptát, co je se mnou, povězte jim, že jakmile Náčelník Bílý Polozub zhebne na zápal plic, jsem zpátky a hned zase začnu rozesílat propagační bulletiny, jako za starých časů. Řekněte jim, že se vrátím, až nastane zima a Náčelník Bílý Polozub umře na zápal plic. Platí?"
Kapitán si ta prorocká slova pietně vštípil do paměti, uchvácen jejich esoterickým obsahem. "To se živíte bobulemi, lesními plodinami a kořínky?" zeptal se.
"Ne, ovšem že ne," odpověděl kapitán překvapeně. "Vetřu se zadem do jídelny a najím se přímo v

kuchyni. Milo mi dává sendviče a mléko."
"A co děláte, když prší?"
"Moknu," odvětil kapitán upřímně.
"A kde přespáváte?"
Kapitán se prudce přikrčil a dal se na ústup. "Tak vy taky?" křičel jako pominutý.
"Ale ne," volal kaplan. "Přísahám!"
"Vy mi taky chcete proříznout hrdlo od ucha k uchu!" trval na svém kapitán.
"Dávám vám čestné slovo, že ne," přesvědčoval ho kaplan, ale už bylo pozdě, neboť ten otrhaný, rozježený zjev už zmizel. Rozplynul se v bujné, pestré, roztodivné změti listí, světla a stínů tak dokonale, že kaplana ihned napadlo, zda to nebyl jenom přelud. Odehrávalo se tolik monstrózních věcí, že už ani nedokázal říci, které jsou vlastně monstrózní a které se skutečně odehrály. Chtěl co nejdříve zjistit, jak to s tím lesním šílencem doopravdy je, přesvědčit se, zda vůbec nějaký kapitán Flume existuje, ale tu si volky nevolky uvědomil, že jeho první povinností teď je uklidnit desátníka Whitcomba a omluvit se mu, že na něj nepřenáší dostatečnou dávku odpovědnosti. Unaveně se plouhal lesem po lesní klikaté pěšince, dusil se žízní a byl tak vyčerpán, že se sotva držel na nohou. Když pomyslel na desátníka Whitcomba, pocítil výčitky svědomí. Modlil se, aby desátník Whitcomb nebyl doma, až se doplahočí na paseku. To by se mohl pěkně v klidu svléknout, omýt si důkladně paže a hruď a ramena, napít se vody a osvěžen si pak lehnout a možná i pár minut schrupnout. Čekalo ho však další zklamání a další otřes, protože když dorazil na mýtinu, našel tam místo desátníka Whitcomba už seržanta Whitcomba, který seděl na kaplanově židli do půl těla svlečený a jeho jehlou a nití si na rukáv košile přišíval nové seržantské proužky. Desátníka Whitcomba právě povýšil plukovník Cathcart, k němuž se prý měl kaplan ihned dostavit ve věci těch dopisů.
"Ach ne," zaúpěl kaplan a zdrceně sklesl na kavalec. Jeho teplá polní láhev byla prázdná a byl tak rozrušen, že si ani nevzpomněl na měch s vodou, zavěšený venku ve stínu mezi oběma stany. "Já tomu nerozumím. Cožpak by někdo vážně mohl věřit, že se já podepisuji na dopisy jako Washington Irving?"
"O tyhle dopisy nejde," vysvětloval mu desátník Whitcomb, který se očividně kochal kaplanovou úzkostí. "Chce s vámi mluvit o těch dopisech, co se mají posílat rodinám padlejch."
"O těch?" zeptal se překvapeně kaplan.
"Jistě," culil se spokojeně desátník Whitcomb. "Chystá se vám pořádně zvednout mandle, protože jste nechtěl dovolit, abych je začal posílat. Měl jste vidět, jak to sežral, když jsem ho upozornil, že by na nich moh bejt jeho podpis. Proto mě taky povýšil. Je skálopevně přesvědčenej, že o něm pak bude psát The Saturday Evening Post."
Kaplan už tomu vůbec nerozuměl. "Ale jak se dozvěděl, že o něčem takovém uvažujeme?"
"Šel jsem za ním na velitelství a řek jsem mu to."
"Cože?" vyjekl kaplan ostře a vyskočil, rozlícen jako málokdy. "Chcete tím říct, že jste šel za mými zády za plukovníkem a ani jste si nevyžádal můj souhlas?"
Desátník Whitcomb se na něj drze šklebil s nenávistným uspokojením. "Přesně tak, pane kaplane," odpověděl. "A jestli vám můžu dobře radit, moc bych nevyskakoval, bejt váma." Se zlomyslnou vyzývavostí se tiše zasmál. "Plukovník Cathcart nebude vůbec rád, jestli se mu donese, že jste mě chtěl kdovíjak zpérovat, když jste se dozvěděl, že jsem s tím za ním šel." Desátník Whitcomb překousl s hlasitým lupnutím kaplanovu červenou niť, navlékl na sebe košili, začal si ji zapínat a přitom pokračoval: "Abyste věděl, milej pane kaplane, ten starej vůl si myslí, že to je možná nejlepší nápad, o jakým kdy slyšel."
"Díky téhle akci o mně možná napíšou článek do The Saturday Evening Postu," kasal se potom plukovník Cathcart ve své kanceláři, kam si kaplana pozval na kobereček, a s úsměvem ve tváři přecházel nadutě sem a tam. "A vy jste neměl dost filipa, abyste tu myšlenku dokázal ocenit. Ani netušíte, jak kvalitní sílu v tom desátníku Whitcombovi máte, vážený pane kaplane. Doufám, že už vám došlo aspoň tohle."
"V seržantu Whitcombovi," vyhrklo z kaplana, než to stačil spolknout.
Plukovník Cathcart do něho zabořil hněvivý pohled. "Taky jsem řek ‚v seržantu Whitcombovi'," vyjel na něj. "Byl bych rád, kdybyste pro změnu taky jednou poslouchal, co se vám povídá, a nesnažil se chytat

člověka za slovo. Přece byste nechtěl zůstat do konce života pouhým kapitánem. Nebo snad ano?"
"Prosím, pane plukovníku?"
"No, jestli si budete pořád počínat takhle, bojím se, že to o moc výš nedotáhnete. Desátník Whitcomb má pocit, že ten váš slavný spolek nepřišel za těch devatenáct set čtyřiačtyřicet let vůbec na nic nového, a já mám dojem, že má pravdu. Bystrý chlapec, ten desátník Whitcomb. No, teď se to všechno změní."
Plukovník Cathcart se s velitelskou rozhodností posadil za psací stůl a vyhledal ve svém zápisníku velkou čistou stránku. Když skončil, poklepal na ni prstem. "Zítřkem počínaje," prohlásil, "budete s desátníkem Whitcombem posílat mým jménem kondolenční dopisy nejbližším příbuzným všech příslušníků skupiny, kteří zahynou v boji, budou raněni nebo padnou do zajetí. A přeji si, aby to byly dopisy upřímné. Musí v nich být spousta osobních detailů, aby nebylo pochyb o tom, že si za každým slovem, které tam napíšete, pevně stojím. Jasné?"
Kaplan mimoděk pokročil vpřed, aby se proti tomu ohradil. "Ale pane plukovníku, to je vyloučeno!" vyrazil ze sebe. "Vždyť přece všechny muže tak dobře neznáme."
"A co na tom?" podivil se plukovník Cathcart a pak se potěšeně usmál. "Desátník Whitcomb mi přinesl tenhle základní formulář dopisu, který prakticky pokrývá veškeré možnosti. Poslechněte si: ‚Vážená - vážený - vážení paní - pane - slečno - přátelé, slova nemohou vyjádřit hluboký osobní zármutek, který ve mně vyvolala zpráva o tom, že váš manžel - syn - otec - bratr zahynul - byl zraněn v boji - je pohřešován.' A tak dále. Domnívám se, že ta úvodní věta přesně shrnuje mé pocity. Poslyšte, co kdybyste celou tu věc svěřil desátníku Whitcombovi, když se na to necítíte?" Plukovník Cathcart odkudsi vylovil svou cigaretovou špičku a pohrával si s ní oběma rukama jako s jezdeckým bičíkem z onyxu a slonoviny. "To je jedna z vašich chyb, pane kaplane. Desátník Whitcomb mi říkal, že nedovedete přenášet odpovědnost na druhé. Taky povídal, že vám chybí jakákoli iniciativa. Chcete to snad popírat?"
"Ne, pane plukovníku." Kaplan zavrtěl hlavou a byl by se raději neviděl, jednak protože neuměl přenášet odpovědnost na druhé a chyběla mu iniciativa, jednak protože byl opravdu v pokušení plukovníkovy výtky odmítnout. V hlavě mu třeštilo. Venku na skítu se střílelo a při každém prásknutí pušky se mu napjaté nervy třepily na cucky. Na zvuk výstřelů si kaplan nemohl zvyknout. Ze všech stran ho obklopovaly bedýnky s oválnými rajčaty a byl si téměř jist, že při nějaké podobné příležitosti kdysi hluboko v minulosti už v téhle kanceláři plukovníka Cathcarta stál, obklopen týmiž bedýnkami týchž oválných rajčat. Už zase déja vu. Ta scéna byla tak známá, a přece mu zároveň připadala vzdálená. Uniforma, kterou měl na sobě, mu připadala špinavá a ošuntělá a umíral hrůzou, že páchne.
"Vy berete všechno moc vážně, příteli kaplane," řekl mu zcela bez obalu plukovník Cathcart a tvářil se přitom jako zkušený dospělý člověk, který shovívavě peskuje dítě. "To je vaše další chyba. Ta vaše protáhlá tvář dokáže vzít každému náladu. Ukažte, že se taky dovedete zasmát. Tak do toho, kaplane. Teď se mi tady hezky od plic rozesmějete a já vám za to věnuju plnou bedýnku rajčat." Cekal pár vteřin, díval se na kaplana a pak se vítězoslavně rozchechtal, až se zakuckal. "Tak to vidíte, pane kaplane, že mám pravdu. Že se mi tady nedokážete hezky od plic rozesmát?"
"Ne, pane plukovníku," připustil pokorně kaplan a s viditelným úsilím těžce polkl. "Teď ne. Mám hroznou žízeň."
"Tak se něčeho napijte. Podplukovník Korn mívá ve svém psacím stole vždycky trochu whisky. Měl byste někdy večer zapadnout v důstojnickém klubu mezi nás a trošku se uvolnit. Zkuste se někdy pořádně povyrazit. Doufám, že si nemyslíte, že jste něco lepšího než my, jenom proto, že jste duchovní."
"To ne, pane plukovníku," ujišťoval ho v rozpacích kaplan. "Abych řekl pravdu, teď jsem po několik večerů do důstojnického klubu zašel."
"Jste jenom kapitán, aby vám bylo jasno," pokračoval plukovník Cathcart a kaplanovu poznámku přešel bez povšimnutí. "Jste duchovní, prosím, ale jinak pouhý kapitán."
"Ano, pane plukovníku. Uvědomuji si to!"
"Tak je to v pořádku. A dobře že jste se před chvílí nesmál. Stejně bych vám žádná rajčata nedal. Desátník Whitcomb mi hlásil, že jste si jedno vzal, když jste tady byl dopoledne."
"Dopoledne? Ale pane plukovníku, vždyť jste mi ho sám dal!"
Plukovník Cathcart zvedl podezíravě hlavu. "Neříkám, že jsem vám ho nedal. Povídám jenom, že jste si ho vzal. Nechápu, proč se tváříte tak provinile, když jste ho skutečně neukrad. Já jsem vám ho dal?"

"Ano, pane plukovníku. Přísahám."
"Tak vám tedy musím věřit. I když si nedovedu představit, proč bych vám měl dávat rajský jablíčko."
Plukovník Cathcart důležitě přesunul kulaté skleněné těžítko z pravého rohu stolu na levý roh stolu a uchopil ostře ořezanou tužku. "Tak dobrá, pane kaplane. Jestli už nic nemáte, mě teď ceká spousta práce. Až desátník Whitcomb rozešle tak asi tucet těch dopisů, dejte mi vědět, a pak navážeme kontakt s redakcí The Saturday Evening Postu. "Obličej se mu rozzářil náhlým nápadem. "Poslyšte, co kdybych skupinu zase dobrovolně nabídl k náletu na Avignon? To by věc mohlo podstatně urychlit!"
"Na Avignon?" Kaplanovi se zastavilo srdce a po celém těle mu naskákala husí kůže.
"No ovšem," přisvědčil rozjařeně plukovník. "Čím dřív budeme mít nějaké ztráty, tím dřív s tím trochu pohneme. Kdyby to šlo, rád bych se dostal do vánočního čísla. To má jistě větší náklad."
A ke kaplanově hrůze zvedl plukovník ihned telefon, aby skupinu dobrovolně nabídl k náletu na Avignon, a téhož večera se ho opět pokusil vypudit z důstojnického klubu. Když to však viděl Yossarian, opile se zvedl, až porazil židli, a chystal se plukovníkovi jednu ubalit a Nately ho okřikl - "Yossariane!" - a plukovník Cathcart zbledl jako křída a dal se prozíravě na ústup a dupl přitom na nohu generálu Dreedlovi, který ho od sebe znechuceně odstrčil a přikázal mu, aby se okamžitě vrátil a poručil kaplanovi, že musí chodit do důstojnického klubu. To všechno zapůsobilo na plukovníka Cathcarta velmi rozkladně - napřed to děsuplné jméno Yossarian, které zaznělo jako osudový hlas zvonu varujícího před záhubou, a pak to, jak šlápl generálu Dreedlovi na nohu, což byla další chyba, kterou plukovník Cathcart vytýkal kaplanovi, protože člověk nikdy nemohl předvídat, jak generál Dreedle zareaguje, když kaplana spatří. Plukovník Cathcart nikdy nezapomene na ten večer, kdy si generál Dreedle poprvé v důstojnickém klubu povšiml, že je tam i kaplan, a zvedl svou brunátnou, upocenou, alkoholem rozpálenou tvář a žlutými oblaky cigaretového kouře se na něj upřeně zahleděl. Kaplan se krčil co nejdál od ostatních, hned u stěny, jako opuštěný sirotek.
"To teda zírám," zvolal ochraptěle generál Dreedle a jeho rozježené, šedé, výhružné obočí se udiveně svraštilo. "Je to vážně kaplan, ten chlap tamhle u zdi? To je teda moc krásný, když si zástupce pánaboha troufá do takovýho pajzlu, mezi bandu ožralů a karbaníků."
Plukovník Cathcart pevně stiskl rty a začal se zvedat. "Zcela s vámi souhlasím, pane generále," přisvědčil mu rázně tónem, z něhož překypovalo pobouření. "Nechápu, co se to v dnešní době s duchovenstvem děje."
"Co by se s nima dělo - dělají pokroky!" zachraptěl generál Dreedle důrazně.
Plukovník Cathcart namáhavě polkl a čile se přizpůsobil. "Jistě, pane generále. Dělají pokroky. Přesně to jsem měl na mysli, pane generále."
"Tohle je právě to místo, kam kaplan patří - mezi chlapy, který chlastaj a hrajou karty. Jedině tak se může naučit jim rozumět a získat si jejich důvěru. Jak jinak by je moh ksakru donutit, aby věřili v boha?"
"Přesně to jsem měl na mysli, pane generále, když jsem mu přikazoval, aby sem chodil." Plukovník Cathcart si dal na té větě velice záležet, a když si kaplana odváděl do kouta, aby mu tam ledovým hlasem nařídil, že se musí každý večer hlásit do služby v důstojnickém klubu a družit se s muži, kteří tam pijí a hrají hazardní hry, protože jedině tak se může naučit jim rozumět a získat jejich důvěru, vzal kaplana přátelsky kolem ramen.
Kaplan uposlechl a každý večer se potom hlásil do služby v důstojnickém klubu a družil se s muži, kteří o jeho společnost upřímně nestáli. Skončilo to až toho dne, kdy u pingpongového stolu došlo k zuřivému pěstnímu souboji a Náčelník Bílý Polozub se zčistajasna otočil a praštil plukovníka Mooduse rovnou do nosu, až si plukovník Moodus sedl na zadek, a generál Dreedle se neočekávaně rozchechtal, že se za břicho popadal. Pak si však generál všiml kaplana, který stál kousek od něho a připitoměle na něj zíral v bolestném úžasu. Generálu Dreedlovi při tom pohledu zmrzl smích na rtech a jeho dobré rozpoložení bylo to tam. Chvíli kaplana probodával nenávistně zlobnýma očima a pak se k němu otočil zády a mrzutě se ubíral k baru, kolébaje se na svých krátkých nožkách jako námořník. Plukovník Cathcart klusal vyděšeně za ním a prosebnými pohledy marně hledal pomoc u podplukovníka Korná.
"To je teda moc krásný," vrčel generál Dreedle u baru a v mohutné pracce svíral prázdnou boubelatou sklenku. "To je vážně moc krásný, když si zástupce pánaboha troufá do takovýho pajzlu, mezi bandu ožralů a karbaníků."

Plukovník Cathcart si ulehčeně oddechl. "Jistě, pane generále," zvolal pyšně. "To je opravdu krásné."
"Tak proč s tím teda něco neuděláte?"
"Prosím, pane generále?" ptal se plukovník Cathcart a nechápavě zamžikal.
"Myslíte si, že vás to nějak šlechtí, když vám sem ten kaplan leze každej večer? Ať sem zapadnu kdykoli, vždycky je tady."
"Máte pravdu, pane generále, naprostou pravdu," přitakával plukovník Cathcart. "Vůbec mě to nešlechtí. A samozřejmě s tím něco udělám, a to hned teď."
"To vy jste mu nařídil, aby sem chodil?"
"Nikoli, pane generále. To podplukovník Kom. Také ho za to přísně potrestám."
"Kdyby to nebyl kaplan," mumlal generál Dreedle, "dám ho vyvést ven a postavit ke zdi."
"Ale on není kaplan, pane generále," vysvětloval mu snaživě plukovník Cathcart.
"Že ne? Tak proč nosí na límečku ten křížek, když není kaplan?"
"On nenosí na límečku křížek, pane generále. Má tam stříbrný lísteček. Je podplukovník."
"Váš kaplan má hodnost podplukovníka?" žasl generál Dreedle.
"To ne, pane generále. Můj kaplan je jenom kapitán."
"Tak proč má ksakru na límečku stříbrnej lísteček, když je jenom kapitán?"
"On nemá na límečku stříbrný lísteček, pane generále. Má tam křížek."
"Koukejte zmizet, vy pitomče," zařval generál Dreedle. "Nebo vás dám vyvést a zastřelit!"
"Rozkaz, pane generále!"
Plukovník Cathcart naprázdno polkl, klidil se pryč a vyhodil kaplana z důstojnického klubu, a něco velmi podobného se mohlo odehrát téměř o dva měsíce později, toho dne, kdy se kaplan pokusil přesvědčit plukovníka Cathcarta, aby odvolal příkaz, jímž zvyšoval předepsaný počet letů na šedesát, a i v tomto úsilí žalostně ztroskotal. Od toho, aby nyní už zcela propadl zoufalství, zdržovala kaplana pouze vzpomínka na jeho ženu, kterou tak vášnivě a horoucně miloval a po níž se mu nesmírně stýskalo, a celoživotní víra v moudrost a spravedlnost nesmrtelného, všemohoucího, vševědoucího, slitovného, univerzálního, antropomorfického, anglicky mluvícího, anglosaského, proamerického boha, ve které však nyní začínal povážlivě kolísat. Bylo toho tolik, čím byla jeho víra zkoušena. Samozřejmě, mohl se opírat o bibli, ale bible byla jenom kniha, a třeba Dickensův Ponurý dům, Stevensonův Ostrov pokladů, Cooperův Poslední Mohykán a Ethan Frome Edith Whartonové jsou taky knihy. Má snad pravdu Dunbar, kterého jednou slyšel říkat, že přece není možné, aby lidé, kteří jsou tak tupí, že nedokáží pochopit mechaniku deště, rozluštili záhadu stvoření světa? Měl Všemohoucí Bůh, se vší svou nekonečnou moudrostí, vážně strach, tehdy před těmi několika tisíci lety, že se lidem podaří vystavět věž až do nebe? U ďasa, kde je vlastně to nebe? Nahoře? Dole? V konečném, i když rozpínajícím se vesmíru, v němž přece i to obrovské, žhavé, oslnivé, majestátní slunce postupně podléhá zkáze, která nakonec pohltí i zemi, není žádné nahoře ani dole. Zázraky se nekonají, modlitby nikdo nevyšivší a neštěstí drtí s touž nenasytnou brutalitou lidi čestné i zkažené. A kaplan, který měl svědomí i charakter, by byl uposlechl hlasu rozumu a vzdal se víry v boha svých otců, byl by se dokonce vzdal svého povolání i své funkce a zkusil by štěstí jako prostý pěšák nebo dělo střelec, třeba i jako desátník u parašutistů, kdyby ovšem nebylo oné série mystických jevů, do které patřilo zjevení nahého muže na stromě tehdy při pohřbu toho chudáka seržanta před několika týdny a odpolední tajemné, zlověstné i povzbudivé poselství lesního proroka Fluma: "Řekněte jim, že se vrátím, až nastane zima."

26. Aarfy

Svým způsobem to vlastně všechno zavinil Yossarian, protože kdyby tehdy během Velkého obléhání Boloně nebyl posunul linii fronty, nebyl by teď major - - - de Coverley nezvěstný a mohl ho zachránit, a kdyby nebyl do ubytovny mužstva přitáhl tolik děvčat, která neměla kde bydlet, nebyl by se Nately zamiloval do své děvky. Seděla od pasu dolů nahá v místnosti plné hašteřících se chlapů, kteří hráli očko a vůbec se o ni nezajímali, a Nately po ní ze svého vyčalouněného žlutého křesla pokradmu pokukoval a obdivoval tu znuděnou, flegmatickou duševní sílu, se kterou čelila onomu hromadnému odmítnutí. Zívla si, a jeho to hluboce dojalo. Nikdy v životě nebyl svědkem tak hrdinského postoje.

Děvče předtím vážilo pět pater, aby se mohlo nabídnout bandě přesycených vojáků, kteří tam už měli holek, že nevěděli, co s nimi. Nikdo ji nechtěl ani za pár šupů, i když se bez valného nadšení svlékla, aby se je pokusila nalákat na svoje vznosné tělo, pevné, plné a opravdu svůdné. Vypadala spíš unaveně než zklamaně. Teď seděla, lenivě odpočívala, s tupým zájmem přihlížela karbanu a sbírala neochotné síly, protože ji čekal únavný úkol navléci na sebe zbytek oděvu a vrátit se zase do práce. Po chvíli sebou zavrtěla a pak se s bezděčným povzdechem zvedla, ospale si natáhla přiléhavé bavlněné kalhotky a tmavou sukni, vklouzla do střevíců a šla. Nately se vyplížil za ní, a když Yossarian s Aarfym vešli asi po dvou hodinách do důstojnického apartmá, byla tam zase a opět si natahovala kalhotky a sukni, jako by to byla jedna z těch kaplanových situací, které už zdánlivě jednou prožil, až na to, že tu byl ještě Nately, který celý sklíčený přecházel s rukama v kapsách po pokoji.
"Už chce jít," oznamoval jim mdlým, cizím hlasem. "Nechce u mě zůstat."
"Tak jí dej nějaký prachy, a ona u tebe klidně zůstane až do večera," radil mu Yossarian.
"Když ona peníze nechce," přiznal se Nately. "Už prý mě má plné zuby a chce se poohlédnout po někom jiném."
Když si dívka obula střevíce, zůstala stát a s otrávenou vyzývavostí se zadívala na Yossariana a na Aarfyho. Hrotitá, velká ňadra jí obepínal tenký bílý svetřík bez rukávů, který podtrhoval všechny její tvary a dole oblými křivkami upozorňoval na pokoušivé boky. Yossarian jí pohled vrátil a dostal na ni velkou chuť. Zavrtěl hlavou.
"Čím dřív se za ní zavřou dveře, tím líp," řekl nevzrušeně Aarfy.
"Takhle o ní nemluv!" protestoval Nately s vášní, ve které zaznívala zároveň prosba i výčitka. "Chtěl bych, aby u mě zůstala."
"Co je na ní tak extra?" podivoval se posměšně Aarfy. "Vždyť je to obyčejná kurva."
"Neříkej o ní, že je kurva!"
Dívka za chvilku lhostejně pokrčila rameny a plouhala se ke dveřím. Zničený Nately se vrhl vpřed a otevřel je před ní. Se zoufalstvím v očích se pak šoural zpátky a v citlivé tváři měl vepsán hluboký žal.
"Nic si z toho nedělej," těšil ho Yossarian, jak dovedl nejlaskavěji. "Určitě ji zase někdy najdeš. Víme přesně, kde se zdejší kurvy potloukají."
"Prosím tě, nemluv o ní takhle," žadonil Nately a zdálo se, že se každou chvíli rozpláče.
Aarfy žoviálně zahlaholil: "Ulice šlapou přece stovky kurev, který jsou nejmíň stejně dobrý jako tahle. Vždyť ani nebyla hezká." Medově se zachechtal, ale znělo v tom i nadřazené pohrdání. "Hnal ses ke dveřím, abys jí je podržel, jako bys byl do ní zamilovanej."
"Já jsem se do ní asi opravdu zamiloval," přiznával se Nately stydlivým, nepřítomným hlasem.
Aarfy v komickém údivu zkrabatil vypouklé růžové čelo. "Hohohohó!" rozřehtal se a plácal se do tlustých boků, obepnutých důstojnickou lesní zelení. "To je výborný. Ty ses do ní zamiloval? No to je výborný."
Aarfy měl odpoledne schůzku s jednou dívkou od Červeného kříže ze Smithu v Nevadě, jejíž otec byl majitelem významné továrny na projímadla. "S takovými dívkami by ses měl stýkat - a ne s takovejma courama, jako je tahle. Kdoví jestli se vůbec někdy meje."
"To je mi jedno!" zvolal zoufale Nately. "A byl bych rád, kdybys už byl zticha. Nemíním se s tebou o tom bavit."
"Aarfy, drž hubu," řekl Yossarian.
"Hohohohó!" pokračoval Aarfy. "Když si tak představím, co by tomu říkali tvoji rodiče, kdyby věděli, že se taháš s takovou špinavou flundrou. Při významným společenským postavení tvýho otce."
"Nic mu neřeknu," prohlásil rozhodně Nately. "Ani jemu, ani matce o ní neřeknu ani slovo, dokud nebudeme svoji."
"Svoji?" Aarfy se mohl popukat smíchy. "Hohohohó! Teď ale vážně plácáš hlouposti. Stejně jsi ještě moc mladej, abys věděl, co je to opravdová láska."
Aarfy byl na opravdovou lásku odborník, protože sám se už opravdově zamiloval do Natelyho otce a do představy, že po válce bude u něho v podniku jako Natelyho přítel za odměnu zastávat nějaké významné ředitelské místo. Aarfy byl vedoucí navigátor, který se od chvíle, kdy opustil fakultu, nikdy nedokázal zorientovat. Byl to přívětivý, velkomyslný vedoucí navigátor, který vždycky dokázal kamarádům z eskadry odpustit, když mu rozzuřeně nadávali, že při bombardovací akci zase jednou zabloudil a zavedl

je tam, kde byla protiletadlová palba nejhustší. Zabloudil pak i toho odpoledne v římských ulicích a tu dívku od Červeného kříže ze Smithu, slibnou partii s tatínkem vlastnícím důležitou továrnu na projímadla, už v životě nespatřil. Zabloudil i při letu na Ferraru toho dne, co v sestřeleném letadle zahynul Kraft, a stejně tak zabloudil i při pravidelném týdenním vyhlídkovém letu nad Parmu. Když tehdy Yossarian svrhl bomby na nechráněné pozemní cíle a pohodlně se opřel o silnou pancéřovou desku, s očima zavřenýma a s voňavou cigaretou v prstech, pokusil se Aarfy vyvést bombardéry na širé moře přes Livorno. Zčistajasna vletěli do protiletadlové palby a McWatt začal řvát do palubního telefonu: "Flak! Flak! Kde to ksakru jsme? Co se to ksakru děje?"

Yossarian leknutím vytřeštil oči a naskytl se mu naprosto neočekávaný pohled na nadouvající se černé obláčky flaku, snášející se na ně odněkud shora, a na Aarfyho samolibou, melounovitou tvář s prasečíma očkama, pobaveně pozorující výbuchy protiletadlových střel, které se nebezpečně blížily. Yossarian zkoprněl. Najednou mu zdřevěněla noha. McWatt začal stoupat a řval do telefonu o instrukce. Yossarian se chtěl vrhnout dopředu, aby zjistil, kde to jsou, ale zůstal trčet na místě jako přibitý. Nemohl se pohnout. Pak si uvědomil, že je celý mokrý. S pocitem mdlobné slabosti pohlédl dolů na svůj klín. Vpředu na košili se mu směrem vzhůru rozlévala divoká červená skvrna - jako obrovská mořská obluda, která se ho chystá pozřít. Dostal to! Z prosáklé nohavice mu jako nespočetný roj kroutících se rudých červů prýštily na podlahu stružky krve a slévaly se tam v ošklivou kalužˇ. Srdce se mu zastavilo. Letadlem otřásl další prudký náraz. Yossarian se při tom zdrcujícím pohledu na svou ránu otřásl odporem a zaječel na Aarfyho, aby mu šel pomoci.

"Mám koule v čudu! Aarfy, utrhlo mi to koule!" Aarfy ho neslyšel a Yossarian se naklonil dopředu a tahal ho za paži. "Aarfy, pomoz mi," prosil a málem brečel. "Koupil jsem to! Koupil jsem to!"

Aarfy se pomalu otočil, na tváři nechápavý mírumilovný úsměv. "Cože?"

"Koupil jsem to, Aarfy! Pomoz mi!"

Aarfy se znovu zaculil a půvabně pokrčil rameny. "Když já tě neslyším," řekl.

"Ale přece mě vidíš!" křičel Yossarian nevěřícně a ukázal na houstnoucí kalužˇ krve, která zpod něho chlístala a rozlévala se kolem. "Jsem raněnej! Pomoz mi, proboha! Aarfy, pomoz mi!"

"Pořád tě neslyším," stěžoval si trpělivě Aarfy a přiložil buclatou dlaň jako trychtýř k běloučkému ušnímu boltci. "Cos to povídal?"

Yossarianův hlas najednou ochabl, to hulákání předtím ho hrozně vyčerpalo. Celá ta zoufalá, šílená, groteskní situace na něj těžce dolehla. Umíral, a nikoho to nezajímalo. "Vždyť je to jedno."

"Cože?" křičel Aarfy.

"Říkal jsem, že mám koule v čudu! Copak mě neslyšíš? Dostal jsem to mezi nohy!"

"Když já tě pořád neslyším," stýskal si Aarfy.

"Povídal jsem, že je to jedno!" zařval Yossarian. Zaplavil ho dusivý pocit děsu a celý se roztřásl. Najednou mu bylo strašně zima a slabo.

Aarfy lítostivě zavrtěl hlavou a nastrčil to svoje ohavné mléčné ucho Yossarianovi přímo před obličej.

"Musíš mluvit hlasitěji, kamaráde. Musíš mluvit hlasitěji."

"Dej mi pokoj, ty bestie! Ty blbče tupěj! Vlez mi na záda!" Yossarian se rozvzlykal. Chtěl Aarfyho praštit, ale neměl sílu zvednout ruku. Rozhodl se, že se radši trochu prospí, omdlel a svalil se jako špalek. Dostal to do stehna, a když se probral, klečel nad ním McWatt a ošetřoval ho. Ulevilo se mu, i když nad McWattovým ramenem spatřil zase Aarfyho narvanou cherubínskou tvář, přihlížející s nevzrušeným zájmem. Yossarianovi bylo dost zle, ale chabě se na McWatta usmál a zeptal se: "Kdo tu kraksnu řídí?"

McWatt nedal najevo, že by slyšel. S narůstající hrůzou se Yossarian nadýchl a opakoval svůj dotaz jak dokázal nejhlasitěji.

McWatt zvedl hlavu. "Kristepane, to jsem rád, že žiješ!" zvolal a s obrovským ulehčením si odfoukl. Dobrosrdečné, přátelské vrásky kolem očí mu zbělely napětím a zvlhly potem, jak nekonečným obvazem omotával velikánský vatový tampón, jehož nepříjemný tlak pociťoval Yossarian na vnitřní straně stehna.

"Pilotuje Nately. Chudák kluk, málem se rozbrečel, když slyšel, žes to dostal. Ještě teď si myslí, že je po tobě. Natrhlo ti to tepnu, ale doufám, že se mi povedlo zastavit krvácení. Dal jsem ti trochu morfia."

"Dej mi ještě."

"To by bylo moc brzo. Dám ti další, až tě to začne bolet."

"Mě už to bolí."
"Tak dobře - však ono se to nezblázní," usoudil McWatt a píchl Yossarianovi do paže další dávku morfia.
"Až povíš Natelymu, že jsem v pořádku..." stačil ještě Yossarian říci McWattovi, a vtom se mu všechno povléklo závojem jakési jahodově žíhané želatiny, uši mu zalehly barytonovým hukotem a ztratil vědomí. Probral se až v sanitce a v těch několika málo vteřinách, než všechno opět zrůžovělo, pak zčernalo a nakonec potopeně ztichlo, stihl se povzbudivě usmát do pilousovité, nabručené, zachmuřené tváře doktora Daneeky.
Probudil se v nemocnici a ihned zase usnul. Když se opět probudil, pach éteru byl tentam a na lůžku naproti přes uličku ležel v pyžamu Dunbar, který však tvrdil, že není Dunbar, ale nějaký Fortiori. Yossarian si pomyslil, že se asi pomátl. Skepticky nad tou Dunbarovou novinkou našpulil rty a řekl si, že se na to musí vyspat. Spal jako dřevo asi dva dny. Když se vzbudil, nebyla tam právě ani jedna sestra, a tak se vysoukal z postele, aby zjistil, jak to vlastně je. Podlaha se s ním houpala jako rozkolísaný vor u jejich pláže a stehy na vnitřní straně stehna se mu zahryzávaly do masa jako žraloci čelisti. Dobelhal se přes uličku a přečetl si jméno na teplotní kartě v nohách Dunbarovy postele. Koukejme - Dunbar měl pravdu: nebyl Dunbar, ale podporučík Anthony F. Fortiori.
"Co je to tu za blázinec, sakra?"
A. Fortiori vylezl z postele a pokynul Yossarianovi, aby ho následoval. Yossarian se přidržoval všeho, co se mu dostalo na dosah, a kulhal za ním ven na chodbu a potom do vedlejšího pokoje, k posteli, na které ležel utrápený mladík s uhrovitou tváří a ustouplou bradou. Když se blížili, utrápený mladík se čile nadzvedl a opřel o loket. A. Fortiori pokynul palcem dozadu přes rameno a řekl: "Neser tady a plav." Utrápený mladík vyskočil z postele a uháněl pryč. A. Fortiori do ní vlezl a najednou byl z něho zase Dunbar.
"To byl A. Fortiori," vysvětloval. "U tebe na pokoji neměli volný lůžko, tak jsem se na něj vytasil se svou vyšší hodností a zahnal ho sem do mý postele. Docela fajn zkušenost, uplatnit takhle svou šarži. Měl bys to taky někdy zkusit. Vlastně bys to měl zkusit hned teď, protože vypadáš, jako by ses měl v příští chvíli svalit."
Yossarian měl opravdu pocit, že se v příští chvíli svalí. Obrátil se na muže středních let s hranatou spodní čelistí a koženou tváří, který ležel vedle Dunbara, pokynul palcem dozadu přes rameno a řekl: "Neser tady a plav." Muž středních let ztuhl zlostí a probodával ho očima.
"To je major," vysvětloval Yossarianovi Dunbar. "Míříš moc vysoko. Co kdybys to na chvíli zkusil jako štábní rotmistr Homer Lumley? Měl bys fotra u státní legislatury a sestru, která je zasnoubená s lyžařským přeborníkem. Stačí, když mu řekneš, že jsi kapitán."
Yossarian se otočil na vyděšeného pacienta, kterého mu Dunbar označil.
"Já jsem kapitán," pravil a pokynul palcem dozadu přes rameno. "Neser tady a plav."
Když ten vyděšený pacient uslyšel Yossarianův příkaz, vyletěl z postele a uháněl pryč. Yossarian do ní vlezl a stal se z něho štábní rotmistr Homer Lumley, kterému se chtělo zvracet a náhle ho zalil lepkavý pot. Hodinku si pospal a pak zatoužil být zase Yossarianem. Nakonec to nebyla žádná zvláštní výhra, mít tatínka u státní legislatury a sestru zasnoubenou s lyžařským přeborníkem. Dunbar ho tedy vedl zpátky do jeho pokoje a tam pokynul palcem A. Fortiorimu, aby se stal zase na chvíli Dunbarem. Po štábním rotmistru Homeru Lumleyovi jako by se slehla zem. Byla tam ale sestra Cramerová, která sršela svatým hněvem jako zvlhlá prskavka. Nařídila Yossarianovi, aby neprodleně zalezl zpátky do postele, a zatarasila mu cestu, takže jí nemohl vyhovět. Její hezká tvář byla protivnější než kdy jindy. Sestra Cramerová byla dobrosrdečná, sentimentální kráva, která se nesobecky radovala z každé zprávy o svatbě, zasnoubení, narození či jubileu, i když neměla s žádným ze zúčastněných nic společného.
"Zbláznil jste se?" peskovala ho ctnostně a hrozila mu nahněvaným prstem přímo před očima. "Vám je asi úplně jedno, že byste to mohl šeredně odskákat, co?"
"Odskákal bych to já, tak co je vám do toho."
"A že byste mohl přijít o nohu, to je vám taky jedno?"
"Je to moje noha."
"To tedy není!" opáčila sestra Cramerová. "Ta noha patří vládě Spojených států. Stejně jako vaše

uniforma nebo třeba bažant do postele. Armáda vynaložila spoustu peněz, než z vás udělala letce, a nemáte právo ignorovat příkazy lékařů."
Yossarianovi nebylo jasné, proč by měl být celý pryč z toho, že do něho armáda investuje. Sestra Cramerová stála dosud přímo proti němu, takže kolem ní nemohl projít. Hlava mu třeštila. Sestra Cramerová na něj křikla nějakou otázku, ale nerozuměl jí. Pokynul palcem dozadu přes rameno a řekl: "Neser tady a plav."
Sestra Cramerová mu střelila takovou, že vzal málem druhou o zem. Yossarian se napřáhl, aby ji praštil pěstí do brady, ale tu se pod ním podlomila raněná noha a šel k zemi. Sestra Duckettová se objevila právě včas, aby ho zachytila. Vzala si je na paškál oba.
"Tak copak se tady děje?"
"Nechce zpátky do postele," hlásila sestra Cramerová horlivě tónem hluboce uraženého člověka. "Zuzano Anno, řekl mi něco tak sprostého, že se to až stydím opakovat!"
"A ona mi zase nadávala, že jsem bažant," mumlal Yossarian.
Sestra Duckettová pro něj neprojevila pochopení. "Tak půjdete zpátky do té postele," řekla, "nebo vás mám vzít za ucho a odvést vás tam?"
"Vezměte mě za ucho a odveďte mě tam," pobízel ji Yossarian.
Sestra Duckettová ho tedy vzala za ucho a odvedla ho zpátky do postele.

27. Sestra Duckettová

Sestra Zuzana Anna Duckettová byla vysoká, štíhlá, zralá žena s rovnými zády, vysazeným, kulaťoučkým pozadím a malými ňadry, s hranatou, asketickou novoanglickou tváří, která se někomu mohla zdát velmi krásná a jinému přímo nehezká. Pleť měla bílou a růžovou, oči malé, nos úzký a špičatý, stejně jako bradu. Byla velmi schopná, pohotová, přísná a inteligentní. Nevyhýbala se zodpovědnosti a v každé kritické situaci dokázala zachovat chladnou hlavu. Byla dospěle vyrovnaná, spoléhala se jen sama na sebe a od nikoho nic neočekávala. Yossarianovi se jí zželelo a rozhodl se, že jí trochu pomůže.
Když se příštího jitra nahýbala nad postel a upravovala mu v jejích nohách prostěradlo a přikrývku, vsunul pokradmu ruku do úzké mezery mezi jejími koleny a pak jí pod sukní rychle vyjel nahoru, kam až to šlo. Sestra Duckettová vyvřískla a vyletěla téměř až do stropu, ale i to bylo ještě málo, a tak se na tom svém božském těžišti kroutila a svíjela a prohýbala dobrých patnáct vteřin, než se dokázala vyprostit a s tváří popelavou rozrušením uniknout do uličky mezi lůžky. Uskočila však příliš daleko a Dunbar, který ten výjev od počátku sledoval, sebou na své posteli bez výstrahy hodil vpřed a oběma rukama ji zezadu chytil za ňadra. Sestra Duckettová ze sebe vyrazila další výkřik, vykroutila se mu a odskočila od něho. Octla se však opět v nebezpečné blízkosti Yossarianově a ten jí znovu zespoda chtivě hrábl do rozkroku. Sestra Duckettová ještě jednou přeletěla uličku, jako pingpongový míček s nožkama. Na druhé straně číhal ovšem Dunbar a chystal se, že ji znovu pěkně stiskne. V poslední chvíli si to uvědomila a uskočila stranou. Dunbar ji katastrofálně minul, přeplachtil kolem ní přes postel na podlahu, s tupým křápnutím přistál rovnou na hlavu a rázem o sobě nevěděl.
Když se probral, tekla mu z nosu krev a v hlavě pociťoval přesně tytéž příznaky, které předtím po celou dobu simuloval. Pokoj byl vzhůru nohama. Sestra Duckettová tonula v slzách a Yossarian seděl vedle ní na hraně postele a omluvně ji chlácholil. Náčelník nemocnice, plukovník, byl bez sebe zlostí a řval na Yossariana, že nehodlá trpět, aby mu pacienti nemravně obtěžovali ošetřovatelky.
"Co ho nenecháte na pokoji?" ozval se z podlahy naříkavě Dunbar a zvuk vlastního hlasu mu zabušil do spánků tak vtíravě, že se bolestí celý zkroutil. "Vždyť nic neudělal."
"Mluvím o vás!" hulákal útlý povýšenecký plukovník, sec mu síly stačily. "Za to, co jste provedl, budete přísně potrestán."
"Co ho nenecháte na pokoji?" zvolal Yossarian. "Upad na hlavu, to je všechno!"
"A vás se to týká taky!" prohlásil plukovník a otočil se jako na obrtlíku k Yossarianovi. "Chytat sestru Duckettovou za ňadra - to si pěkně vypijete!"
"Já jsem ji za ňadra nechytal," bránil se Yossarian.
"To já jsem ji chytal za ňadra," hlásil se Dunbar.

"Nejste vy oba náhodou blázni?" vřeštěl doktor pronikavým hlasem a celý pobledlý začal couvat.
"No jo, on je opravdu blázen, pane doktore," ujišťoval ho Dunbar. "Každou noc se mu zdá, že drží v ruce živou rybu."
Lékař strnul, na tváři se mu objevil důstojný úžas smíšený s odporem, a pokoj rázem ztichl. "Cože?" ptal se.
"Zdá se mu, že drží v ruce živou rybu."
"Jakou rybu?" otázal se lékař přísně Yossariana.
"Já nevím," odpověděl Yossarian. "Já se v rybách nevyznám."
"V které ruce ji držíte?"
"To je různé," pravil Yossarian.
"Přijde na to, jaká je to ryba," doplňoval ho snaživě Dunbar. Plukovník se otočil a podezřívavě upřel dolů na Dunbara přimhouřené oči. "Tak? A jak to, že toho o tom tolik víte?"
"Já jsem v tom snu taky," odpověděl Dunbar se smrtelnou vážností.
Plukovník celý zrudl, protože si s tím nevěděl rady. Prohlížel si je jednoho po druhém s chladnou, nesmiřitelnou nenávistí. "Vstaňte a sypte do postele," procedil mezi zuby k Dunbarovi. "A o tom snu už nechci od žádného z vás slyšet ani slovo. Na takové odporné žvásty mám tady v nemocnici specialistu, ať si to poslechne on."
"A proč se asi váš sen zdá panu plukovníku Ferredgeovi odporný?" vyptával se major Sanderson, tichý, podsaditý, stále se usmívající vedoucí psychiatr. "Co myslíte?"
Yossarian uctivě odpověděl: "Já bych řekl, že příčinu je třeba hledat buď v tom snu, nebo v panu doktorovi Ferredgeovi."
"To je velmi pěkně řečeno," ocenil to uznale major Sanderson, který měl na sobě vrzavé erární kanady a smolně černé vlasy mu trčely na všechny strany jako ježkovi bodliny. "Poslyšte, nevím dobře proč," svěřoval se Yossarianovi, "ale plukovník Ferredge mi vždycky připomíná racka. Na psychiatrii si moc nepotrpí."
"Vy asi nemáte rád racky, co?" vyzvídal Yossarian.
"Ne, to tedy nemám," připustil major Sanderson s ostrým, nervózním smíchem a láskyplně se popotahoval za svou povislou druhou bradu, jako by to byl plnovous. "Já bych řekl, že váš sen je roztomilý, a doufám, že se vám často opakuje, takže si o něm budeme moci důkladně popovídat. Můžu vám nabídnout cigaretu?" Usmál se, když Yossarian odmítl. "Mohl byste mi vysvětlit," zeptal se chytrácky, "proč máte tak silnou averzi proti tomu, vzít si ode mne cigaretu?"
"Zrovna jsem jednu dokouřil. Nedopalek vám ještě čoudí v popelníku."
Major Sanderson se zachechtal. "Velmi důmyslné vysvětlení. Ale nedivil bych se, kdybychom brzy přišli na to, v čem je pravý důvod." Nedbalou dvojitou kličkou si dal do pořádku rozvázanou tkaničku jedné boty a pak stáhl se stolu žlutý linkovaný poznámkový blok a položil si ho do klína. "Ta ryba, o které se vám zdá. Pohovořme si o ní. Je to vždycky tatáž ryba, že?"
"Já nevím," odpověděl Yossarian. "Já se v rybách moc nevyznám."
"Co vám ta ryba připomíná?"
"Zase nějakou rybu."
"A co ta nějaká jiná ryba, co ta vám připomíná?"
"Zase nějakou jinou rybu."
Major Sanderson se v židli zklamaně opřel. "Vy máte rád ryby?"
"Ani moc ne."
"A co myslíte, proč máte takovou morbidní averzi vůči rybám?" zeptal se major Sanderson vítězoslavně.
"Mají studenou krev," řekl na to Yossarian. "A jsou samá kost."
Major Sanderson chápavě přikývl s přívětivým, neupřímným úsměvem. "To je velmi zajímavé vysvětlení. Ale vsadím se, že brzy přijdeme na to, jak je to doopravdy. A tuhle rybu máte rád? Tu, kterou ve snu držíte v ruce?"
"Nemám k ní žádný zvláštní citový vztah."
"Takže ji nenávidíte? Vaše pocity vůči ní jsou nepřátelské, agresivní?"
"Ne, to ne. Vlastně je mi docela sympatická."

"Takže ji máte rád."
"To zase ne. Nechovám k ní žádné pocity, ani kladné, ani záporné."
"Ale před chvílí jste říkal, že je vám sympatická. A teď tvrdíte, že k ní nechováte žádné pocity, ani kladné, ani záporné. Právě jsem vás přistihl při kontradikci. Je vám to jasné?"
"Ano, pane majore. Zřejmě jste mě právě přistihl při kontradikci."
Major Sanderson si tlustou černou tužkou hrdě zapsal do svého bloku: "Protiřečí si!" Když skončil, vzhlédl a znovu shrnul situaci: "Co myslíte, co vás asi vedlo k těm dvěma výrokům, ve kterých jste na tu rybu emočně reagoval postoji zcela protikladnými?"
"Řekl bych, že k ní mám ambivalentní vztah."
Major Sanderson vyskočil nadšením, když ten termín uslyšel. "Vy tomu rozumíte!" vykřikl a nadšeně si mnul ruce. "Ach, to si neumíte představit, jak si připadám ztracený a zbytečný, když se musím den co den zabývat pacienty, kteří nemají o psychiatrii ani ponětí, když se snažím léčit lidi, kteří se o mě a o mou práci vůbec nezajímají! Budí to ve mně hrozně skličující pocit méněcennosti." Tváří mu přelétl úzkostný stín. "A ne a ne se ho zbavit."
"Vážně?" divil se Yossarian. Nevěděl, co na to má říci. "Proč si tak připouštíte, že někteří lidé mají považlivé mezery ve vzdělání?"
"Je to pošetilé, já vím," odpověděl rozpačitě major Sanderson s nuceným, neupřímným smíchem. "Ale když mně odjakživa tak strašně záleží na tom, co si o mně lidi myslí. Dorostl jsem do puberty o něco později než ostatní chlapci mého věku, víte? A to mi přivodilo jistou - no prostě, mám z toho všelijaké problémy. Už se přímo třesu na to, abych si o nich mohl s vámi porozprávět. Nejradši bych se do toho pustil hned teď a vůbec se mi nechce začínat znovu s tou vaší záležitostí, ale co se dá dělat, asi budu muset. Plukovník Ferredge by se na mě hněval, kdyby se dozvěděl, že se celou dobu zabýváme pouze mými vlastními problémy. Teď bych vám rád ukázal pár takových inkoustových kaněk, abychom mohli zjistit, co vám některé tvary a barvy připomínají."
"Klidně si ušetřte práci, pane doktore. Všechno mi připomíná sex."
"Opravdu?" zvolal major Sanderson potěšeně, jako by nechtěl věřit svým uším. "Teď se tedy konečně dostáváme k jádru věci! Míváte nějaké pěkné sexuální sny?"
"Ten sen o té rybě je taky sexuální."
"To ne, já myslím opravdové sexuální sny - takové, kdy člověk chytne nějakou nahatou mrchu pěkně za krk a štípá ji a fackuje, až je samá krev, a pak se na ni vrhne a znásilní ji, a potom se rozpláče, protože zjistí, že ji zároveň strašně miluje i nenávidí, a neví, co si má počít. O takových sexuálních snech bych si s vámi rád popovídal. Míváte někdy takovéhle sexuální sny?"
Yossarian chvíli přemýšlel a tvářil se velice moudře. "Takové sny jsou úchylné," prohlásil.
Major Sanderson sebou trhl, jako by ho polili ledovou vodou. "Ano, jistě," souhlasil chladně a v jeho chování nastal zlom. Začal se tvářit uraženě a odmítavě. "Avšak stejně bych uvítal, kdyby se vám něco takového zdálo, jenom abychom viděli, jak byste reagoval. To by pro dnešek stačilo. Byl bych taky rád, kdyby se vám ve snu ujasnily odpovědi aspoň na něco z toho, co jsem se vás ptal. Nemyslete si, tahle sezení nejsou pro mě o nic příjemnější než pro vás."
"Zmíním se o tom Dunbarovi," sliboval Yossarian.
"Dunbarovi?"
"To je ten člověk, který to všechno začal. Je to jeho sen."
"Á, Dunbar." Major Sanderson se zašklebil a začala se mu vracet sebedůvěra. "Vsadil bych se, že Dunbar je ten zlý pán, co ve skutečnosti dělá všechny ty ošklivé věci, které se kladou za vinu vám, co?"
"On není tak zlý."
"A vy byste ho bránil až za hrob, že?"
"To zase přeháníte."
Major Sanderson se ironicky usmál a zapsal si do bloku: "Dunbar!" Když se Yossarian vydal ke dveřím, zeptal se ho zprudka: "Proč kulháte? A co má proboha znamenat ten obvaz na noze? Zbláznil jste se či co?"
"Byl jsem do té nohy raněn. Proto jsem v nemocnici."
"To určitě," popásal se na něm major Sanderson jízlivým pohledem. "Jste v nemocnici, protože máte šutr

ve slinivce břišní. Takže takový chytrák zase nejste, když ani nevíte, proč jste v nemocnici."
"Jsem v nemocnici, protože jsem byl raněn do nohy," trval na svém Yossarian.
Major Sanderson to sdělení se sarkastickým smíchem ignoroval. "Tak ode mne toho svého přítele Dunbara hezky pozdravujte. A vzkažte mu, ať si dá kvůli mně zdát ten sen, ano?"
Ale Dunbar měl kromě svých pravidelných bolestí hlavy žaludek jako na vodě a mžitky před očima a vůbec se mu nechtělo s majorem Sandersonem spolupracovat. Hladový Joe měl sice noční můry, protože už absolvoval šedesát akcí a opět jednou čekal, až ho pošlou domů, ale když přišel do nemocnice na návštěvu, nechtěl se o ně s nikým dělit.
"Nevěděl byste někdo o nějakých snech pro majora Sandersona?" vyptával se Yossarian. "Hrozně nerad bych ho zklamal. Už takhle si připadá strašně odstrčený."
"Od toho dne, kdy jsem se dozvěděl, že jsi raněný, se mi pořád zdá jeden moc zvláštní sen," přiznal se kaplan. "Předtím se mi každou noc zdálo, že mi umírá žena nebo že ji někdo vraždí nebo že se mi některé dítě dusí, protože mu při výživném obědě zaskočilo. Teď se mi zdá, že plavu venku na moři a topím se a žralok mi ožužlává levou nohu přesně v tom místě, kde máš obvaz."
"To je nádhernej sen," prohlásil Dunbar. "Vsadím se, že z něho major Sanderson bude přímo na větvi."
"To je příšerný sen!" zvolal major Sanderson. "Samá bolest a mrzačení a smrt. To mi určitě děláte naschvál, abyste mě potrápil. Abyste věděl, začínám pochybovat o tom, jestli s takovými sny vůbec patříte do armády."
Yossarian v tom objevil paprsek naděje. "Možná máte pravdu, pane majore," souhlasil lstivě. "Možná by se mi mělo zakázat létat a měli by mě radši poslat domů do Států."
"Napadlo vás někdy, že tou vaší promiskuitou, tím věčným běháním za ženskými, se jenom snažíte přehlušit podvědomý strach z pohlavní impotence?"
"Ano, pane majore, napadlo."
"Tak proč to tedy děláte?"
"Snažím se přehlušit strach z pohlavní impotence."
"Proč si místo toho nenajdete nějakého pěkného koníčka?" navrhoval major Sanderson s přátelským zájmem. "Třeba rybaření. To se vám sestra Duckettová vážně tolik líbí? Na můj vkus je trochu kostnatá. Studená krev a samá kost. Jako ryba."
"Se sestrou Duckettovou nemám nic společného."
"Tak proč jste ji bral za ňadra? Jenom proto, že je má?"
"To udělal Dunbar."
"Ale prosím vás, nezačínejte s tím zase," okřikl ho major Sanderson s jedovatým hněvem a znechuceně praštil tužkou. "To si vážně myslíte, že se zbavíte pocitu viny, když si budete hrát na někoho jiného? Vy se mi nelíbíte, Fortiori. Víte to? Vůbec se mi nelíbíte."
Yossariana ovanul studený, vlhký vítr zlé předtuchy. "Já nejsem Fortiori, pane majore," hlesl bázlivě. "Já jsem Yossarian."
"Kdo že jste?"
"Jmenuji se Yossarian, pane majore. A jsem v nemocnici, protože jsem byl raněn na noze."
"Jmenujete se Fortiori," odporoval mu major Sanderson zatvrzele. "A jste v nemocnici, protože máte kámen ve slinivce."
"Ale prosím vás, pane majore!" vybuchl Yossarian. "Já přece musím vědět nejlíp, kdo jsem."
"A já tu zase mám oficiální vojenský spis, který dokazuje, že mám pravdu já," opáčil major Sanderson. "Měl byste se vzpamatovat, než bude pozdě. Nejdřív tvrdíte, že jste Dunbar. Teď jste zase Yossarian. Za chvilku budete prohlašovat, že jste Washington Irving. Víte, co vy jste? Schizofrenik, aby bylo jasno."
"Máte možná pravdu, pane majore," vyjádřil se Yossarian diplomaticky.
"Zcela určitě mám pravdu. Trpíte ošklivým perzekučním komplexem. Domníváte se, že se vám lidé snaží ublížit."
"Ale oni se mi opravdu snaží ublížit."
"Vidíte? Nemáte úctu k přehnané autoritě ani k zastaralým tradicím. Jste nebezpečný, zkažený člověk a měli by vás vyvést a zastřelit!"
"To myslíte vážně?"

"Jste nepřítel lidu!"
"Přeskočilo mu!" zvolal Yossarian.
"Ne, nepřeskočilo mi," hulákal na pokoji zuřivě Dobbs, i když si přitom představoval, že obezřele šeptá. "Říkám ti, že je Hladověj Joe viděl. Včera, když letěl do Neapole za nějakým šmelinářem, co obstaral plukovníkovi Cathcartovi na černým trhu klimatizační zařízení pro jeho statek. Je tam pro zálohy zřízená velká základna. Hemží se to tam stovkama pilotů, bombardérů a střelců, který jsou na cestě domů. Mají odlétáno pětačtyřicet akcí, ani o chlup víc. A ti, co dostali metál za zranění v boji, jich mají ještě míň. Do ostatních bombardovacích skupin dodávají ze Států náhradní posádky jako na běžícím pásu. Chtějí, aby si každej odsloužil nějakej čas tady za mořem, dokonce i lidi z administrativního personálu. Ty nečteš noviny? Nedá se nic dělat, musíme ho zabít."
"Už ti chybějí jenom dva lety," mírnil ho potichu Yossarian. "Proč teď riskovat?"
"Jenže právě při nich mě můžou sejmout," odporoval Dobbs bojovně drsným, přeskakujícím vyrvaným hlasem. "Můžeme ho zabít hned zejtra ráno, až se bude vracet autem ze statku. Pistoli mám tady."
Yossarian se málem zalkl úžasem, když Dobbs vytáhl z kapsy pistoli a zdvihl ji vysoko nad hlavou.
"Zbláznil ses?" zasyčel divoce. "Schovej to a přestaň řvát jako pominutej."
"Co se plašíš?" ptal se Dobbs s uraženou nevinností. "Nikdo nás nemůže slyšet."
"Hele, kroťte se trochu, vy tam vzadu, jo?" zaznělo z opačného konce sálu. "Copak nevidíte, že si chceme zdřímnout?"
"Ty seš nějakej důležitej, viď?" zařval tím směrem Dobbs a sevřel pěsti, jako by se chtěl prát. Pak se otočil zpátky k Yossarianovi, a než stačil promluvit, šestkrát hromově kýchl. V přestávkách se bezmocně kymácel na hadrových nohou a marně zdvíhal lokty, aby ten záchvat potlačil. Víčka uslzených očí měl nateklá a zanícená. "Co si myslí," huhňal naštvaně. Křečovitě přitom popotahoval a utíral si nos hřbetem mohutné ruky. "Že je polda či co?"
"Je od kontrarozvědky," sdělil mu Yossarian nevzrušeně. "Už tu máme tři a další jsou na cestě. Ale neboj se. Hledají jistého podvodníka, kterej si říká Washington Irving. O vrahy se nezajímají."
"O vrahy?" Dobbse se to dotklo. "Proč o nás mluvíš jako o vrazích? Jenom proto, že chceme sejmout plukovníka Cathcarta?"
"Drž hubu, krucinál!" nařizoval Yossarian. "Ty neumíš šeptat?"
"Vždyť šeptám. Já bych -"
"Pořád řveš jako na lesy."
"Ne, neřvu. Já bych -"
"Poslyš, ty tam vzadu, drž hubu, jo?" začali jeden přes druhého křičet na Dobbse pacienti ze všech koutů sálu.
"Dám vám všem přes držku!" rozkřikoval se Dobbs. Vyskočil na vratkou dřevěnou židli a divoce kolem sebe mával pistolí. Yossarian ho chytil za paži a stáhl ho dolů. Dobbs se zase rozkýchal. "Mám alergickou rýmu," omlouval se, když ho to přešlo. Z nosu mu teklo a z očí proudily slzy.
"To je blbý. Bez tý alergie bys moh vyrůst ve vynikajícího táborovýho řečníka."
"Plukovník Cathcart, to je vrah," prohlásil Dobbs chraptivě, když se mu podařilo nacpat do kapsy špinavý zmuchlaný kapesník khaki barvy. "Všechny nás zabije, jestli mu co nejdřív nezatnem tipec."
"Možná že už počet letů nezvýší. Že si už nad šedesát netroufne jít."
"Zatím ho vždycky zvýšil. To víš stejně dobře jako já." Dobbs polkl a nachýlil vzrušenou tvář těsně k Yossarianovi. Uzlíky svalů na opálené, hranaté čelisti mu jen hrály. "Stačí, když mi to schválíš, a já si to zejtra ráno vezmu na starost. Rozumíš, co ti povídám? Teď přece šeptám, ne?"
Yossarian odtrhl oči od planoucího prosebného pohledu, který na něj Dobbs upíral. "Proč se ksakru jednoduše nesebereš a neuděláš to?" protestoval. "Proč mi o tom pořád vykládáš, místo abys to rovnou sám proved?"
"To se bojím, jít na to sám. Já se vždycky bojím, když mám něco udělat sám."
"Tak mě tedy vynech. To bych byl pěknej blbec, kdybych se teď do něčeho takovýho zaplet. Mám ránu v noze, která má cenu milión dolarů. Pošlou mě s tím domů."
"Zbláznil ses?" vykřikl užasle Dobbs. "Vždyť je to jen škrábnutí. Jen odtud vypadneš, požene tě plukovník do vzduchu, i kdybys měl tisíc metálů za zranění v boji."

"Pak ho tedy vážně zabiju," sliboval Yossarian. "Přijdu za tebou a uděláme to spolu."
"Udělejme to tedy zejtra, dokud máme ještě možnost," žadonil Dobbs. "Kaplan říkal, že skupinu zase dobrovolně nabíd k náletu na Avignon. Než tě odtud pustí, může bejt po mně. Podívej, jak se mi třesou ruce. Já už nesvedu pilotovat letadlo. Už na to nestačím."
Yossarian se bál říci ano. "Radši bych ještě počkal, co bude dál!"
"Potíž s tebou je v tom, že se bojíš něco s tím udělat," obvinil ho Dobbs silným, rozechvělým hlasem.
"Dělám, co můžu," sděloval kaplan tiše Yossarianovi, když Dobbs odešel. "Šel jsem dokonce na ošetřovnu, požádat doktora Daneeku, aby ti nějak pomohl."
"To vidím." Yossarian potlačil úsměv. "Jak to dopadlo?"
"Natřeli mi dásně nafialovo," odpověděl kaplan ostýchavě.
"Natřeli mu nafialovo i prsty na nohou," doplnil ho Nately pobouřeně. "A pak mu dali projímadlo."
"Ale já šel za ním dneska ráno zas."
"A oni mu zase natřeli dásně nafialovo," dodal Nately.
"Ale podařilo se mi s ním promluvit," ospravedlňoval se kaplan žalostným tónem. "Doktor Daneeka je podle mého názoru velmi nešťastný člověk. Má podezření, že proti němu někdo kuje pikle, nějaký jeho osobní nepřítel, který chce dosáhnout toho, aby doktora přeložili do Tichomoří. Už dávno prý uvažoval o tom, jestli by neměl jít za mnou, abych mu nějak pomohl. Když jsem mu řekl, že potřebuju jeho pomoc, zeptal se mě, jestli tady někde není ještě jeden kaplan, za tím že bych snad měl jít." Yossarian s Dunbarem se tomu začali smát a sklíčený kaplan trpělivě vyčkával, až ztichnou. "Vždycky jsem si myslel, že být nešťastný je nemorální," pokračoval potom, jako by si hlasitě stýskal sám sobě. "Teď už nevím, co si o tom mám myslet. Rád bych učinil nemorální jednání námětem svého nedělního kázání, ale nevím, jestli mám vůbec kázat, s těmihle fialovými dásněmi. Podplukovnika Korná velice pohoršily."
"Ty, kaplane, proč se někdy s námi nenaložíš na pár dní do špitálu a na všechno se nevykašleš?" navrhoval mu Yossarian. "Tady by ses měl jako v ráji."
Neomalená hříšnost té nabídky kaplana chviličku pokoušela a lákala. "Ba ne, to by asi nešlo," rozhodl se nakonec zdráhavě. "Chci si teď zařídit cestu na pevninu, za jedním poštovním úředníkem, nějakým Wintergreenem. Doktor Daneeka mi říkal, že ten by možná mohl pomoci."
"Wintergreen je pravděpodobně nejvlivnější osoba v celém zdejším operačním prostoru. Nejenže má na starosti poštu - má taky přístup do rozmnožovny. Ale ten nehne pro nikoho ani prstem. Což je jeden z důvodů, proč to jednou dotáhne moc daleko."
"Stejně bych si s ním rád promluvil. Musí se přece najít někdo, kdo ti pomůže."
"Děláš to kvůli Dunbarovi, kaplane," opravil ho Yossarian se shovívavou nadřazeností. "Tahle moje miliónová zraněná noha mě z toho už vyseká. A když se to nepovede jí, je tu jeden psychiatr, podle kterého nejsem pro armádu dost dobrý."
"Já nejsem dost dobrý pro armádu," kňoural žárlivě Dunbar. "Byl to můj sen."
"O ten sen nejde, Dunbare," vysvětloval Yossarian. "Tvůj sen se mu docela líbí. Je to moje osobnost. Myslí si, že je rozpolcená."
"Jako by ji rozštípl sekerou," holedbal se major Sanderson. Pro tuto příležitost si na svých erárních kanadách pečlivě utáhl tkaničky a smolně černé vlasy zkrotil jakýmsi vonným tužidlem. Okázale se usmíval, aby předvedl, jak je velkorysý a milý. "Neříkám to proto, že bych chtěl být krutý a urazit vás," pokračoval s krutou a urážlivou rozkoší. "Neříkám to proto, že jste se vůči mně choval odmítavě a hluboce jste ranil mé city. To nikoli - jsem lékař a jako takový jsem zvyklý zaujímat chladně věcný postoj. Mám pro vás špatnou zprávu. Jste natolik zmužilý, abyste jí dokázal celit?"
"To ne, panebože!" vyjekl Yossarian. "To bude můj konec!"
Majora Sandersona to velice popudilo. "Kdybyste se aspoň jednou zachoval, jak se patří!" osopil se na Yossariana rudý hněvem jako krocan a práskl oběma pěstmi do psacího stolu. "Nejhorší na vás je to, že ohrnujete nos nad všemi společenskými konvencemi. Asi ho ohrnujete nade mnou, protože jsem měl opožděnou pubertu. Víte, co vy jste? Zatrpklý, nešťastný, zklamaný, neukázněný, deprivovaný holobrádek!" Ten vodopád nepříliš lichotivých přídavných jmen jako by s sebou bral i majorovo rozčilení.
"Ano, pane majore," souhlasil Yossarian snaživě. "Asi budete mít pravdu."

"Samozřejmě že mám pravdu. Jste nezralý člověk. Nedokázal jste se vyrovnat s faktem, že je válka."
"Asi ne, pane majore."
"Máte morbidní averzi vůči smrti. Odmítáte se smířit se skutečností, že jste ve válce a každou vteřinu můžete přijít o hlavu."
"To je slabě řečeno, pane majore. Šíleně mě to štve!"
"Máte v sobě hluboce zakořeněný komplex touhy přežít. A nenávidíte svatoušky, hulváty, snoby a pokrytce. Podvědomě nenávidíte spoustu lidí."
"Vědomě, pane majore, vědomě," opravoval ho Yossarian úslužně. "Nenávidím je zcela vědomě."
"Rozhořčuje vás pomyšlení, že by vás mohli o něco oloupit, že by vás mohli zneužít, pokořit, ponížit, podvést. Utrpení vás deprimuje. Pronásledování vás deprimuje. Násilí vás deprimuje. Deprimuje vás živoření chudých. Deprimuje vás lakota. Deprimuje vás zločinnost. Deprimuje vás korupce. Víte, že bych se nedivil, kdyby se z vás vyklubal depresivní maniak?"
"Ano, pane majore. Třeba něco takového jsem."
"Nesnažte se to popírat."
"Nijak to nepopírám," ujišťoval ho Yossarian, rozradostněný zázračnou shodou názorů, ke které konečně dospěli. "Souhlasím se vším, co říkáte."
"Takže připouštíte, že jste blázen?"
"Blázen?" Yossarian užasl. "Co to povídáte? Já a blázen? Když je tady někdo blázen, jste to vy!"
Major Sanderson znovu zbrunátněl pobouřením a tentokrát se oběma pěstmi udeřil do stehen. "Říkat mi, že jsem blázen!" zalykal se zuřivostí. "To je typicky sadistická, mstivá paranoidní reakce! Vy jste vážně blázen!"
"Tak proč mě nepošlete domů?"
"Taky že vás pošlu!"
"Pošlou mě domů!" oznamoval rozjásaně Yossarian, když se dobelhal zpátky na pokoj.
"Mě taky!" radoval se A. Fortiori. "Právě mi to byli tady na pokoji oznámit."
"A co já?" ptal se doktorů ublíženě Dunbar.
"Vy?" odpověděli mu neomaleně. "Vy pomažete s Yossarianem - zpátky do služby!"
A oba opravdu mazali zpátky do služby. Když Yossariana odvezli sanitkou k eskadře, byl vzteky bez sebe a ihned se vydal za doktorem Daneekou, aby u něho hledal spravedlnost. Ten si ho změřil pohledem plným temného zoufalství a beznaděje.
"Vy sobce!" zvolal truchlivě s žalobným znechucením. Podlouhlé váčky pod očima se mu káravě nalily. "Vy pořád myslíte jenom na sebe. Běžte se podívat na linii fronty, ať víte, co všechno se změnilo od té doby, co jsme vás šoupli do špitálu."
Yossarian se vyděsil. "Prohráváme?"
"Prohráváme?" zvolal doktor Daneeka. "Od chvíle, co jsme dobyli Paříž, to jde s vojnou od deseti k pěti. Ale já jsem to věděl." Odmlčel se a jeho mrzoutská nabručenost se změnila v melancholii. Popuzeně se mračil, jako by to všechno byla Yossarianova vina. "Americké jednotky
pronikají na německé území. Rusové už mají v rukou celé Rumunsko. Řekové z osmé armády obsadili včera Rimini. Kam se podíváte, Němci všude ustupují!" Doktor Daneeka se znovu odmlčel a hlubokým nadechnutím se vyzbrojil pro další srdceryvný výlev žalu. "Luftwaffe už prakticky neexistuje!" bědoval. Vypadalo to, že se v příští chvíli rozpláče. "Celá Gótská linie se asi co nevidět rozsype!"
"No a?" ptal se Yossarian. "Co má bejt?"
"Co má bejt?" vykřikl doktor Daneeka. "Jestli se co nejdřív něco nestane, Německo bude asi kapitulovat. A potom nás všechny pošlou do Tichomoří!"
V groteskní hrůze vyvalil Yossarian na doktora Daneeku oči. "Zbláznil jste se? Víte vůbec, co mluvíte?"
"No jo, vám se to směje," vrčel doktor Daneeka.
"Kdo se směje, krucinál?"
"Vy máte aspoň nějakou naději. Jste v bojové službě a třeba vás zabijou. Ale co já? Se mnou je definitivně konec."
"Máte švába na mozku!" zařval Yossarian silným hlasem a popadl doktora Daneeku vpředu za košili. "Víte to? Teď držte chvíli hubu a poslouchejte mě."

Doktor Daneeka se mu vykroutil. "Jak se opovažujete takhle se mnou mluvit! Já jsem lékař, graduovaný člověk!"
"Tak teda zavřete tu svou pitomou lékařsky graduovanou klapajznu a poslechněte si, co mi ve špitále řekli. Jsem blázen. Věděl jste to?"
"No a?"
"Regulérní blázen."
"No a?"
"Jsem cvok. Přeskočilo mi. Chápete? Kape mi na karbid. A oni místo mě omylem poslali domů někoho jinýho. V nemocnici mají specialistu psychiatra, a ten mě vyšetřil a tohle je jeho diagnóza. Jsem skutečně duševně chorý."
"No a?"
"Jaký no a?" Yossariana mátlo, že to doktoru Daneekovi stále nedochází. "Nechápete, co to znamená? Teď mě už beze všeho můžete vyřadit z bojové služby a poslat domů. Přece nebudou posílat na smrt duševně chorýho člověka!"
"A kdo jiný by šel?"

28. Dobbs

McWatt šel, a McWatt nebyl duševně chorý. A šel i Yossarian, i když stále trochu pajdal, a pak letěl ještě dvakrát, ale když se k němu donesla jobovka, že další cíl má být zase Boloňa, odkulhal jednoho teplého odpoledne k Dobbsovu stanu, vešel dovnitř a s prstem na rtech zasyčel: "Psst!"
"Co na něj syčíš?" ptal se Kid Sampson, který právě předními zuby oloupával mandarínku a listoval v umolousaném sešitu comics. "Vždyť nic neříkal."
"Neser tady a plav," řekl mu Yossarian a pokynul palcem dozadu přes rameno ke vchodu do stanu.
Kid Sampson chápavě zdvihl světlé obočí a zvedl se, aby mu vyhověl. Čtyřnásobným hvízdnutím si profoukl zplihlý žlutý knír a pak na otřískaném starém zeleném motocyklu, který koupil z druhé ruky před několika měsíci, odfrčel směrem k horám. Yossarian vyčkával, až v dálce odumře poslední mdlé zakuckání motoru. Ve stanu to vypadalo nějak divně - bylo tam totiž nápadně uklizeno. Dobbs pokuřoval tlustý doutník a soustředěně Yossariana pozoroval. Ten se sice předtím rozhodl, že už ho nic nezarazí, ale najednou pocítil, že na něj sedá strach.
"Tak dobrá," řekl. "Odrovnáme plukovníka Cathcarta. Uděláme to spolu."
Dobbs vyskočil z lůžka, jako by ho kousla zmije. "Pšššt!" šeptal řvavě. "Že odrovnáme plukovníka Cathcarta? Co to meleš?"
"Neřvi, krucinál," zavrčel Yossarian. "Je tě slyšet po celým ostrově. Máš ještě tu pistoli?"
"Zbláznil ses či co?" křičel Dobbs. "Proč bych měl zabíjet plukovníka Cathcarta?"
"Proč?" Yossarian vytřeštil na Dobbse oči a nevěřil svým uším. "Proč? Byl to přece tvůj nápad, ne? Copak jsi za mnou nepřišel do nemocnice a nechtěls to po mně?"
Dobbs se shovívavě usmál. "No jo, ale to jsem měl za sebou jenom osmapadesát letů," vysvětloval a velkopansky přitom potahoval z doutníku. "Teď už mám spakováno a čekám, až mě pošlou domů. Už jsem absolvoval šedesát akcí."
"No a?" řekl Yossarian. "Plukovník stejně zase zvýší normu."
"Tentokrát možná už ne."
"Pořád ji zvyšuje. Co to do tebe vjelo, Dobbsi? Zeptej se Hladovýho Joea, kolikrát už měl spakováno."
"Musím počkat, co bude," trval umíněně na svém Dobbs. "To bych byl vůl, abych se teď do něčeho namočil, když už mám všechno odlítaný." Odklepl z doutníku popel. "Ne," pokračoval potom. "Radím ti, aby sis taky dodělal těch šedesát letů, jako my ostatní, a počkal, co se pak bude dít."
Yossarian by mu byl nejraději plivl mezi oči. "Šedesát jich nemusím přežít," poznamenal přidušeným, pesimistickým tónem. "Proslýchá se, že skupinu dobrovolně přihlásil k náletu na Boloňu."
"To jsou jen řeči," prohlásil Dobbs důležitě. "Nesmíš věřit všemu, co se kecá."
"Co takhle kdybys mi přestal radit?"
"Proč neřekneš Orrovi?" radil mu Dobbs. "Minulej tejden při tom druhým náletu na Avignon zase skončil

ve vodě. Třeba toho už má taky dost a chtěl by ho zabít."
"Orr je tak praštěnej, že mu nic takovýho nedojde."
Zatímco byl Yossarian v nemocnici, Orra totiž zase jednou sestřelili. S poškozeným letadlem dosedl na lesklou, modrou, vzdouvající se hladinu nedaleko Marseille tak jemně a dovedně, že nikdo ze šestičlenné posádky neutrpěl ani škrábnutí. Únikové otvory v přední i zadní části letadla se rozlétly, ještě když se moře kolem bombardéru bílozeleně vařilo, a členové posádky se škrábali o překot ven, jak jim to jen dovolovaly zplihlé oranžové záchranné vesty, které se však odmítly nafouknout a neužitečně jim plandaly kolem krku a pasu. Záchranné vesty se jim nepodařilo nafouknout proto, že Milo už dávno odstranil z hustícího mechanismu dvojité bombičky s kysličníkem uhličitým, které potřeboval pro přípravu jahodových a ananasových zmrzlinových střiků podávaných v důstojnické jídelně, a nahradil je rozmnoženým letáčkem, na němž stálo: "Co prospívá Společnosti M & M, prospívá vlasti!" Orr vylezl z potápějícího se letadla poslední.
"Měl jste ho vidět!" řehtal se seržant Knight, když tu příhodu líčil Yossarianovi. "Taková sranda se jen tak nezažije. Ani jedna záchranná vesta nefungovala, protože Milo z nich ukrad kysličník uhličitej - potřeboval ho k přípravě těch zmrzlinovejch střiků, co si na nich vy rošťáci pochutnáváte v důstojnický jídelně. Ale nebyla to zase taková tragédie, jak se pak ukázalo. Jenom jeden z nás neuměl plavat, a toho jsme čapli a přenesli do člunu, kterej Orr přitáh za lano až k trupu, když jsme na něm ještě všichni stáli. Na takovýhle věci je ten malej pošuk vážně kanón. Druhej člun se utrh a odplaval, a tak se nás všech šest muselo nacpat do toho jednoho. Seděli jsme tam namačkaný na sobě loktama a kolenama tak, že se člověk nemoh skoro ani hnout, protože by svýho souseda shodil do vody. Letadlo se potopilo tak asi tři vteřiny potom, co jsme odrazili, a než jsme se nadali, široko daleko nic než moře. Začali jsme u vest odšroubovávat víčka, abychom zjistili, proč to proboha nefunguje, a našli jsme tam ty zatracený lístečky, na kterejch nám Milo oznamoval, že co prospívá jemu, prospívá i nám ostatním. Ten hajzl! Jak my jsme ho proklínali - jen ten váš kámoš Orr byl zticha a křenil se, jako by byl vážně přesvědčenej, že jestli má z něčeho prospěch Milo, můžeme z toho mít prospěch i my. Přísahám vám - o moc jste přišel, že jste ho neviděl. Seděl tam na kraji člunu a tvářil se jako kapitán zámořskýho parníku a my ostatní na něj čuměli a čekali, až nám poví, co teď máme dělat. Každou chvíli se plácnul rukama do stehen, jako by měl záchvat, a říkal: ‚Tak to bysme měli,' a hihňal se jako nějakej vyšinutej skřet a znova opakoval: ‚Tak jo, to bysme měli,' a zase se hihňal jako vyšinutej skřet. Vypadal jako debil. A to jediný nás v těch prvních minutách zachránilo - že jsme z něho nemohli spustit oči. Protože se přes nás ve člunu přelejvala jedna vlna za druhou a každou chvíli někoho spláchla a ten se musel honem vydrápat zpátky, než přišla další a sebrala zase někoho jinýho. Byla to ohromná hlína. V jednom kuse jsme střídavě padali do vody a lezli zpátky do člunu. Toho chlápka, co neuměl plavat, jsme si položili mezi sebe na dno, ale i tak se málem utopil, protože tam bylo tolik vody, že měl co dělat, aby nad ní udržel hlavu. To byla věc!
Potom začal Orr otvírat kapsy člunu, a to teprve začala ta správná legrace. Napřed našel krabici s tabulkama čokolády, rozdal nám je, a tak jsme tam dřepěli a chroupali slanou čokoládu a vlny nás přitom shazovaly do vody. Potom vyštrachal polívkový kostky a pár hliníkovejch šálků a uvařil nám polívku. Pak objevil čaj. A než by řek švec, už nám ho servíroval! Dovedete si to představit? Jak nám rozděluje čaj a my si přitom máčíme prdel ve vodě? Já jsem z toho člunu několikrát výpad jenom proto, že jsem se moh potrhat smíchy. Řehtali jsme se všichni. Ale on zachovával vážnej ksicht, jenom občas ze sebe vyrazil to pitomý zahihňání a zašklebil se jako debil. Prostě cvok! Všechno, co našel, se mu k něčemu hodilo. Třeba nějakej prostředek na odhánění žraloků - hned to vysypal do vody. Za chvilku narazil na rybářskej prut a sušenou návnadu a tvář se mu rozzářila, jako by se právě objevil záchranný člun a my jsme unikli jen o vlásek, buď smrti z prochladnutí a vyčerpání, nebo ještě než Němci stačili ze Spezie poslat loď, aby nás zajala nebo rozstřílela na cucky kulometama. V mžiku měl Orr vlasec ve vodě a točil navijákem, jako by mu za to platili. ‚Pane poručíku, co čekáte, že ulovíte?' ptal jsem se ho. ‚Tresku,' odpověděl důstojně. A dobře, že nic nechytil, byl by ty ryby jed syrový a nutil i nás, abysme je jedli syrový. Našel tam totiž taky nějakou příručku, ve které se psalo, že se tresky můžou jíst syrový.
Pak objevil malinký modrý veslo, nebylo o moc větší než kuchyňská vařečka, a přisámbůh, začal pádlovat, jako by tím párátkem moh utáhnout ty čtyři metráky, co jsme vážili. Dovedete si to představit?
Potom našel malej kompas a velkou voskovanou mapu. Tu mapu si rozprostřel na kolena, kompas

položil doprostřed, a tak seděl ještě půl hodiny potom, ve chvíli, kdy nás sebral člun letecký záchranný služby - rybářskej vlasec s návnadou za zadkem, s mapou rozloženou na kolenou a s kompasem v klíně, a přitom tím modrým veslíčkem švihal vodu, jako by nás chtěl odvézt až na Mallorku. Co vám mám povídat!"
O Mallorce byl seržant Knight podrobně informován, stejně jako Orr, protože Yossarian jim často vyprávěl o takových rajských zemích jako Španělsko, Švýcarsko a Švédsko, kde mohou američtí letci vyčkat konce války v internaci vybavené veškerým pohodlím. Stačí tam jenom zaletět. V otázce internace byl Yossarian u eskadry pokládán za nejvyšší autoritu a při každém letu do nejsevernějších částí Itálie si pohrával s myšlenkou na nouzové přistání ve Švýcarsku. Byl by samozřejmě dal přednost Švédsku, kde žili samí inteligentní lidé a kde by se chodil koupat nahý s krásnými děvčaty ševelícími tichým, nevtíravým hlasem a plodil s nimi celá hejna šťastných, neposedných nemanželských Yossariánků. O jejich příchod na svět by pak pečoval stát, který by se také postaral o to, aby se vydali na cestu životem bez jakéhokoli degradujícího znamení hanby. Avšak Švédsko bylo mimo dosah, příliš daleko, a Yossarian tedy vyčkával, až někde nad italskými Alpami vyřadí spásná dávka flaku jeden motor jeho letadla a poskytne mu tak záminku, aby mohl zamířit do Švýcarska. Nehodlal pak ani svému pilotovi oznámit, kam ho navádí. Často uvažoval o tom, zda by se neměl s nějakým pilotem, jemuž by bylo možné důvěřovat, předem domluvit; mohli by předstírat, že mají poškozený motor, a veškeré důkazy klamu odstranit tím, že by přistáli bez podvozku rovnou na břicho, ale jediný pilot, jemuž mohl opravdu věřit, byl McWatt, a ten byl se svým současným údělem naprosto spokojený a jeho nejmilejší zábavou bylo přelétávat co nejníž nad Yossarianovým stanem nebo tak těsně nad vojáky koupajícími se na pláži, až prudký tlak vzduchu rozvířeného vrtulemi jeho stroje vyorával v moři temné brázdy a zdvíhal vodní clonu, která se pak dlouhé vteřiny neochotně snášela zpět na hladinu.
Dobbs a Hladový Joe nepřipadali v úvahu a Orr samozřejmě také ne. Když Dobbs tehdy s Yossarianem vyběhl a on se malomyslně dobelhal zpátky ke stanu a vešel dovnitř, piplal se tam Orr už zase s přívodním kohoutkem kamínek, které vyráběl z převráceného plechového soudku. Stály uprostřed stanu na hladké podlaze, kterou Orr vybetonoval, a Orr u nich klečel a zaujatě na nich něco kutil. Yossarian se ho snažil nebrat na vědomí, unaveně odkulhal ke svému lůžku a s unaveným, hlubokým povzdechem se posadil. Na čele ho začaly studit kapičky potu. Dobbs ho deprimoval. I doktor Daneeka ho deprimoval. Když pohlédl na Orra, zavalila ho deprimující předtucha neodvratného zániku. Tělo mu rozklepalo několik vln vnitřního třasu. Nervy měl jako obnažené a v zápěstí jedné ruky mu začala prudce tepat krev. Orr si Yossariana přes rameno pozorně prohlédl. Z pootevřených vlhkých rtů cenil dvě řady velkých vyčnívajících zubů. Sáhl stranou, vytáhl ze svého vojenského kufru láhev teplého piva, otevřel uzávěr a podal ji Yossarianovi. Žádný z nich neřekl ani slovo. Yossarian vysrkl z hrdla pěnu a pak zvrátil hlavu a pořádně si lokl. Orr ho s bezhlesým úšklebkem lišácky sledoval. Yossarian po něm vrhl ostražitý pohled. Orr se vlhce, mlaskavě uchechtl, odvrátil se a sklonil se znovu ke své práci. Yossarian strnul.
"Nezačínej s tím zase," žádal ho výhružným tónem a oběma rukama pevně sevřel láhev s pivem. "Dej už s těma kamínkama pokoj."
"Už to mám málem hotový," zakdákal potichu Orr.
"Na to ti tak skočím. Sotva jsi začal."
"Vidíš ten ventil? Už to mám skoro v kupě."
"A za chvíli to zase začneš rozebírat. Já tě přece znám, ty kance. Už jsi mi to předved nejmíň třistakrát." Orr se tetelil blahem. "S tím přívodem benzínu musím něco udělat," vysvětloval. "Ale už to kape jen maličko."
"Já se na tebe nemůžu dívat," doznal bezbarvě Yossarian. "Kdybys dělal něco pořádnýho, prosím. Ale ten ventil má samý droboučký součástky a já teď prostě nemám trpělivost koukat se na tebe, jak se tu lopotíš s takovejma malinkejma, absolutně nedůležitejma věcičkama."
"Možná jsou malinký, ale to neznamená, že nejsou důležitý."
"To mě nezajímá."
"Zkusím to ještě jednou, jo?"
"Až tady nebudu. Ty jseš blahoslavenej imbecil a nedovedeš si představit, co to se mnou dělá. Když tě sleduju, jak se nimráš s těma hnidama, dějou se se mnou takový věci, že ti to ani nechci vysvětlovat.

Zjišťuju, že mi jdeš strašně na nervy. Začínám tě nenávidět, a za chvíli bych dostal chuť tě praštit touhle flaškou po palici nebo propíchnout tě tamhletím loveckým nožem. Chápeš to?"
Orr velmi inteligentně přikývl. "Tak já ten ventil teďka rozebírat nebudu," prohlásil a vzápětí ho začal rozebírat. S pomalou, neúnavnou, nekonečnou precizností, tvář skloněnou až k podlaze, obracel ten drobný mechanismus v prstech v takovém bezbřehém, lopotném soustředění, jako by byl duchem někde jinde.
Yossarian ho němě proklel a rozhodl se, že ho bude ignorovat. Za okamžik však svoje předsevzetí porušil. "Copak je s těma kamínkama takovej kvalt?" vyštěkl. "Venku je pořád ještě horko. Za chvíli se zřejmě půjdem koupat. Tak co si děláš hlavu s topením?"
"Dny se krátěj," odpověděl Orr filozoficky. "Rád bych tohle tady pro tebe dodělal, dokud je ještě čas. Až to skončím, budeš mít nejlepší kamínka u eskadry. S tou regulací spalování, kterou to bude vybavený, ti budou hořet celou noc a tady ty kovový pláty prohřejou celej stan. Když si na ně večer před spaním postavíš helmu plnou vody, budeš mít ráno, až se probudíš, teplou vodu na umytí. To přece bude fajn, ne? Když si budeš chtít udělat vajíčka nebo polívku, postavíš jednoduše semhle hrnec a zvětšíš plamen."
"Co tím chceš říct - že já?" chtěl vědět Yossarian. "A kde budeš ty?"
Orrův hranatý trup se v tu chvíli roztřásl zdušeným záchvatem veselí. "To nevím," zvolal a z jeho vystouplých, rachtajících zubů se najednou jako výbuch citu vydralo podivné klokotavé zahihňání. Smál se, ještě když mluvil dál, a hlas se mu topil v slinách. "Jestli mě budou pořád sestřelovat, kdo může vědět, kde budu."
Yossariana to dojalo. "A co kdyby ses pokusil nějak se z toho lítání vyvlíknout, Orre? Důvod bys přece měl."
"Vždyť mám za sebou jen osmnáct akcí."
"Ale skoro při každý tě sestřelili. Pokaždý, když jdeš do vzduchu, skončíš buď ve vodě, nebo musíš nouzově přistát."
"Ale já lítám docela rád. Podle mě přitom člověk užije dost legrace. Měl by ses svézt párkrát se mnou, když zrovna neletíš jako vedoucí bombardér. Jen tak pro srandu. Tchacha." Orr vrhl na Yossariana postranní pohled plný nápadného veselí.
Yossarian se jeho očím vyhnul. "Mám teď zase letět jako vedoucí bombardér."
"Tak až někdy nepoletíš jako vedoucí bombardér. Kdybys byl co k čemu, víš, co bys udělal? Šel bys rovnou za Piltchardem a Wrenem a řek jim, že chceš lítat se mnou."
"Aby mě pokaždý sestřelili, jo? To by byla pěkná legrace."
"Přesně to bys měl udělat," trval na svém Orr. "Nechci se kasat, ale pokud jde o nouzový přistání, ve vodě i na pevnině, nenajdeš u eskadry lepšího pilota, než jsem já. Byla by to pro tebe dobrá praxe."
"Dobrá praxe? V čem?"
"Dobrá praxe, kdybys někdy musel nouzově přistát na vodě nebo na pevnině. Tchahaha."
"Nemáš tam pro mě ještě jednu flašku piva?" zeptal se Yossarian otráveně.
"Chceš mi ji rozbít o hlavu?"
Tentokrát se rozesmál Yossarian. "Jako ta kurva tenkrát v tom římským kvartýru?"
Orr se chlípně zachechtal a naplácané jablíčkové tvářičky se mu samou rozkoší ještě víc vyboulily. "Chtěl bys doopravdy vědět, proč mě mlátila do hlavy tím střevícem?" pokoušel Yossariana.
"Já to vím," kasal se Yossarian. "Řekla mi to ta Natelyho děvka."
Orr se šklebil jako chrlič na gotickém chrámu. "I neřekla."
Yossarianovi bylo Orra líto. Byl takový malý a ošklivý. Kdo ho bude ochraňovat, jestli zůstane naživu? Kdo bude chránit toho dobrosrdečného, prostomyslného skřítka před gaunery a tlupami neurvalců a zkušenými atlety jako třeba Appleby, kteří mají klapky na očích a při sebemenší příležitosti by ho pohrdavě a sebejistě převálcovali? Yossarian míval často o Orra strach. Kdo ho zaštítí před nepřátelstvím a klamem, před zaslepenými ctižádostivci a zahořklým snobstvím paniček takzvaně významných mužů, před špinavými záludnostmi korupce a honby za ziskem a přátelsky se tvářícím řezníkem ze sousedství, který mu bude podstrkovat podřadné maso? Orr byl šťastný, nic netušící prosťáček boží s hustou kšticí vlnitých melírovaných vlasů, uprostřed rozdělených pěšinkou. Bude

hříčkou v jejich rukou. Oberou ho o peníze, přefiknou mu ženu a budou zlí na jeho děti. Yossarian cítil, jak ho zaplavuje vlna soucitu.
Orr byl hříčka přírody, mile zrůdný pidimuž s hlavou plnou oplzlých myšlenek, který dovedl spoustu užitečných věcí, což mu nadosmrti zaručovalo příslušnost ke skupině obyvatelstva s nízkými příjmy. Uměl pracovat s pájkou a dokázal sbít dvě prkna, aniž rozštípl dřevo nebo ohnul každý druhý hřebík. Uměl vrtat díry. Když byl Yossarian v nemocnici, mnoho toho ve stanu vylepšil. V betonové podlaze vyhloubil či vysekal dokonalý kanálek, aby do ní mohl bezpečně zapustit tenkou trubičku, jíž hodlal do kamínek přivádět benzín z nádrže, postavené venku na vyvýšeném podstavci. Z přebytečných součástí pum vyrobil do krbu železný rošt, na který narovnal tlustá stříbřitá polena, a nad krbovou římsu rozvěsil fotografie slečen s bujnými vnadami, vystřižené z bulvárních časopisů a zasazené do rámečků z mořeného dřeva. Orr uměl bez potíží otevřít plechovku s barvou. Dovedl míchat barvy, ředit je, odstraňovat staré nátěry. Dovedl štípat dříví a vyměřovat pravítkem. Dovedl rozdělávat oheň. Uměl kopat jámy a nikdy nezapomněl načepovat z nádrží u jídelny do plechovek a polních lahví čerstvou vodu a donést ji do stanu. Dokázal se na celé hodiny zabrat do zcela nedůležité práce a neprojevit přitom sebemenší známku otrávenosti či nudy, odolný vůči únavě jako pařez stromu a téměř stejně němý. Bylo s podivem, jak dokonale znal přírodu a život v ní; nebál se ani psů a koček, ani brouků a můr, neošklivil si ani taková jídla, jako jsou rybí karbanátky nebo zadělávané dršťky.
Yossarian si unaveně povzdechl a zahloubal se nad poplašnými zprávami o novém náletu na Boloňu. Ventil, který Orr rozebíral, byl velký asi jako palec a skládal se ze sedmatřiceti jednotlivých součástek, nepočítaje v to základní kostřičku. Mnohé z nich byly tak maličké, že když je Orr opatrně na podlaze rovnal do úhledných, pečlivě roztříděných řádek, musel je brát mezi dva nehty jakoby do pinzety. Pracoval bez přestávky a bez jakýchkoli známek únavy, naprosto rovnoměrné. Svou houževnatou, metodickou, monotónní činnost ani nezrychloval, ani nezpomaloval, jen chvílemi zvedl hlavu a s ďábelskou zlomyslností se na Yossariana zašklebil. Yossarian se ho pokoušel nevidět. Začínal počítat ty součástky a najednou si pomyslel, že se z toho co nejdřív zblázní. Odvrátil se a zavřel oči, ale pak to bylo ještě horší, protože vnímal pouze zvuky, drobounký, znervózňující, neúmorný, naprosto zřetelný cinkot a šustot rukou a k neunesení lehounkých miniaturních předmětů. Orr pravidelně rytmicky oddechoval a hvízdavé zvuky, které přitom ze sebe vyluzoval, Yossariana na nejvyšší míru dráždily. Sevřel pěsti a utkvěl očima na dlouhém loveckém noži s kostěnou rukojetí, který visel v pouzdře nad lůžkem mrtvého muže. Jakmile ho zaplavila touha sáhnout po něm a Orra probodnout, napětí, které cítil, polevilo. Nápad zabít Orra byl tak směšný, že o něm v jakémsi podivném vrtochu začal jakoby fascinován vážně přemýšlet. Očarovaně zkoumal Orrův zátylek - tam někde musela být ukryta prodloužená mícha. Stačilo by jedno něžné píchnutí do těch míst a bylo by po něm, a kolik vážných problémů, jež je oba znepokojovaly, by se rázem vyřešilo!
"Bolí to?" zeptal se právě v tom okamžiku Orr, jakoby v pudu sebezáchovy.
Yossarian se na něj upřeně zahleděl. "Co jestli bolí?"
"Tvoje noha," odpověděl Orr se zvláštním, tajemným smíchem. "Pořád ještě trochu kulháš."
"To už asi jen ze zvyku," řekl Yossarian a ulehčené si oddechl. "Doufám, že se toho brzy zbavím."
Orr se skulil bokem na podlahu a pak se vztyčil na jedno koleno, obličejem k Yossarianovi. "Pamatuješ se," soukal ze sebe, jako by se sám těžce rozpomínal, "na tu holku, která mě tehdy v Římě mlátila po hlavě?" Zachechtal se, když se z Yossariana mimoděk vydral zmatený, polekaný výkřik. "Udělám s tebou a s tou holkou kšeft. Když mi odpovíš na jednu mou otázku, povím ti, proč mě tím střevícem mlátila do hlavy."
"Na jakou otázku?"
"Spals někdy s Natelyho děvkou?"
Yossarian se překvapeně zasmál. "Já? Ne. A teď mi tedy pověz, proč tě ta holka mlátila tím střevícem."
"To ještě nebyla ta moje otázka," sdělil mu Orr vítězoslavně. "To jsme se jenom tak bavili. Ale ona se tváří, jako by ses s ní byl vyspal."
"No, nevyspal. Jak se tváří?"
"Tváří se, jako by tě neměla moc v lásce."
"Ta nemá v lásce nikoho."

"Má v lásce kapitána Blacka," připomněl mu Orr.
"Protože s ní jedná jako s onucí. Tak si umí získat holku kaž dej."
"Nosí na noze náramek s jeho jménem, jako otrokyně."
"Nutí ji k tomu, protože chce naštvat Natelyho."
"Dokonce mu dává něco z těch prachů, co od Natelyho dostává."
"Poslyš, co po mně vlastně chceš?"
"Spal jsi někdy s mou holkou?"
"S tvou holkou? A kdo je ksakru tvoje holka?"
"Ta co mě mlátila tím střevícem do hlavy."
"S tou jsem párkrát byl," připustil Yossarian. "A odkdy je to tvoje holka? O co ti jde?"
"Ta tě taky nemá ráda."
"To mi je srdečně fuk, jestli mě má ráda, nebo ne. Má mě zrovna tak ráda jako tebe."
"A mlátila tě taky někdy střevícem do hlavy?"
"Orre, já jsem unavenej člověk. Nemůžeš mi dát pokoj?"
"Tcháhahá. A co ta hubená hraběnka v Římě a její hubená snacha?" dorážel Orr jako zmok se stále vzrůstajícím elánem. "Spal jsi s nima někdy?"
"Kdyby tak pámbu dal!" povzdechl si Yossarian upřímně a už jen při té otázce si začal živě představovat, jak svýma dychtivýma rukama laská drobné, poddajné hýždě a prsy těch dvou chlípných, vyžilých, zkažených stvoření.
"Ty tě taky nemaj v lásce," poznamenal Orr. "Žerou Aarfyho a Natelyho, ale tebe ne. Ženský tě zřejmě nemaj v lásce. Asi se jim zdá, že jsi moc zkaženej."
"Ženský jsou střelený," řekl na to Yossarian a zachmuřeně vyčkával, protože věděl přesně, co přijde teď.
"A co ta tvoje druhá děvka?" ptal se Orr a tvářil se, jako že ho to strašně zajímá. "Ta tlustá. Ta holohlavá. Víš? Ta tlustá holohlavá holka na Sicílii, ta s turbanem na hlavě, která se tam s náma tehdy celou noc tak snažila. Taky je střelená?"
"Ta mě taky neměla ráda?"
"Jaks to moh dělat s holkou, která neměla na hlavě ani chlup?"
"A jak jsem moh vědět, že nemá na hlavě ani chlup?"
"Já jsem to věděl," vytahoval se Orr. "Věděl jsem to celou tu dobu."
"Tys věděl, že je holohlavá?" zvolal Yossarian užasle.
"Ne. Věděl jsem, že ten ventil nebude fungovat, když do něho zapomenu zamontovat jednu součástku," odpověděl Orr a rozzářil se nadšením, že mu Yossarian zase jednou naletěl, až měl tvář jako brusinku.
"Podal bys mi prosím tě to maličký těsnění, co se mi tamhle zakutálelo? Máš ho hned u nohy."
"Nic tu nevidím."
"Tadyhle přece," řekl Orr a vzal do nehtů cosi neviditelného a nastavil to Yossarianovi před oči, aby si to prohlédl. "Teď musím začít úplně znova."
"Jestli to uděláš, zabiju tě. Na tomhle místě tě zabij u."
"A proč se mnou nechceš nikdy letět?" zeptal se Orr náhle a poprvé se Yossarianovi podíval přímo do tváře. "To je ta otázka, kterou jsem ti chtěl položit. Proč se mnou nikdy nechceš letět?"
Yossarian uhnul očima, protože ho to uvedlo do rozpaků a hrozně se styděl. "Už jsem ti říkal. Lítám většinou jako vedoucí bombardér."
"To není ten právej důvod," řekl Orr a vrtěl hlavou. "Po prvním náletu na Avignon jsi šel za Piltchardem a Wrenem a řeks jim, že už se mnou nechceš lítat. Je to tak, viď?"
Yossarian cítil, jak horce rudne po celém těle. "Ale ne, není," lhal.
"Ale je," nedal se Orr zviklat. "Žádals je, aby tě nikdy nevypisovali do letadla, který bych řídil já, Dobbs nebo Huple, protože nám jako pilotům nedůvěřuješ. A Piltchard s Wrenem ti řekli, že v tvým případě nemůžou udělat žádnou výjimku, protože by to nebylo férový vůči těm klukům, co s náma lítat musej."
"No a co?" hájil se Yossarian. "Takže mi to nebylo nic platný."
"Ale stejně tě nikdy nevypsali do mýho letadla." Orr už zase klečel na kolenou. Mluvil s Yossarianem bez hořkosti a bez výčitek, pouze s jakousi ublíženou pokorou, která působila o to smutněji, že se stále šklebil a pochechtával, jako by to všechno byla děsná legrace. "Měl bys vážně letět se mnou, abys věděl.

Já nejsem špatnej pilot a postaral bych se o tebe. Možná že padám moc často, ale to není moje chyba, a v mým letadle nebyl ještě nikdy nikdo raněnej. Tak je to, kamaráde - kdybys měl rozum, víš, co bys udělal? Šel bys teď hned za Piltchardem a Wrenem a pověděl jim, že chceš všechny další akce dělat jenom v mým letadle."
Yossarian se naklonil dopředu a snažil se prokouknout Orrovu nevyzpytatelnou masku, vytvořenou z emocí navzájem zcela protichůdných. "Chceš tím něco říct, či co?"
"Tchahahaha," reagoval na to Orr. "Od začátku ti chci říct, proč mě tehdy ta velká holka mlátila střevícem do hlavy, ale ty mě nepustíš ke slovu."
"Tak mi to pověz."
"A budeš pak lítat se mnou?"
Yossarian se zasmál a zavrtěl hlavou. "Vždyť ty zase co nejdřív skončíš někde v moři."
Orr opravdu skončil v moři, a to hned při tom náletu na Boloňu, který se pak přece jenom uskutečnil. S jedním motorem posadil letadlo zprudka do zpěněných, větrem bičovaných vln, které se divoce vzdouvaly a převalovaly pod bojovně naladěnými bouřkovými mračny, šikujícími se na obloze. Při opuštění letadla se nějak zdržel a octl se sám ve člunu, který vlny ihned začaly unášet pryč od druhého člunu s ostatními muži, a než si k nim větrem a prudkým lijákem prorazil cestu motorový člun letecké záchranné služby, ztratil se jim již dávno z dohledu. Když se dostali zpátky k eskadře, padala už noc. Po Orrovi nebylo ani vidu, ani slechu.
"Buď úplně klidnej," ujišťoval Yossariana Kid Sampson, ještě celý zachumlaný v nepromokavém plášti a těžkých přikrývkách, do nichž ho zabalili zachránci. "Jestli se v tý bouřce neutopil, tak ho už určitě vylovili. Netrvala dlouho. Vsadil bych se, že se tu objeví každou chvíli."
Yossarian se vrátil do stanu, aby tam čekal na Orra, který se měl určitě každou chvíli objevit. Zatopil v kamínkách, aby měl Orr ve stanu hezky teplo. Fungovala bezvadně a jejich silný vydatný plamen bylo možno zesilovat a zeslabovat pootáčením kohoutku, který Orr předtím konečně spravil. Na celtu stanu, do listí stromů, na rozmoklou zem tiše bubnoval drobný déšť. Yossarian uvařil hrnek polévky, aby si Orr mohl po návratu sníst něco teplého, a časem ji sám snědl. Pak Orrovi uvařil natvrdo pár vajíček a snědl posléze i je. Potom ještě spočíval celou konzervu čedaru z nouzového potravinového balíčku.
Kdykoli se přistihl, že si začíná dělat starost, připomněl si, že Orr si umí poradit se vším a za každé situace, a tiše se rozesmál, když si představil Orra ve člunu, jak ho popisoval seržant Knight - jak se zaujatým, nepřítomným úsměvem sedí nakloněný nad mapou, kompas v klíně, strká do té své rozšklebené, chechtající se pusy jednu slaně nacucanou táfličku čokolády po druhé, bez ohledu na blesky, hromy a liják se cílevědomě postrkuje tím směšně mrňavým jasně modrým veslíčkem a táhne za sebou rybářský vlasec se sušenou návnadou. Yossarian skutečně ani v nejmenším nepochyboval o Orrově schopnosti přežít. Jestli se dá na tu pitomou šňůru vážně chytit ryba, Orr ji určitě chytí, a jestli se rozhodl, že uloví tresku, Orr určitě uloví tresku, i kdyby předtím v těch vodách nikdo nikdy žádnou tresku neviděl. Yossarian postavil na kamínka další hrnek polévky, a když byla hotová, zase ji sám snědl.
Pokaždé, když venku bouchla dvířka auta, roztáhla se mu tvář úsměvem plným naděje, dychtivě pohlédl ke vchodu a naslouchal, kdy se za ním ozvou známé kroky. Byl přesvědčen, že Orr musí každou chvíli vstoupit do stanu, oči lesklé a veliké, tváře prosáklé deštěm, vysedlé zuby, na hlavě žlutý nepromokavý klobouk, ztrácející se v pláštěnce třikrát větší, než jaká by mu stačila. Bude vypadat přímo k popukání, jako nějaký bujarý lovec ústřic z Nové Anglie, a rozesměje Yossariana tím, že bude v ruce pyšně třímat velkou mrtvou tresku, kterou na moři ulovil. Jenže Orr nepřišel.

29. Peckem

O Orrovi nedošly žádné zprávy ani příštího dne a seržant Whitcomb si s příkladnou pohotovostí a s nadějným očekáváním poznamenal do diáře, že až uplyne deset dní, nesmí zapomenout poslat Orrovým nejbližším příbuzným rozmnožený kondolenční list s podpisem plukovníka Cathcarta. Zato však došla zpráva z hlavního štábu generála Peckema. Yossarian se zvědavě připojil k houfu důstojníků a vojáků v krať asech a plavkách, zmateně se tlačících a reptajících kolem vývěsní tabule před služebním stanem.
"Můžeš mi říct, co je na tyhle neděli tak zvláštního?" vykřikoval Hladový Joe na Náčelníka Bílého

Polozuba. "Proč nebudeme mít přehlídku tuhle neděli, když ji nemáme žádnou neděli? Hm?"
Yossarian se protlačil až dopředu, a když si přečetl strohé oznámení, které tam viselo, vydralo se mu ze rtů dlouhé bolestné zaúpění. Stálo tam:

Vzhledem k okolnostem, které se
vymykají mé pravomoci, nekoná se
tuto neděli slavnostní přehlídka.
PLUKOVNÍK SCHEISSKOPF

Dobbs měl pravdu. Skutečně posílali za moře každého, a poslali dokonce i poručíka Scheisskopfa, který se tomu dlouho vzpíral s veškerou energií a důmyslností, jaké byl schopen, a generálu Peckemovi se v jeho kanceláři hlásil do služby ve stavu krajního roztrpčení.
Generál Peckem uvítal plukovníka Scheisskopfa s okázalou přívětivostí a sdělil mu, že je jeho příchodem velice potěšen. Další plukovník v jeho štábu znamenal, že teď může začít žádat, aby mu přidělili další dva majory, další čtyři kapitány, šestnáct dalších poručíků a nesčetné další poddůstojníky, prosté vojáky, psací stoly, registračky, automobily a jiná důležitá zařízení a vybavení, což všechno významně posílí jeho prestiž a zvýší jeho údernou sílu ve válce, kterou vyhlásil generálu Dreedlovi. Teď tedy měl už dva plukovníky; generál Dreedle jich měl sice pět, ale čtyři z nich byli veliteli bojových jednotek. Bez žádných zvláštních intrik se generálu Peckemovi podařil manévr, který ve svých důsledcích nakonec zdvojnásobí jeho moc. A generál Dreedle přitom stále víc chlastal. Budoucnost vypadala báječně a generál Peckem si svého zbrusu nového plukovníka se zářivým úsměvem okouzleně prohlížel.
Jak šlo o zásadní věci, byl generál P. P. Peckem realista, což nikdy neopomněl předeslat, když se chystal veřejně kritizovat činnost některého ze svých blízkých spolupracovníků. Byl to hezký růžolící třiapadesátník, choval se vždy nenuceně a uvolněně a nosil uniformu šitou na míru. Měl stříbrošedé vlasy, trochu krátkozraké oči a tenké, vystouplé, citlivé rty. Byl to vnímavý, elegantní, jemný muž, který dokázal hravě odhalit slabůstky svých bližních, jen pro své vlastní neměl smysl, a jediný člověk, který mu nepřipadal zcela nemožný, byl on sám. Generál Peckem kladl veliký, přímo gurmánský důraz na drobnosti, v nichž se projevoval vkus a styl. Neustále všechno zveličoval. Na očekávané události se nepřipravoval, ale stavěl se k nim čelem. Nebylo pravda, že psal hlášení, ve kterých vychvaloval sám sebe a doporučoval, aby jeho pravomoc byla posílena do té míry, že by mu podléhaly veškeré bojové operace; on psal memoranda. A jazyk memorand, která připravovali ostatní velitelé, byl vždy beznadějně nabubřelý, bombastický či zmatený. Chyby jiných byly nevyhnutelně katastrofální. Předpisy byly rigorózní a generál Peckem svoje podklady neshromažďoval, ale čerpal je ze spolehlivých zdrojů. Generál Peckem býval často obětí nátlaku, klesal pod tíhou odpovědnosti a jednal jen s největším sebezapřením. Vždycky měl na paměti, že bílá ani černá nejsou barvy, a dobře věděl, že mezi slovy verbální a orální je podstatný významový rozdíl. Nečinilo mu potíž citovat plynně z autorů jako Plato, Nietzsche, Montaigne, Theodore Roosevelt, markýz de Sade a Warren G. Harding. Panensky nedotčený posluchač jako plukovník Scheisskopf byl vodou na Peckemův mlýn, inspirující příležitostí rozhodit dokořán dveře omračující pokladnice svého vzdělání a pochlubit se nepřebernou zásobou slovních hříček, moudrostí, pomlouvačných výpadů, moralistních kázání, anekdot, přísloví, epigramů, aforismů, bonmotů a ironických poznámek. Když začal plukovníka Scheisskopfa seznamovat s jeho novým prostředím, přetékal proto vlídností.
"Mám jedinou chybu," poznamenal s naučenou bodrostí a dychtivě pak sledoval účinek svých slov, "totiž to, že nemám žádnou chybu."
Plukovník Scheisskopf se nezasmál a generál Peckem zkameněl. Jeho nadšení zmrazily vážné pochybnosti. Zahájil právě jedním ze svých nejosvědčenějších paradoxů a vyvedlo ho zcela z míry, že po té nepřístupné tváři před ním, která mu náhle svou barvou i kvalitou začala připomínat ještě nenačatou kostku mýdla, nepřeletí ani stín uznání. Plukovník Scheisskopf je možná unaven, ospravedlňoval ho v duchu velkomyslně generál Peckem; má za sebou dlouhou cestu a všechno mu tu jistě připadá cizí. Generál Peckem přistupoval ke všem svým podřízeným, ať to byli důstojníci, nebo obyčejní vojáci, vždy s touž velkorysou tolerantností. Často říkal, že vyjdou-li mu lidé, kteří pod ním pracují, na půl cesty

vstříc, vyjde jim on v ústrety dál než na půl cesty. Vždycky ovšem také dodal s lišáckým pousmáním, že se v důsledku toho nikdy nesejdou na téže neutrální úrovni. Generál Peckem se považoval za estéta a intelektuála. Když s ním někdo nesouhlasil, nabádal ho, aby byl objektivní.
A byl to také zcela objektivní Peckem, který vyslal na plukovníka Scheisskopfa povzbudivý pohled a pokračoval v jeho zaučování tónem promíjivé velkodušnosti. "Přišel jste k nám právě včas, Scheisskopfe. Letní ofenzíva zkrachovala, díky neschopným velitelům, jimiž vybavujeme své jednotky, a já naléhavě potřebuji tvrdého, zkušeného, schopného důstojníka, jako jste vy, aby mi pomohl vypracovávat memoranda, která jsou pro nás tou nejlepší cestou, jak upozornit nadřízené na naše vynikající schopnosti a výsledky. Doufám, že jste plodný psavec."
"S psaním jsem se nikdy moc nezatěžoval," řekl na to plukovník Scheisskopf pochmurně.
"Nu, s tím si nelamte hlavu," pokračoval generál Peckem a bez starostně mávl rukou. "Když vám dám nějaký úkol, přehrajte ho na někoho jiného a doufejte, že to nějak dopadne. Říkáme tomu přenášení zodpovědnosti. Někde na nejnižším stupni té složitě koordinované organizace, kterou řídím, pracují podle všeho lidé, kteří úkoly, jimiž jsou pověřováni, opravdu plní, a tak to všechno běží celkem hladce, aniž se musím obzvlášť namáhat. Zřejmě je to tím, že jsem dobrý organizátor. Nic z toho, čím se v tomhle našem velkém spolku zabýváme, není příliš důležité, a tak nás nic nehoní. Na druhé straně je velmi důležité, abychom dali všem jasně najevo, že toho děláme velmi mnoho. Dejte mi vědět, kdybyste zjistil, že máte málo lidí. Už jsem vznesl požadavek na další dva majory, čtyři kapitány a šestnáct poručíků, kteří vám budou k dispozici. Jak říkám - nic z toho, co děláme, není příliš důležité, ale důležité je, abychom toho dokázali udělat hodně. Nemyslíte?"
"A co přehlídky?" vpadl do toho plukovník Scheisskopf.
"Jaké přehlídky?" ptal se generál Peckem a měl pocit, že jeho výklad nedopadl na úrodnou půdu.
"Budu moci každou neděli odpoledne organizovat přehlídky?" dožadoval se plukovník Scheisskopf nedůtklivě.
"Ne. Samozřejmě že ne. Co vás to napadlo?"
"Ale oni mi říkali, že to půjde."
"Kdo vám to říkal?"
"Velitelé, kteří mě poslali za moře. Říkali mi, že budu moci s vojáky nacvičovat přehlídky, jak mi bude libo."
"To vám tedy lhali."
"To ovšem nebylo správné, pane generále."
"Je mi líto, Scheisskopfe. Udělám všechno, abyste se tu cítil spokojený, ale přehlídky nepadají v úvahu. V naší vlastní organizaci nemáme dost lidí, aby to stačilo na pořádnou přehlídku, a bojové jednotky by se určitě vzbouřily, kdybychom je do něčeho takového nutili. Obávám se, že budete muset být trpělivý a počkat, dokud nebudeme mít všechnu moc v rukou. Pak si s vojáky dělejte, co budete chtít."
"A co moje žena?" vyptával se otrávený plukovník Scheisskopf podezřívavě. "Mohu si pro ni poslat, ano?"
"Pro svou ženu? Co byste tu s ní proboha dělal?"
"Muž a žena mají být přece pohromadě."
"Ani tohle nepadá v úvahu."
"Ale říkali mi, že si pro ni budu moci poslat!"
"Tak to vám taky lhali."
"Neměli právo mi lhát!" protestoval plukovník Scheisskopf a oči mu zvlhly pobouřením.
"Ovšem že měli," vyštěkl generál Peckem s chladně vypočtenou přísností. Rozhodl se, že si na místě vyzkouší, co to s jeho novým plukovníkem udělá, když se na něj trochu zadupe. "Přece nejste takový tupec, Scheisskopfe. Lidem je dovoleno dělat všechno, co není výslovně zakázáno zákonem, a žádný zákon nezakazuje vám lhát. Takže mě laskavě neokrádejte o drahocenný čas takovými sentimentálními žvásty. Jasné?"
"Ano, pane generále," zamumlal plukovník Scheisskopf.
Celý se scvrkl a generál Peckem žehnal osudu, že mu seslal podřízeného, který je takový slaboch. Nějaký kurážný zarputilec by byl nesnesitelný. Protože v tomto střetu zvítězil, generál Peckem ihned

roztál. Pokořování podřízených mu nepřinášelo žádnou rozkoš. "Kdyby byla vaše manželka v Ženském pomocném sboru, možná že by se mi podařilo ji sem dostat. Víc pro vás nemohu udělat."
"Má přítelkyni, která je v Ženském pomocném sboru," hlásil plukovník Scheisskopf nadějně.
"To by asi nestačilo. Ať vaše žena vstoupí do Ženského pomocného sboru, jestli se jí chce, a já ji sem pak dostanu. Ale teď se vraťme k té naší malé vojně, vážený a milý pane plukovníku, jestli proti tomu nic nemáte. Pojďte se rámcově seznámit s vojenskou situací, které musíme čelit." Generál Peckem se zvedl a odebral se k otáčejícímu stojanu s obrovskými barevnými mapami.
Plukovník Scheisskopf zbledl jako křída. "Ale do boje zasazeni nebudeme, že ne?" vyhrkl ustrašeně.
"Ach ne, ovšem že ne," ujistil ho generál Peckem shovívavě a přátelsky se zasmál. "Musíte mi aspoň trošku důvěřovat, příteli. Proč myslíte, že si dosud hovíme tady v Římě? Jistě, Florencie by mi byla stejně sympatická, protože bych odtamtud mohl udržovat užší styk s bývalým svobodníkem Wintergreenem. Ale Florencie je na můj vkus stále ještě moc blízko za linií fronty." Generál Peckem vzal do ruky dřevěné ukazovátko a jeho gumovým hrotem přejel bodře Itálii od jednoho pobřeží k druhému.
"Tak tady, milý Scheisskopfe, jsou Němci. Zakopali se tu v horách na linii, které říkají Gótská, a nenechají se odtamtud vyštípat dřív než někdy pozdě na jaře. Což ovšem neznamená, že se ti tupečkové, které máme na povel, nebudou pokoušet je odtamtud vyhnat už teď. Nám od zvláštních služeb to poskytuje téměř devět měsíců času k tomu, abychom dosáhli svého cíle. A tímto cílem je získat kontrolu nad všemi bombardovacími skupinami amerického letectva. Koneckonců," podotkl generál Peckem s tichým, tlumeným zachechtáním, "co už by se mělo považovat za zvláštní službu, když ne shazování pum na nepřítele, nemyslíte?" Plukovník Scheisskopf nedal ničím najevo, že by s tím souhlasil, ale generál Peckem byl už příliš zaujat svou báječnou výmluvností, aby si toho povšiml. "V současné době jsme na tom přímo skvěle. Stále docházejí posily jako vy a máme víc než dost času, abychom si pečlivě promyslili celkovou strategii. Náš bezprostřední cíl je zde," řekl generál Peckem a zajel ukazovátkem na jih k Pianose a významně jím poklepal na velké slovo, připsané u ostrova černou značkovací tužkou. Bylo to slovo DREEDLE.
Plukovník Scheisskopf se nahnul k mapě tak blízko, že až šilhal, a poprvé od chvíle, kdy vstoupil do kanceláře, přelétlo jeho bezvýraznou tváří matné světélko pochopení.
"Myslím, že už chápu," zvolal. "Ano, je mi to jasné. Náš první úkol je vysvobodit generála Dreedla z moci nepřítele. Je to tak?"
Generál Peckem se dobrotivě usmál. "Nikoli, Scheisskopfe. Dreedle je na naší straně, ale zároveň je náš nepřítel. Generál Dreedle velí čtyřem bombardovacím skupinám, kterých se nezbytně musíme zmocnit, abychom mohli pokračovat v ofenzívě. Když porazíme generála Dreedla, získáme letadla a klíčové základny, bez nichž bychom nemohli své operace přenést do jiných oblastí. A tuto jsme už téměř vyhráli."
Generál Peckem se přesunul k oknu, znovu se tiše zasmál a opřel se se zkříženými pažemi o parapet, navýsost hrdý na svůj důvtip a na svou světáckou, blazeovanou nestydatost. Umná volba slov, s nimiž si tak brilantně pohrával, ho neobyčejně vzrušovala. Generál Peckem se hrozně rád poslouchal, a vůbec nejradši se poslouchal, když hovořil sám k sobě. "Generál Dreedle si se mnou prostě neví rady," vrkal. "Neustále zasahuji do oblasti jeho pravomoci poznámkami a kritickými připomínkami k věcem, do nichž mi fakticky nic není, a on nemůže najít způsob, jak mi čelit. Když mě obviní, že chci podkopávat jeho autoritu, odpovím jednoduše, že snažím-li se upozornit na jeho chyby, dělám to výlučně proto, abych potlačením neefektivní činnosti prospěl našemu válečnému úsilí. A on sice bručí a ježí se a hromuje, ale ve skutečnosti je zcela bezmocný. Nemá žádný styl. Stává se z něho obyčejný ožrala, abyste věděl. Nechápu, jak z toho zabedněnce mohli udělat generála. Chybí mu úroveň, chudákovi, jakákoli úroveň. Díky bohu, že už zanedlouho padne." Generál Peckem se s okázalou bodrostí zachechtal a hladce se přenesl ke své oblíbené učené narážce. "Někdy si připadám jako Fortinbras - hahaha - v Hamletovi, v té hře od Shakespeara. Ten také stále jen krouží a krouží kolem středu dění, až se nakonec všechno rozpadne a on přijde a shrábne veškeré bohatství pro sebe. Shakespeare je -"
"V divadelních hrách se vůbec nevyznám," přerušil ho plukovník Scheisskopf neomaleně.
Generál Peckem se na něj s úžasem zadíval. Dosud nikdo neodmrštil jeho vtipnou narážku na Shakespearova slavného Hamleta s takovým hulvátským nezájmem. Teď už ho začalo opravdu vážně zajímat, jakým nemožným moulou ho to Pentagon ráčil vlastně obšťastnit. "A v čem se tedy vyznáte?"

zeptal se kousavě.
"V přehlídkách," odpověděl plukovník Scheisskopf zaníceně. "Budu moci rozesílat memoranda o přehlídkách?"
"Pokud je nebudete chtít opravdu pořádat." Generál Peckem se vrátil k psacímu stolu a stále ještě se mračil. "A pokud vám to nebude překážet v plnění vašeho hlavního úkolu, to jest ve vyvíjení systematického tlaku v tom směru, aby byla pravomoc zvláštních služeb rozšířena i na veškeré bojové akce."
"A nemohl bych přehlídky naplánovat a pak je vždy odvolat?"
Tvář generála Peckema se okamžitě rozjasnila. "To je ovšem výtečný nápad! Ale víte co? Rozesílejte pouze každý týden příkazy, že se přehlídky odkládají. Ani je nemusíte plánovat. To by bylo nesrovnatelně pracnější." Z generála Peckema prýštila opět všemi póry srdečnost. "Opravdu, Scheisskopfe," liboval si, "myslím, že jste na něco kápl. Vždyť který velitel bojové jednotky by mohl mít nějaké námitky proti tomu, když jeho mužům oznámíme, že příští neděli nebude žádná přehlídka? Tím pouze potvrdíme všeobecně známou skutečnost. Ale bude to mít nádherný podtext. Dáme tím najevo, že kdyby se nám chtělo, mohli bychom klidně přehlídku naplánovat. Začínáte mi být sympatický, Scheisskopfe. Zastavte se ještě u plukovníka Cargilla a povězte mu, co chystáte. Vy dva si jistě budete dobře rozumět."
Minutku nato vtrhl do kanceláře generála Peckema plukovník Cargill, který jen s nejvyšším úsilím krotil své vrcholné pobouření. "Já jsem tu přece mnohem déle než Scheisskopf," stěžoval si. "Proč nemůžu ty přehlídky odvolávat já?"
"Protože Scheisskopf má s přehlídkami velké zkušenosti a vy ne. Jestli chcete, můžete odvolávat vystoupení armádních estrádních skupin. A vlastně, proč ne? Jen si uvědomte, že těch míst, kde se nemá konat žádná estráda, je každý den strašně moc. Spočtěte si, kam všude se nedostaví nějaká ta slavná hvězda. Opravdu, Cargille, myslím, že jste na něco kápl. Podle mne jste nám objevil celé nové pole působnosti. Řekněte plukovníku Scheisskopfovi, že si přeji, aby na tom projektu pracoval pod vaším vedením. A až to s ním projednáte a dáte mu příslušné pokyny, pošlete ho ke mně."
"Plukovník Cargill tvrdí, že si přejete, abych pod jeho vedením pracoval na tom estrádním projektu," žaloval plukovník Scheisskopf.
"Nic takového jsem mu neříkal," odpověděl generál Peckem. "Mezi námi, Scheisskopfe, s plukovníkem Cargillem nejsem právě příliš spokojen. Rád se vytahuje a je příliš pomalý. Byl bych rád, kdybyste dohlédl na to, co dělá, a pokusil se ho přimět k poněkud rychlejšímu pracovnímu tempu."
"Pořád mi do všeho strká nos," stěžoval si plukovník Cargill. "Nenechá mě v klidu dodělat jedinou věc."
"S tím Scheisskopfem není něco v pořádku," souhlasil generál zamyšleně. "Dohlédněte na něj trošku a pokuste se zjistit, co má za lubem."
"Začal mi do všeho strkat nos!" rozčiloval se plukovník Scheisskopf.
"S tím se netrapte, Scheisskopfe," řekl na to generál Peckem a blahopřál si, jak dovedně aplikoval v případě plukovníka Scheisskopfa svůj standardní metodický postup. Jeho dva plukovníci už spolu téměř nemluvili. "Plukovník Cargill vám závidí úspěchy, kterých dosahujete s těmi přehlídkami. Obává se, že vás pověřím dozorem nad pumovým rozptylem."
Plukovník Scheisskopf nastražil uši. "Co je to pumový rozptyl?"
"Pumový rozptyl?" opakoval generál Peckem a celý se rozzářil sebeuspokojením. "Pumový rozptyl je termín, který jsem si před několika týdny vymyslel. Nic to neznamená, ale to byste nevěřil, jak rychle se to ujalo. Podařilo se mi totiž přesvědčit všechny možné lidi, že je podle mého názoru velice důležité, aby pumy vybuchovaly blízko u sebe, že to pak mnohem líp vypadá na leteckých snímcích. Na Pianose je jeden plukovník, kterého už prakticky přestalo zajímat, zda zasáhne cíl či nikoli. Pojďte, zaletíme si tam dneska a užijeme si s ním trochu legrace. Plukovník Cargill bude žárlit a od Wintergreena jsem se ráno dozvěděl, že generál Dreedle odletěl na Sardinii. Generála Dreedla vždycky málem trefí šlak, když zjistí, že zatímco byl někde na inspekci, vykonal jsem já inspekční prohlídku někde jinde. Třeba ještě stihneme předletovou přípravu. Mají bombardovat jednu nechráněnou vesničku a proměnit jí v hromadu sutin. Ta akce je naprosto zbytečná, vím to od Wintergreena - mimochodem, Wintergreen je teď už bývalý seržant. Jediným cílem toho náletu je zdržet příchod německých posil, a my přitom nechystáme žádnou

ofenzívu. Ale tak to dopadá, když se na rozhodující klíčová místa dosazují nekvalitní lidé." Nedbale mávl rukou k obrovské mapě Itálie. "Ta horská dědinka je tak titěrná, že ji tam ani nenajdete."
Ke skupině plukovníka Cathcarta však dorazili později, a tak nestihli předběžnou instruktáž, při které major Danby stále tvrdil:
"Ale ta vesnice tam je, říkám vám. Je tam, je tam."
"A kde?" dorážel na něj vzdorovitě Dunbar a předstíral, že nic nevidí.
"Přesně v tom místě, kde ta silnice má na mapě zakreslený takový mírný ohyb. Vy ten mírný ohyb na své mapě nemůžete najít?"
"Ne, nic tu nevidím."
"Já ano," přihlásil se Havermeyer a označil na Dunbarově mapě to místo. "A na těchhle fotografiích je ta obec docela dobře vidět. Mně je to naprosto jasný. Cílem náletu je sešoupnout tu vesnici z úbočí hory dolů a vytvořit na silnici zátaras, který budou muset Němci odstraňovat. Je to tak?"
"Přesně tak," přisvědčil major Danby a otíral si kapesníkem zpocené čelo. "Jsem rád, že to aspoň někdo začíná chápat. Po té silnici se budou přesunovat z Rakouska do Itálie dvě obrněné divize. Vesnice stojí na tak příkrém svahu, že veškeré trosky obytných domů a jiných budov, které zničíte, budou nevyhnutelně padat dolů na silnici a vytvoří tam mohutný zával."
"A jakej to bude mít smysl?" chtěl vědět Dunbar a Yossarian ho vzrušeně sledoval se směsí strachu a obdivu. "Němci ty trosky odstraní v několika málo dnech."
Major Danby se chtěl vyhnout hádce. "Nu, pro hlavní stan to nějaký smysl mít bude," odpověděl smířlivě. "Proto asi tu akci nařídili."
"A varoval někdo obyvatele té vesnice?" zeptal se McWatt.
Major Danby byl zoufalý z toho, že i McWatt se přidal k opozici. "Ne, myslím, že ne."
"To jsme tam neshodili žádné letáky, kde bychom je varovali, že až příště přiletíme, půjde do tuhého?" ptal se Yossarian. "To jim nemůžeme dát avízo, aby nám šli z cesty a nepletli se tam?"
"Ne, to by asi nešlo." Major Danby se ještě víc zapotil a rozpačitě těkal očima z jednoho na druhého. "Němci by mohli nějaký ten leták najít a vybrat si pro ten přesun jinou pochodovou trasu. Nemám ovšem žádné přesné informace, snažím se jen domýšlet situaci."
"Ani se nepoběží schovat," stýskal si Dunbar hořce. "Až uvidí letadla, vyhrnou se ze dveří a budou nám mávat - děti, psi, starý lidi. Kristepane! Nemůžeme jim dát pokoj?"
"Proč nemůžeme ten silniční zátaras vytvořit někde jinde?" ptal se McWatt. "Proč to musí být zrovna tam?"
"To já nevím," odpověděl nešťastně major Danby. "Já nevím. Poslyšte, chlapci, svým nadřízeným, od kterých dostáváme rozkazy, musíme aspoň trochu důvěřovat. Vědí přece, co dělají."
"Houby vědí," odporoval Dunbar.
"Co se tady děje?" vyzvídal podplukovník Kom, který se ležérně blížil od vchodu, ruce v kapsách, košili vpředu povytaženou.
"Ale nic, pane podplukovníku," odpověděl major Danby, který se honem nervózně snažil všechno ututlat. "Právě diskutujeme o dnešním letovém úkolu."
Havermeyer ho však shodil a žalobnicky hlásil: "Nechce se jim tu vesnici bombardovat."
"Ty hajzle jeden!" křikl na Havermeyera Yossarian.
"Jen nechtě Havermeyera na pokoji," okřikl ho úsečně podplukovník Korn. Poznal v Yossarianovi toho opilce, který ho jednou večer před prvním náletem na Boloňu v důstojnickém klubu hrubě napadl, a pro všechny případy přenesl raději svou nelibost na Dunbara. "Pročpak se vám nechce bombardovat tu vesnici?"
"Protože je to surovost."
"Surovost?" opáčil podplukovník Korn s chladnou shovívavostí. Neskrývaným výbuchem Dunbarova nepřátelství se nechal vyvést z míry jen na pár vteřin. "A pustit ty dvě německé divize, aby pak mohly zaútočit na naše jednotky, to by podle vás nebyla surovost? Uvědomte si, že jsou v sázce americké životy. Chcete, aby raději tekla americká krev?"
"Americká krev teče tak jak tak. Ale ty lidi tam žijou v míru a pokoji. Proč je ksakru nemůžeme nechat v klidu?"

"Já vím, vám se to krásně povídá," posmíval se mu podplukovník Korn. "Vy jste na Pianose v bezpečí. Vám to může být jedno, jestli se těm německým posilám podaří proniknout, nebo ne."
Dunbar celý zrůžověl rozpaky a pokračoval náhle už mnohem krotčeji. "Proč nemůžeme vytvořit ten zátaras někde jinde? Nemůžeme bombardovat jenom to úbočí nebo přímo tu silnici?"
"Chtěl byste snad raději letět zase na Boloňu?" Podplukovník Korn pronesl tu otázku nepříliš hlasitě, ale místností otřásla jako výstřel a vzápětí se v ní rozhostilo rozpačité, zlověstné ticho. Yossarian se za to styděl, ale v duchu se začal modlit, ať už ten Dunbar proboha drží hubu. Dunbar sklopil oči a podplukovník Korn věděl, že zvítězil. "Já jsem si myslel, že ne," pokračoval s okázalým výsměchem. "Víte, my se musíme setsakra snažit, plukovník Cathcart a já, abychom vám obstarali takovýhle vyhlídkový let. Kdybyste chtěli raději nálet na Boloňu, Spezii či Ferraru, zajistíme vám ho jedna dvě."
Oči mu za brýlemi bez obrouček výhružně svítily a jindy blátivá spodní čelist mu zhranatěla a ztvrdla. "Stačí říct."
"Já bych měl docela zájem," hlásil se Havermeyer dychtivě s vychloubačným úšklebkem. "Mně se to líbí - letět pěkně přímo na Boloňu s hlavou u zaměřovače a poslouchat, jak to všude kolem bouchá ostošest. Mám z toho přímo rozkoš, když mi pak po skončení akce chlapi chodí hrozit pěstí a nadávat. Dokonce se někdy stává, že se naštvou i poddůstojníci a proklínají mě a nejradši by mi dali přes hubu. Na to bych dal krk."
Podplukovník Kom poplácal Havermeyera žoviálně po tváři, na to, co říkal, nereagoval, a suchým, monotónním hlasem se obrátil na Dunbara a Yossariana. "Dávám vám čestné slovo - nikomu není těch všivých taliánských horalů líto víc než plukovníku Cathcartovi a mně. Ale co se dá dělat - c'est la guerre. Uvědomte si laskavě, že tuhle válku jsme nezačali my, ale Itálie. Že když je někdo agresor, je to Itálie, ne my. A že Italové, Němci, Rusové a Číňani jsou sami k sobě tak krutí, že my už jim moc ublížit nemůžeme." Podplukovník Korn se sice nepřestal tvářit nepřátelsky, ale stiskl majoru Danbymu přátelsky rameno. "Pokračujte v instruktáži, Danby. A postarejte se, aby hoši pochopili, že je třeba dosáhnout co nejmenšího pumového rozptylu."
"Ale to snad ne, pane podplukovníku," vyhrkl major Danby a zmateně zamžikal očima. "U tohoto cíle ne. Říkal jsem jim, že tentokrát by měly bomby dopadat tak dvacet metrů od sebe, aby se ten silniční zátaras vytvořil po celé délce vesnice, ne jen v jednom místě. S větším pumovým rozptylem bude ten zátaras mnohem účinnější."
"Zátaras vem čert," oznámil mu podplukovník Korn. "Plukovníku Cathcartovi jde především o to, aby při téhle akci získal pěkné čisté letecké snímky, které by se pak nemusel stydět poslat nahoru. Nezapomeňte, že se hlavní předletové přípravy zúčastní pan generál Peckem, a víte jistě, jak ten se dívá na pumový rozptyl. Mimochodem, milý majore, měl byste si s těmi detaily pospíšit a zmizet, než se tady objeví. Generál Peckem vás nemůže ani cítit."
"Ten ne, pane podplukovníku," opravoval ho úslužně major Danby. "Pan generál Dreedle, ten mě nemůže ani cítit."
"Generál Peckem vás taky nemůže ani cítit. Vlastně jdete na nervy každému. Skončete to tady, Danby, a ztraťte se. Já tu předletovou přípravu povedu sám."
"Kdepak je major Danby?" ptal se plukovník Cathcart, když se spolu s generálem Peckemem a plukovníkem Scheisskopfem dostavil na hlavní předletovou přípravu.
"Požádal o dovolení, aby se mohl vzdálit, když vás viděl přijíždět," odpověděl podplukovník Korn. "Obává se, že ho pan generál Peckem nemůže ani cítit. Stejně jsem chtěl tu přípravu vést sám. Odvedu mnohem lepší práci."
"Výborně!" zvolal plukovník Cathcart. "Ne!" Plukovník Cathcart se vzápětí opravil, protože si vzpomněl, jak dobrou práci odvedl podplukovník Korn před generálem Dreedlem při instruktáži před prvním náletem na Avignon. "Udělám to sám."
Plukovník Cathcart se vyzbrojil vědomím, že je jedním z oblíbenců generála Peckema, a vzal si to jednání na starost. Na pozorné obecenstvo, složené z jemu podřízených důstojníků, vyštěkával břitké pokyny s pózou odměřené, drsné tvrdosti, kterou odkoukal od generála Dreedla. Byl si jist, že s rozhaleným límcem košile, s cigaretovou špičkou v prstech a krátce sestřiženými vlnitými, černými, jen trochu prošedivělými vlasy vypadá na tom pódiu velmi dobře. Šlo mu to jako po másle, občas se mu dokonce

podařilo napodobit i některé typické vady výslovnosti, které charakterizovaly generála Dreedla, a vůbec nic si nedělal z Peckemova nového plukovníka, dokud si najednou neuvědomil, že generál Peckem přece nemůže generála Dreedla ani cítit. Hlas se mu zlomil a všechno sebevědomí ho opustilo. Jenom setrvačností pokračoval dál, zalit pocitem palčivého studu. Najednou se začal plukovníka Scheisskopfa bát. Další plukovník v jeho oblasti znamená dalšího konkurenta, dalšího nepřítele, dalšího člověka, který ho bude nenávidět. A tenhle vypadal nebezpečně! Plukovníka Cathcarta napadla děsivá myšlenka: Co když plukovník Scheisskopf mezitím už podplatil všechny muže v místnosti, aby začali kvílet, jako tehdy před tím prvním náletem na Avignon. Jak by je pak umlčel? To by přece byla strašlivá blamáž! Plukovníka Cathcarta se zmocnila taková hrůza, že už málem pokynul podplukovníku Kornovi, aby ho z toho nějak vysekal. V poslední chvíli se opanoval a podařilo se mu úspěšně provést synchronizaci hodinek. Pak už věděl, že má vyhráno. Teď už mohl kdykoli skončit. Dokázal překonat vážnou krizi. Zpit tím vítězstvím by se byl nejraději plukovníkovi Scheisskopfovi vysmál s pohrdáním rovnou do tváře. Skvěle odolal drtivému tlaku, a tak nyní instruktáž zakončil znamenitým závěrem, o kterém mu všechen instinkt říkal, že představuje mistrovskou ukázku výmluvnosti a velitelského taktu.
"A ještě něco, pánové," kázal. "Máme dnes mezi sebou velmi významného hosta, pana generála Peckema od zvláštních služeb, muže, který nás obšťastňuje pálkami, raketami a míčky, sešity comics a estrádními skupinami. Přeji si, abychom tuto akci věnovali jemu. Tak tedy vzleťte a bombardujte - za mne, za vlast, ve jménu božím a k poctě našeho velkého Američana generála P. P. Peckema. A nechť vaše bomby dopadnou hezky jedna vedle druhé!"

30. Dunbar

Yossariana už dávno přestalo zajímat, kam spadnou jeho bomby, i když v tom zase nezacházel tak daleko jako Dunbar, který shodil svoje až několik set metrů za vesnicí, a kdyby mu byli mohli dokázat, že to udělal úmyslně, byl by skončil před vojenským soudem. Dunbar neřekl nic ani Yossarianovi, ale pokud šlo o tenhle nálet, nechtěl si zřejmě špinit ruce. Při tom pádu v nemocnici se mu v hlavě buď rozbřesklo, nebo zatemnilo - bylo těžko rozhodnout, co vlastně.
Dunbar se teď jen zřídkakdy zasmál a očividně chřadl. Na nadřízené nevraživě vrčel, dokonce i na majora Danbyho, a choval se neomaleně, nabručeně a hrubě i před kaplanem, který se ho nyní bál a jako by sám také chřadl. Kaplanova pouť za Wintergreenem byla marná, další svatyně zůstala uzavřena. Wintergreen měl příliš mnoho práce a nemohl kaplana přijmout. Nějaký jeho drzý nohsled přinesl kaplanovi jako drobnou pozornost ukradený zapalovač značky Zippo a blahosklonně mu sdělil, že Wintergreen je natolik zaneprázdněn válečnými problémy, že se nemůže rozptylovat takovými triviálními záležitostmi, jako je počet operačních letů, který se někde na někom požaduje. Kaplan měl tedy i nadále starost o Dunbara a od toho dne, co zmizel Orr, hloubal ještě víc i o Yossarianovi. Připadalo mu nepochopitelné, že by Yossarian skutečně dával přednost samotě a nechtěl, aby mu do stanu přidělili nějaké spolubydlící, protože on sám si ve svém prostorném stanu, jehož špičatý vrchol na něj každý večer doléhal jako náhrobní kámen, připadal nesnesitelně opuštěný.
Yossarian opět působil ve funkci vedoucího bombardéra a jeho letadlo pilotoval McWatt, v čemž byla jistá útěcha, i když si na svém postu stále připadal strašlivě zranitelný. Neměl možnost se bránit. Ze svého stanoviště v nose letadla neviděl na McWatta ani na druhého pilota. Zato měl stále na očích Aarfyho, z jehož odulé, kulaté, nejapné tváře se mu už dělalo zle, a často prožíval ve vzduchu dlouhé minuty deptajícího vzteku a bezmoci, kdy prahl po tom, aby ho přeložili do bočního letadla formace, kde by místo přesného pumového zaměřovače, kterého už měl plné zuby, obsluhoval ostře nabitý kulomet. Mocný, těžký kulomet ráže dvanáct celých sedm, který by mohl pomstychtivě svírat oběma rukama a krutě jím trestat všechny ty démony, kteří ho pronásledovali - kouřově černé obláčky flaku, německé protiletadlové dělostřelce dole na zemi, které nemohl ani vidět a těžko by jim asi dokázal svým kulometem ublížit, i kdyby měl čas zahájit na ně palbu, Havermeyera a Applebyho ve vedoucím bombardéru, za to, jak při druhém náletu na Boloňu nalétávali neohroženě bez jakýchkoli úhybných manévrů přímo na cíl, při tom náletu, kdy palba z dvou set čtyřiadvaceti protiletadlových děl naposledy vyřadila jeden motor Orrova letounu a srazila ho těsně před propuknutím oné krátké bouře do mořských

vln kdesi mezi Janovem a Spezií.
Ve skutečnosti by mu ten mocný kulomet nebyl příliš platný - mohl ho nanejvýš nabít a vypálit z něho pár zkušebních dávek. Nakonec by mu byl stejně tak pro kočku jako ten pumový zaměřovač. Jistě, byl by se s ním mohl pustit do útočících německých stíhaček, ale žádné německé stíhačky už nelétaly. A nemohl by ho ani obrátit do bezmocných tváří pilotů jako Huple a Dobbs a nařídit jim, aby se s letadlem opatrně vrátili na zem, jak už jednou přikázal Kidu Sampsonovi. Přesně to chtěl Dobbsovi a Huplovi nařídit při onom příšerném prvním náletu na Avignon v okamžiku, kdy mu došlo, do jaké fantastické kaše se to dostali, na palubě bočního bombardéru roje, který vedli Havermeyer s Applebym. Dobbs a Huple? Huple a Dobbs? Co je to vlastně za lidi? Jaké to zpozdilé šílenství, vznášet se víc než tři kilometry nad zemí ve zrádném vzduchu na tenkém plátu kovu, chráněn před smrtí pouze chabou zručností a inteligencí dvou cizích lidí, jinak naprostých nul, holobradého výrostka jménem Huple a potrhlého rapla Dobbse, který se v tom letadle na sedadle druhého pilota nakonec doopravdy zbláznil přímo nad cílem, v záchvatu šílenství vyrval Huplovi řízení z rukou a strhl je všechny do toho hrůzného střemhlavého letu, při němž se Yossarianovi odpojila sluchátka palubního systému a jímž je zavedl zpátky do husté clony flaku, ze které se jim už téměř podařilo vyváznout. A hned nato Yossarian zjistil, že jiný docela cizí člověk, střelec-radista jménem Snowden, vzadu v letadle umírá. Nikdo ovšem nemohl s jistotou tvrdit, že ho zabil Dobbs, a když Yossarian zase zapojil sluchátka, volal do nich Dobbs zoufale, aby šel někdo dopředu a pomohl bombardérovi. A vzápětí se do toho ozval Snowden a kňoural: "Pomozte mi. Prosím vás, pomozte mi. Je mi zima. Je mi zima." A Yossarian se pomalu vyplazil z čelního prostoru, přelezl pumovnici, protáhl se do zadní části letadla - přitom zapomněl na soupravu první pomoci a musel se pak pro ni vrátit - a ošetřil tam Snowdenovi nepravou ránu, rozšklebenou, potrhanou, melounovitou díru na vnější straně stehna, tak velikou, že by se snad do ní vešla ragbyová šiška, ve které se zbylé, krví prosáklé cáry svalstva zimničně zachvívaly, jako by v nich tepal nějaký vlastní podivný, slepý život, tu oválnou, nahou ránu téměř tři decimetry dlouhou, při jejímž spatření Yossarian zasténal úlekem a soucitem a nad kterou se málem pozvracel. A na podlaze vedle Snowdena ležel ve smrtelných mdlobách malý, útlý zadní střelec, tvář bílou jako papír, takže Yossarian se nejdříve vrhl na pomoc jemu.
Ano, když se to vzalo kolem a kolem, v letadle, které řídil McWatt, to bylo bezpečnější, ale ani s McWattem to nebyla žádná selanka, protože byl do létání celý divý, a když se jednou vraceli z cvičného letu, jehož cílem bylo zaučit nového bombardéra z náhradní posádky, kterou si objednal plukovník Cathcart po Orrově zmizení, začal se vytahovat a vedl letadlo s Yossarianem ve špici nepředstavitelně nízko nad zemí. Cvičný bombardovací prostor byl na druhé straně Pianosy, a když odtamtud letěli zpět, McWatt se málem otřel břichem lenivého, pomalu letícího stroje o horský hřeben uprostřed ostrova a potom, místo aby udržoval dosaženou výšku, roztočil oba motory na plné obrátky, naklonil letadlo na bok a k Yossarianovu úžasu začal plnou rychlostí klesat podél úbočí. Vesele kýval křídly a s mohutným, rezavým, ohlušujícím řevem přeskakoval četné skalnaté vyvýšeniny nerovného terénu jako opilý racek vznášející se nad rozbouřenými hnědavými mořskými vlnami. V Yossarianovi by se byl krve nedořezal. Vedle něho dřepěl zaraženě nový bombardér, na rtech okouzlený úsměv, co chvíli obdivně hvízdl a Yossarian by byl nejraději napřáhl ruku a udeřil do toho idiotského obličeje a mimovolně uhýbal a nadskakoval před skalisky a pahorky a větvemi stromů, které se v šíleném sledu vynořovaly vysoko před ním a vzápětí se ztrácely v rozmázlém strakatém pásu odvíjejícím se těsně pod letadlem. Nikdo neměl právo zahrávat si takhle riskantně s jeho životem.
"Jdi nahoru, sakra, jdi nahoru!" rval na McWatta zuřivě a v té chvíli ho smrtelně nenáviděl, ale McWatt si do palubního telefonu rozjařeně prozpěvoval a pravděpodobně ho neslyšel. Yossariana zalil takový vztek, že téměř až vzlykal. Vrhl se do průlezu a tak dlouho zápolil s tlakem zemské přitažlivosti a setrvačnosti, až se vydrápal do pilotního prostoru a potácivě stanul za McWattovým sedadlem. Zoufale se rozhlížel po nějaké pistoli, šedočerné automatické pětačtyřicítce, jejíž ústí by mohl zabořit McWattovi do týla. Žádná nebyla po ruce. Nebyl tam ani lovecký nůž, ani žádná jiná zbraň, se kterou by bylo možné udeřit či bodnout, a tak Yossarian chňapl límec McWattovy kombinézy do pěstí, zatřásl jím a řval, aby šel nahoru, aby šel nahoru. Země stále ještě zběsile uplývala pod letadlem a po obou stranách vyskakovala vysoko vzhůru. McWatt se ohlédl a potěšeně se zasmál, jako by s ním Yossarian jeho požitek sdílel. Yossarian sklouzl rukama níž, nahmátl McWattovo holé hrdlo, sevřel je v prstech a stiskl.

McWatt strnul.
"Jdi nahoru," procedil Yossarian neúprosně mezi zuby tichým, výhružným hlasem. "Nebo tě zabiju."
Ztuhlý strachem přiškrtil McWatt motory a začal pozvolna stoupat. Sevření Yossarianových prstů na jeho hrdle povolilo, ruce mu sklouzly z McWattových ramen a ochable zplihly. Hněv ho opustil. Teď se styděl. Když se k němu McWatt otočil, litoval už, že ty ruce patří jemu, a přál si, aby je mohl někam schovat, pohřbít. Zmrtvěly mu.
McWatt si ho zkoumavě prohlížel. V jeho pohledu nebylo nic přátelského. "Tebe to válčení ale vzalo, kamaráde," řekl chladně. "Měl bys mazat domů."
"Nepustí mě," odpověděl Yossarian. Uhnul očima a odplížil se jako zpráskaný pes.
Slezl z pilotního prostoru a posadil se na podlahu, hlavu sklopenou pod tíhou viny a výčitek svědomí. Na celém těle ho studil pot.
McWatt teď nasadil kurs přímo zpátky na letiště. Yossarian myslel na to, jestli McWatt nezajde po přistání do operačního stanu za Piltchardem a Wrenem a nepožádá je, aby mu Yossariana už nikdy nepřidělovali do letadla, podobně jako když si s nimi šel potají promluvit on sám o Huplovi a Dobbsovi a - bohužel bezvýsledně - o Aarfym. Ještě nikdy předtím nezažil, že by se McWatt naštval, nikdy ho neviděl špatně naloženého, a teď se ptal sám sebe, zda právě nepřišel o přítele.
Avšak když McWatt slézal z letadla, povzbudivě na Yossariana mrkl. Během jízdy džípem k eskadře klábosil družně s důvěřivým novým pilotem a s bombardérem, ale na Yossariana nepromluvil, dokud všichni čtyři neodevzdali padáky a nerozešli se. McWatt s Yossarianem kráčeli bok po boku ke své řadě stanů, a tu se najednou na McWattově řídce pihaté, osmahlé skotsko-irské tváři objevil úsměv a McWatt kamarádsky dloubl Yossariana pěstí do žeber, jako by se s ním chtěl kočkovat.
"Ty grázle jeden," smál se. "To bys mě byl tam nahoře vážně zabil?"
Yossarian se provinile zašklebil a zavrtěl hlavou. "Asi sotva."
"Já nevěděl, že je to s tebou tak zlý. Kamaráde! Proč si o tom s někým nepromluvíš?"
"Mluvím o tom s každým. To si sedíš na uších či co? Tos mě nikdy neslyšel?"
"Když já jsem ty tvoje řečičky nikdy nebral vážně."
"A ty nemáš nikdy strach?"
"Asi bych měl mít, ale nemám."
"Ani když letíme bombardovat?"
"Asi jsem na to moc blbej," smál se McWatt rozpačitě.
"Existuje už tolik způsobů, jak bych moh přijít o život," poznamenal Yossarian, "a zrovna ty si musíš vymyslet další."
McWatt se znovu usmál. "Poslyš, vsadím se, že máš vždycky pěkně nahnáno, když ti profrčím těsně nad stanem, co?"
"Jsem pokaždý polomrtvej strachy. Vždyť jsem ti to už říkal."
"Já jsem si myslel, že tě štve jenom ten randál." McWatt rezignovaně pokrčil rameny. "Tak to já toho radši nechám."
Ale McWatt byl nenapravitelný, a přestože už nikdy neprohučel těsně nad Yossarianovým stanem, nevynechal jedinou příležitost, kdy se mohl snést nízko nad pláž a burácivě se přehnat jako rozkacený, nízko letící drak nad vorem zakotveným kus od břehu či nad izolovanou písečnou dunou, kde Yossarian náruživě ohmatával sestru Duckettovou nebo mazal karty s Natelym, Dunbarem a Hladovým Joem.
Yossarian se scházel se sestrou Duckettovou téměř každé odpoledne, kdy měli oba volno, a vodil si ji na pláž do míst oddělených úzkou vlnou nevysoké duny od prostoru, kam se ostatní důstojníci a vojáci chodívali koupat nazí. Nately, Dunbar a Hladový Joe tam chodili taky. Občas se k nim připojil McWatt a často i pořízek Aarfy, který se vždycky dostavil ve vycházkové uniformě a nikdy neodložil víc než boty a čepici; koupat se nechodil. Ostatní měli na sobě plavky - vzhledem k přítomnosti sestry Duckettové, a protože deset metrů od nich sedávala napučeně i sestra Cramerová, která sestru Duckettovou s Yossarianem pokaždé na pláž doprovázela. Naháčů, kteří se bezostyšně opalovali na pláži kousek od nich nebo skákali do moře z velkého, mořskou vodou vybělených voru, pohupujícího se na prázdných barelech v moři za hřbítkem písečné náplavy, si nikdo z nich nevšímal, jen Aarfy občas učinil na jejich adresu nějakou ironickou poznámku. Sestra Cramerová sedávala stranou, protože měla na Yossariana

vztek a sestra Duckettová ji hluboce zklamala.
Sestra Zuzana Anna Duckettová nesnášela Aarfyho, a to byla jen jedna z četných vzácných vlastností, kterých si na ni Yossarian vážil. Moc se mu líbily její dlouhé bílé nohy a poddajná kulaťoučká zadnička a často zapomínal, že od pasu nahoru je příliš hubená a křehká. Když ji někdy v okamžicích vášně neurvale sevřel v náručí, málem jí pochroumal všechna žebra. Když spolu leželi za soumraku na pláži, uváděla ho u vytržení ospalá povolnost, se kterou se mu odevzdávala. Její blízkost mu přinášela útěchu a vnitřní klid. Chtělo se mu neustále se jí dotýkat, být s ní ustavičně ve fyzickém kontaktu. Když hrál s Natelym, Dunbarem a Hladovým Joem karty, rád jí jednou rukou něžně držíval za kotník nebo plochou svých nehtů lehce a zamilovaně laskal sametovou pleť jejího zlatavého hlaďoučkého stehna nebo jí zasněně, vzrušivě, téměř nevědomky vyjel vlastnickou, ohleduplnou rukou po lasturové prohlubince páteře pod pružný uzávěr horního dílu dvoudílných plavek, ve kterém ukrývala drobná ňadra s velkými hrotitými bradavkami. Okouzlovalo ho, jak klidně, polichoceně přijímala projevy jeho náklonnosti a jak pyšně dávala najevo svou příchylnost k němu. I Hladový Joe by byl strašně rád zajel sestře Duckettové rukou mezi nohy a nejednou ho odradil pouze Yossarianův zamračený pohled. Sestra Duckettová s Hladovým Joem trochu flirtovala, ale jen tolik, aby ho stále udržovala ve varu, a v kulatých světle hnědých očích jí vždycky šelmovsky blýskalo, když ji Yossarian ostře šťouchl loktem nebo pěstí, aby toho nechala.
Mužové hráli karty, na ručníku, na tričku nebo na dece, a sestra Duckettová jim mezitím připravovala další paklík, aby se hra nezdržovala, opřená zády o písečnou dunu. Když právě nemíchala karty, šilhala do malého kapesního zrcátka a na zahnuté nazrzlé řasy si štětečkem nanášela maskaru, protože jí ptačí rozoumek našeptával, že by je měla mít co. nejdelší. Občas se jí při míchání podařilo něco s kartami provést tak rafinovaně, že na to přišli až uprostřed hry, a když otráveně praštili kartami a plácali ji přes ruce a nohy a nadávali a varovali ji, že jestli nedá pokoj, tak uvidí, šťastně se smála a celá se rozzářila blaženou vděčností. Když se nejvíc snažili soustředit na hru a přemýšlet, nesmyslně jim do toho štěbetala, a když jí začali uštědřovat další šťouchance a okřikovali ji, aby byla zticha a kušovala, tváře jí zrůžověly nevýslovným potěšením. Sestře Duckettové dělaly tyto projevy jejich zájmu nesmírně dobře, a když se do ní Yossarian a jeho kamarádi pustili, smála se, až se jí krátká kaštanová ofina natřásala. Vědomí, že se za písečnými dunami kousek od ní poflakuje tolik nahých mladíků a mužů, ji podivným způsobem rozechvívalo a probouzelo v ní jakési zvláštní očekávání. Stačilo trošku se natáhnout nebo se pod nějakou záminkou postavit, a už měla před očima dvacet, čtyřicet nahých mužských postav, povalujících se na slunci v písku nebo hrajících si s míčem. Její vlastní tělo jí vůbec nic neříkalo a připadalo jí zcela bezvýznamné, takže pro ní bylo velkou záhadou, do jakého vytržení dokázalo uvádět opačné pohlaví. Nedovedla pochopit ten intenzívní, zábavný zájem, který nutil muže, aby se jí dotýkali, aby po ní dychtivě vztahovali ruce a tiskli ji, mačkali, štípali a vášnivě hladili. Yossarianově žádostivosti nerozuměla, ale byla ochotna jí věřit a podvolit se jí.
Když někdy večer dostal Yossarian na sestru Duckettovou chuť, vzal dvě přikrývky, odvedl si ji na pláž a tam se s ní s rozkoší miloval. Byli přitom oba téměř úplně oblečení, ale Yossarian měl z toho vesměs větší požitek, než když si v Římě užíval s některou z těch nenasytných, nahatých, zkažených děvek. Často se večer na pláži ani nemilovali, jen spolu leželi zabaleni v dekách a tulili se k sobě, aby zahnali lezavý, vlhký chlad. Inkoustově černé noci byly stále studenější, hvězd ubývalo a čišel z nich mráz. Vor u pláže se pohupoval v neskutečném oparu měsíčního světla, jako by odplouval na moře. V ovzduší se vtíravě hlásil příchod chladného počasí. Ostatní si teprve nyní začínali stavět kamínka a přicházeli během dne do Yossarianova stanu, aby obdivovali Orrovo mistrovské dílo. Sestru Duckettovou uvádělo v nadšení, že Yossarian nedokáže ovládnout své ruce, když jsou spolu, a neustále na ni musí sahat, ale za dne mu nikdy nedovolila, aby jí všetečnými prsty vklouzl do plavkových kalhotek, byl-li nablízku někdo, kdo by to mohl vidět, byť byla třeba jediným svědkem pouze sestra Cramerová, která sedávala za svou písečnou dunou a s pohoršeně zdviženým nosíkem předstírala, že nic nevidí.
Sestra Cramerová přestala mluvit se sestrou Duckettovou, svou nejlepší přítelkyní, protože sestra Duckettová měla poměr s Yossarianem, ale stejně ji všude doprovázela, protože to koneckonců byla její nejlepší přítelkyně. Yossariana a jeho přátele nesnášela. Když se zvedli a šli si se sestrou Duckettovou zaplavat, zvedla se i sestra Cramerová a šla si rovněž zaplavat, přičemž si stále udržovala týž

desetimetrový odstup, zachovávala sveřepé mlčení a ohrnovala nad nimi nos i ve vodě. Když se smáli a cákali, smála se a cákala i ona. Když se potápěli, potápěla se také. A když plavali k písečnému náplavu, aby si tam odpočinuli, plavala i sestra Cramerová k písečnému náplavu a odpočívala tam. Když šli z vody, šla z vody i ona, osušila si ramena ručníkem a usadila se zase povzneseně na své místo, záda rovná jako pravítko, v blonďatých vlasech svatozář odražených slunečních paprsků. Sestra Cramerová byla ochotna začít zase se sestrou Duckettovou mluvit, když se dá sestra Duckettová na pokání a omluví se jí. Sestra Duckettová byla však s danou situací naprosto spokojena. Už dávno by byla sestru Cramerovou nejradši něčím praštila, aby byla zticha a kušovala.
Sestra Duckettová došla k závěru, že Yossarian je fantastický chlap, a ihned se rozhodla, že si ho trochu převýchova. Ráda ho pozorovala, když si tváří obrácenou dolů a s paží hozenou kolem jejího těla na chvíli zchrupl nebo když zadumaně sledoval nekonečné dotírání krotkých pokojných vln, které vylézaly na břeh jako hravá štěňátka, chviličku se batolily v písku a pak se zase schovaly. Jeho mlčení ji nijak neznepokojovalo. Věděla, že její partner se s ní nenudí, a tak jí nevadilo, že Yossarian dřímá nebo medituje. Těkavý odpolední vánek se vlaze mazlil s pískem pláže a ona si zatím pečlivě leštila nebo lakovala nehty. S rozkoší si prohlížela Yossarianova široká, dlouhá, svalnatá záda, jeho opálenou, hlaďounkou kůži. Líbilo se jí, jak ho dokázalo v okamžiku rozpálit, když mu znenadání vzala něžně do úst celý ušní boltec a sjela mu rukou po prsou dolů na břicho. Opájelo ji, když ho mohla udržovat v mučivém roztoužení až do tmy a teprve pak ho uspokojit. A pak ho zasypala oddanými polibky, vděčná za to, že mu mohla poskytnout tak velikou rozkoš.
Se sestrou Duckettovou se Yossarian nikdy necítil osamělý. Vážil si toho, že dovedla vycítit, kdy má být zticha, a že ho stále neotravovala svými vrtochy. Obrovský, nekonečný oceán v něm vzbuzoval hrůzu a mučivé představy. Sestra Duckettová si leštila nehty a Yossarian zatím truchlil pro všechny lidi, kteří našli ve vlnách smrt. Už jich určitě musí být přes milión. Kam se poděli? Jaký hmyz se krmil jejich masem? Představoval si, jaký to musí být příšerný pocit, lokat do sebe bezmocně místo vzduchu slanou vodu. Sledoval pohledem malé rybářské loďky a vojenské čluny, křižující daleko na moři, a připadaly mu neskutečné - nechtělo se mu věřit, že jsou na nich normální živí lidé, kteří se plaví za nějakým určitým cílem. Díval se směrem ke kamenité Elbě a oči mu automaticky vyjely vzhůru a pátraly po onom nadýchnutém, bílém oblaku řepovitého tvaru, ve kterém zmizel Clevinger. Upíral oči na zamlžený obrys italské pevniny a myslel na Orra. Clevinger a Orr. Kam zmizeli? Jednou za úsvitu stál Yossarian na molu a spatřil, že směrem k němu nahání příliv jakýsi chaluhami obalený trám, ale najednou na tom domnělém břevnu rozpoznal nabobtnalou tvář utopence. Byl to první mrtvý člověk, kterého kdy spatřil. Pocítil prudkou touhu po životě a dravě natáhl ruku, aby k sobě přitiskl tělo sestry Duckettové. Pečlivě pak zkoumal každý plovoucí předmět a pátral, zda to není Clevinger nebo Orr, připraven na jakékoli morbidní překvapení, avšak takové překvapení, jaké mu jednoho dne přichystal McWatt, věru nečekal. S burácivým rachotivým řevem motorů se zčistajasna zjevil z tišiny dálek a hnal se neuvěřitelně nízko podél pobřeží přímo ke kývajícímu se voru, na němž stál světlovlasý, tvarohově bílý Kid Sampson, jehož nahé kyčle bily svou vyzáblostí do očí i na tu dálku. A Kid Sampson vyskočil jako šašek a natáhl se, jako by se chtěl letadla dotknout, a přesně v tom zlomku okamžiku náhodné zaškádlení větru nebo možná drobné selhání McWattových pilotních schopností srazilo řítící se stroj tak nízko, že jedna vrtule přeťala Kida Sampsona v půli.
I lidé, kteří přitom nebyli, si pak naprosto přesně pamatovali, co následovalo po onom kratičkém, tichém cst!, jež zřetelně přehlušilo burácivé, dunivé vytí motorů McWattova letadla. Na voru zbyly jen dvě bílé hubené nohy, jakžtakž spojené přervanými šlachami zkrvavených přeťatých beder, a zůstaly tam nehnutě trčet neuvěřitelně dlouho, celou věcnost, než se se sotva slyšitelným šplíchnutím převážily dozadu do vody a ponořily se do ní tak, že bylo vidět jen groteskně roztažené prsty a křídově bílá chodidla.
Na pláži se rozpoutalo hotové peklo. Najednou se odkudsi zhmotnila sestra Cramerová a hystericky brečela Yossarianovi na prsou a Yossarian ji hladil po ramenou a tišil ji a druhou rukou objímal sestru Duckettovou, která se třásla po celém těle a taky vzlykala a její dlouhá, hranatá tvář byla smrtelně bledá. Všichni křičeli a zděšeně pobíhali a mužové vřískali jako vylekané ženy. V panice se snažili posbírat svoje věci, spěšně se pro ně shýbali a přitom úkosem sledovali hravé, sotva po kolena sahající vlny, dorážející na břeh, jako by na ně některá z nich měla užuž vychrstnout nějaký ohavný, rudý, odporný lidský orgán,

snad játra či plíce. Kdo byl ve vodě, snažil se z ní ze všech sil uniknout. Zapomínali plavat a brodili se a potáceli ke břehu, zadržováni přilnavým, dotěrným mořem, jako by kráčeli proti silnému větru. A z oblohy na ně pršel Kid Sampson. Ti, kdo na svých údech či trupech zjistili krvavé cákance, roztřásli se hrůzou a hnusem a nejraději by se byli ze své poznamenané kůže vysvlékli. Hnali se pryč v bezhlavém zmatku a přitom se vyděšeně ohlíželi, jako by je něco pronásledovalo. Hluboký, stinný, šumivý les se rozezvučel jejich vyděšenými vzdechy a výkřiky. Yossarian hnal před sebou obě klopýtající, škobrtající ženy a horečně je postrkoval a pobízel ke spěchu, jen jednou se s proklínáním vrátil, aby pomohl Hladovému Joeovi, který sebou plácl nosem přímo do potoka, protože se zamotal do přikrývky nebo možná zakopl o řemínek nepostradatelného fotoaparátu.
U eskadry už to všichni věděli. I muži v uniformách v táboře křičeli a zmateně pobíhali nebo stáli bez pohnutí jakoby zkamenělí hrůzou, jako třeba seržant Knight a doktor Daneeka, kteří měli hlavy obrácené vzhůru k obloze a zachmuřeně sledovali to nešťastné, osamělé letadlo s McWattem, jak v pomalých kruzích stoupá stále výš a výš.
"Kdo to je?" křičel Yossarian nervózně na doktora Daneeku, když se k němu doklopýtal, sotva dechu popadaje, a jeho temné oči žhnuly horečnatou úzkostnou předtuchou. "Kdo je v tom letadle?"
"McWatt," řekl seržant Knight. "Má tam s sebou ty dva nové piloty, vzal je na cvičný let. A je s ním taky doktor Daneeka."
"Ale vždyť já jsem tady," hlásil se doktor Daneeka podivně sevřeným hlasem a vrhl na seržanta Knighta polekaný pohled.
"Proč nejde dolů?" křičel Yossarian zoufale. "Proč pořád stoupá?"
"Asi se dolů bojí," odpověděl seržant Knight. Ani na okamžik nespustil zamračený pohled z osamoceného stoupajícího letadla. "Moc dobře ví, jak se v tom teď plácá."
A McWatt stále stoupal a stoupal, jeho bzučící letadlo šplhalo stále výš v pomalé oválné spirále, která ho vynášela daleko nad moře, když mířil k jihu, a daleko nad hnědočervené podhůří, když obkroužil letiště a letěl k severu. Brzy překročil výšku šestnácti set metrů. Motory letadla už jen šeptaly. Najednou pod ním překvapivě vybuchl obláček padáku a zanedlouho se objevil druhý a oba se snášely směrem k holému pásu přistávací dráhy. Na zemi se nic nepohnulo. Ještě třicet vteřin pokračoval letoun na jih po dráze, jež se teď už dala s jistotou předvídat, a pak ho McWatt nahnul na jedno křídlo a elegantně to otočil do protisměru.
"Ještě jsou tam dva," poznamenal seržant Knight. "McWatt a doktor Daneeka."
"Já jsem přece tady, seržante Knighte," ozval se doktor Daneeka vyčítavě. "Nejsem v letadle."
"Proč neskáčou?" ptal se seržant Knight nahlas sám sebe. "Proč neskáčou?"
"Vždyť je to nesmysl," hořekoval doktor Daneeka a hryzal si spodní ret. "Vždyť je to přece nesmysl."
Ale Yossarian najednou pochopil, proč McWatt neskáče, a rozeběhl se jako šílený táborem za jeho letadlem a mával rukama a křičel na něj úpěnlivě, aby šel dolů, McWatte, pojď dolů, ale nikdo ho zřejmě neslyšel, natož McWatt, a z Yossarianova hrdla se vydralo dlouhé, přidušené zaúpění, když McWatt vykroužil další zatáčku, zamával na pozdrav křídly, řekl si, ale co, však ono se to nezblázní, a naletěl rovnou do skalního masívu.
Plukovníka Cathcarta smrt Kida Sampsona a McWatta tak rozrušila, že zvýšil počet povinných letů na pětašedesát.

31. Paní Daneeková

Když se plukovník Cathcart dozvěděl, že v McWattově letadle zahynul i doktor Daneeka, zvýšil počet povinných letů rovnou na sedmdesát.
Prvním příslušníkem eskadry, který zjistil, že doktor Daneeka je mrtev, byl seržant Towser. Už předtím dostal totiž z kontrolní věže zprávu, že v pilotním formuláři, který McWatt vyplnil před startem, je jako pasažér uveden i doktor Daneeka. Seržant Towser tedy setřel slzu a na seznamu příslušníků eskadry přeškrtl doktorovo jméno. Ještě se mu chvěly rty, když se zvedl a vydal se zdráhavě za Gusem a Wesem, aby jim oznámil tu zlou zprávu. Diskrétně se přitom vyhnul rozhovoru s doktorem Daneekou samým a kolem zkormoucené lékařovy postavy, hřadující v pozdně odpoledním slunku jako obvykle na

stoličce mezi služebním stanem eskadry a stanem zdravotníků a připomínající náhrobní sochu, proplul co nejnenápadněji. Seržantu Towserovi bylo těžko u srdce. Teď už měl co dělat se dvěma mrtvými muži - Mudd, mrtvý muž z Yossarianova stanu, sice vlastně neexistoval, ale doktor Daneeka, nový mrtvý muž u eskadry, zato zcela určitě existoval a seržantu Towserovi bylo jasné, že z toho vznikne zapeklitý administrativní problém.

Gus s Wesem vyslechli seržanta Towsera se stoickým překvapením a svůj zármutek nedali najevo ani slovem. Asi za hodinu za nimi přišel sám doktor Daneeka, aby si dal toho dne už potřetí změřit teplotu a zkontrolovat krevní tlak. Teploměr tentokrát ukázal ještě o půl stupně méně, než byla jeho obvyklá podnormální teplota rovných šestatřicet. Doktora Daneeku to vyplašilo. Upřené, prázdné, tupé pohledy jeho pomocníků ho popuzovaly víc než jindy.

"Krucinál," zaútočil na ně se zdvořilostí jemu vlastní v neobvyklém návalu podrážděnosti, "jak si to vlastně představujete? Copak je to možné, aby měl člověk pořád tak nízkou teplotu a chodil po světě s ucpaným nosem?" Doktor Daneeka ze sebe vydal temné, trpitelské zafrkání a nespokojeně se vydal k protější stěně stanu, aby si vzal tabletku aspirinu a nějaký sulfonamid a vytřel si hrdlo argyrolem. Jeho sklíčená vlaštovčí tvář působila křehce a ztraceně. Začal si zimomřivě třít obě paže. "Jen se podívejte, jaká mi je zrovna teď zima. Jen jestli vy mi něco nezatajujete."

"Jste mrtev, pane doktore," oznámil mu jeden z jeho pomocníků.

Doktor Daneeka prudce zvedl hlavu. Že by špatně slyšel? "Cože?" vyjekl.

"Jste mrtev, pane doktore," opakoval lapiduch. "Proto je vám asi pořád taková zima."

"Ano, pane doktore. Pravděpodobně jste mrtvěj už dávno a my jsme na to jednoduše nepřišli."

"Co to proboha blábolíte, vy šílenci?" křičel doktor Daneeka a hrdlo se mu stáhlo dusivou, zmrazující předtuchou nějaké blízké nevyhnutelné katastrofy.

"Je to pravda, pane doktore," ujišťoval ho jeden z nich. "Podle záznamů jste letěl s McWattem, abyste si odbyl nějakou tu povinnou letovou hodinku. Padákem jste neseskočil, takže jste se při té havárii musel zabít."

"To je fakt, pane doktore," přisvědčoval druhý. "Buďte rád, že ještě vůbec nějakou teplotu máte."

O doktora Daneeku se pokoušela závrať. "Vy jste se oba zbláznili," prohlásil. "Ohlásím to seržantovi Towserovi jako porušení subordinace."

"Seržant Towser nám to právě přišel říct," řekl jeden z nich. "Ministerstvo války to určitě co nejdřív oznámí vaší ženě."

Doktor Daneeka zaúpěl a vyletěl ze zdravotnického stanu, aby si to vyřídil se seržantem Towserem. Ten se od něho s odporem odtáhl a poradil mu, aby se držel co možná stranou, dokud se odpovědně nerozhodne, jak bude naloženo s jeho ostatky.

"Sakra, tak se mi zdá, že je vážně mrtvěj," truchlil jeden z jeho pomocníků tichým, uctivým hlasem. "Bude mi tu chybět. Byl to docela fajn chlap, viď?"

"No jo, to byl," souhlasil jeho kolega. "Ale na druhou stranu jsem docela rád, že už natáh bačkory, buzerant jeden. To ustavičný měření tlaku mi už šlo vážně na nervy."

Paní Daneeková, manželka doktora Daneeky, však nebyla ráda, že doktor Daneeka natáhl bačkory, a když se z telegramu ministerstva války dozvěděla, že její manžel zahynul v boji, narušila noční poklid Staten Islandu srdceryvnými výkřiky plnými žalu. Přišly sousedky, aby ji utěšily, a jejich manželé jí projevovali upřímnou soustrast a tajně doufali, že se brzy někam odstěhuje a ušetří jim povinnost prokazovat i nadále vřelou účast s ranou, která ji postihla. Téměř týden se ta ubohá žena utápěla v hlubokém zoufalství. Pozvolna, s hrdinským úsilím, v sobě sbírala síly, aby mohla začít přemýšlet o budoucnosti, která v sobě pro ni a její děti skrývala řadu závažných problémů. Právě se začala vyrovnávat se svou ztrátou, když u ní zazvonil pošťák se zprávou, která ji zasáhla jako blesk z čistého nebe - s dopisem od manžela ze zámoří, v němž ji důtklivě zapřísahal, aby nebrala vážně žádné špatné zprávy, jež se jí dostanou do rukou. Paní Daneeková z toho byla úplně vedle. Datum dopisu bylo nečitelné. Rukopis byl rozmazaný, roztřesený a uspěchaný, ale styl dopisu se podobal manželovu a znala dobře i ten melancholický, trpitelský tón, který byl tentokrát ještě nápadnější. Paní Daneeková byla bez sebe radostí a nemohla zadržet úlevný pláč a ten pomačkaný, ohmataný list vojenského dopisního papíru tisíckrát zulíbala. Spěšně načrtla svému manželovi pár vděčných řádků, v nichž ho žádala o podrobnosti,

a ministerstvu války poslala telegram, ve kterém je informovala o omylu. Ministerstvo války dotčeně odpovědělo, že žádný omyl nepřipadá v úvahu a že se paní Daneeková zřejmě stala obětí nějakého úchylného, sadistického falšovatele dopisů, sloužícího u eskadry jejího muže. Dopis, který poslala manželovi, se jí vrátil neotevřený s nálepkou ADRESÁT ZAHYNUL V BOJI.
Paní Daneeková tedy krutě ovdověla podruhé, ale tentokrát její žal poněkud zmírnilo vyrozumění z Washingtonu, že má nárok na celou příslušnou částku manželova vojenského pojištění, která činí deset tisíc dolarů a bude jí kdykoli na požádání proplacena. Uvědomila si, že ani jí, ani dětem nehrozí bezprostřední nebezpečí smrti hladem, a to jí na tváři vyloudilo statečný úsměv, který symbolizoval zvrat v jejím trápení. Hned druhého dne ji Úřad pro péči o válečné vysloužilce dopisem informoval, že vzhledem k manželově smrti má do konce svého života nárok na jeho důchod a že jí kromě toho budou uhrazeny pohřební výlohy ve výši dvou set padesáti dolarů. Šek v této výši byl přiložen. Její vyhlídky do budoucna se pomalu, ale nezadržitelně jasnily. Ještě v témže týdnu obdržela připiš od Správy sociálního zabezpečení, v němž se jí dávalo na vědomí, že podle zákona o podpoře starých a pozůstalých osob z roku 1935 budou ona sama a jí vyživované osoby, než dosáhnou osmnácti let, dostávat pravidelnou měsíční podporu, a že jí kromě toho přísluší jednorázová úhrada pohřebních výloh ve výši dvou set padesáti dolarů. Těmito dopisy od státních institucí prokázala manželovo úmrtí u tří pojišťoven, u kterých její manžel uzavřel životní pojistky, každou na padesát tisíc dolarů; její nárok byl bez meškání uznán a likvidován. Každý den objevila nové neočekávané poklady. Narazila na klíček k bezpečnostní schránce, ve které našla čtvrtou životní pojistku, rovněž na padesát tisíc dolarů, a osmnáct tisíc dolarů v hotovosti, které se doktoru Daneekovi podařilo uchránit před daňovým úřadem. Proč by je tedy měla pošetile přihlašovat ke zdanění ona? Bratrstvo, jehož byl její manžel členem, jí věnovalo místo na hřbitově. Jiné bratrstvo, jehož byl rovněž členem, jí poslalo šek na úhradu pohřebních výloh ve výši dvou set padesáti dolarů. Okresní sdružení lékařů jí poskytlo dalších dvě stě padesát dolarů, rovněž na úhradu pohřebních výloh.
Začali se jí dvořit manželé jejích nejlepších přítelkyň. Paní Daneekovou samozřejmě nemohlo netěšit, jaký vzaly věci obrat, a dala si udělat přeliv. Její fantastické bohatství se neustále hromadilo a denně si musila naléhavě připomínat, že všechny ty statisíce dolarů, kterými nyní disponovala, jí nejsou k ničemu, když se o to bohatství nemůže podělit se svým chotěm. Žasla nad tím, kolik různých organizací projevuje tak vřelý zájem o důstojný pohřeb doktora Daneeky. A ten zatím prožíval na Pianose hotové peklo, jak se snažil udržet mezi živými, a zoufale hledal odpověď na otázku, proč mu jeho žena neodepsala na jeho list.
Mužové, kteří sprostě proklínali jeho památku za to, že jeho smrt poskytla plukovníku Cathcartovi záminku ke zvýšení počtu povinných bojových letů, ho bez milosti vyobcovali z eskadry. Záznamy svědčící o jeho smrti se množily jako houby po dešti, navzájem se potvrzovaly a dosvědčovaly ji mimo vší pochybu. Přestával dostávat plat a příděl potravin a jeho život závisel na dobročinnosti seržanta Towsera a Mila, kteří ovšem oba dobře věděli, že je mrtev. Plukovník Cathcart ho zásadně odmítal přijmout a podplukovník Korn se dal prostřednictvím majora Danbyho slyšet, že jestli se mu doktor Daneeka někdy objeví na velitelství skupiny, dá ho na místě zpopelnit. Major Danby prozradil, že na skupině nemůžou lékaře eskader už dávno ani cítit, což zavinil doktor Stubbs, ten lajdácký doktor od Dunbarovy eskadry s čupřinatou hlavou a velkým podbradkem, co tam naschvál provokativně rozséval sémě vzpoury, protože na příslušných formulářích doporučoval zprostit letové povinnosti všechny muže, kteří měli za sebou šedesát bojových letů, a rozkacené velitelství skupiny muselo všechny ty nesmyslné návrhy zamítat a vracet je s příkazy, které zmateným pilotům, navigátorům, bombardérům a střelcům ukládaly nové bojové úkoly. Morálka tam rychle upadala a na Dunbara musel být dokonce uvalen dozor. Na skupině byli rádi, že doktor Daneeka zařval, a neměli ani v úmyslu žádat za něj náhradu.
Za daných okolností nemohl doktora Daneeku vrátit životu ani kaplan. Jeho zděšení se změnilo v rezignaci a doktor Daneeka stále více připomínal chorého hlodavce. Pytlíky pod očima mu splaskly a potemněly a pod ochranou stínů se bezcílně šátral kolem tábora jako všudypřítomné strašidlo. Dokonce i kapitán Flume před ním zděšeně couvl, když u něho hledal v lese pomoc. Gus a Wes ho nemilosrdně odháněli od stanu ošetřovny a odmítli mu dokonce i změřit teplotu. Teprve tehdy si plně uvědomil, že je pro své okolí opravdu stoprocentně mrtev, a chce-li se zachránit, musí s tím něco udělat proklatě rychle.

Pomoc hledal jedině u své ženy. Napsal jí srdcervoucí psaní, v němž ji prosil, aby jeho tragický případ předložila k přešetření ministerstvu války a zapřísahal ji, aby se ihned spojila s velitelem jeho skupiny plukovníkem Cathcartem a přesvědčila ho, bez ohledu na to, co se o něm dosud dozvěděla, že je to skutečně on, její manžel, doktor Daneeka, kdo u ní hledá spásu, a ne nebožtík Daneeka či nějaký podvodník. Hloubka zoufalství, vtělená do oné téměř nečitelné prosby, paní Daneekovou ohromila. Zmocnily se jí výčitky svědomí a byla v pokušení udělat, co na ní žádal, ale hned další dopis, který toho dne otevřela, jí posílal právě plukovník Cathcart, velitel skupiny jejího muže, a začínal takto:
Vážená - vážený - vážení paní - pane - slečno - přátelé Daneeková, slova nemohou vyjádřit hluboký osobní zármutek, který ve mně vyvolala zpráva o tom, ze vás manžel - syn - otec - bratr zahynul - byl zraněn v boji - je pohřešován.
Paní Daneeková se s dětmi odstěhovala do Lansingu ve státě Michigan a nikomu neoznámila svou novou adresu.

32. Yo-Yovi spolubydlící

Když nastalo chladné počasí a nízko po zachmuřené, břidlicově šedé obloze se jako nemotorné velryby šinuly velké mraky, jeden oblak za druhým, připomínající nekonečné vlny bzučících, temných, kovových hejn bé-sedmnáctek a bé-ctyřiadvacítek, přelétávajících před dvěma měsíci v den invaze do jižní Francie ostrov po startu z operačních leteckých základen na italské pevnině, měl Yossarian ve stanu příjemně teplo. Všichni u eskadry věděli, že moře už dávno vyvrhlo hubené nohy Kida Sampsona na vlhký písečný břeh a že se tam teď válejí a hnijí jako dvojice pokroucených nafialovělých větví někde v močále. Nikdo je nešel odstranit, ani Gus s Wesem, ba dokonce ani poskokové z nemocniční márnice, každý se tvářil, jako by tam nohy Kida Sampsona vůbec nebyly, že je odliv odnesl někam na jih jako všechno, co zbylo z Clevingera a z Orra. Občas se někdo potají připlížil k tomu místu a z křoví se perverzně kochal pohledem na ty tlející hnáty, ale s příchodem chladného počasí přešla i na to každého chuť.
Krásné dny byly ty tam a s nimi se přestaly vyskytovat i snadné bojové lety. Padal bodavý déšť a všude ležela těžká, studivá mlha, a do vzduchu se mohlo tak jednou týdně, když se trochu vyjasnilo. V noci skučel vítr. Sukovité, zakrslé kmeny stromů skřípaly a naříkaly a nutily Yossarianovu mysl, aby se každé ráno, ještě než se stačil zcela probudit, zabývala vyzáblýma nohama Kida Sampsona, které tam venku za těch bezhvězdných, chladných, větrných říjnových nocí v ledovém dešti na mokrém písku bobtnaly a rozpadaly se s důsledností dobře seřízených hodinek. Od nohou Kida Sampsona přeskočily jeho myšlenky k ubohému sténajícímu Snowdenovi a zase ho viděl před sebou, jak hyne zimou v zadní části letadla a daří se mu skrývat svoje věčné, nezměnitelné tajemství uvnitř měkce vyložené, pancéřové protiflakové kombinézy, než mu Yossarian vyčistí a ováže nesprávnou ránu na noze, a teprve potom je ze sebe znenadání vychrstne všude kolem na podlahu. Když se večer snažil usnout, probíral Yossarian v duchu seznam všech mužů, žen a dětí, všech lidí, které znal a kteří už zemřeli. Snažil se rozpomenout na všechny padlé vojáky, vyvolával si v mysli podobu všech starších osob, s kterými se stýkal jako dítě - všech tetiček, strýčků, sousedů, rodičů a prarodičů, svých i cizích, všech těch smutných, pošetilých obchodníčků, kteří za rozbřesku otvírali své zaprášené krámky a pachtili se v nich bez oddechu až do půlnoci. I ti už všichni zemřeli. Počet zemřelých nezadržitelně rostl. A Němci stále ještě bojovali. Smrt byla podle všeho nezvratná a Yossarian se začal děsit toho, že i on už svou životní partii prohrál.
Yossarian měl ve svém stanu příjemně teplo, když nastalo chladné počasí, protože Orrova kamínka fungovala naprosto bezvadně, a bylo by se mu tam žilo docela obstojně, kdyby ho netrápily vzpomínky právě na Orra a kdyby mu tam jednoho dne divoce nevtrhla ta parta rozjařených spolubydlících, členů dvou kompletních bojových posádek, o které požádal plukovník Cathcart po smrti Kida Sampsona a McWatta a jež dorazily na místo za necelých osmačtyřicet hodin. Yossarian se jednoho dne vrátil celý zdrchaný z náletu, a když viděl, že jich má plný stan, na znamení protestu přímo zavyl - dlouze, hlasitě, skřehotavě.
Byli čtyři, a když si navzájem pomáhali sestavit polní lůžka, byli pořád samá legrace. Vyváděli jako malí kluci. Jen je Yossarian uviděl, bylo mu jasné, že jsou úplně nemožní. Byli veselí, překypovali horlivostí a energií a všichni se znali už ze Států. Beznadějné případy. Hlučná, sebevědomá štěňata, prázdné

jednadvacetileté makovice. Studovali na různých univerzitách a byli zasnoubeni s hezkými, upravenými děvčaty, jejichž fotografie se už smály z rámečků postavených na římse nad Orrovým krbem. Doma měli motorové čluny, hráli tenis a jezdili na koni. Jeden z nich už dokonce spal s nějakou starší ženskou. V různých částech vlasti znali tytéž lidi a jeden každý z nich chodil do školy aspoň s jedním bratrancem či sestřenicí jednoho každého ze zbývajících tří. Poslouchali přenosy z amerického baseballového mistrovství a upřímně je zajímalo, jak doma dopadla poslední utkání v americkém fotbalu. Byli to zabedněnci a měli vysokou bojovou morálku. Byli šťastní, že válka ještě neskončila a že mohou na vlastní kůži zažít, jak vypadá opravdový boj. Ještě zdaleka neměli vybaleno, a už je Yossarian vyhodil.
Nepřipadá v úvahu, s těmihle lidmi přece on nebude bydlet v jednom stanu, vysvětloval Yossarian neústupně seržantu Towserovi, jehož nažloutlá tvář pak vypadala velice malomyslně, když Yossarianovi sděloval, že ty nové důstojníky bude asi muset přece jen přijmout. Není prý oprávněn žádat od velitelství skupiny další stan pro šest mužů, když Yossarian jeden obývá úplně sám.
"Já ten stan neobývám sám," prohlásil zamračeně Yossarian. "Bydlí tam se mnou ten mrtvěj chlap. Jmenuje se Mudd."
"Prosím vás, pane kapitáne," povzdechl si seržant Towser unaveně a vrhl kradmý pohled před vchod, kde postávali oni čtyři vyjevení noví důstojníci a mlčky, zaraženě je poslouchali. "Mudd přece zahynul při tom náletu na Orvieto. Vždyť to přece víte. Letěl hned vedle vás."
"Tak proč mi ze stanu nevystěhujete jeho věci?"
"Protože se u nás vlastně vůbec nehlásil. Pane kapitáne, prosím vás, nezačínejte s tím zase. Jestli chcete, můžete se nastěhovat k poručíku Natelymu. Poslal bych vám tam z kanceláře nějaké lidi, aby vám pomohli přenést si k němu věci."
Avšak zřeknout se Orrova stanu, to znamenalo zřeknout se Orra samého a vydat ho na pospas posměchu a kolektivnímu zneuctění, které mu hrozilo od těch čtyř prostoduchých důstojníků, chystajících se do stanu nastěhovat. Nebylo by přece spravedlivé, aby tihle nafoukaní cucáci přišli zadarmo k hotovému a jen tak beze všeho se nakvartýrovali do nejžádanějšího stanu na ostrově. Ale předpis je předpis, vysvětloval seržant Towser, a tak Yossarianovi nezbylo než jim s náznakem rezignovaně omluvného postoje uvolnit místo a utrousit sem tam kajícně nějakou dobrou radu, když mu bezohledně ničili jeho soukromí a počínali si ve stanu jako doma.
Yossarian se ještě nikdy nedostal do styku s partou, která by ho deptala tak citelně jako tihle hoši. Měli ustavičně dobrou náladu. Všemu se chechtali, Yossarianovi říkali žertovně Yo-Yo, a když se pozdě večer vraceli do stanu, pokaždé se jim povedlo vzbudit ho svou nemotornou, škobrtavou, hihňavou snahou chovat se tiše. Jakmile se naštvaně posadil na posteli a začal jim nadávat, zasypali ho chlácholivými výkřiky, přetékajícími trapným, rozjařeně družným kamarádstvím. Pokaždé by je byl nejraději ubil. Strašně mu připomínali synovečky kačera Donalda. Yossariana se báli a neustále ho pronásledovali projevy štědrosti, o které ani v nejmenším nestál, a otravovali ho ustavičnými drobnými pozornostmi. Byli bezstarostní, chlapečtí, družní, naivní, drzí, uctiví a nezvládnutelní. A hloupí - na nic si nestěžovali. Plukovníka Cathcarta obdivovali a podplukovníka Korná pokládali za neobyčejně vtipného člověka. Yossariana se báli, ale sedmdesáti bojových letů plukovníka Cathcarta vůbec ne. Prostě čtyři prostoduší zelenáči, kteří měli ze všeho srandu a Yossariana dohánělí k šílenství. Nebyl schopen jim vysvětlit, že on je vrtošivý, mrzoutský osmadvacetiletý podivín, že patří k jiné generaci, do jiné éry, do jiného světa, že užívat si už ho nudí, že to nestojí za tu námahu, že i oni ho nudí. Nedokázal je přimět, aby drželi hubu; byli horší než ženské. Na to, aby šli trochu do sebe a uvědomili si veškerou tíhu života, neměli dost rozumu.
Brzy se za nimi začali táhnout kamarádi od jiných eskader a z Yossarianova stanu si udělali svůj zapadák. Často se ani nemohl protlačit dovnitř. A nejhorší bylo, že už si tam nemohl vodit sestru Duckettovou. Kde jinde se mohli milovat, když venku vládlo takové hnusné počasí? Tuhle pohromu nepředvídal. Měl nutkání rozrazit jim každému lebku pěstí nebo je aspoň jednoho po druhém drapnout za kalhoty a za límec a jednou provždy je vyházet do zatuchlého, zahnívajícího plevele mezi jeho pisoárem, odloženou polévkovou konví s proděravělým dnem, a latrínou eskadry, sbitou ze sukovitých jedlových prken, která stála kousek dál a vypadala jako opuštěná plážová kabina.
Avšak místo aby jim rozrazil hlavy, trmácel se v galoších a černém nepromokavém plášti zamženou

temnotou za Náčelníkem Bílým Polozubem, aby se ho zeptal, jestli by se k němu nechtěl přestěhovat a nevypudil ty zmlsané, fajnové mazánky z jeho stanu svými výhrůžkami a prasáckým chováním. Ale Náčelník Bílý Polozub se třásl zimou a myslel pouze na to, že už má nejvyšší čas přestěhovat se do špitálu a umřít tam na zápal plic. Instinkt mu prozradil, že nadešla jeho chvíle. Na prsou ho bolelo a neustále pokašlával. Už ani whisky ho nedokázala zahřát. A nejstrašnější bylo, že se kapitán Flume nastěhoval zpátky do své maringotky. To bylo zlé znamení, jež bylo možné vyložit jen jedním způsobem.
"Musel se vrátit," přesvědčoval Yossarian zachmuřeného Indiána s mohutným hrudníkem, jehož kdysi ostře řezaná bronzová tvář už ztratila všechnu ušlechtilost a byla teď nezdravě šedá, v marné snaze ho trochu povzbudit. "Kdyby žil v tomhle počasí dál v lese, určitě by co nejdřív zhebnul zimou."
"Kdepak, počasí by toho poseru z lesa nevyhnalo," odporoval mu zatvrzele Náčelník Bílý Polozub. Poklepal si na čelo a tvářil se tajemně. "Ani nápad. Ten něco ví. Ví, že přišla chvíle, kdy musím umřít na zápal plic. To je to, co mu dává jistotu. A já vím, že nadešel můj čas."
"Co na to říká doktor Daneeka?"
"Já nemůžu říkat vůbec nic," prohlásil lítostivě doktor Daneeka ze své stoličky v temném koutě stanu. V mihotavém světle svíčky měla jeho hladká, zašpičatělá, drobná tvář tmavě zelenou barvu. Odevšad bylo cítit plíseň. Žárovka ve stanu praskla už před několika dny, ale ani jeden z těch dvou nenašel v sobě dost energie, aby ji vyměnil za novou. "Nesmím už provozovat lékařskou praxi," dodal doktor Daneeka.
"Je totiž mrtvěj," popásal se na něm zrakem Náčelník Bílý Polozub a potěšeně se rozřehtal, pokud mu to zahleněné hrdlo dovolovalo. "To je přece hlína."
"Už mi ani nedávají plat."
"To je vážně hlína," opakoval Náčelník Bílý Polozub. "Celou dobu mu ležely v žaludku moje játra, a podívej se, jakej to s ním vzalo rychlej konec. Je po něm. Zabila ho jeho vlastní chamtivost."
"Kdepak, nic takového," řekl na to doktor Daneeka klidným, nevzrušeným hlasem. "Chamtivost ještě nikoho nezabila. To všechno ten všivej doktor Stubbs. Poštval proti doktorům skupiny plukovníka Cathcarta a podplukovníka Korná. Tou svou pitomou zásadovostí kazí renomé celé doktorské profesi. Jestli si nedá pozor, tak ho dá sdružení lékařů jeho státu na černou listinu a žádná nemocnice ho nevezme."
Yossarian sledoval, jak Náčelník Bílý Polozub pečlivě nalévá do tří lahviček od šampónu whisky a ukládá je do vaku, který si právě balil.
"Až půjdeš do špitálu, nechtěl by ses cestou stavit u mě a dát aspoň jednomu z nich do nosu?" navrhl mu. "Mám je tam čtyři, a za chvíli mě z toho stanu vyštípou."
"Poslyš, přesně něco takovýho se kdysi přihodilo celýmu mýmu kmeni," řekl na to Náčelník Bílý Polozub s radostným zadostiučiněním. Sedl si na lůžko a zachechtal se. "Proč si neřekneš kapitánu Blackovi, aby ti je odtamtud vykopal? Byl by jistě bez sebe blahem."
Při pouhé zmínce o kapitánu Blackovi stáhl Yossarian kysele obličej. Kapitán Black se na nové letce už dávno vytahoval pokaždé, když si přišli do zpravodajského stanu pro mapy nebo informace. V souvislosti s kapitánem Blackem se jeho postoj k spolubydlícím rázem změnil a začalo mu jich být vlastně líto. Oni přece za to nemůžou, že jsou tak mladí a milí, říkal si, když si nejistým kuželem světla baterky vyhledával v temnotě cestu zpět. I on si přál být mladý a milý. A že jsou kurážní, sebevědomí a bezstarostní? To také není jejich chyba. Bude s nimi muset mít chvíli trpělivost. Postačí, když jednoho nebo dva z nich zabijou a zbylí budou aspoň raněni, a stanou se z nich normální lidi. Sliboval si, že bude vůči nim snášenlivější a benevolentnější, ale když s tímto mírumilovným předsevzetím nakoukl do stanu a uviděl v krbu vysoko plápolat oheň, ztratil leknutím dech. Orrova nádherná březová polena se mění v dým! Jeho spolubydlící je zapálili! Ohromeně civěl do těch čtyř buranských, rozhicovaných tváří a chtělo se mu vmést do nich záplavu šťavnatých kleteb. Zdravili ho přátelskými výkřiky a pohostinně ho vybízeli, aby si přitáhl židli a ochutnal jejich kaštany a pečené brambory, a on by jim byl nejraději otloukl hlavy o sebe. Co si s nimi počne?
A hned příštího rána zlikvidovali mrtvého muže v jeho stanu. Trvalo to jen chvilku a byl pryč! Odnesli jeho kavalec a všechny jeho věci do křoví a jednoduše to tam pohodili a pak se vítězoslavně vrátili a hrdě si mnuli ruce jako po dobře vykonané práci. Jejich nezlomná rozhodnost, jejich zápal, jejich praktičnost a schopnost udělat vše, co si zamanou, to všechno Yossariana omračovalo. V kratičké

chvilce energicky vyřešili problém, se kterým Yossarian a seržant Towser zápolili neúspěšně už několik měsíců. Yossariana to vyděsilo - dostal strach, že jeho se možná dokážou zbavit stejně jednoduše - a běžel za Hladovým Joem a uprchl s ním do Říma den předtím, než se Natelyho děvka konečně jednou pořádně vyspala a probudila se po uši zamilovaná.

33. Natelyho děvka

V Římě se mu stýskalo po sestře Duckettové. Když Hladový Joe odletěl se svým kurýrním letadlem, bylo to prakticky to jediné, čím si mohl krátit dlouhou chvíli. Yossarianovi se po sestře Duckettové stýskalo tak strašně, že vyběhl do ulic a lačně pátral po Lucianě, na jejíž smích a neviditelnou jizvu nemohl zapomenout, nebo po té podnapilé, rozcuchané couře s kalným pohledem, které z hluboce rozepnuté oranžové saténové blůzky dráždivě vykukovala překypující bílá podprsenka a kterou tenkrát Aarfy tak necitelně donutil, aby svůj nemravný prsten s lososově růžovou kamejí vyhodila z okénka auta. Jak po těch děvčatech toužil! Avšak hledal je marně. Beznadějně je obě miloval a věděl, že už žádnou z nich nikdy neuvidí. Zmocňovalo se ho zoufalství. Začaly ho pronásledovat vidiny. Prahl po sestře Duckettové, aby jí mohl vyhrnout sukni až do pasu a obnažit její útlá stehna až k bokům. Rozdal si to místo toho s nějakou hubenou prostitutkou, kterou trápil vlhký kašel - sbalila ho v jedné úzké uličce mezi dvěma hotely. Nebylo to však zdaleka ono, a tak spěchal do ubikace mužstva za macatou, přítulnou služkou v sněhobílých kalhotkách, která byla sice celá pryč z toho, že ho zase vidí, ale nepodařilo se jí patřičně ho uspokojit. Zůstal tam a šel si brzy lehnout, sám. Ráno se probudil celý otrávený a po snídani tam povalil jakousi pěknou, malou, buclatou dívčinu, kterou tam objevil, ale i s ní to nestálo za moc, a tak ji hned potom vyhnal a šel se ještě trochu prospat. Dřímal až do oběda a pak se vydal nakupovat dárky pro sestru Duckettovou. Služce se sněhobílými kalhotkami koupil šálu a ta mu svou vděčnost projevila tak lačně, že zase ihned začal šílet po sestře Duckettové a žádostivě se vyřítil ven znovu pátrat po Lucianě. Místo ní však našel Aarfyho, kterého dopravil do Říma vracející se Hladový Joe ještě s Dunbarem, Natelym a Dobbsem. Aarfy se však toho večera odmítl zúčastnit opilé záchranné výpravy, jejímž cílem bylo vysvobodit Natelyho děvku z rukou postarších vojenských hlavounů, kteří ji drželi v zajetí v jednom hotelu, protože nechtěla říct strejdo.

"Proč bych měl zrovna kvůli ní riskovat, že přijdu do maléru?" ptal se Aarfy povýšenecky. "Ale tohle Natelymu neříkej. Pověz mu, že mám neodkladnou schůzku s jedním velmi významným členem bratrstva."

Parta postarších vojenských hlavounů nechtěla Natelyho děvku pustit, dokud ji nedonutí říct strejdo.

"Řekni strejdo," chtěli po ní.

"Strejdo," řekla.

"Ale ne. Řekni strejdo."

"Strejdo," řekla.

"Pořád to nechápe."

"Pořád to ještě nechápeš, viď? Jak tě máme nutit, abys řekla strejdo, když nám vždycky poslušně vyhovíš a řekneš to? Už je ti to jasný? Takže když ti řekneme, abys řekla strejdo, neříkej strejdo. Ano? Tak řekni strejdo."

"Strejdo," řekla.

"Ale ne, neříkej strejdo! Řekni strejdo."

Neřekla strejdo.

"Výborně!"

"Senzace!"

"No konečně. Řekni strejdo!"

"Strejdo," řekla.

"To nemá cenu."

"Nemá to cenu, není to vono. Prostě na nás kašle. To není žádná sranda, nutit ji, aby řekla strejdo, když je jí úplně fuk, jestli ji nutíme říct strejdo nebo ne."

"Vono je jí to fakticky fuk. Řekni noha."

"Noha."
"Vidíte? Mužem si dát třeba nohu za krk, jí je to mašlička. Jsme pro ni vzduch. Mužem ti bejt ukradený, viď?"
"Strejdo," řekla.
Opravdu jí mohli být ukradení, a to je hrozně rozčilovalo. Pokaždé když zívla, surově s ní zatřásli. Vyhrožovali jí, že ji vyhodí z okna, ale ani to ji nevyvedlo z klidu. Ty vysoce postavené činitele to totálně demoralizovalo. Nudila se, nic ji nezajímalo a strašně se jí chtělo spát. Táhla to nepřetržitě už dvaadvacet hodin a litovala, že jí ti chlapi nedovolili odejít zároveň s dvěma dalšími děvčaty, s nimiž tu orgii zahájili. Nedovedla pochopit, proč jim tak záleželo na tom, aby se smála, když se smáli oni, a proč chtěli, aby se jí líbilo, když se s ní milovali. Byla to pro ni všechno jedna velká záhada, ale vůbec ji to nezajímalo. Nevěděla, co po ní vlastně chtějí. Vždycky když se jí zavřely oči a hlava jí klesla na prsa, zatřásli s ní a probudili ji a znovu ji nutili, aby řekla strejdo. A vždycky když řekla strejdo, byli moc zklamaní. Co to asi znamená, to strejdo, říkala si. Seděla na pohovce v trpné, flegmatické otupělosti, pusu ochable pootevřenou, všechno šatstvo nedbale pohozené v koutě na podlaze, a právě když ospale uvažovala o tom, jak dlouho asi ještě hodlají sedět nazí kolem ní v tom elegantním hotelovém apartmá a nutit ji, aby řekla strejdo, přivedla tam Orrova stará přítelkyně, která se mohla málem počurat, jak se smála Yossarianovým a Dunbarovým opilým fórkům, Natelyho a ostatní členy jeho povedené záchranné expedice.
Dunbar vzal Orrovu starou přítelkyni s láskyplnou vděčností za zadek a podal ji jako štafetu dozadu Yossarianovi, který si ji opřel o dveře, objal ji oběma rukama kolem boků a chlípně se o ni otíral celým tělem. Objevil se však Nately, chytil Yossariana za paži, odtrhl ho od ní a odvedl ho do modrého salónu, kde už byl Dunbar v plné práci. Všechno, co mu přišlo do ruky, vyhazoval oknem ven na dvůr. Dobbs se zase ohánět stojanem popelníku a demoloval nábytek. Náhle se ve dveřích vedoucích do dalšího pokoje zjevil nahý, směšný človíček, kterému na břichu svítila jizva po operaci slepého střeva, a zabečel:
"Co se tady děje?"
"Máš špinavý nohy, lemoune," řekl mu Dunbar.
Muž si oběma rukama přikryl přirození a zmizel. Dunbar, Dobbs a Hladový Joe tedy blaženě pokračovali v demolici a co dokázali uzvednout - elá... hop! - vyletělo oknem. Brzy byli hotovi s různými součástmi uniforem, povalujících se po gaučích, a s příručními zavazadly na podlaze a právě se pustili do likvidace cedrové skříně, když se znovu otevřely dveře do vedlejší místnosti a capkavě do nich vstoupil jiný bosý pán, který od krku nahoru vypadal neobyčejně distingvovaně.
"Poslyšte, nechtě toho, ano?" vyštěkl. "Co si to vůbec dovolujete?"
"Máš špinavý nohy, lemoune," řekl mu Dunbar.
Muž si zakryl klín stejně jako ten první a ztratil se. Nately se hnal za ním, ale cestu mu zastoupil onen první oficír, který si před sebou držel jako zástěru polštář.
"Poslyšte, chlapi!" zařval rozkaceně. "Nechtě toho, jo?"
"Nechtě toho, jo?" odpověděl Dunbar.
"To jsem řekl já vám."
"To jsem řekl já vám," řekl Dunbar.
Muž ve dveřích popuzeně zadupal, ale očividně ztratil páru. "To po mně schválně všechno opakujete?"
"To po mně schválně všechno opakujete?"
"Že U dám přes držku." Muž zvedl pěst.
"Abych nedal přes držku já tobě," varoval ho Dunbar chladně. "Jseš německej špión a dám tě zastřelit."
"Nejsem žádnej německej špión. Jsem americký plukovník."
"Na amerického plukovníka nevypadáš. Vypadáš jako malej tlouštík, kterej si před sebou drží polštář. Kdepak máš uniformu, ty americkej plukovníku?"
"Před chvilkou jste mi ji vyhodili z okna."
"Tak už dost legrace, mládenci," prohlásil Dunbar. "Zavřete toho pitomce, až zčerná. Odvezte ho na stanici, zamkněte ho tam do cely a zahoďte klíc."
Plukovník zbledl strachem. "Zbláznil jste se? Kde máte odznak? Hej, vy? Kdo vás tam pustil?"
Otočil se však příliš pozdě a Nately, který v druhé místnosti zahlédl sedět na pohovce svoje děvce, mu

jako blesk proklouzl za zády dovnitř. Ostatní tam pronikli za ním a octli se uprostřed celého hejna nahatých hlavounů. Hladový Joe se hystericky rozesmál, když je spatřil, ukazoval si prstem na jednoho po druhém a plácal se užasle do cela a do stehen. Dvě z těchto postav, mohutnější než ostatní, vykročily sveřepě proti nim, ale když si povšimly disgustovaných, nepřátelských pohledů Dunbarových a Dobbsových a uviděly, že Dobbs třímá dosud v ruce jako dvouhlavý kyj onen popelníkový stojan z tepaného železa, jímž předtím demoloval nábytek v salónu, daly se spěšně na ústup. Nately už seděl vedle své milované. Několik vteřin na něj tupě hleděla, jako by ho nepoznávala. Potom se jí na tváři objevil mdlý úsměv, přivřela oči a hlava jí klesla na jeho rameno. Nately upadl do extáze - bylo to poprvé, kdy se na něj usmála.
"Filpo," pravil jeden nenápadný, štíhlý, značně vyčerpaný pán, který se ani nenamáhal vstát z křesla. "Vy jste neuposlechl rozkazu. Řekl jsem vám přece jasně, abyste je vyhodil, a vy jste je místo toho přivedl sem. Nechápete, že v tom je jistý rozdíl?"
"Vyházeli nám všechny věci z okna, pane generále."
"Výborný manévr. I naše uniformy? To bylo od nich chytré. Bez uniforem nikoho nepřesvědčíme, že jsme vysocí důstojníci."
"A co takhle zjistit si jejich jména, Lou, a potom -"
"Uklidni se, Nede," zarazil mluvícího unaveně štíhlý muž. "Přesuny obrněných divizí během bojových akcí, na to jsi možná kofr, ale složité společenské situace jsou pro tebe španělská vesnice. Dříve nebo později dostaneme svoje uniformy zpátky a pak zase budeme jejich nadřízení. Opravdu nám vyhodili uniformy z okna? To byl skvělý taktický tah."
"Vyhodili z okna úplně všechno."
"I to, co bylo ve skříni?"
"Vyhodili ven i tu skříň, pane generále. To byla ta rána, kterou jsme slyšeli, když jsme si mysleli, že nás jdou pobít."
"A teď vyhodíme z okna vás," vyhrožoval Dunbar.
Generál poněkud pobledl. "Co toho člověka tak rozčililo, proboha?" ptal se Yossariana.
"S tím nejsou žádné žerty," řekl Yossarian. "Tu holku byste měli radši pustit."
"Spánembohem, jen si ji vemte," zvolal generál ulehčeně. "Stejně z ní máme všichni mindráky. Za těch sto dolarů, co jsme jí dali, nás mohla aspoň trošku nenávidět, nebo dát najevo, že se jí hnusíme. Ale nestáli jsme jí zřejmě za to. Ten vás hezký mladý přítel má o ni zřejmě velký zájem, jak vidím. Sledujte, jak jí pod záminkou, že jí natahuje punčochy, pořád zapomíná prsty mezi stehny."
Nately se provinile začervenal, přistižen při činu, a s dalšími fázemi oblékání si už pospíšil. Dívka tvrdě spala a oddechovala tak pravidelně, že se to podobalo lehoučkému chrápání.
"A co na ni teď zaútočit, Lou?" navrhoval jiný důstojník. "Máme početní převahu, a kdybychom provedli obchvat -"
"Zaraz, Bille," přerušil ho generál s povzdechem. "Jsi možná kanón přes klešťové obchvaty v plochém terénu za dobrého počasí, když už nepřítel vyčerpal veškeré zálohy, to ti nikdo nebere, ale v jiných věcech ti to tak jasně nemyslí. Co by nám byla platná?"
"Pane generále, naše strategické postavení je velice vratké. Nemáme co na sebe a ten z nás, který bude muset dolů a projít halou, aby nám ze dvora přinesl uniformy, bude mít značně potupnou a trapnou úlohu."
"Pravda, Filpo, vystihl jste to přesně," řekl na to generál. "A to je důvod, proč tu úlohu sehrajete vy sám. Dejte se do toho."
"Nahý, pane generále?"
"Jestli si myslíte, že vám to pomůže, vezměte si s sebou ten svůj polštář. A až mi dole budete brát prádlo a kalhoty, přineste mi nahoru taky cigarety, ano?"
"Dám vám to sem všechno přinést," nabízel Yossarian.
"Sláva, pane generále," oddechl si Filpo. "Takže nemusím nikam chodit."
"Filpo, vy jste ťulpas. Copak vám nedošlo, že si z nás ten člověk dělá legraci?"
"Vy si z nás děláte legraci?"
Yossarian přikývl a Filpova naděje se rozplynula. Yossarian se zasmál a pomohl Natelymu odvést jeho

děvče ven na chodbu a do výtahu. Usmívala se, jako by se jí něco hezkého zdálo, a hlava jí dosud spočívala na Natelyho rameni. Dobbs a Dunbar běželi napřed, aby na ulici chytili taxíka.
Když z něho společně vystupovali, Natelyho děvka se na chvilku probrala. Než ji namáhavě vystrkali po schodech nahoru k bytu, kde bydlela, několikrát naprázdno polkla, ale než ji Nately stačil vysvléci a uložit do postele, spala již zase jako zabitá. Vydržela spát nepřetržitě osmnáct hodin a Nately zatím celé příští dopoledne pobíhal po bytě a každého, na koho narazil, okřikoval, aby byl zticha. Když se konečně probudila, byla do něho vášnivě zamilovaná. Stačilo nakonec jen velmi málo, aby si získal její srdce - umožnit jí, aby se jednou opravdu dobře vyspala.
Když dívka otevřela oči a spatřila ho u sebe, spokojeně se usmála, rozkošnicky protáhla pod šustící přikrývkou dlouhé nohy a pokynula mu, aby si vlezl k ní, v očích přitrouble náměsíčný výraz roztoužené samice. Nately k ní přilehl zmámen svým štěstím. Pociťoval tak neskonalou blaženost, že mu ani příliš nevadilo, když do pokoje vletěla její mladší sestra, zrovna, když byli v nejlepším, a skočila na postel mezi ně. Natelyho děvka ji plácla a pokárala ji, ale tentokrát se shovívavě dobromyslným smíchem, a Nately se uvelebil mezi nimi, objal je kolem ramen a připadal si jako silný a šlechetný ochránce žen. Došel k názoru, že tvoří vlastně docela pěknou rodinku. Až ta malá ještě trošku vyroste, půjde studovat na nějakou dobrou kolej, Smithovu či Radcliffovu nebo třeba na Bryn Mawr - to už se nějak zařídí. Za několik minut vyskočil, aby se svým štěstím halasně seznámil svoje přátele. Jásavě na ně volal, aby přišli do pokoje, a když se dostavili, vylekal je tím, že jim přibouchl dveře rovnou před nosem. V poslední chvíli si uvědomil, že jeho milá nemá nic na sobě.
"Oblékni se," poroučel jí a v duchu si gratuloval ke své duchapřítomnosti.
"Perche?" ptala se zvědavě.
"Perche?" opakoval po ní a shovívavě se zasmál. "Protože si nepřeji, aby tě viděli nahou."
"Perche no?" chtěla vědět.
"Perche no?" podíval se na ni překvapeně. "Protože se nehodí, aby tě jiní muži okukovali nahou, proto."
"Perche no?"
"Protože to nechci a dost!" vybuchl Nately zoufale. "Jen se se mnou prosím tě nehádej. Jsem tvůj muž a ty musíš udělat, co ti poručím. Přikazuji ti, abys odedneška z tohohle pokoje nevycházela jinak než docela oblečená. Rozumíš?"
Dívka se na něj dívala jako na šílence. "Zbláznil ses? Che succede?"
"Myslím to naprosto vážně."
"Tu sei pazzo!" křikla na něj s podrážděným údivem a vyskočila z postele. Tiše si brblala cosi nesrozumitelného, natáhla si kalhotky a namířila si to ke dveřím.
Nately se napřímil, plný mužné autority. "Zakazuji ti odejít takhle z tohoto pokoje," oznámil jí.
"Tu sei pazzo!" zvolala na něj přes rameno. To už byla venku před pokojem a nevěřícně kroutila hlavou.
"Idiota! Tu sei un pazzo imbecille!"
"Tu sei pazzo!" prohlásila její hubená mladší sestra a vydala se za ní krokem neméně hrdým.
"Hned se vrať," nařizoval jí Nately. "Ani ty mi nebudeš chodit takhle ven!"
Mladší sestra proplula důstojně kolem něho a pak na něho přes rameno zavolala: "Idiota! Tu sei un pazzo imbecille."
Nately kroužil několik vteřin po pokoji celý vzteklý, obraz zoufalé bezmoci, a pak se vyřítil do salónu přikázat přátelům, že se na jeho dívku nesmějí dívat. Právě si jim na něj stěžovala, na sobě pouze kalhotky.
"Proč ne?" ptal se Dunbar.
"Proč ne?" vykřikoval Nately. "Protože je to teď moje děvce a nikdo nemá právo ji očumovat, pokud není úplně oblečená."
"A proč ne?" ptal se Dunbar.
"Vidíte?" pravila dívka a pokrčila rameny. "Lui e pazzo!"
"Si, e molto pazzo," přidala se jako ozvěna její mladší sestra.
"Když tedy nechceš, abysme ji očumovali, tak ji donuť, aby se oblékla!" radil mu hádavě Hladový Joe.
"Co vlastně po nás chceš?"
"Když ona mě nechce poslouchat," přiznal Nately zahanbeně. "Nedá se nic dělat, odedneška, když se

objeví takhle, musíte zavřít oči nebo koukat jinam. Platí?"
"Madonn'!" vyjeklo jeho děvce pobouřeně a vyběhlo ze salónu.
"Madonn'!" vyjekla její mladší sestra a vyběhla za ní.
"Lui e pazzo." poznamenal dobromyslně Yossarian. "To se teda musí uznat."
"Straší ti ve věži, či co?" ptal se Natelyho Hladový Joe. "Ještě jí nakonec zakážeš chodit na štrych."
"Odedneška ti zakazuji chodit na štrych, s tím je konec," oznámil Nately své dívce.
"Perche?" ptala se udiveně.
"Perche?" zaječel ohromeně. "Protože to není pěkné, proto."
"Perche no?"
"Protože proto!" trval na svém Nately. "Taková hezká dívka, jako jsi ty, přece nemůže shánět po ulicích chlapy, aby se s ní šli vyspat. Dám ti tolik peněz, kolik budeš potřebovat, takže nic takového už nemusíš provozovat."
"A co budu místo toho celej den dělat?"
"Co budeš dělat?" opáčil Nately. "To, co dělají tvoje přítelkyně."
"Všechny moje přítelkyně shánějí po ulicích chlapy, aby se s nimi šly vyspat."
"Tak si najdeš nové přítelkyně! Stejně si nepřeji, aby ses s takovými děvčaty stýkala. Prostituce je zlořád. To ví každý, dokonce i tamhleten chlap." Obrátil se s důvěrou na zkušeného stařika. "Nemám pravdu?"
"Nemáte," odpověděl ten starý muž. "Prostituce jí poskytuje příležitost poznávat stále nové lidi. Tráví při ní dlouhé hodiny venku na zdravém vzduchu, má při ní bohaté možnosti tělesného pohybu a chrání ji před všelijakými nepříjemnostmi."
"Nařizuji ti, abys s tímhle potměšilým vyžilcem okamžitě přerušila veškeré styky," přikázal na to Nately přísně své dívce.
"Va fongul!" odpověděla mu a obrátila utrápené oči ke stropu. "Co po mně vlastně chce?" bědovala a hrozila mu pěstí. "Lasciami!" křikla na něj výhružně. "Stupido! Když ti moje přítelkyně připadají tak špatný, proč s nima teda tvoji přátelé pořád dělají fiky-fik? Měl bys jim to taky zakázat."
"Odedneška, hoši," nabádal Nately své přátele, "byste se měli přestat pořád mrouskat s těmi jejími přítelkyněmi a trochu se usadit."
"Madonn'!" volali jeho přátelé a obraceli utrápené oči ke stropu.
Nately se dočista pomátl. Chtěl po nich, aby se neprodleně zamilovali a oženili. Dunbar by si mohl vzít tu Orrovu holku a Yossarian ať se zamiluje třeba do sestry Duckettové, a když ne do ní, tak do kterékoli jiné dívky, a po válce budou všichni pracovat v podniku Natelyho otce a vychovávat děti v téže části města. Natelymu už to bylo všechno jasné. Láska z něho udělala romantického idiota. Zahnali ho zpátky do ložnice a on se tam s ní vzápětí znovu poškorpil, tentokrát kvůli kapitánu Blackovi. Souhlasila nakonec s tím, že s kapitánem Blackem už nikdy nevleze do postele, ani mu nebude strkat Natelyho peníze, ale za živý svět se nechtěla Natelymu podvolit, pokud šlo o toho šeredného, zanedbaného, zpustlého, chlípného dědka, který Natelyho rozkvétající milostný románek zesměšňoval urážlivými poznámkami a nechtěl uznat, že Kongres Spojených států je největší a nejmoudřejší poradní sbor na celém světě.
"Odedneška," nařizoval Nately rozhodně svému děvčeti, "ti kategoricky zakazuji ztratit s tím odporným starcem byť jen jediné slovo."
"Už zase ten děda?" kvílela dívka, už celá popletená. "Perche no?"
"Neváží si Sněmovny reprezentantů."
"Mamma mia! A proč ti to tak vadí?"
"E pazzo," poznamenala filozoficky její mladší sestra. "Tím je všechno jasný."
"Si," souhlasila starší dívka ochotně a oběma rukama si zuřivě vjela do vlasů. "Luí e pazzo."
Ale když Nately odletěl, moc se jí po něm stýskalo, a strašně se rozzlobila na Yossariana, když ho vší silou praštil do obličeje, až mu přerazil nos, a Nately s tím musel do nemocnice.

34. Den díkůvzdání

Vinu na tom, že Yossarian praštil Natelyho na Den díkůvzdání do nosu, měl ve skutečnosti seržant Knight. Stalo se to pozdě večer. Všichni u eskadry vzdali předtím pokorný dík Milovi za fantasticky opulentní hody, při kterých se důstojníci i ostatní vojáci nenasytně přezírali celé odpoledne, i za nevyčerpatelnou zásobu netknutých lahví laciné whisky, ze které rozhazovačně rozdával každému, kdo měl zájem. Ještě se ani nestačilo setmít, a už všude po táboře nalomeně postávali mladí nezkušení vojáčkové, v tváři celí zelení, a tiše zvraceli, a jiní už úplně ztuhli a leželi v opilém bezvědomí na zemi. Vzduch ošklivě páchl. Jiní nabírali stále větší páru, jak hodiny míjely, a bezcílné, nevázané oslavy nabývaly stále divočejšího rázu. Drsné, bezuzdné, ožralé saturnálie prosákly lesem až k důstojnickému klubu a šířily se dál do kopců směrem k nemocnici a k postavením protivzdušné obrany. U eskadry došlo k několika pěstním soubojům a jednoho vojáka dokonce kdosi pobodal. Desátník Kolodny se ve zpravodajském stanu střelil do nohy, když si hrál s nabitou pistolí, a když ležel v sanitce, která s ním uháněla do nemocnice, a z rány mu nezadržitelně prýštila krev, natřeli mu dásně a prsty u nohou nafialovo. K ošetřovně se nepřetržitě belhali provinilí mužové s rozříznutými prsty, rozbitými hlavami, zkaženými žaludky a zlomenými kotníky a Gus s Wesem jim s rozkoší natírali dásně a prsty u nohou nafialovo a rozdávali projímadlo, které pak pacienti promptně odhazovali do blízkého křoví. Bujné oslavy se protáhly dlouho do noci, jejíž klid neustále narušovaly radostné i zběsilé výkřiky či spíše skřeky lidí, kteří překypovali rozjařeností nebo už byli úplně pod obraz. Ze všech stran se ustavičně linula směsice pestrých zvuků, hlasitého řihání, stonů, smíchu, radostných pozdravů, hrozeb, kleteb a třeskotu lahví rozbíjených o skaliska. Z dálky se ozývaly sprosté odrhovačky. Bylo to horší než na silvestra.
Yossarian pro jistotu zalezl brzy do postele a za chvíli už snil o tom, jak se řítí málem střemhlav dolů po nějakém nekonečném dřevěném schodišti, na kterém jeho boty vyhrávají hlasité staccato. Ten randál ho až probudil, a tu si uvědomil, že po něm někdo střílí z kulometu. Vydal ze sebe hrůzyplný, zděšený vzlyk. Napřed ho napadlo, že Milo začal podruhé bombardovat eskadru, skulil se z kavalce, vjel pod něj, schoulil se tam do roztřeseného klubíčka a začal vysílat k nebi úpěnlivě modlitby. Srdce mu tlouklo jako buchar a celý se koupal v potu. Žádná letadla však nebylo slyšet. Zato k němu z dálky dolehl opilý, bujný smích. "Šťastný nový rok! Šťastný nový rok!" zaznělo najednou odkudsi shora mezi krátkými, ostrými kulometnými dávkami, a Yossarianovi byl ten bujarý hlas velmi povědomý. Pochopil, že nějací blázni jen tak z hecu obsadili jedno z kulometných hnízd, která Milo vybudoval z pytlů naplněných pískem na úbočí nad táborem brzy po svém náletu na eskadry a obsadil svými vlastními lidmi.
Když Yossarianovi došlo, že se stal obětí nezodpovědného žertu, který ho surově vytrhl ze spánku a rázem ho změnil v blátivou trosku, vzplanul nenávistí a spravedlivým hněvem. Prahl po krvi, chtělo se mu vraždit. Takový vztek snad ještě nepoznal, dokonce ani tehdy ne, když chytil za krk McWatta a chtěl ho uškrtit. Kulomet zaštěkal znovu, a pak se zase ozvaly ty hlasy: "Šťastný nový rok!" A ze svahu prorážel temnotami zalykavý smích, připomínající hýkání rozvášněných čarodějnic. Yossarian vjel do overalu, nazul mokasíny, sáhl po své pětačtyřicítce, zarazil do pažbičky zásobník s náboji, odjistil nabitou zbraň a vyřítil se pomstychtivě ze stanu, aby tomu učinil přítrž. Slyšel, jak na něj volá Nately, který vyběhl za ním, a snaží se ho zadržet. Kulomet zahájil opět palbu. Přicházela z temné vyvýšeniny nad autoparkem a dlouhé svištivé oranžové linky značkovacích střel se málem otíraly o hroty tmavých stanů. Mezi krátkými dávkami shora opět zaznával drsný řehot. Yossarian cítil, jak se v něm vzteky všechno přímo vaří. Ti gauneři ohrožují jeho život! Se slepou, divokou, rozhodnou zuřivostí proběhl jako ďas táborem, minul autopark a po úzké, kroutící se stezce se začal udýchaně drápat nahoru do svahu. Teprve tam ho Nately dostihl. "Yo-Yo! Yo-Yo!" volal neustále a ustaraně Yossariana prosil, aby toho nechal a vrátil se. Chytil ho za rameno a chtěl ho zadržet, ale Yossarian se mu vytrhl a odvrátil se. Nately po něm sáhl znovu, ale Yossarian se s ošklivou nadávkou rozpřáhl, vší silou udeřil pěstí do jeho jemné mladičké tváře a hned se rozmáchl znovu, aby ho praštil ještě jednou. Ale Nately se mezitím se zasténáním zhroutil a ležel teď celý zkroucený na zemi, držel si obličej v rukou a mezi prsty mu crčela krev. Yossarian se otočil, rozběhl se zase vzhůru po cestičce a už se po něm ani neohlédl.
Pak už ten kulomet brzy uviděl. Než k němu doběhl, odtrhly se od něho dvě nezřetelné siluety a zmizely s pokoušivým smíchem v okolních temnotách. Dorazil pozdě. Jejich kroky utichly a kruhová bariéra z pytlů s pískem zela v měsíčním světle tiché, křehké, bezvětrné noci prázdnotou. Zklamaně se rozhlížel kolem. Znovu zazněl ten výsměšný řehot, už hodně z dálky. Nedaleko zapraskala větvička. Yossarian klesl na

kolena a s chladnou rozvahou zamířil. Za kulometným hnízdem na opačné straně zašustilo listí pod kradmými kroky. Yossarian dvakrát rychle za sebou vystřelil. Na druhé straně padl ihned také výstřel a Yossarian pochopil, kdo tam je.
"Dunbare?" zavolal.
"To jsi ty, Yossariane?"
Přestali se schovávat a kráčeli si naproti, ruce s pistolemi spuštěné podle těla, ve tvářích unavené zklamání. V chladném nočním vzduchu se oba trochu třásli zimou a po tom usilovném běhu do příkrého kopce ještě zprudka oddychovali.
"Parchanti," ulevil si Yossarian. "Pláchli nám."
"Připravili mě o deset let života," zvolal Dunbar. "Myslel jsem, že nás zase bombarduje ten mizera Milo. Jen kdybych věděl, kdo to byl."
"Jeden z nich byl seržant Knight."
"Tak ho pojďme zabít!" Dunbarovi cvakaly zuby. "To si přece nemůže dovolovat, takhle nás děsit."
Yossarianovi se ale už nechtělo zabíjet. "Napřed musíme pomoct Natelymu. Mám pocit, že jsem mu tam dole pod kopcem trošku ublížil."
Na stezce však Natelyho nenašli, i když Yossarian zjistil podle krve na kamenech, kde k tomu střetu došlo. Nately nebyl ani ve svém stanu a sešli se s ním až ráno, když se přihlásili jako pacienti v nemocnici, protože zjistili, že ho tam v noci hospitalizovali s přeraženým nosem. Nately byl příjemně překvapen, ale zároveň i trochu vyděšen, když v trepkách a v županech napochodovali do sálu a sestra Cramerová, která je přivedla, jim přidělila lůžka. Nately měl na nose objemný bělostný futrál a pod očima velká temná kola. Neustále se plaše červenal, tonul v trapných rozpacích, a když k němu Yossarian přišel, aby se mu omluvil, že ho takhle zřídil, začal se mu omlouvat sám. Yossarian by byl nejraději utekl, jak se styděl, a pohled na Natelyho zbědovanou tvář mu rozdíral srdce, i když ten chlapec vypadal vlastně strašně komicky a Yossarian měl co dělat, aby se nerozeřval smíchy. Dunbarovi se z té jejich sentimentality dělalo špatně, a tak se všem třem velmi ulevilo, když do sálu neočekávaně vpadl Hladový Joe se svým složitým černým fotoaparátem a s mistrovsky simulovanými příznaky podráždění slepého střeva, aby byl po ruce, až Yossarian bude sahat mezi nohy sestře Duckettové a mohl si je přitom nepozorovaně vyfotografovat. V tomto očekávání byl však zklamán, stejné jako Yossarian. Sestra Duckettová se totiž už dávno rozhodla, že si vezme doktora - jakéhokoli doktora, protože přece neexistuje doktor, který by nevydělával spoustu peněz - a nemínila cokoli riskovat, byl-li možná nablízku muž, který by se jednou mohl stát jejím manželem. Hladového Joea to velmi nahněvalo a nebyl k utišení, když tu se náhle objevil - nikoho by to ani ve snu nenapadlo! - kaplan, v kaštanově hnědém manšestrovém županu, rozzářený jako maják tak obrovským sebeuspokojením, že nedokázal skrývat radostný úšklebek. Dostal se do nemocnice s bolestmi u srdce, které lékaři diagnostikovali jako zaražené větry, a s pokročilým případem wisconsinského pásového oparu.
"Co to proboha je, ten wisconsinskej pásovej opar?" ptal se Yossarian.
"To by doktoři taky rádi věděli!" vyhrkl kaplan pyšně a rozřehtal se. Takhle rozjařeného a spokojeného ho ještě neviděli. "Nic takového jako wisconsinský pásový opar neexistuje, pánové. Chápete? Vymyslel jsem si to. S doktorem jsem udělal dohodu. Slíbil jsem, že jim dám vědět, až se mi ten wisconsinský pásový opar ztratí, a oni mi za to slíbili, že ho nijak nebudou léčit. Ještě nikdy v životě jsem nezalhal. Není to báječný?"
Kaplan zhřešil a měl z toho dobrý pocit. Zdravý rozum mu říkal, že vymýšlet si nepravdy a utíkat od svých povinností je hřích. A bylo taky všeobecně známo, že hřích je špatnost a že ze špatnosti se ještě nikdy nezrodilo nic dobrého. Jenže on se teď cítil docela dobře, ba víc, cítil se báječně. Z toho logicky vyplývalo, že vymýšlení lží a zanedbávání povinností nemohou být hříchy. V okamžiku božské inspirace zvládl kaplan užitečnou techniku, jež člověku umožňuje vysvětlit všechno takovým způsobem, aby to svědčilo v jeho prospěch, a tento objev ho nadmíru potěšil. Bylo to fantastické. Pochopil, že se člověk nemusí ani moc namáhat, aby dokázal udělat z nectnosti ctnost, z pomluvy nezvratnou skutečnost, z impotence abstinenci, z hulváctví ohleduplnost, z okrádání filantropii, z krádeže čestný obchod, z neúcty moudrost, z brutality vlastenectví, ze sadismu spravedlnost. Má na to každý bez rozdílu, není k tomu zapotřebí žádného zvláštního nadání. Stačí nemít charakter. S překypující čilostí probral kaplan celou

škálu uznávaných nemorálností a uzardělý Nately seděl zatím pyšně na lůžku a žasl nad tím, proč se právě on stal jádrem takovéhle potrhlé sešlosti. Lichotilo mu to, ale taky se trochu bál, že se co nejdříve objeví nějaký přísný odpovědný činitel a všechny je odtamtud bez milosti vyhází. Nikdo je však neotravoval. Večer si celá parta rozjařeně vyrazila do bijáku na nějakou technikolorovou hollywoodskou slátaninu, a když se pak po zhlédnutí té technikolorové hollywoodské slátaniny stejně rozjařeně vraceli zpátky, ležel na sále voják v bílém a Dunbar zaječel a úplně se rozsypal.
"On se vrátil!" vřeštěl. "Vrátil se! Vrátil se!"
Yossarian zkameněl, ochromen stejnou měrou jak děsivými zvuky, které ze sebe vydával Dunbar, tak známým, bělavým, morbidním zjevem vojáka v bílém, obaleného od hlavy až k patě sádrou a gázou. Z Yossarianova hrdla se začalo drát podivné, rozechvělé, neovladatelné bublání.
"Vrátil se!" zaječel znovu Dunbar.
"Vrátil se!" přidal se automaticky jako vyděšená ozvěna jeden pacient blouznící ve vysokých horečkách.
Na sále vypukla nepopsatelná vřava. Nemocní a ranění začali jeden přes druhého nesouvisle pokřikovat, vyskakovali z postelí a pobíhali v uličce mezi nimi, jako by v nemocnici hořelo. Pacient, který měl jen jednu nohu a místo druhé berli, hopkal svižně sem a tam a v panice ze sebe vyrážel: "Co se děje? Co se děje? Hoříme? Hoříme?"
"Vrátil se!" křikl na něj kdosi. "Neslyšel jsi? Vrátil se! Vrátil se!"
"Kdo se vrátil?" křičel zase jiný. "Kdo to je?"
"Co to znamená? Co máme dělat?"
"Hoříme?"
"Vstávejte a honem pryč, krucinál! Všichni vstávat a honem pryč!"
Za okamžik byla všechna lůžka prázdná a pacienti pobíhali jako vyplašené slepice z jednoho konce sálu na druhý. Jeden muž od kontrarozvědky hledal pistoli, aby mohl zastřelit jiného muže od kontrarozvědky, který ho šťouchl loktem do oka. Na oddělení nastal dokonalý chaos. Pacient, který blouznil v horečkách, vyskočil z postele rovnou do uličky a málem porazil jednonohého, který se zapotácel a černým gumovým koncem své berle přitom neúmyslně rozmáčkl tomu druhému několik prstů na noze. Pacient s horečkou a rozmačkanými prsty klesl na podlahu a plakal bolestí a další muži se hnali přes něho a na svém slepém, bezohledném, vyděšeném úprku po něm šlapali a zraňovali ho ještě víc. "Vrátil se!" mumlali všichni, jako by to bylo nějaké tajemné zaříkávadlo. "Vrátil se!" vřeštěli hystericky a zmateně pobíhali sem a tam. Najednou se uprostřed mezi nimi zjevila sestra Cramerová, točila se tam jako policajt na křižovatce a zoufale se pokoušela obnovit pořádek. Když se jí to nepodařilo, bezmocně se rozplakala. "Buďte zticha," zapřísahala je bezvýsledně mezi srdceryvnými vzlyky. Kaplan, bledý jako duch, neměl ponětí, co se to děje. Netušil to ani Nately, který se držel co nejblíže Yossariana a visel mu na lokti, ani Hladový Joe, který stál vedle nich celý vyjevený, kostnaté ruce sevřené v pěst, a vrhal vylekané pohledy na všechny strany.
"Poslyšte, co se to děje?" vyptával se úpěnlivě. "Co se to kruci děje?"
"Je to ten samej!" zařval na něj Dunbar důrazně, aby ho bylo v tom rámusu slyšet. "Už chápeš? Je to ten samej."
"Ten samej!" slyšel se Yossarian, jak to opakuje jako ozvěna. Třásl se vzrušením plným neblahých předtuch, které bylo tak silné, že je nedokázal ovládnout. Vydal se za Dunbarem, který si razil cestu k lůžku vojáka v bílém.
"Jen klid, mládenci," radil nepříliš jistě malý vlastenecký Texasan. "Není žádný důvod k panice. Proč bychom se plašili?"
"Ten samej!" začalo nyní mumlat, sténat a křičet celé osazenstvo.
Najednou se tam objevila sestra Duckettová. "Co se to děje?" ptala se.
"Vrátil se!" zaječela sestra Cramerová a vrhla se jí do náruče. "Vrátil se! Vrátil se!"
Byl to opravdu tentýž voják. Trošku se mezitím zkrátil a očividně přibyl na váze, ale Yossarian ho ihned poznal podle těch dvou toporných paží a dvou toporných, tlustých, zbytečných nohou trčících téměř kolmo do vzduchu a zakotvených tam napjatými lanky na dlouhých olověných závažích, zavěšených na kladkách nad ním, a podle té šišaté díry černající se v obvazech v místech, kde mohl mít ústa. Vlastně se téměř nezměnil. Ze zatvrdlé hmoty pod jeho slabinami vystupovala táž zinková rourka, na kterou byla

napojena hadička zavedená do čiré skleněné baňky postavené na podlaze. A na stojanu vedle postele byla opět upevněna jiná čirá skleněná baňka, ze které v místech, kde měl loket, odkapávala do vojáka v bílém malým otvůrkem bezbarvá tekutina. Yossarian by ho byl poznal kdekoli. Přemýšlel, kdo to asi je.
"Vevnitř nikdo není!" zaječel na něj neočekávaně Dunbar.
Yossarianovo srdce zaškobrtalo a nohy mu podklesly. "Co to kecáš?" vykřikl zděšeně, ohromený zdivočelou, jiskřivou úzkostí zračící se v Dunbarových očích a jeho šíleným pohledem, plným bezmocné hrůzy. "Přeskočilo ti či co? Vevnitř nikdo není - co tím chceš říct?"
"Ukradli ho!" křičel Dunbar. "Vevnitř je dutej, jako čokoládovej vojáček. Prostě ho vyndali a nechali tu jenom ty obvazy."
"A proč by to dělali?"
"Proč dělají všechno ostatní?"
"Ukradli ho!" zaječel někdo jiný a vzápětí se vřískavě ozývalo ze všech koutů sálu: "Ukradli ho! Ukradli ho!"
"Vraťte se na lůžka," prosila sestra Duckettová Dunbara a Yossariana a šťouchala Yossariana chabě do prsou. "Prosím vás, vraťte se na lůžka."
"Ty ses zbláznil!" křikl Yossarian hněvivě na Dunbara. "Jak můžeš něco takového říct?"
"Viděl ho někdo?" dorážel Dunbar se zimničnou ironií.
"Tys ho viděla, ne?" zeptal se Yossarian sestry Duckettové. "Řekni Dunbarovi, že vevnitř opravdu někdo je."
"Vevnitř je poručík Schmulker," oznámila sestra Duckettová. "Má popáleniny po celém těle."
"Viděla ho?"
"Vidělas ho, ne?"
"Viděl ho doktor, který ho fačoval."
"Tak mi ho laskavě přiveď, jo? Kterej doktor to byl?"
Sestra Duckettová náhle zděšeně zatajila dech. "To nebyl doktor od nás!" vykřikla. "Pacienta nám sem přivezli z polní nemocnice už takhle zafačovaného!"
"Vidíš?" zavřískla sestra Cramerová. "Vevnitř nikdo není!"
"Vevnitř nikdo není!" zařval Hladový Joe a začal zuřivě dupat.
Dunbar se od ostatních odtrhl a skočil jako tygr na postel vojáka v bílém, aby se přesvědčil na vlastní oči. Hladově přitiskl žhnoucí oko k nepravidelnému černému otvoru ve skořepině bílých obvazů. Nahlížel jedním okem do té temné, nehybné dutiny nad ústy vojáka v bílém ještě ve chvíli, kdy do sálu vtrhlo hejno doktorů a empíků, kteří ho Yossarianovi pomohli odtáhnout. Doktorům visely u pasu pistole, stráže měly karabiny a pušky a oháněly se jimi tak dlouho, až se jim podařilo dostrkat mručící pacienty zpátky do postelí. Objevil se nemocniční vozík, vojáka v bílém odmontovali zručně z postele a přeložili na něj a odfrčeli s ním pryč. Lékaři a empíci prošli potom pokojem a každého bodře ujišťovali, že teď už bude všechno v pořádku.
Sestra Duckettová zatahala Yossariana za paži a zašeptala mu, aby za ní přišel ven na chodbu, do kamrlíku, kde uklízečky skladovaly smetáky, kýble a mokré hadry. Když to Yossarian slyšel, srdce mu poskočilo. Vyložil si to tak, že se s ním chce sestra Duckettová konečně zase jednou pomilovat, a jakmile se v tom kamrlíku sešli, ihned jí dychtivě vyhrnul sukni. Odstrčila ho však, že prý má pro něj naléhavou informaci týkající se Dunbara.
"Chtějí ho zmizet," oznámila mu.
Yossarian na ni nechápavě zašilhal. "Chtějí ho co?" zeptal se udiveně a nejistě se zasmál. "Co to znamená?"
"To já nevím. Slyšela jsem je o tom mluvit za zavřenými dveřmi."
"Koho?"
"To taky nevím. Neviděla jsem je. Jenom jsem slyšela, jak říkají, že Dunbara zmizí."
"Proč ho chtějí zmizet?"
"To já nevím."
"To je nějaký nesmysl. Ani to není gramaticky správně. Zmizet někoho - co je to za blbost, krucinál?"
"To já nevím."

"No tos mi teda pomohla!"
"Co mi nadáváš, prosím tě?" protestovala sestra Duckettová, raněnu ve svých citech, a začala popotahovat. "Chtěla jsem vám pomoct. Copak za to můžu já, že ho chtějí zmizet? Radši jsem ti neměla nic říkat."
Yossarian ji vzal do náručí a něžně, kajícně ji k sobe přivinul. "Tak se na mě nezlob," omlouval se. Oddaně ji políbil na tvář a utíkal varovat Dunbara. Pod tím však jako by se země propadla.

35. Milo válečník

Yossarian se poprvé v životě modlil. Poklekl před Natelym a modlil se k němu, aby se v žádném případě dobrovolně nehlásil, že bude létat dál, když má za sebou už sedmdesát bojových letů. Bylo to krátce poté, co Náčelník Bílý Polozub skutečně v nemocnici umřel na zápal plic a Nately projevil zájem o jeho práci. Ale Nately byl jako dub.
"Nedá se nic dělat, musím se hlásit na další nálety," trval na svém s pokřiveným úsměvem. "Jinak mě pošlou domů."
"No a?"
"Nechci se vrátit domů, dokud si ji nebudu moct vzít s sebou."
"To pro tebe tolik znamená?"
Nately sklíčeně přikývl. "Třeba bych ji pak už nikdy neviděl."
"Tak se nech přeložit k pozemní službě," naléhal Yossarian. "Svoje bojové lety sis odbyl a letové prémie nepotřebuješ. Proč si neřekneš o práci, kterou dělal Náčelník Bílý Polozub, jestli ti nevadí, že bys dělal pod kapitánem Blackem?"
Nately zavrtěl hlavou a tváře mu ztmavly studem, lítostí a zklamáním. "Nedají mi ji. Mluvil jsem s podplukovníkem Kornem a ten mi řekl, že mám dvě možnosti - buď další nálety, nebo transport domů."
Yossarian šťavnatě zaklel. "To jsou gauneři."
"Mně to vlastně ani nevadí. Už jsem byl ve vzduchu sedmdesátkrát a nic se mi nestalo, tak těch pár dalších náletů snad taky přežiju."
"Zatím nic nepodnikej, já si o tom ještě s někým promluvím," uzavřel ten rozhovor Yossarian a běžel požádat o pomoc Mila, který se vzápětí odebral za plukovníkem Cathcartem a chtěl na něm, aby podpořil jeho žádost o zařazení do bojových letových akcí.
Milo si získal už nespočet významných zásluh. Statečně čelil nebezpečí a kritice, když za výhodné ceny prodal naftu a kuličková ložiska do Německa, jednak aby na tom dobře vydělal, jednak aby pomohl udržet rovnováhu sil mezi soupeřícími mocnostmi. V palbě kritiky, která se snášela na jeho hlavu, zachovával bohorovný klid. S oddaností věci, vysoko překračující náplň a rámec jeho povinností, neváhal ve svých jídelnách zvýšit poplatky za stravu tak, že pak důstojníci i mužstvo vynakládali prakticky celý svůj žold na to, aby se mohli najíst. Samozřejmě měli i jinou možnost, neboť Milo nenáviděl donucovací metody a byl nadšeným apoštolem svobodného rozhodování: umřít hlady. Když tento jeho tah vyvolal vlnu nepřátelského odporu, hájil Milo své stanovisko bez ohledu na svou bezpečnost či pověst a srdnatě se odvolával na zákon nabídky a poptávky. A když mu to někde nahoře definitivně shodili, zdráhavě se sice podvolil, ale i na ústupu chrabře hájil historické právo svobodných lidí platit za to, co nezbytně potřebují k životu, co uznají za vhodné.
Mila tedy přistihli in flagranti při vydírání spoluobčanů. Ve svých důsledcích to vedlo k tomu, že jeho kapitál dosáhl nebývalé výše. Když jeden vyzáblý major z Minnesoty odbojně zkřivil ret a pochybovačně vyžadoval svůj podíl, odvolávaje se na Milova opakovaná tvrzení, že syndikát patří všem, dokázal Milo přesvědčivě, že nemluví do větru. Na první útržek papíru, který mu přišel do ruky, načmáral slovo PODÍL a pak ho podal žadateli s gestem vyjadřujícím tak ctnostné pohrdání, že to vzbudilo závist a obdiv všech, kdo ho znali. Byl na vrcholu slávy, a tak plukovníku Cathcartovi, který byl dobře informován o Milově válečném úsilí a velmi si ho vážil, doslova vyrazilo dech, když za ním Milo přišel na velitelství skupiny a s pokornou uctivostí mu předložil přímo fantastickou žádost, aby ho pověřil nebezpečnějšími úkoly.
"Vy byste chtěl, abychom vás zařazovali do bojových akcí?" žasl plukovník Cathcart. "A proč proboha?"

Milo sklonil hlavu a odpověděl upejpavým hlasem: "Chci plnit svou povinnost, pane plukovníku. Naše země je ve válečném konfliktu a já ji chci bránit stejně statečně jako ostatní hoši."
"Ale Milo, vždyť vy svou povinnost plníte," zvolal plukovník Cathcart a žoviálně se rozesmál. "Neznám nikoho, kdo by pro lidi dělal víc než vy. Neopatřil jste jim dokonce i čokoládové bonbóny plněné bavlnou?"
Milo pomalu, smutně zavrtěl hlavou. "Být dobrým proviantákem, pane plukovníku, to za války nestačí."
"Samozřejmě že stačí, Milo. Co to do vás vjelo?"
"Samozřejmě že nestačí, pane plukovníku," odporoval Milo hlasem poněkud rozhodnějším a pozvedl pokorně sklopené oči, aby se mohly střetnout s pohledem plukovníkovým. "Už se na to u útvaru začíná poukazovat."
"Ach tak, proto tedy! Řekněte mi jména, Milo. Hekněte mi, o koho jde, a já se už postarám, aby ti lidé vyžrali každý nebezpečný nálet, který hlavní stan naší skupině přiklepne."
"Ba ne, pane plukovníku. Bojím se, že mají pravdu," řekl Milo a hlava mu zase poklesla. "Poslali mě za moře jako pilota, a měl bych tedy věnovat víc času a energie bojovým letům než proviantnímu zásobování."
Plukovník Cathcart byl překvapen, ale byl by mu rád vyšel nějak vstříc. "Dobrá, Milo, když se na to díváte takhle, není problém udělat pro vás, co si budete přát. Jak dlouho už jste tady za mořem?"
"Jedenáct měsíců, pane plukovníku."
"A kolik jste už absolvoval bojových letů?"
"Pět."
"Pět?" zeptal se plukovník Cathcart.
"Pět, pane plukovníku."
"Pět, říkáte." Plukovník Cathcart si zamyšleně mnul bradu. "To není zrovna moc slavné, co?"
"Není?" zeptal se Milo dotčeně a vzhlédl.
Plukovník Cathcart se dal na ústup. "Naopak, Milo, to je docela dobré," opravil se spěšně. "To vůbec není špatné."
"Ne, pane plukovníku. Je to od vás hezké, že to říkáte, ale s těmi nálety to slavné není," řekl Milo a dlouze, unyle, zadumaně si vzdychl.
"Ale ono to opravdu není tak špatné, Milo. Zdaleka ne, když se vezmou v úvahu všechny vaše další nepochybné zásluhy. Pět akcí, říkáte? Jenom pět?"
"Jenom pět, pane plukovníku."
"Jenom pět." Plukovníka Cathcarta se na chvíli zmocnila těžká deprese. Pokoušel se uhodnout, co si asi teď Milo doopravdy myslí a jestli si to s ním nějak nerozházel. "Pět akcí, to je velmi dobré, Milo," prohlásil potom nadšeně, neboť mu svitl paprsek naděje. "To je v průměru přibližně jeden nálet za dva měsíce. A vsadím se, že jste do celkového počtu nezahrnul tu akci, kdy jste bombardoval nás."
"Ale ano, pane plukovníku. Zahrnul."
"Zahrnul?" divil se zaraženě plukovník Cathcart. "Ale vy jste tehdy vlastně ani nebyl ve vzduchu, že? Jestli si správně vzpomínám, byl jste se mnou v kontrolní věži."
"Ale byla to moje akce," bránil se Milo. "Já jsem ji organizoval a nasadili jsme moje letadla a zásoby. Celou akci jsem naplánoval a zajišťoval."
"Jistě, Milo, jistě. Já vám to neberu. Jenom se snažím všechno znova projít, abychom se přesvědčili, jestli uvádíte všechno, na co máte nárok. Započítal jste si taky to bombardování mostu u Orvieta, které jsme si u vás objednali?"
"To ne, pane plukovníku. Domníval jsem se, že na to nemám právo, protože jsem byl v době náletu v Orvietu a řídil jsem protiletadlovou palbu."
"Jen zase nebuďte takový puntičkář, Milo. Byla to přece taky vaše akce. A stála za to, to vám dám písemně. Ten most jsme sice nezničili, ale povedl se nám báječný pumový rozptyl. Pamatuju se, jak si ho potom generál Peckem pochvaloval. Kdepak, Milo. Trvám na tom, abyste si Orvieto započítal taky."
"Když na tom trváte, pane plukovníku -"
"Trvám, Milo. Tak se na to podíváme - celkem to teď dělá plných šest bojových letů! Ale to je výtečné, Milo, opravdu. Chtělo to jen pár minut a zvedli jsme to o plných dvacet procent, což není vůbec špatné,

Milo, ani trochu."
"Není málo těch, co už mají těch letů za sebou sedmdesát," upozornil ho Milo.
"Ale nevyráběli přitom zároveň čokoládové bonbóny plněné bavlnou. Vy děláte víc, než se od vás žádá, Milo."
"Ale oni shrábnou všechnu slávu a ostatní výhody," stěžoval si Milo s nedůtklivostí, která hraničila s ufňukaností, a nedal se zviklat. "Pane plukovníku, chci do toho jít taky a bojovat jako ostatní. Proto jsem tady. Chtěl bych si taky vysloužit nějakou tu medaili."
"Jistě, Milo, jistě. Všichni bychom se rádi podíleli na bezprostředních bojových akcích. Ale lidé jako vy nebo já mají bohužel jiné úkoly. Měl byste si prohlédnout můj osobní spis." Plukovník Cathcart se sám sobě přezíravě vysmál. "Není asi všeobecně známo, že já sám mám za sebou pouze čtyři bojové lety, viďte, Milo?"
"Nikoli, pane plukovníku," odpověděl Milo. "Je všeobecně známo, že máte za sebou pouze dva bojové lety. A že k jednomu z nich došlo omylem, když jste letěl do Neapole pro ten ochlazovač vody, který vám tam sehnali na černém trhu, a Aarfy s vámi zabloudil nad nepřátelské území."
Plukovník Cathcart zrudl rozpaky a přestal odporovat. "Tak dobře, Milo. Těžko mohu vyjádřit, jak vysoce si vážím vašeho rozhodnutí. Je-li to pro vás opravdu tak velice důležité, přikáži majoru Majorovi, aby s vámi počítal pro příštích čtyřiašedesát náletů. Ať jich máte taky těch sedmdesát."
"Děkuji vám, pane plukovníku, vřele děkuji. Netušíte, co všechno to znamená."
"Není zač, Milo. Vím velmi dobře, co všechno to znamená."
"Nikoli, pane plukovníku. To asi opravdu nemůžete vědět," vymlouval mu to Milo důrazně. "Někdo se musí místo mě okamžitě začít starat o syndikát. Je to velmi komplikovaný podnik a mě teď můžou kdykoli sestřelit."
Při té představě se plukovník Cathcart celý rozzářil a začal si chamtivě mnout ruce. "Co byste tomu říkal, Milo, kdybychom si po vás vzali syndikát na starost my tady, podplukovník Kom a já?" navrhl mu bez dlouhých okolků a olizoval se přitom jako mlsný kocour. "Máme určité zkušenosti s černým trhem, které jsme získali při obchodních manipulacích se soudečkovými rajčaty, ty by nám jistě přišly velmi vhod. Čím bychom měli začít?"
Milo upřel na plukovníka Cathcarta svůj pevný, mírný, bezelstný pohled. "Děkuji vám, pane plukovníku, je to od vás velmi šlechetné. Začněte třeba s neslanou dietou pro pana generála Peckema a beztukovou pro pana generála Dreedla."
"Počkejte, vezmu si tužku. Co dál?"
"Cedry."
"Cedry?"
"Z Libanonu."
"Z Libanonu?"
"Z Libanonu máme dostat zásilku cedrového dřeva na jednu pilu v Oslo. Tam to rozřežou na šindele a ty pak dostanou stavební podnikatelé na Trescím mysu. Cape Cod, Massachusetts. C.O.D. Splatno při dodání. A pak je tu ten hrách."
"Hrách?"
"Máme ho spoustu na širém moři. Lodě naložené hrachem jsou teď někde na širém moři mezi Atlantou a Holandskem. Tím hrachem zaplatíme tulipány, co se poslaly do Ženevy jako úhrada za sýry, které musíme dodat do Vídně P.P."
"P.P.?"
"Peníze předem. Habsburkové jsou nespolehliví."
"Milo -"
"A nezapomeňte na ten pozinkovaný plech ve skladišti ve Flintu, ve státě Michigan. Čtyři nákladní auta toho pozinkovaného plechu z Flintu musejí být vypraveny letecky cíl tavírny v Damašku nejpozději do poledne osmnáctého t.m., F.O.B. Kalkata, protože když to nestihneme dodat nejpozději deset dnů před koncem měsíce, srazí nám dvě procenta z ceny. Do Bělehradu má přiletět jeden messerschmidt plný konopí, recipročně za dodávku těch pololisovaných datlí z Chartúmu; posledně na ně nestačila jedna cé-sedmadvacítka. Z peněz, které strháváme za portugalské ančovičky, až je prodáme zpátky do Lisabonu,

zaplaťte tu egyptskou bavlnu, kterou nám vracejí z Mamaronecku, to je městečko na Long Islandu, a za zbytek nakupte ve Španělsku co nejvíce naranjas. Za naranjas plaťte vždycky hotově."
"Naranjas?"
"Tak říkají ve Španělsku pomerančům, mluvím o španělských pomerančích. Jo - a nezapomeňte na člověka piltdownského."
"Člověka piltdownského?"
"Ano, člověka piltdownského. Smithsonian Institute ve Washingtonu nemá v současné době k dispozici dostatečně vysoké fondy, aby od nás mohl koupit druhého piltdownského člověka, ale počítá se tam s brzkou smrtí jednoho bohatého mecenáše a -"
"Milo -"
"Francouzi od nás koupí všechnu petržel, kterou se nám podaří sehnat, a myslím, že bychom jim měli vyjít vstříc, protože budeme potřebovat franky, abychom měli na liry, za které nakoupíme feniky, které budeme potřebovat na nákup těch datlí, až se nám vrátí zpátky. Objednal jsem taky obrovskou zásilku peruánského balzového dřeva, které se bude rozdělovat jídelnám proporcionálně podle počtu strávníků."
"Balzové dřevo? Co budou jídelny dělat s balzovým dřevem?"
"Dobré balzové dřevo je v současné době dost vzácný artikl, pane plukovníku. Když se mi naskytla příležitost nějaké koupit, domníval jsem se, že by se jí mělo využít."
"To jistě," uznával plukovník Cathcart ochable a silně připomínal člověka, o kterého se pokouší mořská nemoc. "Zvlášť jestli to bylo za výhodnou cenu."
"Cena byla přímo horentní," řekl na to Milo, "naprosto neslýchaná - jednoznačně přemrštěná! Ale protože jsme to dřevo kupovali od jedné naší pobočky, tak jsme ji rádi zaplatili. A nezapomeňte na ty kůže."
"Růže?"
"Kůže."
"Kůže?"
"Kůže. Z Buenos Aires. Musejí se dát vydělat."
"Vydělat?"
"Na Newfoundlandu. A potom poslat lodí do Helsink, než nastane jarní tání. B.P.P."
"Bez placení předem?"
"Výborně, pane plukovníku. Máte nadání. A pak ještě ten korek."
"Korek?"
"Ten se musí poslat do New Yorku. A boty do Toulouse, šunka do Siamu a mandarínky do New Orleansu. A ve Walesu kupte ty hřebíky."
"Milo -"
"A v Newcastlu máme koupené uhlí a v Athénách připravenou zásilku živých sov."
Plukovník Cathcart zvedl ruce na znamení, že se vzdává. "Už dost, Milo!" zvolal. "To úplně stačí. Vy jste stejný případ jako já - my dva jsme naprosto nepostradatelní!" Odložil tužku a vzrušeně vyskočil na nohy. "Milo, s těmi čtyřiašedesáti nálety se rozlučte. Nemůžete letět ani na jeden. Kdyby se vám něco stalo, celý systém se zhroutí."
Milo se samolibou vážností přikývl. "Má to znamenat, pane plukovníku, že mi výslovně zakazujete hlásit se na bojové lety?"
"Milo, jakékoli bojové lety vám výslovně zakazuji," prohlásil plukovník Cathcart kategoricky oficiálním tónem.
"Ale to není spravedlivé, pane plukovníku," řekl Milo. "Co můj osobní spis? Ostatní vyžerou všechnu slávu a medaile a popularitu. Jak si já získám nějaké bojové zásluhy? Proč mám trpět za to, že jsem výtečný proviant'ák?"
"Ne, Milo, není to spravedlivé. Ale nevím, co by se s tím dalo dělat."
"Třeba bychom našli někoho, kdo by ty akce odlétal za mě."
"Ale třeba bychom našli někoho, kdo by ty akce odlétal za vás," napadlo plukovníka Cathcarta. "Co třeba někdo z těch stávkujících horníků v Pensylvánii a v Západní Virgínii?"
Milo zavrtěl hlavou. "Jejich výcvik by zabral spoustu času. Ale proč by to nemohl být někdo z eskadry,

pane plukovníku? Vždyť všechno, co dělám, dělám pro ně. Myslím, že by měli být rádi, kdyby mohli na oplátku udělat taky něco pro mě."
"Ale proč by to nemohl být někdo z eskadry, Milo?" zvolal plukovník Cathcart. "Vždyť všechno, co děláte, děláte pro ně. Měli by být rádi, kdyby mohli na oplátku udělat taky něco pro vás."
"Něco za něco."
"Něco za něco."
"Mohli by se střídat, pane plukovníku."
"Dokonce by se v tom létání za vás mohli i střídat, Milo."
"A komu připadnou zásluhy?"
"Samozřejmě vám, Milo. A když si někdo při některém tom bojovém letu za vás vysloužíí vyznamenání, dostanete ho vy."
"A kdo umře, když některého z nich sestřelí?"
"Ten sestřelený, to je jasné. Koneckonců, Milo - každému podle jeho zásluh. Má to jen jeden háček."
"Budete muset zvýšit počet povinných letů."
"Budu asi muset opět zvýšit počet povinných letů a mám strach, že je pak už do vzduchu nedostanu. Ještě teď jsou celí naježení, že jsem to vyšrouboval už na sedmdesát. Kdyby se mi podařilo přimět aspoň jednoho důstojníka bojové služby, aby si dal říct, ostatní by se možná přidali."
"Nately do toho půjde, pane plukovníku," řekl Milo. "Dostal jsem právě z velmi spolehlivého pramene přísně důvěrnou zprávu, že Nately udělá cokoli, jen aby mohl zůstat tady za mořem, protože se tu zamiloval do nějakého děvčete."
"No jistě, Nately do toho půjde!" prohlásil plukovník Cathcart a radost nad tím, jak se to hezky vyřešilo, projevil hlučným tlesknutím. "Nately poletí, ten určitě. A tentokrát do toho doopravdy šlápnu a půjdu rovnou na osmdesát. Počkejte, jak generálu Dreedlovi polezou oči z důlků. A tu krysu prašivou, toho Yossariana, tímhle způsobem šikovně vmanipulujeme do dalších náletů, a třeba už ho pak konečně jednou vezme čert."
"Yossariana?" Po Milově poctivé, venkovsky upřímné tváři přelétl stín úzkosti. Zamyšleně se tahal za koneček svého nazrzlého knírku.
"Ano, Yossariana. Říkali mi, že se potlouká po ostrově a na potkání každému vykládá, že už splnil povinný počet letů a že pro něj už válka skončila. Ale váš povinný počet letů ještě zdaleka nesplnil, co? Hohó! No počkej, hochu, ty se budeš divit!"
"Pane plukovníku, Yossarian je můj přítel," ohradil se Milo. "Bylo by mi velice nemilé, kdyby musel znovu do vzduchu zrovna kvůli mně. Za mnoho mu vděčím. Nešlo by to nějak zařídit, že bychom v tom našem plánu s Yossarianem nepočítali?"
"Tak to ne, Milo," zakokrhal plukovník Cathcart, šokovaný tím návrhem. "Protekcionářství já nesnáším. Všem je třeba měřit stejně."
"Já bych dal Yossarianovi všechno, co mám," lámal Milo dál statečně za Yossariana kopí. "Ale protože vlastně nic nemám, nemůžu mu taky nic dát, že? Bude tedy muset pokoušet štěstí společně s ostatními, co se dá dělat."
"Každému podle jeho zásluh, Milo."
"Ano, pane plukovníku, každému podle jeho zásluh," souhlasil Milo. "Yossarian není o nic lepší než ostatní a na nějaké zvláštní výhody nemá žádný nárok."
"Nemá, Milo. Každému podle jeho zásluh."
Ještě téhož dne k večeru vydal plukovník Cathcart příkaz, jímž zvyšoval počet povinných letů na osmdesát, a Yossarianovi už nezbyl čas, aby se pokusil nějak se z bojové služby vyvléci nebo aspoň aby přemluvil Natelyho, že musí další nálety odmítnout, popřípadě aby se domluvil s Dobbsem, jak plukovníka Cathcarta oddělat, protože hned za úsvitu příštího dne vyhlásili poplach, nedali jim ani slušnou snídani, nahnali je do nákladáků a plnou rychlostí se s nimi řítili na předletovou přípravu a potom rovnou na letiště, kde vrčící cisternové vozy ještě nestačily napojit žíznivé palivové nádrže letadel a uchvátané skupinky zbrojířů se mohly přetrhat, jak se snažily co nejrychleji vybavit pumovnice půlmetrákovými tříštivými bombami. Všichni pobíhali jako splašení, a jakmile byly nádrže plné a cisterny odjely, nahodily se motory, aby se co nejrychleji ohřály a mohlo se letět.

Zpravodajská služba totiž hlásila, že Němci chtějí toho dne ráno vyvléci ze suchého doku ve Spezii porouchanou italskou bitevní loď a potopit ji v úžině při vjezdu do přístavu, aby spojenecká vojska oloupili o možnost používat tamějších hloubkovodních přístavních zařízení, až město dobudou. Tentokrát se vojenská zpravodajská služba nemýlila. Když tam od západu přiletěli, byla už loď uprostřed přístavního zálivu. Každému roji se podařila řada přímých zásahů a veliká loď se nakonec rozpadla vedví. Naplnilo je to všechny velkým sebeuspokojením a v duchu si gratulovali, jaká jsou elitní skupina, ale najednou zjistili, že jsou sevřeni ze všech stran v mohutných kleštích protiletadlové palby, která na ně šlehala z děl rozestavěných po celém vnitřním obvodu obrovské podkovy hornatého pobřeží hluboko pod nimi. Dokonce i Havermeyer podlehl a začal kličkovat v nejdivočejších úhybných manévrech, na jaké se zmohl, když si uvědomil, jakou dálku budou muset ještě urazit, než se z toho dostanou, a najednou Dobbs, jeden z pilotů Havermeyerova roje, strhl své letadlo prudce doleva, když ho měl strhnout doprava, narazil na sousední bombardér a ušmikl mu ocas. Křídlo jeho letadla se odlomilo těsně u trupu, stroj začal padat jako kámen a v mžiku zmizel z dohledu. Žádný oheň, žádný kouř, žádný ohlušující rachot. Zmrzačené letadlo se řítilo stále rychleji střemhlav k zemi, zbývající křídlo se nemotorně otáčelo kolem trupu jako lopatka v míchačce na beton, a když bombardér dopadl na hladinu, rozčísla se pod tím nárazem, jako by v tmavomodrém moři náhle rozkvetl veliký bělostný leknín, a pak ji za letadlem uzavřel pomalu chabnoucí gejzír jablečně zelené bublinaté tříště. Neobjevil se ani jeden padák. A v tom sousedním letadle zahynul Nately.

36. Sklep

Kaplana Natelyho smrt málem zabila. Kaplan Shipman seděl ve svém stanu, na nose brýle na čtení, a potýkal se se svým papírováním, když se ozval telefon a z letiště mu podávali zprávu, že se ve vzduchu srazila dvě letadla. Vnitřnosti se mu rázem změnily ve vyschlé bláto. Když pokládal sluchátko, třásla se mu ruka, za okamžik se mu klepala i druhá. To neštěstí bylo tak apokalyptické, že se o něm ani nedalo přemýšlet. Dvanáct zabitých mužů - to je příšerné, strašlivé. Pocit hrůzy v něm stále narůstal. Podvědomě se začal modlit, aby mezi obětmi nebyl Yossarian, Nately, Hladový Joe nebo někdo jiný z jeho přátel, a pak si to kajícně vyčítal, protože modlit se za jejich život znamenalo modlit se zároveň za smrt jiných mladých mužů, které ani neznal. Na modlení bylo už pozdě, ale nic jiného neuměl. Srdce mu bušilo tak silně, že se mu zdálo, jako by ty zvuky přicházely odněkud zvenčí, a kaplan si uvědomoval, že se už nikdy neposadí do zubařského křesla, že se už nikdy nenachomýtne k nějaké automobilové nehodě, že už nikdy nezaslechne zděšené noční volání, aby se mu zároveň do prsou nevrátily tyhle divoké údery a strach, že brzy umře. Kdykoli se teď stane svědkem pěstního souboje, vždycky se bude bát, že omdlí a při pádu na dlažbu si rozrazí lebku, že dostane srdeční záchvat, že ho postihne krvácení do mozku. Dostal strach, že už nikdy neuvidí svou ženu a svoje tři malé děti. Přemýšlel, zda má vůbec stát o to, aby ještě někdy spatřil svou ženu, protože kapitán Black mu mezitím stačil do mysli zasít silné pochyby o věrnosti a charakteru žen. Na světě je tolik jiných mužů, říkal si, kteří by ji jistě dokázali sexuálně uspokojit lépe než on. Kdykoli nyní pomyslel na smrt, pomyslel zároveň na svou ženu, a kdykoli pomyslel na svou ženu, začal se bát, že o ni přijde.

Trvalo chvíli, než dokázal vstát a zajít se sebezapřením do sousedního stanu pro seržanta Whitcomba. Odjeli seržantovým džípem. Kaplan musel sevřít ruce v pěst, aby se mu v klíně netřásly. Zatínal zuby a snažil se neposlouchat seržanta Whitcotoba, jak to tragické neštěstí nadšeně komentuje. Dvanáct zabitých, to znamenalo hromadné odeslání dalších dvanácti kondolenčních formulářů s podpisem plukovníka Cathcarta jejich nejbližším příbuzným, což značně posilovalo jeho naději, že se mu podaří umístit ten článek o plukovníku Cathcartovi ve velikonočním čísle The Saturday Evening Postu.

Na letišti panovalo hrobové ticho, které dusilo každý pohyb jako nelítostná, bezcitná kletba, zotročující jediné bytosti, které by ji mohli zrušit. Na kaplana padlo jak hrůzný příkrov. Takové obrovité, úděsné ticho ještě nezažil. Před barákem, kde se konaly předletové přípravy, stálo na dvě stě unavených, přepadlých, sklíčených mužů s padákovými vaky v rukou, pochmurný dav zaražených, ztracených lidí, upírajících před sebe prázdné, nevidoucí pohledy. Jako by se nechtěli rozejít, jako by se nemohli hnout z místa. Když se k nim kaplan přiblížil, jasně si uvědomoval dušený zvuk svých kroků. Spěšně, horečně

přejížděl očima po té strnulé spleti splihlých postav, a konečně s pocitem nesmírné radosti objevil Yossariana. Když však zachytil Yossarianův divoký, zničený, rozbitý pohled, jasně obrážející zoufalství ukryté v jeho nitru, otevřel kaplan němě ústa v nesnesitelné hrůze. Okamžitě pochopil, že Nately je mrtev, a marně se tomu poznání s bolestí v srdci bránil a s tváří zkřivenou v grimase úpěnlivého protestu před ním odmítavě vrtěl hlavou. Ta strašná pravda mu vzala řeč. Z hrdla se mu vydral vzlyk, nohy ho přestaly poslouchat a pomyslel si, že se teď tady určitě svalí. Nately byl mrtev. Všechnu naději, že se snad mýlí, odplavila ozvěna Natelyho jména, vynořujícího se stále zřetelněji z téměř neslyšitelného ševelení přitlumených hlasů, které si teprve nyní náhle uvědomil. Nately je mrtev, toho nevinného chlapce zabili. Z kaplanova hrdla začal stoupat tenký kňučivý zvuk a brada se mu roztřásla. Oči se mu zalily slzami a rozplakal se. Po špičkách se vydal k Yossarianovi, aby mu truchlil po boku a sdílel s ním jeho němé hoře. V tom okamžiku mu stiskla paži nějaká surová ruka a ostrý hlas se zeptal:
"Kaplan Shipman?"
Překvapeně se otočil a stál tváří v tvář zavalitému, výbojnému plukovníkovi s velkou hlavou a knírem a hladkou, kvetoucí pletí. Nikdy předtím toho člověka neviděl. "Ano. Co si přejete?" Prsty, které svíraly jeho paži, mu působily bolest a marně se snažil z nich vykroutit.
"Pojďte s námi."
Kaplan sebou zmateně, ustrašeně škubl. "Kam? Proč? A kdo vůbec jste?"
"Uděláte líp, otče, když se nebudete cukat a půjdete s námi," zazpíval s uctivou účastí hubený major s jestřábí tváří, který k němu přistoupil z druhé strany. "Máme vládní pověření. Chceme vám položit několik otázek."
"Jakých otázek? Co se děje?"
"Jste kaplan Shipman?" ptal se tlustý plukovník ještě jednou.
"Je to on," odpověděl seržant Whitcomb.
"Jen s nimi jděte," zavolal na kaplana kapitán Black a nepřátelsky, pohrdavě se ušklíbl. "Sypte tamhle do toho auta, nebo si to šeredně zavaříte."
Několik rukou vleklo bezmocného kaplana pryč. Chtěl zavolat na Yossariana, aby mu šel na pomoc, ale ten byl asi moc daleko a neslyšel by ho. Někteří z těch mužů, kteří stáli poblíž, se za ním dívali s probouzející se zvědavostí. Kaplan sklopil hlavu, protože ho tvář pálila hanbou, a nechal se trpně vkormidlovat na zadní sedadlo štábního vozu. Z jedné strany se vedle něho usadil ten tlustý plukovník s velkou, růžovou tváří, z druhé hubený, úlisně uctivý major. Mechanicky jim oběma nastavil zápěstí, protože ho napadlo, že mu možná nasadí pouta. Vpředu už seděl ještě jeden důstojník a za volantem vysoký vojenský policista s píšťalkou a bílou helmou na hlavě. Kaplan se neodvážil zdvihnout oči, dokud zavřený vůz neopustil prostor letiště a rychlá kola vozu nezačala kvílet na hrbolaté černé silnici.
"Kam mě vezete?" zeptal se tichým, provinilým hlasem, s očima dosud odvrácenýma. Začal uvažovat o tom, zda ho nechtějí obvinit, že zavinil tu vzdušnou kolizi a Natelyho smrt. "Co jsem provedl?"
"Nechtěl byste radši držet hubu a nechat nás, abychom se ptali?" řekl plukovník.
"Nemluvte s ním tak," nabádal ho major. "Není třeba nasazovat takovýhle tón."
"Tak mu řekněte vy sám, aby radši držel hubu a nechal nás, abychom se ptali."
"Otče, prosím vás, držte hubu a nechtě nás, abychom se ptali, ano?" naléhal ten druhý přátelsky. "Bude to pro vás lepší."
"Není třeba říkat mi otce," pravil kaplan. "Nejsem katolík."
"Já taky ne, otče," ujistil ho major. "Ale jsem hluboce věřící člověk a zástupcům boha na zemi rád říkám otče."
"Nechce dokonce ani věřit, že na frontě máme v zákopech ateisty," vysmíval se plukovník a kamarádsky dloubl kaplana do žeber. "Potvrďte mu to, kaplane. Jsou v zákopech ateisti?"
"To já nevím, pane plukovníku," odpověděl mu kaplan. "V zákopech jsem nikdy nebyl."
Důstojník na předním sedadle prudce otočil hlavu a naštvaně, zamračeně kaplana oslovil: "V nebi jste taky nebyl, co? A přesto snad věříte, že existuje."
"Nebo snad ne?" přidal se plukovník.
"Dopustil jste se velmi vážného zločinu, otče," řekl major.
"Jakého zločinu?"

"To ještě nevíme," odpověděl plukovník. "Ale zjistíme to. A víme určitě, že to je něco vážného."
U velitelství skupiny zmírnil vůz téměř neznatelně rychlost, se zakvílením pneumatik odbočil ze silnice a pokračoval kolem parkoviště k zadní části budovy. Všichni tři důstojníci i kaplan vystoupili. Po rozvrzaném dřevěném schodišti sešli husím pochodem do suterénu a zavedli kaplana do vlhké, temné místnosti s nízkým betonovým stropem a neomítnutými kamennými stěnami. Nahoře v rozích byly pavučiny. Po podlaze přelezla obrovská stonožka a ukryla se pod vodovodním potrubím. Uprostřed stál malý, holý stůl a kaplana k němu posadili na tvrdou židli s rovným opěradlem.
"Udělejte si pohodlí, pane kaplane," pobízel ho srdečně plukovník. Rozsvítil oslepující reflektor a namířil ho kaplanovi přímo do tváře. Na stůl položil mosazný boxer a krabičku zápalek. "Potřebujeme, abyste se pěkně uvolnil."
Kaplan vyděšeně poulil oči. Byl zcela bezmocný. Mohou si s ním dělat, co se jim zachce. Uvědomoval si, že ho tady v tom sklepení mohou třeba umlátit k smrti a nikdo mu nepřijde na pomoc, nikdo, možná jenom ten uctivý sympatický major s ostře řezanou tváří, který právě trochu povolil vodovodní kohoutek, nechal vodu hlasitě odkapávat do umyvadla a vrátil se ke stolu, aby vedle boxeru položil kus silné gumové hadice.
"Všechno bude zase v pořádku, pane kaplane," řekl major povzbudivě. "Když jste nic neudělal, nemáte se čeho bát Proč se bojíte? Nic jste přece neudělal, nebo snad ano?"
"Samozřejmě že něco udělal," vpadl do toho plukovník. "Je vinen, to je jasný jak facka."
"Čím jsem se provinil?" vyptával se kaplan prosebně. Byl z toho všeho stále popletenější a nevěděl, u koho z nich má hledat smilování. Třetí důstojník žádné distinkce neměl a mlčky ze strany přihlížel. "Co jsem udělal?"
"To teď právě musíme zjistit," odpověděl plukovník a přistrčil kaplanovi stůl a tužku. "Podepište se nám tady, ano? Vlastním rukopisem."
"Mým vlastním rukopisem?"
"Ano. Kdekoli na tu stránku." Když to kaplan udělal, vzal si plukovník blok zpátky a položil si ho vedle listu papíru, který vyndal z jakéhosi fasciklu. "Vidíte?" řekl majorovi, který přišel k němu a důležitě mu nahlížel přes rameno.
"Každý je jiný, že?" konstatoval major.
"Říkal jsem vám, že to udělal on."
"Co jsem udělal?" žadonil kaplan.
"Kaplane, to bych do vás nikdy nebyl řekl," obžaloval ho major bolestně vyčítavým hlasem.
"Ale co?" ptal se kaplan.
"Musím vám říci, že jste mě velice zklamal."
"Ale v čem?" dotazoval se kaplan stále zoufaleji. "Co jsem provedl?"
"Tohle," odpověděl mu major a štítivým gestem před něj hodil blok, na kterém se kaplan před chvilkou podepsal. "Tohle přece není vaše písmo."
Užaslý kaplan prudce zamžikal očima. "Ale samozřejmě že to je moje písmo."
"Ba ne, pane kaplane. Už nám zase lžete."
"Ale vždyť jsem to zrovna teď napsal!" křičel rozčilený kaplan. "Vždyť jste mě viděl, jak to píšu!"
"To je právě to," řekl na to major hořce. "Já jsem vás viděl, jako to píšete. Nemůžete popřít, že jste to psal. Člověk, který popírá svoje vlastní písmo, je schopen popírat cokoli."
"Ale copak zapírám, že jsem to psal?" bránil se kaplan a v návalu hněvu a pobouření, který se v něm náhle vzedmul, zapomněl na svůj strach. "Zbláznil jste se či co? O čem to vy dva vlastně mluvíte?"
"Chtěli jsme po vás, abyste se nám podepsal svým vlastním rukopisem. A vy jste to neudělal."
"Ale jak to? Udělal! Jakým rukopisem jsem se tedy podepsal, když ne svým vlastním?"
"Rukopisem někoho jiného."
"Koho?"
"To si právě musíme zjistit," pravil výhružně plukovník.
"Tak ven s tím, kaplane."
Kaplan pohlížel z jednoho na druhého s narůstajícím hysterickým zmatkem. "Je to můj rukopis," zapřísahal je vášnivě. "Jak by měl vypadat můj rukopis, když ne takhle?"

"Takhle," odpověděl plukovník. Panovačně hodil na stůl fotokopii dopisu vojenské pošty, kde bylo začerněno všechno kromě oslovení "Drahá Maruško" a na který důstojník provádějící cenzuru připsal: "Horoucně po Tobě toužím. R. O. Shipman, kaplan, armáda Spojených států." Když se na kaplanově tváři objevil ruměnec, plukovník se opovržlivě usmál. "Tak co, kaplane? Víte, kdo tohle psal?"
Kaplanovi trvalo delší dobu, než odpověděl. Poznal Yossarianovo písmo. "Ne."
"Ale číst snad umíte, ne?" dorážel sarkasticky plukovník. "Pan autor se nám tu podepsal."
"To je moje jméno."
"Takže jste to psal vy. Quod erat demonstrandum."
"Ale já jsem to nepsal. Vždyť to ani není moje písmo."
"Takže když jste se tehdy podepisoval, taky jste se snažil napodobit rukopis někoho jiného," řekl na to plukovník a pokrčil rameny. "To je všechno."
"Ale vždyť je to směšné!" vykřikl kaplan, kterému náhle došla všechna trpělivost. Slepý zuřivostí vyskočil, obě pěsti sevřené. "Já už to dál nehodlám poslouchat. Slyšíte? Právě přišlo o život dvanáct mužů, a já nemám čas na vaše pitomé otázky. Nemáte právo mě držet v téhle díře a já už toho mám právě dost."
Plukovník neřekl ani slovo, ale strčil kaplana prudce do prsou, až ztratil rovnováhu a dosedl zpátky na židli. V té chvíli se z kaplana vypařila všechna síla a opět ho zahltil velký strach. Major sáhl po gumové hadici a výhružně si jí začal poklepávat o otevřenou dlaň. Plukovník vzal krabičku zápalek, jednu z ní vytáhl, přiložil ke škrtací plošce a jeho zamračené oči čekaly na další projev kaplanova vzdoru. Kaplan byl bledý a tak vyděšený, že se nedokázal ani pohnout. Nakonec ho žhnoucí světlo reflektoru donutilo odvrátit hlavu. Kapání vody z kohoutku do umyvadla bylo stále hlasitější a nesnesitelnější. Toužil, aby mu už konečně řekli, co po něm chtějí, takže by věděl, k čemu se má přiznat. Napjatě čekal, co se teď bude dít. Plukovník pokynul třetímu důstojníkovi, ten se odlepil od stěny a líně dosedl na stůl pár centimetrů od kaplana. Tvář měl bezvýraznou, oči pronikavé a studené.
"Zhasněte to světlo," řekl přes rameno tichým, nevzrušeným hlasem. "Je hrozně protivné."
Kaplan se na něj vděčně usmál. "Děkuji vám, pane. A taky to kapání, prosím vás."
"Na vodovod se vykašlete," řekl důstojník. "To kapání mi nevadí." Povytáhl si trochu nohavice kalhot, jako by se bál, že si pomačká pečlivě naženhlené puky. "Pane kaplane," zeptal se jakoby mimochodem, "jakého vy jste vlastně náboženství?"
"Jsem anabaptista, pane."
"To je dost podezřelé náboženství, co?"
"Podezřelé?" ptal se kaplan v nevinném údivu. "Proč podezřelé, pane?"
"No, já o něm vůbec nic nevím. To mi doufám vymlouvat nebudete. Není už to samo o sobě dost podezřelé?"
"To nevím, pane," odpověděl kaplan diplomaticky a v rozčilení se přitom zakoktal. Skutečnost, že ten člověk nemá žádné distinkce, ho velmi znervózňovala. Nevěděl, jak ho má oslovovat. Kdo to je? A co ho opravňuje k tomu, aby ho vyslýchal?
"Pane kaplane, kdysi jsem studoval latinu. Považuji za správné vás na to upozornit, než vám položím další otázku. Neznamená slovo anabaptista prostě to, že nejste baptista?"
"Ach to ne, pane. To je mnohem složitější."
"Jste tedy baptista?"
"Ne, pane."
"Takže tedy opravdu nejste baptista, ne?"
"Prosím?"
"Nechápu, proč se tady o tom se mnou hádáte. Už jste to přece připustil. Ovšem, pane kaplane, pravíme-li, že nejste baptista, neříká nám to vůbec nic o tom, co tedy vlastně jste. Můžete být cokoli a kdokoli." Trochu se naklonil a zatvářil se chytře a významně. "Mohl byste být třeba - Washington Irving, co říkáte?"dodal.
"Washington Irving?" opakoval překvapeně kaplan.
"No tak, Washingtone," vmísil se do toho korpulentní plukovník nakvašeně. "Proč nás tady vodíte za nos? My dobře víme, že jste to soudečkové rajče ukradl."

Kaplan na okamžik strnul a pak se nervózní úlevou rozhihňal. "Tak o tohle vám jde!" zvolal. "Už tomu začínám rozumět. To rajské jablíčko jsem neukradl, pane plukovníku. Pan plukovník Cathcart mi ho věnoval. Jestli mi nevěříte, můžete se ho zeptat."
Na druhém konci místnosti se otevřely dveře a do sklepní místnosti vstoupil plukovník Cathcart. Jako by tam byl po celou dobu schovaný ve skříni.
"Buďte zdráv, pane plukovníku. Tvrdí nám, že jste mu to rajské jablíčko věnoval. Je to pravda?"
"Z jakého důvodu bych mu měl dávat rajské jablíčko?" odpověděl plukovník Cathcart.
"Děkuji vám, pane plukovníku. To nám stačí."
"Rádo se stalo, pane plukovníku," řekl na to plukovník Cathcart, vyšel ze sklípku a zavřel za sebou dveře.
"Tak co, pane kaplane? Co nám povíte teď?"
"Dal mi ho!" šeptal rozčileně a zároveň vyděšeně kaplan roztřeseným hlasem, "opravdu mi ho dal!"
"Chcete snad tvrdit, pane kaplane, že váš nadřízený důstojník je lhář?"
"Proč by vám měl nadřízený důstojník dávat rajče, pane kaplane?"
"Proto jste se snažil podstrčit to rajče seržantu Whitcombovi? Protože bylo kradené?"
"Ne, ne, ne," protestoval kaplan celý zničený, že ho nechtějí pochopit. "Nabídl jsem ho seržantovi Whitcombovi, protože jsem o ně nestál."
"Tak proč jste ho tedy panu plukovníku Cathcartovi ukradl, když jste o ně nestál?"
"Ale já jsem ho panu plukovníku Cathcartovi neukradl!"
"Tak proč se tváříte tak provinile, když jste ho neukradl?"
"Jsem nevinen!"
"Proč bychom vás tedy vyslýchali, kdybyste byl nevinen?"
"To já nevím," zakvílel kaplan. Mačkal si prsty v klíně a vrtěl sehnutou utrápenou hlavou. "To já nevím."
"Myslí si, že máme bůhvíkolik času," zabručel nakvašeně major.
"Pane kaplane," zklidnil poněkud vývoj situace důstojník bez distinkcí a vytáhl z otevřeného pořadače žlutý, strojem popsaný list papíru. "Mám tady místopřísežnou výpověď pana plukovníka Cathcarta, potvrzující, že jste to rajče ukradl." Obrátil papír, položil ho textem dolů na desku fasciklu a z druhé strany sebral jinou listinu. "A tady mám úředně ověřené prohlášení seržanta Whitcomba, ve kterém seržant konstatuje, že právě ze způsobu, jakým jste se mu to rajče snažil podstrčit, pochopil, že je kradené."
"Přísahám při pánubohu, že jsem ho neukradl," volal kaplan zoufale téměř v slzách. "Dávám vám své čestné slovo, že to rajče nebylo kradené."
"Pane kaplane, věříte v boha?"
"Ano, pane. Samozřejmě."
"To je zvláštní, pane kaplane," řekl důstojník a vyňal z pořadače jiný strojem popsaný žlutý list papíru, "protože já tady mám další prohlášení pana plukovníka Cathcarta, ve kterém udává, že jste s ním odmítl spolupracovat, když vás žádal, abyste se před každou akcí při předletové přípravě s chlapci pomodlil."
Kaplan se chvíli tvářil vyjeveně a pak rychle přikývl, že už si vzpomíná. "Ono to bylo trošku jinak, pane," vysvětloval udýchaně. "Pan plukovník Cathcart od té myšlenky ustoupil sám, když si uvědomil, že ke stejnému bohu jako důstojníci se modlí i mužstvo."
"Cože?" vykřikl nedůvěřivě důstojník.
"To je ale nesmysl!" prohlásil červenolící plukovník a s důstojným rozhořčením se od kaplana odtáhl.
"On si vážně představuje, že mu to spolknem?" volal major nevěřícně.
Důstojník bez distinkcí se nakysle zachechtal. "Kaplane, nepřeháníte to trošku?" zeptal se s úsměvem, v němž nebylo nic přívětivého či přátelského.
"Je to pravda, pane! Přísahám, že je to pravda!"
"Ono to stejně není důležité, ať je to pravda, nebo ne," odpověděl nonšalantně důstojník a znovu sáhl stranou po otevřeném pořadači plném dokumentů. "Pane kaplane, ptal jsem se vás, jestli věříte v boha. Řekl jste, že ano? Už se nějak nepamatuji."
"Ano, pane. Řekl jsem to. Věřím v boha."
"To je tedy opravdu podivné, pane kaplane, protože tu mám ještě jedno prohlášení pana plukovníka

Cathcarta, ve kterém se praví, že jste mu jednou tvrdil, že ateismus není protizákonný. Vzpomínáte si, že byste se byl někdy před někým vyjádřil v tomto smyslu?"
Kaplan bez váhání přikývl. Zdálo se mu, že v tomhle má pod nohama pevnou půdu. "Ano, pane. Vyjádřil jsem se v tomto smyslu. Řekl jsem to, protože to je pravda. Ateismus není protizákonný."
"Ale to ještě není důvod, aby se to roztrubovalo do světa, co říkáte, pane kaplane?" vypeskoval ho přísně důstojník, zamračil se a z fasciklu vyndal ještě jednu strojem psanou orazítkovanou stránku. "A tady mám ještě místopřísežné prohlášení seržanta Whitcomba, v němž udává, že jste se ostře stavěl proti jeho plánu posílat nejbližším příbuzným padlých a raněných kondolenční lístky s podpisem plukovníka Cathcarta. Je to pravda?"
"Ano, pane, stavěl jsem se proti tomu," odpověděl kaplan. "A jsem na to hrdý. Ty dopisy jsou neupřímné a nečestné. Jejich jediným účelem je proslavit pana plukovníka Cathcarta."
"Ale copak na tom záleží?" řekl na to důstojník. "Rodinám, které je dostávají, přesto přinášejí útěchu a zmírňují jejich žal. Kaplane, já prostě nechápu váš způsob myšlení."
Kaplana to zaskočilo a nezmohl se na žádnou kloudnou odpověď. Svěsil hlavu. Připadal si jako hlupák, jemuž naivita svazuje jazyk.
Brunátný tlustý plukovník se najednou vytasil s novým nápadem. "Co takhle vytlouct mu ten jeho odpornej mozek z hlavy!" navrhoval s robustním nadšením ostatním dvěma.
"No, to bychom mohli, vytlouct mu mozek z hlavy," souhlasil major s jestřábí tváří. "Vždyť je to jenom anabaptista."
"Nikoli. Napřed mu musíme dokázat, že je vinen," brzdil otráveně jejich rozlet důstojník bez distinkcí. Sjel ze stolu, obešel ho a stanul přímo proti kaplanovi, opíraje se oběma dlaněmi o desku. Jeho tvář byla zachmuřená a velmi přísná, nepřístupná a neoblomná. "Kaplane Shipmane," oslovil ho s úřední neosobností, "jste formálně obviněn z toho, že jste se vydával za Washingtona Irvinga a prováděl jste nezodpovědné a nepřístupné zásahy v dopisech důstojníků a mužstva, které jste cenzuroval. Jste vinen nebo nevinen?"
"Nevinen, pane." Kaplan si olízl suchým jazykem suché rty a v napětí poposedl na samou hranu židle.
"Vinen," prohlásil plukovník.
"Vinen," řekl major.
"To tedy znamená vinen," vyvodil z toho důstojník bez distinkci a na jednu stránku v pořadači zapsal jediné slovo. "Kaplane Shipmane," vzhlédl a pokračoval, "žalujeme vás dále, že jste se dopustil zločinů a přečinů, o kterých ještě ani nejsme informováni. Vinen či nevinen?"
"Nevím, pane. Jak vám mám odpovědět, když nevím, o co jde?"
"A jak vám máme říci, o co vlastně jde, když to sami nevíme?"
"Vinen," rozhodl plukovník.
"Samozřejmě vinen," souhlasil major. "Jestli jsou to jeho zločiny a přestupky, kdo jiný by je byl spáchal než on?"
"Tedy vinen," zazpíval důstojník bez distinkcí a vrátil se ke své stěně. "Je váš, pane plukovníku."
"Děkuji vám," odvětil plukovník. "Odvedl jste výtečnou práci." Obrátil se ke kaplanovi. "Tak hotovo, kaplánku, je po legraci. Jděte se projít."
Kaplan nerozuměl. "Co si přejete, abych udělal?"
"Hněte kostrou a zmizte, říkám vám!" zařval plukovník a ukázal hněvivě palcem přes rameno. "Vypadněte."
Kaplana ta hrubá slova a drsný tón šokovaly. Opravdu ho snad hodlali propustit, a on si v tom zmatku ke svému bezmeznému údivu najednou uvědomil, že ho to vlastně mrzí. "To mě ani nijak nepotrestáte?" vyptával se se zklamaným podrážděním.
"Na to můžete vzít jed, že si to s vámi ještě vyřídíme. Ale nedovolíme vám, abyste tady zacláněl, když se budeme radit jak a kdy. Takže plavte. Ať už jste venku."
Kaplan váhavě povstal a učinil několik kroků. "Mohu opravdu odejít?"
"Prozatím ano. Ale nesmíte opustit ostrov. Máme vaše telefonní číslo. A uvědomte si, že vás máme pod dozorem čtyřiadvacet hodin denně."
Nebylo možné uvěřit, že by ho nechali jen tak odejít. Bázlivě se šoural k východu a čekal, že ho nějaký

pánovitý hlas v příštím okamžiku zavolá zpátky nebo že jeho kroky zastaví těžká ruka, kterou mu někdo položí na rameno, nebo dokonce rána do hlavy. Nestalo se nic, nikdo ho nesrazil. Bloudil chvíli zatuchlými, temnými, vlhkými chodbami, než našel schody vedoucí nahoru, a když se konečně dostal na čerstvý vzduch, potácel se a prudce oddychoval. Jakmile unikl z toho sklepa, zavalilo ho nesmírné mravní pobouření. Všechny ty kruté zážitky, jež mu tento den přinesl, v něm probudily takovou zuřivost, jakou ještě v životě nepoznal. Prošel prostornou, dunící dvoranou v přízemí budovy se srdcem překypujícím rozhořčením a touhou po odplatě. Už to dál nebude snášet, říkal si, tohle není možné dál trpět. Když se dostal ke dveřím vedoucím nahoru, spatřil podplukovníka Korná, hopkajícího osaměle nahoru po schodišti. Pomyslel si, že mu ho do cesty přihrála šťastná náhoda, hluboce se nadechl, sebral veškerou odvahu a ještě na schodech ho dohnal.
"Pane podplukovníku, já už to dál nehodlám trpět," prohlásil s důraznou rozhodností a vzápětí propadl zoufalství, protože podplukovník Korn si ho vůbec nevšímal a vystupoval dál vzhůru po schodišti. "Pane podplukovníku Korne!"
Podsaditá, neupravená postava jeho nadřízeného stanula, obrátila se a vracela se pomalu po schodech dolů ke kaplanovi. "Copak se děje, pane kaplane?"
"Pane podplukovníku, chtěl bych si s vámi promluvit o tom neštěstí dnes ráno. To je strašné, že k něčemu takovému došlo."
Podplukovník Korn chvíli mlčel a pozoroval kaplana se zábleskem cynického pobavení v očích. "Jistě, pane kaplane, je to strašné," řekl nakonec. "Nemám ponětí, co o tom máme napsat do hlášení, abychom z toho nevyšli jako úplní pitomci."
"To jsem neměl na mysli," vedl kaplan dále svou. Už se ani trochu nebál. "Někteří z těch dvanácti měli za sebou už sedmdesát náletů."
Podplukovník Korn se zasmál. "Podle vás by bylo to neštěstí méně strašné, kdyby byli všichni nováčkové?" zeptal se jedovatě.
Kaplan opět jednou zůstal jako opařený. Na každém kroku se mu stavěla do cesty zvrácená logika. Když pokračoval, nebyl si už tak jist sám sebou a hlas se mu třásl. "Pane podplukovníku, není přece správné, aby se od příslušníků téhle skupiny požadovalo osmdesát bojových letů, když u jiných skupin posílají lidi domů po padesáti nebo pětapadesáti."
"Vezmeme vaši připomínku v úvahu," pravil podplukovník Korn se znuděným nezájmem a vydal se po schodech vzhůru. "Adios, padre."
"Co tím chcete říci, pane podplukovníku?" dorážel kaplan a začínal už téměř křičet.
Podplukovník Korn se zastavil a s nepříjemným výrazem ve tváři se o schod vrátil. "Chci tím říci, že o tom budeme přemýšlet, padre," odpověděl s přezíravým sarkasmem. "Přece byste nechtěl, abychom si to předem řádně nerozvážili."
"To jistě ne, pane podplukovníku. Ale uvažovali jste už o tom, že?"
"Ano, padre, už jsme o tom uvažovali. Ale kvůli vám si o tom popřemýšlíme ještě jednou a vy budete první, komu dáme vědět, jestli dojdeme k nějakému novému rozhodnutí. A nyní - adios." Podplukovník Korn se prudce obrátil a spěchal po schodech nahoru.
"Pane podplukovníku!" zastavilo ho znovu kaplanovo zavolání. Otočil po kaplanovi hlavu s mrzutou netrpělivostí. Kaplan ze sebe začal chrlit nervózní vodopád slov. "Pane podplukovníku, žádám vás o dovolení, abych mohl tu záležitost předložit generálu Dreedlovi. Chci svůj protest přednést na velitelství perutě."
Podplukovníkovy tlusté, temné tváře se neočekávaně naduly potlačovaným smíchem a chvíli mu trvalo, než odpověděl. "V pořádku, padre," řekl se zlomyslným potěšením a ze všech sil se snažil zachovat vážnou tvář. "Jen si klidně s panem generálem Dreedlem promluvte, máte moje svolení."
"Děkuji vám, pane podplukovníku. Považuji však za správné vás varovat, že mám na pana generála Dreedla jistý vliv."
"To je od vás pěkné, že mě varujete, padre. A já zase považuji za správné upozornit vás, že pana generála Dreedla na velitelství perutě už nenajdete." Podplukovník Korn se škodolibě zaculil a pak se konečně triumfálně rozchechtal. "Generál Dreedle je pryč a na jeho místě sedí generál Peckem. Máme nového velitele perutě."

"Generál Peckem!" opakoval vyjeveně kaplan.
"Ano, pane kaplane. Na toho máte taky vliv?"
"Ale vždyť já generála Peckema vůbec neznám," bědoval kaplan zničeně.
Podplukovník Korn se znovu zasmál. "Tak to je špatné, pane kaplane, protože plukovník Cathcart ho zná velice dobře." Podplukovník Korn se ještě pár vteřin labužnicky chechtal a pak najednou přestal. "A mimochodem, padre," varoval ho studeně a zabodl přitom ukazováček kaplanovi do prsou, "tomu vašemu paktování s doktorem Stubbsem je konec. Víme velmi dobře, že vás sem dnes ráno poslal, abyste si na nás stěžoval."
"Doktor Stubbs?" Kaplan vrtěl hlavou v užaslém protestu. "S doktorem Stubbsem jsem vůbec nemluvil, pane podplukovníku. Přivezli mě sem čtyři neznámí důstojníci, odvedli mě do sklepa a neoprávněně mě tam vyšetřovali a uráželi."
Podplukovník Korn znovu píchl kaplana prstem do prsou. "Víte velmi dobře, že doktor Stubbs vykládá mužům ze své eskadry, že už nemusejí do vzduchu, když mají za sebou sedmdesát náletů." Drsně se zasmál. "Nuže, milý padre, budou muset do vzduchu, i když mají za sebou sedmdesát náletů, protože doktora Stubbse právě překládáme do Tichomoří. Takže - adios, padre. Adios."

37. Generál Scheisskopf

Generál Dreedle byl pryč a velitelem perutě byl teď generál Peckem, ale generál Peckem se sotva stačil nastěhovat do kanceláře generála Dreedla a už se mu jeho báječné vojenské vítězství začalo rozpadat pod rukama.
"Generál Scheisskopf?" ptal se bezelstně seržanta ve své nové kanceláři, který mu přinesl příkaz doručený toho rána. "Chcete říci plukovník Scheisskopf, ne?"
"Nikoli, pane generále. Generál Scheisskopf. Dnes ráno byl povýšen na generála, pane generále."
"No to je fantastické! Scheisskopf? Generál? Jakého stupně?"
"Generálporučík, pane generále, a -"
"Generálporučík!"
"Ano, pane generále, a žádá vás, abyste nikomu v dosahu své pravomoci nedával žádné příkazy, dokud vám k tomu nedá předběžný souhlas."
"To se na to teda vyseru," brumlal si udiveně generál Peckem. Snad poprvé v životě vyslovil sprosté slovo. "Cargille, slyšíte to? Scheisskopfa povýšili rovnou na generálporučíka. Vsadil bych se, že chtěli povýšit mě a někdo to zvoral."
Plukovník Cargill si zamyšleně hladil svou druhou bradu. "Ale proč nám dává příkazy?"
Hladká, vyholená, distingvovaná tvář generála Peckema ztuhla. "Pravda, seržante," pravil pomalu a nechápavě se zamračil. "Jak to, že nám dává příkazy, když sedí u zvláštních služeb a my jsme bojový útvar?"
"To je další změna, ke které došlo dnes ráno, pane generále. Všechny bojové operace spadají odedneška do pravomoci zvláštních služeb. Pan generál Scheisskopf je náš nový velitel."
Generálu Peckemovi unikl ostrý výkřik. "Ach bože!" zakvílel a všechno jeho léta pěstované sebeovládání se změnilo v pustou hysterii. "Scheisskopf a velitel? Scheisskopf?" V hrůze si přitiskl pěsti na oči. "Cargille, sežeňte mi Wintergreena! Scheisskopf? Přece ne Scheisskop!"
Všechny telefony začaly zvonit najednou. Do kanceláře vběhl desátník a zasalutoval.
"Pane generále, venku je nějaký pan kaplan a chce si vám stěžovat na nesprávnosti ve skupině plukovníka Cathcarta."
"Vyhoďte ho! Vyhoďte ho! Máme tu už dost vlastních nesprávností, s nimiž se musí ihned něco udělat! Kde mám toho Wintergreena?"
"Pane generále, máte na drátě pana generála Scheisskopfa. Chce s vámi okamžitě mluvit."
"Povězte mu, že jsem ještě nedorazil. Kristepane!" zaječel generál Peckem, jako by na něj teprve v té chvíli dopadla celá tíha pohromy. "Scheisskopf? Ten člověk je přece debil! Vytíral jsem s ním podlahu jako s hadrem, a on je teď můj nadřízený! Kristepane! Cargille! Cargille, nenechte mě v tom! Kde je ten Wintergreen?"

"Pane generále, mám pro vás na druhém aparáte jakéhosi bývalého seržanta Wintergreena. Shání vás už od rána."
"Pane generále, toho Wintergreena se nemůžu dovolat," volal plukovník Cargill. "Má tam pořád obsazeno."
Generál Peckem byl už úplně propocený, když se vrhl k druhému telefonu.
"Wintergreene!"
"Peckeme, vy grázle jeden -"
"Wintergreene, slyšel jste, co vyvedli?"
"- co jste to vyved, vy pitomče?"
"Svěřili Scheisskopfovi hlavní velení!"
Wintergreen křičel vztekem a zoufalstvím. "Jděte se vycpat, i s těmi vašimi memorandy! Pověřili zvláštní služby řízením všech bojových operací!"
"To není možné!" naříkal generál Peckem. "Je to pravda? Moje memoranda? Kvůli nim udělali ze Scheisskopfa hlavního velitele? Proč to tedy nedali mně?"
"Protože už nejste u zvláštních služeb. Šel jste jinam a předal jste to jemu. A víte, co ten blbec po nás chce?"
"Pane generále, měl byste si vzít toho pana generála Scheisskopfa," prosil seržant nervózně. "Trvá na tom, že musí s někým mluvit."
"Cargille, vemte to za mě. Já s ním mluvit nemůžu. Zjistěte, co chce."
Plukovník Cargill chvíli poslouchal, co mu generál Scheisskopf říká, a tvář mu zbělela jako křída.
"Kristepane!" vykřikl, když mu sluchátko vypadlo z rukou. "Víte, co po nás chce? Abychom pochodovali! Přeje si, aby všichni pochodovali na přehlídkách!"

38. Mladší sestra

Yossarian chodil pozpátku s pistolí u boku a odmítal se zúčastnit jakýchkoli dalších bojových letů. Pozpátku chodil proto, že se při chůzi neustále otáčel, aby se ujistil, že mu zezadu nikdo plíživě neukládá o život. Každý zvuk, který za sebou uslyšel, v sobě skrýval nebezpečí, každý člověk, kterého potkal, byl potenciální vrah. Nesundal ruku z pažby pistole a na nikoho se neusmál, pouze na Hladového Joea. Kapitánům Piltchardovi a Wrenovi oznámil, že s létáním skončil. Kapitáni Piltchard a Wren škrtli jeho jméno na rozpisu pro příští akci a ohlásili celý případ na velitelství skupiny.
Podplukovník Korn se chladně zasmál. "Co to má znamenat, že už nebude létat?" ptal se s úsměvem, zatímco plukovník Cathcart zalezl do rohu a přemítal tam, jaký neblahý dosah bude mít pro něj skutečnost, že se opět vynořilo Yossarianovo jméno a nahlodává klid jeho duše. "Proč odmítá létat?"
"Při té srážce nad Spezií zahynul jeho přítel Nately. Asi proto."
"A kdo si myslí, že je - Achilles?" Podplukovník byl na to přirovnání velmi hrdý a uložil si do paměti, že se je musí pokusit udat, až se zase octne ve společnosti generála Peckema. "Na další bojové lety prostě musí. Nemá na vybranou. Vraťte se a řekněte mu, že jestli nezmění své rozhodnutí, budete nám to hlásit."
"To už jsme mu řekli, pane podplukovníku. Nepomohlo to."
"A co tomu říká major Major?"
"Majora Majora jsme už dávno neviděli. Jako by zmizel."
"Kdybychom tak mohli zmizet tamtoho!" vybuchl v koutě nevrle plukovník Cathcart. "Jako onehda zmizeli Dunbara."
"Existuje řada jiných způsobů, jak se s tímhle pánem vypořádat," ujistil ho sebejistě podplukovník Korn. Obrátil se znovu k Piltchardovi a Wrenovi. "Začneme tím nejlaskavějším. Pošlete ho do Říma, ať si tam pár dní odpočine. Je možné, že jím smrt toho jeho kamaráda opravdu trochu otřásla."
Natelyho smrt ve skutečnosti Yossariana málem zabila, protože když v Římě sdělil tu smutnou zprávu Natelyho děvce, vyrazila ze sebe pronikavý, zoufalý výkřik a vzápětí se ho pokusila probodnout škrabkou na brambory.
"Bruto!" zavyla v hysterickém amoku, když jí ohnul ruku za záda a kroutil víc a víc, až jí škrabka vypadla z prstů. "Bruto! Bruto!" Sekla po něm dlouhými nehty volné ruky, podrápala mu tvář a nenávistně mu

plivla do obličeje.
"Co se děje?" zaječel pálivou bolestí a zděšením a odhodil ji od sebe přes celý pokoj až k protější zdi. "Co po mně chceš?"
Vyřítila se na něj a začala ho mlátit oběma pěstičkami, a než se mu podařilo chytit jí za zápěstí a zkrotit ji, měl ústa samou krev. Vlasy jí divoce povlávaly. Z planoucích, nenávistných očí jí tekly proudy slz, ale nepřestávala se rvát jako saň. Zuřivost jí dodávala neuvěřitelnou sílu. Pokaždé když jí chtěl všechno vysvětlit, začala ho proklínat a nadávat mu jako smyslů zbavená. Prudkost jejích útoků ho zaskočila a v jedné chvíli ztratil rovnováhu. Byla totiž stejně velká jako on a Yossarian si několik fantastických, hrůzyplných okamžiků myslel, že ho tou svou pominutou zarputilostí přemůže, srazí ho na zem a nemilosrdně ho roztrhá na kusy, úd po údu, za nějaký mrzký zločin, který nikdy nespáchal. Jak tam spolu tělo na tělo zápolili, s hekáním a prudkým oddychováním, a dlouhé vteřiny nebylo jasné, kdo získá převahu, chtělo se mu volat o pomoc. Nakonec ochabla a on ji dokázal zatlačit zpátky a prosit ji přitom, aby ho nechala mluvit, že jí všechno poví, že za Natelyho smrt opravdu nemůže. Znovu mu plivla do tváře a on ji od sebe prudce odstrčil, vzteklý, rozhněvaný, znechucený. Sotva ji pustil, vrhla se na zem po té škrabce, a než se mu podařilo vyrvat jí tu zbraň z ruky, několikrát se jeden přes druhého na podlaze překulili. Když se hrabal na nohy, pokusila se mu je rukou podrazit a vyškrábla mu při tom kus kůže na kotníku. S tváří zkřivenou bolestí přeskákal na zdravé noze pokoj a vyhodil škrabku z okna. Pak si zhluboka oddechl, protože se domníval, že je z nejhoršího venku.
"A teď mě prosím tě nech, ať ti to vysvětlím," domlouval jí chlácholivě zralým, vyrovnaným, vážným hlasem.
Kopla ho přímo mezi nohy. Ufff! Vzalo mu to dech, zaskučel dlouze a pronikavě bolestí, zhroutil se na podlahu, stisknutá kolena až u brady v mdlobné agónii, a marně lapal po vzduchu. Natelyho děvka vyběhla z pokoje. Zmátořil se právě včas, protože byla v mžiku zpátky a hnala se na něj s dlouhým kuchyňským nožem v ruce. Ze rtů mu splynulo nevěřícně zoufalé zaúpění a sehnutý, ruce dosud přitištěné na bolestně tepajícím, citlivém podbřišku, zaútočil celou vahou svého těla na její holeně a podrazil jí nohy. Přeletěla mu přes hlavu a přistála s tupým žuchnutím na loktech. Nůž jí vypadl z ruky a Yossarian ho odkopl pod postel. Vrhla se za ním, ale chytil ji za paži a trhnutím ji postavil na nohy. Znovu se ho pokusila kopnout mezi nohy a on zuřivě zaklel a odhodil ji od sebe. Ztratila rovnováhu, narazila na zeď a převrhla židli, která zasáhla toaletní stolek plný hřebenů, kartáčů a kelímků. Všechno se to sesypalo na zem. Na druhém konci pokoje spadl se zdi zarámovaný obraz, vypadlo z něho sklo a roztříštilo se.
"Co jsem ti udělal?" řval na ni, celý bez sebe zmatkem a rozčilením. "Já jsem ho přece nezabil."
Mrštila po něm těžký popelník. Když na něj pak znovu zaútočila, sevřel pěst a chtěl ji ubalit jednu na žaludek, ale dostal strach, že by jí mohl ublížit. Chtěl se jí tedy trefit čistým, jemným úderem přímo do brady a vzít roha, ale byla příliš rychlá, a tak se mu v posledním okamžiku podařilo jenom trochu uskočit, a když letěla kolem něho, ještě ji prudce postrčil. Narazila tvrdě na protější zeď. Teď mu blokovala dveře. Hodila na něj velkou vázu. Pak na něj vyrazila s plnou lahví vína a tou ho zasáhla přímo do spánku, až napůl omráčený klesl na jedno koleno. V uších mu hučelo, obličej měl tuhý, ale nejhorší ze všeho bylo, že tomu vůbec nerozuměl. Proč si zamanula, že ho zabije? Nechápal, co se to děje. Neměl sebemenší tušení, co by měl podniknout. Věděl jen jedno - že se musí zachránit, a když zahlédl, jak ta ďáblice znovu zdvíhá ruku s lahví a chystá se ho znovu praštit, vrhl se dopředu a narazil jí hlavou do žaludku, ještě než to stihla provést. Setrvačností toho nárazu ji tlačil pozpátku před sebou, až narazila podkolením na hranu postele, dopadla zády na matraci a Yossarian skončil na ní, mezi jejíma nohama. Zaryla mu nehty do krku a drásala ho tam, a on se zatím propracovával výš a výš po pružných, plných návrších a úžlabích jejího oblého těla, až ji konečně úplně zalehl a zdusil její odpor. Jeho prsty vytrvale pronásledovaly její ohánějící se paži, až konečně nahmátly láhev s vínem a vykroutily ji z dívčiny ruky. Stále však ještě kopala a nadávala a zuřivě škrábala a dokonce se ho pokoušela hryznout, sprosté, smyslné rty rozevřené, vyceněné zuby připomínající tesáky nějaké rozběsněné všežravé šelmy. Ležela však naprosto bezmocná pod ním a on začal přemýšlet, jak by jí teď měl utéci, aby se na něj nemohla znovu vrhnout. Cítil, jak mu její napjatá, roztažená kopající stehna a kolena tisknou a drtí jednu nohu, vzrušil se smyslnou představou, a ačkoli se za to vzápětí sám před sebou zastyděl, neodbytně si uvědomoval, že má pod sebou pevné, pružné, dráždivé tělo mladé ženy, které se proti němu vzdouvá

jako vlhký, vlahý, čarovný, nepoddajný příboj, a že se její břicho a horká, živá, štědrá ňadra divoce vzpínají proti jeho tělu jako hrozivě sladké pokušení. Náhle poznal, že se už s ním přestala rvát, ačkoli to hadí zmítání pod ním nijak nepolevilo. S rozechvěním pochopil, že už s ním nezápasí, ale že proti němu žádostivě vzpíná klín v onom prvotním, mocném, dravém, pudovém rytmu erotického vzplanutí a odevzdání. Vydechl radostným překvapením. Její tvář, která mu teď připadala krásná jako rozkvetlá růže, byla zrůzněná novým druhem muk, pleť obluzeně prosvětlená, přivřené oči zamžené a nevidoucí, zmámené náporem žádostivosti.
"Caro," mumlala chraptivě jakoby z hlubin nějakého pokojného, rozkošnického opojení. "Úúúúh, caro mio!"
Pohladil ji po vlasech. S divokou vášnivostí mu přitiskla ústa na tvář. Olízl jí krk. Ovinula kolem něho paže a přitiskla se k němu. Cítil, jak se ho zmocňuje hluboký, extatický cit lásky k tomuto děvčeti, a ona ho znovu a znovu líbala ústy, která byla horká a vlhká a měkká a tvrdá. V opojivém zapomnění všeho kolem jí z hrdla stoupaly chraptivé milostné stony. Jednou laskající rukou mu po zádech obratně zajela pod opasek kalhot a druhá pokradmu a zrádně hmatala pod postelí, až narazila na kuchyňský nůž. Zachránil se v posledním okamžiku. Stále ještě ho chtěla zabít! Vytrhl jí nůž z dlaně a mrštil jím pryč. Její zrádná podlost ho ohromila a naplnila hrůzou. Vyskočil z postele, obličej zkřivený úžasem a zklamáním. Nevěděl, zda má vyrazit ze dveří na svobodu, nebo zhroutit se na lůžko, propadnout lásce k ní a vzdát se jí odevzdaně na milost i nemilost. Ušetřila mu obojí, protože znenadání propukla v usedavý pláč. To mu znovu vzalo dech.
Tentokrát byl v jejím nářku pouze žal, hluboký, bezbřehý, trpký žal, a Yossarian pro ni přestal existovat. Seděla pohasle na posteli, vášnivá, pyšná, krásná hlava se jí ochable svezla na prsa, ramena jí poklesla. Srdce nad ní usedalo. Tentokrát nebylo o jejím zoufalství pochyb. Mocné, dusivé vzlyky jí otřásaly celým tělem. O Yossarianovi už nevěděla, už ji nezajímal. V té chvíli mohl bez obav vyjít z pokoje. Rozhodl se však zůstat, aby ji utěšil a pomohl jí.
"No tak," naléhal na ni nemotorně s paží ovinutou kolem jejích ramen a vzpomněl si se smutkem v srdci, jak stejně nemotorný a slabý si připadal, když se tehdy vraceli od Avignonu, Snowden mu v letadle stále naříkal, že je mu zima, že je mu zima, a on jen znovu a znovu opakoval: "Jen klid, klid." Na nic jiného se nezmohl. "No tak," utěšoval ji soucitně. "No tak, no tak."
Opřela se o něj a plakala a plakala, až už se zdálo, že vyplakala všechny slzy, a ani na něj nepohlédla. Když přestala, vytáhl kapesník a podal jí ho. Maličko se usmála, osušila si tváře, s pokornou dívčí ostýchavostí mu ho vrátila, mumlajíc "Grazie, grazie", a potom mu zčistajasna, bez jakéhokoli varovného signálu, zaútočila drápy obou rukou na oči. Zasáhla je a vyrazila vítězný ryk.
"Ha! Assassino!" zaječela a dychtivě se hnala k protější stěně pokoje pro nůž, aby Yossariana dorazila. Napůl oslepen se zvedl a potácel se za ní. Zaslechl za sebou šramot a otočil se. Co spatřil, zalilo ho novou hrůzou. Tohle opravdu nečekal. S jiným dlouhým nožem v ruce se na něj hnala mladší sestra Natelyho děvky!
"To snad ne!" zakvílel zničeně a vyrazil jí nůž z dlaně prudkým úderem shora na zápěstí. Té šílené grotesky, toho nepochopitelného zmatku měl už plné zuby. Mohl mu někdo zaručit, že v příštím okamžiku nevtrhne do pokoje ještě někdo další a nebude se ho rovněž snažit propíchnout velkým kuchyňským nožem? Zvedl mladší sestru Natelyho děvky z podlahy, hodil ji na Natelyho děvku a vyběhl z pokoje. Proběhl bytem, vyrazil ven a hnal se dolů po schodech. Obě holky vyběhly na chodbu za ním a pronásledovaly ho. Dupot jejich nohou však k němu doléhal stále slaběji a nakonec zcela ustal. Přímo nad hlavou zaslechl vzlykání. Vzhlédl vzhůru šachtou schodiště a spatřil Natelyho děvku, jak sedí zkrouceně na schodě s hlavou v dlaních a usedavě pláče. Zato její divošská, zpovykaná mladší sestra se nebezpečně nakláněla přes zábradlí, celá rozpálená na něj dolů pokřikovala "Bruto! Bruto!" a mávala tím dlouhým nožem, jako by to byla nová hračka, které se nemůže nabažit.
Yossarian tedy unikl, ale když pak kráčel ulicí, neustále se vylekaně otáčel. Lidé si ho udiveně prohlíželi, a to ho znervózňovalo tím víc. Šel tedy co nejrychleji a říkal si, že na jeho vzezření musí být asi něco nápadného, když vzbuzuje takovou pozornost. Když se dotkl bolavého místa na svém čele, objevila se mu na prstech lepkavá krev, a rázem mu bylo všechno jasné. Tiskl si na tvář a na krk kapesník, a ať ho přiložil kdekoli, vždycky se na něm objevila nová rudá skvrna. Byl samá krev. Spěchal k budově

Červeného kříže, seběhl po příkrém bílém mramorovém schodišti na pánskou toaletu, studenou vodou a mýdlem si tam vyčistil a ošetřil nesčetná povrchová zranění, upravil si límeček u košile a učesal se. Ze zrcadla na něj otupěle zírala vyděšená tvář, tak ošklivě zřízená, že něco takového ještě neviděl. Co ta holka proti němu má, proboha?
Když vycházel z toalety, číhala tam na něj Natelyho děvka v záloze. Byla přikrčená u zdi při patě schodiště a vyrazila na něj jako jestřáb s lesklým stříbrným nožem na maso v pěsti. Hlavní nápor jejího útoku zneškodnil zdviženým loktem a pak jí jednu ubalil přesně do brady. Oči se jí obrátily v sloup, Yossarian ji zachytil, než mohla upadnout, a něžně ji posadil na zem. Pak vyběhl po schodech a ven z budovy a příští tři hodiny sháněl po celém městě Hladového Joea, aby se dostal z Říma dřív, než si ho ta holka zase najde. Ulevilo se mu, teprve když se letadlo odlepilo od země. Když přistáli na Pianose, čekala tam na něj Natelyho děvka v zeleném overalu, jaký nosili letečtí mechanici, v ruce nůž na maso, přesně na tom místě, kde se letadlo zastavilo, a Yossariana zachránilo jedině to, že když mu máchla po prsou, ujely jí na štěrkovém povrchu letištní plochy nohy, protože na nich měla střevíčky s koženou podrážkou a vysokými podpatky. Yossariana to úplně vyřídilo. Dovlekl ji do letadla, držel ji tam na podlaze v dvojitém nelzonu a Hladový Joe si mezitím vyžádal rádiem od kontrolní věže povolení, aby se mohl vrátit zpátky do Říma. Na letišti v Římě ji Yossarian z letadla vyhodil na rolovací dráhu a Hladový Joe ihned odstartoval na Pianosu, aniž vypjal motory. Když po návratu procházeli táborem eskadry ke svým stanům, prohlížel si Yossarian ostražitě každou postavu a srdce mu bušilo až v krku. Hladový Joe sledoval jeho počínání s podivným výrazem ve tváři.
"Poslyš, třeba se ti to všechno jenom zdálo," řekl za chvíli váhavě Yossarianovi.
"Zdálo? Vždyť jsi byl při tom, ne? Přece jsi ji právě teď dopravil zpátky do Říma!"
"Třeba se to všechno zdálo i mně. Proč by tě chtěla mermomocí zabít?"
"Nikdy mě neměla moc ráda. Možná mě chce oddělat proto, že jsem Natelymu rozbil nos, možná proto, že se ode mě dozvěděla o jeho smrti a nenávidí mě za to. Myslíš, že se sem ještě vrátí?"
Yossarian navštívil toho večera důstojnický klub a zůstal tam velmi dlouho. Když se pak blížil ke svému stanu, obezřetně pátral, zda tam zase někde nečíhá Natelyho děvka. Když ji objevil, jak se skrývá v křoví za stanem, v ruce obrovský tesák, tentokrát přestrojená za pianoského rolníka, připlížil se k ní po špičkách z opačné strany a popadl ji zezadu.
"Caramba!" vykřikla zlostně a zmítala se jako divoká kočka, když ji vlekl do stanu a hodil ji tam na podlahu.
"Hej, co se děje?" zeptal se ospale jeden z jeho spolubydlících.
"Podrž mi ji tady, než se vrátím," nařídil mu Yossarian. Vytáhl ho z postele, hodil ho na ni a vyběhl ze stanu. "Pevně ji drž!"
"Nechtě mě ho zabít a potom s váma se všema budu dělat fiky-fik," nabízela se.
Když ostatní spolubydlící viděli, že to je děvče, vyskákali z postelí a pokoušeli se s ní dělat fiky-fik hned. Yossarian zatím utíkal za Hladovým Joem, který spal jako neviňátko. Yossarian mu sundal s tváře Huplovu kočku a třásl s ním, dokud ho nevzbudil. Hladový Joe se rychle oblékl. Tentokrát letěli na sever a zabočili nad Itálii až daleko za nepřátelskými liniemi. Když se octli nad rovinou, připnuli Natelyho děvce padák a únikovým otvorem ji vystrčili z letadla. Yossarian si byl jist, že se jí s konečnou platností zbavil, a velmi se mu ulevilo. Vrátili se na Pianosu, a když se blížil ke svému stanu, vynořila se z temného křoviska těsně u pěšiny jakási postava a Yossarian omdlel. Když se na zemi probral, čekal, kdy se mu do těla zaboří nůž, a už se na tu smrtelnou ránu téměř těšil, protože snad konečně přinese jeho duši mír. Místo toho mu přátelská ruka pomohla vstát. Patřila jednomu pilotovi z Dunbarovy eskadry.
"Tak jak je?" ptal se šeptem pilot.
"Ujde to," odpověděl Yossarian.
"Viděl jsem tě, jak jsi upad. Myslel jsem, že se ti něco stalo."
"Asi jsem omdlel."
"Prý jsi jim řek, že už tě nedostanou na žádný bojový let, povídá se u nás v eskadře."
"To je pravda."
"Ale pak k nám přišli ze skupiny a tvrdili, že to není pravda, že ses jen tak vytahoval."
"To je lež."

"Myslíš, že ti to projde?"
"To nevím."
"Co ti asi udělají?"
"To nevím."
"Myslíš, že tě postaví před vojenský soud, za dezerci tváří v tvář nepříteli?"
"To nevím."
"Doufám, že ti to projde," řekl mu pilot z Dunbarovy eskadry a zmizel v temnotě. "Dej mi vědět, jak to s tebou vypadá," zašeptal na rozloučenou.
Yossarian se za ním několik vteřin díval a pak se vydal ke svému stanu.
"Psst!" zaslechl, sotva udělal několik kroků. Byl to Appleby, který se schovával za stromem. "Tak jak je?"
"Ujde to."
"Výslech jsem, jak se bavili o tom, že ti pohrozí vojenským soudem, za dezerci tváří v tvář nepříteli. Ale že to nepoženou do důsledků, protože nevědí určitě, jestli by ti to opravdu dokázali přišít. Taky prý by jim to mohlo pokazit renomé u nového velení. Kromě toho jsi přesvědčivě prokázal svou odvahu a statečnost tenkrát nad Ferrarou, když jsi opakoval ten nálet na most. Většího hrdinu, než jsi ty, podle mě u skupiny ani nemáme. Chtěl jsem jenom, abys věděl, že tě budou jen tak strašit."
"Dík, Appleby."
"Jen proto jsem s tebou zase začal mluvit, abych tě mohl varovat."
"Vážím si toho."
Appleby rozpačitě kopal špičkou boty do země. "Ta rvačka v důstojnickém klubu, ta mě moc mrzí, Yossariane."
"To je v pořádku."
"Ale já jsem ji nezačal. Asi to byla všechno Orrova vina, jak mě tou pingpongovou pálkou praštil do čela. Co to do něho tenkrát vjelo?"
"Vyhrával jsi nad ním."
"To jsem neměl vyhrávat? Každý, kdo hraje, chce vyhrát. Teď, když je po něm, tak na tom stejně nezáleží, jestli jsem ho porazil v pinčesu, nebo ne."
"To máš pravdu."
"Taky se stydím za to, jak jsem dělal ty zmatky s těmi atabrinovými tabletkami. Když chceš dostat malárii, je to tvoje věc, no ne?"
"To je v pořádku, Appleby."
"Snažil jsem se jenom plnit svou povinnost. Poslouchal jsem rozkazy. Vždycky mi vtloukali do hlavy, že musím poslouchat rozkazy."
"To je v pořádku."
"Abys věděl, řekl jsem podplukovníkovi Kornovi a plukovníku Cathcartovi, že to není správné, nutit lidi, aby lítali, když už toho mají plné zuby. Povídali, že se ve mně velice zklamali."
Yossarian se soucitně usmál. "To se vůbec nedivím."
"Ať si třeba dají nohu za krk. Krucinál, máš za sebou už jednasedmdesát bojových letů, to by jim snad mohlo stačit. Myslíš, že ti to projde?"
"Ne."
"Poslyš, kdyby ti to přece jen náhodou prošlo, nemohli by nic dělat ani s námi ostatními, co?"
"Právě proto mi to neprojde." "A co myslíš, že s tebou udělají?" "Nemám tušení."
"Myslíš, že tě postaví před vojenský soud?"
"To nevím."
"Máš strach?"
"Mám."
"A budeš tedy lítat dál?"
"Ne."
"Doufám, že ti to projde," zašeptal přesvědčeně Appleby. "Fakticky."
"Dík, Appleby."

"Ani mně se už moc nechce lítat, když je válka vlastně dávno vyhraná. Kdybych zase něco zaslech, dám ti vědět."
"Dík, Appleby."
Vedle Yossarianova stanu byla po pás vysoká houština bezlistého křoví. Když Appleby zmizel, ozval se odtamtud přidušený, rázný hlas. Krčil se tam Havermeyer, krmil se burskými oříšky a podebrané uhříky a velké, mastné póry v jeho tváři vypadaly jako tmavé šupinky. "Tak jak je?" zeptal se, když k němu Yossarian došel.
"Ujde to."
"Budeš dál lítat?"
"Ne."
"A co když tě budou chtít donutit?"
"Nedám se."
"Máš nahnáno?"
"Mám."
"Postaví tě před vojenský soud?"
"Zřejmě se budou snažit."
"Co říká major Major?"
"Major Major zmizel."
"Zmizeli ho?"
"To nevím."
"Co budeš dělat, kdyby chtěli zmizet tebe?"
"Pokusím se jim to překazit."
"Neslíbili ti něco za to, kdyby ses podvolil a šel zase lítat?"
"Piltchard a Wren mi říkali, že by mi mohli zařídit, abych fasoval samý vyhlídkový sichrovky."
Havermeyer zvedl hlavu. "Poslyš, to není špatná nabídka. Něco takového bych si dal říct i já. Vsadím se, žes po tom skočil."
"Odmít jsem to."
"To byla pitomost." Havermeyerova přihlouplá, nanicovatá tvář se svraštila ohromením. "Poslyš, takováhle úmluva, to by byla vůči nám ostatním sprostota, ne? Kdybys chodil jenom na samý vyhlídkový lety, musel by někdo z nás za tebe vyžírat ty nebezpečný, nemám pravdu?"
"To máš."
"To se mi tedy nelíbí," zvolal Havermeyer a naštvaně se zvedl, ruce zapřené v bocích. "To se mi vůbec nelíbí. To bych měl ze sebe nechat dělat vola jenom proto, že ty jseš posera a nechceš do vzduchu?"
"To si vyřiď s nima," řekl Yossarian a ostražitě přiblížil ruku k pistoli.
"Ale ne, tobě nic nevyčítám," uklidňoval ho Havermeyer, "i když tě nemám zrovna v lásce. Abys věděl, mně už ty věčný bojový lety taky lezou krkem. Nemoh bych se z toho taky nějak vyvlíknout, co myslíš?"
Yossarian se ironicky zachechtal a zažertoval: "Vezmi si pistoli a přidej se ke mně."
Havermeyer zavrtěl zamyšleně hlavou. "To ne, to bych nemoh. Kdybych se choval jako zbabělec, udělal bych hanbu ženě i dítěti. Zbabělce nemá nikdo rád. Kromě toho bych chtěl po válce do organizovaný zálohy. Když zůstaneš v záloze, vyplácejí ti ročně pět set dolarů."
"Tak tedy lítej dál."
"No jo, nic jinýho mi asi nezbude. Poslyš, podle tebe tedy není žádná naděje, že by tě přece jen zprostili bojový služby a poslali domů?"
"Ne!"
"Ale kdyby to přece jen vyšlo a dovolili ti, aby sis vzal někoho s sebou, vybereš si mě? Na Applebyho se vykašli. Vyber si mě."
"Proč by proboha měli udělat něco takovýho?"
"To já nevím. Ale kdyby to udělali, vzpomeň si, že jsem tě o to žádal první, jo? A dej mi vědět, co bude dál. Vždycky večer touhle dobou budu na tebe tady v křoví čekat. Jestli s tebou nějak ošklivě nezatočí, asi se na to lítání taky vykašlu. Platí?"
Celý příští večer na něj z různých temných koutů kývali lidé, kteří se přišli zeptat, jak to s ním vypadá, a v

jakémsi spikleneckém spříznění duší, o němž dříve neměl ani potuchy, ho s unavenou, starostlivou tváří žádali o důvěrné informace. Zastavovali ho lidé od eskadry, které sotva znal, a ptali se ho, co je nového. Trousili se za ním i chlapci od jiných eskader; čekali na něj ukryti ve tmě, a když se objevil, pokradmu ho volali k sobě. Ať přišel po západu slunce kamkoli, všude na něj někdo číhal a ptal se ho, jak je. Kývali na něj z lesa i z křoví, z příkopů i z vysokého býlí, zpoza stanů i zpoza blatníků zaparkovaných aut. Zastavil ho dokonce i jeden z jeho spolubydlících, zeptal se ho, jak je, a pak ho požádal, aby nikomu z jeho přátel neříkal, že ho zastavil. Ke každé nápadně opatrné siluetě, jež mu kynula, se Yossarian blížil s rukou na pažbě pistole, protože si nikdy nemohl být jist, který z těch šeptajících stínů se nakonec zrádně změní v Natelyho děvku nebo dokonce v nějakého oficiálně pověřeného vládního pochopa, který ho surově omráčí ranou do hlavy a zlikviduje. Zdálo se totiž, že jim asi nic jiného nezbude. Postavit ho před vojenský soud pro dezerci tváří v tvář nepříteli nechtěli, protože vzdálenost více než dvou set kilometrů je těžko slučitelná s výrazem tváří v tvář a protože právě Yossarian byl ten hrdina, který nakonec zničil onen most ve Ferraře, když opakoval nálet na cíl a zabil přitom Krafta - na Krafta vždycky málem zapomněl, když se snažil spočíst mrtvé, které znal. Ale něco s Yossarianem udělat museli a všichni napjatě čekali, co strašného to bude.

Ve dne se mu vyhýbali, dokonce i Aarfy, a Yossarian pochopil, že na denním světle mezi ostatními jsou to jiní lidé, než když jsou sami v noční temnotě. Nestaral se však o ně, chodil s rukou na pažbě pistole, a pokaždé, když se kapitán Piltchard a Wren vrátili z dalšího naléhavého pohovoru s plukovníkem Cathcartem a podplukovníkem Kornem, očekával, jaké nové nástrahy, výhrůžky a lákavé návrhy si pro něj zase na skupině vymysleli. Hladový Joe byl pořád pryč a jediný, kdo na něj občas promluvil, byl kapitán Black, který ho vždycky pozdravoval veselým, ironickým voláním "Á, náš hrdina" a jednou ke konci týdne se vrátil z Říma a oznámil Yossarianovi, že Natelyho děvka zmizela. Yossariana bodlo u srdce a pocítil lítost, touhu i výčitky svědomí. Scházela mu.

"Zmizela?" opakoval dutě.

"No jo, zmizela," smál se kapitán Black. Oči měl kalné únavou a na zašpičatělé, ostré tváři mu jako obvykle stálo řídké nazrzlé strnisko. Oběma pěstmi si mnul napuchlé pytlíky pod očima. "Řek jsem si, že když už jsem v Římě, moh bych to trdlo zase jednou trochu převálcovat, jen tak ze známosti. Představoval jsem si, jak by se přitom ten cucák Nately obracel v hrobě, rozumíš. Hohó! Pamatuješ se, jak jsem si ho kvůli ní vždycky dobíral. Ale hnízdečko bylo prázdný."

"Nenechala tam nějaký vzkaz ?" vyptával se Yossarian. Stále musel na to děvce myslet, jak asi teď truchlí a trpí, a téměř se mu stýskalo po jejích zuřivých, nesmiřitelných útocích.

"Nikdo tam není," zvolal potěšeně kapitán Black a snažil se to Yossarianovi vysvětlit. "Chápeš? Všichni jsou pryč. Vybílili to tam."

"Pryč?"

"No jo, pryč. Vyhnali je rovnou na ulici." Kapitán Black se znovu srdečně rozchechtal, až mu jeho vystouplý ohryzek radostně na krku poskakoval. "Ten zapadák je prázdnej. Vtrhli tam empíci, zdemolovali celej byt a všechny kurvy vyhnali. Sranda, co?"

Yossarian se vyděsil a celý se roztřásl. "Ale proč to udělali?"

"To je snad jedno, ne?" odpověděl kapitán Black a rozverně nad tím mávl rukou. "Vyhnali je rovnou na ulici. Dobrý, co? Celej ten spolek."

"A co ta mladší sestra?"

"V čudu," smál se kapitán Black. "Vyhnali ji s ostatníma holkama. Rovnou na ulici."

"Ale vždyť je to ještě dítě!" děsil se Yossarian pobouřeně. "Nikoho v celým městě nezná. Co s ní bude?"

"A co je mi do toho?" opáčil kapitán Black s lhostejným pokrčením ramen. Náhle se na Yossariana překvapeně zadíval a oči se mu škodolibě rozzářily. "Hele, co má bejt? Kdybych věděl, že to s tebou tak zamává, byl bych přiletěl hned, aby ses to dozvěděl co nejdřív, ty ochránce kurev a sirotků! Hej, kam se ženeš? Vrať se! Vrať se a pukni, žalude!"

39. Věčné město

Yossarian opustil bez povolení posádku a odletěl s Milém do Říma. Milo v letadle vyčítavě kroutil

hlavou, zbožně špulil rty a kazatelským tónem Yossarianovi sděloval, že se za něj stydí. Yossarian přikývl. Yossarian vypadá jako nějaké strašidlo, říkal Milo, jak pořád chodí pozpátku s pistolí u boku a prohlašuje, že už nebude létat. Yossarian přikývl. Není to loajální k jeho eskadře a jeho nadřízené to přivádí do svízelné situace. Yossarian znovu přikývl. Začínají se ozývat nespokojené hlasy. Není to od Yossariana pěkné, myslet pouze na vlastní bezpečnost, když lidé jako Milo, plukovník Cathcart, podplukovník Kom a bývalý seržant Wintergreen jsou ochotni obětovat cokoli, jen aby vyhráli válku. Lidi, kteří mají za sebou už sedmdesát bojových letů, začínají reptat, že teď mají před sebou dalších deset, a hrozí nebezpečí, že si někteří z nich taky připnou pistole a začnou chodit pozpátku. Bojová morálka upadá a všechno je to Yossarianova vina. Vlast je v nebezpečí a on hazarduje s tradičními ústavními právy, které mu zaručují osobní svobodu a nezávislost, když se je odvažuje takovým nesmyslným způsobem uplatňovat.

Yossarian na sedadle druhého pilota jen stále přikyvoval a snažil se Milovy žvásty neposlouchat. Měl plnou hlavu Natelyho děvky a Krafta a Orra a Natelyho a Dunbara, Kida Sampsona a McWatta, všech těch chudých, hloupých, nemocných lidí, které viděl v Itálii, v Egyptě a v severní Africe a které by byl jistě našel v hojném počtu i v ostatních koutech světa, a svědomí mu tížili i Snowden a mladší sestra Natelyho děvky. Yossarian se domníval, že už ví, proč mu Natelyho děvka připisuje vinu za Natelyho smrt a chce ho proto zabít. Proč sakra taky ne? Svět je takový, jaký ho lidi udělali, a ona a její vrstevníci mají plné právo pohnat Yossariana a všechny staré dospělé lidi k zodpovědnosti za každou nesmyslnou tragédii, jež je potká, stejně tak jako ona sama, přes všechen svůj žal, nese zase vinu za všechnu bídu, do které lidské ruce uvrhly její mladší sestru a všechny malé děti. Něco by se s tím mělo dělat. Každá oběť je zároveň pachatelem, každý pachatel obětí, a musí se už jednou najít někdo, kdo se pokusí přetrhnout ten hnusný řetěz zděděných zvyklostí, který je všechny spoutává a ohrožuje. V některých oblastech Afriky kradou dosud staří obchodníci s otroky malé chlapce a prodávají je za těžké peníze lidem, kteří si je pak vykuchají a snědí. Yossarian žasl, že ty děti zřejmě onu barbarskou oběť podstupují bez sebemenší známky strachu či bolesti. Kdyby tomu tak nebylo, říkal si, byl by ten zvyk už dávno vymřel, protože žádná touha po bohatství či nesmrtelnosti nemůže být přece tak veliká, aby odolala dětskému nářku.

Rozhoupává prý loď, tvrdil Milo, a Yossarian zase přikývl. Trhá partu a nechává kamarády na holičkách, pokračoval Milo. Yossarian přikývl a pak mu Milo řekl, že když se mu nelíbí, jak plukovník Cathcart a podplukovník Kom řídí skupinu, měl by se sebrat a odejít do Ruska, místo aby rozeštvával lidi. Yossarian mu na to chtěl říci, že stejně tak by mohli jít do Ruska oni, plukovník Cathcart, podplukovník Korn i Milo, když se jim nelíbí, jak on tady rozeštvává lidi, ale ovládl se. Plukovník Cathcart i podplukovník Korn se přece k Yossarianovi chovali vždycky velmi slušně, říkal Milo. Nedali mu snad po tom posledním náletu na Ferraru metál a nepovýšili ho na kapitána? Yossarian přikývl. Cožpak od nich nedostává stravu a měsíční žold? Yossarian opět přikývl. Milo je prý přesvědčen o tom, že kdyby za nimi Yossarian šel, omluvil se, dal se na pokání a slíbil jim těch dalších deset letů, všechno by mu velkomyslně odpustili. Yossarian mu řekl, že si to ještě rozmyslí, a když Milo vysunul podvozek a snášel se na přistávací dráhu, zatajil dech a v duchu se modlil, aby šťastně přistáli. Bylo to až k smíchu, jak ho teď létání otravovalo.

Řím byl v troskách. Bylo to vidět, hned jak letadlo přistálo. Před osmi měsíci dopadly na plochu bomby a po obou stranách příjezdové brány letiště, obehnané drátěným plotem, se tyčily ploché bílé hromady hrbolatých kamenných plátů, které tam při odklízení trosek navršily buldozery. Koloseum vypadalo jako polorozpadlá skořepina a Konstantinův oblouk byl silně poškozený. V bytě, kde bydlívala Natelyho děvka, byla hotová spoušť. Děvčata zmizela, zbyla tam jenom ta stará paní. Okna byla vytlučená a babka na sobě měla několik svetrů a hlavu měla omotanou tmavou šálou. Seděla na dřevěné židli vedle elektrického vařiče, paže zkřížené na prsou, a v otlučené konvici si ohřívala vodu. Když Yossarian vešel, něco si pro sebe brumlala, a jakmile ho spatřila, začala naříkat.

"Jsou pryč," kvílela, ještě než se stačil na cokoli zeptat. Držela se za lokty a truchlivě se na vrzající židli kývala, dopředu dozadu. "Jsou pryč."

"Kdo?"

"Všichni. Všechny ty chuděry nešťastné."

"A kam šly?"
"Nevím. Vyhnali je na ulici. Všechny jsou pryč. Ubožátka moje."
"Kdo je vyhnal? Kdo to udělal?"
"Ošklivý, zlí vojáci s bílejma helmama a s obuškama. A naši carabinieri Přišli, mávali obuškama a hnali je pryč. Ani jim nedovolili, aby si vzaly kabáty. Chuděry malý. Vyhnali je do zimy jen tak beze všeho."
"To je zatkli či co?"
"Vyhnali je na ulici. Prostě je jenom vyhnali."
"A proč to udělali, když je ani nezatkli?"
"To já nevím," vzlykala stařena. "To já nevím. Kdo se teď o mě bude starat? Kdo se teď o mě bude starat, když jsou všechny ty chuděrky pryč?"
"Muselo to mít nějaký důvod," vedl svou Yossarian a tloukl se pěstí do dlaně. "Přece sem nemohli jen tak zničehonic vtrhnout a všechny je vyhnat!"
"Žádnej důvod," kvílela stařena, "neměli k tomu žádnej důvod."
"Co je tedy k tomu zásahu opravňovalo?"
"Hlava XXII."
"Cože?" Yossarian ztuhl úlekem a strachem a cítil, jak se chvěje na celém těle. "Co jste to říkala?"
"Hlava XXII," opakovala a pokyvovala hlavou. "Hlava XXII. Podle Hlavy XXII mají právo udělat cokoli a my jim v tom nemůžeme bránit."
"Co to tady kecáte, prosím vás?" křičel na ni rozrušený Yossarian divoce. "Co vy můžete vědět o Hlavě XXII? Kdo vám řek, že jde o Hlavu XXII?"
"Ti vojáci s bílejma helmama a obuškama. Holky brečely. ‚Co špatnýho jsme udělaly?' ptaly se. A oni řekli, že nic, a těma obuškama je postrkovali ke dveřím. ‚Tak proč nás vocaď vyháníte?' chtěly vědět, ‚Hlava XXII,' řekli ti chlapi. ‚Jakým právem?' ptaly se holky. ‚Hlava XXII,' odbyli je. Pořád jenom opakovali: ‚Hlava XXII, Hlava XXII.' Co to znamená, Hlava XXII? Co je to Hlava XXII?"
"Neukázali vám, co to je?" vyptával se Yossarian a rozčileně, nervózně přecházel po pokoji. "To jste na nich ani nechtěli, aby vám ji přečetli?"
"Hlava XXII se nemusí nikomu ukazovat," odpověděla stará paní. "Tak to říká zákon."
"Jakej zákon to říká?"
"Hlava XXII."
"Doboha!" vykřikl Yossarian zuřivě. "Vsadil bych se, že tam nic takovýho není." Zastavil se a rozhlédl se utrápeně po místnosti. "A kde je starej pán?"
"Pryč," zakvílela stařena.
"Pryč?"
"Umřel," oznámila mu. V zoufalém smutku pokyvovala hlavou a plácala se dlaní na čelo. "Něco mu tady prasklo. Byl pořád úplně normální, a najednou bylo po něm."
"Ale ten přece nemoh umřít!" křičel Yossarian, jako by se chtěl stále hádat. Věděl však, že je to pravda, protože v tom byla železná logika: i tentokrát se dědek přizpůsobil a svezl se s většinou.
Yossarian se otočil, se zachmuřenou tváří procházel celým bytem a s pesimistickou zvědavostí nahlížel do všech místností. Všechno, co bylo ze skla, mládenci s obušky rozbili. Potrhané závěsy a ložní prádlo, to vše se válelo po podlaze v jedné změti. Židle, stoly, toaletní stolky byly poražené či převržené. Všechno, co šlo rozbít, bylo napadrť. Obraz zkázy byl naprosto úplný. Žádní zběsilí vandalové by nemohli být důslednější. Každé okno bylo rozbité a vytlučenými tabulkami vtékala dovnitř inkoustová tma. Yossarian si tu scénu dovedl živě představit - humpolácký dupot urostlých vojenských policistů v bílých helmách, divoký, zlovolný požitek, s jakým páchali své dílo zkázy, jejich svatouškovský, nemilosrdný, zvrhle zaslepený smysl pro povinnost. Všechny ty chuděrky byly pryč. Všichni byli pryč, jen ta stará plačící žena v několika huňatých hnědých a šedivých svetrech s černou šálou na hlavě zůstala, a i ta rovněž brzy odejde.
"Jsou pryč," zahořekovala, když se k ní zase vrátil, než mohl cokoli říci. "Kdo mi teď poslouží?"
Yossarian si té otázky nevšímal. "Ta Natelyho přítelkyně - neslyšela jste o ní něco?" zeptal se.
"Je pryč."
"To já vím, že je pryč. Ale nedala o sobě nějakou zprávu? Neví někdo, kde teď je?"

"Pryč."
"A její malá sestra. Co se stalo s ní?"
"Pryč." Stará opakovala stále to jedno slovo.
"Víte, o čem mluvím?" zeptal se jí Yossarian ostře a podíval se jí pozorně do očí, jestli mu neodpovídá už v komatu. Zvýšil hlas. "Co se stalo s její mladší sestrou, s tou malou žábou?"
"Je pryč, pryč," opakovala stařena s mrzutým pokrčením ramen, popuzena jeho dotíráním, a začala kvílet o něco hlasitěji. "Vyhnali ji s ostatníma, taky jen tak rovnou na ulici. Ani jí nedovolili, aby si vzala kabát."
"A kam šla?"
"Nevím. Nevím."
"Kdo se teď o ni bude starat?"
"Kdo se teď bude starat o mě?"
"Vždyť tady ve městě nikoho nezná."
"Kdo mně teď poslouží?"
Yossarian jí strčil do klína nějaké peníze - je to až zvláštní, jak jednoduché je napravovat křivdy penězi - a vyšel z bytu. Cestou po schodech dolů vztekle proklínal Hlavu XXII, i když věděl, že něco takového jako Hlava XXII neexistuje. Hlava XXII neexistovala, tím si byl jist, ale to nebylo vůbec důležité. Důležité bylo, že si každý myslel, že existuje, a to bylo mnohem horší, protože nebyl k dispozici žádný objekt, žádný text, který by bylo možné zesměšnit nebo vyvrátit, zažalovat, zkritizovat, napadnout, pozměnit, nenávidět, proklít, poplivat, roztrhat na cáry, podupat či spálit.
Venku bylo chladno a vzduch byl prosáklý odpornou vlhkou mlhou, která pomalu stékala po zdech velkých, zašlých domovních bloků a olizovala podstavce pomníků. Yossarian spěchal zpátky za Milém a dal se na pokání. Řekl, že svého chování lituje, a s plným vědomím toho, že lže, jako když tiskne, sliboval Milovi, že poletí bombardovat ještě tolikrát, kolikrát si pan plukovník Cathcart bude přát, jen když Milo použije svého vlivu u římských úřadů a pomůže mu najít mladší sestru Natelyho děvky.
"Je to nevinná dvanáctiletá panenka, Milo," vysvětloval mu úzkostlivě, "a já ji musím najít, než bude pozdě."
Milo vyslechl jeho žádost a chápavě se usmál. "Mám jednu přesně takovou dvanáctiletou panenku, jakou hledáš," oznámil mu rozradostněně. "Té mojí dvanáctileté panence je ve skutečnosti pouhých ctyřiatřicet, ale měla velmi přísné rodiče, kteří si potrpěli na dietní stravu s nízkým obsahem bílkovin, a s mužskejma si začala až -"
"Milo, já mluvím o malým děvčátku!" skočil mu do řeči Yossarian se zoufalou netrpělivostí. "Rozumíš? Nechci se s ní vyspat. Chci jí pomoct. Ty máš přece doma taky dcerky. Je to ještě docela malý dítě, je v tomhle městě docela sama a nemá nikoho, kdo by nad ní držel ochrannou ruku. Nechtěl bych, aby ji potkalo něco zlého. Už jsi pochopil, o čem mluvím?"
Milo to pochopil a byl hluboce dojat. "Yossariane, jsem na tebe pyšný," zvolal s hlubokým obdivem. "Vážně. Ani nevíš, jak jsem rád, že se ti v hlavě honí taky něco jinýho než jen sex. Vidím, že máš svoje zásady. Ano, mám doma dcerky, a vím naprosto přesně, o čem mluvíš. Tu holčičku najdeme. Neměj strach. Pojď se mnou a tu holčičku najdeme, kdybychom měli celý tohle město převrátit naruby. Jedem!"
V rychlém štábním voze s emblémem M&M odjel Yossarian s Milém na policejní ředitelství. Vešli tam do jedné kanceláře, kde právě jakýsi nepříliš upravený snědý policejní komisař s úzkým černým knírkem a v rozepjaté blůze obíral tlustou ženskou s podbradkem a bradavicemi na tváři. Komisař přivítal Mila s radostným překvapením a klaněl se mu s takovou obscénní servilitou, jako by byl Milo nějaký vznešený markýz.
"Á, marchese Milo," překypoval potěšením. Na tu otrávenou tlustou ženskou se už ani nepodíval a vystrčil ji ze dveří. "Proč jste mi nedal vědět předem, že se sem chystáte? Byl bych pro vás připravil slavnostní uvítání. Pojďte dál, pojďte dál, marchese. Poslední dobou nás nějak zanedbáváte."
Milovi bylo jasné, že nelze ztrácet ani minutu. "Buďte zdráv, Luigi," řekl a pokynul komisaři hlavou tak rázně, že to vypadalo téměř nezdvořile. "Luigi, potřeboval bych vaši pomoc. Tady můj přítel hledá totiž dívku."
"Dívku, marchese?" opáčil Luigi a zamyšleně si hladil tvář. "V Římě je spousta děvčat, a pro amerického důstojníka by neměl být problém nějakou si opatřit."

"Ne, Luigi, vy to nechápete. Potřebujeme nutně najít dvanáctiletou panenku."
"Á, tak to už chápu," pravil Luigi moudře. "Panna, to už může chvilku trvat. Ale kdyby si zašel na autobusové nádraží a porozhlédl se tam mezi venkovskými děvčaty, která přijíždějí do Říma za prací, myslím, že by -"
"Luigi, pořád to ještě nechápete," vyštěkl na něj Milo s tak příkrou netrpělivostí, že komisař zrudl ve tváři, postavil se do pozoru a zmateně si začal zapínat knoflíky u blůzy. "Hledáme jednu jeho dobrou známou, staré rodinné styky, a chceme jí pomoct. Je to ještě docela malé dítě, je v tomhle městě úplně sama a musíme ji najít, než ji někdo ublíží. Už je vám to jasné? Luigi, strašně mi na tom záleží. Mám doma stejně starou holčičku a dal bych nevímco, kdyby se tu chuděrku podařilo zachránit, než bude pozdě. Pomůžete nám?"
"Si, marchese, už je mi to jasné," řekl Luigi. "A udělám vše, co je v mých silách, abych vám ji našel. Ale dneska večer tu prakticky nikoho nemám. Všichni moji lidé jsou venku, děláme velký zátah na překupníky pašovaného tabáku."
"Pašovaného tabáku?" zeptal se Milo.
"Milo," zaúpěl tiše Yossarian a srdce se mu málem zastavilo, protože si uvědomil, že je všechno ztraceno.
"Si, marchese," přisvědčil Luigi. "Zisky z prodeje pašovaného tabáku jsou tak obrovské, že už pomalu nejsme schopni jeho ilegální dovoz do země kontrolovat."
"Opravdu se dá na tom pašovaném tabáku tolik vydělávat?" ptal se Milo s dychtivým zájmem. Nazrzlé obočí se mu vzrušeně vyklenulo a nozdry rozšířily, jako by větřil kořist.
"Milo," volal na něj Yossarian. "Teď se starej o mě, ano?"
"Si, marchese," odpověděl Luigi. "Zisky z prodeje ilegálně dováženého tabáku dosahují obrovské výše. Z pašovaného tabáku se stal skandální celostátní problém, neváhám dokonce říci, že to je skvrna na tváři národa."
"Skutečně?" podivil se Milo se zamyšleným úsměvem a jako zhypnotizovaný vyrazil ke dveřím.
"Milo!" zaječel Yossarian a instinktivně po něm skočil, aby ho zadržel. "Milo, musíš mi pomoct!"
"Pašovanej tabák," vysvětloval mu Milo, v očích epileptickou chtivost, a snažil se mu uniknout. "Pusť mě. Musím jít pašovat tabák."
"Zůstaň tady a pomoz mi ji najít," žadonil Yossarian. "Tabák můžeš pašovat zejtra."
Ale Milo jako by ho neslyšel a dral se ke dveřím, bez zuřivosti, ale neodbytně. Potil se, v horečně planoucích očích měl utkvělý, nevidomý pohled, zkřivená ústa plná slin. Tiše skučel, jako by tušil nějaké vzdálené neštěstí, a neustále opakoval: "Pašovanej tabák, pašovanej tabák." Nakonec Yossarian pochopil, že nemá smysl ho přemlouvat, a rezignovaně mu ustoupil z cesty. Milo vyletěl z místnosti jako střela. Policejní komisař si hned zase rozepnul blůzu a podíval se svrchu na Yossariana.
"Co tady vlastně chcete?" zeptal se chladně. "Mám vás dát zavřít?"
Yossarian opustil kancelář, sešel po schodišti a vykročil na ulici, kde byla tma jako v hrobě. V hale potkal tu tlustou ženskou s podbradkem a s bradavicemi na tváři, která se už zase vracela nahoru. Po Milovi nebylo nikde ani stopy. V žádném okně nebylo světlo. Liduprázdný chodník po několik bloků neustále příkře stoupal. Dlouhou ulici, vydlážděnou kočičími hlavami, přetínala daleko vpředu záře nějaké široké třídy. Policejní ředitelství bylo utopené téměř na dolním konci. Žluté žárovky nad vchodem syčely ve vlhkém počasí jako mokré louče. Padal studený, drobný déšť. Pomalu se vydal do kopce.
Zanedlouho přišel k nějaké tiché, útulné, přívětivé restauraci s rudými sametovými závěsy v oknech a modrým neónovým nápisem nad dveřmi: U TONYHO. VÝTEČNÁ KUCHYNĚ - VYBRANÉ NÁPOJE. VSTUP ZAKÁZÁN. Zvláštnost toho nápisu ho mírně zarazila, ale jen na krátký okamžik. V tomhle podivném pokřiveném světě ho už nic nemohlo překvapit, byť to bylo jakkoli bizarní, jakkoli absurdní. Stěny strmých budov se k sobě nahoře nakláněly v podivné, surrealistické perspektivě, jako by chtěly ulici zastřešit. Ohrnul si límec teplého vlněného pláště a zachumlal se do něho. Přicházela sychravá noc. Ze tmy před ním se vynořil malý chlapec, v tenké košilce, v potrhaných kalhotkách, bos, s chorobnou, bledou tvářičkou. Měl černé vlásky a byl by nutně potřeboval holiče, boty a punčochy. Yossarian poslouchal, jak jeho nožky tiše a mlaskavě capkají v kalužích na mokrém chodníku, a ta zbědovaná postavička v něm probudila tak dusivý soucit, že se mu chtělo napřáhnout paži, udeřit vší silou pěstí do chlapcova bleďoučkého, neduživého obličejíčku a zbavit ho tak tohoto života, neboť mu

připomněl všechny bledé, nemocné, neduživé děti Itálie, které by v téhle chvíli rovněž potřebovaly holiče, boty a punčochy. Způsobil, že Yossarian začal myslet na mrzáky a hladové muže a ženy, na všechny ty němé, odevzdané, oddané matky s utkvělýma očima, kojící téhož večera někde v nepohodě svá nemluvňata z prochladnutých cecíků, lhostejně vystavených témuž syrovému dešti. Krávy. Jako by ji těmi myšlenkami přivolal, minula ho jakási matka, držící v náručí dítě zabalené v černých hadrech, a Yossarian zatoužil zabít i ji, protože mu připomněla zase toho bosého chlapce v tenké košilce a tenkých záplatovaných kalhotkách a veškerou otřesnou, zdrcující bídu světa, který zatím ještě nikdy nedokázal poskytnout dostatek tepla a jídla a spravedlnosti všem lidem a v němž se dařilo dobře jen hrstce bezohledných chytráků. Mizerný, všivý svět! Myslel na to, kolik lidí strádá toho večera dokonce i v jeho prosperující vlasti. Kolik domů je tam na spadnutí, kolik manželů ožralých, kolik žen bito. Kolik dětí se tam právě třese strachy, je surově zneužíváno, opouštěno. Kolik rodin hladoví, protože nemá na jídlo? Kolik je zlomených srdcí? Kolik lidí spáchá ještě této noci sebevraždu, kolik jich zešílí? Kolik hokynářů a pánů domácích bude triumfovat? Kolik vítězů vlastně prohraje, kolik úspěchů se změní v neúspěch, kolik boháčů zchudne? Kolik je moudrých lidí, kteří jsou tupci? Kolik je šťastných konců, jež znamenají tragédii? Kolik čestných lidí lže, kolik statečných propadá zbabělosti, kolik věrných zrazuje, kolik světců se nechá podplatit, kolik důvěryhodných lidí prodá svou duši vyděračům za mrzký peníz, kolik lidi nikdy žádnou duši nemělo? Kolik přímočarých cest vede k nepravosti? Kolika nejlepším rodinám je lépe se vyhnout, kolik dobrých lidí páchá jen samé zlo? Co zbude, když se to všechno podtrhne a spočítá? Malé děti a nějaký ten Albert Einstein a starý houslista nebo sochař. V mučivém odcizení kráčel Yossarian pustou ulicí a stále nemohl zapudit z mysli tryznivou vidinu toho bosého chlapce s neduživými tvářičkami. Konečně došel až nahoru a zabočil na širokou třídu. Sotva zahnul za roh, uviděl spojeneckého vojáka, mladého poručíka s drobnou, bledou, chlapeckou tváří, zmítajícího se na zemi v epileptickém záchvatu. Šest dalších vojáků rozličných národností zápasilo s různými částmi jeho těla a snažilo se mu pomoci a uklidnit ho. Nesrozumitelně blekotal a sténal skrze zaťaté zuby a obracel oči v sloup. "Dejte pozor, ať si nepřekousne jazyk," radil zkušeně zakrslý seržant, stojící nedaleko Yossariana, a na tu výzvu přiskočil sedmý muž a začal zápolit s poručíkovým křečovitě staženým obličejem. Nakonec to těch sedm zvládlo. Poručíka sice znehybnili, ale rozpačitě se dívali jeden na druhého, protože jim nebylo jasné, co s ním teď. Na jejich tvářích, rozpálených zápasem, se začala objevovat panická bezradnost. "Co kdybyste ho zdvihli a položili na kapotu tamhletoho auta," radil protáhlým hlasem desátník, který stál kousek za Yossarianem. To vypadalo docela rozumně, a tak mladého poručíka zvedli a opatrně ho položili na kapotu zaparkovaného vozu. Museli mu stále držet ruce, nohy, hlavu i tělo, aby se nezmítal. Měli ho tedy položeného na kapotě, ale zase se začali nejistě rozhlížet, protože opět nevěděli, co dál. "Měli byste ho z ty kapoty radši sundat a položit na zem," nabádal je líně týž desátník, stojící za Yossarianem. To taky nebyl špatný nápad, a tak ho z kapoty počali zase stěhovat. Než se jim ho však podařilo dostat zpátky na chodník, přihnal se odkudsi džíp s blikajícím červeným světlem, s dvěma vojenskými policisty na předních sedadlech.

"Co se to tu děje?" zařval řidič.

"Dostal křeče," odpověděl voják, který zápolil s jednou poručíkovou nohou. "Držíme ho, aby sebou nemrskal."

"Dobrá. Je zatčen."

"Co s ním máme dělat?"

"Hlídejte ho!" křikl na ně empík, rozřehtal se svému vtipu, až ho to ohnulo do předklonu, a džíp vyrazil a zmizel.

Yossarian si uvědomil, že nemá propustku, moudře obešel tu podivnou skupinku a vydal se za změtí tlumených hlasů, které k němu doléhaly z neprůhledných temnot daleko vpředu. Široký, deštěm potřísněný bulvár spoře osvětlovaly nízké, ozdobně kované kandelábry, u každého bloku dva, a jejich tajemné kulaté, mihotavé světlo vroubila nahnědlá mlžná svatozář. Z okna, pod kterým právě kráčel, zaslechl nešťastný ženský hlas, který žadonil. "Prosím tě, ne. Ne, prosím tě." Potkal sklíčenou mladou ženu v černém nepromokavém plášti, která měla tvář ukrytou v záplavě černých vlasů a oči sklopené k zemi. V dalším bloku, u ministerstva veřejných záležitostí, si nějaký opilý mladý voják opíral o žlábkovaný korintský sloup stejně opilou dámu a vedle na schodech seděli tři jeho kamarádi ve zbrani s

lahvemi vína mezi koleny, taky pěkně nalití, a se zájmem přihlíželi. "Už ne, phrosim," škemrala ona opilá dáma. "Já už chci dhomu... Phrosim, už ne." Když se Yossarian otočil a podíval se tím směrem, jeden ze sedících mužů na něj křikl sprostou nadávku a hodil po něm láhev. Přistála neškodně daleko od něho a s krátkým přidušeným třeskem se rozbila. Yossarian kráčel nevzrušeně, lhostejně dál, ruce zabořené v kapsách. "Co blbneš, křepelko," slyšel opilého vojáka, jak se umíněně dožaduje svého. "Teď je řada na mě." "Už ne, phrosim," žadonila opilá. "Phrosim, už ne." Hned na dalším rohu k němu z hloubi úzké, klikaté postranní uličky, zahalené v hustých, neproniknutelných temnotách, dolehl záhadný zvuk, který si nebylo možné vyložit jinak, než že tam kdosi shrabuje sníh. Když zaslechl to pravidelné, usilovné, typické rachotivé skřípání, které vydává železná škrabka drhnoucí o beton, zamrazilo ho hrůzou. Zrychlil krok, přeběhl přes tu strašidelnou uličku na protější chodník a spěchal, aby těm děsivým, zhola nesmyslným zvukům co nejdříve unikl. Teď už věděl, kde je. Bude-li pokračovat přímo vpřed, narazí na vyschlou fontánu uprostřed bulváru, a pak už jenom sedm bloků a bude před důstojnickou ubytovnou. Náhle v ponuré temnotě před sebou uslyšel vrčivé, nelidské vytí. Lampa na rohu nesvítila a ta část ulice byla ponořena do tmy a všechno viditelné ztrácelo své pevné obrysy. Za křižovatkou, na druhé straně ulice, bil nějaký muž klackem psa. Živě upomínal na toho člověka, který v Raskolnikovově snu mlátí ubohou kobylku. Yossarian se marně snažil nic nevidět a neslyšet. Pes naříkal a kňučel v hysterickém zvířecím záchvatu, málem uškrcený na konci starého konopného provazu, a plazil se schlíple po břiše, aniž kladl jakýkoli odpor, ale muž ho přesto bil dál, těžkou, plochou latí. Malý hlouček přihlížel. Vystoupila z něho pomenší, zavalitá žena a prosila muže, aby toho už nechal. "Nepleť se mi do toho, jo?" křikl na ni popuzeně, zvedl klacek, jako by se chystal přetřít i ji, a žena bázlivě, zahanbeně ustoupila. Yossarian spěchal, aby byl odtamtud co nejrychleji pryč. Téměř utíkal. Noc přetékala hrůzami, a Yossarian si pomyslel, že teď už si dovede představit, co asi musel cítit Kristus, když chodil po světě, podoben psychiatru, který prochází oddělením plným nebezpečných bláznů, nebo oběti, která se octla ve vězení přeplněném zločinci. Jak se mu ulevilo, když jeho oči zahlédly malomocného! Na dalším rohu bil nějaký chlap surově malého chlapce. Kolem stál nehybně zástup dospělých, ale nikdo se nepokusil zasáhnout. Yossarian ucouvl při tom pohledu, všecek ohromený. Byl si jist, že tuhle příšernou scénu už někdy viděl. Déja vu? Ta zlověstná shoda ho šokovala a naplnila ho pochybami a hrůzou. Byla to táž scéna, jejímž svědkem byl před chvílí, jeden blok zpět, i když tu teď všechno bylo jiné. Co se to proboha děje? Vystoupí nějaká malá, zavalitá žena a bude toho chlapa prosit, aby už přestal? Napřáhne na ni ruku a ona se pak zase stáhne do pozadí? Nikdo se ani nepohnul. Dítě jednotvárně naříkalo, zpitomělé bolestí. Muž klučíka vždycky udeřil otevřenou dlaní vší silou ze strany do hlavy, až upadl, a pak ho jedním trhnutím postavil, aby ho mohl další fackou, která zazněla jako prásknutí biče, znovu srazit k zemi. Nikomu v tom zachmuřeném, zaraženém davu nezáleželo zřejmě na onom polomrtvém chudáčkovi natolik, aby zasáhl. Jedna ošuntělá žena tiše plakala do špinavé utěrky. Kluk byl vyhublý a potřeboval holiče. Z obou uší mu vytékala světle červená krev. Yossarian rychle přešel na druhou stranu širokého bulváru, aby tomu odpornému divadlu unikl, a najednou zjistil, že šlape po lidských zubech, roztroušených na mokrém, lesklém chodníku mezi mokvajícími krvavými skvrnami, do nichž se dychtivě zakusovaly ostré nehty dešťových kapek. Všude kolem se povalovaly stoličky a přeražené řezáky. Po špičkách ty groteskní pozůstatky obešel a octl se u domovních dveří, ve kterých stál naříkající voják a držel si na ústech krví nacucaný kapesník. Dva jiní vojáci ho podpírali, aby se nezhroutil, a netrpělivě cekali na vojenskou sanitku. Konečně se objevila, s řinčením a rozsvícenými oranžovými mlhovkami, ale prolétla kolem nich a zastavila se až o blok dál, kde došlo k potyčce mezi jakýmsi italským občanem a tlupou tajných policistů vyzbrojených obušky a kovovými pouty. Civilista, tmavovlasý muž s tváří bílou strachem, vříškal a snažil se jim vytrhnout. Nesl si nějaké knížky, a ty teď byly rozházené po zemi. Víčka mu létala nahoru dolů jako netopýří křídla, jak mu v očích tepalo hektické zoufalství. Bylo jich však na něj mnoho a brzo se jim podařilo uchopit ho za ruce a za nohy a zvednout ho do vzduchu. "Pomoc!" ječel pronikavě hlasem přiškrceným hrůzou, když ho policisté odnášeli k otevřeným dveřím sanitky a házeli ho dovnitř. "Policie! Pomoc! Policie!" Dveře se zavřely, zámek zapadl a sanitka značnou rychlostí odjela. V komické panice toho člověka, který zoufale volal policii a zatím byli policisté všude kolem něho, byla ponurá ironie. Yossarian se nad tím marným, pošetilým voláním o pomoc nevesele usmíval, ale najednou ho napadlo, že bylo vlastně dvojsmyslné, uvědomil si, že ten muž jím možná nehledal podporu

policie, ale hrdinsky se pokoušel, ač sám už ztracený, varovat každého, kdo nebyl policista, vyzbrojený obuškem a revolverem a podporovaný dalšími policisty, také s obušky a revolvery. "Pomoc! Policie!" volal ten člověk, a chtěl tím možná všechny upozornit na hrozící nebezpečí. Yossarian tedy té výstrahy uposlechl a nenápadně se snažil dostat se od policie co nejdál. Málem přitom zakopl o nohu tělnaté čtyřicátnice, která spěchala přes křižovatku, jako by jí za patami hořelo, a neustále se nenávistně ohlížela po osmdesátileté stařeně s tlustými ovázanými kotníky, která se pachtila za ní a marně se ji snažila dostihnout. Babka lapala sípavě po dechu, a když Yossariana míjela, slyšel, jak si něco rozčileně brblá. Nebylo pochyby - stará pronásledovala tu mladší. Ta jí beznadějně unikala a byla už uprostřed širokého bulváru, když stařena teprve sestupovala z chodníku. V ošklivém, zlomyslném úsměvu, který se objevil na tváři první ženy, když se zase ohlédla za odpadávající pronásledovatelkou, se odrážela nenávist i strach. Yossarian si uvědomoval, že by té staré, nešťastné ženě mohl pomoci, kdyby na něj zavolala, stačilo trochu popoběhnout, dostihnout tu tlustou slepici a zadržet ji, než na místo dorazí tlupa policistů, ale to by mu k tomu ta babka musela poskytnout záminku aspoň jedním zoufalým výkřikem. Avšak stařena ho minula, jako by tam nebyl, jen si dál sama sobě mumlavě stěžovala na své strašné, tragické soužení. První žena se brzy ztratila ve stále hustších vrstvách tmy a stará paní zůstala bezmocně stát uprostřed jízdní dráhy, zmatená, bezradná, opuštěná. Yossarian od ní odtrhl oči, a když spěchal pryč, pocítil stud, že jí přece jen nepomohl. Provinile, pokradmu se ohlížel, znechucen sám sebou, jako by se bál, že ta baba nyní začne pronásledovat jeho, a byl rád, když jí mohl zmizet v mrholivých, mokrých, téměř neprůhledných temnotách. Tlupy... tlupy policistů - kromě Anglie je snad všechno v rukách tlup, tlup, tlup. Všude vládly tlupy s obušky v rukou.

Límec a ramena pláště měl už dávno prosáklé vodou. V botách měl mokro a zábly ho nohy. Další lampa nesvítila, skleněná koule byla rozbitá. Budovy a beztvaré stíny uplývaly nehlučně kolem něho dozadu, jako by je unášel mocný, nazadržitelný, věcný proud. Potkal vysokého mnicha, který měl tvář zcela ukrytou v hrubé šedivé kapuci, takže mu nebyly vidět ani oči. Ze tmy vpředu se ozvaly čvachtavé kroky, jak kdosi procházel velkou kaluží, a Yossarian se zděsil, že to bude nějaké bosé dítě. Málem se srazil s vychrtlým, mrtvolně bledým, smutným mužem, který měl na tváři hvězdicovou jizvu a na spánku znetvořenou prohlubeň, do které by se bylo vešlo vejce. Vynořila se před ním mladá žena v rozčvachtaných slaměných sandálech, kterou bůh ztrestal strašlivou strakatě růžovou popáleninou. Začínala na krku a nelítostně jí rozežírala celý obličej až nad oči. Yossarian ten pohled nevydržel a otřásl se hnusem. Tuhle ženu nebude už nikdo milovat. Jeho duše byla nemocná. Zatoužil po nějaké dívce, s kterou by se mohl milovat a jež by ho dokázala utěšit, vzrušit a ukolébat k spánku. Na Pianose na něj čekala tlupa s obušky. Všechny holky byly pryč. O hraběnku a její snachu už nestál; na plané flirtování byl už příliš starý, neměl na ně čas. Po Lucianě jako by se slehla zem, třeba už není mezi živými; a když ne, umře jistě co nejdřív. Ta Aarfyho prsatá štětka zmizela, stejně jako její prsten s necudnou kamejí, a sestra Duckettová se za něj styděla, protože odmítl dál lítat a vyvolal skandál. Jediné děvče, které bylo ještě po ruce, byla ta nehezká služka z důstojnického apartmá, se kterou nikdy žádný z nich nespal. Jmenovala se Michaela, ale chlapi ji s oblibou častovali všelijakými oplzlými, sprostými přízvisky, a ona se pak mohla uhihňat dětinskou radostí, protože se přitom tvářili sladce a lichotivě a ona neuměla anglicky a myslela si, že jí jistě říkají něco hezkého či jen tak nevinně špásují. Ať divočili sebevíc, vždycky je sledovala s okouzleným potěšením. Byla to šťastná, prostoduchá, přičinlivá holka. Neuměla číst a jen horko těžko svedla napsat svoje jméno. Měla nažloutlou olivovou pleť a krátkozraké oči a nikdo z nich se s ní ani jednou nevyspal, protože nikoho z nich ta představa ani trochu nelákala. Nikoho kromě Aarfyho, který ji právě toho večera znásilnil a pak ji držel téměř dvě hodiny v šatníku a rukou jí zacpával ústa, dokud se neozvaly sirény oznamující začátek zákazu nočního vycházení civilních osob, takže od té chvíle by byl její pobyt na ulici nezákonný.

Potom ji vyhodil z okna. Když Yossarian došel k domu, leželo její mrtvé tělo dosud na chodníku a on se musel se zdvořilými prosbami protlačit hloučkem sousedů s lucernami, kteří se od něj s nenávistným odporem odtahovali, hovořili mezi sebou tlumenými hlasy, z nichž čišela temná obžaloba, a ukazovali si přitom roztrpčeně na okna v druhém patře. Když Yossarian spatřil dívčinu zbědovanou, děsivou, zkrvavělou mrtvolu, rozbušilo se mu srdce strachem a hrůzou. Vběhl do haly, vyřítil se nahoru po schodech a v bytě narazil na Aarfyho, který neklidně přecházel po pokoji, na tváři nabubřelý, trochu

nejistý úsměv. Ujišťoval Yossariana, že se to všechno zase spraví. Pohrával si s lulkou a zdálo se, že je trochu nervózní, ale horlivě Yossariana přesvědčoval, že všechno dobře dopadne, ať si nedělá starosti.
"Znásilnil jsem ji jen jednou," vysvětloval.
Yossarian šílel. "Ale pak jsi ji zabil, Aarfy! Zabils ji!"
"Co jsem měl dělat, když jsem ji předtím znásilnil," řekl na to Aarfy se svou typickou přezíravou blahosklonností. "Přece jsem ji nemoh pustit a nechat o nás roztrubovat všelijaký ošklivý pomluvy."
"Proč jsi na ni vůbec sahal, ty grázle zabedněnej?" křičel na něj Yossarian. "Když jsi potřeboval ženskou, proč sis nějakou nesebral na ulici? Tohle město je přece plný děvek!"
"Kdepak, to v žádném případě," kasal se Aarfy. "Já jsem za to ještě nikdy v životě neplatil."
"Aarfy, zešílel jsi?" Yossarian nebyl téměř schopen slova. "Zabil jsi mladou holku. Zavřou tě!"
"Kdepak," odpověděl Aarfy s nuceným úsměvem. "Nezavřou. Proč by kvůli ní starýho dobráka Aarfyho zavírali?"
"Protožes ji vyhodil z okna. Leží na ulici mrtvá."
"Nemá tam co dělat," řekl na to Aarfy. "Je zákaz vycházení."
"Idiote! Chápeš vůbec, co jsi proved?" Yossarian by byl Aarfyho nejraději chytil za vypasená, housenkovitě měkká ramena a zatřásl jím vší silou, aby se mu v té jeho makovici rozsvítilo. "Zavraždil jsi člověka! Samozřejmě že tě zavrou. Možná tě i pověsí!"
"To určitě," posmíval se Aarfy žoviálně, i když jeho nervozita viditelně vzrůstala. Tlustými prsty zápolil s hlavičkou dýmky a nevědomky kolem sebe trousil drobečky tabáku. "Kdepak, kamaráde. Nic takovýho se starým dobrákem Aarfym neprovedou." Znovu se zachechtal. "Vždyť to byla jenom služka. Nezdá se mi, že by dělali bůhvíjakej cirkus kvůli jedny mizerný italský služce, když každej den přicházejí o život takový tisíce lidí."
"Slyšíš?" zvolal Yossarian téměř radostně. Nastražil uši a sledoval, jak se z Aarfyho obličeje ztrácí krev, protože v dálce zakvílely sirény, policejní sirény, a v několika okamžicích to vřeštivé, rezavé, nelítostné vytí narostlo v nezadržitelný kakofonický příval, který jako by zaplavoval pokoj ze všech stran. "Aarfy, jedou pro tebe," křičel, aby ten jekot přehlušil, a zalila ho vlna soucitu. "Jedou sem, aby tě zatkli, Aarfy, chápeš? Nemůžeš přece vzít jinýmu člověku život a cekat, že ti to beztrestně projde, i když je to jenom mizerná služka. Už ti to došlo? Už to chápeš?"
"Ale ne," trval na svém Aarfy, zchromlé se zasmál a na tváři mu utkvěl chabý úsměv. "Proč by mě zatýkali. Starýho dobráka Aarfyho přece nezatknou."
Najednou jako by se mu udělalo špatně. Zdrceně sklesl na židli a celý se rozklepal. Buclaté, zesláblé ruce se mu třásly v klíně. Se skřípěním pneumatik zastavily vozy před domem. Hned na to se do oken zařízly kužely světla z hledáčků. Ozvalo se několikeré bouchnutí dvířek a zavřeštěly policejní píšťalky. Zdola dolehly do pokoje drsné hlasy. Aarfy zezelenal. Přiblble, tupě se usmíval, kroutil mechanicky hlavou a znovu a znovu slabým, dutým, monotónním hlasem opakoval, že to nejdou pro něho, pro starýho dobráka Aarfyho, kdepak, kamaráde, a snažil se o tom sám sebe přesvědčit ještě ve chvíli, kdy už bylo na schodišti slyšet zběsilý dupot těžkých vojenských bot. Vzápětí se ozvaly čtyři ohlušující, nesmiřitelné údery na dveře, jak do nich kdosi bušil pěstí, pak se dveře bytu rozlétly, za několik okamžiků vtrhli do pokoje dva vyčouhlí, hranatí, svalnatí vojenští policisté s ledovýma očima a ostře řezanými, pevnými, neúprosnými tvářemi, prošli rázně pokojem a zatkli Yossariana.
Zatkli Yossariana, protože byl v Římě bez propustky.
Aarfymu se omluvili za to vyrušení a Yossariana vzali mezi sebe a odváděli ho pryč. Jejich prsty se mu zarývaly do paží jako ocelová pouta. Cestou nepromluvili ani slovo. Venku u zavřeného vozu čekali další dva vysocí empíci s obušky a s bílými helmami. Posadili Yossariana na zadní sedadlo, vůz se s řevem rozjel a uháněl deštivou, blátivou mlhou k policejnímu ředitelství. Na noc ho empíci zavřeli do cely, vybavené pouze čtyřmi holými stěnami. Za úsvitu mu tam přistrčili vědro, aby si mohl odbýt potřebu, a pak ho odvezli na letiště, kde u přistaveného dopravního letounu čekali další dva vytáhlí empíci. Motory letadla už běžely, když tam s Yossarianem dorazili, a na jejich válcových zelených krytech se chvěly kapičky sražené páry. Policisté spolu nepromluvili ani slovo. Nepozdravili se ani pokynem hlavy. Tak žulové tváře Yossarian ještě neviděl. Letadlo odstartovalo a zamířilo na Pianosu. U přistávací dráhy čekali další dva mlčenliví empíci. Teď už jich bylo celkem osm. S dokonale nacvičenou přesností obsadili

dvě auta. Pneumatiky si tiše předly, když oba vozy uháněly kolem ležení čtyř eskader k budově velitelství skupiny, kde na parkovišti čekali dva další vojenští policisté. Všech deset vysokých, silných, soustředěných, mlčenlivých mužů pak Yossariana obstoupilo a zamířilo s ním ke vchodu. Jejich energické kroky chroupaly na štěrkové cestě v hlasitém rytmickém unisonu. Měl pocit, že pochodují stále rychleji. Dostal strach. Každý z těch deseti policistů byl tak mohutný, že by pro něj bylo hračkou zlikvidovat Yossariana jediným úderem. Stačilo, kdyby se trochu srazili k sobě, a jejich masivní, houževnatá, svalnatá ramena by ho rozmačkala na kaši. Pro svou záchranu nemohl podniknout vůbec nic. Nedokázal ani určit, kteří dva ho vlastně svírají v podpaží. Pevně semknutá eskorta, Yossarian uprostřed, po stranách vždy pět mužů, neustále zrychlovala krok, a když začali v rázném rytmu vystupovat po mramorovém schodišti do horního patra, připadalo Yossarianovi, že se nohama vůbec nedotýká země. Nahoře čekali další dva vojenští policisté s kamennými tvářemi, kteří je pak ještě rychlejším pochodem vedli dál, přes dlouhý balkón nad obrovskou vstupní halou. Na zasedlé dlaždicové podlaze nad prázdným břichem budovy se pochodující kroky rozléhaly jako děsivé údery bubnů, a jejich rytmus se stále zrychloval a zpřesňoval, jak se blížili ke kanceláři plukovníka Cathcarta. Když Yossariana uváděli dovnitř, vstříc temnému osudu, slyšel v uších svištět burácivou vichřici strachu. Uvnitř stál podplukovník Korn, zadkem pohodlně opřený o roh psacího stolu plukovníka Cathcarta, uvítal ho přívětivým úsměvem a pravil:
"Tak vás posíláme domů."

40. Hlava XXII

Má to prý však ještě jeden háček, ale z toho by je hlava bolet nemusela.
"Hlava XXII?" zeptal se Yossarian.
"Správně," přisvědčil sladce podplukovník Korn, který se jako vždy cítil nejlépe, když mohl být maximálně cynický. Předtím nonšalantním mávnutím ruky a přezíravým pokynem hlavy propustil Yossarianův početný doprovod. "Koneckonců není přece možné, abychom vás jen tak bezevšeho poslali domů, když si zamanete, že nebudete lítat, a ostatní drželi dál tady. To by vůči nim nebylo fér, nemyslíte?"
"To je fakt!" vybuchl plukovník Cathcart a začal podusávat po kanceláři sem a tam a supěl a odfrkoval jako rozzuřený býk. "Nejradši bych mu svázal ruce a nohy a hodil ho do letadla při každé akci. Nic jiného by si nezasloužil."
Podplukovník Korn pokynul plukovníku Cathcartovi, aby byl zticha, a usmál se na Yossariana: "Vy jste totiž panu plukovníku Cathcartovi strašně zkomplikoval život," poznamenal přívětivě, jako by mu zmíněná okolnost vůbec nebyla proti mysli. "Lidé jsou nespokojení a morálka nám u skupiny začíná upadat. A všechno je to vaše vina."
"Je to vaše vina," odporoval Yossarian. "Neměli jste pořád zvyšovat povinný počet letů."
"Nikoli, je to vaše vina, protože jste prohlásil, že už dál nebudete lítat," opáčil podplukovník Korn. "Dokud si chlapci mysleli, že nemají jinou alternativu, šli nám bez odmlouvání do vzduchu tolikrát, kolikrát jsme si přáli, a byli jako beránci. Teď jste v nich probudil naději a tak se začínají cukat. Takže za všechno můžete vy."
"On asi neví, že je válka, co?" ptal se naštvaně plukovník Cathcart. Stále dupal po místnosti a na Yossariana se ani nepodíval.
"Řekl bych, že ví," odpověděl podplukovník Kom. "Proto zřejmě odmítá lítat."
"Cožpak mu to je úplně jedno?"
"Když vám připomeneme, že je válka, zviklá to vaše rozhodnutí, že už dál nebudete lítat?" zeptal se podplukovník Kom Yossariana se sarkastickou vážností a bylo vidět, že si z plukovníka Cathcarta s rozkoší utahuje.
"Nikoli, pane podplukovníku," odpověděl Yossarian a téměř oplatil podplukovníkovi Kornovi jeho úsměv.
"Toho jsem se obával," řekl podplukovník Korn, pokrytecky si vzdychl a spojil pohodlně prsty na temeni hladké, holé, široké, lesklé, nahnědlé hlavy. "Když ovšem budete zcela objektivní, musíte nám přiznat, že jsme s vámi nezacházeli zase tak špatně. Krmili jsme vás a řádně jsme vám platili. Dostal jste od nás

medaili a dokonce jsme vás povýšili na kapitána."
"Na toho kapitána jsem ho nikdy neměl povyšovat," zvolal hořce plukovník Cathcart. "Když to tenkrát nad tou Ferrarou tak zpackal, jak nalítával dvakrát na cíl, měl jsem mu hodit na krk vojenský soud."
"Já jsem vám říkal, abyste ho nepovyšoval," pravil podplukovník Korn, "ale nedal jste si poradit."
"To jste mi neříkal. Říkal jste mi, abych ho povýšil, ne?"
"Říkal jsem vám, abyste ho nepovyšoval. Ale neuposlechl jste mě."
"Měl jsem vás poslechnout."
"Vy si ode mne nikdy nedáte poradit," pokračoval s požitkem podplukovník Korn. "Proto jsme teď v takové bryndě."
"Dobrá, dobrá. Tak už to nerozmazávejte." Plukovník Cathcart si vrazil pěsti hluboko do kapes a schlíple se odvrátil. "Co s ním tedy teď uděláme?"
"Obávám se, že ho budeme muset poslat domů," zachechtal se vítězoslavně podplukovník Korn a otočil se od plukovníka Cathcarta k Yossarianovi. "Yossariane, válka pro vás skončila. Pošleme vás domů. Vůbec si to nezasloužíte, což je ovšem jeden z důvodů, proč mi to tak dalece nevadí. V současné době nesmíme nic riskovat - kdyby toho nebylo, to bychom s vámi jinak zatočili. Takhle vás musíme vrátit do Států. Uděláme s vámi takovou malou dohodu -"
"Jakou dohodu?" nastražil Yossarian obezřele uši.
Podplukovník Korn pohodil hlavou a zasmál se. "Pěkně špinavou, o tom nepochybujte. Něco šokujícího. Ale vy na ni s radostí přistoupíte."
"To ještě není tak jisté."
"Vsadím se o cokoli, že na tu dohodu přistoupíte, i když páchne svinstvem na sto honů. Mimochodem, o tom, že už nechcete dál lítat, jste s nikým z posádky nemluvil, že?"
"Ne, pane podplukovníku," odpověděl bez váhání Yossarian.
Podplukovník Korn souhlasně přikývl. "Výborně. Líbí se mi, jak krásně umíte lhát. Jestli se ve vás někdy probudí aspoň trochu ctižádosti, dotáhnete to v tomhle světě daleko."
"On neví, že je válka," zaječel najednou plukovník Cathcart a veškeré své opovržlivé pobouření vyfoukl do prázdné cigaretové špičky.
"Jsem přesvědčen o tom, že ví," odpověděl kousavě podplukovník Korn, "protože jste ho před chvílí na tuto okolnost důrazně upozornil." Unaveně se zamračil a prohnaně, nenávistně zamžikal temnýma očkama, čímž dal Yossarianovi jasně najevo, co si o plukovníkovi myslí. Oběma rukama se opřel o hranu plukovníkova stolu a vzepřel svoje povislé hýždě, takže naplno dosedl na jeho desku. Kýval volně krátkýma nožkama a kopal přitom podpatky do světlého dubového dřeva. Kalhoty se mu vykasaly a obnažily špinavě hnědé ponožky, pokrčeně zplihlé kolem překvapivě útlých bílých kotníků, protože nenosil podvazky. "Víte, Yossariane," říkal s přemítavou vlídností, zároveň výsměšnou i upřímnou, jako by ho právě něco napadlo, "já se vám tak trochu obdivuji. Jste inteligentní člověk s pevnými mravními zásadami, který je schopen jít za svým cílem s obdivuhodnou odvahou a důsledností. Já jsem taky inteligentní člověk a žádné pevné mravní zásady nemám, takže to mohu sám nejlépe posoudit."
"Doba je vážná," prohlásil v opačném koutě kanceláře nedůtklivě plukovník Cathcart a podplukovníka Korná si nevšímal.
"Velmi vážná, opravdu," souhlasil podplukovník Korn a nevzrušeně přikývl. "Dostali jsme nové velení a nemůžeme si dovolit žádný lapsus, který by nám u pana generála Scheisskopfa nebo u pana generála Peckema pošramotil reputaci. Tak jste to myslel, že, pane plukovníku?"
"Cožpak nemá žádné vlastenecké cítění?"
"Vám se už nechce bojovat za vlast?" zeptal se podplukovník Korn a napodobil přitom drsný, farizejský tón plukovníka Cathcarta. "Vy byste za plukovníka Cathcarta a za mě nepoložil ochotně život?"
Při posledních slovech podplukovníka Korná zbystřil užaslý Yossarian pozornost. "Co tím chcete říct?" vyhrkl. "Co máte vy nebo plukovník Cathcart společného s mou vlastí? To přece není zdaleka totéž."
"Jak to chcete od sebe oddělit?" dotazoval se podplukovník Korn s ironickým klidem.
"Správně," zvolal plukovník Cathcart důrazně. "Buď jste s námi, nebo proti nám. Třetí možnost neexistuje."
"Teď jste nahraný," dodal podplukovník Korn. "Buď jste s námi, nebo proti své vlasti. Je to jednoduché

jak facka."
"Ba ne, pane podplukovniku. S tím nesouhlasím."
Podplukovník Korn se nijak nevzrušil. "Já také ne, upřímně řečeno, ale všichni ostatní ano. A co zmůžete."
"Děláte hanbu své uniformě!" vybuchl plukovník Cathcart v dalším návalu zlosti a postavil se před Yossariana, aby se mu konečně mohl podívat zpříma do tváře. "Stejně nechápu, jak jste to dotah na kapitána."
"Povýšil jste ho vy sám," připomněl mu podplukovník Korn sladce a potlačil úšklebek "Nevzpomínáte si?"
"Taky to byla velká chyba."
"Říkal jsem vám, abyste to nedělal," vyčítal mu podplukovník Korn. "Ale když vy na mě nikdy nedáte."
"Tak už to přestaňte rozmazávat, proboha!" vykřikl plukovník Cathcart. Zamračil se a pohlédl na podplukovníka Korná očima zúženýma podezřením, sevřené pěsti zabořené v bocích. "Poslyšte, na čí straně vlastně vy jste?"
"Na vaší, pane plukovníku. Na jaké jiné straně bych mohl být?"
"Tak mě pořád nepopichujte. Nechtě si to věčný rejpání, jo? Dejte mi s tím už jednou pokoj."
"Jsem na vaší straně, pane plukovníku. Vlastenectvím přímo překypuji."
"Tak se podle toho taky chovejte." Pak se plukovník Cathcart nabručeně obrátil, uklidněn pouze částečně. Začal znovu křižovat kancelář a rozčileně přitom hnětl svou cigaretovou špičku. Ukázal palcem na Yossariana. "Tak to s ním nějak skončeme. Já vím přesně, co bych s ním nejradši udělal. Vzal bych si ho ven a zastřelil ho. Nic jiného si nezaslouží. Generál Dreedle by se s ním taky moc nebabral."
"Avšak generál Dreedle není už bohužel mezi námi," upozornil ho podplukovník Korn, "takže ho nemůžeme vzít ven a zastřelit." Okamžik napětí mezi ním a plukovníkem Cathcartem pominul a podplukovník Korn byl už zase uvolněně klidný a znovu začal tiše okopávat plukovníkův psací stůl. Otočil se k Yossarianovi. "Místo toho vás tedy pošleme domů. Dalo to trochu koumání, ale nakonec se nám podařilo vymyslet plán, podle něhož to provedeme tak rafinovaně, že vaši přátelé, které tady zanecháte, nebudou potom ani moc vyvádět. Nejste rád?"
"Jaký plán? Třeba s ním nebudu souhlasit."
"To já vím určitě, že se vám nebude líbit," smál se podplukovník Korn a spokojeně spojil ruce na temeni hlavy. "Bude se vám z něho dělat špatně. Však je to taky nemravnost a potrápí vám to svědomí. Ale řeknete bez velkých cavyků beru, o tom nepochybuji. Budete se vším souhlasit, protože vám to zaručí, že jste do čtrnácti dnů v pořádku doma, a protože vám nic jiného nezbývá. Buď tohle, nebo vojenský soud. Tak si vyberte."
Yossarian se posupně zachechtal. "Nestrašte mě, pane podplukovníku. Postavit mě před vojenský soud pro dezerci tváří v tvář nepříteli? To vás ani nenapadne. Měli byste z toho ostudu a asi byste mi to stejně nedokázali přišít."
"Ale můžeme vás postavit před vojenský soud pro svévolné zanedbávání povinností, protože jste byl v Římě bez propustky. A z toho byste se nevykroutil. Když se nad tím trochu zamyslíte, uvědomíte si, že vlastně nemáte jinou volbu. Přece vás nemůžeme nechat porušovat závažným způsobem subordinaci a nijak vás za to nepotrestat. To by přestali lítat všichni. Kdepak. Dám vám to třeba písemně - když nepřistoupíte na tu dohodu, půjdete před vojenský soud, přestože by to vyvolalo spoustu nepříjemných otázek a pro pana plukovníka Cathcarta by to mohla být pořádná blamáž."
Když plukovník Cathcart zaslechl slovo "blamáž", trhl sebou, ztratil nervy a vztekle mrštil svou ozdobnou cigaretovou špičkou o dřevěnou desku psacího stolu. "Kristepane!" zvolal neočekávaně. "Jak já tuhle pitomou cigaretovou špičku nenávidím!" Špička se od stolu odrazila, odskočila až na zeď, skutálela se po okenním parapetu a zastavila se kousíček před plukovníkem. Plukovník Cathcart na ni shlížel se zuřivou nenávistí. "Rád bych věděl, jestli mi je vůbec něco platná."
"Generálu Peckemovi jste s ní jistě moc sympatický, ale pan generál Scheisskopf ji asi moc rád nevidí," sdělil mu svůj názor podplukovník Kom a v jeho nevinném pohledu se skrývala značná dávka škodolibosti.
"A na kterého z nich mám tedy brát ohled?"

"Na oba."
"Jak se můžu zavděčit oběma zároveň? Nemůžou jeden druhého ani cítit. Jak bych si mohl udělat oko u generála Scheisskopfa a nerozlít si to přitom u generála Peckema?"
"Pochodujte na přehlídkách."
"Já vím. Přehlídky. To je jediná možnost, jak si u něho šplhnout. Přehlídky. Přehlídky." Plukovník se otráveně zamračil. "To jsou ale generálové! Dělají hanbu své uniformě. Když to mohli tihle dva dotáhnout na generály, nechápu, proč se to mně ještě nepodařilo."
"Vy to ještě dotáhnete moc daleko," ujišťoval ho podplukovník Korn nepřesvědčivě. S uchechtnutím se pak otočil zpátky k Yossarianovi a jeho opovržlivé veselí ještě vzrostlo, když spatřil, že Yossarian se stále ještě tváří zatvrzele a nedůvěřivě. "A tady jsme u jádra věci. Pan plukovník Cathcart se chce stát generálem a já se chci stát plukovníkem, a proto vás musíme poslat domů."
"Proč se chce stát generálem?"
"Proč? Z téhož důvodu, proč se já chci stát plukovníkem. Co jiného nám zbývá? Odevšad přece slyšíme, že člověk má usilovat o stále vyšší mety. Generál je víc než plukovník a plukovník je víc než podplukovník. Takže oba usilujeme. A to je vaše štěstí, Yossariane. Načasoval jste si to perfektně a nepochybuji o tom, že jste s tímto faktorem při svých úvahách kalkuloval."
"S ničím jsem nekalkuloval," odsekl Yossarian.
"Vážně, já vás obdivuji, jak báječně dovedete lhát," řekl na to podplukovník Korn. "Vy byste nebyl pyšný, kdyby vašeho velitele povýšili na generála? Kdybyste mohl říci, že jste sloužil u skupiny, kde na jednoho příslušníka připadá víc bojových letů než u kterékoli jiné? Vy nestojíte o další pochvaly před nastoupenou jednotkou? Nechtěl byste si těch medailí nastřádat víc? Kde je váš esprit de corps? Opravdu nechcete to naše slavné prvenství dále upevňovat účastí na nových bojových letech? Máte poslední příležitost říci ano."
"Ne."
"V tom případě jste nás převezl -" začal podplukovník Korn beze zloby.
"Měl by se stydět!"
" - a nezbývá nám nic jiného než vás poslat domů. Jenom pro nás musíte udělat jistou maličkost a -
"Jakou maličkost?" přerušil ho Yossarian s nevraživou nedůvěrou.
"Něco zcela bezvýznamného. Když se to tak vezme, jednáme s vámi přímo velkoryse. Připravíme vám papíry, abyste se mohl vrátit do Států, čestné slovo, a jediné, co za to od vás žádáme, je, abyste..."
"Co? Co mám udělat?"
Podplukovník Korn se krátce zasmál. "Mít nás rád."
Yossarian zamrkal. "Mít vás rád?"
"Mít nás rád."
"Mít vás rád?"
"Ano," přikývl podplukovník Korn a s rozkoší se popásal na Yossarianově překvapeném úžasu a zmatku. "Mít nás rád. Přidat se k nám. Stát se naším kamarádem. Říkat o nás samé hezké věci, tady i doma ve Státech. Stát se jedním z nás. Řekněte, chceme toho po vás mnoho?"
"Chcete na mně jenom to, abych vás měl rád? To je všechno?"
"To je všechno."
"Opravdu?"
"Abyste si pro nás našel v srdci kousek místa."
Když udivenému Yossarianovi nakonec došlo, že to podplukovník Korn myslí vážně, málem se upřímně rozesmál. "To nebude tak lehké," ušklíbl se.
"Bude to lehčí, než si myslíte," popichoval ho na oplátku podplukovník Korn, kterého Yossarianova štiplavá poznámka nijak nevyvedla z míry. "Jen se do toho pusťte, budete sám překvapen, jak vám to půjde." Podplukovník Korn si povytáhl volné, bachraté kalhoty. Hluboké temné rýhy, oddělující jeho hranatou bradu od kulatých tváří, se už opět zbortily poťouchlým, káravým úsměškem. "My vám to totiž, milý Yossariane, značně usnadníme. Především vás povýšíme na majora a dáme vám ještě jednu medaili. Kapitán Flume už vyšperkovává tiskový bulletin, nadšeně popisující váš statečný čin nad Ferrarou, vaši oddanou věrnost útvaru, váš obdivuhodný smysl pro povinnost. Cituji doslova, mimochodem. Ověnčíme

vás slávou a pošleme vás domů jako hrdinu, přesně takového, jakého Pentagon potřebuje k zvyšování bojové morálky a nálady veřejnosti. Budete si žít jako milionář. Všichni vás budou obdivovat. Na vaši počest se budou pořádat přehlídky a na veřejných schůzích budete vyzývat obyvatelstvo, aby ve zvýšené míře upisovalo válečné půjčky. Jakmile se stanete cleném naší party, ceká vás nový svět plný přepychu a radovánek. Není to úžasné?"
Yossarian ten fascinující výčet podrobností pozorně sledoval, "Řečnit by se mi moc nechtělo."
"Řečnění tedy vypusťme. Důležité je, co řeknete lidem tady." Podplukovník Korn se k němu naklonil a už se neusmíval. "Nikdo z lidí u skupiny si totiž nesmí myslet, že vás posíláme domů, protože jste další lety prostě odmítl. A byli bychom velmi neradi, kdyby se generálu Peckemovi nebo generálu Scheisskopfovi doneslo, že mezi námi došlo k nějakým třenicím. Proto nám tak záleží na tom, aby se z nás stali velcí kamarádi."
"A co mám říct klukům, když se mě budou ptát, proč jsem tedy vlastně odmít létat?"
"To je jednoduché - byl jste předem důvěrně informován, že se máte co nejdřív vrátit do Států, a nechtělo se vám riskovat život pro pár posledních náletů. Povíte jim, že to bylo jen takové malé nedorozumění mezi přáteli, nic víc."
"A budou tomu věřit?"
"Samozřejmě že tomu budou věřit, když uvidí, jací jsme ohromní kamarádi, a když si přečtou ten tiskový bulletin a pochvalné články o mně a o plukovníkovi Cathcartovi, které sám sepíšete. S chlapci si nedělejte starosti. Až odtud vypadnete, nebude problém je zvládnout. Pokud jste ještě tady, mohli by s nimi být jisté potíže. Však to znáte - jedno dobré jablko může nakazit všechny ostatní," uzavřel to podplukovník Korn s vědomou ironií. "Poslyšte - no to by bylo vynikající! - vy byste v nich dokonce mohl vzbudit takový zájem o další nálety, že by se na ně hlásili sami!"
"A co když to všechno shodím, až se dostanu domů?" "Po tom vyznamenání a povýšení a všech těch fanfárách? Nikdo by vám to nevěřil, armáda by vám brzy zavřela hubu, a proč byste to proboha dělal? Stanete se jedním z našich zlatých chlapců, uvědomte si to. Budete si žít na výsluní jako král, ve všeobecné úctě a v přepychu. Musel byste být blázen, kdybyste tohle všechno zahodil pro nějaké mravní skrupule, a vy blázen nejste. Tak tedy ujednáno?"
"Já nevím."
"Buď tohle, nebo vojenský soud."
"Ale vůči klukům u eskadry by to byla pěkná sviňárna, co?"
"O tom nepochybujte," souhlasil přívětivě podplukovník Korn. Vyčkával, pozoroval přitom Yossariana a oči mu svítily vnitřním potěšením.
"Ale co, čert to vem!" zvolal nakonec Yossarian. "Když už se jim nechce létat, ať s tím jdou ven a podniknou něco podobného jako já. No ne?"
"Jistě," řekl podplukovník Korn.
"Proč bych měl kvůli nim riskovat život?"
"No jasně."
Yossarian se už dále nerozmýšlel, ušklíbl se a rozjásaně oznámil: "Ujednáno!"
"Senzace," komentoval to podplukovník Korn s poněkud menší dávkou srdečnosti, než Yossarian očekával. Sklouzl s psacího stolu plukovníka Cathcarta a postavil se na zem. Uvolnil si kalhoty a spodky zařízнuté v rozkroku, a podal Yossarianovi houbovitou ruku. "Vítej na palubě."
"Díky, pane podplukovníku. Já -"
"Říkej mi Blackie a tykej mi, Johne. Teď jsme kámoši."
"Jasně, Blackie. Kamarádi mi říkají Yo-Yo, Blackie, já bych -"
"Kamarádi mu říkají Yo-Yo," oznámil podplukovník Korn zpěvavě plukovníku Cathcartovi. "Měl byste Yo-Yovi pogratulovat k tomu jeho moudrému rozhodnutí, ne?"
"Učinil jsi velmi moudré rozhodnutí, Yo-Yo," pravil plukovník Cathcart a potřásl Yossarianovi s nemotorným zápalem pravicí.
"Děkuji vám, pane plukovníku. Já -"
"Říkej mu Chucku," vybídl ho podplukovník Korn.
"Jasně, říkej mi Chucku," souhlasil plukovník Cathcart s trapně srdečným smíchem. "Jsme teď kámoši."

"Jasně, Chucku."
"A odcházejí s úsměvem na rtech," zahlaholil podplukovník Korn, ruce položené na jejich ramenou, když se všichni tri pomalu vydali ke dveřím.
"Přijď k nám někdy na večeři, Yo-Yo," zval ho plukovník Cathcart pohostinně. "Co třeba dneska večer? Pojíš s námi v jídelně na velitelství."
"Velmi rád, pane plukovníku."
"Chucku," opravil ho podplukovník Korn káravé.
"Promiň, Blackie. Chucku. Nemůžu si na to zvyknout."
"To je v pořádku, kamaráde."
"Jasně, kamaráde."
"Děkuju, kamaráde."
"Není zač, kamaráde."
"Tak ahoj, kamaráde."
Yossarian přátelsky zamával svým novým kamarádům na rozloučenou a vyšel beze spěchu na balustrádu. Když osaměl, chtělo se mu začít zpívat. Pojede domů! Povedlo se mu to. Jeho vzpoura se podařila. Nic mu nehrozí a nemusí se před nikým za nic stydět. Bezstarostně, rozjařeně se vydal ke schodišti. Zasalutoval mu mladý voják v zelené pracovní uniformě. Yossarian mu pozdrav oplatil a zvědavě na vojáka pohlédl. Připadalo mu, že by ho měl odněkud znát. Když Yossarian salutoval, proměnil se ten voják v zeleném znenadání v Natelyho děvku, která se na Yossariana krvelačně vrhla s kuchyňským nožem s kostěnou střenkou a pod zdviženým loktem mu ho ze strany vrazila do žeber. Yossarian klesl s výkřikem na podlahu, a když spatřil, jak ta bestie zdvihá paži, aby ho bodla ještě jednou, zavřel v záplavě hrůzy oči. Když se podplukovník Korn a plukovník Cathcart vyřítili z kanceláře, Natelyho děvku vyplašili a zachránili tím Yossarianovi život, byl už v bezvědomí.

41. Snowden

"Řež," řekl doktor.
"Řež ty," řekl druhý doktor.
"Řezat se nebude," řekl Yossarian, jazyk ztuhlý a nepoddajný.
"Podívej, kdo nám do toho kecá," postěžoval si jeden z doktorů. "Hlas z onoho světa. Tak budeme operovat, nebo ne?"
"Žádnou operaci nepotřebuje," prohlásil zklamaně druhý. "Je to jenom malá rána. Zastavíme krvácení, vyčistíme to, a spraví to pár štychů."
"Ale když já jsem ještě nikdy neoperoval. Co je skalpel? Je tohleto skalpel?"
"Ne, skalpel je tamhleto. Tak dobře, pusť se do toho a řež, když jinak nedáš. Otevři ho."
"Takhle?"
"Tam ne, ty troubo!"
"Otvírat se nebude," řekl Yossarian, když ve zvedající se mlze bezvědomí spatřil dva neznámé lidi, kteří se ho chystali kuchat.
"Hlas z onoho světa," poznamenal první doktor sarkasticky. "To mi do toho bude pořád kecat, když ho budu operovat?"
"Nemůžete ho operovat, dokud si ho nezapíšu," upozorňoval je administrátor nemocnice.
"Zapíšete si ho, až s ním skončím já," řekl tlustý nevrlý plukovník s knírem a s obrovskou růžovou tváří, která se skláněla velmi blízko nad Yossarianem a sálalo z ní na něj žhavé teplo, jako by to bylo dno rozpálené kuchyňské pánve. "Kde jste se narodil?"
Ten tlustý nevrlý plukovník připomínal Yossarianovi toho nevrlého tlustého plukovníka, který vyslýchal kaplana a shledal ho vinným. Yossarian ho vnímal jako skrz zamžené sklo. Ve vzduchu visela sladká vůně formalínu a lihu.
"Na bojišti," odpověděl.
"Ale ne. Stát!"
"Nemůžu. Jsem přikurtovanej."

"Ale ne. Nerozumíte mi."
"Pusťte mě na něj," naléhal hubený chlap se zapadlýma, zlobnýma očima a tenkými, krutými rty. "Jseš nějak moc chytrej, se mi zdá," řekl Yossarianovi.
"Je v deliriu," upozornil ho jeden z doktorů. "Proč nám nedovolíte, abychom si ho vzali dovnitř a ošetřili ho?"
"Jestli je v deliriu, tak ho nechtě hezky tady. Moh by říct něco kompromitujícího."
"Ale stále hodně krvácí. Vidíte? Mohl by nám tu i umřít."
"Tím líp pro něj!"
"Nic jiného si ten grázl nezaslouží," prohlásil tlustý nevrlý plukovník. "Tak honem, Johne. Ven s tím. Chceme slyšet pravdu."
"Říkají mi Yo-Yo."
"Chceme, abyste s námi spolupracoval, Yo-Yo. Jsme vaši přátelé a musíte nám důvěřovat. Jsme tady, abychom vám pomohli. Nechceme vám ublížit."
"Chtělo by to strčit mu palec do tý rány a trošku ho v ní pošimrat," navrhoval ten chlap s vyzáblou tváří.
Yossarian honem zavřel oči a doufal, že si budou myslet, že omdlel.
"Omdlel," řekl doktor. "Neměli bychom ho přece jen ošetřit, než bude pozdě? Mohl by vážně umřít."
"Dobrá, tak si ho sežerte. Doufám, že ten grázl vážně chcípne."
"Nemůžete ho ošetřit, dokud si ho nezapíšu," řekl administrátor.
Yossarian dělal se zavřenýma očima mrtvého, dokud úředník nepřestal šustit svými lejstry, a pak ho na vozíku pomalu odvezli do dusné tmavé místnosti, kde u stropu horce zářilo několik reflektorů. Pach formalínu a lihu tu byl ještě pronikavější. Ta příjemná, pronikavá vůně až omamovala. Cítil rovněž éter a slyšel cinkat sklo. Se skrytou škodolibostí naslouchal chraptivému dechu obou lékařů. Bavilo ho, že o tom nemají ani tušení, protože se domnívají, že je v bezvědomí. Připadalo mu to všechno hrozně komické, ale jen do chvíle, kdy jeden z nich poznamenal:
"Tak co, máme mu zachránit život? Třeba pak na nás budou mít vztek."
"Budeme operovat," řekl druhý doktor. "Otevřeme ho a konečně tomu všemu přijdeme na kloub. Pořád si stěžuje na bolesti jater. Na snímku mi ta jeho játra připadají nějak malá."
"Tohle je pankreas, ty kubo. Játra jsou tohle."
"Ale kdepak. Tohle je srdce. Vsadím se s tebou o poslední groš, že játra jsou tohle. Budu operovat a zjistíme to přesně. Mám si napřed umýt ruce?"
"Operovat se nebude," řekl Yossarian, otevřel oči a marně se pokoušel posadit.
"Hlas z onoho světa," konstatoval jeden z doktorů pohoršeně. "Nemůžeme mu nějak zavřít hubu?"
"Mohli bychom mu dát narkózu. Éter je tamhle."
"Žádná narkóza nebude," řekl Yossarian.
"Hlas z onoho světa," řekl doktor.
"Dáme mu narkózu a uspíme ho. Pak si s ním můžeme dělat, co budeme chtít."
Dali Yossarianovi narkózu a uspali ho. Probudil se v jednolůžkovém nemocničním pokoji, v němž to nesnesitelně páchlo éterem, ústa vyprahlá žízní. U jeho postele se na židli rozvaloval podplukovník Korn, v pytlovité, špinavě olivové vlněné košili a v kalhotech téže barvy, a zřejmě čekal, až se Yossarian probere. Na snědé zarostlé tváři mu pohrával poklidný, flegmatický úsměv a dlaněmi obou rukou si něžně hladil plešatou hlavu. Když se Yossarian probudil, nahnul se k němu s dušeným smíchem a velice přátelsky ho ujišťoval, že ta dohoda, kterou spolu uzavřeli, platí dál, pokud ovšem Yossarian neumře.
Yossarian začal zvracet a podplukovník Korn při jeho prvním dávivém zakuckání zhnuseně uprchl, takže než se pak Yossarian zase ponořil do mdlobných mrákot, stačil si ještě pomyslet, že ono přísloví, které tvrdí, že všechno zlé je pro něco dobré, má v sobě opravdu hlubokou moudrost. Probudila ho ruka se surovými prsty, která jím bezohledně zatřásla. Otočil se, otevřel oči a spatřil neznámého muže se zlou tváří, který zkřivil rty v pohrdavém úsměšku a vyštěkl na něho:
"Dostali jsme tvýho kamaráda, chlapce. Dostali jsme tvýho kamaráda."
Yossarianovi se udělalo mdlo a zalil ho studený pot.
"A kdo to je, ten můj kamarád?" zeptal se, když uviděl kaplana, který seděl tam, co předtím podplukovník Kom.

"Možná já," odpověděl kaplan.
Ale Yossarian už ho neslyšel a zase zavřel oči. Někdo mu dal usrknout trochu vody a po špičkách odešel. Pak dlouho spal, a když se probral, cítil se výborné. Otočil hlavu, aby se usmál na kaplana, ale místo kaplana tam teď seděl Aarfy. Yossarian zděšeně zasténal a zkřivil tvář podrážděným odporem, když se ho Aarfy zeptal, jak se mu daří. Když se Yossarian zeptal jeho, proč vlastně není ve vězení, zatvářil se Aarfy dost překvapeně. Yossarian raději zavřel oči, aby Aarfyho přiměl odejít. Když je zase otevřel, byl Aarfy tentam a u postele seděl zase kaplan. Yossarian si povšiml kaplanova přívětivého úšklebku a zeptal se ho, z čeho má doboha takovou radost.
"Z tebe," odpověděl kaplan vzrušeně s upřímným potěšením. "Na velitelství skupiny jsem slyšel, že jsi velmi vážně zraněn, a jestli to přežiješ, že tě budou muset poslat domů. Podplukovník Kom mi říkal, že tvůj stav je kritický. Ale od jednoho doktora tady jsem právě slyšel, že ta rána je jen povrchová a že tě nejspíš za pár dní propustí z nemocnice. Žádné nebezpečí ti nehrozí. Nic vážného to není."
Yossarian kaplanovi pozorně naslouchal a velmi se mu ulevilo. "To jsem rád."
"Já taky," řekl kaplan a tvář mu zrůžověla šelmovskou radostí. "Já taky, člověče."
Yossarian se zasmál, protože si vzpomněl na svůj první rozhovor s kaplanem. "Poslyš, když jsem se s tebou seznámil, ležel jsem v nemocnici. Teď jsem zase ve špitále. Poslední dobou se vídáme prakticky jen v nemocnici. Kde se pořád schováváš?"
Kaplan pokrčil rameny. "Trávím hodně času na modlitbách," přiznal se. "Zdržuji se co nejvíce ve stanu, a vždycky když seržant Whitcomb někam odejde, začnu se modlit. Nechtěl bych, aby mě přitom přistihl."
"Je to něco platné?"
"Zapomenu při tom na svoje trápení," odpověděl kaplan a znovu pokrčil rameny. "A mám aspoň co dělat."
"Takže jseš docela spokojenej, co?"
"To jsem," souhlasil kaplan nadšeně, jako by mu to teprve teď vlastně došlo. "Jistě, všechno je v pořádku." Náhle se k Yossarianovi naklonil s rozpačitě starostlivým zájmem. "Yossariane, nemůžu pro tebe něco udělat? Nechceš něco? Mám ti sem něco přinést?"
Yossarian ho přátelsky popichoval: "Třeba hračky, cukroví či žvejkačku, myslíš?"
Kaplan se opět začervenal a provinile se zašklebil, ale pak zvážněl. "Třeba knížky, například, nebo cokoli jiného by sis přál. Rád bych ti to tu co nejvíc zpříjemnil. Rozuměj, Yossariane - jsme na tebe všichni moc pyšní."
"Pyšní?"
"Samozřejmě. Jak jsi nasadil život, abys zneškodnil toho nacistického záškodníka."
"Jakýho nacistickýho záškodníka?"
"Toho, který měl za úkol zlikvidovat plukovníka Cathcarta a podplukovníka Korná. A tys je zachránil. Vždyť tě mohl na tom balkónu ubodat k smrti. Máš štěstí, žes ještě naživu!"
Yossarian pochopil a s pohrdavým smíchem kaplanovi vysvětloval: "To nebyl žádnej nacistickej záškodník."
"Jak to že ne? Podplukovník Korn říkal, že byl."
"Byla to ta Natelyho přítelkyně. A šla po mně, ne po plukovníku Cathcartovi a podplukovníku Kornovi. Od chvíle, kdy jsem jí přines zprávu, že Natelyho zabili, se mě pokusila zabít už mockrát."
"Ale co to má znamenat?" žasl kaplan, celý z sinalý spravedlivým rozhořčením. "Plukovník Cathcart a podplukovník Korn ho prý viděli, když prchal pryč. A oficiální zpráva tvrdí, žes jim zachránil život, když na ně chtěl zaútočit nacistický záškodník."
"Tak té oficiální zprávě nevěř," poradil mu suše Yossarian. "To je všechno součást dohody."
"Jaké dohody?"
"Dohody mezi mnou a plukovníkem Cathcartem a podplukovníkem Kornem. Pustí mě domů jako velkýho hrdinu, když o nich budu s každým hezky mluvit a před nikým je nebudu kritizovat za to, že zase ženou ostatní na nálety."
Kaplana to pobouřilo tak, že napůl vstal ze židle. Naježil se spravedlivým rozhořčením. "Ale to je strašné! Taková dohoda je přece nemravná, skandální!"
"Je to sviňárna," potvrdil Yossarian a utkvěle přitom zíral do stropu, hlavu strnulou na polštáři. "Sviňárna,

to je to slovo, na němž jsme se myslím shodli."
"Jaks na to tedy mohl přistoupit?"
"Buď tohle, nebo vojenský soud, kaplane."
"Ach," vyjekl kaplan, přikryl si rukou ústa a byl by se radši neviděl. V rozpacích se na židli celý shrbil. "Neměl jsem nic říkat."
"Zavřeli by mě do vězení mezi samý lotry."
"Jistě. Jednej tak, jak uznáš za správné." Kaplan pokýval hlavou, jako by právě ve svém nitru vyřešil nějakou spornou otázku, a rozpačitě se odmlčel.
"Neměj strach," řekl mu Yossarian po chvíli se smutným úsměvem. "Neudělám to."
"Ale to musíš," naléhal na něj kaplan a vzrušeně se předklonil. "Vážně, musíš. Neměl jsem právo tě ovlivňovat. Měl jsem být zticha."
"Neovlivnil jsi mě." Yossarian se obrátil na bok a s předstíranou vážností kroutil hlavou. "Kristepane, kaplane! Dovedeš si představit větší hřích? Zachránit plukovníkovi Cathcartovi život! Tenhle zločin bych nechtěl mít na svědomí!"
Kaplan se opatrně vrátil k původnímu tématu. "A co tedy uděláš? Přece se nenecháš zavřít."
"Budu dál lítat. Nebo budu možná doopravdy dezertovat, a ať si mě někde honí. Určitě by mě ale chytili."
"A šel bys do vězení. A to nechceš."
"Tak tedy budu dál lítat, snad ta válka jednou skončí. Někdo z nás to musí přežít."
"Ale mohli by tě zabít."
"Tak asi lítat odmítnu."
"A co podnikneš?"
"Nevím."
"Necháš je, aby tě poslali domů?"
"Nevím. Je venku teplo? Tady je až horko."
"Venku je zima," řekl kaplan.
"Poslyš," vzpomněl si Yossarian, "stala se mi taková zvláštní věc. Asi se mi to jenom zdálo. Přišel sem nějakej neznámej chlap, a že prej dostali mýho kamaráda. To by mě zajímalo, jestli to nebyl jenom přelud."
"Asi nebyl," sděloval mu kaplan. "Když jsem tady byl poprvé, tak jsi mi o něm začal povídat."
"Tak to tedy opravdu říkal. ‚Dostali jsme tvýho kamaráda, chlapče,' povídá. ‚Dostali jsme tvýho kamaráda.' Takovýho baziliška jsem ještě neviděl. Kdo to asi je, ten můj kamarád?"
"Byl bych docela rád, Yossariane, kdybych to byl já," řekl kaplan se skromnou upřímností. "A mě tedy doopravdy dostali. Mají moje telefonní číslo a drží si mě pod dohledem a dostali mě přesně tam, kde mě chtěli mít. Aspoň u výslechu mi to tvrdili."
"Ba ne, tebe asi nemyslel," usoudil Yossarian. "Bude to spíš někdo jako Nately nebo Dunbar. Rozumíš, někdo, kdo zahynul ve válce, jako Clevinger, Orr, Dobbs, Kid Sampson nebo McWatt." Náhle vykřikl vzrušením a začal pokyvovat hlavou. "Už to mám," zvolal. "Všechny moje kamarády dostali, nemám pravdu? Zůstali jsme jediný dva, já a Hladověj Joe." Zachvěl se zlou předtuchou, když spatřil, jak kaplan najednou zbledl. "Co je, kaplane?"
"Hladový Joe je mrtev."
"Proboha! Sestřelili ho?"
"Umřel ve spánku. Něco se mu zdálo. Když ho našli, ležela mu na obličeji kočka."
"Chudák," zašeptal Yossarian a rozplakal se. Zakryl si tvář loktem, aby kaplan neviděl jeho slzy. Kaplan zmizel, ani se nerozloučil. Yossarian něco pojedl a potom usnul. Uprostřed noci jím kdosi zatřásl a probudil ho. Otevřel oči a spatřil hubeného, potměšilého mužíka v nemocničním županu a v pyžamu, který se na něj díval se zlomyslným úšklebkem a syčel na něj:
"Dostali jsme tvýho kamaráda, chlapče. Dostali jsme tvýho kamaráda."
Yossarian se vyděsil. "O čem to krucinál mluvíte?" ptal se v narůstající panice.
"To se včas dovíš, chlapče. To se dovíš."
Yossarian chňapl svému mučiteli jednou rukou po hrdle, ale ten mu bez námahy vyklouzl a se zlovolným

smíchem zmizel z pokoje. Yossarian se celý třásl a srdce mu bušilo jako splašené. Koupal se v ledovém potu. Lámal si hlavu, kdo to je, ten kamarád, kterého dostali. Nemocnice byla temná a všude bylo ticho. Neměl hodinky a nevěděl, kolik je. Byl dokonale vzhůru a uvědomoval si, že se stal vězněm jedné z oněch bezesných nocí, kdy se člověk převaluje na posteli a celé hodiny úpěnlivě čeká na rozednění. Nohy se mu roztřásly chladem. Bylo mu zima a vzpomněl si na Snowdena, který nebyl jeho kamarád, na toho mladého chlapce, s nímž se znal jen od vidění, na těžce raněného Snowdena, umírajícího zimou ve žluté kaluži slunečního světla, které mu šplíchalo do tváře bočním výzorem zadní střelecké věže, když Yossarian přelezl spojovacím tunelem a přes pumovnici do zadní části letadla, protože ho Dobbs telefonem zapřísahal, aby pomohl střelci-radistovi, aby proboha pomohl střelci-radistovi. Yossarianovi se zvedl žaludek, když spatřil tu příšernou scénu. Úplně ho to vyřídilo a zmražen hrůzou se hodnou chvíli nedokázal ani pohnout, a teprve když se trochu vzpamatoval, vrátil se po čtyřech do úzkého průlezu nad pumovnici pro zapečetěnou lepenkovou krabici s materiálem první pomoci. Snowden ležel na zádech na podlaze, nohy natažené, dosud zazipovaný v protiflakové kombinéze, s přilbou na hlavě, s připoutaným padákem a záchrannou plovací vestou. Na podlaze vedle něho ležel ve smrtelných mdlobách malý, útlý zadní střelec. Yossarian viděl, že Snowden má na vnější straně stehna obrovskou ránu, tak hlubokou, že by se snad do ní vešla ragbyová šiška. Bylo těžké říci, kde končila rozervaná vlákna krví prosáklé kombinézy a kde začínalo potrhané maso.

V pohotovostní lékárně pro první pomoc chybělo morfium, nebyl tam žádný utišující prostředek, Snowdenovy bolesti mohl tlumit pouze šok z té rozšklebené rány. Krabička s dvanácti ampulkami morfia byla prázdná a místo nich v ní byl lísteček, na kterém bylo úhledně vytištěno: "Co prospívá Společnosti M&M, prospívá vlasti! Milo Minderbinder." Yossarian Mila proklel a snažil se mezi Snowdenovy popelavé rty vsunout aspoň dva aspiriny, ten je však nedokázal pozřít. To bylo však až později. Ze všeho nejdříve stáhl Yossarian Snowdenovo stehno škrtidlem; na nic účinnějšího si v těch prvních hekticky zmatených chvílích nedokázal vzpomenout, věděl však, že musí ihned jednat, že musí něco se Snowdenem dělat, nebo se úplně rozsype a ztratí hlavu. Snowden ho upřeně sledoval, ale byl zticha. Ze žádné tepny nestříkala krev, ale Yossarian předstíral, že je teď strašně důležité správně a s rozmyslem přiložit škrtidlo, protože přikládání škrtidla bylo jedna z mála věcí, které z první pomoci uměl. Tvářil se zručně a soustředěně, neboť na sobě cítil Snowdenův pohaslý pohled. Ještě než byl se škrtidlem hotov, vrátil se mu rozmysl a ihned je zase uvolnil, protože jinak hrozila gangréna. Hlavu měl už jasnou a věděl, jak teď postupovat dál. Přehraboval se v krabici s první pomocí a hledal nůžky.

"Je mi zima," řekl Snowden tiše. "Je mi zima."

"Všechno bude zase v pořádku, chlapče," ujišťoval ho Yossarian s povzbudivým úsměvem. "Všechno bude zase v pořádku."

"Je mi zima," opakoval Snowden slabým, dětským hlasem. "Je mi zima."

"Jen klid, klid!" tišil ho Yossarian, protože ho nic lepšího nenapadlo. "Jen klid, klid."

"Je mi zima," jektal Snowden. "Je mi zima."

"Jen klid. Jen klid."

Yossariana to znervózňovalo a snažil se pracovat rychleji. Konečně našel nůžky a začal opatrně rozstřihávat silnou gabardénovou nohavici Snowdenovy kombinézy, co nejvýš nad ranou, až u rozkroku. Obstřihl stehno rovně kolem dokola. Drobný zadní střelec otevřel oči, uviděl Yossariana, jak zápolí s nůžkami, a zase omdlel. Snowden trochu překulil hlavu, aby na Yossariana lépe viděl. V potemnělých, zapadlých očích jako by mu dohasínaly poslední jiskry života. Yossariana to mátlo a raději se do nich moc nedíval. Začal stříhat podél vnitřního švu nohavice dolů. Z rozchlípené rány - byla to kost, ta slizká trubice, kterou zahlédl hluboko v té podivné šarlatové mokvající změti mezi potrhanými cukajícími se cáry masa? - crčela v několika stružkách krev, jako když sníh taje ze střech, jenže červená a vazká, rychle houstnoucí. Yossarian rozstřihl kalhotu až dolů a sloupl ji Snowdenovi z nohy. Dopadla s plesknutím na zem a objevil se okraj khaki spodků, nasávajících do sebe na jedné straně žíznivě krev. Yossariana zarazilo, jak je Snowdenova noha zvláštní, odporně vosková, jak neživě působí jemné světlé chloupky na jeho bledé holeni, na mrtvolném lýtku. Nyní zřetelně viděl, že rána není zdaleka tak velká jako ragbyová šiška, že není delší a širší než jeho ruka. Byla tak zalitá krví, že bylo těžké odhadnout, jak je vlastně hluboká. Obnažené svaly se chvěly jako ztuhlá huspenina. Yossarian si s úlevou dlouze

oddechl, když pochopil, že Snowdenovi nehrozí smrt. Krev uvnitř rány se už srážela, bude stačit raněného obvázat a držet ho v klidu, dokud letadlo nepřislané. Z krabice s první pomocí vytáhl několik balíčků sulfanilamidového prášku. Když se Yossarian o Snowdena jemně opřel, aby ho pootočil trochu na bok, projel chlapcem zvláštní třas.
"Bolelo to?"
"Je mi zima," zanaříkal Snowden. "Je mi zima."
"Jen klid, klid," domlouval mu Yossarian. "Jen klid."
"Je mi zima. Je mi zima."
"Jen klid. Jen klid."
"Teď mě to začíná bolet," vykřikl náhle Snowden s plačtivou naléhavostí a cukl sebou.
Yossarian začal horečně přehrabovat obsah krabice první pomoci a znovu hledal morfium, ale našel jenom ten Milův lísteček a lahvičku s aspirinem. Proklel Mila a přidržel Snowdenovi u úst dva prášky, ale neměl po ruce vodu a Snowden je odmítl téměř nepozorovatelným zavrtěním hlavy. Tvář měl bledou a těstovitou. Yossarian mu sundal ochrannou přilbu a hlavu mu něžně položil na zem.
"Je mi zima," zasténal Snowden, oči napůl zavřené. "Je mi zima."
Rty mu začínaly modrat. Yossarian se vyděsil. Přemýšlel, zda by neměl zatáhnout za šňůru Snowdenova padáku a přikrýt ho několika vrstvami nylonu. V letadle bylo velmi teplo. Snowden najednou otevřel oči dokořán, žalostně, statečně se na Yossariana usmál a změnil polohu boků tak, aby rána byla přístupnější a Yossarian mu ji mohl bez obtíží zasypat sulfanilamidem. Yossarian se do toho pustil s novou sebedůvěrou a optimismem. Letadlo se tvrdě propadlo do vzdušné kapsy a Yossarian si uvědomil, že nechal padák v čelním prostoru. S tím se ovšem nedalo nic dělat. Otvíral obálku za obálkou a krvavou oválnou ránu zasypával bílým krystalickým práškem tak dlouho, až všechno červené uvnitř zmizelo. Pak se zhluboka nadechl, zaťal zuby a holými prsty zastrkal roztřepené cucky usychajícího masa zpátky do rány. Ránu rychle zakryl velkým tlakovým obvazem a ulehčeně odtáhl ruku. Když tento jeho krátký očistec skončil, nervózně se usmál. Přímý kontakt s odumírající tkání nebyl zdaleka tak odporný, jak předpokládal, a znovu a znovu si pak hledal záminku, aby se mohl rány zlehka dotýkat a dokazovat si tak, jak je statečný.
Potom začal tlakový obvaz ovíjet gázou. Když podruhé obtáčel Snowdenovo stehno, všiml si malé dírky na jeho vnitřní straně, kterou střepina vnikla dovnitř. Byla to kulatá, scvrklá rána, veliká asi jako čtvrtdolarová mince, na okraji modrá a uvnitř černě povlečená sraženou krví. I tu posypal Yossarian sulfanilamidem a pak dál obtáčel gázou Snowdenovo stehno, dokud nebyl obvaz řádně upevněn. Potom přestřihl pruh gázy, nastřihl ji uprostřed a svoje dílo kvapně ukončil úhledným dvojitým uzlem. Když se narovnal a posadil na paty, měl pocit dobře vykonané práce. Ten obvaz se mu opravdu povedl. Utřel si pot z čela a maně se na Snowdena přátelsky usmál.
"Je mi zima," zanaříkal Snowden. "Je mi zima."
"Brzy budeš zase chlapík, kamaráde," ujišťoval ho Yossarian a chlácholivě ho poplácal po paži. "Všechno to zvládnem."
Snowden mdle zavrtěl hlavou. "Je mi zima," opakoval a oči měl prázdné a nevidomé, jako by byly z kamene. "Je mi zima."
"Jen klid, klid," říkal Yossarian, ale měl najednou stále silnější pocit, že něco není v pořádku. "Jen klid. Za chvíli přistaneme a doktor Daneeka tě pak dá brzy do pořádku."
Ale Snowden stále vrtěl hlavou a nakonec téměř nepostřehnutelným pohybem brady pokynul směrem ke svému podpaží. Yossarian se k němu nahnul a spatřil podivnou barevnou skvrnu, která prosakovala Snowdenovou kombinézou hned pod ramenem. Yossarianovi se na okamžik zastavilo srdce, a pak se rozbušilo tak divoce, že nemohl popadnout dech. Snowden měl ještě nějaké zranění pod protiflakovou kombinézou. Yossarian trhnutím rozepnul její zip a vzápětí uslyšel sám sebe, jak řve hrůzou, protože na podlahu se začaly osvobozeně řinout Snowdenovy vnitřnosti a vršily se tam ve splihlou mazlavou hromadu. Osmicentimetrová střepina vnikla Snowdenovi do těla z jedné strany kus nad pasem, prorvala se celým jeho trupem a na druhé straně vylétla obrovskou dírou v žebrech ven i se všemi zmasakrovanými vnitřními orgány, které cestou potkala. Yossarian zařval znovu a přitiskl si ruce na oči. Zuby mu drkotaly hrůzou. Donutil se pohlédnout na tu spoušť ještě jednou. Tak tady máme to boží

požehnání jako na dlani, pomyslel si přitom hořce - játra, plíce, ledviny, žebra, žaludek i kousky dušených rajčat, která měl Snowden toho dne k obědu. Yossarian dušená rajčata nenáviděl, a tak se zmáměně odvrátil, sevřel si rukou pálící hrdlo a začal zvracet. Zadní střelec se probral, uviděl Yossarian a, jak zvrací, a zase omdlel. Když to Yossariana přešlo, byl polomrtvý vyčerpáním, bolestí a zoufalstvím. Obrátil se ochable k Snowdenovi, jehož dech byl stále tišší a rychlejší a tvář stále zsinalejší. Yossarian horečně přemýšlel, dá-li se mu proboha ještě nějak pomoci.
"Je mi zima," naříkal Snowden. "Je mi zima."
"Jen klid, klid," mumlal Yossarian mechanicky, tak tiše, že ho Snowden ani nemohl slyšet. "Jen klid."
I Yossarianovi bylo najednou zima a nedokázal přemoci prudký třas. Díval se zničeně na to velké pochmurné tajemství, které ze sebe Snowden vyklopil na podlahu, a cítil, jak mu po celém těle naskakuje husí kůže. Nebylo těžké vyčíst z té hrůzyplně potřísněné podlahy zprávu, kterou Snowden tímto podával světu. Člověk je jen hmota - to bylo to Snowdenovo tajemství. Vyhodíte ho z okna a on spadne a zabije se. Zapálíte pod ním hranici a on shoří. Pohřbíte ho a on shnije jako kuchyňské odpadky. Člověk vydechne naposled a rázem se změní v odpad. To je to Snowdenovo tajemství. Všechno je to jen otázka času.
"Je mi zima," sténal Snowden. "Je mi zima."
"Jen klid, klid," odpovídal mu Yossarian. "Jen klid." Zatáhl za šňůru Snowdenova padáku a pokryl jeho tělo bělostnými záhyby nylonové látky.
"Je mi zima."
"Jen klid, klid."

42. Yossarian

"Podplukovník Korn vám vzkazuje," říkal major Danby Yossarianovi s upejpavým, podlézavým úsměvem, "že vaše dohoda platí dál. Že jde všechno jako po másle."
"Ba ne."
"Ale ano, opravdu," trval na svém major Danby shovívavě. "Situace je naopak ještě příznivější než předtím. Bylo to vlastně štěstí, že vás to děvce málem zabilo. Teď se ta vaše dohoda může realizovat beze všech problémů."
"Já se s podplukovníkem Kornem nepaktuju."
Nadšený optimismus majora Danbyho se rázem vypařil a na čele mu vyrazily hojné kapičky potu. "Ale uzavřel jste s ním přece jistou dohodu, ne?" ptal se vylekaně, všecek zmatený.
"Kašlu na ni."
"Ale vždyť jste si na to podali ruce. Dal jste mu své čestné slovo."
"Nedodržím ho."
"Ach bože," vzdychl si major Danby a začal si neúčinně osušovat ustarané celo složeným bílým kapesníkem. "Ale proč, Yossariane? Ta dohoda, kterou vám nabídli, je pro vás přece velmi výhodná."
"Je to svinstvo, Danby. Ta dohoda je svinstvo."
"Ach bože," bědoval major Danby a prohrábl si krátce sestřižené tmavé, nepoddajné, vlnité vlasy, zvlhlé až ke konečkům potem. "To je hrozné."
"Vám nepřipadá, že ta dohoda je pěkná sviňárna?"
Major Danby chvíli uvažoval. "Ano, je to vyložené svinstvo," připustil zdráhavě. Kulaté, vypoulené oči mu neklidně těkaly. "Ale proč jste na takovou dohodu přistupoval, když vám byla tak proti mysli?"
"Měl jsem zrovna slabou chvilku," odpověděl mu Yossarian s otrávenou ironií. "Chtěl jsem si totiž zachránit život."
"A teď už si ho nechcete zachránit?"
"Proto mě už nikdo nikdy nedostane do vzduchu."
"Tak to zařiďte tak, aby vás poslali domů, a jste z nebezpečí venku."
"Měli by mě poslat domů, protože mám za sebou už hodně přes padesát akcí," řekl Yossarian, "a ne protože mě pobodala nějaká holka nebo že se budu chovat jako hnusnej hajzl."
Major Danby vrtěl hlavou tak energicky, že mu málem spadly brýle. "Kdyby to udělali, museli by pak

poslat domů skoro každého. Velká většina chlapců má už za sebou víc než padesát náletů. Plukovník Cathcart by přece nemohl požádat naráz o tolik neostřílených náhradních posádek, to by mu sem určitě poslali vyšetřovací komisi. Chytil se do své vlastní pasti."
"To je jeho problém."
"Ne, ne, ne, Yossariane," odporoval mu major Danby ustaraně. "Je to váš problém. Protože když nepřistoupíte na tu dohodu, zavedou s vámi kárné řízení, hned jak vyjdete z nemocnice, a octnete se před vojenským soudem."
Yossarian udělal na majora Danbyho dlouhý nos a sebevědomě se mu vysmál. "Túúúhle. Zbytečně na mě pouštíte hrůzu, Danby. Ani je to nenapadne."
Major Danby zamžikal užasle očima a zeptal se: "Podle čeho tak soudíte?"
"Protože je mám v hrsti. Existuje oficiální bulletin, který říká, že jsem byl pobodán nacistickým záškodníkem, který se chystal je zavraždit. Vypadali by jako blázni, kdyby mě teď chtěli postavit před vojenský soud."
"Yossariane!" zvolal major Danby. "Mají v záloze jiný oficiální bulletin, ve kterém tvrdí, že jste byl pobodán nevinnou dívkou, a to v průběhu rozsáhlých machinací na černém trhu, zahrnujících případy sabotáže a předávaní vojenských tajemství nepříteli."
Yossariana toto sdělení zaskočilo a pocítil velké zklamání. "Říkáte, že mají připravenou ještě jednu oficiální zprávu?"
"Yossariane, oni si mohou připravit oficiálních zpráv, kolik chtějí, a podle potřeby si pak vyberou tu, která se jim zrovna bude hodit do krámu. To vám nedošlo?"
"Ach bože," mumlal Yossarian zdrceně a z tváří mu zmizela všechna krev. "Ach bože."
Major Danby se k němu vzrušeně naklonil a z jeho pohledu jasně vyzařovalo, jak rád by mu pomohl. "Yossariane, udělejte, co po vás chtějí, a nechtě se poslat domů. Bude to nejlepší řešení pro všechny."
"Bude to nejlepší řešení pro Cathcarta, pro Korná a pro mě, pro nikoho jiného."
"Pro všechny," trval na svém major Danby. "Vyřeší se tím všechny problémy."
"Bude to nejlepší řešení i pro kluky ze skupiny, kteří budou muset znova a znova do vzduchu, co myslíte?"
Major Danby se na okamžik zarazil a v rozpacích odvrátil tvář. "Yossariane," řekl potom, "jestli donutíte plukovníka Cathcarta, aby vás postavil před vojenský soud, kde pro něj bude hračkou dokázat vám všechny zločiny, ze kterých budete obviněn, nikomu tím neprospějete. Půjdete pak na dlouhou dobu do vězení a zpackáte si celý život."
Yossarian mu naslouchal se vzrůstajícím zájmem. "Z jakých zločinů by mě mohli obvinit?"
"Z nezodpovědného počínání nad Ferrarou, z porušení subordinace, z nesplněného bojového rozkazu a z dezerce."
Yossarian přemýšlivě mlaskl. "Z toho že by mě chtěli obvinit? Vždyť mi za Ferraru dali metál. Jak by mě teď mohli obvinit z nezodpovědného počínání?"
"Aarfy odpřisáhne, že jste s McWattem zfalšovali oficiální hlášení."
"Ten hajzl je všeho schopnej, to tedy máte pravdu."
"A taky vám hravě prokážou znásilnění, rozsáhlé machinace na černém trhu, sabotáže a vyzrazení vojenského tajemství nepříteli," varoval ho slavnostně major Danby.
"Jak by mi něco takového mohli dokázat? Ničeho z toho, co jste jmenoval, jsem se nikdy nedopustil."
"Seženou si svědky, kteří pod přísahou potvrdí, že dopustil. Opatří si jich, kolik budou potřebovat - stačí lidi přesvědčit, že tím, že vás zničí, prospějí vlasti. A v jistém smyslu by to vlasti vskutku prospělo."
"To bych rád věděl, v jakém?" dožadoval se Yossarian. Nadzdvihl se na lokti a celý se naježil.
Major Danby trochu couvl a znovu si začal otírat celo. "Pochopte, Yossariane," začal s omluvným koktáním, "válečnému úsilí by přece nijak neprospělo, kdyby si teď plukovník Cathcart s podplukovníkem Kornem uřízli nějakou ostudu. Přiznejme si to, Yossariane - přes všechny výhrady, které je možno vznést, má naše skupina bezesporu značné zásluhy. Kdyby vás postavili před vojenský soud a ten by došel k závěru, že jste nevinen, odmítli by pravděpodobně dál lítat všichni příslušníci skupiny. Plukovník Cathcart by upadl v nemilost a veškerá bojeschopnost útvaru by byla tatam. Čili v tomto smyslu by bylo pro vlast lepší, kdyby vás shledali vinným a poslali do vězení, i když jste úplně

nevinný."
"Že vy to ale dovedete krásně vysvětlit!" pochválil ho Yossarian se sžíravou ironií.
Major Danby zčervenal, uhýbal očima a celý se kroutil rozpaky. "Mně nic nevyčítejte, prosím vás," žádal Yossariana úzkostlivě. "Víte dobře, že já za nic nemůžu. Snažím se jenom vidět věci objektivně a najít z té zapeklité situace nějaké východisko."
"Já jsem tu zapeklitou situaci nezpůsobil."
"Ale můžete podstatně přispět k jejímu vyřešení. A co jiného vám také zbývá? Lítat už přece nechcete."
"Můžu utéct."
"Utéct?"
"Dezertovat. Fouknout. Můžu se na tu blbárnu tady totálně vykašlat a prostě zdrhnout."
Majora Danbyho to šokovalo. "A kam? Kam byste šel?"
"Nebyl by jistě problém dostat se do Říma. A tam už bych se nějak schoval."
"A každou minutu se tam tetelil strachem, že vás najdou? Ne, ne, ne, Yossariane. Dopadlo by to špatně a bylo by to nečestné. Útěkem ještě nikdo žádný problém nevyřešil. Prosím vás, věřte mi. Snažím se vám upřímně pomoci."
"To říkal ten laskavěj detektiv taky, než se nabíd, že mi strčí palec do rány a trochu mě tam pošimrá," opáčil Yossarian sarkasticky.
"Já ale nejsem detektiv," řekl na to major Danby uraženě a tváře se mu opět polily nachem. "Jsem univerzitní profesor s vysoce vyvinutým smyslem pro právo a spravedlnost a nikdy bych se nesnížil k tomu, abych vás vědomě klamal. Neumím lhát."
"A co byste dělal, kdyby se vás někdo od útvaru zeptal, o čem jsme si tady teď povídali?"
"Lhal bych."
Yossarianovi to přišlo k smíchu a major Danby, i když zrudl a nebylo mu milé, že ho Yossarian takhle chytil, se v židli ulehčeně opřel, jako by vítal uvolnění atmosféry, které slibovala změna Yossarianova rozpoložení. Yossarian se na něj díval se smíšenými pocity rezervované lítosti a pohrdání. Posadil se, opřel se zády o čelo postele, zapálil si cigaretu a na tváři se mu objevil mdlý, pokřivený úsměv. S pobaveným pochopením pozoroval ten uštvaný vyděšený výraz, který se natrvalo usadil na tváři majora Danbyho toho dne, kdy ho při předletové přípravě před náletem na Avignon generál Dreedle nařídil vyvést ven a zastřelit. Ty vrásky, které do té tváře tehdy vyryl strach, nikdo nevymaže; zůstanou tam navždy jako nezhojené jizvy. Yossarianovi přišlo toho jemného, morálně založeného, postaršího idealisty líto, jako už tolika jiných lidí, jejichž nedostatky nestály za řeč a jež trápily jen velmi přízemní starosti.
S přátelským zájmem se ho zeptal: "Danby, jak vůbec můžete spolupracovat s lidmi jako Cathcart nebo Korn? To se vám z nich nedělá špatně?"
Majora Danbyho Yossarianův dotaz zřejmě překvapil. "Dělám to, abych prospěl vlasti," odpověděl, jako by toto vysvětlení bylo zcela samozřejmé. "Plukovník Cathcart a podplukovník Korn jsou moji nadřízení a já bohužel nemohu přispět k válečnému úsilí ničím jiným, než pečlivým plněním jejich příkazů. Spolupracuji s nimi, protože to je moje povinnost. A kromě toho nejsem zrovna agresivní typ," dodal mnohem tišeji a sklopil oči. "To jste asi už sám poznal."
"Vlast už vaši pomoc nepotřebuje," namítl Yossarian. "Takže pomáháte jenom jim."
"Na to se snažím raději nemyslet," připustil major Danby upřímně. "Snažím se soustředit jen na náš společný hlavní cíl a zapomenout, že z toho všeho mají prospěch i oni jako jednotlivci. Namlouvám si, že na nich nezáleží."
"Poslyšte, tohle je můj problém číslo jedna," zadumal se Yossarian s porozuměním a zkřížil ruce na prsou. "Vždycky když už si myslím, že mám nějaký ideál, nacpou se mezi něj a mě nějací ti Scheisskopfové, Peckemové, Korni či Cathcartové. A tím pro mě ten ideál značně ztratí na přitažlivosti."
"Musíte se snažit na ně nemyslet," radil mu konstruktivně major Danby. "A nikdy nesmíte připustit, aby vám takoví lidé ovlivňovali hodnotový žebříček. Ideály jsou výborné, zato lidé nejsou vždycky moc dobří. Musíme se snažit dívat se vzhůru a nevšímat si lidské přízemnosti."
Yossarian se na to zatvářil skepticky a odmítavě zavrtěl hlavou. "Když se podívám vzhůru, vidím chamtivce, kteří se snaží urvat, co se dá. Není tam ani nebe, ani svatí, ani andělé. Vidím jenom lidi, kteří zneužívají nejušlechtilejších myšlenek a snaží se vytlouct co nejvíc i z nejstrašnějších tragédií."

"Na to ale nesmíte myslet," naléhal major Danby. "A nesmíte se kvůli tomu trápit."
"Já se kvůli tomu netrápím. Štve mě jedině to, že se na mě ta sebranka dívá jako na naprostýho pitomce. Ti lumpové se považují za kdovíjaké chytráky a nás ostatní pokládají za blbce. A když tak o tom přemýšlím, Danby, tak mě právě teď napadá, jestli nakonec nemají pravdu."
"Na tohle taky moc nemyslete," řekl major Danby. "Mějte na mysli jen blaho své země a důstojnost člověka."
"Já vím," smál se smutně Yossarian.
"Myslím to vážně, Yossariane. Tohle není první světová válka. Nesmíte zapomenout, že válčíme s agresory, kteří by nenechali ani jednoho z nás naživu, kdyby zvítězili."
"To taky vím," odsekl Yossarian a najednou ho zaplavila vlna zlosti. "Proboha, Danby, já jsem si ten metál zasloužil, a vůbec nezáleží na tom, jaký byly vlastně jejich důvody, když mi ho tenkrát dávali. Mám za sebou sedmdesát náletů, a to nebyla žádná sranda. Nemusíte mi připomínat, že člověk má bojovat za záchranu vlasti. Bojuju za ni už strašně dlouho. Takže teď zase chvíli budu bojovat, abych zachránil sám sebe. Vlast už v nebezpečí není, ale já ano."
"Válka ještě neskončila. Němci právě postupují na Antverpy."
"Němci budou za pár měsíců poraženi. A potom to brzy vzdají i Japonci. Kdybych teď položil život, nebude to za vlast, ale za Cathcarty a Korný. Takže se s pumovým zaměřovačem navždycky loučím. Od nynějška myslím jenom na sebe."
Major Danby mu na to namítl s trpělivým úsměvem člověka, který ví svoje: "Ale představte si, Yossariane, že by takhle smýšlel každý. "
"Tak to bych byl potom pěknej trouba, kdybych zrovna já smýšlel jinak, nemyslíte?" Yossarian se na posteli vzpřímil s pobaveným výrazem ve tváři. "Poslyšte, mám takový zvláštní pocit, že jsem se přesně o tomhle už jednou s někým bavil. Něco takového, jako mívá kaplan, když se mu zdá, že všechno vlastně prožívá nejmíň dvakrát."
"Kaplan by byl taky rád, kdybyste si dal říct a nechal se poslat domů," poznamenal major Danby.
"Kaplan ať si trhne nohou."
"Ach bože," vzdychl major Danby a kroutil nad Yossarianem zklamaně hlavou. "Vyčítá si, že vás možná nepříznivě ovlivnil."
"Ale neovlivnil. Víte, co bych moh taky udělat? Zůstat tady v nemocnici, hezky v posteli a příjemně si tu vegetovat. Moh bych se tu pohodlně válet a nechat ostatní, aby o mně rozhodli."
"Musíte se rozhodnout sám," prohlásil major Danby, "Člověk přece nemůže jen tak vegetovat, jako nějaká zelenina."
"A proč ne?"
V očích majora Danbyho se objevil jakýsi nepřítomný, proteplený výraz. "Ono by to nakonec nemuselo být špatné, jenom si tak vegetovat, jako nějaká zelenina."
"Asi by vás to dlouho nebavilo," řekl Yossarian.
"Chci říct, že by to mohl být docela příjemný život, nemít žádné pochybnosti a starosti," vysvětloval major Danby. "Já bych asi vegetoval docela rád jako zelenina, aspoň bych nemusel činit žádná závažná rozhodnutí."
"A jakou zeleninu byste si pro to převtělení vybral, Danby?"
"Okurku nebo mrkev, nejspíš."
"Jakou okurku - dobrou nebo hořkou?"
"Dobrou, samozřejmě."
"Tak by vás ušmikli, sotva byste trochu výrost, a rozřezali by vás do salátu."
Major Danby zesmutněl. "Tak tedy hořkou."
"To by vás hodili do kompostu, aby s váma pak mohli pohnojit ty dobrý."
"Tak to tedy vzdávám. Asi bych nechtěl žít jako zelenina," uzavřel to major Danby s rezignovaným úsměvem.
"Danby, myslíte opravdu, že je musím nechat, aby mě poslali domů?" zeptal se Yossarian vážně.
Major Danby pokrčil rameny. "Byla by to vaše záchrana."
"Byl by to můj konec, Danby. To byste měl vědět."

"Získal byste tím mnoho věcí, po nichž toužíte."
"Na věci, po nichž toužím, se klidně vykašlu," řekl Yossarian. V záchvatu vzteku a zoufalství praštil pěstí do matrace. "Krucinál, Danby! V tyhle válce zařvala spousta mejch kamarádů! A já mám uzavírat nějakou dohodu? Ještě že mě ta děvka pobodala, nic lepšího mě nemohlo potkat."
"To radši půjdete do vězení?"
"Kdybyste byl v my kůži, nechal byste se od nich poslat domů?"
"Samozřejmě že nechal!" prohlásil major Danby přesvědčeně. "Určitě," dodal za chvíli, už ne tak rozhodně. Chvíli nervózně přemýšlel a pak řekl nejistě: "Ano, asi bych se nechal poslat domů, být na vašem místě." Potom se znechuceně odvrátil, vrcholně nespokojen sám se sebou, a vyhrkl: "To víte, že bych se s nimi dohodl, jen aby mě poslali domů! Ale já jsem takový zbabělec, že bych se ve vaší kůži nikdy nemohl octnout."
"A kdybyste nebyl takový zbabělec?" ptal se Yossarian a pozorně se na něj přitom díval. "Kdybyste měl dost kuráže a dokázal se vzepřít?"
"Tak bych se od nich v žádném případě nenechal poslat domů," zaříkal se major Danby slavnostně a rozzářil se při té představě upřímnou radostí a nadšením. "Ale taky bych jim nedovolil, aby mě postavili před vojenský soud."
"Takže byste lítal dál?"
"To ne, samozřejmě že ne. To by byla totální kapitulace. A mohl bych zahynout."
"Zdrhnul byste tedy?"
Major Danby chtěl užuž ramenatě odpovědět, ale najednou se zarazil a pootevřené čelisti mu zvadle sklaply. Otráveně sešpulil rty. "Asi bych neměl ani špetku naděje, viďte?"
Čelo a vystouplé oční bulvy se mu znovu začaly nervózně lesknout. Zkřižil ochable ruce v klíně, a jak tak seděl, smířen s porážkou, s pohledem upřeným na podlahu, zdálo se, že ani nedýchá. Okno vrhalo do pokoje temné, šikmé stíny. Yossarian majora Danbyho soustředěně pozoroval a žádný z nich se nepohnul, když k nim zvenčí dolehlo zahučení auta, které se velkou rychlostí přihnalo k budově a se skřípěním pneumatik před ní zastavilo, ani když se pak ozval dupot spěšných kroků, jak se kdosi úprkem hnal ke vchodu do nemocnice.
"Jedna naděje by tu byla," vzpomněl si Yossarian v chabém záblesku inspirace. "Moh by vám pomoct Milo. Je mnohem větší pán než plukovník Cathcart a je mi za dost věcí zavázanej."
Major Danby zavrtěl hlavou a bezbarvě konstatoval: "Milo je teď s plukovníkem Cathcartem jedna ruka. Jmenoval plukovníka místoředitelem společnosti a slíbil mu po válce významnou funkci."
"Tak nám pomůže bývalý svobodník Wintergreen," zvolal Yossarian. "Ten je oba nenávidí a tohle ho jistě šíleně naštve."
I teď zavrtěl major Danby odmítavě hlavou. "Milo a bývalý svobodník Wintergreen minulý týden fúzovali. Jsou teď spoluvlastníky společnosti M&M a řídí podnik společně."
"Takže nám opravdu nezbývá žádná naděje?"
"Žádná."
"Vůbec žádná?"
"Ne. Absolutně žádná." Major Danby po chvíli vzhlédl, jako by ho právě cosi napadlo. "Víte, že bych se vůbec nehněval, kdyby nás zmizeli, jako to provedli s ostatními, a zbavili nás tak toho našeho trápení?"
Yossarian řekl, že by o to zrovna nestál. Major Danby melancholicky přikývl a opět sklopil oči, a pak se oba mlčky smiřovali s tím, že jim už opravdu nezbývá ani špetka naděje, když se najednou na chodbě ozvaly spěšné kroky a vzápětí vpadl do pokoje kaplan s elektrizující zprávou o Orrovi, tak zahlcen vrcholným vzrušením, že mu hodnou chvíli nebylo rozumět ani slovo. V očích se mu třpytily slzy nesmírné radosti, a když Yossarian konečně pochopil, co kaplan říká, vyletěl z postele s nevěřícným výkřikem:
"Ve Švédsku?"
"Orr!" křičel kaplan.
"Orr?" křičel Yossarian.
"Ve Švédsku!" křičel kaplan a rozjařeně přikyvoval a hýkal smíchy a skákal po pokoji jako šílenec. "Je to zázrak, říkám vám! Zázrak! Zase jsem začal věřit v boha. Vážně. Vlny ho vyplavily na švédský břeh, po tolika týdnech na širém moři! Je to zázrak!"

"Vlny ho vyplavily? Blbost!" prohlásil Yossarian, a začal taky poskakovat po pokoji, a zalykaje se smíchy, hulákal do stěn, do stropu, na kaplana a na majora Danbyho: "Žádný vlny ho nevyplavily! On do toho Švédska dovesloval! Dovesloval tam, kaplane, on tam dovesloval!"
"Dovesloval?"
"Měl to tak naplánovaný. Na to Švédsko myslel od samýho začátku!"
"Na tom nakonec nezáleží," řekl na to kaplan s nezmenšeným zápalem. "Stejně je to zázrak, zázrak lidské inteligence a lidské vytrvalosti. Jen si uvědomte, co dokázal!" Kaplan se chytil oběma rukama za hlavu a ohýbal se smíchy. "Jen si ho představte," volal užasle. "Představte si ho, jak sedí v tom malém žlutém záchranném člunu, ohání se tím pitomým modrým veslíčkem a pod rouškou noci proplouvá Gibraltarskou úžinou -"
"A za sebou táhne ten rybářskej vlasec a celou cestu do Švédska žere syrový tresky a každý odpoledne si uvaří čaj -"
"Jako bych ho viděl!" povykoval kaplan a zastavil se na chvíli ve svém oslavném tanci, aby se nadýchl. "Zázrak lidské vytrvalosti, říkám vám. A já si z toho vezmu příklad! Taky vytrvám. Ano, já taky vytrvám."
. "Věděl naprosto přesně, co dělá!" jásal Yossarian, ruce triumfálně nad hlavou, pěsti sevřené, jako by vzýval nějaké zjevení. Otočil se a stanul před majorem Danbym. "Danby, vy blázne. Přece jenom je nějaká naděje! Chápete? Možná že i Clevinger je ještě naživu a schovává se v tom svým mraku a čeká, až bude kolem čistej vzduch, aby z něho moh konečně vyletět ven!"
"O čem to mluvíte?" ptal se zmatený major Danby. "O čem vy dva mluvíte?"
"Sežeňte mi pár jablek, Danby, a vlašský ořechy. Běžte, Danby, honem. Přineste mi pár pláňat a koňský kaštany, než bude pozdě, a sobě vemte taky nějaký."
"Koňský kaštany? Pláňata? Proč, proboha?"
"Abychom si je strčili pod tváře, samozřejmě." Yossarian rozhodil ruce v rozmáchlém, zoufalém gestu, vyjadřujícím vrcholné pokání. "Páni, proč já jsem ho jenom neposlech! Proč jsem měl tak málo víry!"
"Nezbláznil jste se náhodou?" ptal se major Danby poplašeně. "Yossariane, prosím vás, vysvětlete mi, oč jde!"
"Danby, Orr si to tak naplánoval. Chápete - od samýho začátku věděl, co dělá. Dokonce trénoval i sestřelení. Zkoušel si ho při každým náletu. A já jsem s ním nechtěl lítat! Bože, proč jsem ho neposlech! Zval mě, abych do toho šel s ním, a já idiot odmít! A opatřte mi taky ty jeho vysedlý zuby, Danby, a nějakej ventil, abych ho moh pořád dokola spravovat, a ten pitomě nevinnej pohled, za kterým by nikdo nehledal nic chytrýho. To všechno budu potřebovat. Já blbec, proč jsem ho neposlech! Teď už chápu, co se mi pořád snažil naznačit. Dokonce už vím i to, proč ho ta jeho holka tloukla tím střevícem do hlavy."
"Proč?" ptal se kaplan dychtivě.
Yossarian se otočil, popadl kaplana na prsou za košili a pevně si ho přidržel před sebou. "Kaplane, musíš mi pomoct! Prosím tě, pomoz mi. Sežeň mi šaty. A pospěš si, ano? Potřebuju je co nejdřív."
Kaplan se ochotně chystal vyrazit. "Jasně, Yossariane. Přinesu. Ale jak se k nim dostanu?"
"Seřveš a převálcuješ každýho, kdo se ti postaví do cesty. Kaplane, přines mi uniformu! Najdeš ji určitě někde tady v nemocnici. Aspoň jednou v životě se ti přece něco musí povést."
Kaplan se odhodlaně napřímil v ramenou a vysunul bradu. "Neboj se, Yossariane. Tu uniformu ti přinesu. Ale proč tedy ta holka mlátila Orra tím střevícem do hlavy? To mi ještě musíš říct."
"Protože jí za to zaplatil, proto! Ale nechtěla víc přitlačit, a tak musel doveslovat do Švédska. Kaplane, sežeň mi tu uniformu, ať odtud můžu vypadnout. Řekni si o ni sestře Duckettový. Ta ti pomůže. Udělá všechno, jenom aby se mě už konečně zbavila."
"Kam chcete jít?" zeptal se ustrašeně major Danby, když kaplan vystřelil z pokoje. "Co chcete udělat?"
"Uteču," oznámil mu Yossarian bujarým, jasným hlasem, a začal si rozpínat knoflíky pyžamového kabátku.
"Och," zasténal major Danby a oběma dlaněmi si začal nervózně popleskávat upocené tváře. "Nemůžete přece utéci. Kam byste utíkal? Kam můžete jít?"
"Do Švédska."

"Do Švédska?" vykřikl užasle major Danby. "Vy chcete utéct do Švédska? Zbláznil jste se?"
"Orr to taky dokázal."
"Ach ne, ne, ne, ne, ne," bědoval major Danby. "Ne, Yossariane, tam se nikdy nemůžete dostat. Nemůžete utíkat do Švédska. Vždyť ani neumíte veslovat."
"Ale když mě neshodíte, až odtud půjdete, a poskytnete mi příležitost, abych si chytil nějaký letadlo, můžu se celkem snadno dostat do Říma. Pomůžete mi?"
"Ale vždyť vás najdou," domlouval mu major Danby zoufale, "a dopraví vás sem zpátky a potrestají vás tím přísněji."
"Tentokrát se budou muset setsakra činit, aby mě chytili!"
"Oni se budou setsakra činit. A i když vás nenajdou, co to bude za život? Budete pořád sám. Nebudete mít nikoho, o koho byste se mohl opřít, a stále vám bude hrozit, že vás někdo zradí."
"To pro mě nebude nic nového, takhle žiju už teď."
"Ale nemůžete se přece jen tak zničehonic na všechno vykašlat a utéct od veškeré zodpovědnosti," hrozil se major Danby. "To je zcela negativní jednání. Útěk před skutečností."
Yossarian se bohapustě rozesmál a zavrtěl odmítavě hlavou. "Já neutíkám před zodpovědností. Utíkám k ní. Utéct a zachránit si život, na tom není přece vůbec nic negativního. Vy přece víte, kdo utíká před skutečností, ne, Danby? Orr ani já ne."
"Kaplane, promluvte mu do duše, prosím vás. Chce dezertovat. Zamanul si, že uteče do Švédska."
"Výborně!" zaradoval se kaplan a pyšně hodil na postel povlak na polštář, vycpaný Yossarianovou uniformou. "Uteč do Švédska, Yossariane. A já zůstanu tady a vytrvám. Ano, neochvějně vytrvám. Budu otravovat a dráždit plukovníka Cathcarta a podplukovníka Korná, kdykoli se s nimi setkám. Už se jich nebojím. Rozdám si to třeba i s generálem Dreedlem."
"Generál Dreedle je kdovíkde," připomněl mu Yossarian. Natahoval si přitom kalhoty a spěšně si do nich zastrkoval košili. "Teď tam sedí generál Peckem."
Kaplanovým vychloubačným sebevědomím to ani na okamžik neotřáslo. "Tak si to rozdám s generálem Peckemem, a třeba i s generálem Scheisskopfem. A víte, co ještě udělám? Až příště potkám kapitána Blacka, dám mu do nosu. Ano, dostane ode mne jednu mezi oči. A udělám to tak, aby to vidělo co nejvíc lidí a on neměl příležitost mi tu ránu vrátit."
"Vy jste se asi oba zbláznili," protestoval major Danby a vyvalené oči se mu v důlcích koulely hrůzou a rozčilením. "Pomátli jste se či co? Yossariane, poslyšte -"
"Je to zázrak, říkám vám," prohlásil kaplan, chytil majora Danbyho kolem pasu a roztančil ho po pokoji valčíkovým krokem. "Skutečný zázrak. Když Orr mohl doveslovat do Švédska, dokážu i já zvítězit nad plukovníkem Cathcartem a podplukovníkem Kornem, když budu mít dost vytrvalosti."
"Kaplane, přestaňte, prosím vás," žádal ho major Danby důstojně. Vymanil se mu a znovu si nervózními pohyby osušoval upocené čelo. Otočil se k Yossarianovi, který právě sahal po botách. "A co když plukovník -"
"Ten mně může vlézt na záda."
"Ale co když -"
"Ti dva grázlové mě už přestali zajímat."
"Ale co když na tom vašem útěku jenom vydělají?" nedal se umlčet major Danby. "Uvážil jste to?"
"Ať si dělají, co chtějí. Utéct jim - to je moje jediná možnost, jak jim trochu zkomplikovat život. Mám před sebou zodpovědný úkol, Danby. Musím se dostat do Švédska."
"Nikdy se vám to nepodaří. Je to nemožné. Je to vlastně geograficky vyloučeno, dostat se tam odtud."
"Kraci, Danby, to já vím taky. Ale aspoň se o to pokusím. V Římě žije jedna malá holka - rád bych se o ni postaral, jestli ji najdu. Jestli ji najdu, vezmu ji do Švédska s sebou, takže si nesmíte myslet, že moje pohnutky jsou výlučně sobecké."
"Ale je to šílenství. Svědomí vám už nikdy nedá spát."
"To je dobře," smál se Yossarian. "Žít bez výčitek svědomí, to by mě ani nebavilo. Co ty na to, kaplane?"
"Až příště potkám kapitána Blacka, tak ji ode mne koupí, že se bude divit," kasal se kaplan. Stínově naznačil dva levé háky a potom nemotorný direkt pravačkou. "Takhle."

"A co ta hanba?" ptal se major Danby.
"Jaká hanba? Ve větší hanbě žiju teď." Yossarian si uvázal pevnou kličku už na druhé botě, a postavil se na nohy. "Nuže, Danby, jsem připraven. Tak co mi povíte? Budete zticha a poskytnete mi příležitost proklouznout do nějakého letadla?"
Major Danby se na Yossariana chvíli beze slova díval. Na tváři se mu ukázal podivný, smutný úsměv. Přestal se potit a byl už zcela klidný. "Co byste udělal, kdybych se vás pokusil zadržet?" zeptal se nevýbojně. "Zmlátil byste mě?"
Yossariana ta otázka bolestně překvapila. "Ne, samozřejmě že ne. Proč bych to dělal?"
"Zmlátil bych vás já," vychloubal se kaplan. Přitančil k majoru Danbymu a předvedl mu několik dalších stínových boxerských úderů. "Vás a kapitána Blacka, a možná i seržanta Whitcomba. Představte si, co by to pro mě znamenalo, kdybych zjistil, že se už nemusím bát seržanta Whitcomba!"
"Tak co, chcete mě zadržet násilím?" zeptal se Yossarian majora Danbyho a zadíval se mu zpříma do očí.
Major Danby odstoupil od kaplana a ještě chviličku váhal. "Ne, ovšemže ne!" vybuchl potom. A najednou začal oběma pažemi mávat směrem ke dveřím a naléhavě Yossariana pobízet, aby si pospíšil. "Samozřejmě že vám nebudu bránit. Jen běžte, proboha, a už se nezdržujte! Nepotřebujete peníze?"
"Něco mám."
"Tak tady máte ještě." S horečným nadšením vtiskl major Danby Yossarianovi do raky tlustý paklík italských bankovek a sevřel mu ji v obou dlaních, možná spíš proto, aby uklidnil svoje třesoucí se prsty, než aby dodal odvahy Yossarianovi. "Ve Švédsku musí teď být krásně," poznamenal toužebně. "A jaká jsou tam hezká děvčata. A vzdělaní, osvícení lidé."
"Sbohem, Yossariane," zavolal na něj kaplan. "A hodně štěstí. Já tady zůstanu a neochvějně vytrvám, a po válce se zase sejdeme."
"Ahoj, kaplane. Buďte zdráv, Danby."
"Jak se cítíte, Yossariane?"
"Výborně. Ba ne, mám strach."
"Tak to je dobré," oddechl si major Danby. "To znamená, že máte zájem na životě. Nebude to legrace."
Yossarian vykročil. "Těším se na to."
"Myslím to vážně, Yossariane. Budete muset být dnem i nocí ve střehu. Obrátí svět i nebesa vzhůru nohama, až vás budou hledat."
"Budu dnem i nocí ve střehu."
"A budete sebou muset hodit."
"To já vím!"
"Tak už běžte!" křikl na něj major Danby.
A Yossarian sebou opravdu hodil. Natelyho děvka byla schovaná hned za dveřmi. Máchla nožem, ale minula ho o několik centimetrů, a Yossarian vyrazil.

Sbohem armádě jinak
Od dob Ernesta Hemingwaye a jeho hrdiny Frederika Henryho nedal snad nikdo tak rezolutní "sbohem armádě" a neuzavřel tak svérázný, lidsky umíněný "separátní mír" jako letec Yossarian v Hellerově románu Hlava XXII. Máme již natolik velký časový odstup od vzniku obou děl, abychom mohli říci, že jak Hemingwayův tragický příběh Sbohem, armádo!, tak Hellerovo osobitě humorné i mrazivě vážné vyprávění patří ve svých specifických polohách mezi nejpůsobivější umělecké výpovědi o první a druhé světové válce. Je pozoruhodné, jak k sobě mají přes tak zásadní rozdílnost nálad blízko. Spojuje je totiž ono věčné téma jedince se zoufalou touhou žít, stojícího tváří v tvář absurditě války a dilematu, jak se zachovat. Odpovědí na toto dilema se oba romány řadí k základním dílům moderní světové literatury s vášnivým antimilitaristickým posláním.

Na rozdíl od ostatních, často možná méně zasloužilých osobností moderní americké literární tvorby poskytují základní příručky o autorovi jen torzovité informace. Joseph Heller se narodil roku 1923 v newyorském Brooklynu. Za druhé světové války sloužil u amerického letectva, v letech 1948-49

studoval na Columbijské univerzitě v New Yorku. Roku 1961 vydal svou románovou prvotinu Hlava XXII (Catch-22). Po třináctiletém odmlčení publikoval druhý obsáhlý román Něco se stalo (Something Happened), který je zrcadlem bludiště, v němž tápe hmotně úspěšný Američan naší doby. Joseph Heller je také autorem divadelní hry Bombardovali jsme New Haven (We Bombed in New Haven, 1967). Tento vpravdě již klasik současné americké literatury žije na newyorském Manhattanu (kde ostatně strávil většinu svého života), přednáší na City College literaturu, je ženatý a je otcem dvou dětí.

Jako první světová válka pro Hemingwaye byla druhá světová válka pro mladou literární generaci čtyřicátých let jedním z nejvlivnějších faktorů, formujícím její charakter ještě dlouho poté, co umlkl třesk zbraní. Jistěže i Hemingwayův antimilitarismus sehrál v jejích postojích významnou roli, ale mnozí autoři, většinou účastníci bojových akcí, šli v mnoha směrech za Hemingwaye: zdůrazněním zmnohonásobené obludnosti a absurdity války, někdy dokonce i popřením možnosti proslulého hemingwayovského "separátního míru" nebo záměrným přeexponováním černé komiky válečné situace. Válečný hrdina se prostě změnil.
Hemingwayův válečný hrdina je individualista a idealista v nejlepším slova smyslu, a dovede dokonce ve spravedlivém boji obětovat život za ideu (jako třeba Robert Jordán z románu Komu zvoní hrana). Hrdinové amerických románů o druhé světové válce zůstávají v jádru také individualisty, ale své ideály spravedlivého boje ztrácejí, když nahlédnou do zákulisí manipulátorů válečné mašinérie. To platí i o tvorbě Normana Mailera, jehož Nazí a mrtví (1948), sugestivní vylíčení osudů jedné roty americké divize na ostrově Anapoei, který je v rukou Japonců, se stali na dlouhá léta americkým bestsellerem. Kontrastováním civilních snů vyčerpaných vojáků s nesmyslným riskantním posláním dosahuje Mailer otřesného protiválečného účinu. Navíc je dílo pronikavou studií protichůdných lidských povah v mezních situacích. Stejně vážnými tóny maluje obraz válečné scény Irwin Shav v románu Mladí lvi (1948), v němž staví proti nesmyslnosti nacistického rasismu hlubokou víru v lidské bratrství.
Existuje řada dalších děl americké literatury, která v různých rovinách, někdy až reportážně dokumentárních, sdělovala otřesné zkušenosti a zážitky z nejrůznějších bojišť světového požáru. Jmenujme ještě aspoň rozsáhlý román z námořního prostředí Vzpoura na lodi ‚Caine' (1951) od Hermana Wouka, který také figuruje mezi válečnými bestsellery a jenž válku líčí metodou syrového detailního realismu.
S odstupem let se proměňovaly i zorné úhly, z nichž na válku autoři vzpomínali. Román Williama Eastlakea Hájili jsme hrad (1965), který napsal osmačtyřicetiletý autor již po dvaceti letech míru, akcentuje zjitřenou citovost mladých účastníků války a celý příběh o hrstce amerických vojáků, kteří kdesi v Belgii hájili hrad, nepatrný kamínek v cestě přívalu německých vojsk, přerůstá v symbol obecné nutnosti chránit trvalé lidské hodnoty a životní jistoty. Při vší drsnosti působí román skoro jako impresionistický remarquovský obraz vzpomínky na krutou dobu, jež se stala zatěžkávací zkouškou lidského charakteru.
Humor a komika se zdánlivě s válkou příliš neslučují, ale dobře víme z Osudů dobrého vojáka Švejka, že spolu s ironií a satirou jsou nejúčinnějšími a zároveň nejvzácnějšími metodami zpodobení válečného šílenství: vítězným výsměchem jeho absurditě. A humorem, komikou nebo ironií začali účinně kořenit své válečné příběhy autoři jako James Jones nebo John Hersey. Jonesův román Pistole (l 958) líčí honičku za vidinou bezpečnosti v podobě osobní zbraně, vidinou, kterou podněcuje strach před samurajskými meči japonských důstojníků. Zásadním odpatetizováním tematiky a celým vyzněním, jež odkrývá nejobyčejnější živelnou lidskou touhu zachránit vlastní kůži, hlásí se již z Jamesovy knihy pozdější nálady Hellerova románu.
Válku viděnou očima spisovatele s citlivým smyslem pro břitkou ironii a komiku situace můžeme sledovat v dílech amerického válečného dopisovatele a romanopisce Johna Herseyho, jenž se proslavil především románem Zvon pro Adano (1944), příběhem z okupace Itálie. I zde, v souladu s mentalitou Hellerova Yossariana, prosvítá na povrch úcta a hluboká autorova sympatie k obyčejnému člověku, k prostému Italovi, který nese největší tíhu války.
Hellerova Hlava XXII přináší do válečného románu v dosud nevídané míře pestrou škálu tónu: ironii, satiru, situační komiku, humor, někdy až černý, ale především onen sršatý osvobozující výsměch válečné

absurditě. Román bývá často srovnáván s Haškovými Osudy dobrého vojáka Švejka, avšak liší se od nich značně tím, že nemá haškovskou jednotu nálady: Hellerovo vyprávění spěje od humorně komických scén až k obludné nadsázce křivého zrcadla, jehož odraz v nás již nevzbuzuje ani tak smích, jako spíš ledovou hrůzu. V poslední třetině románu jako bychom listovali goyovsky otřesnými vizemi ztemnělých scén, na nichž před námi ostrý reflektor náhle odhaluje úděsné výjevy neslučitelné s denním světlem. Heller náladu svého díla mění a graduje, aby podtrhl závěrečné rozhodné gesto hlavního protagonisty.
Dnes si možná neuvědomujeme, že nebylo vůbec lehké prezentovat národu, který se podílel na vítězství nad fašismem a jenž si dosud vyprávěl o statečných činech svých vojáků, hrdinu, který s válečným "hrdinstvím" nechce mít nic společného a švejkuje ve vojenském špitále. Autorova situace byla o to těžší, že jeho země vedla válku spravedlivou. Proto je Yossarianova postava svou podstatou tolik odlišná od Haškova Švejka: Švejk svými negativistickými postoji pomáhal v ohni války zároveň rozbíjet rakousko-uherskou monarchii a bojoval prakticky v řadách "nepřítele". Yossarianovo postavení je trochu složitější.
Většina válečných románu vlastenecky zdůrazňuje lví podíl svých synů na vítězství a dojímá nebo šokuje utrpením, která museli podstoupit. Vytvořit opačný portrét hrdiny, portrét kreslený z většího nadhledu, vyžaduje jednak objektivnější a kritičtější pohled do vlastních řad a zároveň přístup internacionálnější a všelidštější. Ale i takový autor se vystavuje nebezpečí, že bude obviněn ze zbabělosti a defétismu. V eseji o Hellerově románu píše americký literární kritik Frederick R. Karl, že ještě šestnáct let po válce "hleděli mnozí čtenáři na Yossariana jako na postavu amorální, zbabělou, nebo dokonce antiamericky zaměřenou.
Avšak tento fakt," pokračuje kritik, "prostě dokazuje, jak falešně vlastenecká srdce houževnatě bijí pod tak inteligentně se tvářícím zevnějškem," a své pozorování končí závěrem, že "Yossarian je jedním z velkých Američanu - pokud již k té otázce musíme vůbec takto přistupovat - Američanem, na kterého bychom měli být všichni hrdi." V podtextu vložené věty se bezesporu skrývá poukaz na daleko širší, nadnárodní význam této postavy.
V čem je specifikum toho sympatického válečného "antihrdiny"? Autoři válečných románu nám většinou sdělují dosti informací o nepříteli, o celkovém smyslu války z hlediska "naší spravedlivé věci" a o postupu nebo ústupu našich a nepřátelských vojsk. To vše je u Hellera redukováno na absolutní minimum nebo to slouží jiným cílům (dr. Daneeka má dokonce hrůzu z možné porážky Němců, protože po skončení války bude zřejmě vyřízen a nejspíš jej pošlou sloužit do Pacifiku). Otázka v románu nestojí: Yossarian versus nepřítel, ale spíš Yossarian versus mašinérie americké armády a světového militarismu vůbec. Hlavním nepřítelem je tupost lidí ve vlastních řadách, symbolizovaná Hlavou XXII, tupost bezmyšlenkovitě sloužících jednotlivců, kteří celou složitou mašinérii rozhýbávají. Náš mladý hrdina s životem před sebou je v této mašinérii chycen a plně si uvědomuje nemožnost jakékoli rozumné seberealizace. A v tomto smyslu vypovídá Hlava XXII v obecnějším plánu "o něčem jiném": přerůstá rámec válečného románu a hovoří o touze člověka vzepřít se tam, kde se mu znemožňuje realizovat svou osobnost. Yossarian by mohl být stejně tak dobře americký obchodník lapený v kolotoči obchodu a donucený sloužit s absolutním popřením své osobnosti majitelům obchodních společností (ostatně podobným tématem se zabývá Heller ve svém druhém románu Něco se stalo).
A to již souvisí s dalším rysem díla: Hlava XXII je totiž zároveň společensko-kritický román. Do války si s sebou přinášejí důstojníci i vojíni celou řadu vlastností a zlozvyků daných jejich občanským povoláním nebo prostě třídní příslušností. Heller je nazírá prizmatem válečné situace, takže v barevném spektru vidíme kus americké společnosti. Román nám pak předvádí zároveň jakousi monstrózní verzi měšťáckého egoismu a kariérismu (Cathcart) i maloměšťácké hrabivosti a bezohledného, ad absurdum dovedeného "ducha kapitalistické společnosti" (až zrůdně působící Milo).
Hellerův Yossarian je výborný pozorovatel a jeho očima sledujeme celé absurdní válečné divadlo. I když autor postupuje klasickým způsobem a neuchyluje se ani k vyprávění v oblíbené první osobě, ani nepředvádí finesy obecně užívaného "proudu vědomí", má čtenář nakonec přece jen dojem, že důmyslný román proudu vědomí, nebo dokonce svědomí opravdu čte. Brzy totiž zjistí, že sebeepizodičtější postavu i příběh nazírá Yossarianovým zrakem i mozkem. Jako by s Yossarianem prožíval absurdní drama. Slyšíme tu dokonce absurdně znějící dialogy, nad kterými se zúčastnění vůbec nepozastavují (viz kolotoč

s aplikací Hlavy XXII), jsme svědky absurdních situací, které aktéři musí přijímat jako dané. Nicméně skutečným metodám absurdního dramatu je Hellerova kniha na hony vzdálena, hlavně v tom smyslu, že na nás autor nechce působit abstrakcí skutečnosti, ale šokuje nás scénami obludnými v jejich reálné možnosti.
Takových scén je v díle spousta a někdy se jim zasmějeme, jindy zatměme. Vzpomeňme jen vynikajícího fraškovitého výjevu ve špitále, kdy Yossariana požádají, aby v posteli, maskován obvazy, sehrál roli zesnulého italského vojáka, s nímž se, bohužel již pozdě, přišla zdaleka rozloučit jeho rodina. Yossarian přijímá, ale poruší pravidla této černé frašky a prohlásí, že není žádný Giuseppe, ale Yossarian. Rodina tento fakt akceptuje bez jediného mrknutí. V podtextu této záměny se skrývá skutečnost, že v tak hrůzné situaci na jménu nezáleží: podstatné je, že zbytečně umírá člověk. V těchto a podobných scénách vyrůstá Heller v ojedinělého mistra humoru a sarkastické ironie v oblasti krajně vážných věcí, o nichž většinou jen těžko žertujeme. Výsledný účin je neovladatelné mrazení v zádech.
Vyvrcholení Yossarianova narůstajícího splínu nad válečným bludištěm a nad klecí Hlavy XXII s konečným pohledem do propasti, do níž se společnost v důsledku války řítí, klade Heller do 39. kapitoly nazvané Věčné město. Je to hrůzná, ale nicméně reálná vize světa, který kolem Yossariana leží v troskách. Hellerův hrdina zažívá obnažený pocit úděsné samoty, izolovanosti a odcizení. Všechno je zvrácené, nic nemá smysl, Yossarianovi uniká v nelítostné militaristické džungli jakýkoli cíl boje. To již přestává humor a před námi se odvíjí sled otřesných apokalyptických živých obrazů. Je to poslední kapka do Yossarianova trpkého poháru. Výsledkem je logické imperativní "sbohem armádě" ve jménu nejobyčejnějšího života, ať už jej pro Yossariana ztělesňuje třeba sebepoblázněnější představa dlouhonohých švédských blondýn. Yossarianův "separátní mír" se mění v symbolický individuální protest proti duchu militarismu přežívajícímu ve "vrcholně rozumném" XX. století. Švejkova pitoreskní budějovická anabaze končí návratem do lůna rakousko-uherské armády; Yossarian šťastně uniká. A my si s ním náhle a prostě přejeme, aby nebylo návratu do trosek věčných měst a do šílených bludišť, ovládaných nesmyslnými Hlavami XXII.

Radoslav Nenadal